

The Project Gutenberg eBook of Kolme muskettisoturia: Historiallinen romaani, by Alexandre Dumas

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kolme muskettisoturia: Historiallinen romaani

Author: Alexandre Dumas

Translator: P. J. Hannikainen

Release date: October 30, 2011 [EBook #37885]

Language: Finnish

Credits: Produced by Sami Sieranoja, Tapio Riikonen, Matti Järvinen and the Online Distributed Proofreading Team at <http://www.pgdp.net>

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KOLME MUSKETTISOTURIA:
HISTORIALLINEN ROMAANI ***

KOLME MUSKETTISOTURIA

Historiallinen romaani

Kirj.

ALEKSANTERI DUMAS

Suomentanut ranskankielestä P. J. Hannikainen.

Jyväskylässä, 1889.

K. J. Gummeruksen kustantama.

Jyväskylän Kirjapainossa, 1889.

SISÄLLYS:

- [A.](#) Johdanto.
- [I.](#) Isä d'Artagnan'in kolme lahjaa.
- [II.](#) Herra de Tréville'n esihuone.
- [III.](#) Puheillaolo.
- [IV.](#) Athoksen olkapää, Porthoksen olkavyö ja Aramiksen nenäliina.
- [V.](#) Kuninkaan muskettisoturit ja kardinaalin henkivartijat.
- [VI.](#) Hänen Majesteettinsa kuningas Ludvig kolmastoista.
- [VII.](#) Muskettisoturit yksityisolossaan.
- [VIII.](#) Eräs hovijuoni.
- [IX.](#) D'Artagnan näyttää näkönsä.
- [X.](#) Rotanliukku seitsemännellätoista vuosisadalla.
- [XI.](#) Juoni sotkeutuu.
- [XII.](#) Georges Villiers, Buckingham'in herttua.
- [XIII.](#) Herra Bonacieux.
- [XIV.](#) Meung'in mies.
- [XV.](#) Virkamiehiä ja miekkamiehiä.
- [XVI.](#) Jossa herra sinetinvartija Séguier useamman kuin yhden kerran tähtysteli kellonnauhaa, soittaaksensa, niinkuin ennen muinoin.

- [XVII.](#) Bonacieux'in pariskunta.
- [XVIII.](#) Rakastaja ja puoliso.
- [XIX.](#) Retken suunnitelma.
- [XX.](#) Matka.
- [XXI.](#) Kreivinna de Winter.
- [XXII.](#) Merlaison'in baletti.
- [XXIII.](#) Lemmenkohtaus.
- [XXIV.](#) Paviljonki.
- [XXV.](#) Porthos.
- [XXVI.](#) Aramiksen teesi.
- [XXVII.](#) Athoksen vaimo.
- [XXVIII.](#) Palausmatka.
- [XXIX.](#) Mylady.
- [XXX.](#) Englantilaisia ja ranskalaisia.
- [XXXI.](#) Eräät prokuraattorin päivälliset.
- [XXXII.](#) Kamarineitsyt ja emäntä.
- [XXXIII.](#) Aramiksen ja Porthoksen sotavarukset.
- [XXXIV.](#) Kostotuumia.
- [XXXV.](#) Mylady'n salaisuus.
- [XXXVI.](#) Kuinka Athos saa ilman vaivatta sotavaruksensa.
- [XXXVII.](#) Näky.
- [XXXVIII.](#) Hirveä näky.
- [XXXIX.](#) La Rochelle'n piiritys.
  - [XL.](#) Anjou-viini.
  - [XLI.](#) Colombier-Rouge'n ravintola.
  - [XLII.](#) Kamiinitorvien hyödyistä.
  - [XLIII.](#) Aviokohtaus.
  - [XLIV.](#) Saint-Gervais'in vallinsarvi.
  - [XLV.](#) Muskettisoturien neuvottelu.
  - [XLVI.](#) Perhe-asia.
  - [XLVII.](#) Mylady'n matka.
- [XLVIII.](#) Veli ja sisar keskustelevat.
- [XLIX.](#) Upseeri!
  - [L.](#) Vankeuden uusi päivä.
  - [LI.](#) Vankeuden toinen päivä.
  - [LII.](#) Vankeuden kolmas päivä.
  - [LIII.](#) Vankeuden neljäs päivä.
  - [LIV.](#) Karkaus.
  - [LV.](#) Mitä Portsmouth'issa tapahtui 23 p. Elokuuta 1628.
  - [LVI.](#) Ranskanmaalla.
  - [LVII.](#) Béthune'n karmeliittaluostari.
- [LVIII.](#) Kaksi eri hirviö-lajia.
  - [LIX.](#) Vesipisara.
  - [LX.](#) Punaviittainen mies.
  - [LXI.](#) Tuomio.
  - [LXII.](#) Mestaus.
  - [LXIII.](#) Päätös.
  - [LXIV.](#) Jälkiliite.

A.

Johdanto,

jossa osoitetaan, että sankarit tässä kertomuksessa, joka meillä on nyt kunnia lukijoillemme esittää, eivät, huolimatta OS- ja IS-päätteisistä nimistänsä, ole mitään taru-henkilöitä.

Noin vuosi takaperin, kun tein tutkimuksiani kuninkaallisessa kirjastossa Ludvig XIV:n historiaani varten, joutui sattumalta käteeni *M:r d'Artagnan'in Muistelmia*, painetut — niinkuin suurin osa sen aikakauden tuotteista, joissa kirjailijat halusivat sanoa totuuden, joutumatta pitemmäksi tai lyhemmäksi aikaa Bastiljiin — Amsterdamissa, Pierre Rouge'n tykönä. Kirjan nimi houkutteli minua: otin sen mukaani, kirjastonhoitajan suostumuksella tietysti, ja luin sen ahmien.

Aikomukseni ei ole tässä ryhtyä mainitun omituisen teoksen selvittämiseen, jätän sen vaan niiden lukijaini tutkisteltavaksi, jotka panevat arvoa ajankuvauksille. He tapaavat siinä kuvia, mestarin kädellä piirretyjä; ja vaikka nuo piirrossuunnitelmat enemmittäin ovatkin vedettyjä kasarmien porteille ja kapakan seinille, tuntevat he niissä yhtäkaikki Ludvig XIII:n, Itävallan Annan, Richelieu'n, Mazarin'in ja useimpien sen ajan hovimiesten kuvat yhtä yhdennäköisinä kuin Anquetil'in historiassa.

Mutta niinkuin tiedetään, se mikä runoilijan oikullista mieltä viehättää, ei ole aina sitä, mikä suurta lukijakuntaa huvittaa. Niinpä, ihmettellessämme näitä kertoelmia, niinkuin epäilemättä muutkin niitä ihmettelevät, kiinnitti huomiotamme enemmän eräs seikka, jota varmasti ei kukaan ennen meitä ollut lainkaan ottanut huomionsa.

D'Artagnan kertoo, että hän käydessään ensi kerran kuninkaan muskettikapteenin, herra de Tréville'n luona, kohtasi esihuoneessa kolme nuorukaista, jotka palvelivat tuossa kuuluisassa miehistössä, mihin hänkin himoitsi päästäksensä, ja he olivat nimiltänsä Athos, Porthos ja Aramis.

Nuo muukalaiset nimet, sen myönnämme, oudoksuttivat meitä ja heti kohta pälkähti päähämme, etteivät ne mahda olla muuta kuin salanimiä, joiden taakse d'Artagnan oli kätkenyt kukaties kuinka kuuluisia, ellei ehkä noiden tekonimien omistajat olleet itse niitä valinneet hetkenä, jolloin he joko oikun, kiusan tai varattomuuden vuoksi olivat ottaneet hartioillensa yksinkertaisen muskettilaiskauhtanan.

Siitä lähtien ei meillä enää ollut lepoa ennenkuin sen aikaisista teoksista löytäisimme jotakin jälkeä noista eriskummallisista nimistä, jotka niin suuresti olivat uteliaisuuttamme herättäneet.

Jo pelkkä niiden kirjain luettelo, jotka luimme päästäksemme tarkoituksemme perille, täyttäisi yksinään kokonaisen luvun, mikä ehkä olisi varsin opettavaista, vaan varmaankin aivan vähän huvittavaista lukijoillemme. Tyytykäämme siis vaan mainitsemaan heille sen, että juuri siinä hetkessä kuin jo vallan alakuloisena turhista tutkistelemisistä olimme jättämäisillämme kaikki hakemiset siksensä, löysimme vihdoin, kuuluisan ja oppineen ystävämme Paulin Pâris'in neuvojen johdolla, erään kokolehtisen käsikirjoituksen, merkityn numeroilla 4,772 tai 4,773, sitä emme niin tarkoin muista, jolla oli seuraava nimi:

"Kreivi de la Fère'n muistelmia, käsittelevä muutamia niistä kohtauksista, jotka tapahtuivat Ranskassa kuningas Ludvig XIII:n hallituksen loppupuolella ja kuningas Ludvig XIV:n hallituksen alkupuolella."

Helppo on arvata miten suuri oli ilomme, kun selaillessamme tätä käsikirjoitusta, jossa oli viimeinen toivomme, löysimme kahdennellakymmenennellä sivulla nimen Athos, kahdennellakymmenennellä seitsemännellä sivulla nimen Porthos ja kolmannellakymmenennellä ensimmäisellä sivulla nimen Aramis.

Tämän peräti tuntemattoman käsikirjoituksen löytäminen aikakaudella, jolloin historian tiede on päässyt jo niin korkealle kannalle, näytti meistä miltei ihmetapaukselta. Tuota pikaa kiirehdimme anomaan sille painolupaa, siinä tarkoituksessa että kerta maailmassa saisimme edes muiden tavaralla hankkia itsellemme pääsyn kirjoitusten ja kaunokirjallisuuden akatemiaan, ellemme, mikä on sangen uskottavaa, pääsisi Ranskan akatemiaan omalla tavarallamme. Painolupa, se on meidän ilmoittaminen, suosiollisesti myönnettiin, jonka mainitsemme osoittaaksemme julkisesti valhettelijoiksi ne ilkiöt, jotka väittävät meidän muka elävän semmoisen hallituksen alaisina, joka on jotenkin nurjamielinen kirjailijoita kohtaan.

Ja nyt tarjoamme tässä lukijoillemme ensimmäisen osan tuota kallisarvoista käsikirjoitusta, soveliaalla nimellä varustettuna, ja sitoudumme, siinä tapauksessa että, niinkuin varma uskomme on, tämä ensimmäinen osa voittaa puolellensa ansaittua suosiota, julkaisemaan yhteen menoon toisenkin osan.

Sen ohessa, koskahan kummi on toinen isä, pyydämme lukijan laskemaan sen hovin tai ikävän, mikä hänellä tämän lukemisesta mahdollisesti on, meidän niskoillemme, eikä kreivi de la Fère'n.

Siitä sovittuamme, käykäämme kertomukseemme käsiksi.

I.

Isä d'Artagnan'in kolme lahjaa.

Ensimmäisenä maanantaina Huhtikuussa 1625 näytti Meung'in kauppa, jossa *Roman de la Rose*'n kirjoittaja syntyi, joutuneen niin perinpohjaisen sekasorron valtaan, että olisi luullut hugenottien tulleen tekemään siitä toista La Rochelle'a. Joukko porvareita, nähden naisia pakenevan

Isollekadulle päin ja kuullen lasten parkumista porttien kynnyksillä, kiiruhti pukeutumaan haarniskaansa ja, varustettuaan heikonpuolista asemaansa musketilla ja pertuskalla, suuntasi kulkunsa *Franc-Meunier*'in ravintolaa kohden, jonka edustalla tunkeili, hetki hetkeltä taajeten, paksu väkijoukko hälisten ja meluten uteliaisuudesta.

Niinä aikoina olivat säikähdykset tavallisia ja harva oli se päivä, ettei joku kaupunki saanut aikakirjoihinsa merkitä jotakin sen laatuista tapausta. Oli ylimyksiä, jotka taistelivat keskenään; oli kuningas, joka kävi sotaa kardinaalia vastaan; oli espanjalainen, joka kävi sotaa kuningasta vastaan. Siihen lisäksi, paitsi noita taisteluja, yksityisiä tai yleisiä, salaisia tai julkisia, oli vielä rosvoja, kerjäläisiä, hugenotteja, susia ja lakeijoita, jotka kävivät sotaa koko maailmaa vastaan. Porvarit kävivät aina aseissa rosvoja, susia ja lakeijoita vastaan — toisinaan kuningasta vastaan, — mutta eivät koskaan kardinaalia ja espanjalaista vastaan. Tästä totutusta tavasta oli siis seurauksena, että yllämainittuna Huhtikuun ensimmäisenä maanantaina v. 1625 porvarit, kuullessaan melua ja nähdessään yhtä vähän kelta-punaista lippua kuin herttua Richelieu'n livreetäkään, syöksyivät *Franc-Meunier*'in ravintolaa kohden.

Sinne kerran tullessa saattoi jokainen nähdä ja havaita syyn meteliin.

Eräs nuori mies ... — luokaamme hänen kuvansa muutamalla kynänpiirteellä: — kuvitelkaa eteenne kahdeksantoista vuotias Don Quichotte; Don Quichotte ilman rinta- ja reisihaarniskaa; Don Quichotte puettuna villanuttuun, jonka sininen väri oli muuttunut selittämättömäksi viininsakan ja taivaansinisen välivivahdukseksi. Muoto pitkä ja ruskettunut; poskipäät ulkonevat, — kavaluuden merkki; leukalihakset tavattoman koholla, — pettämätön gaskonjalaisen tuntomerkki, vaikk'ei olisi barettiakaan päässä, vaan nuorella miehellämme oli barettikin, vieläpä koristettu jonkunmoisella höyhentöyhdöllä; silmä avonainen ja älykäs; nenä koukussa, vaan somasti taipunut; liian suuri nuorukaiseksi, liian pieni täysikasvuiseksi mieheksi, ja vähemmän tottunut silmä olisi voinut pitää häntä matkustavana vuokramiehen poikana, ellei hänellä olisi ollut pitkää miekkaa, joka, riippuen nahkakantimessa, löi omistajansa pohkeita, kun hän käveli, ja hänen ratsunsa pörröistä karvaa, kun hän ratsasti. Sillä meidän nuorella miehellä oli ratsu ja tämä ratsu olikin niin huomioon pistävä että se pisti huomioon: pieni béarnelainen hevuskäpykkä, kahden- tai neljäntoista vuotias, kellahtavan värinen, töpöhäntä, pattijalka, ja vaikka pitikin päätänsä alempana polvia, niin että kaulankouristushihnan käyttäminen jäi tarpeettomaksi, hölkötteli se kumminkin tasalleen kahdeksan lieu'tänsä päivässä. Pahaksi onneksi tämän hevosen muut ominaisuudet olivat niin hyvin peittyneet hänen oudon karvansa ja viallisen käyntinsä suojaan, että aikana, jolloin joka mies oli hevoistuntija, ylläkerrotun hevuskäpykän ilmestyminen Meung'iin, jonne se oli noin neljäntoista tuntia ennen pujahtanut Beaugency'n portista, herätti huomion, joka lankesi ratsumiehellekin epäsuosiolliseksi.

Ja tämä huomio oli sitä tuskallisempi nuorelle d'Artagnan'ille (se oli tämän toisen Rosinanten Don Quichotte'n nimi) kuta vähemmin hän itseltänsä salasi sitä naurettavaa puolta, jonka hänelle, niin kelpo ratsumies kun olikin, tuollainen ratsu antoi: hänpä olikin aika lailla huokailut ottaessaan vastaan tätä isä d'Artagnan'in antamaa lahjaa. Hän tiesi, että tuommoinen elukka oli ainakin kahdenkymmenen livre'n arvoinen; totta on, että ne sanat, jotka seurasivat tämän lahjan mukana, eivät olleet hinnoin määrättävät.

— Poikani, oli tuo vanha gaskonjalainen herra lausunut, — sillä puhtaalla béarnelaisella puheen murteella, josta Henriikki IV ei koskaan onnistunut pääsemään erilleen — poikani, tämä hepo on syntynyt isäsi kotona kohta kolmetoista vuotta sitte ja pysynyt täällä siitä ajasta asti, jonka vuoksi hän on oleva sinulle rakas. Elä koskaan sitä myy, anna sen kuolla rauhallisesti ja kunniallisesti vanhuuttaan; ja jos käyt sillä sotaan, kohtele sitä kuni vanhaa palvelijaa konsanaan. Hovissa, jatkoi d'Artagnan isä, jos sinulla kerta on kunnia sinne päästä, kunnia, johon muutoin vanha jalosukuisuutesi sinua oikeuttaa, kannata arvokkaasti aatelisnimeäsi, jota esi-isäsi ovat ansiokkaasti kantaneet yli viisisataa vuotta, ja tee se niin hyvin itsesi kuin omiesi tähden. Omillasi tarkoitan vanhempiasi ja ystäviäsi. Elä koskaan suvaitse mitään muilta kuin kardinaalilta ja kuninkaalta. Rohkeudellansa, huomaappas se tarkoin, ainoastaan rohkeudellansa aatelismies meidän aikoina tiensä raivaa. Ken vapisee hetkisenkään, päästää käsistään makupalan, jonka juuri siinä hetkessä onnetar hänelle tarjosi. Sinä olet nuori, sinun tulee olla urhoollinen kahdesta syystä: ensiksi olet gaskonjalainen, toiseksi olet minun poikani. Elä pelkää sattuvia kohtauksia, ja etsi seikkailuja. Minä olen opettanut sinun käyttämään miekkaa; sinulla on rautaiset polvet ja teräksinen nyrkki; taistele kaikista syistä; taistele, semminkin kun kaksintaistelut ovat kielletyt, jonka vuoksi siis tarvitaan kaksi vertaa enemmän rohkeutta taistella. Minulla ei, poikani, ole sinulle antaa enempää kuin viisitoista écu'tä, hevonen ja ne neuvot, mitkä nyt olet kuullut. Äitisi antaa siihen lisäksi reseptin eräisen mustalais-akalta samaansa voiteeseen, jolla on ihmeellinen voima parantaa kaikkia haavoja, mitkä vaan eivät satu sydämmeen. Käytä hyväksesi kaikkea ja elä onnellisena ja kauan. — Minulla on enää vaan yksi sana lisättävänä ja se on esikuva, minkä sinulle asetan, en itseäni, sillä minua ei ole koskaan hovissa nähty, enkä ole ollut muuta kuin vapaehtoisena uskonsodassa; vaan minä tarkoitan herra de Tréville'ä, joka ennen muinoin oli minun naapurini ja jolla on ollut kunnia lapsena leikitellä kuninkaamme Ludvig XIII:n kanssa, jota Jumala hyvästi suojelkoon. Toisinaan heidän leikkinsä hieroutui tappeluksi ja semmoisissa tapauksissa ei kuningas aina ollut väkevämpi puoli. Iskut joita hän silloin sai, herättivät hänessä paljon kunnioitusta ja ystävyttä herra de Tréville'ä kohtaan. Myöhemmin taisteli herra de Tréville muidenkin kanssa; ensimmäisellä Pariisi-matkallansa viisi kertaa; kuningas-vainajan kuolemasta nuoren seuraajan täys-ikäisyyteen saakka seitsemän kertaa, sotia ja piirityksiä lukuun ottamatta; täys-ikäisyydestä näihin päiviin saakka, ehkä satakin kertaa! — Ja sittenkin, säännöistä, asetuksista ja tuomioista huolimatta, on hän nyt muskettisoturien kapteeni, se on, Cesarien legionan päällikkö, jolle kuningas panee suuren arvon ja jota kardinaali pelkää, mies,

joka ei vähää säikähtele, niinkuin jokainen tietää. Herra de Tréville ansaitsee kymmenen tuhatta écu'tä vuodessa; hän on siis sangen suuri herra. — Hän on alkanut samoin kuin sinä; mene hänen luoksensa tämän kirjeen kanssa, pidä häntä esikuvanasi, menestyäksesi hänen tavallansa.

Sen sanottuaan d'Artagnan isä satoi poikansa vyölle oman miekkansa, suuteli häntä hellästi molemmille poskille ja antoi hänelle siunauksensa.

Lähdettyään isänsä kammarista kohtasi nuorukainen äitinsä, joka oli odottamassa häntä tuon kuuluisan reseptinsä kanssa, jonka neuvot, niinkuin kohta käymme kertomaan, joutuivat hyvin useasti käytäntöön. Jäähdyväiset olivat äidin puolelta paljon pitemmät ja hellemmät kuin äsköiset, ei sen vuoksi, ettei vanha herra d'Artagnan olisi rakastanut poikaansa, joka oli hänen ainoa perillisensä, vaan d'Artagnan herra oli mies ja hän ei pitänyt miehelle sopivana antautua liikituksen valtaan, jota vastoin rouva d'Artagnan oli vaimo ja siihen lisäksi äiti. — Hän vuodatti runsaasti kyyneleitä, ja, mainitkaamme se poika d'Artagnan'in kiitokseksi, ne muutamat ponnistukset, joita hän teki pysyäkseen levollisena niinkuin vastaisen muskettisoturin tuli olla, raukesivat tyhjiin, luonto voitti ja hän itki paljon kyyneleitä, joista töintuskin sai puoliakaan salatuksi.

Samana päivänä läksi nuori mies tielle, varustettuna noilla kolmella isän lahjalla, jotka, niinkuin jo mainitsimme, olivat viisitoista écu'tä, hevonen ja kirje herra de Tréville'lle; tarkoin punniten, neuvot olivat tulleet kaupanpäälliseksi.

Semmoisilla eväillä varustettuna d'Artagnan oli sekä henkisesti että ruumiillisesti tarkka jäljennös Cervantes'in sankarista, johon me niin sattuvasti häntä vertasimme silloinkin kertoilijan velvollisuudet käskivät meitä luomaan hänen kuvapiirteensä. Don Quichotte piti tuulimyllyjä jättiläisinä ja lampaita armeijoina, d'Artagnan otti jokaisen hymyilyn loukkaukseksi ja jokaisen silmäyksen taisteluun-vaadinnaksi. Siitä oli seurauksena, että hänellä Tarbes'ista Meung'iin saakka oli myötäensä käsi nyrkissä ja että hän ylipäänsä varsinkin kymmenen kertaa päivässä tarttui miekan kahvaan; kumminkaan ei tuo nyrkki tärähtänyt kenenkään leukoihin, eikä miekkakaan lähtenyt tupesta. Ei suinkaan, ettei tuon onnettoman keltaisen hevosekäpykän näkeminen olisi vetänyt ohikulkevien kasvoja nauruun; mutta kun hevosen yläpuolella heilui jokseenkin pitkänhuiskea miekka ja miekan yläpuolella säkenöi enemmän villimäinen kuin ylpeä silmä, hillitsivät ohikulkevat iloisuuttansa, tai jos iloisuus voitti varovaisuuden, kokivat vähintäänkin nauraa vaan toisella suupielellä, niinkuin vanhan ajan naamarit.

D'Artagnan pysyi sen vuoksi majesteetillisena ja suuttumattomana aina tuohon onnettomaan Meung'in kaupपालaan saakka.

Vaan täällä, kun hän astui alas hevosen selästä *Franc-Meurier*'in portilla, ilman että kukaan, isäntä, palvelija tai talonrenki olisi tullut häntä vastaan ottamaan, havaitsi hän maakerroksen avonaisessa ikkunassa kaunisvartaloisen, ylhäisen-, vaan hieman tylynnäköisen herran puhuttelemassa kahta henkilöä, jotka näyttivät kunnioituksella häntä kuuntelevan. D'Artagnan tapansa mukaan piti aivan luonnollisena, että juuri hän itse oli tuon keskustelun esineenä, ja hän kuunteli. Tällä kertaa d'Artagnan erehtyi vaan puoliksi: hänestä itsestään ei ollut kysymys, vaan hänen hevosestansa. Herrasmies näytti luettelevan kuulijoillensa kaikkia sen ominaisuuksia ja kun, niinkuin jo mainitsimme, kuuntelijoilla näytti olevan suuri kunnioitus kertojaa kohtaan, rähähtivät he nauramaan vähä väliä. No, kun naurun vivahduskin oli kylliksi herättämään nuoren miehen suuttumusta, on helposti ymmärrettävä, minkä vaikutuksen tuollainen meluava iloisuus häneen teki.

Sillä välin tahtoi d'Artagnan ensin päästä selville tuon hävyttömän pilkantekijän ulkomuodosta. Hän suuntasi ylpeän silmäyksen vieraasen päin, ja näki hänen olevan neljäkymmenen tai neljäkymmenen viiden ikäisen miehen, jolla oli mustat, läpitukevut silmät, kalpea hipiö, rohkeapiirteinen nenä, mustat, huolellisesti leikatut viikset. Hän oli puettu violettivärisen takkiin ja housuihin samanvärisine punouskoristuksineen, eikä hänellä ollut muita somistuksia kuin nuo tavanmukaiset aukeamat, joista paitaa pilkoitti. Housut ja takki, vaikka uudet, näyttivät ruttautuneilta niinkuin vaatteet, jotka kauan ovat saaneet olla matkalaukussa. D'Artagnan teki nämä havainnot mitä tarkkasilmäisimmän tutkittelijan nopeudella ja epäilemättä vaistomaisella tunteella, joka sanoi hänelle, että tuolla tuntemattomalla oli vast'edes oleva suuri vaikutus hänen elämänsä.

No niin, samassa hetkessä kuin d'Artagnan tähtäsi silmänsä violettinuttuiseen herraan, heitti tämä béarnelaiseen hevosekäpykkään päin erään viisaimmista ja syvämietteisimmistä viittauksistansa, hänen molemmat kuulijansa rähähtivät nauramaan ja hän itse, nähtävästi vastoin tapaansa, salli riutuneen hymyn, jos niin voi sanoa, hairahtaa kasvoillensa. Tällä kertaa, siitä ei ollut enää epäilemistä, d'Artagnan'ia oli toden teolla loukattu. Senpä vuoksi hän, täydellisesti siitä vakuutettuna, painoi baretin silmillensä ja, koettaen jäljitellä muutamia hovitemppuja, joita hän oli saanut Gaskonjassa matkustavaisilta herroilta, astui hän esiin, toinen käsi miekan kahvassa toinen lantiolla. Pahaksi onneksi, sitä mukaa kuin hän kulki eteenpäin, sokaisi viha hänet vähitellen niin, että sen arvokkaan ja ylpeän puhuttelun sijasta, jolla hän oli aikonut toimittaa taisteluvaatimuksen, ei hän löytänyt kieleltänsä muuta kuin karkeanlaisen pistopuheen, jolle hän liitti mukaan raivoisan käden sivalluksen.

— Hoi! herra, huusi hän, te herra, joka piiloudutte sinne ikkunaluukun suojaan! niin, te, sanokaapa minulle pikkuisen, mille te nauratte, niin nauretaan yhdessä.

Herra siirsi silmänsä hevosesta ratsumieheen verkalleen, ikäänkuin tarviten jonkun ajan tajutuksensa, että nuo noin oudot soimaukset olivat hänelle tarkoitettut; sitten kuin hänellä ei

enää voinut olla siitä mitään epäilystä, rypistyivät hänen kulmansa hieman, ja melkoisen pitkän vaihtelun perästä vastasi hän d'Artagnanille selittämättömän ivallisella ja ynseällä äänenpainolla:

— En minä teille puhu, herra hyvä.

— Vaan minä puhun teille, minä, tiuskasi nuori mies harmistuneena tuosta ynseyden ja hyvän käytöstävän, säädyllisyyden ja halveksimisen sekoituksesta.

Tuntematon silmäili häntä vielä hetkisen, hymyili ja, vetäytyen pois ikkunasta, läksi verkalleen ulos ravintolahuoneesta, tuli kahden askeleen päähän d'Artagnanista ja asettui hevosen eteen. Hänen levollisuutensa ja pilkallinen katsantonsa olivat yhä lisänneet äsköisten naurajain iloisuutta, jotka olivat jääneet ikkunan edustalle.

D'Artagnan, nähden hänen lähestyvän, veti miekkaansa jalan verran tupesta ulos.

— Tämä hevonen on varmaankin, tai paremmin, on nuoruudessaan ollut voikukka, virkkoi tuntematon, jatkaen äsken alkamiensa havainnoita ja puhuen ikkunan luona oleville kuulijoille, näyttämättä rahtustakaan huomaavan d'Artagnan'in suuttumusta, d'Artagnan'in, joka sillä välin oli vetäytynyt hänen ja heidän välillensä. Tuo on hyvin tunnettu väri kasvitieteessä, vaan näihin asti varsin harvinainen hevoisissa.

— Semmoinen nauraa hevoselle, joka ei uskalla nauraa hevosen haltijalle, huudahti Tréville'n-alku vimmastuneena.

— En minä usein naura, herra hyvä, vastasi tuntematon, niinkuin itse voitte kasvoistani havaita, vaan minä pyydän saada säilyttää oikeuteni nauraa milloin minua haluttaa.

— Ja minä, ärjäsi d'Artagnan, minä en tahdo naurettavan silloin kuin minua ei haluta.

— Todellakin? jatkoi tuntematon levollisempänä kuin koskaan, kas sitä! se on aivan paikallaan; ja, kääntyen kantapäällään, hän valmistautui menemään takaisin ravintolaan isosta portista, jonka vieressä d'Artagnan tullessaan oli havainnut satuloidun hevosen.

Mutta d'Artagnan ei ollut niitä miehiä, jotka päästävät käsistänsä semmoisen, jolla on ollut rohkeutta häntä loukata. Hän vetäisi miekkansa kokonaan tupesta ulos ja asettui taisteluasentoon, huutaen:

— Kääntykäähän, kääntykäähän toki, herra pilkantekijä, etten minä iske teihin takaapäin.

— Iskekö minuako, vai minua! sanoi toinen kiepahtaen kantapäällensä ja silmäten nuorta miestä yhtä hämmästyneenä kuin ylenkatseellisena. Kappas vaan, kappas tosiaan, veikkonen, olettehan hullu! Sitte puoli-ääneen, ja ikäänkuin itselleen pakisten lisäsi hän: — harmillista, mikä löytäinen H. Majesteetillensa, joka hakee uljaita miehiä kaikista maan ääristä muskettisotureiksensa!

Tuskin oli hän päättänyt, kuin d'Artagnan ojensi häneen päin niin tuikean miekanpiston että ellei hän olisi tehnyt nopeata hyppäystä taaksepäin, on hyvin luultavaa, että hän olisi viimeistä kertaa pilkkapuheita laskenut. Tuntematon näki silloin, että leikki oli kaukana, hän vetäisi miekkansa, tervehti vastustajaansa ja asettui taistelujalalle. Mutta samassa tuokiassa nuo kaksi kuulijaa, ravintolanisäntä mukana, ryntäsivät d'Artagnan'in päälle ja alkoivat pieksää häntä seipäillä, lapiolla ja hiilihangoilla. Se teki niin nopean ja täydellisen kääntein taistelussa, että sillä aikaa kuin d'Artagnan kääntyi iskusateeseen päin, hänen vastamiehensä pisti miekkansa tuppeen ja muuttui taistelijasta taistelun katselijaksi, jonka tehtävän hän suoritti tavallisella kylmäkiskoisuudellansa, kuitenkin mutisten aikavälistä:

— Hiisi vieköön nuo gaskonjalaiset! Nostakaa hänet keltaisen hevosen selkään ja antakaa mennä matkoihinsa.

— Enpä lähdekkään, ennenkuin olen sinut tappanut, jänishousu! ärjyi d'Artagnan, vastustaen parhaimman mukaan ja perätytmättä askeltakaan noiden kolmen vihollisensa edestä, jotka häntä lölyttivät.

— Yhä vaan gaskonjalaista, murisi herra. Kunniani nimessä, nuo gaskonjalaiset ovat parantumattomia! Jatkakaa vaan tanssia, koska hän sitä niin välttämättömästi tahtoo. Kylläpä hän sanoo, koska se riittää.

Mutta tuntematon ei vielä tiennyt, minkä itsepäisen jurrikan kanssa hänellä oli tekemistä; d'Artagnan ei ollut niitä miehiä, jotka koskaan armoille antautuisivat. Ottelu kesti siis vielä muutamia sekuntia; viimein d'Artagnan uupuneena pudotti miekkansa, jonka eräs seipäänisku katkaisi kahdeksi kappaleeksi. Toinen isku, joka sattui häntä otsaan, kaatoi hänet melkein samassa tuokiassa aivan verisenä ja puolipörryksissä.

Juuri tässä hetkessä se oli, kuin kaikilta puolilta väkeä kiihuhti taistelupaikalle. Ravintolanisäntä, peljäten joutuvansa pahaan huutoon, kantoi kahden palvelijapoikansa avulla haavoitetun keittiöön, jossa hänelle annettiin vähän hoitoa.

Mitä herrasmieheen tulee, hän oli palannut entiselle paikalleen ikkunaan ja katseli jonkunmoisella levottomuudella tuota väkijoukkoa, jonka viipyminen näytti häntä suuresti haittaavan.

— No, kuinka voi tuo villitty? virkkoi hän kääntyen oveen päin, joka narahti auvetessaan, ja puhutellen isäntää, joka tuli tiedustelemaan hänen vointiansa.

— Hän voi paremmin, sanoi isäntä: hän on kokonaan pyörtynyt.

— Todella? kysyi herra.

— Niin, vaan ennen pyörtymistänsä kokosi hän kaikki voimansa huutaaksensa teitä kaksintaisteluun.

— Mutta sitäpä on koko paholainen tuota pojan vekaraa! virkkoi tuntematon.

— Oh, ei, Teidän ylhäisyytenne, ei hän mikään paholainen sentään ole, vastasi isäntä, irvistäen ylenkatseellisesti, sillä pyörryksissä ollessaan tarkastelimme me hänet, ja hänellä ei ole tavaralaukussansa muuta kuin yksi paita ja kukkarossa kaksitoista écu'tä, mikä ei estänyt häntä pyörtyesssänsä sanomasta, että jos tuommoinen seikka olisi tapahtunut Pariisissa, te saisitte sitä kohta katua, sen sijaan kuin täällä saatte katua myöhempään.

— Siinä tapauksessa, sanoi tuntematon kylmästi, hän on joku jaloverinen prinssi valepuvussa.

— Minä sanoin tämän teille, korkeasti kunnioitettava herra, virkkoi isäntä, että tietäisitte pitää varanne.

— Eikö hän vihoissansa ole sanonut mitään nimeä?

— Kyllä, hän löi lakkariansa vasten ja virkkoi: — Katsotaanpas mitä herra de Tréville tuumailee tästä turvattinsa loukkaamisesta.

— Herra de Tréville? sanoi tuntematon, teroittaen huomiotansa; vai löi hän lakkariansa vasten ja mainitsi herra de Tréville'n nimen!... Kuulkaas, isäntä hyvä, sillä aikaa kuin nuori mies oli pyörryksissä, ette te, siitä olen vakuutettu, olleet tirkistämättä myöskin hänen lakkariinsa. Mitä siellä oli?

— Kirje herra de Tréville'lle, muskettisoturein kapteenille.

— Todella!

— Asia on niin kuin minulla oli kunnia teille ilmoittaa, Teidän ylhäisyytenne.

Isäntä, jolle ei suotu terävänäköisyyden lahjaa, ei havainnut sitä vaikutusta, minkä tuo ilmoitus teki tuntemattoman kasvoihin. Hän väistyi ikkunanpielestä, johon hän oli nojannut kyynäspäätänsä vasten ja rypisti kulmiansa levottoman näköisenä.

— Saakeli! murisi hän hammasta purren, olikohan de Tréville lähettänyt minun niskaani tuon gaskonjalaisen? Hän on vallan nuori. Vaan miekan isku on miekan isku, antakoon sen minkä ikäinen hyvänsä, ja lasta voi vähemmin varata kuin muita; toisinaan pienikin haitta estää suuremman hankkeen.

Ja tuntematon vaipui hetkeksi ajatuksiinsa.

— Kuulkaas isäntä, ettekös toimittaisi minua vapaaksi tuosta villipäästä? Omantuntoni kautta, en minä voi häntä tappaa, mutta, — tämän lisäksi hän tyylysti uhkaavalla äänellä, mutta vaivaksi hän minulle on. Missä on hän?

— Vaimoni kammarissa, jossa häntä hoidellaan, ensimmäisessä kerroksessa.

— Ovatko hänen vaatteensa ja laukkunsa hänen luonansa? Eihän hän liene riisunut takkia päältänsä?

— Päinvastoin, kaikki nuo ovat alhaalla keittiössä. Vaan koska hän on teille vaivaksi, tuo nuori hurjapää...

— Epäilemättä. Hän saattaa ravintolanne niin pahaan huutoon, etteivät kunnialliset ihmiset voi siinä viipyä. Menkää huoneeseen, toimittakaa rätinkini ja ilmoittakaa lakeijalleni.

— Mitä! Jokos herra lähtee?

— Sen te hyvin tiedätte, koska olen teille antanut käskyn satuloida hevoseni. Eikö minua ole toteltu?

— Onhan toki, ja niinkuin Teidän ylhäisyytenne on voinut nähdä, on hevonen isolla portilla aivan valmiina matkalle.

— Hyv' on, tehkää mitä taannoin teille sanoin.

— Jopas jotakin! mutisi isäntä, peljästyikö hän tuota pientä poikaa?

Mutta tuntemattoman käskävä silmäys keskeytti hänet kohta. Hän kumarsi nöyrästi ja meni.

— Ei tarvitse tuon hullun saada nähdä milady'a:^[1] hän ei saata enää myöhästyttää kulkuansa, jo nytkin on hän myöhästynyt. On aivan parasta, että nousen hevosen selkään ja ajan hänelle vastaan — — Jospa vaan voisin tietää, mitä tuo Tréville'lle menevä kirje sisältää.

Ja noin itseksensä tuumailen, läksi tuntematon keittiötä kohden.

Sillä aikaa isäntä, joka ei ollenkaan epäillyt, että nuoren pojan saapuminen se juuri karkoitti tuntemattoman pois hänen ravintolastansa, oli noussut vaimonsa luokse ja nähnyt d'Artagnan'in vihdoin tointuneen. Ja nyt antoi hän d'Artagnan'in ymmärtää, että poliisi voisi laittaa hänelle

pahat asiat siitä että hän oli hieronut tappelua suuren herran kanssa, sillä isännän arvelun mukaan tuo tuntematon ei voinut olla mikään muu, ja hän käski d'Artagnan'in nousta jatkamaan matkaansa, niin heikkona kuin olikin. D'Artagnan, puoliksi töperryksissä, takittomana ja pää aivan kapaloituna liinakääreillä, nousi siis pystyyn ja isännän työntämänä läksi laskeutumaan alakertaan; mutta tultuansa keittiöön huomasi hän aivan ensiksi riitamiensä, joka levollisesti puheli jyrkeiden, kahden kookkaan normantilaisen hevosen vetämien vaunujen astimen ääressä.

Hänen puhetoverinsa, jonka pää näkyi vaunun ovesta, oli kahdenkymmenen tai kahdenkolmatta ikäinen nainen. Olemme jo maininneet, kuinka nopeasti d'Artagnan'in huomio käsitti jokaisen muodon; hän näki siis nytkin ensi silmäyksellä, että nainen oli nuori ja kaunis. Ja tuopa kauneus oli häneen sitä pystyvempi, kun se oli harvinaista laatua niissä eteläisissä seuduissa missä d'Artagnan näihin asti oli oleksinut. Nainen oli näet kalpea, vaaleaverinen ihminen, jolla oli pitkät hartioille valuvat kiharat, suuret, siniset, uneksivat silmät, punaiset huulet ja alabasterivalkeat kädet. Hän puhui sangen vilkkaasti tuntemattoman kanssa.

— Siis, Teidän ylhäisyytenne määrää minut ... sanoi nainen.

— Kääntymään silmänräpäyksessä takaisin Englantiin ja sieltä heti kohta ilmoittamaan, jos herttua lähtee Lontoosta.

— Entäs muut määräykseni? kysyi kaunis matkustajatar.

— Ne ovat suljetut tähän rasiaan, jota ette saa avata ennenkuin toisella puolella kanavan.

— Hyvä; entäs te, mitäs te teette?

— Minäkö, minä palaan Pariisiin.

— Kurittamatta tuota pojan heittiötä? kysyi nainen.

Tuntematon oli vastaamaisillaan: mutta juuri kuin hän avasi suutansa, ryntäsi yli kynnyksen d'Artagnan, joka oli kaikki kuullut.

— Tuo pojan heittiö se juuri kurittaa muita, ärjäsi hän, ja toivonpa ettei tällä kertaa tuo kuritettava pääsekkään häneltä pakoon niinkuin ensimmäisellä.

— Häneltä pakoonko? lausui tuntematon rypistäen kulmiansa.

— Niin, ette kai kehtaa naisen nähden pakoon juosta, luullakseni.

— Muistakaa, huusi milady, nähdessään herran tarttuvan miekkaansa, muistakaa, että vähinkin viivytys voi kaikki pilata.

— Te olette oikeassa, huudahti herra; lähtekää suunnallenne, minä lähden omalleni.

Ja tervehtien naista päännykäyksellä, viskautui hän hevoseensa selkään samalla kuin vaunujen kuski antoi nopean sivalluksen hevosillensa. Molemmat keskustelijat ajoivat nyt täyttä laukkaa, kumpikin vastapäiseen tien suuntaan.

— Hoi! velkanne, ärjyi isäntä, jonka äsköinen kunnioitus matkustajaa kohtaan vaihtui syväksi ylenkatseeksi, kun hän näki hänen poistuvan rätinkiänsä maksamatta.

— Maksa lurjus, huusi matkustaja lakeijallensa, ajaen täyttä laukkaa; lakeija viskasi isännän jalkoihin pari kolme hopearahaa ja läksi ajamaan täyttä laukkaa herransa jälestä.

— Aa, sinä kurjamainen pelkuri, aa sinä vale-herra! huusi d'Artagnan rientäen lakeijan perästä.

Mutta haavoittuneena oli hän liian heikko vielä kestäämään semmoista reutoutumista. Tuskin oli hän ehtinyt kymmentä askelta kun hänen korvissaan alkoi humista, maailma musteni silmissä ja hän kaatui keskelle katua huutaen:

— Pelkuri! pelkuri! pelkuri!

— Aika pelkuri todella, murisi isäntä lähestyessä d'Artagnan'ia ja kokien tällä mielistelyllä päästä sovintoon poikarukan kanssa, niinkuin sadussa haikara etanan kanssa.

— Niin, aika pelkuri, kertoi d'Artagnan; mutta tuo nainen, sangen kaunis!

— Kuka nainen? kysyi isäntä.

— Milady, sopersi d'Artagnan ja pyörtyi toisen kerran.

— Yhdentekevä, sanoi isäntä, kadotin kaksi, mutta jääpihän minulle tämä, jota saan varmaankin muutamia päiviä pitää. On siitä ainakin yhdentoista écu'n hyöty.

Tiedämme että d'Artagnan'in kukkarossa oli juuri yksitoista écu'tä.

Isäntä oli laskenut yksitoista päivää sairastamisen aikaa, écu'n päivältä; mutta hän oli tehnyt laskunsa, kuulustamatta matkamiestänsä. Huomispäivänä, kello viisi aamua, nousi d'Artagnan liikkeille, meni omin voimin alas keittiöön ja pyysi, paitsi muutamia muita aineksia, joiden luettelo ei ole meidän käsiimme päässyt, viiniä, öljyä ja rosmariinia, ja noista laittoi hän äitinsä reseptin mukaan voiteen, jota hän siveli monilukuisiin haavoihinsa, uudisteli itse kääreitänsä, eikä huolinut kääntäjä kenenkään lääkärin puoleen. Epäilemättä oli ansio mustalaisvoiteen, mutta ehkä myöskin lääkärin poissa-olemisen, että d'Artagnan jo samana iltana oli pystyssä ja huomisaamuna melkein terve.

Mutta kun hän rupesi maksamaan rosmariinia, öljyä ja viiniä, ainoa kulunki mitä hänellä, peräti syömättömällä miehellä olikaan, jota vastoin hänen keltainen hevosensa, ainakin ravintolan isännän sanan mukaan, oli syönyt kolme vertaa enemmän kuin mitenkään voisi uskoa niin pienen elukan syövän, ei d'Artagnan löytänyt lakkaristansa muuta kuin kuluneen samettikukkaronsa sekä sen sisällä olevat viisitoista écu'tä; mutta herra de Tréville'lle menevä kirje — se oli hävinnyt.

Nuori mies alkoi hakea kirjettä suurella kärsiväisyydellä kääntäen kyllä kaksikymmentä kertaa kaikki taskut ja lakkarit nurin ja taas oikein, penkaen ja kopeloiden matkalaukkunsa senkin seitsemän kertaa, sekä avaten ja sulkien tuon tuostakin kukkaroonsa; mutta kun hän oli päässyt siihen täyteen uskoon, että kirje oli löytymättömissä, joutui hän kolmannen kerran raivoon, joka oli vähällä saattaa hänet tarvitsemaan uuden viini- ja hajuöljy-sekoituksen; sillä nähdessänsä tuon nuoren rajupään kiivastelevan ja uhkailevan särkeä murskaksi kaikki mitä talossa oli, ellei kirje löytyisi, oli isäntä temmannut keihään, ja hänen vaimonsa luudanvarren sekä palveluspojat samat kangit joita he olivat käyttäneet toissa päivänä.

— Minun suosituskirjeeni! ärjyi d'Artagnan, minun suosituskirjeeni tänne, tai, saakeli soikoon, varrastan teidät kuin silakat!

Pahaksi onneksi eräs seikka esti hänet panemasta uhkaustansa toimeen: hänen miekkansa oli näet, niinkuin mainitsimme, ensimmäisessä taistelussa taittunut kahtia, — seikka, jonka hän oli peräti unhottanut. Tästä oli seurauksena, että kun d'Artagnan tahtoi toden teolla vetää miekan tupestaan, havaitsi hän olevansa varustettuna kaiken kaikkiaan noin kahdeksan tai kymmenen tuuman pituisella miekan tyngellä, jonka isäntä huolellisesti oli pistänyt tuppeen.

Tämä petos ei kuitenkaan uskottavasti olisi hillinnyt meidän tulistunutta nuorta miestä, ellei isäntä olisi ottanut miettiäksensä, että matkustajan vaatimus oli perin oikea.

— Mutta tosiaan, virkkoi hän laskien keihäänsä alas, missähän kirje mahtaa olla?

— Niin, missä? huudahti d'Artagnan. Tietkää se, että kirje on herra de Tréville'lle ja sen pitää löytyä, tai ellei se löydy, kyllä hänessä on miestä saada se löytymään!

Tämä uhkaus lopetti isännän rohkeuden. Kuninkaan ja kardinaalin jälkeen oli herra de Tréville mies, jonka nimeä ehkä kaikista enimmin mainittiin sekä sotilaiden että porvarein kesken. Oli kyllä vielä Jooseppi-isä, se on totta, mutta hänen nimeänsä, mitä siihen tulee, ei kukaan lausunut muutoin kuin kuiskaamalla, niin suurta pelkoa herätti tuo "Hänen harmaahapsinen ylhäisyytensä", joten kardinaalin käytyriä nimitettiin.

Samassa tuokiossa heitti hän keihään kauaksi luotansa, käski vaimonsa tekemään samoin luudanvarrelle ja palvelijain seipäillensä ja ryhtyi itse etunenässä etsimään kadonnutta kirjettä.

— Sisälsikö kirje tärkeitä asioita, kysyi isäntä hetkisen turhaan etsittyänsä.

— Helkkarissa! Mitäs muuta! tiuskasi gaskonjalainen, joka juuri tuon kirjeen turvin toivoi pääsevänsä hoviin; se sisälsi koko minun toimeentuloni.

— Espanjaan meneviä arvopapereita? kysyi isäntä hätäisenä.

— Hänen Majesteettinsa erityiseen rahavarastoon meneviä arvopapereita, vastasi d'Artagnan, joka arvellen tuon suosituskirjeen avulla pääsevänsä kuninkaan palvelukseen, luuli voitansa valhettelemta vastata noin vähän rohkeanlaisesti.

— Saakeli! huudahti isäntä kokonaan epätoivossa.

— Mutta vähät siitä, jatkoi d'Artagnan kansanomaisella ryhdillään, vähät siitä ja viis rahoista: — tuo kirje se tärkeintä oli. Enemmän olisin hukannut tuhannen pistole'a^[2] kuin sen.

Hän olisi yhtähyvin voinut sanoa kaksikymmentä tuhatta; vaan jonkunmoinen nuorukaisen häveliäisyys hillitsi häntä.

Siinä tuokiossa vilahti isännän päähän kirkkaus, vaikka hän jo oli luvannut itsensä paholaiselle, jos hän enää kirjettä mistään löytäisi.

— Kirje ei ole kadonnut, huudahti hän.

— No! sanoi d'Artagnan.

— Eipä olekkaan; se on teiltä otettu.

— Otettu! ja kuka on sen ottanut?

— Se eilinen herra. Hän kävi keittiössä, jossa teidän takkinne oli. Hän jäi sinne hetkiseksi yksin. Löisinpä vetoa, että hän on sen varastanut.

— Luuletteko niin? virkkoi d'Artagnan ottaen varsin vähän uskoaksensa isännän arveluja; sillä hän tiesi paremmin kuin kukaan muu tuon kirjeen yksityisen tärkeyden, eikä nähnyt siinä mitään voitonhimon houkutusta. Varma tosi on, ettei kukaan palvelijoista tai läsnäolevista matkustajista olisi mitään hyötynyt tuosta paperista.

— Te sanotte siis, jatkoi d'Artagnan, epäileväanne tuota hävytöntä herrasmiestä.

— Minä sanon, että olen siitä vallan varma, pitkitti isäntä, sillä kun minä kerroin hänelle, että te,

arvoisa herra, olitte herra de Tréville'n suosikki ja että teillä oli kirjekin tuolle kuuluisalle herralle, kävi hän sangen levottomaksi, tiedusteli minulta missä kirje oli ja meni sitä tietänsä keittiöön, jossa hän tiesi teidän takkinne olevan.

— Kas niin, siinäpä varkaani onkin, virkkoi d'Artagnan; minä valitan herra de Tréville'lle ja herra de Tréville valittaa kuninkaalle. Sitte veti hän majesteettillisesti taskustaan kaksi écu'tä, antoi ne isännälle, joka saattoi häntä lakki kourassa portille, nousi keltaisen hevosensa selkään, joka vei hänet ilman muita kohtauksia Saint-Antoine'n portille Pariisiin, missä omistaja möi sen kolmeen écu'sen, — varsin hyvä hinta siihen katsoen, että d'Artagnan oli sen peräti uuvuttanut viimeisellä ratsastuksellaan. Selittipä vielä hevoishuijari, että hän muka antoi tuon liikanaisen hinnan pelkästä siitä vaan, että hevosella oli niin harvinaisen outo väri.

D'Artagnan astui nyt siis jalkasin Pariisin kaupungin sisään, kantaen pientä matkalaukkuansa kainalossaan, ja käveli ympäri, kunnes sai hyyrätyksi huoneen, joka oli hänen vähäisten varojensa mukainen. Huone oli jonkunmoinen vinnikammari Fossoyeurs-kadun varrella, lähellä Luxemburg'ia.

Ennakkomaksun suoritettuaan, otti d'Artagnan asunnon huostaansa, kulutti lopun päivää ompelemalla takkiinsa punouskoristeita, jotka hänen äitinsä oli ratkonut irti isä d'Artagnan'in melkein uudesta takista ja salavihkaa hänelle antanut; sitte meni hän quai de la Ferraille'lle, saamaan terää miekkaansa; sieltä palasi hän Louvre'en tiedustelemaan ensimmäiseltä muskettisoturilta minkä kohtasi, herra de Tréville'n asuntoa, joka oli Vieux-Colombier-kadun varrella, toisin sanoen, juuri hänen asuntonsa läheisyydessä: seikka, joka hänestä näytti ennustavan hyvää menestystä alottamalle matkallensa.

Sitten hän, tyytyväisenä Meungissä osoittamaansa käytöstapaan, ilman tunnon soimauksia menneistä asioista, nykyisyyteen luottavana ja täynnä tulevaisuuden toiveita, pani maata ja nukkui hurskaan unta.

Tuo uni, vielä kaikessa maalaisuudessaan, kesti huomiseen kello yhdeksään saakka, jolloin hän nousi vuoteeltaan, lähteäkseen tuon kuuluisan herra de Tréville'n luokse, joka isä d'Artagnan'in arvostelun mukaan oli kolmas mies valtakunnassa.

II.

Herra de Tréville'n esihuone.

Herra de Troisville, niinkuin hänen omaisensa Gaskonjassa vielä olivat nimeltään, tai herra de Tréville, joksi hänen itsensä nimi oli Pariisissa viimein muuttunut, oli alkanut juuri samoin kuin d'Artagnan, toisin sanoen, ilman pennin pyökärää, vaan sillä rohkeuden, neuvokkaisuuden ja älykkäisyyden pääomalla, joka tekee, että köyhinkin gaskonjalainen aatelispoika usein saa enemmän isän perintöä tulevaisuuden toiveina, kuin rikkain Périgourdin tai Berryn aatelismies puhtaassa rahassa. Hänen tavaton uljuutensa, hänen tavattomampi onnensa, aikoina jolloin miekaniskuja sateli kuin rakeita, olivat kohottaneet hänet sen tikapuun huippuun, jota sanotaan hovisuosioksi ja jota hän oli kiivennyt neljä astinta kerrallansa.

Hän oli hyvä ystävä kuninkaalle, joka, niinkuin tunnettu, suuresti kunnioitti isänsä Henrikki IV:n muistoa. Herra de Tréville'n isä oli niin uskollisesti palvellut kuningasta sodissa Liittokuntaa vastaan, että kuningas rahan puutteessa — jota béarnelaisella riittikin koko elämän ikänsä, minkä vuoksi hän aina maksoi semmoisella tavalla, jota hänen ei tarvinnut koskaan lainata, nimittäin nerollansa — että, sanomme, kuningas rahan puutteessa antoi hänelle Pariisin antautumisen jälkeen vallan, ottaa vaakunaksensa kultaisen juoksevan leijonan punaisella pohjalla ja varustettuna mielilauseella: *fidelis et fortis* (uskollinen ja urhoollinen. Siinä oli paljo kunniaksi, vaan varsin vähä toimentuloksi). Niinpä jättikin tuo kuuluisa suuren Henrikin asetoveri kuollessaan ainoaksi perinnöksi pojalleen vaan miekkansa ja mielilauseensa. Mutta tämän kaksinkertaisen lahjan ja sen muassa seuraavan moitteettoman nimen ansio oli, että herra de Tréville otettiin nuoren prinssin hoviin, jossa hän käytti niin hyvin miekkaansa ja oli niin uskollinen mielilauseellansa, että Ludvig XIII, yksi kuningaskunnan parhaista miekankäyttäjistä, piti tapana sanoa, että jos hänellä olisi ystävä, jolla oli kaksintaistelu edessä, antaisi hän hänelle neuvon, ottaa sivusmieheksi ensi sijassa hänet itsensä ja sitte Tréville'n, tai ehkä Tréville'n etusijassa.

Ja Ludvig XIII osoittikin Tréville'ä kohtaan todellista ystävyyttä, tosin kuninkaallista, itsekästä ystävyyttä, mutta kuitenkin ystävyyttä. Niinä onnettomina aikoina näet koetettiin kaiken mokomin saada ympärillensä Tréville'n kuntoisia miehiä. Moni saattoi kyllä syystä ottaa mielilauseeksensa *urhollisuuden*, joka oli toinen osa mainittua lausetta, vaan harvat jalosukuiset voivat siihen liittää *uskollisuutta*, joka oli tuon mielilauseen ensimmäisenä osana. Tréville oli yksi noita harvoja; hän oli harvinainen olemus, älykkäisyydessään tottelevainen kuin koira, rakkaudessa sokea, silmältään nopea, kädeltään pikainen, silmä suotu vaan näkemään oliko joku henkilö vastenmielinen kuninkaalle, ja käsi vaan iskemään tuota vastenmielistä jotakuta, oli se sitte Besme, Maurevers, Poltrot de Méré, Vitry tai kuka hyvänsä sitä laatua. Tosin ei Tréville'ltä ollut tähän asti puuttunut muuta kuin tilaisuutta; mutta hän väijyskeli semmoista, ja hänen vakaa

aikomuksensa oli kouristaa kiini kohta kuin semmoinen vaan joutuisi hänen yltämällensä. Ludvig XIII tekikin Tréville'n muskettisoturien kapteeniksi, jotka palveluksen hartaudessa tai paremmin sanoen kiihkossa olivat Ludvig XIII:lle samaa mitä n. s. *ordinaarit* olivat Henriikki III:lle ja skottilainen kaarti Ludvig XI:lle.

Kardinaali taas, ei hänkään puolestaan siinä suhteessa antanut mukaa kuninkaalle. Nähtyänsä, minkä hirvittävän valiomiehistön Ludvig XIII oli kerännyt ympärilleen, tahtoi tuo toinen, tai paremmin, ensimmäinen Ranskan kuningas myöskin pitää henkivartiostoa. Hänellä oli siis omat muskettisoturinsa, samoinkuin kuninkaalla oli omansa, ja noiden molempain kilpailevien valtojen nähtiin valikoivan palvelukseensa kaikista Ranskanmaan ääristä ja jopa kaikista vieraistakin maista miehiä, jotka olivat kuuluisia miekanmittelyistä. Useinpa väittelivät Richelieu ja Ludvig XIII sakkipelinsä ääressä iltasin palvelijainsa kunnosta ja kelvollisuudesta. Kumpikin kehui omiansa ryhtiä ja rohkeutta; ja vaikka he kyllä julkisesti lausuvat hyljeksisvänsä kaksintaisteluita ja riitoja, he salaisesti yllyttivät miehiänsä käsikähmään ja tunsivat todellista katkeruutta tai hillitsemätöntä riemua heidän tappioistaan tai voitoistaan. Ainakin puhuvat sitä erään miehen muistelmat, joka oli osallisena muutamissa noissa tappioissa ja monissa voitoissa.

Tréville oli osannut tuohon herransa arkaan kohtaan ja siitpä johtui se pitkä ja kestävä suosio kuninkaan semmoisen puolelta, joka muutoin ei suinkaan ole jättänyt mainetta aivan suuresta uskollisuudesta ystäviänsä kohtaan. Hän antoi muskettisotureinsa tannerrella kardinaali Armand Duplessis'in silmäin edessä, ja katseli kaikkea tuota ivahymyllä, joka saattoi Hänen ylhäisyytensä harmaat viikset vihasta pörhistymään. Tréville käsitti mainiosti tuon aikakauden taistelun, jolloin, kun ei eletty vihollisten, elettiin kansalaisten kustannuksella; hänen soturinsa muodostivat kokonaisen paholaisjoukon, jota ei voinut kurissa pitää kukaan muu kuin hän itse.

Avorintaisina, viinimärkinä, naarmunaamaisina parveili noita kuninkaan tai oikeammin herra de Tréville'n muskettisotureita kapakoissa, julkisissa kävely- ja pelipaikoissa reuhaten ja viiksiään väännellen, miekkojaan helistellen, halukkaasti tyrkkien kardinaalin miehiä kylkeen kun missä heitä kohtasivat; useinpa paljastellen aseitaan keskellä katua ja tehden senkin seitsemää temppejujaan; toisinaan menettäen henkensäkin, vaan varmoina siitä, että heitä itkettiin ja kostettiin; usein vuorostaan surmaten ja varmoina siitä, ettei heiden tarvinnut homehtua vankihuoneessa: olihan herra de Tréville heitä takaisin vaatimassa. Herra de Tréville'ä ylistivätkin kaikissa sävellajeissa nuo miehet, jotka häntä jumaloivat ja jotka, semmoisia vekaroita kuin olivatkin, vapisivat hänen edessään kuin koulupojat opettajansa edessä, totellen hänen pienintäkin sanaansa ja valmiina antamaan itsensä tappaa, puhdistaksensa vähäisintäkin moitetta.

Herra de Tréville oli käyttänyt tätä voimakasta vipua, alussa kuningasta ja hänen ystävänsä, — sittemmin itseänsä varten. Muutoin, ei missään muistelmassa niiltä ajoilta, joilta kumminkin niin paljo muistelmia on jälellä, havaita tätä arvokasta herraa syytetyn, ei edes vihamiestenkään puolelta, ja niitä hänellä kyllä oli sekä kynä- että miekkamiesten joukossa; ei missään tule näkyviin, sanomme, että tätä arvokasta herraa olisi syytetty ottaneen maksua seidiensä aputoimista. Vaikka varustettuna harvinaisella vehkeilijälahjalla, joka asetti hänet etevimpien vehkeilijöiden rinnalle, oli hän pysynyt kunniallisena miehenä. Siihen lisäksi oli hän, huolimatta kovista, halvaavista miekanpistoista ja vaivaloisista, uuvuttavista sotaharjoituksista, aikakautensa hienoimpia naisten-ihailijoita ja sukkelapuheisimpia keikareita; puhuttiin Tréville'n menestyksistä, niinkuin parikymmentä vuotta takaperin oli puhuttu Bassompierre'n, ja sepä ei merkinnyt aivan vähää. Muskettisoturien kapteeni oli siis ihailtu, peljätty ja rakastettu, joka on ihmisellisen onnen puolipäiväkorkeus.

Ludvig XIII himmensi laajalla säteilyllensä kaikki pienet tähdet hovissansa; mutta hänen isänsä, aurinko *pluribus impar* (pulskempi muita) antoi jokaisen suosikkinsa hohtaa omassa valossaan, ja jokaiselle hovimiehellensä oman arvonsa. Paitsi kuninkaan aamutervehdystä ja samoin kardinaalin, laskettiin Pariisissa siihen aikaan runsaasan kahteen sataan jokseenkin vierastenkäyviä aamutervehdyksiä. Noiden kahden sadan joukossa oli Tréville'n luona käynti mitä vilkkaimpia.

Hänen hotellinsa piha, Vieux-Colombier-kadun varrella, oli kuni mikä leiri jo kello kuudelta aamua kesällä ja kello kahdeksalta talvella. Viisi-, kuusikymmentä muskettisoturia, jotka näkyivät vuoroilevan, pysyttääksensä aina lukumääränsä arvokkaana, kävelivät lakkaamatta täysissä varustuksissa ja valmiina kaikkeen. Pitkin niitä jykeviä portaita, joiden paikalle meidän aikamme oli rakentava kokonainen kartanon, juoksisivat ylös ja alas Pariisin kilvoittelijat, pyrkimässä suosioon, maalais-aateliset, päästäksensä johonkin toimeen, kaikenkarvaiset hetalaiset lakeijat, kuljettamassa herra de Tréville'lle sanomia herroiltansa. Esihuoneessa istuivat pitkissä kaarevissa penkkirivissä valitut, se on, kutsumuksen saaneet. Porinata kuului siellä aamusta iltaan, sill'aikaa kuin herra de Tréville esihuoneen viereisessä huoneessa otti vastaan vierailijoita, kuunteli valituksia, antoi käskyjä ja, niinkuin kuningas Louvre'n ulkoparvella, tarvitsi vaan asettua ikkunaan, luodakseen tarkastavan katsauksensa yli aseellisten joukkojensa.

Päivänä, jolloin d'Artagnan saapui sinne, oli kokoontuneiden joukko suuremmin, noin vastatulleen maalaisen silmissä varsinkin: totta kyllä, että tuo maalainen oli gaskonjalainen ja että varsinkin sillä aikakaudella d'Artagnan'in maamiehet olivat tunnetut siitä, etteivät olleet aivan herkkiä hämmästytykseen. No niin, kun kerta oli päästy vankan portin lävitse, joka oli varustettu pitkillä neliöpäisillä nauloilla, oltiin keskellä aseellisten joukkoa, jotka risteilivät pihalla, puhellen, kinaten ja leikitellen keskenänsä. Voidaksensa raivata itselleen tien kaiken tuon läikkyvän aallokon lävitse, täytyi olla joko upseeri, suuriarvoinen herra tai kaunis nainen.

Tämmöisen joukon ja ahdingon lävitse kulki nyt meidän nuori mies tykyttävin sydämmin,

sovitellen pitkää miekkaansa laihoja sääriänsä vasten ja pidellen toisella kädellään hattunsa lieriä, huulilla tuo hymy, jolla maalainen kokee peitellä nolostumistansa. Päästyänsä jonkun parven sivuitse, hengitti hän aina vapaammin; mutta hän tunsu, että häntä käännyttiin katselemaan, ja ensi kertaa elämässään havaitsi d'Artagnan, jolla tähän asti oli ollut varsin hyvät ajatukset itsestään, olevansa naurettava.

Saavuttuansa portaille kävi asia yhä pahemmaksi; ensimmäisillä astimilla seisoj neljä muskettisoturia, jotka huvittivat itseään seuraavalla tavalla, samalla kuin kymmenen tai kaksitoista odotteli vuoroansa päästä leikkiin osalliseksi.

Yksi heistä seisoj ylimäisellä astimella paljas miekka kädessä, estellen tai ainakin koetellen estää kolmea muuta pääsemästä ylös.

Nuo kolme taistelivat häntä vastaan kiihkein miekoin. D'Artagnan luuli alussa noita miekkoja tuppupäiksi harjoitus-floreteiksi, vaan havaitsi pian muutamista verinaarmuista, että nuo aseet olivat päinvastoin varsinvasten teräviksi hiotut, ja jokainen naarmu herätti sekä katsojissa että osanottajissa vimmattua naurua.

Tuo joka tällä kertaa puollusti portaita, näkyi pitävän vastustajiansa hyvässä kurissa. Heidän ympärillensä muodostui piiri: sääntönä oli, että naarmun saanut jätti leikin, menettäen sisällepääsy-vuoronsa sen hyväksi, joka naarmun oli antanut. Viidessä minuutissa oli kolme haavoitettu, yksi kalvoseen, toinen leukaan, kolmas korvaan, ja puollustaja ei ollut saanut yhtään naarmua; se taitavuus hankki säännön mukaan kolme vuoroa hänen hyväkseen.

Vaikka meidän nuori matkalainen ei luullut hevillä hämmästyvänsä, hämmästytti häntä kumminkin tuommoinen ajanviete; hänen seudussaan, jossa muutoin luonto niin pian kuohahti, oli hän nähnyt jommoisiakin kaksintaistelun harjoituksia, vaan noiden neljän huvittelijan gaskonjalaistempu näyttivät hänestä rohkeammilta kaikista mitä hän oli tähän asti nähnyt tai kuullut itse Gaskonjassakaan. Hän luuli joutuneensa tuohon kuulusain jättiläisten maahan, jonne Gulliver sittemmin matkusti ja jossa hän oli niin monen kauhun alaisena; eikä vielä ollut matka lopussa: vielä oli porstua ja esihuone kuljettavana.

Porstuassa ei enää taisteltu, siellä kerrottiin naisjuttuja ja esihuoneessa hovijuttuja. Porstuassa d'Artagnan punastui, esihuoneessa vapisi. Hänen vilkas ja harhaileva mielikuvituksensa, joka Gaskonjassa teki hänet vaaralliseksi nuorille kamarineitsyille ja toisinaan nuorille emännillekin, ei ollut edes noina hurmauksen hetkinäkään voinut uneksia puoltakaan noista rakkauden ihmeistä eikä neljättä osaakaan noista lemmentehkeistä, joita porstuassa kerrottiin ja joiden hupaisuus vielä yhä kasvoi sen kautta, että niissä esiintyi mitä tunnetuimpia nimiä ja tapaukset kerrottiin mitä peittelemättömmässä muodossa. Mutta jos hänen siveellisyytensä loukattiin porstuassa, hänen kunnioitustansa kardinaalia kohtaan vallan raastettiin esihuoneessa. Siellä kuuli d'Artagnan hämmästykseseen aivan julkisesti soimattavan niitä valtiotuumia, jotka koko Eurooppaa vapisuttivat, ja kardinaalin yksityiselämää, jonka tutkistelemisesta moni ylhäinen ja mahtava herra oli saanut kärsiä; tuo suuri mies, jota d'Artagnan'in isä kunnioitti, oli täällä pilkkatauluna herra de Tréville'n muskettisotureilla, jotka irvistelivät hänen vääräsäärisyyttään ja kyyryselkäisyyttään; muutamat laulelivat häväistyslauluja rouva d'Aiguillon'ista, hänen jalkavaimostaan ja rouva Combalet'ista, hänen sisarentyttäreestään, samalla kuin toiset neuvottelivat juonia kardinaali-herttuan palvelijoita ja sotureita vastaan: kaikki asioita, jotka olivat d'Artagnan'ista hirviömäisiä mahdottomuuksia.

Mutta kun milloin kuninkaan nimi yht'äkkiä kajahti keskellä noita kardinaalisia ivapuheita, olipa niinkuin tulppa olisi tuossa tuokiossa tukkinut kaikki pilkkasuut; vilkaistiin epäillen ympärillensä ja näyttiin pelkäävän sen väliseinän luotettavuutta, joka heitä eroitti de la Tréville'n huoneesta; mutta kohta ohjasi joku salaviittaus puheen hänen ylhäisyytensä, ja silloin ivanlasku kiihtyi yhä vilkkaampaan vauhtiin, eikä säällitty vetää valkeuteen hänen vähäisimpiäkään tekojansa.

— Kas siinäpä joukkokuntaa, joka pian on joutuva Bastiljiin ja hirsipuuhun, arveli d'Artagnan kauhistuneena, ja minä epäilemättä heidän kanssansa, sillä samassa kuin kerta olen heitä kuunnellut, luetaan minutkin rikokselliseksi. Mitähän sanoisi isäni, joka niin kovasti käski minun osoittamaan kunnioitusta kardinaalia kohtaan, jos hän tietäisi minun olevan tuollaisten pakanain seassa.

Eikä d'Artagnan, niinkuin sanomattakin sopii arvata, uskaltanut laisinkaan antautua keskusteluun; hän pirhisti silmänsä, pörhisti korvansa ja jännitti kaikki aistinsa, ettei vaan mitään menisi hukkaan, ja vaikka hän luottikin isällisiin neuvoihin, hän tunsu salaista halua enemmän ylistämään kuin soimaamaan noita kuulumattomia seikkoja, joita täällä tapahtui.

Mutta kun hän oli vallan muukalainen herra de Tréville'n ympäristössä ja kun hänet ensi kertaa nähtiin tässä paikassa, tultiin häneltä kysymään mitä hän asioitsi. Tämmöisen kysymyksen johdosta d'Artagnan sangen nöyrästi sanoi nimensä, huomautti erityisesti kotipaikastansa ja pyysi kamaripalvelijaa, joka hänelle tuon mainitun kysymyksen oli tehnyt, anomaan herra Tréville'ltä hänelle puheille-pääsyä muutamiksi silmänräpäyksiksi, jonka pyynnön tämä suojelijan näköiseksi hereten lupasi sopivalla ajalla ja paikalla täyttää.

Toinnuttuansa ensi kummastuksestaan rupesi d'Artagnan joutotöikseen tarkastelemaan vähän kasvonmuotoja ja pukuja.

Kaikista vilkkaimman seurueen keskuksena oli eräs pitkäkasvuinen, ylpeänäköinen muskettisoturi, jonka eriskummainen vaatetus veti puoleensa yleisen huomion. Hänellä ei tällä kertaa ollut yllä mitään univormutakkia, joka muutoin tänä vähemmin vapauden kuin

vallattomuuden aikana ei ollutkaan ehdottomasti välttämätöntä, vaan taivaansininen, hieman vaalennut ja kulunut ihonuttu, ja tämän päällä komea kultakirjainen olkavyö, joka välkkyi kuin vedenkalvo auringon paisteessa. Karmosiinivärinen samettikauhtana riippui evelästi hänen olkapäältänsä, jättäen näkyviin vaan etupuolen tuota pulskaa olkavyötä, josta riippui suunnattoman pitkä miekka.

Tämä muskettisoturi oli vast'ikään tullut vahdista, valitti vilustuneensa ja oli silloin tällöin yskivinänsä. Sentähden oli hän muka ottanut päällensä tuon kauhtanan, niinkuin hän ympäri seisoville sanoi, ja hänen noin puhellessaan pää pystyssä ja viiksiänsä ylenkatseellisesti väännellessä ihmeteltiin innokkaasti hänen kirjailtua olkavyötänsä, ja d'Artagnan enemmän kuin kaikki muut.

— Minkäs sille voi, lausui soturi, muoti on semmoinen; se on turhamaista, tiedän kyllä, vaan semmoinen on muoti. Muutoin, täytyyhän johonkin käyttää laillista perintöänsä.

— Eläpäs vaan, *Porthos!* huudahti eräs ympäriseisovista, oleppas uskottelematta meille tuon olkavyön olevan isän perintöä: sen on sinulle antanut tuo huntupää nainen, jonka kanssa sinut tapasin toissa sunnuntaina Saint-Honoré'n portilla.

— Ei kunniani kautta, minä olen sen itse ostanut ja omilla rahoillani, vastasi *Porthos*-nimellä puhuteltu.

— Niin, samalla tapaa kuin minä, virkkoi toinen muskettisoturi, tämän uuden kukkaron niillä rahoilla, jotka hempukkani pani vanhaan.

— Totta tosiaan, sanoi *Porthos*, ja sitä todistaa se, että olen maksanut tästä kaksitoista pistole'a. Ihmettely yhä kasvoi, vaikka epäluulo pysyi.

— Eikös niin, *Aramis?* kysyi *Porthos*, kääntyen toiseen muskettisoturiin.

Tuo toinen soturi oli täydellinen vastakohta sille joka kysyi, puhutellen häntä *Aramis*-nimellä; nuori, tuskin kahden-tai kolmenkolmatta ikäinen, muoto lauhkea ja vieno, silmät mustat ja lempeät, posket punaiset ja samettisileät kuin persikka syksyllä; viikset hienona viivana ylähuulessa; kädet näyttivät pelkäävän laskeutua, ettei suonet paisuisi ja silloin tällöin nypisti hän korvalehtiänsä, pysyttääksensä niiden heleänpunaista väriä. Hänen oli tapa puhua vähän ja harvaan, tervehtiä usein ja nauraa äänettä näyttämällä hampaitaan, jotka olivat kauniit ja joita hän; niinkuin muutakin olemustaan, näkyi hoitavan mitä suurimmalla huolella. Hän vastasi myöntävällä päännyykäyksellä ystävänsä kysymykseen.

Tuo myöntymys näytti poistaneen kaikki epäilykset olkavyön suhteen; sitä kumminkin yhä ihmeteltiin, vaan siitä ei enää puhuttu, ja yhden tuommoisen ajatussyrajähdyksen kautta kääntyi puhe yht'äkkiä toiseen suuntaan.

— Mitäs ajattelette *Chalais*'in tallimestarin kertomuksesta? kysyi toinen muskettisoturi, puhuttelematta suorastaan ketään, vaan kääntyen koko seurueeseen.

— Mitä hän sitte kertoo? kysyi *Porthos* mahtipontisesti.

— Hän kertoo kohdanneensa Brysselissä *Rochefort*'in, kardinaalin kätyrin, kapusiinimunkiksi pukeutuneena; tuo kirottu *Rochefort* oli valepukunsa varjossa petkuttanut herra de *Laigues*'in, mokomankin pöllöpään.

— Aika pöllöpään, sanoi *Porthos*; mutta onko asiassa perää?

— Tämän kertoi mulle *Aramis*, vastasi muskettisoturi.

— Todella?

— Oh! tiedähän sen kyllä, *Porthos*, sanoi *Aramis*, kerroinhan sen sulle itsellesi eilen; mitäs tuosta enää puhutaan.

— Mitäkö enää, sekö sinun mielesi on! virkkoi *Porthos*. Vai ei puhuttaisi! saakeli! pianpa sinä asian heittäisit. Mitenkäs se olikaan! kardinaali toimittaa vakoojan väijymään erästä aatelismiestä, varastuttaa eräällä roistolla, heittiöllä, lurjuksella hänen kirjeensä, ja sitte tuon vakoojan avulla ja noiden kirjeiden turvin iskee kaulan poikki *Chalais*'ilta sillä varjolla, että hän muka on tahtonut surmata kuninkaan ja naittaa *monsieur*'in kuningattaren kanssa! Ei kukaan tiennyt sanaakaan koko arvoituksesta, kunnes sinä sen eilen kerroit kaikkien suureksi tyydytykseksi, ja kun me vielä olemme uutisesta aivan ällistyksissämme, tulet sinä meille sanomaan tänäpäivänä: mitäs tuosta enää puhutaan!

— No puhutaan sitte, koska niin haluate, vastasi *Aramis* tyyneesti.

— Tuo *Rochefort* mokoma, huudahti *Porthos*, jos minä olisin *Chalais*-raukan tallimestari, kylläpä hänellä olisi kovat käsissä minun kanssani.

— Ja sinulla taitaisi olla kovemmat käsissä Punaisen herttuan kanssa, virkkoi *Aramis*.

— Ah! Punainen herttua! bravo, bravo, Punainen herttua! vastasi *Porthos*, lyöden kämmeniänsä yhteen ja nyykyttäen päätänsä. Punainen herttua on mainio. Kyllä minä sanan levitän, veikkoseni, ole siitä huoletta. Se on sukkela tuo *Aramis!* mikä vahinko, ettet ole saanut seurata kutsumustasi, veikkoseni! mikä oivallinen apotti sinusta olisi tullut!

— Oh! se on vaan myösetetty tuonemmaksi, vastasi Aramis, vielä sek in aika tulee; tiedäthän hyvin, Porthos, että minä jatkan jumaluustieteellisiä opinnoitani sitä varten.

— Kyllä hän sen tekee, minkä sanoo, jatkoi Porthos, se hänestä tulee kuin tuleekin, kohta tai vast'edes.

— Kohta, virkkoi Aramis.

— Hän odottaa vaan yhtä seikkaa, tehdäksensä jyrkän päätöksen ja ottaaksensa päällensä papinkauhtanan, joka riippuu hänen univormunsa takana, lisäsi eräs muskettisoturi.

— Ja mitähän seikkaa hän odottaa? kysyi toinen.

— Hän odottaa sitä, että kuningatar lahjoittaisi perillisen Ranskan kruunulle.

— Elkäämme laskeko siitä leikkiä, hyvät herrat, sanoi Porthos; Jumalan kiitos on kuningatar vielä siinä ijässä, että voi sen lahjoittaa.

— Sanotaan Buckingham'in olevan Ranskassa, lausui Aramis veitikkamaisesti hymyillen, joten tuo näennäisesti yksinkertainen lause sai jokseenkin hävyttömän merkityksen.

— Aramis ystäväni, tällä kertaa olet väärässä, keskeytti Porthos; ja sinun halusi sukkeluuksien laskemiseen viepi sinut aina yli rajojen; jos herra de Tréville sinua kuulisi, joutuisit ahtaalle tuommoisesta puheesta.

— Tahdotko antaa minulle opetusta, Porthos! huudahti Aramis, jonka lempeässä silmässä nähtiin kuni salaman välkähdys.

— Veikkoseni, ole muskettisoturi tai apotti. Ole jompikumpi, vaan elä molempia, lausui Porthos. Kuuleppas, Athos sanoi sinulle äskettäinkin: sinä pistät lusikkasi joka puurovatiin. Oh, olkaamme suuttumatta, siitä ei olisi mitään hyötyä, tiedäthän hyvin, mistä olemme keskenämme suostuneet, sinä, Athos ja minä. Sinä käyt kyllä rouva d'Aiguillon'in luona ja miellyttelet häntä; käyt rouva de Bois-Tracy'n, rouva de Chevreuse'n orpanan luona, ja sinun arvellaan olevan sangen syvällä hänen suosiossansa. Oh, luoja nähköön, ole vaan tunnustamatta onneasi, ei sinun salaisuuksiasi pyydetä tietääkkään, kyllä sinun arkatuntoisuutesi tunnetaan. Vaan koska sinulla on semmoinen avu, niin, hiisi vieköön, käytä sitä Hänen Majesteettinsa suhteen. Puhuttakoon mitä ja miten mieli tekee kuninkaasta ja kardinaalista; vaan kuningatar on pyhä, ja jos hänestä mitä puhutaan, tulee sen olla hyvää.

— Porthos, sinä olet itserakas kuin Narkissos, sen huomaan, vastasi Aramis; sinä tiedät vihaavani siveellisiä nuhdesaarnoja, paitsi jos niitä pitää Athos. Mitä sinuun tulee, veikkoseni, sinulla on liian pulsa olkavyö, ollaksesi aivan pätevä siveellisyyden saarnoja pitämään. Minusta tulee apotti, jos se minua miellyttää; toistaiseksi olen kumminkin muskettisoturi: semmoisena sanon minä mitä mieleni tekee, ja tällä hetkellä tekee mieleni sanoa, että sinä käyt minulle kiusaksi.

— Aramis!

— Porthos!

— Oh, herrat, hyvät herrat! huudettiin heidän ympärillensä.

— Herra de Tréville odottaa herra d'Artagnan'ia, keskeytti lakeija, avaten vastaanottohuoneen ovea.

Tämä ilmoitus saattoi jokaisen vaikenemaan, ja keskellä tätä yleistä hiljaisuutta astui nuori gaskonjalainen halki esihuoneen muskettikapteenin luokse, kaikesta sydämmestään hyvillään siitä, että niin mukavasti pääsi olemasta tuon omituisen riidan päättäjäsissä.

III.

Puheillaolo.

Herra de Tréville oli tällä hetkellä sangen uhkaavalla tuulella; kumminkin tervehti hän kohteliaasti nuorukaista, joka kumartui maahan asti, ja hän hymyili kuunnelleessaan hänen tervehdyslauseitansa, joiden béarnelainen murre toi hänelle mieleen yhdellä kertaa hänen nuoruutensa ja hänen kotiseutunsa, muistoja, jotka saattavat hymyilemään miehen minkä ikäisen tahansa. Mutta samassa tuokiossa lähestyen äkkiä esihuonetta ja viitaten kädellään d'Artagnan'ille, ikäänkuin pyytäen hänen suostumustansa suorittamaan asiat muiden kanssa, ennenkuin ryhtyisi pitempiin keskusteluihin hänen kanssansa, huusi hän kolme kertaa, korottaen ääntänsä joka kerralla ja siten käyden lävitse kaikki korotusasteet käskevistä suuttuneeseen saakka:

— Athos! Porthos! Aramis!

Nuo kaksi muskettisoturia, jotka jo olemme tulleet tuntemaan ja jotka omistivat kaksi jälkimäistä noista kolmesta nimestä, jättivät kohta seurueensa ja kävivät vastaanottohuoneeseen jonka ovi

sulkeutui heti kuin he olivat kynnyksen yli astuneet. Heidän ryhtinsä, vaikka kyllä ei aivan levollinen, herätti arvokkaisuuden- ja nöyryydenomaisella huolettomuudellansa ihmettelyä d'Artagnan'issa, josta nuo miehet näyttivät puolijumalilta ja heidän päällikkönsä Olympon Jupiterilta täysissä salamoissaan.

Kun soturit olivat käyneet sisään ja ovi heidän jälkeensä sulkeutunut, kun esihuoneen porina, johon äskeinen kutsu oli antanut uusia aiheita, oli alkanut; kun vihdoin herra de Tréville äänetönnä oli kolmasti tai neljästi astunut halki vierashuoneensa, käyden joka kerta Porthoksen ja Aramoksen editse, jotka seisoiivat suorina ja mykkinä kuni paraatissa, seisahtui hän äkkiä heidän eteensä, silmäsi heitä jalkoteristä päälakeen saakka suuttuneen näköisenä ja ärjäsi:

— Tiedättekö te, mitä kuningas minulle sanoi, ja niin äskettäin kuin eilen illalla, tiedättekö, herrat hyvät?

— Emme, vastasivat kumpikin soturi hetkisen vaiettuansa, arvoisa herra, emme tiedä.

— Vaan me toivomme, että te suotte kunnian ilmoittaa sen meille, lisäsi Aramis mitä kohteliaimmalla äänellensä, tehden mitä soreimman kumarruksensa.

— Hän sanoi täst'edes ottavansa muskettisoturinsa kardinaalin miehistöstä.

— Kardinaalin miehistöstä! ja miksi? kysyi Porthos vilkkaasti.

— Siksi että hän kaiketi on havainnut viinilörönsä tarvitsevan karaistusta.

Molemmat muskettisoturit punastuivat aina silmänvalkeiseen saakka. D'Artagnan ei tiennyt missä hän oli, ja olisi toivonut itsensä sata jalkaa maan sisään.

— Niin, niin, jatkoi herra de Tréville kiivastuen, ja Hänen Majesteettinsa oli oikeassa, sillä, kunniani nimessä, totta tosiaan muskettisoturit näyttävät sangen nahjusmaisilta hovissa. Kardinaali kertoi eilen kuninkaan pelipöydässä, säälillä joka minua harmitti, että toissa päivänä nuo kirotut muskettisoturit, nuo peijakkaan paholaiset — hän pani noille sanoille ivallisen painon joka minua yhä enemmän suututti — nuo ihmishalkaisijat, lisäsi hän tuijottaen minua tiikerisilmillään, olivat viivähtyneet eräasen kapakkaan Férou-kadun varrella ja että eräs vahtimies hänen henkiväestään, luulenpa että hän silloin nauroi minulle vasten naamaa, oli pakoitettu ottamaan rauhanhäiritsijät kiini. Saakeli soikoon! teidän täytyy tietää jotakin asiasta! Ottaa kiini muskettisotureita! Te olitte joukossa, elkää laisinkaan kieltäkö, teidät on tunnettu ja kardinaali ilmoitti teidän nimenne. Se on tietysti minun syyni, sillä minähän olen valinnut mieheni. Kuulkaas, te Aramis, minkä pirun tähden olette anoneet sotilaspukua, kun teille niin hyvin olisi sopinut papinkauhtana? Ja te, Porthos, onko teillä tuo pulska kultakirjainen olkavyö sitä varten, että kannatte siinä olkimiekkää? Ja Athos! mutta minä en näe Athosta. Missä hän on?

— Herra, vastasi Aramis alakuloisena, hän on sairas, kovin sairas.

— Sairas, kovin sairas, niinkö sanotte? ja missä taudissa?

— Peljätään hänen olevan isossa rokossa, vastasi Porthos, joka vuorostaan tahtoi tarttua puheeseen, ja se olisi varsin ikävää, koska se vallan varmaan runtelisi hänen muotonsa.

— Isossa rokossa! Taas kaunis juttu, jota minulle uskottelette, Porthos! — Isossa rokossa hänen ijällään? — Ei ensinkään! ... vaan epäilemättä haavoitettuna, ehkä tapettuna! Ah, jospa sen tietäisin!... Perhana soikoon, herrat muskettisoturit, en laisinkaan pidä siitä, että te tuolla tavoin viereksitte huonoissa paikoissa, antaudutte riitaan kadulla ja paljastatte miekkoja kadunkulmissa. Enkä suvaitse, että tehdään itsensä kardinaalin henkivartijain naurun alaisiksi, noiden vakavien, rohkeiden kunnan miesten, jotka eivät koskaan anna syytä kiiniottamisiin ja jotka sitä paitsi eivät sallisikkaan itseään kiini otettavan, ne miehet, — siitä olen varma. Ennen he paikalle kuolisivat, ennenkuin peräytyisivät askeltakaan. Juosta, pötkiä pakoon, kiittää kypälämäkeen, se sopii kuninkaan muskettisotureille, se!

Porthos ja Aramis vapisivat raivosta. He olisivat olleet valmiit kuristamaan herra de Tréville'n, elleivät he povessaan olisi tunteneet, että juuri hänen suuri rakkautensa heitä kohtaan se saattoi hänet noin puhumaan. He polkivat jalkojaan lattiaan, purivat huuliaan veriin asti ja puristivat kaikella voimallaan miekkansa kahvaa. Ulkona oli kuultu, niinkuin jo olemme sanoneet, nimeltänsä huudettavan Athosta, Porthosta ja Aramista ja arvattu herra de Tréville'n äänen painosta, että hän oli suutuksissa. Kymmenen uteliasta päätä oli kallistunut väliseinää vasten kuuntelemaan ja he kalpenivat raivosta, sillä heidän korviltansa ei jäänyt yksikään sana kuulematta, jonka ohessa heidän suunsa kertoili jälestä kapteenin loukkaavia lauseita kaikelle etuhuoneeseen kokoutuneelle väkijoukolle. Muutamassa tuokiassa oli koko hotelli vastaanottohuoneen ovelta aina isolle katuportille saakka kuohuksissa.

— Ah, kuninkaan muskettisoturit antavat kardinaalin henkivartijoiden ottaa itseänsä kiini! jatkoi herra de Tréville, sydämmessään yhtä suuttuneena kuin hänen soturinsa, lykkien sanoja suustaan ja upottaen niitä yksitellen, niin sanoaksemme, kuni puukkoja kuulijainsa rintaan. Ah, kuusi Hänen ylhäisyytensä henkivartijaa ottaa kiini kuusi Hänen Majesteettinsa muskettisoturia! Perhana! Minä olen tehnyt päätökseni. Minä lähden tässä tuokiassa Louvreen; otan eroni kuninkaan muskettisoturien kapteenin virasta ja haen kardinaalin henkivartioston luutnantin paikkaa, ja jos hän minut hylkää, rupean apotiksi.

Kun tämä oli sanottu, kohosi nurina ulkona korkeimmalleen; joka haaralla kuului vaan kirouksia ja sadatuksia. Tuhannen tulimaisia sinkoili ristin rastin ilmassa. D'Artagnan haki silmillään

itselleen piilopaikkaa jonkun seinäverhon taakse, ja hän tunsikin äärettömän halun kömpiä pöydän alle.

— No, niin, herra kapteeni, sanoi Porthos vimmassaan, totta on, että meitä oli kuusi kuutta vastaan, vaan meidän kimppuun käytiin kavaluudella, ja ennenkuin saimme aikaa vetää miekkojamme tupesta, oli kaksi meistä hengetönä ja Athos, pahasti haavoitettuna, ei ollut paljon kuollutta parempi. Tunnettehan kyllä Athoksen, herra kapteeni, kaksi kertaa koetti hän nousta ylös ja kaksi kertaa vaipui hän takaisin maahan. Emmekä me sittenkään antautuneet mielisuosiolle, vaan meitä laahattiin väkivallalla mukana. Matkalla pötkimme pakoon. Mitä Athokseen tulee, luultiin hänet kuolleeksi ja jätettiin kaikessa rauhassa tappelukentälle, koska arveltiin ettei maksaisi vaivaa hilata häntä pois. Semmoinen on koko historia. Eihän hiidessä, herra kapteeni, kaikissa taisteluissa voi voittaa! Suuri Pompejus joutui tappiolle Pharsalon luona ja kuningas Franssi I, joka, sen mukaan kuin olen kuullut puhuttavan, oli mies missä toinenkin, sai kuitenkin selkäänsä Pavian tappelussa.

— Ja minulla on kunnia vakuuttaa teille, että minä pistin yhden kuolijaaksi omalla miekallaan, sanoi Aramis, sillä minun katkesi ensimmäisessä koetuksessa. Pistin kuolijaaksi tai puukotin, kuinka vaan mieluummin tahdotte.

— Sitä en tiennyt, virkkoi herra de Tréville vähän leppeämmin. Niinkuin huomaan, kardinaali on liioitellut.

— Vaan suvaitkaa suosiollisesti, herra kapteeni, jatkoi Aramis, joka nähden kapteeninsa rauhoittuvan, uskaltui koettamaan tehdä anomusta, suvaitkaa suosiollisesti olla virkkamatta kellenkään siitä, että Athos on haavoitettu; hän joutuisi epätoivoon, jos se tulisi kuninkaan korviin, ja kun haava on mitä vaarallisinta, se näet ulottuu olkapään lävitse aina rintaan saakka, niin olisi peljättävissä...

Samassa silmänräpäyksessä kohosi oviverho ja ylevä, kaunis, mutta kauhean kalpea pää näkyi sen alta.

— Athos! huudahtivat molemmat muskettisoturit.

— Athos! kertoi herra de Tréville itse.

— Te olette kutsuneet minua luokseen, herra kapteeni, sanoi Athos herra de Tréville'lle heikolla, vaan peräti tyyneellä äänellä, te olette minua kutsuneet, sen mukaan mitä tovereiltani olen kuullut, ja minä olen rientänyt tänne sen johdosta. Mitä käskette, herra kapteeni?

Näin sanoen astui muskettisoturi jäykkänä ja suorana vakavin askelin huoneeseen. Herra de Tréville, sydämen pohjaan saakka liikutettuna, kiiruhti hänelle vastaan.

— Olin juuri sanomaisillani näille herroille, lausui hän, että minä kiellän muskettisotureitani panemasta henkeänsä vaaraan ilman pakotta, sillä urhoolliset miehet ovat kuninkaalle sangen kallisarvoisia ja kuningas tietää että hänen muskettisoturinsa ovat urhoollisimpia koko maailmassa. Kätenne, Athos.

Ja odottamatta, kunnes äskentullut itse ehtisi vastata tähän ystävyden osoitukseen, herra de Tréville tarttui hänen oikeaan käteensä ja puristi sitä kaikin voiminsa, huomaamatta että Athos, miten ikinä hän jaksoikin hallita luontoansa, väänsi itseänsä tuskasta ja kalpeni yhä enemmän, jota muutoin olisi voinut pitää jo mahdottomana.

Ovi oli jäänyt puoliavoimeksi, niin suuren mielenliikkeen oli Athoksen ilmestyminen vaikuttanut, sillä hänen haavansa, vaikka salassa pidettynä, oli kumminkin kaikkien tiedossa. Tyytyväisyyden murina kohtasi kapteenin viimeisiä sanoja ja pari kolme päätä, ihastuksen houkuttelemina, näkyi oven aukeamassa. Epäilemättä aikoi kapteeni ankarilla sanoilla kukistaa tuon tapasääntöjen rikkomisen, kun hän samassa hetkessä tunsikin Athoksen käden suonenvedontapaisesti puristuvan hänen kädessään, ja katsahtaissaan häneen, havaitsi hänen olevan pyörtymäisillään. Athos, joka oli kerännyt kaikki voimansa vastustaaksensa tuskaa, kukistui sen alle ja kaatui lattialle kuin kuollut.

— Haavalääkäri! huusi herra de Tréville. Minun, kuninkaan, paras! Haavalääkäri tänne! taikka, hiisi vieköön, minun urhoollinen Athokseni menettää henkensä.

Herra de Tréville'n huudosta syöksivät kaikki hänen huoneesensa, huolimatta edes sulkea ovea, ja kaikki kiiruhtivat haavoitetun ympärille. Mutta kaikki kiiruhtaminen olisi ollut hyödytöntä, ellei tuo äsken huudettu tohtori olisi ollut hotellissa. Hän tunkeusi väkijoukon lävitse, lähestyi pyörtynyttä Athosta, ja kun hälinä ja liike häntä kovin rasitti, sanoi hän aivan ensimmäiseksi ja tärkeimmäksi toimeenpiteeksi, että muskettisoturi kannettaisiin läheiseen huoneeseen. Heti paikalla avasi herra de Tréville oven ja näytti tietä Porthokselle ja Aramikselle, jotka kantoivat toveriansa käsivarsillaan. Tämän parven jälessä kulki lääkäri ja lääkärin perästä suljettiin ovi.

Herra de Tréville'n vastaanottohuone, joka muutoin oli niin kunniassa pidetty, oli tällä hetkellä muuttunut esihuoneen sijaiseksi. Kaikki pitivät pitkiä ja leveitä puheita, kovalla äänellä ja yht'aikaa, kiroten, noituen, ja toivottaen kardinaalin miehiä hornan kattilaan.

Hetkisen perästä Porthos ja Aramis palasivat; lääkäri ja herra de Tréville jäivät kahden kesken sairaan luokse.

Vihdoin palasi vuorostaan herra de Tréville. Haavoitettu oli tointunut; lääkäri ilmoitti, ettei haavoitetun tilan tarvinnut huolehtaa hänen ystäviänsä, koska hänen heikkoutensa syynä oli

pelkkä veren vuoto.

Silloin antoi herra de Tréville merkin kädellensä ja kaikki poistuivat, paitsi d'Artagnan, joka ei ollut unhottanut, että hänet oli päästetty puheille, ja joka gaskonjalaisen sitkeydellä oli jäänyt samalle paikallensa.

Kun kaikki olivat menneet ja ovi oli kiini, kääntyi herra de Tréville ympäri ja havaitsi olevansa yksin nuoren miehen kanssa. Äsken tapahtunut kohtaaminen oli vähän katkaissut hänen ajatustensa kulkua. Hän pyysi saada tietääksensä, mitä tuo itsepintainen vieras tahtoi. D'Artagnan sanoi nimensä ja herra de Tréville, joka nyt samassa tuokiassa muisti koko tapausten juoksun, sai kiini ajatuksistaan.

— Suokaa anteeksi, sanoi hän hymyillen, suokaa anteeksi, rakas maamieheni, että kokonaan teidät unhotin. Vaan mitäs tehdä! kapteeni ei ole muuta kuin perheen isä, jonka niskoilla on vielä suurempi vastuunalaisuus kuin tavallisella perheen isällä. Sotilaat ovat täysikasvuisia lapsia; vaan kun minä pidän tarkalla sitä, että kuninkaan ja erittäinkin kardinaalin käskyjä noudatetaan...

D'Artagnan ei voinut pidättää hymyänsä. Tästä hymyilystä päätti herra de Tréville, ettei hän ollut tekemisissä minkään pöllöpään kanssa, ja menen suoraan asiaan muutti hän puheen ainetta, sanoen:

— Olin hyvä ystävä isänne kanssa. Mitä voin tehdä hänen poikansa eduksi? Kiiruhtakaa, sillä minun aikani ei ole omassa vallassani.

— Herra, sanoi d'Artagnan, Tarbes'ista lähteissäni ja tänne tullessani oli aikomukseni anoa teiltä, muistoksi siitä ystävyystä, jota ette näy unhottaneen, muskettilauskauhtanaa; mutta kaiken sen jälkeen, mitä olen nähnyt näinä kahtena tuntina, huomaan, että sellainen suosio olisi kovin ylenmääräinen, ja pelkään, etten sitä ansaitse. —

— Se on todellakin suosio, nuori mies, vastasi herra de Tréville; mutta se ei saata olla niin kovin korkealla teistä kuin luulette tai ainakin näytätte luulevan. Kumminkin on tässä kohden esteenä H. Majesteettinsa säännös; ja ikäväkseni täytyy minun ilmoittaa, ettei ketään oteta muskettisoturiksi, ellei hänellä ole ennakolta suoritettuja näytteitä muutamista sotaretkistä, joistakin erityisistä urosteoista tai kahden vuoden palveluksesta jossakin vähemmän suositussa rykmentissä kuin meidän.

D'Artagnan kumarsi mitään vastaamatta. Hän tunsikin yhä suuremman halun saada muskettilauskauhtana yllensä, koska sen saaminen kohtasi niin suuria vaikeuksia.

— Mutta, pitkitti Tréville, tähdäten maamiestänsä niin läpitukevasti, että olisi voinut luulla hänen tahtovan lukea hänen sydämensä syvimpään pohjaan saakka; mutta isänne, minun vanhan toverini tähden, niinkuin jo olen sanonut, minä tahdon tehdä jotakin hyväksenne, nuori mies. Meidän béarnelaiset nuorukaiset eivät tavallisesti ole rikkaita, enkä luule asiain suuresti muuttuneen siitä kuin läksin niiltä tienoin. Teillä ei siis mahda olla mukanaan liiaksi varoja toimeen tullaksenne.

D'Artagnan ojensihe ylpäesti, joka merkitsi sitä, ettei hän ollut tullut keltään almuja pyytämään.

— Hyvä on, nuori mies, hyvä on, jatkoi Tréville, kyllä tunnen nuo viitteet; minä tulin Pariisiin neljä écu'tä lakkarissani ja olisin ollut valmis vetämään kaksintaisteluun jokaisen, joka minulle olisi sanonut, etten pystyisi ostamaan Louvre'a.

D'Artagnan ojensihe yhä suoremaksi; hevoiskaupan ansio se oli, että hän alkoi uransa neljää écu'tä rikkaampana kuin herra de Tréville oli alkanut.

— Teidän on siis, sanon minä, tarvis säästin mukaan pidellä mitä teillä on, olkoon summa kuinka suuri hyvänsä; vaan teidän on tarvis samalla vaurastua niissä harjoituksissa, jotka aatelismiehelle kuuluvat. Vielä tänäpäivänä kirjoitan minä kirjeen kuninkaallisen akatemian tirehtörille ja huomispäivänä ottaa hän teidät laitokseen maksuttomasti. Elkää hyljätä tätä pientä etua. Ylhäisimmät ja rikkaimmat aatelismiehemme kilvoittelevat sitä toisinaan voimatta sitä saavuttaa. Te opitte ratsastamaan, miekkailemaan ja tanssimaan, teette hyviä tuttavuuksia, ja silloin tällöin käytte luonani sanomassa, kuinka teidän kulkee ja voisinko jotain tehdä hyväksenne.

D'Artagnan, hovitapoihin tottumattomanakin, huomasi tämän kohtelun kylmäksi.

— Totta tosiaan, herra, sanoi hän, nyt näen, kuinka tarpeen minulle olisi ollut isäni suosituskirje tällä hetkellä.

— Onpa se oikeastaan minuakin kummastuttanut, vastasi herra de Tréville, että olette lähteneet näin pitkälle matkalle ilman tuota välttämätöntä evästä, meidän béarnelaisten ainoata apukeinoa.

— Kyllä se minulla oli, herra, ja, jumalankiitos, semmoinen kuin olla pitää, huudahti d'Artagnan, vaan se minulta kavaluudella anastettiin.

Ja nyt kertoi hän koko Meung'in jutun, kuvasi tuntemattoman herran mitä tarkimmasti, ja kaiken tuon innolla ja totuudella, joka ihastutti Tréville'ä.

— Onpa se kummallista, virkkoi hän miettiväisesti; te siis puhuitte minusta aivan kovaa?

— Niin, herra, kyllähän tein niin ajattele mattomasti; vaan mitäs tehdä, olihan nimi semmoinen kuin teidän minulle kilpenä matkalla: päättäkää itse, olenko minä sitä väärin käyttänyt!

Imarrus oli siihen aikaan hyvin tavallista, ja herra de Tréville suosi semmoista yhtä paljon kuin kuningas tai kardinaali. Hän ei voinut salata hymyänsä ja silminnähtävää mielihyväänsä; vaan hymy katosi pian ja, palaten omasta itsestänsä Meung'in tapaukseen, hän jatkoi:

— Sanokaapas, eikö sillä herralla ollut vähäistä arpea poskessa?

— Oli, aivan kuin luodin hipaisemisesta.

— Eikö hän ollut pulskannäköinen mies?

— Oli.

— Pitkääkasvuinen?

— Niin.

— Kalpeakasvoinen ja mustatukkainen?

— Juuri semmoinen hän oli. Kuinkas te, herra, tunnette sen miehen? Ah, jos minä milloin vielä kohtaan hänet uudestaan — ja minä kohtaan hänet, niin vannon teille, että vaikka se olisi hornan kidassa...

— Hän odotti erästä naista? jatkoi Tréville.

— Ainakin lähti hän matkoihinsa sittenkuin oli hetkisen puhutellut häntä.

— Ettekö tiedä mikä heillä oli puheenaineena?

— Hän jätti naiselle rasian, sanoen sen sisältävän hänen määräyksensä ja epäsi häntä avaamasta rasiaa ennenkuin Lontoossa.

— Oliko nainen englantilainen?

— Hän puhutteli naista milady'ksi.

— Se on hän, mutisi Tréville, se on samainen mies! ja minä kun luulin hänen vielä olevan Brysselissä!

— Oh, herra, jos te tiedätte kuka se mies on, huudahti d'Artagnan, niin ilmoittakaa minulle, kuka hän on ja mistä hän on, ja minä päästän heti teidät kaikesta, jopa lupauksestannekin, ottaa minut muskettisoturiksi; sillä ennen kaikkea tahdon minä kostaa.

— Varokaa itseänne semmoisesta, nuori mies, huudahti Tréville; jos te sitävastoin näette hänen tulevan samalla puolen katua, niin poiketkaa toiselle puolelle! Elkkää törmätkö semmoiseen kallioon; se musertaa teidät kuin lasin.

— Se ei estä, väitti d'Artagnan, jos minä vaan hänet kerran vielä tapaan...

— Kunnes niin käy, virkkoi Tréville, olkaa hakematta häntä, sen neuvon antaisin teille.

Siinä tuokiossa pysähtyi Tréville, saaden yht'äkkiä epäluulon päähänsä. Eiköhän tuo suuri viha, jota nuori matkustaja noin ankarasti julisteli sitä miestä kohtaan joka, — mikä näytti varsin vähän uskottavalta — oli muka ryöstänyt hänen isänsä kirjeen, eiköhän tuo viha peiteltyt jotakin petosta? mitä, jos tuo nuori mies oli Hänen ylhäisyytensä lähettämä? ehkä hän tuli virittämään jotakin paulaa? Kenties tuo d'Artagnan'in nimellä kulkeva oli kardinaalin kätyri, jota koetettiin saada hänen taloonsa ja jota toimitettiin hänen lähistöönsä keinottelemaan itselleen hänen luottamuksensa, ja sitten syöstäisiin hänet perikatoon, niinkuin tuhansia kertoja maailmassa ennenkin oli tehty! Hän tähtäsi d'Artagnan'ia vielä terävämmin tällä toisella kertaa kuin ensimmäisellä. Häntä varsin vähän rauhoitti nuo muodon eleet, joissa näkyi hilpeys ja kavaluus ynnä teeskennelty nöyryys.

— Tiedän kyllä, että hän on gaskonjalainen, mielti hän; mutta sitä voipi hän olla yhtä paljon kardinaalin hyväksi kuin minunkin. Ystävänä, lausui hän hitaasti, minä tahdon vanhan ystävänä pojalle — sillä minä uskon todeksi kertomuksenne kirjeen katoamisesta — minä tahdon, sanon minä, korjatakseni sen kylmyyden, jota te alussa huomasitte kohtelussani, paljastaa teille meidän politiikkamme salaisuudet. Kuningas ja kardinaali ovat mitä parhaimmat ystävät; heidän näennäiset riitaisuutensa ovat vaan olemassa tyhmien pettämiseksi. Minä en tahdo, että maamieheni, kelpo aatelismies, reipas nuorukainen, joka on luotu nousemaan, antaisi noiden teeskentelemisten häikäistä silmiänsä ja hullautuisi satimeen, niinkuin monet muut, jotka siinä ovat hukkinsa saaneet. Huomatkaa se tarkkaan, että minä olen noiden kumppaistenkin valtaherrojen ystävä ja että minä vakavilla toimillani en koskaan tarkoita muuta kuin palvella kuningasta sekä kardinaalia, joka on loistavimpia neroja, mitä Ranskanmaa ikinä on synnyttänyt.

Ja nyt, nuori mies, menetelkää sen mukaisesti, ja jos teillä, olkoon sitte perheseikat tai muut suhteet, tai vaikkapa oma vaistomainen tunto siihen synnä, on kardinaalia vastaan jotakin vihamielisyyttä jommoista näemme meikälaisten jalosukuisten seassa ilmestyvän, sanokaa minulle jäähyväiset ja erotkaamme. Minä autan teitä missä suinkin voin, mutta ilman kiinnittämättä teitä itseäni. Toivon, että avomielisyyteni on kaikessa tapauksessa saattanut teidät ystäväkseni; sillä te olette tähän saakka ainoa nuori mies, jolle minä olen puhunut niinkuin teille.

Tréville mielti mielessään:

— Jos kardinaali on lähettänyt kimppuuni tuon nuoren ketunpojan, hän, hyvin kyllä tietäen kuinka

minä häntä inhoon, ei suinkaan ole jättänyt vakoojallensa sanomatta, että paras keino, millä hän pääsee minun suosiooni, on puhua minulle hänestä mitä pahinta; kaiketi tuo kavala velikulta vastaa minulle, huolimatta kaikista vakuutuksista, että hän inhoo Hänen ylhäisyyttänsä.

Mutta aivan toistapa tulikin, mitä Tréville oli odottanut; d'Artagnan näet vastasi mitä yksinkertaisimmasti:

— Herra, minä tulen Pariisiin aivan samoilla ajatuksilla. Isäni antoi minulle kehoituksen, etten sietäisi mitään keltään muulta kuin kuninkaalta, kardinaalilta ja teiltä, joita hän pitää Ranskanmaan kolmena etevimpänä miehenä.

Niinkuin näkyy, liitti d'Artagnan lisäksi noihin kahteen herra de Tréville'n nimen; mutta hän arveli, ettei tuo lisä ensinkään pilaisi asiaa.

— Minä tunnen siis mitä syvintä kunnioitusta herra kardinaalia kohtaan, jatkoi hän, ja pidän hänen toimiansa mitä suurimmassa arvossa. Sitä parempi minulle, jos te, herra, niinkuin sanotte, puhutte minulle avomielisesti; sillä silloin suotte minulle kunnian osoittaa panevani arvoa tälle myötätuntoisuuden yhtäläisyydelle; vaan jos teillä on ollut epäluuloja minua kohtaan, mikä muutoin olisi vallan luonnollista, niin näen kyllä, että minä vahingoitan itseäni sanomalla totuuden; mutta yhtäkaikki ette voine olla minua kunnioittamatta, ja siitä minä pidän lukua enemmän kuin mistään muusta maailmassa.

Herra de Tréville joutui aivan ymmälle. Tuommainen terävyys, siihen lisäksi tuommainen suoruus, ne ihmetyttivät häntä, vaan eivät kokonaan poistaneet hänen epäluuloansa: mitä enemmän tuo nuori mies oli etevämpi muita nuoria miehiä, sitä enemmän oli hän peljättävä, siinä tapauksessa että Tréville pettyisi. Kumminkin puristi hän d'Artagnan'in kättä ja lausui:

— Te olette kunniallinen nuorukainen, vaan tällä hetkellä en voi tehdä hyväksenne muuta kuin mitä äsken tarjosin. Minun hotellini on teille aina avoinna. Ja koska te milloin tahansa voitte käydä luonani ja siis käyttää kaikkia tilaisuuksia hyväksenne, pääsette te varsin uskottavasti vast'edes toivojenne perille.

— Toisin sanoen, herra, virkkoi d'Artagnan, te tahdotte odottaa siksi kunnes näette minun ansaitsevan niiden perille päästä. Hyvä, olkaa huoleti, lisäsi hän gaskonjalaisen tuttavallisuudella, kaukaa ette tarvitse odottaa. Hän kumarsi poistuaksensa, ikäänkuin loput jäisivät nyt jo hänen asiaksensa.

— Odottakaahan toki vielä, sanoi herra de Tréville pysähdyttäen, lupasinhan teille kirjeen akatemian tirehtörille vietäväksi. Oletteko liian ylpeä ottamaan sitä vastaan, nuori herrani?

— En suinkaan, herra, vastasi d'Artagnan; ja minä vakuutan teille, ettei sille käy niinkuin tuolle toiselle. Kyllä säilytän sen niin hyvin, että se perille tulee, sen vannon, ja onneton se, ken koettaa minulta sitä anastaa!

Herra de Tréville hymyili tuolle kopeilemiselle ja jättäen maamiehensä ikkunan-syvennykseen, jossa he olivat puhelleet, astui hän pöytänsä ääreen ja rupesi kirjoittamaan lupaamaansa suosituskirjettä. Sillä aikaa d'Artagnan paremman tekemisen puutteessa rumputti marssia ikkunan ruutuja vasten, katsellen muskettisotureita, jotka toinen toisensa perään menivät pois, ja seuraten heitä silmillänsä kunnes katosivat kadun kulman taakse.

Herra de Tréville saatuansa kirjeen valmiiksi, sulki sen kuoreen ja, nousten istuvaltaan, lähti astumaan nuorta miestä kohden, antaaksensa kirjeen hänelle, mutta juuri kuin d'Artagnan ojensi kättänsä ottaaksensa kirjeen, hämmästyi herra de Tréville nähdessään suojattinsa hypähtävän syrjään, punastuvan vihasta ja syöksevän ulos huoneesta huutaen: — Ah! eipä hän, jumal'auta, pääsekkään tällä kertaa kynsistäni!

— Kuka sitte? kysyi herra de Tréville.

— Tuo minun rosvoni! vastasi d'Artagnan. Ah! konna! Ja silloin hän meni.

— Perhanan hullu! mutisi herra de Tréville. Ellei se vaan, lisäsi hän, ollut sukkela keino luistaa tiehensä, kun näki ettei tempu onnistunutkaan.

IV.

Athoksen olkapää, Porthoksen olkavyö ja Aramiksen nenäliina.

D'Artagnan oli vimmassaan syössyt kolmella harppauksella esihuoneen lävitse ja ryntäsi nyt portaille, joita hän aikoi laskeutua neljä astinta kerrallaan, vaan vauhdissaan törmäsi hän päistikkaa erästä muskettisoturista vastaan, joka tuli herra de Tréville'n luota erästä salaovesta, ja töyttäsi otsallaan häntä olkapäähän niin että hän huudahti, tai paremmin sanoen kiljahti.

— Suokaa anteeksi, virkkoi d'Artagnan, aikoen jatkaa matkaansa, suokaa anteeksi, minulla on

kiire.

Tuskin oli hän astahtanut ensimmäiselle portaalle, kun rautanen nyrkki iski kiini hänen käsivarteensa ja pysähdytti hänet.

— Teillä on kiire, vai niin! huudahti muskettisoturi, kalpeana kuin kuolema; siitä syystä sysäätte te minua, ja sanotte: "suokaa anteeksi", ja sen te luulette olevan kylliksi? Ei laisinkaan, nuori herrani. Luuletteko te, sen vuoksi että olette kuulleet herra de Tréville'n puhuttelevan meitä tänään vähän kursailematta, voivanne kohdella meitä hänen puhuttelutavallansa? Havaitkaa erhetyksenne, toveri hyvä; te ette ole herra de Tréville, te.

Vakuutan teille, vastasi d'Artagnan, tuntien Athoksen, joka, sittenkuin lääkäri oli saanut hänen haavansa sidotuksi, oli lähtenyt kulkemaan kotiinsa, vakuutan teille, etten tehnyt sitä tahallani, ja kun en tehnyt sitä tahallani, niin sanoin: "suokaa anteeksi." Minun mielestäni se on kylläksi. Minä sen vielä uudistan, ja nyt se jo ehkä on liiaksikin; kunniani kautta, minulla on kiire, peräti kiire. Päästäkää siis irti, minä pyydän, ja laskekaa minut menemään mihin asiani vaatii.

— Herra, sanoi Athos heittäen irti, te ette ole kohtelias. Kyllä näkee, että te tulette kaukaa.

D'Artagnan oli jo harpannut kolme neljä porrasta, mutta Athoksen muistutus seisatti hänet äkisti.

— Hiisi vieköön, herra! sanoi hän, tulenpa minä kuinka kaukaa tahansa, te ette ole se mies, joka opettaa minulle hyviä käytöstapoja, tietkää se.

— Kukas tiesi, virkkoi Athos.

— Ah, ellei minulla olisi niin kiire, huudahti d'Artagnan, ja ellei minun olisi juokseminen erään jälkeen...

— Herra kiireellinen, minut tapaatte ilman juoksematta, minut, kuuletteko?

— Ja missä, jos suvaitsette?

— Karmeliittaluostarin tykönä.

— Mihin aikaan?

— Kello kaksitoista.

— Kello kaksitoista, hyvä, minä tulen.

— Koettakaa välttää antamasta minun odottaa, sillä neljänneksen kuluttua yli määräajan isken minä teiltä korvat poikki, saatuani teidät käsiini.

— Hyvä, vastasi d'Artagnan; kyll' ollaan kymmenen minuuttia ennen paikalla.

Ja nyt lähti hän juoksemaan kuin "saakeli olis perään soittanut", toivoen löytävänsä vielä tuon tunteuttoman, joka tyyneesti käyden ei vielä ollut kaiketi kauvaksi ehtinyt.

Mutta katuportilla puheli Porthos erään henkivartijan kanssa. Noiden kahden keskustelijan väliä oli parahiksi miehen leveys. D'Artagnan luuli sen itselleen riittävän ja syöksyi nuolen nopeudella heidän väliinsä. Mutta d'Artagnan ei ollut ottanut tuulta lukuun. Kun hän oli lävitse menemäisillään, häilytti tuuli Porthoksen pitkää viittaa ja d'Artagnan joutui aivan sen sisään. Epäilemättä näkyi Porthos pitävän itsellään olevan täydet syyt olla luopumatta tästä jokseenkin täydentävästä pukunsa osasta, sillä sen sijaan, että hän olisi hellittänyt liepeen kulmaa, josta hän piteli kiini, veti hän sitä yhä enemmän puoleensa, joten d'Artagnan joutui pyörimään sametin sisään semmoisessa liikkeessä, että siitä selvästi huomasi Porthoksen tekevän tiukkaa vastarintaa.

Kun d'Artagnan kuuli muskettisoturin kiroovan, koki hän selvitä viitan alta, johon hän oli sotkeutunut, ja haparoi päästäksensä ulos sen poimuista. Erittäinkin pelkäsi hän turmelleensa sen kauniin olkavyön kiiltoa, jonka jo tunnemme; vaan kun hän peloissaan avasi silmiänsä, havaitsi hän nenänsä paiskautuneen Porthoksen olkapäiden keskiväliin, toisin sanoen, juuri olkavyöhön.

Mutta voipas sentään! niinkuin useimmat asiat tässä maailmassa ovat toista kuin miltä näyttävät, niin tuokin olkavyö oli kultaa edestäpäin, ja takaa tavallista puhvelinnahkaa. Kun Porthos, ollen aika pöyhkeilevä mies, ei voinut pitää koko olkavyötä kullasta, piti hän kuitenkin toki toisen puolen; se selittää, miksi hänen oli tarpellista teeskennellä vilustuneensa ja tarvitsevansa sen vuoksi viittaa hartioillansa.

— Piru vieköön, ärjyi Porthos, ponnistellen kaikin voimin itseänsä irti d'Artagnan'ista, joka myhkyröitsi hänen selkäpuolellaan, mikä hullu te olette, kun tuolla tavoin törmäätte ihmisiin!

— Suokaa anteeksi, sanoi d'Artagnan, sukeltaen esiin jättiläisen olan alta, mutta minulla on kovin kiire, minä juoksen erään jälkeen, ja...

— Unhotatteko ehkä silmänne juostessanne? kysyi Porthos.

— En, vastasi d'Artagnan narkästyen, en ensinkään, ja näenpä niillä semmoistakin, jota muut eivät näe.

Ymmärsikö Porthos yskän vai eikö, ainakin alkoi hän aikalailta purkaa vihaansa:

— Herra, sanoi hän, te saatte kelpo löylytyksen, tietäkää se, jos te tuolla tavoin ärsyttelette muskettisotureita.

— Löylytyksen, herra! sanoi d'Artagnan, kova sana tuo.

— Sopii kyllä semmoisen miehen sanottavaksi, joka on tottunut katselemaan vihollisiansa vasten kasvoja.

— Oh, lempo soikoon! ymmärrän kyllä, että kartatte kääntää heille selkäpuoltanne.

Ja nuori mies, ihastuneena pilkkasanaansa, lähti menemään, nauraen kohti kulkuansa.

Porthos oli vihan vimmassa ja yritti hyökkäämään d'Artagnan'in niskaan.

— Toiste, toiste, huusi d'Artagnan hänelle, sittenkuin teillä ei enää ole viittaa yllänne.

— Kello yksi siis. Luxemburg'in palatsin takana.

— Hyvä, kello yksi, vastasi d'Artagnan, kääntyen kadunkulmassa.

Mutta ei sillä kadulla, jolta hän oli kääntynyt, eikä sillä, joka nyt aukeni hänen katseltavaksensa, näkynyt ketään. Niin hitaasti kuin tuntematon oli kulkenutkin, oli hän kuitenkin päässyt jätättämään; kenties oli hän poikennut johonkin taloon. D'Artagnan tiedusteli häntä kaikilta ketä hän kohtasi, meni lautalle asti, pyörsi takaisin Seinen ja Croix-Rouge'n katuja; vaan ei mitään, ei niin kerrassaan mitään. Tämä matka oli hänelle kumminkin siinä suhteessa edullinen, että mikäli hiki virtaili hänen otsaltansa, sikäli hänen sydämensä tyyntyi.

Hän alkoi nyt ajatella niitä tapauksia, jotka äsken olivat häntä kohdanneet; ne olivat monilukuiset ja ikävät: kello oli vielä tuskin yhtätoista päivällä, ja samainen aamu oli jo saattanut hänet herra de Tréville'n epäsuosioon, sillä varmaankaan ei herra de Tréville voinut olla pitämättä hänen poislähtemistapaansa muuna kuin jokseenkin tomppelimaaisena.

Siihen lisäksi oli hän saanut niskoillensa kaksi kelpo kaksintaistelua kahden semmoisen miehen kanssa, jotka kumpikin kykenivät tappamaan kolme d'Artagnan'ia, sitä paitsi kahden muskettisoturin, se on, kahden sellaisen olennon kanssa, joita hän niin korkeasti kunnioitti, että hän ajatuksissaan ja sydämessään asetti ne kaikkein muiden ihmisten yläpuolelle.

Asiat näyttivät sangen surkeilta. Varmana siitä, että Athos hänet tappaisi, ei nuori mies, sen voi helposti käsittää, paljoa välittänyt Porthoksesta. Kumminkin, koskahan toivo on viimeinen mikä sammuu ihmissydämessä, alkoi hän toivoa voivansa ehkä, kauheasti haavoittuneena tietysti, jäädä eloon kumpaisestakin kaksintaistelusta, ja siinä tapauksessa rupesi hän tulevaisuutta varten nuhtelemaan itsensä seuraavalla tavalla:

— Mikä vimhattu, mikä pöllö minä olenkaan! Tuo oivallinen, onneton Athos oli haavoittunut juuri siihen olkapäähän, johon minä menen paiskaamaan pääni kuin oinas. Ainoa asia mikä minua kummastuttaa, on ettei hän tappanut minua sill'-kertaa; — siihen olisi hänellä ollut täysi oikeus, sillä tuska, jonka minä saatoin hänelle, oli varmaan julma. Mitä Porthokseen tulee, — oh! mitä Porthokseen tulee, oli kohtaus hänen kanssansa, totta tosiaan, vielä hullumpi!

Ja vastoin tahtoansakin rupesi nuori mies nauramaan, tähystellen kuitenkin ympärillensä, josko tuo yksinäinen nauru, johon sen näkijät eivät voineet havaita mitään syytä, mahdollisesti loukkasi jotakin ohikulkevaa.

— Porthoksen juttu on yhä hullumpi, vaan aika pöllö minä sittenkin olen. Lennäppäs tuolla tavoin ihmisten päälle, sanomatta edes: pois tieltä! Jopas jotakin! ja meneppäs tirkistelemään heidän viittansa alle, nähdäksesi mitä siellä ei ole! Hän olisi varmaan antanut minulle anteeksi; hän olisi aivan varmaan antanut anteeksi, ellei päähäni olisi pälkähtänyt puhua tuosta kirotusta olkavyöstä, salaviittauksella tosin; niinpä kylläkin, kaunis salaviittaus! Oh, mikä kirottu gaskonjalainen olenkin! Kuuleppas d'Artagnan veikkoseni, jatkoi hän, puhellen itselleen niin arkatuntoisesti kuin luuli itsensä ansaitsevan, jos sinä pääset näistä pälkähistä, mikä ei tosin ole uskottavaa, tulee sinun vastaisuudessa olla erinomaisen kohtelias. Vast'edes on sinua ihmeteltävä, sinun tulee olla esikuvana muille. Kohteliasuus ja sävyisyys ei ole pelkurimaisuutta. Katsoppas vaan Aramista: Aramis, hän on lempeys ja hempeys täydessä olennessaan. No niin! onkos kukaan koskaan tohtinut sanoa, että Aramis olisi pelkuri? Ei, se on varma tosi, ja vast'edes tahdon minä kaikessa mukautua hänen kaltaiseksensa. Ah, tuossapa hän onkin.

D'Artagnan oli kävellessään ja itseksensä puhellessaan joutunut muutaman askeleen päähän d'Aiguillon'in hotellista, ja tämän edustalla huomasi hän nyt Aramoksen iloisesti juttelevan kolmen aatelismiehen kanssa, jotka näkyivät olevan kuninkaan henkivartijaväkeä. Aramis huomasi myös puolestaan d'Artagnan'in; mutta kun hän ei ollut unhottanut, että tuon saman nuoren miehen nähden herra de Tréville aamulla oli niin kovin tulistunut, ja kun niiden nuhteiden todistaja, joita muskettisoturit olivat silloin saaneet, ei ollut hänelle millään tavoin mieluisa henkilö, ei hän ollut d'Artagnan'ia huomaavinaan. D'Artagnan, aivan vastoin äskeisiä sovitus- ja kohteliasuustuumiansa, lähestyi noita neljää herraa, tervehtien heitä komeasti ja hymyillen mitä herttaisimmasti. Aramis nyykäytti hiukan päätänsä, vaan ei hymyillyt. Kaikki neljä muutoin keskeyttivät heti kohta puheensa.

D'Artagnan ei ollut niin tyhmä, ett'ei olisi paikalla havainnut olevansa liikaa; mutta hän ei ollut kylliksi perehtynyt hienon maailman tapoihin, vetäytyäksensä mukavasti pois tuommoisesta väärästä asemasta, johon yleensä kuka hyvänsä joutuu, jos menee sekoittumaan semmoisten seuraan, joita tuskin tuntee, ja keskusteluun, joka ei häneen kuulu. Hän mietti siis mielessään

keinoa, minkä avulla hän kaikista vähimmän kömpelösti pääsisi peräytymään, kun hän samassa näki Aramiksen pudottavan nenäliinansa ja, epäilemättä vahingossa, polkevan sen päälle; nyt arveli hän olevan oikean hetken korjata äskeistä sopimattomuutta: hän kumartui ja, niin kohteliaan näköisenä kuin hän suinkin saattoi, veti hän nenäliinan muskettisoturin jalan alta, huolimatta niistä yrityksistä, joilla tuo toinen koki sitä estää, ja lausui, antaessaan hänelle sitä:

— Luulen, herra, että tämä on liina, jota ette aivan mielellänne tahtoisika kadottaa.

Liina oli tosiaan runsaasti kirjailtu, ja sen yhdessä nurkassa näkyi ruunu ja vaakuna. Aramis punastui vahvasti ja paremmin tempasi kuin otti vastaan liinan gaskonjalaisen kädestä.

— Ahaa, huudahti henkivartija, väitatkö vieläkin, varovainen Aramis, että olet huonoissa kirjoissa rouva de Bois-Tracy'n tykönä, vaikka tuo viehättävä nainen suvaitsee lainata sinulle nenäliinojansa!

Aramis heitti d'Artagnan'iin yhden noita silmäyksiä, jotka antavat tietää toiselle, että hän on hankkinut itselleen verivihollisen; sitte muutti hän muotonsa takaisin lempeännäköiseksi ja lausui:

— Te petytte, herrat hyvät, tämä liina ei ole minulta, enkä ymmärrä, mistä tälle herralle pisti päähän tarjota sitä juuri minulle ennemmin kuin jommallekummalle teistä, ja todistukseksi siihen mitä sanoin, on että oma liinani on täällä taskussani.

Näin sanoen veti hän taskustaan oman nenäliinansa, joka myöskin oli sangen sokea liina ja tehty hienosta batistista, vaikka batisti oli siihen aikaan kallista, mutta tässä liinassa ei ollut mitään koruompeluksia, eikä vaakunoita, se oli vaan merkitty omistajan nimikirjaimilla.

Tällä kertaa d'Artagnan ei hiiskahtanut sanaakaan, hän huomasi hairahduksensa; mutta Aramiksen ystävät eivät ottaneet uskoaksensa hänen kieltämisensä ja toinen heistä virkkoi teeskennellyllä totisuudella nuorelle muskettisoturille:

— Jos asia niin on kuin väität, Aramis veikkoseni, niin olen pakoitettu pyytämään tuon liinan sinulta takaisin; sillä niinkuin tiedät, on Bois-Tracy läheisimpiä ystäviäni, enkä minä tahdo, että hänen vaimonsa kapineista laitetaan itselleen voitonmerkkejä.

— Teet pyyntösi huonosti, vastasi Aramis; ja vaikka kohta tunnustan vaatimuksesi perijuureltaan oikeaksi, hylkään pyyntösi muotonsa vuoksi.

— Asianlaita on se, lausui d'Artagnan arasti, etten minä ole nähnyt liinan putoavan herra Aramiksen taskusta. Hän piti jalkansa sen päällä, siinä kaikki, ja minä ajattelin, että koska hänen jalkansa on sen päällä, mahtaa liina olla hänen.

— Ja te olette erehtyneet, hyvä herra, vastasi kylmästi Aramis, hyvin vähän kiitollisena parantelemisesta; sitten kääntyi hän sen henkivartijan puoleen, joka oli sanonut olevansa Bois-Tracy'n ystävä, ja lausui: — Muutoin arvelen, rakas Bois-Tracy'n ystävä, että minä olen hänelle yhtä hyvä ystävä kuin sinäkin; ja tarkoin tuumien tämä liina on yhtä hyvin saattanut pudota sinun kuin minunkin taskustani.

— Ei, kunniasi kautta! huudahti Hänen Majesteettinsa henkivartija.

— Sinä vannot kunniasi kautta, minä kunniasanani; siis on silmännähtävästi toinen meistä valhettelija. Maltas, teemme parhaiten, Montaran, jos otamme kumpikin puolen.

— Liinasta?

— Niin.

— Oivallista! huusivat molemmat henkivartijat, oikein Salomonin tuomio. Toden totta, sinä Aramis olet täynnä viisautta.

Nuoret miehet purskahtivat nauramaan, eikä, niinkuin hyvin voi arvata, asiasta tullut sen enempiä. Hetkisen perästä keskustelu loppui ja nuo kolme henkivartijaa ja muskettisoturi puristivat sydämmellisesti toistensa kättä ja erkanivat, edelliset suunnallensa, Aramis toiselle.

— Tässä on minulla otollinen hetki rakentaa sovinto tuon hienokäyttöisen miehen kanssa, mietti d'Artagnan, joka oli pysyttänyt vähän syrjässä loppupuolen keskustelua; ja tuossa hyvässä aikomuksessa lähestyi hän nyt Aramista, joka poistui, osoittamatta hänelle sen suurempaa huomiota.

— Herra, sanoi hän, toivon teidän suovan minulle anteeksi.

— Ah, herra, keskeytti Aramis, sallikaa minun huomauttaa teitä, ett'ette ole tässä asiassa menetelleet niinkuin hienokäyttöisen miehen tulisi menetellä.

— Mitä, herra! huudahti d'Artagnan, te siis luulette...

— Minä luulen, herra, ett'ette ole tyhmä ja että te, vaikka tulettekin Gaskonjasta, vallan hyvin tiedätte, ett'ei ilman syyttä poljeta nenäliinan päälle. Eihän hiidessä Pariisin kadut ole lasketut batistilla.

— Herra teettepä väärin koettaissanne noin minua loukata, sanoi d'Artagnan, jonka toraisa luonto alkoi voittaa hänen äskeisiä rauhantuumiansa. Minä olen Gaskonjasta, se on totta se, ja koska te sen tiedätte, ei minun ole tarvis sanoa teille, että Gaskonjassa ollaan vähän kärsimättömiä; niin

että kun gaskonjalainen kerran on pyytänyt anteeksi, olkoon se sitte vaikka jotakin tyhmyyttä, he ovat vakuutetut tehneensä jo puolta enemmän kuin mitä olisi tarvinnut.

— Herra, mitä olen teille sanonut, vastasi Aramis, ei suinkaan ole sanottu riidan halusta. Jumalankiitos en ole mikään tappelija, ja kun olen muskettisoturina vaan väliaikaisesti, en ryhdy taisteluun muuten kuin pakosta ja aina sittenkin vastenmielisesti; mutta tällä kertaa asia on raskauttavaa laatua, sillä teidän kauttanne on eräs nainen joutunut huutoon.

— Meidän molempain kautta, tarkoitatte, huudahti d'Artagnan.

— Minkä vuoksi olitte te niin taitamaton, että annoitte minulle nenäliinan?

— Minkäs vuoksi te itse olitte niin taitamaton, että annoitte sen pudota?

— Olen sanonut ja sanon vielä, herra, ettei tuo liina pudonnut minun taskustani.

— No hyvä! te olette siis kahdesti valhetelleet, sillä minä näin sen putoavan!

— Ahaa, vai on semmoinen ääni kellossa, herra gaskonjalainen! olkoon menneeksi sitte, kyllä minä opetan teille käytöstapoja.

— Ja kyllä minä toimitan teidät takaisin messuamaan, herra apotti! Paljastakaa miekkanne, jos suvaitsette, heti paikalla.

— Ei sentään, jos suvaitsette, hyvä ystäväni, ei ainakaan täällä. Ettekö näe, että me olemme aivan vastapäätä d'Aiguillon'in hotellia, joka on täynnä kardinaalin alustalaisia? Kukas sen tietää, eikö juuri Hänen ylhäisyytensä liene antanut teille toimeksi hankkia hänelle minun pääni? Mutta asia nyt on semmoinen, että minä, naurettavasti kyllä, pidän päästäni varsin paljon, sillä se soveltuu jokseenkin hyvin olkapäilleni. Minä kyllä aivan mielelläni otan teidät tappaakseni, olkaa huoleti, mutta syrjäisessä, yksinäisessä paikassa, jossa ainakaan ette voi kellenkään kehua kuolemastanne.

— Siihen suostun mielelläni, mutta elkää vielä ylvästelkö, ja ottakaa vaan liinanen mukanne, olkoon se teidän tai ei, ehkä se vielä on hyväänkin tarpeeseen.

— Herra, olettehan gaskonjalainen? kysyi Aramis.

— Olen kyllä; tähän lykkäykseen ei kaiketi ole syynä mikään varovaisuus.

— Varovaisuus, herrani, on jokseenkin hyödytön avu muskettisotureille, sen tiedän, mutta välttämätön kirkon miehille; ja koska olen muskettisoturi vaan toistaiseksi, pysyn minä varovaisena. Kello kahden aikaan on minun kunnia odottaa teitä herra de Tréville'n hotellissa. Siellä osoitan teille soveliaan taistelupaikan.

Nuoret miehet heittivät toisilleen jäähyväiset, ja Aramis suuntasi askeleensa Luxemburgiin päin, mutta d'Artagnan, nähden ajan rientävän, lähti astumaan karmeliittaluostaria kohden, lausuen itsekseen: — Totta tosiaan, ei tässä enää ole peräytymisen tilaa, vaan jos minut tapetaan, saanpahan surmani toki muskettisoturin kädestä.

V.

Kuninkaan muskettisoturit ja kardinaalin henkivartijat.

D'Artagnan ei tuntenut Pariisissa ketään. Hän meni siis kohtaamaan Athosta tuomatta mukansa sivusmiestä, päättäen tyytyä niihin, jotka hänen vastustajansa oli valinnut. Hänen vakaa aikomuksensa muutoin oli, tehdä tuolle uljaalle muskettisoturille kaikki mahdolliset sovinnontarjoukset, mutta ilman heikkoutta; hän näet pelkäsi niitä ikävyyksiä, jotka aina ovat tarjona semmoisesta kaksintaistelusta, jossa toinen on nuori ja täysissä voimissaan ja vastustaja haavoitettu ja uupunut: voitettuna tekisi hän vastustajan voittoriemun yhä loistavammaksi; voittajana soimattaisiin häntä epäsankaruudesta ja helppotöisestä urosteesta.

Muutoin, ellemme ole huonosti esittäneet seikkailijamme luonnetta, on lukijamme kaiketi jo huomannut, että d'Artagnan ei ollut tavallinen ihminen. Niinpä, samalla kun hän yhä ja toistamiseen tuumaili itsekseen, että hänen kuolemansa oli karttamaton, hän ei suinkaan aikonut antaa henkeänsä ilmaiseksi, niinkuin joku toinen vähemmin rohkea ja vähemmin maltillinen hänen sijassaan olisi tehnyt. Hän ajatteli niiden miesten eri luonteita, joiden kanssa hänen oli taisteleminen ja hän alkoi saada selvemmän käsityksen tilastansa. Hän toivoi niillä avosydämmisillä sovinnontarjouksilla, joita hän oli päättänyt tehdä, saada ystävänsä Athoksesta, jonka ylevä olemus ja vakava katsanto häntä suuresti veti puoleensa. Hän hyvitti mieltänsä sillä, että hän peljästyttäisi Porthosta tuolla olkavyö-jutulla, jonka hän, ellei hän paikalla saisi surmaansa, voisi kertoa koko maailmalle, ja joka kertomus, taitavasti höystettynä, saattaisi Porthoksen naurunalaiseksi; mitä vihdoinkin salaperäiseen Aramikseen tulee, ei hänestä ollut suurta pelkoa, ja jos hän todella häneen saakka pääsi, aikoi hän kurittaa häntä kelpo lailla tai vähintäänkin tehdä jälkiä hänen kasvohinsa, niinkuin Cesar käski tekemään Pompejuksen sotureille, turmellaksensa ainaisiksi ajoiksi tuota kauneutta, josta hän näkyi niin ylpeilevän.

Lopuksi oli d'Artagnan'illa tuo järkähtämättömyyden luja perustus, jonka hänen isänsä neuvot olivat asettaneet hänen sydämeensä, neuvot, joiden pääponsi oli: — olla pelkäämättä mitään muilta kuin kuninkaalta, kardinaalilta ja herra de Tréville'ltä. Hän sen vuoksi paremmin lensi kuin käveli karmeliittaluostaria kohden, joka oli jonkunmoinen ikkunaton rakennus kulonurmikon keskellä, ja joka oli tavallinen kohtaupaikka semmoisille, joilla ei ollut aikaa liikenemään asti.

Kun d'Artagnan saapui tuon pienen aution kentän näkyville, joka leveni luostarin juurella, oli Athos ollut ainoastaan viisi minuuttia odottamassa, ja kello löi nyt kaksitoista. Hän oli siis tarkasti säntillinen eikä silläkään, joka kaksintaistelujen suhteen vaatii mitä ankarinta täsmällisyyttä, olisi ollut tässä kohden mitään muistutettavaa.

Athos, joka yhä kärsi kauheasti haavastansa, vaikka sen oli uudestaan puhdistanut ja sitonut herra de Tréville'n haavälääkäri, oli istahtanut muutaman rajapylvään päähän odottamaan vastustajaansa, tynnenä ja arvokkaana niinkuin aina. Huomattuaan d'Artagnan'in nousi hän seisovalleen ja meni kohteliaasti muutamia askelia hänelle vastaan.

Tämä puolestaan lähestyi vastustajaansa lakki kourassa, niin että sen töyhtö viisti maata.

— Herra, sanoi Athos, olen pyytänyt kaksi ystävääni tänne sivusmiehiksi, vaan he eivät vielä ole saapuneet. Minua kummastuttaa heidän viipymisensä: se ei ole heidän tapaistansa.

— Minulla, herra ei ole sivusmiehiä ensinkään, sanoi d'Artagnan, sillä kun minä olen vasta tänään tullut Pariisiin, en tunne täällä vielä muita kuin herra de Tréville'n, jolle minut suositti isäni, jolla on kunnia olla jonkun vähän hänen ystäviänsä.

Athos mietti hetkisen.

— Ette tunne muita kuin herra de Tréville'n? kysyi hän.

— En, muita en tunne.

— Mutta siinä tapauksessa, jatkoi Athos puhuen puoliksi itselleen, puoliksi d'Artagnan'ille, jos minä teidät tapan, näytän minä lapsenmurhaajalta!

— Eipä niinkään, herra, vastasi d'Artagnan tehden kumarruksen, joka ei puuttunut arvokkaisuutta; eipä niinkään, koska te kunnioitatte minua paljastamalla miekkanne minua vastaan, vaikka teillä on haava, josta teille kaiketi on kovin paljon haittaa.

— Sangen paljon, totta tosiaan, ja te kosketitte minua saakelin kipeästi, se täytyy mun sanoa; mutta minä otan vasemman käteni, niinkuin tapani on tällaisessa kohtauksessa. Elkkää kumminkaan luulko saavanne siitä minulta mitään etua, sillä minä käytän molempia väki välttävästi, ja onpa teille siitä vahinkoakin, sillä vasenkätinen on sangen kampela niille, jotka eivät ole semmoiseen tottuneet. Minua pahoittaa, etten ennemmin tullut ilmoittaneeksi tätä seikkaa.

— Teidän kohteliaisuutenne, hyvä herra, lausui d'Artagnan kumartaen uudestaan, on todella niin suuri, ett'en voi olla teille kylliksi kiitollinen.

— Te saatatte minut hämille, vastasi Athos ylevännäköisenä; puhukaamme muista asioista, ellei se ole teille vastenmielistä. Ah, voipa hiisi, kuinka kipeästi te minua kosketitte! olkapäätäni polttaa kuin tulella.

— Jos te tahtoisitte sallia ... sanoi d'Artagnan eperoiden.

— Mitä, herrani?

— Minulla on ihmeellistä palsamia haavoihin, voidetta jota sain äidiltäni, ja jota olen jo itseeni koetellut.

— Mitäs sitte?

— No niin, minä olen varma siitä, että ennen kolmen päivän kulumista tuo voide teidät parantaisi, ja kolmen päivän perästä, kun te olisitte terve, sitten! Herra, pitäisin suurena kunniana saada sitten taistella kanssanne.

D'Artagnan lausui nämä sanat koristelemattomuudella, joka antoi suurta arvoa hänen kohteliaisuudellensa, vähentämättä rahtuakaan hänen rohkeuttansa.

— Hiisi vieköön, sanoi Athos, tuopa ehdotus minua miellyttää, ei suinkaan että suostuisin siihen, mutta sen vuoksi, että siitä tuntee kunnan aatelismiehen jo peninkulman päästä. Tuolla tavoin puhuivat ja tekivät Kaarlo Suuren aikaiset sankarit, joita jokaisen aatelismiehen tulee pitää esikuvanansa. Vahinko vaan, ett'emme elä tuon suuren hallitsijan aikakaudella. Me elämme kardinaalin aikakaudella, ja kolme päivää tästä lukien tiedettäisiin, siitä olen varma, vaikka sitä kuinkin salassa pidettäisiin, että me aiomme taistella, ja taistelumme estettäisiin. Mutta eivätkö ne vetelykset jo tule?

— Jos teillä on kiire, herra, virkkoi d'Artagnan Athokselle yhtä koristelemattomasti kuin hän äsken oli ehdotellut taistelun myötettäväksi kolmeksi päivää, jos teillä on kiire ja haluatte mieluummin suorittaa minut heti paikalla, niin tehkää kuin suvaitsette, minä pyydän.

— Tuossa taaskin sanoja, jotka minua miellyttävät, sanoi Athos nyykäyttäen somasti päätänsä d'Artagnan'ille, ne ovat semmoisen miehen sanoja, jolla on sekä pää että sydän. Herra, minä pidän teidän laatusista miehistä ja minä näen, että ellemme me tapa toisiamme, on minulla

vast'edes oleva tosi huvi teidän seurastanne. Odottakaamme noita herroja, minä pyydän, minulla on kyllä aikaa ja se on asianmukaisempaa. Ah, tuolla tulee toinen, luulen ma.

Todellakin rupesi Vaugirard-kadun päässä näkymään jättiläisen kaltainen Porthos.

— Mitä! huudahti d'Artagnan, teidän ensimmäinen sivusmies on herra Porthos?

— Niin, onko teillä mitään häntä vastaan?

— Ei vähintäkään.

— Ja tuolla tulee toinen.

D'Artagnan kääntyi katsomaan Athoksen osoittamalle suunnalle ja tunsi Aramiksen.

— Mitä! huudahti hän vielä enemmän hämmästyksissään kuin äsken, teidän toinen sivusmies on herra Aramis?

— Tietysti, ettekö tiedä, ettei meitä koskaan tavata muutoinkuin toinen toistemme seurassa ja että meitä niinhyvin muskettisoturien kuin henkivartijain joukossa, niinhyvin hovissa kuin kaupungissa, mainitaan nimityksellä Athos, Porthos ja Aramis eli kolmet eroittamattomat? Vaan koska te tulette Dax'ista tai Pau'sta...

— Tarbes'ista, sanoi d'Artagnan.

— Niin on teillä valta olla tietämätön tästä seikasta, sanoi Athos.

— Totta tosiaan, sanoi d'Artagnan, on teillä, hyvät herrat, sopivat nimet, ja minun seikkailuni, jos se tulee kuuluisaksi, on todistava, ettei teidän liittoveljeytenne suinkaan perustu ristiriitaisuuteen.

Sillä välin oli Porthos saapunut ja kätteli Athosta; kun hän sitten kääntyi d'Artagnan'iin, joutui hän hämmästyksiin.

Mainitkaamme ohimennen, että hän oli vaihtanut olkavyötä ja heittänyt pois viittansa.

— Oh, virkkoi hän, mitäs tämä tietää?

— Tämän herran kanssa minun on taistelemisen, lausui Athos, kohteliaasti viitaten d'Artagnan'iin.

— Hänen kanssaanhan minäkin taistelen, sanoi Porthos.

— Niin, mutta vasta kello yksi, vastasi d'Artagnan.

— Ja minä myös, minä taistelen myöskin tämän herran kanssa, sanoi Aramis, tullen vuorostaan kokouspaikalle.

— Niin, mutta vasta kello kaksi, sanoi d'Artagnan yhtä levollisesti.

— Mutta mistäs syystä sinä taistelet, Athos? kysyi Aramis.

— En todella sitä oikein tiedä, vaan hän loukkasi minua kipeästi olkapäähän; entäs sinä, Porthos?

— Minä, totta tosiaan, taistelen sen vuoksi että minä taistelen, vastasi Porthos punastuen.

Athos, jolta ei mitään jäänyt huomaamatta, näki hienon hymyn gaskonjalaisen huulilla.

— Meillä tuli eräs vaatetus-seikka riidan alaiseksi, lausui nuori mies.

— No sinä Aramis sitten? kysyi Athos.

— Minäkö, minä taistelen erään jumaluusopillisen seikan vuoksi, vastasi Aramis, antaen merkin d'Artagnan'ille, että hän pitäisi hänen kaksintaistelunsa syyn salassa.

Athos näki toisen hymyn d'Artagnan'in huulilla

— Todella? sanoi Athos.

— Niin, erään paikan vuoksi pyhän Augustinon kirjoituksissa, josta olemme eri mieltä, lausui gaskonjalainen.

— Totta tosiaan sukkelopäinen mies, mutisi Athos.

— Ja nyt koska olemme koolla, hyvät herrat, sanoi d'Artagnan, niin sallikaa minun pyytää teiltä anteeksi.

Sana "anteeksi" veti pilven Athoksen otsalle, ylpeän hymyn Porthoksen huulille ja kieltävän viittauksen vastaukseksi Aramiksen puolelta.

— Te ette käsitä minua, herrat, sanoi d'Artagnan kohottaen päätänsä, jota samassa hetkessä valaisi auringon säde, kultailen hänen hienoja, rohkeita piirteitensä, minä pyydän teiltä anteeksi siinä tapauksessa, etten olisi tilaisuudessa suorittamaan velkaani teille kaikille kolmelle, sillä herra Athoksella on etukädessä oikeus tappaa minut, joka paljo vähentää teidän saamisenne arvoa, herra Porthos, ja kenties vie sen ihan kuitiksi teiltä, herra Aramis. Ja nyt, hyvät herrat, minä pyydän vielä toistamiseen: suokaa anteeksi, mutta siinä onkin kaikki, ja paljastakaa miekkanne!

Näin sanoen paljasti d'Artagnan miekkansa niin huolettomasti kuin sitä koskaan voi nähdä.

Veri oli kohonnut d'Artagnan'in päähän ja tällä hetkellä olisi hän paljastanut miekkansa kaikkia valtakunnan, muskettisotureja vastaan, niinkuin hän nyt paljasti sen Athosta, Porthosta ja Aramista vastaan.

Kello oli neljänneksen yli kahdentoista. Aurinko paistoi korkeimmillaan ja se paikka joka oli taistelua varten valittu, oli avoinna koko sen polttavalle helteelle.

— On sangen kuuma, virkkoi Athos, vuorostaan paljastaen miekkansa, enkä kuitenkaan voi ottaa takkia päältäni; sillä vielä äsken tunsin haavani vuotavan ja minä pelkäisin häiritseväni teitä näyttämällä verta, jota ette edes itse ole vuodattaneet.

— Se on totta kyllä, herrani, sanoi d'Artagnan, vuodattakoon sitä muut tai minä, kaikessa tapauksessa, sen vakuutan, on minun ikävä nähdä niin jalon aatelismiehen verta; minä siis taistelen takki päällä niinkuin tekin.

— Heretkää, heretkää jo, sanoi Porthos, tuommoisista kohteliaisuuksista, ja muistakaa, että mekin odotamme vuoroamme.

— Puhukaa itsellenne, Porthos, kun puhutte noin asiaankuulumatonta, keskeytti Aramis. Minun mielestäni se mitä nämä herrat ovat lausuneet, on aivan paikallaan ja täydelleen aatelismiehen arvon mukaista.

— Koska te tahdotte, herrani, lausui Athos, ruveten taisteluasentoon.

— Odotan käskyänne, lausui d'Artagnan, pannen miekkansa ristiin vastustajansa miekkaa vasten, mutta miekat olivat tuskin ennättäneet kilahtaa toisiinsa, kun parvi Hänen ylhäisyytensä henkivartijoita, herra de Jussac'in johtamana, näkyi luostarin kulmassa.

— Kardinaalin henkivartijoita! huudahtivat yhdellä kertaa Porthos ja Aramis. Miekat tuppeen, herrat! miekat tuppeen!

Mutta se oli liian myöhäistä. Nuo molemmat taistelijat oli nähty asennossa, joka ei jättänyt mitään epäilystä heidän aikomuksestansa.

— Hohoi! huusi Jussac, rientäen heitä kohden ja viitaten miehiänsä tekemään samoin, hohoi! muskettisoturit, täällä siis pidetään kaksintaistelua? Ja asetukset, kuinkas niiden käy?

— Te olette sangen jalomielisiä, herrat henkivartijat, sanoi Athos täynnä katkeraa ivaa, sillä Jussac oli eräs toiseniltaisia hyökkääjiä. Jos me näkisimme teitä kaksintaistelussa, niin kylläpä me, sen minä vakuutan, karttaisimme käydä teitä siitä estämään. Jättäkää meidät siis rauhaan, niin saatte meistä huvia ilman vaivatta.

— Herrat, sanoi Jussac, suureksi ikäväkseni kyllä, täytyy minun ilmoittaa teille että se on mahdotonta. Velvollisuutemme ennen kaikkia. Miekat tuppeen siis, olkaa hyvät, ja seuratkaa meitä.

— Herra, sanoi Aramis jäljitellen Jussac'ia, suureksi mielihyväksemme tottelisimme teidän kohteliasta kutsumustanne, jos se olisi meidän vallassamme; mutta pahaksi onneksi on se nyt mahdotonta; herra de Tréville on kieltänyt meitä siitä. Menkää siis matkaanne, se on parasta mitä voitte tehdä.

Tämä pilkanteko suututti Jussac'ia.

— Me hyökkäämme teidän kimppuunne, sanoi hän, ellette tottele.

— Heitä on viisi, sanoi Athos matalalla äänellä, ja meitä on vaan kolme; me saamme siis taas selkäämme, ja meidän täytyy kaatua täällä, sillä sen minä sanon, etten minä enää voitettuna mene toista kertaa kapteenin eteen.

Athos, Porthos ja Aramis lähestyivät samassa hetkessä toisiansa, ja Jussac asetti soturinsa riviin.

Tämä silmänräpäys oli d'Artagnan'ille kylliksi päätöksen tekemiseen: tässä oli nyt yksi niitä tilaisuuksia, jotka ratkaisevat miehen koko elämän; tässä oli nyt valitseminen kuninkaan ja kardinaalin välillä; kun valitseminen kerran oli tapahtunut, oli se jääpä semmoiseksi. Ruveda vastarintaan, se oli samaa kuin niskoitella lakia vastaan, panna päänsä vaaraan, hankkia itselleen yhdellä kertaa viholliseksi ministeri, joka oli mahtavampi kuin itse kuningas; tämän kaiken näki nuori mies, eikä hän, lausukaamme se hänelle kiitokseksi, sekuntiakaan empinyt. Hän kääntyi Athoksen ja hänen ystävänsä puoleen ja lausui:

— Hyvät herrat, sallikaa minun korjata äskeisiä sanojanne. Olette sanoneet, että teitä on vaan kolme, mutta minusta näyttää että meitä on neljä.

— Vaan ettehän ole meidän miehiä, sanoi Porthos.

— Totta kyllä, vastasi d'Artagnan; minulla ei ole teidän pukuanne, vaan minulla on teidän sielunne. Minun sydämmeni on muskettisoturi, sen hyvin tunnen, ja se minut vetää puoleensa.

— Poistukaa, nuori mies, huusi Jussac, joka epäilemättä viittauksista ja muodon liikkeistä oli havainnut d'Artagnan'in aikomuksen. Te saatte mennä, me sen sallimme. Pelastakaa nahkanne, ja sukkelaan.

D'Artagnan ei hievahtunut paikaltaan.

— Totta tosiaan, te olette kelpo nuorukainen, sanoi Athos, puristaen kädestä nuorta miestä.

— Joutukaa, joutukaa, tehkää pian päätöksenne, huusi Jussac.

— Niinpä kyllä; sanoivat Porthos ja Aramis, päättäkäämme jotakin.

— Tuo herra on peräti jalomielinen, sanoi Athos.

Mutta kaikki kolme ajattelivat d'Artagnan'in nuoruutta ja varasivat hänen kokemattomuuttaan.

— Meitä ei ole kuin kolme, joista yksi haavoitettuna, siihen lisänä yksi lapsi, jatkoi Athos, mutta kaiketi sittenkin sanotaan, että meitä oli neljä.

— Kyllä kai, mutta paetkaamme! sanoi Porthos.

— Se on vaikeata, vastasi Athos.

D'Artagnan havaitsi heidän eperoisensa.

— Hyvät herrat, koettakaahan toki minua, sanoi hän, ja minä vannon kunniani kautta, ett'en ota lähteäkseeni täältä, jos meidät voitetaan.

— Mikä teidän nimenne on, urhoollinen ystäväni? kysyi Athos.

— D'Artagnan.

— No hyvä! Athos, Porthos, Aramis ja d'Artagnan, eteenpäin! huusi Athos.

— No, hyvät herrat, ettekös tee jo päätöstänne? huusi kolmannen kerran Jussac.

— Se on tehty, vastasi Athos.

— Ja mimmoinen se on? kysyi Jussac.

— Me hyökkäämme teidän kimppuunne, vastasi Aramis kohottaen lakkiansa toisella kädellä ja vetäisten miekkansa toisella.

— Ahaa! te vastustellette! huusi Jussac.

— Saakeli! kummastuttaakos se teitä?

Ja nyt ryntäsivät nuo yhdeksän taistelijaa toisiinsa vastaan raivokkaasti, vaan kumminkin jonkuntapaisessa järjestyksessä.

Athos otti osallensa erään Cahusac'in, kardinaalin suosikin; Porthos sai Bicarat'in ja Aramis joutui taistelemaan kahta vastaan.

Mutta d'Artagnan, hän näki jääneensä itse Jussac'ia vastaan.

Nuoren gaskonjalaisen sydän sykki, niin että rinta oli haljeta, ei pelosta, jumalankiitos, sillä sitä hänellä ei ollut rahtuakaan, vaan innosta; hän taisteli kuin raivoisa tiikeri, kiertäen kyllä kymmenen kertaa vastustajansa ympäri ja muuttaen kaksikinkymmentä kertaa asentoa ja paikkaa. Jussac oli, niinkuin siihen aikaan sanottiin, ahnasmiekkainen ja sangen tottunut; mutta olipa hänellä vaan täysi työ puollustaissa itseään tuommoista taistelijaa vastaan, joka, notkeana ja liukasliikkeisenä, rikkoi joka hetki tavanmukaisia sääntöjä, hyökkäsi kaikilta puolilta yht'aikaa, ja kaiken sen ohessa väisteli iskuja niinkuin semmoinen, joka on peräti arka nahastansa.

Viimein tämä taistelemisen vei Jussac'ilta maltin kokonaan. Vimmassaan siitä, että tuommoinen, jota hän oli katsonut vallan lapseksi, piti häntä pintehissä, hän pikastui ja alkoi hairahdella. D'Artagnan jolla, vaikka puuttuikin käytäntöä, oli syvä opillinen taito, yhä lisäsi liukkeittensa nopeutta. Jussac, tahtoen päästä leikin loppuun, suuntasi hirvittävän piston vastustajaansa kohden, tehden aika hyppäyksen häntä vastaan; mutta tämä väistyi äkkiä syrjään, ja sillä välin kuin Jussac nousi maasta, syöksi d'Artagnan, luikertautuen kuni käärme hänen miekkansa alaitse, miekkansa hänen ruumiinsa lävitse. Jussac kaatui könttänä maahan.

D'Artagnan heitti silloin levottoman ja pikaisen silmäyksen taistelulentäälle.

Aramis oli jo saanut toisen vastustajansa hengiltä; vaan toinen ahdisti häntä kovasti. Mutta Aramis oli edullisessa asemassa ja voi vielä puollustaa itseänsä.

Bicarats ja Porthos olivat juuri iskeneet haavan toisiinsa. Porthos oli saanut piston käsivartensa lävitse ja Bicarats reiteensä. Vaan kun ei kumpikaan haava ollut vaarallinen, jatkoivat he taistelua yhä yltyvällä kiihkolla.

Athos, joka Cahusac'ilta oli saanut uuden haavan, kelmeni silminnähtävästi, vaan ei peräytynyt askeltakaan; hän oli muuttanut miekkain toiseen käteensä ja taisteli nyt vasemmalla.

D'Artagnan saattoi sen ajan taistelusaäntöjen mukaan ruveta avuksi toiselle; hänen parhailaan katsellessaan, kuka hänen tovereistaan olisi avun tarpeessa, loi Athos silmäyksen häneen päin. Tämä silmäys oli erinomaisen puhuva. Athos olisi ennemmin kuollut kuin kutsunut avuksi; mutta hän saattoi kyllä heittää silmäyksen, ja sillä tavoin pyytää. D'Artagnan arvasi tarkoituksen, teki hirvittävän hyppäyksen ja hyökkäsi Cahusac'in kimppuun sivulta päin ja ärjäsi:

— Tänne päin, herra henkivartija, muuten pistän teidät kuolijaaksi.

Cahusac kääntyi; ja parhaasen aikaan. Athos, jota ainoastaan ylenmääräinen rohkeus piti pystyssä, lypsähti toiselle polvelleen.

— Elkää Herran tähden, nuori mies, tappako häntä, huusi hän d'Artagnan'ille; minulla on vanha juttu päätettävä hänen kanssansa sittenkuin paranen ja pääsen voimiini. Tehkää hänet vaan aseettomaksi, lyökää miekka pois kädestä. Kas niin! Hyvin! oivallisesti!

Tämä huudahdus pääsi Athokselta sen johdosta, että Cahusac'in miekka lennähti kahdenkymmenen askeleen päähän hänestä. D'Artagnan ja Cahusac juoksivat yhdessä, toinen, ottamaan takaisin miekkansa, toinen anastamaan sitä itselleen; mutta d'Artagnan, nopeampi jalaltaan, ennätti ensimmäisenä ja polki jalkansa sen päälle.

Cahusac juoksi sen henkivartijan luokse, jonka Aramis oli surmannut, sieppasi hänen miekkansa ja aikoi palata d'Artagnan'in luokse; mutta välillä kohtasi hän Athoksen, joka sillä silmänräpäyksen lomalla, minkä d'Artagnan oli hänelle toimittanut, oli saanut huo'ahtaa ja joka, peljäten d'Artagnan'in tappavan hänen vihollisensa, tahtoi uudestaan ryhtyä taisteluun.

D'Artagnan ymmärsi, että hän pahoittaisi Athosta, ell'ei hän antaisi hänen noutaa mieltänsä. Ja todella muutamain sekuntien perästä kaatui Cahusac, kaula miekan lävistämänä.

Samassa tuokiossa Aramis ojensi miekkansa kaatuneen vastustajansa rintaa vasten ja pakoitti hänet armoille.

Jällellä oli vielä Porthos ja Bicarar. Porthos laski tuhansia kokkapuheitansa, kysyen Bicarar'ilta, mitä kello mahtoi olla ja toivottaen hänelle onnea pääsemään siihen komppaniiaan, jonka hänen veljensä oli saanut Navarran rykmentissä; mutta kaikilla kokkapuheillaan ei hän voittanut mitään. Bicarar oli niitä rautaisia miehiä, jotka eivät kaadu muutoin kuin kuolleina.

Mutta täytyihän taistelun päättyä. Vahti saattoi tulla ottamaan kiini kaikki taistelijat, oli ne haavoitettuja tai ei, oli ne kuninkaan tai kardinaalin miehiä. Athos, Porthos, Aramis ja d'Artagnan piirittivät Bicarar'in ja kehoittivat häntä antautumaan. Vaikka hän oli yksin kaikkia vastaan ja hänellä oli miekan pistos reiden lävitse, tahtoi hän kuitenkin tehdä vastarintaa; mutta Jussac, joka oli kohonnut kyynärvartensa nojaan, käski häntä antautumaan. Bicarar oli gaskonjalainen niinkuin d'Artagnan'kin; hän ei ollut kuulevinaan, muhoili vaan, ja saaden sen verran lomaa, pisti miekkansa kärellä maahan, sanoen:

— Tähän paikkaan on Bicarar kuoleva, yksin jällellä niistä, jotka hänen kanssansa olivat.

— Vaan heitä on neljä sinua vastaan; herkene jo, minä käsken sen.

— Ah, jos sinä käsket, niin sitten on asia toinen, lausui Bicarar; koska olet päällikköni, tulee minun totella.

Ja hypähtäen taaksepäin, katkaisi hän miekkansa vasten polveaan, ettei hänen tarvitsisi antaa sitä pois, viskasi palaset yli luostarin muurin ja pani käsivartensa ristiin rintaansa vasten, viheltäen erästä kardinaalilaista säveltä.

Urhoollisuutta, vihollisenkin, pidetään aina arvossa. Muskettisoturit tervehtivät Bicarar'ia miekoillaan ja pistivät ne sitten tuppeen. D'Artagnan teki samoin, jonka perästä hän Bicarar'in kanssa, ainoan, joka enää oli pystyssä, kantoi luostarin porttivolviin Jussac'in, Cahusac'in ja Aramoksen vastamiehistä sen, joka oli vaan haavoitettu. Neljäs oli, niinkuin jo mainitsimme, kuollut. Sitten soittivat he luostarin kelloa ja, ottaen mukaansa neljä miekkaa viidestä, lähtivät ilon hurmoksissa herra de Tréville'n hotellia kohden.

Heidän nähtiin kävelevän käsikynkässä kadun leveydeltä ja vetävän joukkoonsa jokaisen muskettisoturin, minkä kohtasivat, niin että lopulta oli heitä koko riemusaatto. D'Artagnan'in sydän uiksenteli riemun hekkumassa, kun hän tuossa astui Athoksen ja Porthoksen välissä, hellästi vetäen heitä puoleensa.

— Ell'en vielä olekkaan muskettisoturi, sanoi hän uusille ystävillensä käydessään sisään herra de Tréville'n hotellin portista, onhan minut ainakin otettu oppilaaksi, vai kuinka?

VI.

Hänen Majesteettinsa kuningas Ludvig kolmastoista.

Asia herätti suurta melua. Herra de Tréville julkisesti nuhteli muskettisotureja, vaan salaa onnitteli heitä; mutta kun hänellä oli jo kiire ilmoittamaan siitä kuninkaalle, riensi hän Louvreen. Vaan se oli jo liian myöhäistä, kuningas oli jo sulkeutunut huoneesensa kardinaalin kanssa ja Tréville'lle sanottiin kuninkaan olevan työssä eikä voivan tällä hetkellä ottaa vastaan. Iltaisilla tuli herra de Tréville kuninkaan pelipöytään. Kuningas oli voitolta, ja koska Hänen Majesteettinsa oli sangen ahnas, oli hän mainiolla tuulella; niinpä hän, nähdessään Tréville'n jo matkan päästä, huusi hänelle:

— Tulkaa tänne, herra kapteeni, tulkaa tänne, että saan teitä nuhdella; tietäkääs, Hänen

ylhäisyytensä kävi täällä valittamassa teidän muskettisotureistanne, ja oli semmoisessa mielenliikkeessä, että hän nyt on vallan sairaana. Ah, mutta nehän ovat koko tuhannen häijyläisiä nuo teidän muskettisoturinne!

— Ei laisinkaan, armollisin herra, vastasi Tréville, joka havaitsi ensi silmäyksellä, minne päin asia oli kallistumassa; ei laisinkaan, sillä päinvastoin ovat he sangen kilttiä olennoita, hyvänluontoisia kuin lampaat, eikä heillä ole muuta kuin yksi ainoa toivo, sen vakuutan, ja se on paljastaa miekkansa ainoastaan Teidän Majesteettinne edestä! Mutta mitäs tehdä, herra kardinaalin henkivartijat hakevat lakkaamatta riitaa heidän kanssansa ja noiden nuorten miesparkojen täytyy soturikuntansa kunniankin vuoksi puollustaa itseänsä.

— Kas sitä herra de Tréville'ä! sanoi kuningas, kas vaan! eikös hänen voisi luulla puhuvan jostakin uskonnollisesta lahkokunnasta! Totta tosiaan, minun hyvä kapteenini, haluttaisipa minun ottaa teiltä valtakirjanne ja antaa se neiti de Chemerault'ille, jolle olen luvannut nunnaluostarin. Mutta elköö luulkokkaan minun uskovan teitä niin sananmukaisesti. Minua nimitetään Ludvig Oikeamieleksi, herra de Tréville, ja kohtapa vaan, kohtapa vaan saamme sen nähdä.

— Ah, juuri sen vuoksi, että minä luotan Teidän oikeamielisyyteenne, armollinen herra, odotan minä maltillisesti ja levollisesti Teidän Majesteettinne armollista päätöstä.

— Odottakaa siis, herrani, odottakaa, sanoi kuningas, en minä anna teidän kaukaa odottaa.

Mutta pelionni kääntyi nyt, ja kun kuningas alkoi menettää mitä oli voittanut, hän ei ollut ensinkään vastahakoinen käyttämään tätä Tréville'n juttua tekosyyksi, jonka varjolla hän saattoi vetäytyä pois pelistä. Kuningas nousi siis hetkisen perästä seisovalleen, pani taskuunsa rahat, jotka olivat hänen edessään pöydällä ja joista suurin osa oli voittorahoja, ja sitten virkkoi hän:

— Le Vieuville, ruvetkaa te paikalleni, minun täytyy mennä puhumaan herra de Tréville'n kanssa tärkeästä asiasta. Mutta aivan oikein! ... minullahan oli edessäni kahdeksankymmentä louisdor'ia; pankaa te siihen sama summa, ettei niillä, jotka ovat menettäneet, ole mitään valittamista. Oikeus ennen kaikkea. Sitten kääntyi hän herra de Tréville'n puoleen ja siirtyi hänen kanssansa eräsen ikkunan-syvennykseen.

No, herrani, jatkoi hän, te sanotte Hänen ylhäisimpänsä henkivartijain hakeneen riitaa teidän muskettisoturienne kanssa?

— Niin, armollisin herra, nyt niinkuin aina.

— Ja kuinka asia tapahtui? sillä näettekö, niinkuin tiedätte, hyvä kapteeni, tuomarin täytyy kuunnella kumpaistakin riitapuolta.

— Ah, Herra nähköön, mitä yksinkertaisesti ja luonnollisimmasti. Kolme meidän parhaita sotureita, jotka Teidän Majesteettinne tuntee nimeltään, ja joiden uskollisuudelle Teidän Majesteettinne enemmän kuin yhden kerran on pannut suurta arvoa, ja jotka, sen voin kuninkaalle vakuuttaa, palvelevat Teidän Majesteettianne kaikesta sydämmestään; kolme meidän parhaita sotureita, sanon, herrat Athos, Porthos ja Aramis, olivat lähteneet huvimatalle erään nuoren gaskonjalaisen aatelismiehen kanssa, jonka minä olin suosittanut heille samana aamuna. Huviretki oli aiottu Saint-Germain'iin, luullakseni, ja he olivat päättäneet yhtyä karmeliittaluostarin luona, mutta kun he olivat sinne saapuneet, tuli heitä häiritsemään herrat de Jussac, Bicarat ja kaksi muuta henkivartijaa, jotka varmaankaan eivät tulleet sinne noin monilukuisina ilman asetuksien rikkomisen pahaa aikomusta.

— Ahaa! huomaan, sanoi kuningas: epäilemättä tulivat he sinne taistelemaan keskenänsä.

— Minä en tahdo heitä syyttää, armollisin herra, vaan jätän sen Teidän Majesteettinne päätettäväksi, mitä viisi aseellista miestä muuta voisivat tehdä niin yksinäisessä paikassa kuin karmeliittaluostarin seutu on.

— Niinpä kyllä, te olette oikeassa, Tréville, te olette aivan oikeassa.

— Niinpian kuin he olivat huomanneet meidän muskettisoturit, muuttivat he tuumansa ja unhottivat keskinäisen riitansa soturikunta-riidan vuoksi; sillä Teidän Majesteettinne kyllä tietää, että meidän muskettisoturit, jotka pitävät kuninkaan puolta, eikä kenenkään muun kuin kuninkaan, ovat herra kardinaalin henkivartijain luonnollisia vihemiehiä?

— Niin niin, Tréville, huohti kuningas surumielisesti, ja se on sangen ikävää, uskokaapas, nähdä Ranskassa tällä tavoin kaksi puoluetta, kaksi kuninkuuden päätä; mutta kaikki tämä on pian päättyvä. Te sanotte siis henkivartijain hakeneen riitaa muskettisoturien kanssa?

— Minä sanon, että on varsin uskottavaa asian tapahtuneen sillä tavoin, mutta minä en mene vannomaan, armollisin herra. Teidän Majesteettinne tietää, kuinka vaikeata totuus on saada ilmi, ja ell'ei kellä ole sitä ihmeteltävää lahjaa, joka on hankkinut Ludvig kolmannelletoista nimen Oikeamieli...

— Ja te olette oikeassa, Tréville; mutta nuo teidän muskettisoturinne eivät olleet yksinään, heidän mukanansa oli eräs lapsi.

— Niin, armollisin herra, ja eräs haavoitettu mies, niin että kolme kuninkaan muskettisoturia, joista yksi oli haavoitettu, sekä yksi lapsi, eivät ainoastaan pitäneet puoliansa herra kardinaalin viittä mitä peloittavinta henkivartijaa vastaan, vaan vieläpä kaatoivat heistä neljä tantereeseen.

— Mutta sehän on voitto se! huusi kuningas säihkyvin silmin, voitto kerrassaan!

- Niin, armollinen herra, yhtä täydellinen kuin Cé-sillan voitto.
- Neljä miestä, joista yksi haavoitettu ja yksi lapsi, niinhän sanoitte?
- Tuskin nuorukainen; joka vielä käytti tuossa tilaisuudessa niin erinomaisella tavalla, että minä pyydän saada luvan sulkea hänet Teidän Majesteettinne armolliseen suosioon.
- Mikä on hänen nimensä?
- D'Artagnan, armollisin herra. Hän on poika erään vanhimpia ystäviäni; poika erään miehen, joka teidän isänne, ikimuistettavan kuninkaan kanssa kävi puoluesotaa.
- Ja te sanotte tuon nuorukaisen olevan hyvin kasvatetun? Kertokaapa hänestä minulle, Tréville; tiedätte minun rakastavan sota- ja taistelukertomuksia. Ja kuningas Ludvig XIII väenteli ylpeästi viikisiänsä ja ojensi hartioitaan.
- Armollisin herra, jatkoi Tréville, niinkuin jo sanoin, herra d'Artagnan on melkein lapsi ja kun hänellä ei ole kunnia olla muskettisoturi, oli hän siviilipuvussa; herra kardinaalin henkivartijat, havaiten hänen nuoruutensa, ja vielä enemmän sen vuoksi, että hän oli soturikunnalle vieras, kehoittivat häntä poistumaan ennen hyökkäystä.
- Siis, huomaattehan Tréville, keskeytti kuningas, siis nepä ne olivat hyökkääjiä.
- Se on vallan oikein, armollisin herra, siitä ei ole enää epäilemistä; he vaativat häntä peräytymään; mutta hän vastasi olevansa sydämmestään muskettisoturi, ja kokonaan Hänen Majesteettinsa nöyrin palvelija, jonka vuoksi hän tahtoi jäädä herrojen muskettisoturien joukkoon.
- Oivallinen nuorukainen! mutisi kuningas.
- Ja aivan oikein, hän jäi heidän joukkoonsa; ja Teidän Majesteetillanne on siinä niin reipas taistelija, että hän se antoi Jussac'ille tuon kauhean piston, joka niin ankarasti suututtaa herra kardinaalia.
- Hänkö haavoitti Jussac'in? huudahti kuningas, hän, tuo lapsi! Se, Tréville, se on mahdotonta.
- Asia on niin kuin minulla oli kunnia kertoa Teidän Majesteetillenne.
- Jussac'in, joka on kuningaskuntamme ensimmäisiä miekkamiehiä!
- Niin, armollisin herra, hän on nyt löytänyt mestarinsa.
- Minä tahdon nähdä tuon nuorukaisen, Tréville, minä tahdon hänet nähdä ja jos jotakin on tehtävissä, niin tuumikaamme.
- Milloin Teidän Majesteettinne suvaitsee ottaa hänet puheillensa?
- Huomenna kello kaksitoista, Tréville.
- Tuonko minä hänet yksinään?
- Ei, tuokaa tänne kaikki neljä yhdessä. Minä tahdon kiittää heitä kaikkia yhdellä kertaa; uskolliset miehet ovat harvinaisia, Tréville, ja uskollisuus on palkittava.
- Kello kaksitoista olemme Louvressa armollisin herra.
- Tulkaa pieniä portaita, Tréville, pieniä portaita. Tarpeetonta on kardinaalin tietää...
- Kyllä, armollisin herra.
- Ymmärrättehän, Tréville, asetus on aina asetus, ja ovathan kuin ovatkin kaksintaistelut kielletyt.
- Mutta menehän tämä ottelu, armollisin herra, ulkopuolelle tavallisia kaksintaistelun ehtoja, sehän oli tappelu, jota todistaa se, että heitä oli viisi kardinaalin henkivartijaa minun kolmea muskettisoturiani ja herra d'Artagnan'ia vastaan.
- Oikein kyllä, mutta yhtäkaikki, Tréville, tulkaa vaan sittenkin pieniä portaita.

Tréville hymyili. Mutta kun siinä oli jo paljo hänen työksensä, että oli saanut tuon lapsen yllytetyksi mestariansa vastaan, kumarsi hän kunnioittavaisesti kuninkaalle ja, hänen luvallansa, sanoi hänelle jäähyväiset.

Vielä samana iltana ilmoitettiin noille kolmelle muskettisoturille, mikä kunnia heille oli suotu. Koska he jo kauan olivat tunteneet kuninkaan, olivat he vallan levollisia, mutta d'Artagnan gaskonjalaisella mielikuvituksellaan näki siinä tulevaisen onnensa ja vietti yönsä kultaisissa unelmissa. Ja jo kello kahdeksan aamulla oli hän Athoksen luona.

D'Artagnan tapasi muskettisoturin jo täysissä tamineissaan ja valmiina lähtemään ulos. Kun kuninkaan luokse oli mentävä vasta kello kaksitoista, oli hän tuuminut Porthoksen ja Aramiksen kanssa mennä heittämään palloa Luxemburg'in tallin luona olevassa pallohuoneessa. Athos pyysi d'Artagnan'ia tulemaan mukaan ja vaikka hän tosin ei osannut palloa heittää, kun ei ollut koskaan semmoisessa leikissä ollut, noudatti hän kutsumusta, kun ei tiennyt mitenkä muutoinkaan saisi aikansa kulumaan kello kahteentoista asti, koska kello oli vielä tuskin yhdeksää.

Nuo kaksi muskettisoturia olivat jo saapuneet paikalle ja olivat siellä parhaillaan kahden kesken pallosilla. Athos, joka oli sangen taitava kaikissa ruumiinharjoituksissa, meni d'Artagnan'in kanssa vastapäiselle puolelle ja nyt oli yhteinen leikki alkava. Mutta jo ensi yrityksellä, vaikka hän heitti vasemmalla kädellä, tunsu hän haavansa vielä liian vähän paranneeksi, voidaksensa kestää semmoista ruumiinliikettä. D'Artagnan jäi siis yksinään ja kun hän ilmoitti olevansa liian kykenemätön ryhtymään säännölliseen peliin, jatkettiin heittoa ilman pitämättä niistä tarkkaa laskua. Mutta eräs Porthoksen Herkules-kämmentä singahtanut pallo hiipaisi niin lähitse d'Artagnan'in naamaa, että se pani hänet arvelemaan, että jos pallo, sen sijaan kuin se nyt meni sivuitse, olisi paukahtanut kohti, hänen puheillepääsystä olisi uskottavasti mennyt myttyyn, koska hänen olisi ollut mahdoton saapua kuninkaan luokse. Ja kun tästä puheillepääsystä, hänen gaskonjalaisen mielikuvituksensa mukaan, koko hänen tulevaisuutensa riippui, hän kumarsi kohteliaasti Porthokselle ja Aramikselle ja ilmoitti luopuvansa leikistä siksi kunnes hän saavuttaisi siihen tarpeellisen tottumuksen, ja meni rajaköyden taakse katsojain joukkoon.

D'Artagnan'in pahaksi onneksi oli katsojain seassa eräs Hänen ylhäisyytensä henkivartija, joka vielä sangen harmissaan toveriensa eilen kärsimästä tappiosta, oli päättänyt käyttää ensimmäistä tilaisuutta kostaaksensa. Hän luuli nyt tilaisuuden tulleeaksi ja, puhutellen naapuriansa, lausui:

— Ei ole ihmettelemistä, että tuo nuori mies säikähti palloa, hän on epäilemättä muskettisoturin-oppipoika.

D'Artagnan käännähti, juurikuin käärme olisi häntä pistänyt ja silmäsi terävästi henkivartijaa, joka oli nuo loukkaavat sanat suustaan päästänyt.

— Perhana viekөөn! jatkoi tuo toinen väänellen ynseästi viiksiänsä, tiiratkaa minua niinpaljon kuin haluatte, pikku herrani, mikä on sanottu, se on sanottu.

— Ja koska sananne on liian selvä selittämättäkin, vastasi d'Artagnan matalalla äänellä, pyydän teidän seuraamaan minua.

— Milloinka? kysyi henkivartija samalla pilkallisella katsannolla.

— Heti paikalla, jos suvaitsette.

— Kaiketi te tiedätte, kuka minä olen?

— Sitä en laisinkaan tiedä, enkä siitä yhtään välitäkään.

— Siinä teette väärin, sillä jos nimeni tietäisitte, ehkä olisitte vähemmin kiireissänne.

— Mikä teidän nimenne sitten on?

— Bernajoux, teidän nöyryn palvelijanne.

— No niin, herra Bernajoux, sanoi d'Artagnan levollisesti, minä odotan teitä portilla.

— Menkää vaan, herra, kyllä tulen.

— Elkää pitkö kovin kiirettä, herra, ettei huomattaisi meidän poistuvan yhdessä; ymmärrätte kaiketi, että siinä toimessa, johon aiomme ryhtyä, liika väki olisi haitaksi.

— Hyvä on, vastasi henkivartija, kummastuksissaan, ett'ei hänen nimensä tehnyt sen suurempaa vaikutusta nuoreen mieheen.

Nimi Bernajoux oli todella tuttu kaikille ihmisille, d'Artagnan ehkä poisluettuna; sillä Bernajoux oli yksi niitä, jotka useimmin tavattiin niissä jokapäiväisissä tappeluissa, joita kaikki kuninkaan ja kardinaalin säännöt ja asetukset eivät saaneet hillityiksi.

Porthos ja Aramis olivat niin kiintyneet pallonheittoonsa ja Athos katseli heitä niin tarkkaavaisesti, ett'eivät he edes nähneet nuoren toverinsa lähtöä. D'Artagnan jäi sanansa mukaan portille odottamaan ja hetkisen perästä tuli tuo toinenkin paikalle. Kun d'Artagnan'illa ei ollut aikaa hukata, kuninkaan luokse menon vuoksi, joka oli määrätty kello kahdeksitoista, katsahti hän ympärillensä ja nähden kadun tyhjäksi, virkkoi vastustajallensa:

— Totta tosiaan on onni teille, vaikka nimenne onkin Bernajoux, että olette joutuneet tekemisiin vaan muskettisoturin oppilaan kanssa; mutta olkaa huoletti, minä koetan parastani. Asentoon!

— Mutta, lausui Bernajoux'in nimellä puhuteltu, minusta näyttää tämä paikka huonosti valitulta, paljoa parempi olisi Saint-Germain'in luostarin takana tai Pré-aux-Clercs'illä.

— Teidän huomautuksenne on sangen paikallaan, vastasi d'Artagnan; mutta pahaksi onneksi on minulla aika vähissä, sillä minulla on eräs kohta kello kaksitoista. Asentoon siis, herra, asentoon!

Bernajoux ei ollut niitä miehiä, joille semmoista käskyä tarvitsee antaa kahta kertaa. Samassa hetkessä väikähti miekka hänen kädessään ja hän ryntäsi vastustajaansa kohden, jota hän luuli säikäyttävänsä, koska hän oli niin kovin nuori.

Mutta d'Artagnan oli eilen suorittanut kokeensa ja, vielä innoissaan voitostansa sekä pöyhistyneenä siitä suosiosta, joka hänelle oli tulossa, hän päätti olla perätyymättä askeltakaan; miekat ristiytyivätkin suojustimeen asti, ja kun d'Artagnan pysyi paikallansa, oli hänen vastustajansa peräytyminen. Mutta d'Artagnan käytti sitä silmänräpäystä, jolloin Bernajoux'in miekka, hänen perätyyissään, syrjähti, irroitti miekkansa hänen miekastaan ja kosketti

vastustajaansa olkapäähän. Nyt d'Artagnan vuorostaan peräytyi askeleen ja kohotti miekkansa; mutta Bernajoux huusi hänelle, ettei hän siitä välittänyt ja puski sokeasti häntä vastaan, sysäytyen hänen miekkaansa. Kun hän kumminkaan ei kaatunut, eikä tunnustanut itseään voitetuksi, vaan koki siirtyä sinne päin, missä herra de la Trémouille'n hotelli oli, eräs hänen sukulaisensa oli näet herra de la Trémouille'n palveluksessa, niin d'Artagnan, joka ei itsekään tiennyt miten pahan haavan hänen vastustajansa viimeksi oli saanut, ahdisti häntä ankarasti ja epäilemättä olisi surmannut hänet kolmannella iskulla, kun, sittenkuin kadulla syntynyt meteli oli kuulunut pallohuoneelle saakka, kaksi henkivartijan ystävää, jotka olivat kuulleet hänen vaihtavan muutamia sanoja d'Artagnan'in kanssa, riensivät miekka kädessä pallohuoneelta ja hyökkäsivät voittajan kimppuun. Mutta kohtapa näkyi vuorostaan Athos, Porthos ja Aramis, jotta juuri siinä hetkessä kuin nuo kaksi henkivartijaa ryntäsivät heidän nuorta toveriansa vastaan, ehdivät paikalle ja pakoittivat heidät kääntymään. Siinä tuokiassa Bernajoux kaatui; ja kun henkivartijat jäivät nyt kaksi neljää vastaan, rupesivat he huutamaan: "Tänne, tänne, koko de la Trémouille'n hotelli!" Näihin huutoihin tulivat kaikki, ketä hotellissa oli, ulos, ja hyökkäsivät noiden neljän asetoverin kimppuun, jotka taas puolestaan alkoivat huutaa: "Tännepäin, muskettisoturit!"

Tämä huuto ei koskaan mennyt kuuroille korville; sillä muskettisoturit tiedettiin Hänen ylhäisyytensä vihollisiksi, ja heitä rakastettiin sen vuoksi että he vihasivat kardinaalia. Muiden komppanioiden miehet kuin Punaisen herttuan, niinkuin Aramis oli häntä nimittänyt, menivätkin yleensä tällaisissa taisteluissa kuninkaan muskettisoturien puolelle. Kolmesta ohikulkevasta herra Desessarts'in komppaniian miehestä kaksi liittyi niinkään noiden neljän toverin avuksi, vaan kolmas juoksi herra de Tréville'n hotelliin ja huusi: "Tännepäin, muskettisoturit, tännepäin!" Tavallisuuden mukaan oli herra de Tréville'n hotelli täynnä sen aseiden miehiä, ja kiiruhtivat nyt tovereillensa avuksi; syntyi yleinen kahakka, mutta muskettisoturit olivat voiton puolella: kardinaalin henkivartijat ja herra de la Trémouille'n väki peräytyivät hotelliin, jonka portit he mennessään sulkivat, juuri töin tuskin ehtien estää vihollisiansa tunkeutumasta sisään samalla kertaa. Mitä äskeiseen haavoitettuun tulee, hänet oli sinne viety jo kohta ja niinkuin jo sanoimme, sangen pahassa tilassa.

Ylytys muskettisoturien ja heidän liittolaistensa joukossa oli korkeimmillaan ja jopa neuvoteltiin semmoistakin, että, kostoksi herra de la Trémouille'n palvelijain röyhkeydestä kuninkaan muskettisotureita kohtaan, pistettäisiin tuleen koko hänen hotellinsa. Ehdotus oli tehty ja hyväksytty innolla, kun onneksi kello löi yksitoista, muistuttaen d'Artagnan'ia ja hänen tovereitansa kuninkaan puheille menosta, ja kun heistä olisi ollut ikävää, jos tuo kaunis urostyö olisi toimitettu ilman heitä, onnistui heidän tyynnyttää mielet. Jätettiin asia vaan siihen, että paiskattiin muutamia katukiviä portteja vastaan, mutta portit kestivät, ja silloin väsyttiin; muutoin olivat tämän kahakan oikeat päämiehet jo hetkistä ennen jättäneet joukon ja lähteneet herra de Tréville'n luokse, joka odotti heitä, sillä hän oli jo saanut tiedon tästä uudesta metelistä.

— Pian Louvreen, sanoi hän, Louvreen hetkeäkään kadottamatta, ja koettakaamme tavata kuningas ennenkuin kardinaali on saanut häntä puhutella; me kerromme hänelle tämän tapauksen olleen seurauksena eilisestä, niin ne menevät molemmat yksin tein.

Herra de Tréville lähti neljän nuoren miehen kanssa siis Louvreen; mutta muskettikapteenin suureksi hämmästykseksi ilmoitettiin hänelle kuninkaan menneen hirvenjähdille Saint-Germain'in metsään. Herra de Tréville antoi kahdesti kertoa itselleen tämän uutisen, ja kummallakin kertaa näkivät hänen seurakumppaninsa hänen kasvonsa ruskettuvan.

— Joko Hänen Majesteettinsa, kysyi hän, oli eilen päättänyt lähteä tälle metsästysretkelle?

— Ei, Teidän ylhäisyytenne, vastasi kamaripalvelija, tänä aamuna tuli ylijahimestari ilmoittamaan, että yöllä oli muudan hirvi saatu kierrokseen. Ensin vastasi hän, ett'ei hän lähtisi, vaan sitten ei hän kumminkaan voinut vastustaa sitä viehätystä, mitä tämä metsästys lupasi, ja päivällisen syötyänsä lähti hän.

— Ja tapasiko kuningas kardinaalia? kysyi herra de Tréville.

— Aivan luultavasti, vastasi kamaripalvelija, sillä minä näin tänä aamuna Hänen ylhäisyytensä hevoset valjaissa, ja kysytyäni minne hän matkusti, vastattiin Saint-Germain'iin.

— Meidät on ehdätetty, sanoi herra de Tréville. Hyvät herrat, minä tulen tapaamaan kuningasta tänä iltana; mutta mitä teihin tulee, en neuvoisi teitä uskaltamaan häntä lähestyä.

Varoitus oli niin järkevä ja semmoisen miehen antama, joka sangen hyvin tunsu kuninkaan, että neljä nuorta miestä eivät yrittäneetkään sitä vastustella. Herra de Tréville kehoitti heitä siis kutakin menemään kotiinsa odottamaan hänen vastaisia määräyksiänsä.

Tultuaan hotelliinsa, herra de Tréville arveli viisaimmaksi jouduttautua ensimmäisenä valittamaan. Hän lähetti sen vuoksi erään palvelijoistaan viemään herra de la Trémouille'lle kirjettä, jossa hän pyysi hänen käskemään pois luotansa herra kardinaalin henkivartijan, ja nuhtelemaan väkeänsä siitä uhkarohkeudesta, jolla he olivat hyökänneet hänen muskettisoturiansa kimppuun. Mutta herra de la Trémouille, jolle hänen tallimestarinsa oli jo ennakolta seikat kertonut, tuo sama, jolle Bernajoux oli sukua, käski viemään herra de Tréville'lle semmoisen vastauksen, ettei herra de Tréville'llä eikä hänen muskettisotureillansa ollut mitään valittamisen syytä, vaan päinvastoin hänellä, jonka väkeä muskettisoturit olivat ahdistaneet ja vieläpä aikoneet polttaa hänen hotellinsakin. Mutta koska näiden kahden mahtavan herran välillä olisi kiista voinut jatkua pitkälliseksi, molemmat kun tietysti pysyivät kiini väitteissään, keksi herra de Tréville neuvon, jonka tarkoituksena oli saada kaikki päätökseen: hän lähti itse kohtaamaan herra de la

Trémouille'a.

Hän meni siis kohta hänen hotelliinsa ja käski ilmoittaa itsensä.

Molemmat herrat tervehtivät toisiaan kohteliaasti, sillä vaikka eivät olleetkaan toinontoistensa ystäviä, kunnioittivat he kumminkin toisiaan. Kumpaisetkin olivat sydämmen ja kunnian miehiä; ja kun herra de la Trémouille, joka oli protestantti ja harvoin näki kuningasta, ei kuulunut mihinkään puolueeseen, ei hänen seurustelemistansa rasittanut yleensä mitkään ennakkopäätökset. Tällä kertaa oli kumminkin hänen kohtelunsa, vaikka tosin kohtelias, tavallista kylmempi.

— Herra, virkkoi herra de Tréville, me luulemme kumpikin olevan toisillamme syytä valittaa, ja minä olen nyt tullut tänne itse saattamaan yksissä neuvoim teidän kanssanne tämän asian selville.

— Mielelläni, vastasi herra de la Trémouille; mutta minä sanon jo edeltäkäsini, että minulla on varsin hyvät tiedot asiasta ja että koko vääritys on teidän muskettisoturienne puolella.

— Te olette liian oikeudellinen ja kohtuullinen, sanoi herra de Tréville, ollaksenne suostumatta ehtoon, jonka nyt aion teille esittää.

— Esittäköö, herra, minä kuuntelen.

— Kuinka voipi herra Bernajoux, teidän tallimestarinne sukulainen?

— Vallan huonosti. Paitsi miekanpistoa, jonka hän on saanut käsivarteensa, ja joka ei liene juuri vaarallinen, on hänellä toinen, joka on lävistänyt hänen keuhkonsa niin pahasti, että lääkäri on siitä kahdella päällä.

— Mutta onko haavoitettu tunnossaan?

— Täydellisesti.

— Puhuuko hän?

— Työläästi, mutta kyllä hän puhuu.

— No hyvä: herra, menkäämme hänen luoksensa; vannottakaamme häntä nimessä Jumalan, jonka eteen hänet ehkä kohta kutsutaan, ilmoittamaan totuuden; minä otan hänet tuomariksi omassa asiassaan, herra; ja mitä hän sanoo, olen minä uskova todeksi.

Herra de la Trémouille mietti hetkisen, jonka perästä hän, koska oli vaikea tehdä kohtuullisempaa ehdotusta, suostui siihen.

Molemmat kävivät nyt siihen huoneeseen, jossa haavoitettu makasi. Kun hän näki kahden niin ylhäisen herran tulevan hänen luoksensa, koetti hän nousta vuoteellaan, mutta ollen liian heikko, uupui hän ponnistuksestaan ja vaipui takaisin melkein tunnottomana.

Herra de la Trémouille lähestyi häntä ja antoi hänen haistella hajusuolaa, joka sai hänet tointumaan. Silloin herra de Tréville, joka ei tahtonut, että häntä voitaisiin syyttää mistään vaikutuksesta sairaasen, kehoitti herra de la Trémouille'a itseänsä kysymään häneltä asiasta.

Mitä herra de Tréville oli aavistanut, tapahtuikin. Elämän ja kuoleman välillä, niinkuin Bernajoux oli, ei hänellä ollut vähintäkään ajatusta salata totuutta; ja hän kertoi näille molemmille herroille asiat aivan tarkoilleen, semmoisina kuin ne olivat tapahtuneet.

Se oli kaikki, mitä herra de Tréville oli tarkoittanutkin; hän toivotti Bernajoux'ille pikaista parantumista, heitti jäähyväiset herra de la Trémouille'lle, palasi hotelliinsa ja käski heti paikalla ilmoittaa noille neljälle ystävällensä, että hän odotti heitä päivällisille luoksensa.

Herra de Tréville'n seura oli sangen valittua, kokonaan kardinaalin vastustajia muutoin. Hyvin ymmärrettävästi liikkui siis puhelu päivällispöydässä noiden kahden tappion alalla, joita Hänen ylhäisyytensä henkivartijat äskettäin olivat kärsineet. Ja kun d'Artagnan oli ollut näiden kahden päivän sankarina, niin hänellenpä sateli onnentoivotuksia, joita Athos, Porthos ja Aramis hänelle yltäkyllin soivat, ei ainoastaan hyvinä tovereina, vaan miehinä, joilla oli ollut kylliksi usein vuoronsa, antaaksensa nyt hänen saada osansa.

Kello kuuden aikaan ilmoitti herra de Tréville, että hänen oli meneminen Louvreen; mutta kun Hänen Majesteettinsa suoman puheillepääsyn aika oli jo ohitse, ei herra de Tréville pyytänytäkään käydä sisään pienistä portaista, vaan meni neljän nuoren seuralaisensa kanssa esihuoneeseen. Kuningas ei ollut vielä palannut metsästysretkeltään. Nuoret miehemme olivat odottaneet tuskin puolta tuntia hovimiesten joukossa, kun kaikki ovet avattiin ja ilmoitettiin kuninkaan tulevan.

Tällä hetkellä tuns d'Artagnan luunsa ja ytimensä vapisevan. Hetki, joka nyt oli tulossa, oli kaiketikin ratkaiseva koko hänen elämänsä kohtalon. Senpätähden hänen silmänsä tähtäsivät tuskallisesti sitä ovea, josta kuningas oli astuva sisään.

Ludvig XIII ilmestyi näkyviin, käyden seurueensa etunenässä; hän oli metsästyspuvussa, vielä aivan pölyisenä, suuret saappaat jalassa ja piiska kädessä. Ensi silmäyksellä päätti d'Artagnan kuninkaan olevan myrskytuulella.

Mutta vaikka tämä Hänen Majesteettinsa mieliala oli silminnähtävä, ei se estänyt hovimiesten järjestymästä riveihin pitkin hänen tietänsä; kuninkaan esihuoneissa on toki parempi joutua vihastuneenkin silmän huomattavaksi kuin jäädä kokonaan huomaamattomaksi. Kolme

musketisoturia eivät hekään siis empineet astumasta askeleen esiin, mutta d'Artagnan sitä vastoin jäi heidän taaksensa piiloon; vaan vaikka kuningas persoonallisesti tunsivat Athoksen, Porthoksen ja Aramoksen, kulki hän heidän editsensä katsahtamatta heihin, puhuttelematta heitä ja aivan kuin hän ei olisi heitä koskaan nähnyt. Mutta herra de Tréville, kun kuninkaan silmät hetkiseksi pysähtyivät häneen, kesti tuon silmäyksen niin lujana, että kuningaspa se ennemmin silmänsä pois päin käänsi; jonka perästä Hänen Majesteettinsa, itsekseen murahtaen, astui huoneeseensa.

— Asiat käyvät huonosti, virkkoi Athos hymyillen, eikä meitä tehdä ritareiksi vielä tälläkään kertaa.

— Odottakaa täällä kymmenen minuuttia, sanoi herra de Tréville; ja jos ette kymmenen minuutin kuluttua näe minun tulevan, palatkaa hotelliini: sillä tarpeetonta on sitte minua enää odottaa.

Neljä nuorta miestä odotti kymmenen minuuttia, neljänneksen, kaksikymmentä minuuttia; ja kun ei herra de Tréville'ä vielääkään näkynyt, menivät he pois, levottomina siitä mitä oli tapahtuva.

Herra de Tréville oli rohkeasti astunut kuninkaan vastaanottohuoneeseen ja kohdannut Hänen Majesteettinsa sangen pahalla tuulella, istumassa nojatuolissa, lyöden saappaitansa piiskanvarrella; tämä kaikki ei estänyt herra de Tréville'ä mitään levollisimmalla tavalla tiedustamasta Hänen Majesteettinsa vointia.

— Huonosti, herra, huonosti, vastasi kuningas, minulla on ikävä.

Se oli tosiaan vaikein tauti Ludvig XIII:lla, jonka kerrotaan usein ottaneen jonkun hovimiehistä ikkunan luokse ja lausuneen hänelle: herra se ja se, nähkäämme yhdessä ikävää.

— Kuinka! Teidän Majesteetillanne ikävä! sanoi herra de Tréville. Eikös Teidän Majesteettinne kuitenkin tänään ole suvainnut nauttia metsästyksen huvia?

— Kaunista huvia! Kaikki pilautuu, totta tosiaan, enkä minä tiedä, otuksillako nyt enää ei ole jälkiä, vai koirillako nyt enää ei ole vainua. Me saamme liikkeelle hirven, ajamme sitä kuusi tuntia, ja kun se on valmis heittäytymään, kun Saint-Simon nostaa torven suullensa puhaltaakseen halalii, — raps! koko koiraliuta joutuu harhapolulle ja syöksee muutaman hirvenvasikan jälkeen. Saattepas nähdä, että minun täytyy kokonaan luopua ajojahdistista niinkuin jo olen luopunut haukkajahdistista. Oh! minä olen aika onneton kuningas, herra de Tréville! Minulla ei ollut kuin yksi jahtihaukka jäljellä, ja sekin kuoli toissapäivänä!

— Todella, armollisin herra, minä käsitan Teidän epätoivonne; mutta onhan Teillä jäljellä vielä koko joukko sekä varpus-haukkoja että muita jahtilintuja.

— Eikä ketään, joka kykenisi niitä opettamaan; haukanopettajat kuolevat sukupuuttoon, ei ole enää muita kuin minä, joka ymmärtäisi metsästystä. Minun jälestäni on kaikki lopussa, eikä sitten enää metsästetä muutoin kuin satimilla, verkoilla ja ansoilla. Jospa minulla vaan edes olisi aikaa harjoittaa oppilaita! mutta kyllä kai! — tuossa kardinaali, joka ei anna minulle hetken lepoa, joka puhuu minulle milloin Espanjasta, milloin Itävallasta, milloin Englannista! Ah, kardinaalia mainitessani, herra de Tréville, minä en ole tyytyväinen teihin.

Herra de Tréville odotti juuri tuota käännettä. Hän tunsivat kuninkaan juurtajaksain; hän ymmärsi, ett'eivät nuo vaikerrukset olleet muuta kuin esipuhetta, jonkunmoista rohkeuteen pyrkimistä, ja nyt hän oli päässyt mihin aikoi.

— Ja millä tavalla olen ollut kyllin onneton pahoittamaan Teidän Majesteettinne mieltä? kysyi herra de Tréville, ollen olevinansa hyvin hämmästyksissään.

— Silläkö tavalla te toimitatte virkaanne, herra? jatkoi kuningas, vastaamatta suoraan herra de Tréville'n kysymykseen; senkö vuoksi minä olen nimittänyt teidät muskettisoturieni kapteeniksi, että ne ottaisivat ihmisiä hengiltä, myllertäisivät kokonaisia kaupunginosia ja tahtoisivat polttaa koko Pariisin, ettekä te hiiskahtaisi sanaakaan? Vaan mitäs, jatkoi kuningas, epäilemättä olen minä liian kiireissäni teitä syyttelemään, epäilemättä ovat rauhanrikkokat jo vankeudessa, ja epäilemättä olette te juuri tulleet ilmoittamaan minulle, että oikeus on pantu toimeen.

— Armollisin herra, vastasi herra de Tréville levollisesti, minä päinvastoin olen tullut anomaan oikeutta.

— Ja ketä vastaan? huudahti kuningas.

— Panettelijoita vastaan, sanoi herra de Tréville.

— Ah, sepä on uutta, virkkoi kuningas. Etteköhän vaan aio sanoa, että nuo teidän kirotut kolme muskettisoturianne, Athos, Porthos ja Aramis, sekä tuo béarnelainen poika, eivät hyökänneet kuin vimmatut Bernajoux-paran kimppuun, eivätkä ole kolhineet häntä sillä tavalla, että hän uskottavasti tällä hetkellä taistelee kuoleman kanssa! Etteköhän aio sanoa, etteivät he sitten ole piirittäneet herrtua de la Trémouille'n hotellia ja tahtoneet pistää sitä tuleen! — seikka, joka kenties ei olisi ollut varsin suureksi vahingoksi sota-aikana, koska tuo hotelli on pesäpaikkana hugenoteilla, vaan joka rauhan aikana on harmittavan ikävä esimerkki. Sanokaa, aiotteko kieltää kaiken tämän?

— Ja kuka on Teille ladellut tuon kauniin kertomuksen, armollisin herra? kysyi herra de Tréville levollisesti.

— Kuka minulle on ladellut tuon kauniin kertomuksen, herra! ja kenenkä sen teidän mielestänne

pitäisi olla muun kuin sen, joka valvoo minun nukkuessani, joka tekee työtä minun huvitellessani, joka johtaa kaikki valtakunnan asiat sisällä ja ulkopuolella, Ranskassa niinkuin Euroopassa?

— Teidän Majesteettinne tarkoittaa varmaan Jumalaa, sanoi herra de Tréville, sillä minä en tunne muita kuin Jumalan, joka olisi niin paljon korkeammalla Teidän Majesteettianne.

— Ei, herra; minä tarkoitan valtakuntamme tukea, minun ainoaa palvelijaani, ainoaa ystävääni, herra kardinaalia.

— Hänen ylhäisyytensä ei ole Hänen pyhyytensä, armollisin herra.

— Mitä te, herra, sillä tarkoitatte?

— Ett'ei ole erhettymättömiä muita kuin paavi, ja ett'ei tämä erhettymättömyys ulotu kardinaaleihin asti.

— Te tahdotte sanoa, että hän pettää minua, te tahdotte sanoa, että hän kavaltaa minua. Te siis syytätte häntä. Malttakaas, sanokaapa, tunnustakaapa suoraan, mistä te häntä syytätte.

— Minä en häntä syytä, armollisin herra; minä vaan sanon, että hän itse on petyksissä; minä sanon, että hänellä on huonot tiedot asiasta; minä sanon, että on oltu liian kiireisiä syyttämään Teidän Majesteettinne muskettisotureita, joita hän karsain katselee, ja että hän ei ole ammentanut tietojansa hyvistä lähteistä.

— Syytös kohtaa siis herttua de la Trémouille'a itseään! Mitäs siihen vastaatte?

— Voisin vastata, armollisin herra, että asia koskee häntä liian läheisesti, että hän voisi olla vallan puolueeton todistaja; mutta kaukana siitä, armollisin herra, minä tunnen herttuan jaloksi ja rehelliseksi mieheksi, ja minä vetoon häneen, mutta yhdellä ehdolla.

— Millä?

— Sillä ehdolla, että Teidän Majesteettinne kutsuttaa hänet luoksensa, tutkistelee häntä itse, kahdenkesken, ilman todistajitta, ja että minä saan kohdata Teidän Majesteettianne kohta kuin herttua on lähtenyt.

— Olkoon menneeksi! sanoi kuningas, ja te tyydytte siihen, mitä herra de la Trémouille on sanova?

— Tyydyn, armollisin herra.

— Te hyväksytte hänen tuomionsa?

— Arvelematta.

— Ja te alistutte niiden korvausten alaiseksi, jotka hän on vaativa?

— Täydellisesti.

— La Chesnaye! huusi kuningas. La Chesnaye!

Ludvig XIII:n uskottu kamaripalvelija, joka pysyttäytyi aina ovella, astui sisään.

— La Chesnaye, sanoi kuningas, kutsuttakoon silmänräpäyksessä tänne herra de la Trémouille; minä tahdon puhutella häntä vielä tänä iltana.

— Teidän Majesteettinne vakuuttaa minulle sanallansa, ett'ei hän ota puheillensa ketään herra de la Trémouille'n ja minun välilläni?

— En ketään, kunniasanani.

— Huomenna siis, armollisin herra.

— Huomenna.

— Mihin aikaan suvaitsee Teidän Majesteettinne?

— Mihin aikaan vaan tahdotte.

— Mutta jos minä tulen kovin aikaisin aamulla, pelkään herättäväni Teidän Majesteettianne.

— Herättävänne minua? Nukunkos minä? Minä en enää nuku, herrani; minä olen unen horroksissa toisinaan, siinä kaikki. Tulkaa siis vaan niin varhain kuin tahdotte, vaikka jo kello seitsemän; mutta kavahtakaa itseänne, jos muskettisoturinne ovat syllisiä.

— Jos minun muskettisoturini ovat syllisiä, jätetään sylliset Teidän Majesteettinne käsiin, hän menetelkään heidän kanssansa mielensä mukaan. Vaatiiko Teidän Majesteettinne vielä mitään? sanokaa sana, minä olen valmis tottelemaan.

— En, herrani, muuta ei minulla ole sanottavaa, eikä minua ilman syyttä nimitetä Ludvig Oikeamieleksi. Huomenna siis, herrani, huomenna.

— Jumala varjelkoon Teidän Majesteettianne sinne asti.

Niin vähän kuin kuningas nukkuikin, nukkui herra de Tréville vielä vähemmän; hän ilmoitti vielä samana iltana kolmelle muskettisoturillensa ja heidän toverillensa, että heidän oli saapuminen

hänen luoksensa kello puoli seitsemän aamulla. Hän vei heidät kanssansa, vakuuttamatta heille mitään, lupaamalla heille mitään, eikä hän salannut heiltä, että heidän sekä hänen omakin suosionsa riippui tästä arvanheitosta.

Kun he olivat saapuneet pienille portaille, jätti hän heidät siihen odottamaan. Jos kuningas olisi heille vielä suutuksissa, tulisi heidän poistua ilman häntä kohtaamatta; jos kuningas suostuisi ottamaan heidät puheillensa, tarvittiin, vaan kutsua heitä.

Tultuansa kuninkaan erityiseen esihuoneeseen, tapasi herra de Tréville La Chesnaye'n, joka ilmoitti hänelle, ett'ei herttua de la Trémouille'a oltu eilen illalla tavattu hotellissaan, että hän oli palannut kotiinsa liian myöhään, voidaksensa enää mennä Louvreen, että hän oli juuri äsken saapunut ja oli parhaillaan kuninkaan luona.

Tämä seikka oli herra de Tréville'lle sangen mieleinen, sillä tämä saattoi hänet ihan varmaksi siitä, ett'ei mitkään vieraat mielijohteet pääsisi pujahtamaan herra de la Trémouille'n todistuksen ja hänen välillensä.

Ja tosiaan, tuskin kymmentä minuuttia oli kulunut, kun kuninkaan vastaanottohuoneen ovi avautui, ja kun herra de Tréville näki herttua de la Trémouille'n astuvan ulos, tämä tuli hänen luoksensa, ja sanoi:

Herra de Tréville, Hänen Majesteettinsa oli lähettänyt noutamaan minua luoksensa, tiedustaaksensa kuinka eilenaamuiset asiat minun hotellini luona tapahtuivat. Minä olen hänelle kertonut totuuden, nimittäin, että syy oli meidän miehissämme ja että minä olin valmis pyytämään teiltä anteeksi. Koska minä nyt teidät tapasin, suvaitkaa ottaa vastaan anteeksipyyntöni ja pitää minua aina ystävänänne.

— Herra herttua, lausui herra de Tréville, minä luotin niin täydellisesti teidän suoruuteenne, etten minä tahtonut Hänen Majesteettinsa luona ketään muuta puollustajaa kuin teidät itsenne. Minä näen, ett'ei luottamukseni ollut turha ja minä olen kiitollinen teille siitä, että Ranskassa on vielä yksi mies, josta voipi erhehtymättä sanoa mitä minä olen teistä sanonut.

— Hyvä, hyvä! sanoi kuningas, joka kahden oven lomasta oli kuullut kaikki nuo kohteliaisuudet; mutta Tréville, sanokaapa hänelle, koska hän väittää olevansa teidän ystäviänne, että minä tahtoisin myöskin olla hänen ystäviänsä, vaan että hän on huolimaton minua kohtaan; että siitä on jo melkein kolme vuotta kuin minä näin ja ett'en minä näe häntä muutoin kuin noudattamalla hänet luokseni. Sanokaa hänelle kaikki tuo minun puolestani; sillä ne ovat asioita, joita kuningas ei voi sanoa itse.

— Kiitoksia, armollisin herra, kiitoksia, sanoi herttua; mutta olkoon Teidän Majesteettinne varma siitä, ett'eivät ne, — tätä en suinkaan sano herra de Tréville'stä, — ett'eivät ne, joita Teidän Majesteettinne näkee joka hetki päivästä, ole teidän hartaimpia ystäviänne.

— Ah, te kuulitte minun sanani: sitä parempi, herttuani, sitä parempi, sanoi kuningas, käyden ovien lomasta esille. Ah, siinä olette te, Tréville, mutta missä ovat teidän muskettisoturinne? minä sanoin teille toissapäivänä, että ottaisitte ne mukaanne, minkä vuoksi ette ole sitä tehneet?

— He ovat tuolla alhaalla, armollisin herra, ja Teidän luvallanne menee La Chesnaye sanomaan heille, että tulisivat tänne.

— Niin, niin, tulkoot heti paikalla; kello tulee kohta kahdeksan ja kello yhdeksän odotan minä erästä vierasta. Hyvästi, herra herttua, ja käykää kaikin mokomin vastakin. Sisään Tréville.

Herttua kumarsi ja meni. Juuri kuin hän aukasi ovea, kolme muskettisoturia ja d'Artagnan, La Chesnaye'n saattamina, näkyivät portaissa.

— Tulkaa tänne, uljaat soturini, sanoi kuningas, tulkaa tänne; minulla on teille nuhteita.

Muskettisoturit lähestyivät kumartaen; d'Artagnan seurasi heitä perässä.

— Mitä hiisiä! jatkoi kuningas, teidän neljän vuoksi seitsemän Hänen ylhäisyytensä henkivartijaa kahdessa päivässä asehylyiksi! Se on liikaa, herrat hyvät, se on liikaa. Tätä menoa mennän, Hänen ylhäisyytensä on pakko hankkia kolmessa viikossa uudet miehet komppaniaansa ja minun panna asetukset kaikessa ankaruudessaan käytäntöön. Yksi, sattumalta, no siitä en virkkaisi mitään; vaan seitsemän kahdessa päivässä, minä sanon sen vieläkin, se on liikaa, se on aivan peräti liikaa.

— Senpätähden, armollisin herra, Teidän Majesteettinne näkeekin heidän nyt masentuneina ja katuvaisina tulevan pyytämään anteeksi.

— Masentuneina ja katuvaisina! Hym! sanoi kuningas; minä en laisinkaan luota heidän tekopyhiin kasvoihinsa; erittäinkin on tuolla muuan gaskonjalaisnaama. Käykää esiin, herra.

D'Artagnan, ymmärtäen tuon kohteliaisuuden häntä tarkoittavan, lähestyi mitä onnettomimman näköisenä.

— No kuinka te sanoitte minulle, että hän on nuori mies? lapsihan hän on, herra de Tréville, lapsi kerrassaan! Ja tämäkö se antoi sen tanakan piston Jussac'ille?

— Ja ne kaksi kaunista pistoa Bernajoux'ille.

— Aivanko totta!

— Lukuunottamatta, sanoi Athos, että ell'ei hän olisi päästänyt minua Cahusac'in kynsistä, minulla varmaankaan nyt ei olisi kunnia tällä hetkellä olla alamaisimmasti Teidän Majesteettinne puheilla.

— Mutta sehän on koko hirviö tuo béarnelainen, tuhat tulimaista! herra de Tréville? niinkuin isävainajani, kuningas, olisi sanonut. Tuossa ammatissa käy kaiketi monta takkia repaleiseksi ja monta miekkaa palasiksi. Ja ovathan gaskonjalaiset aina köyhiä, eikös niin?

— Armollisin herra, minun täytyy tunnustaa, ett'ei heidän vuoristoissansa ole vielä löydetty mitään kultakaivoksia, vaikka Luojan kyllä sopisi suoda heille semmoinen ihme palkkioksi siitä tavasta, millä he puollustavat Teidän isänne, kuninkaan, vaatimuksia.

— Joka on sitä paljo, että gaskonjalaiset ne ovat minun itsenikin kuninkaaksi tehneet, eikö niin, Tréville, koska minä olen isäni poika? No niin, olkoon menneeksi, en minä sitä rupea kieltämään. La Chesnaye, menkääs katsomaan, ettekö kaikkia taskujani kopeloimalla löytäisi neljääkymmentä pistole'a; ja jos löydätte, tuokaa ne minulle. Ja nyt, nuori mies, selittäköpää omantunnon mukaan, kuinka kaikki on tapahtunut?

D'Artagnan kertoi eilisen kohtauksen juurtajaksain: kuinka hän saamatta unta siitä ilosta, että pääsi kuninkaan puheille, oli mennyt tapaamaan tovereitansa kolmea tuntia ennen puheillepääsyn määrääaikaa; kuinka he yhdessä olivat menneet pallohuoneelle ja kuinka sen vuoksi, että hän oli sanonut pelkäävän saavansa pallon naamaansa, häntä oli pilkannut Bernajoux, joka oli vähällä saada maksaa tuon pilkan hengellensä, ja herra de la Trémouille hotellinsa menettämislä, vaikka hän oli viaton koko asiaan.

— Juuri niin se oli, mutisi kuningas; juuri niin kertoi herttuakin asian. Kardinaali parka! seitsemän miestä kahdessa päivässä, ja hänen kalleimpiansa, mutta nyt on kylliksi; hyvät herrat, kuulkaas, nyt on kylliksi: te olette saaneet täydellisen korvauksen Férou-kadun asiasta ja ylikin; saatte olla tyytyväisiä.

— Jos Teidän Majesteettinne on, sanoi Tréville, olemme kyllä me.

— Kyllä minä olen, sanoi kuningas, ottaen kourallisen kultaa La Chesnaye'n kädestä ja pannen sen d'Artagnan'in käteen. Kas tässä, sanoi hän, todistus minun tyytyväisyydestäni.

Niinä aikoina ei niitä ylpeyden aatteita, jotka nykyaikaan vallitsevat, ollut vielä laisinkaan olemassa. Aatelismies otti kädestä käteen kuninkaalta rahaa, eikä siinä ollut mitään alentavaa. D'Artagnan pisti siis neljääkymmentä pistole'a taskuunsa vallan peittelemättä ja osoitti päinvastoin mitä suurinta kiitollisuutta Hänen Majesteettiansa kohtaan.

— No niin, sanoi kuningas katsahtaen seinäkelloon, no niin, ja kun kello on jo puoli yhdeksän, niin hyvästi nyt vaan; sillä niinkuin jo sanoin, odotan minä erästä tänne kello yhdeksän. Kiitoksia uskollisuudestanne, hyvät herrat. Minä voin siihen luottaa, eikö niin?

— Kyllä, armollisin herra! huudahtivat kaikki neljä asetoveria yhteen ääneen, me antaisimme hakata itsemme kappaleiksi Teidän Majesteettinne tähden.

— Hyvä, hyvä; mutta pysykäähän vaan kokonaisina: se on enemmän arvoista ja siten olette minulle suuremmaksi hyödyksi. Tréville, lisäsi kuningas matalalla äänellä muiden poistuessa, kun teillä ei ole paikkaa muskettisoturien joukossa ja muutoinkin olemme päättäneet, ettei siihen päästetä ilman koetusaikaa, niin pankaa tuo nuori mies herra Desessarts'in, teidän lankonne, henkivartijakomppaniiaan. Ah, lempo vieköön, Tréville, minua huvittaa nähdä, miten kardinaali murtaa suuta: hän joutuu vimmaan, mutta yhdentekevä; minä olen täydessä oikeudessani.

Ja kuningas heitti kädestä pitäin jäähyväiset Tréville'lle, joka meni pois ja yhtyi muskettisotureihinsa, jotka hän tapasi jakamassa d'Artagnan'in kanssa niitä neljääkymmentä pistole'a.

Ja kardinaali raivostui, niinkuin Hänen Majesteettinsa oli arvannut, raivostuipa niin, ett'ei hän kahdeksaan päivään tullut kuninkaan pelipöytään, mikä ei kumminkaan estänyt Hänen Majesteettiansa osoittamasta hänelle mitä herttaisinta puoltansa ja, joka kerta kuin he kohtasivat, kysymästä häneltä mitä mairittelevimmalla äänellensä:

No, herra kardinaali, kuinkas on teidän miestenne, Bernajoux-paran ja Jussac-paran laita?

VII.

Muskettisoturit yksityisössään.

Kun d'Artagnan oli päässyt ulos Louvrestä ja neuvotteli ystäväinsä kanssa, mihin hän käyttäisi osuutensa noista neljästäkymmenestä pistole'sta, neuvoi Athos häntä tilaaman kelpo aterian Pomme-de-Pin'in ravintolassa, Porthos ottamaan palvelijan, ja Aramis hankkimaan säädynmukaisen lemmityn.

Ateria syötiin samana päivänä ja palvelija teki tointansa jo samassa tilaisuudessa. Aterian oli

tilannut Athos ja palvelijan oli hankkinut Porthos. Se oli muuan pikardilainen, jonka tuo turhamielinen muskettisoturi oli samaisena päivänä yhdyttänyt Tournelle'n sillalla, laittamassa sylkemällä renkaita veteen.

Porthos arveli tuommoisen toimen osoittavan ajattelevaa ja mietiskelevää luonnetta ja oli ottanut hänet ilman muuta suositusta. Porthoksen pulska ulkonäkö, hän näet luuli joutuneensa tämän palvelukseen, oli viehättänyt Planchet'ia — se oli pikardilaisen nimi, — mutta hän näki hieman pettyneensä, havaitessaan paikkansa olevan toisen, Mousqueton-nimisen ammattiveljen hallussa, ja Porthoksen selittäessä, ett'ei hänen taloutensa, vaikka suurikin, tarvinnut kahta palvelijaa, vaan oli hänen rupeaminen d'Artagnan'in palvelukseen. Mutta kun hän oli apuina isäntänsä pitämässä päivällisissä ja näki tämän maksaessaan vetävän kourallisen kultaa taskustaan, luuli hän saavuttaneen onnensa ja kiitti taivasta, että hän oli joutunut tuommoisen Kroisoksen käsiin; hän jäi siihen uskoon vielä perästä ateriankin, jonka jätteillä hän korvasi pitkät paastonsa. Mutta kun Planchet iltaisilla laittoi vuodetta herrallensa haihtuivat hänen tuulentupansa. Vuode oli ainoa mitä olikaan tässä huoneuksessa, joka sisälsi esihuoneen ja makuukammion. Planchet makasi esihuoneessa peitteellä, joka otettiin d'Artagnan'in vuoteesta ja d'Artagnan sai siten olla ilman.

Athoksella puolestaan oli palvelija, jonka hän oli harjoittanut palvelukseensa aivan omituisella tavalla ja jonka nimi oli Grimaud. Hän oli peräti hiljainen, tuo arvoisa herra. Me puhumme tietysti Athoksesta. Niinä viitenä tai kuutena vuotena, jonka hän oli elänyt mitä läheisimmässä ystävyiden suhteessa toveriensa Porthoksen ja Aramoksen kanssa, muistivat he nähneensä hänen usein hymyilleen; mutta he eivät olleet koskaan kuulleet hänen nauravan. Hänen puheensa oli lyhyttä ja painokasta, se ilmoitti aina mitä hän halusi sanoa, vaan ei yhtään enempää: siinä ei ollut mitään korusanoja, lisäyksiä tai liioituksia. Hänen sanansa kulkivat kohti asiaa, syrjähtämättä.

Vaikka Athos oli tuskin kolmenkymmenen ikäinen ja hänellä oli omanansa sekä kauneus että äly, ei kukaan tiennyt hänellä olevan lemmittyä. Ei hän koskaan puhunut naisista. Tosin ei hän kieltänyt muiden puhumasta hänelle niistä, mutta helposti saattoi havaita tämänlaatuisen keskustelun, johon hän viskasi sanan silloin toisen tällöin, katkerasti ja surumielisesti, olevan hänelle kokonaan vastenmielistä. Hänen tyyntymisyytensä, jörömyytensä ja äänettömyytensä tekivät hänet melkein vanhukseksi; päästäkseen poikkeamasta näistä tavoistaan, hän oli totuttanut Grimaud'in tottelemaan pientä viittausta tai vähäistä huulten liikettä vaan. Hän ei puhunut tälle kuin aivan viimeisessä tingassa.

Toisinaan Grimaud, joka pelkäsi herraansa kuin tulta, samalla kuin oli häneen suuresti kiintynyt ja kunnioitti suuresti hänen neroansa, luuli täydellisesti käsittäneensä isäntänsä tarkoituksen ja riensi täyttämään hänen tahtoansa, mutta aivan päinvastoin kuin olisi pitänyt. Silloin Athos kohautti olkapäitänsä ja kuritti Grimaud'ia, kumminkin ilman vihastumatta. Semmoisissa tiloissa puhui hän jonkun vähän.

Porthoksella oli, niinkuin sen on jo voinut huomata, aivan päinvastainen luonne kuin Athoksella: hän ei ainoastaan puhunut paljon, vaan puhui kovaa; ja vähät hän siitä välitti, se oikeus hänelle on myönnettävä, kuunneltiin häntä vai ei; hän puhui vaan puhumisen halusta ja kuullaksensa omaa ääntänsä; hän puhui kaikesta muusta vaan ei tieteestä, sanoen syyksi sen, että hänellä oli lapsuudesta saakka juurtunut viha oppineita vastaan. Hänen olentonsa ei ollut niin ylevä kuin Athoksen, ja tämän huonommuuden tunto oli heidän ensimmäisinä toveriaikoinansa saattanut hänet monesti menettelemään väärin tuota oivaa aatelismiestä kohtaan, jota hän silloin koki voittaa loistavalla ulkoasullaan. Mutta yksinkertaisessa muskettilaiskauhtanassaan saattoi Athos vaan sillä tavallaan, millä hän päätänsä kohotti tai askeleensa astui, milloin tahansa ottaa oikean asemansa ja syrjäyttää turhamielisen Porthoksen toiseen arvoluokkaan. Tämä korvaukseksi siitä täytti herra de Tréville'n esihuoneen ja Louvren päävartion ylvästelemällä nais-onnestansa, josta Athos ei koskaan puhunut; ja sittenkuin hän oli siirtynyt virka-aatelista suku-aateliin, tavallisista aatelisnaisista paroonittariin, ei ollut enää vihdon kysymystä sen vähemmästä kuin ulkomaan ruhtinattaresta, joka muka tahtoi osoittaa häntä kohtaan ääretöntä hyväntahtoisuutta.

Vanha sananparsi sanoo: "Mimmoinen herra, semmoinen palvelija." Siirtykäämme sen vuoksi Athoksen palvelijasta Porthoksen palvelijaan, Grimaud'ista Musqueton'iin.

Musqueton oli normandilainen, jonka rauhallisen Boniface-nimen hänen isäntänsä oli muuttanut enemmän kajahtavaksi Musqueton'iksi. Hän oli tullut Porthoksen palvelukseen ehdolla, että saisi ainoastaan puvun ja asunnon, mutta ne molemmat komeat; hän ei vaatinut muuta kuin kaksi tuntia päivässä omaa teollisuuttansa varten, josta hän saisi muun toimeentulonsa. Porthos oli suostunut kauppaan; asia sopi hänelle mainiosti. Hän leikkuutti Musqueton'ille takkeja vanhoista nutuistaan ja varakauhtanoistaan, ja sukkelopäinen räätäli käänteli ja sommitteli niistä Musqueton'ille vallan uuden-uutukaisia, niin että Musqueton näytti varsin pulskalta kävellessään isäntänsä perässä.

Aramis taas, jonka luonteen luulemme jo tarpeeksi kuvanneemme, muutoin luonteen, jota, samoin kuin hänen toveriensaakin, meillä on tilaisuus seurata sen kehittymistilassa, hänen palvelijassansa, nimeltä Bazin. Siinä toivossa, joka hänen herrallansa oli päästä kerran hengelliseen säätyyn, oli hän aina mustaan puettuna, niinkuin vastaisen kirkonmiehen palvelijan ollakkin tuli. Hän oli berryläinen, ijältään noin kolmekymmentä viisi tai neljäkymmentä vuotta, lempeä, rauhallinen, hyvässä lihassa, luki hartauskirjoja joutoaikoina, joita hänelle myönsi isäntänsä ja söi, tarkoin sanoen, kahden miehen määrän, tosin vähemmän vaihtelevaa, vaan sitä erinomaisempaa ruokaa. Sen ohessa oli hän mykkä, sokea, kuuro ja uskollisuudessaan horjumaton.

Koska nyt siis tunnemme, ainakin päällisin puolin, herrat ja palvelijat, siirtykäämme heidän asuntoihinsa.

Athos asui Férou-kadun varrella, pari askelta Luxemburg'ista; hänen huoneuksensa sisälsi kaksi varsin somasti kalustettua kamaria kartanossa, jonka vielä nuorehko ja vielä todella kaunis emäntä turhaan heitteli hänelle suloisia katseitaan. Muutamia jäännöksiä menneestä loistosta näkyi siellä täällä tämän vähäisen asunnon seinillä: esimerkiksi muuan runsaasti koristettu miekka Franssi I:n ajoilta, jonka jalokivillä kaunistettu kahva jo yksinään oli kahden sadan pistole'n arvoinen, ja jota Athos ei kovimpienkaan puutteiden aikoina ollut koskaan suostunut panttaamaan tai myömään. Tuota miekkaa oli Porthos kauan himoinnut; hän olisi antanut kymmenen vuotta elämästensä jos olisi saanut sen omaksensa.

Eräänä päivänä kun hänellä muka oli lemmenkohtaus erään herttuattaren kanssa, koetti hän saada sitä lainaksi Athokselta. Silloin Athos mitään virkkaamatta tyhjensi lakkarinsa, veti niistä esille kaikki hohtokivensä, kukkaronsa, kultavitjansa ja muut kalleutensa, ja tarjosi kaikki ne Porthokselle; mutta miekka, sanoi hän, on naulattu paikkaansa, eikä ole lähtevä siitä ennenkuin sen omistaja jättää asuntonsa. Paitsi miekkaa oli hänellä vielä kuva, esittävä erästä jalosukuista herraa Henriikki III:n ajoilta, loistavassa puvussa ja Pyhän Hengen ritarimerkillä koristettuna, ja tässä kuvassa olivat muutamat piirteet, muutamat sukuvivahdukset niin Athoksen näköön päin, että tuo suuri, kuninkaan ritarimerkeillä varustettu herra mahtoi olla hänen esi-isiänsä.

Vihdoin eräs kauniisti kultailtu rasia, jossa oli sama vaakuna kuin miekassa ja kuvassa, muodosti kamiinikoristuksen, joka jyrkästi erosi muusta huoneen sisustuksesta. Athos piti rasian avaimen aina taskussansa. Mutta erään kerran oli hän avannut rasiaa Porthoksen nähden ja Porthos sai silloin havaita, ett'ei rasia sisältänyt muuta kuin kirjoja ja papereita: rakkaudenkirjeitä ja perheellisiä asiakirjoja varmaankin.

Porthos asui avarassa ja ulkonäöltä sangen komeassa talossa Vieux-Colombier-kadun varrella. Joka kerta kuin hän jonkun ystävän kanssa kulki ikkunoittensa ohitse, joiden ääressä Musqueton aina seisoi täydessä livreessä, viittasi Porthos sinnepäin kädellään ja päällään, lausuen: Tuossa asun minä! Mutta ei häntä koskaan tavattu kotona, eikä hän koskaan kutsunut ketään käymään luonansa, joten ei kellään ollut tietoa siitä komeudesta, mikä siellä sisällä mahtoi vallita.

Mitä Aramikseen tulee, hän asui alakerrassa pienessä huoneuksessa, joka sisälsi työhuoneen, aterion ja makuukammion, joka viime mainittu oli pienen, vihreän, varjoisan puutarhan puolella, jonne ei naapurin silmä päässyt pilkistämään.

D'Artagnan'in asumuksen jo tunnemme, niinkuin myöskin hänen palvelijansa, mestari Planchet'in.

D'Artagnan oli sangen utelias luonnostaan, niinkuin yleensä sellaiset, joilla on taipumus vehkeihin, ja hän koki kaikin mokomin saada selvää, keitä Athos, Porthos ja Aramis oikeastaan olivat; sillä näiden tekonimien taakse oli jokainen heistä kätkenyt oikean aatelisnimensä, semminkin Athos, jonka jo kaukaa tunsii ylhäissukuiseksi. Hän tiedusteli siis Porthokselta Athoksen ja Aramiksen alkuperää, ja Aramikselta Porthoksen.

Valitettavasti ei Porthos itsekkään tiennyt hiljaisen toverinsa elämästä muuta kuin huhupuheita. Sanottiin hänen kärsineen suuria onnettomuuksia rakkauden asioissa ja jonkun hirveän petoksen myrkyttäneen ainaiseksi tämän kunnianarvoisan miehen elämän. Mutta mikä oli tuo petos? Sitä ei kukaan tiennyt.

Porthos sitä vastoin oli helppo tulla tuntemaan, paitsi hänen oikeaa nimeänsä, jota, samoin kuin hänen kahden toverinsakaan ei tiennyt kukaan muu kuin herra de Tréville. Turhamielinen ja löyhäkielinen kun hän oli, näki hänen lävitsensä kuin kristallin lävitse. Ainoa, mikä olisi voinut eksyttää tutkijaa, olisi ollut, että hänestä olisi ruvennut uskomaan kaikkea sitä hyvää, mitä hän itsestään kertoili.

Aramis taas, vaikka hän näytti semmoiselta kuin ei hänellä mitään salaisuutta olisi ollut, oli täynnä salaperäisyyttä; hän vastasi niukasti niihin kysymyksiin, joita hänelle tehtiin muista, ja välttelemällä niihin, joita tehtiin hänestä itsestään. Eräänä päivänä d'Artagnan, kauan kyselyään Porthokselta ja saatuaan tietää sen huhun, joka oli liikkeellä tuon muskettisoturien hyvästä onnesta erään ruhtinattaren suhteen, tahtoi tietää myöskin Aramiksen omista lemmenseikkailuista.

— Entäs te, toverini hyvä, sanoi hän, te, joka puhutte muiden paroonittarista, kreivinnoista ja ruhtinattarista?

— Anteeksi, keskeytti Aramis, minä olen puhunut, koska Porthos niistä itse puhuu, koska hän on kaikkia noita hellyydenseikkoja huudellut minun kuulteni. Mutta uskokaa pois, hyvä herra d'Artagnan, jos minulla olisi nuo asiat toisesta lähteestä, tai jos ne olisivat minulle uskotut, ei olisi mikään rippi-isä hiiskumattomampi kuin minä.

— Sitä en epäile, vastasi d'Artagnan; mutta minusta vaan näyttää, että te itsekkin olette melkoisesti perehtyneet vaakunoihin, päättäen eräästä kirjaillusta nenäliinasta, jota minä saan kiittää siitä kunnian, että olen päässyt teidän tuttavuuteenne.

Aramis ei tällä kertaa yhtään pahastunut, heittihe vaan hyvin viattoman näköiseksi ja vastasi hellämielisesti:

— Hyvä ystävä, elkkää unhottako, että minä tahdon olla kirkon oma ja pakenen kaikkia maallisia

houkutusia. Tuota nenäliinaa, jonka näitte, ei ole minulle annettu, vaan sen unhotti eräs ystäväni minun luokseni. Minun täytyi ottaa se huostaani, ett'en heitä saattaisi ilmi, häntä ja sitä naista, jota hän rakastaa. Mitä minuun tulee, ei minulla ole ollut, enkä tahdo mitään lemmittyä, vaan noudatan siinä Athoksen ymmärtäväistä esimerkkiä, hänellä näet ei ole semmoista enempää kuin minullakaan.

— Mutta mitä hittoja! ettehän te ole apotti, vaan muskettisoturi.

— Muskettisoturi vaan toistaiseksi, hyvä ystäväni, niinkuin kardinaali sanoo, muskettisoturi vastoin tahtoani, vaan sydämessäni kirkon mies, uskokaa pois. Athos ja Porthos ovat minut työntäneet tähän joukkoon, toimittaaksensa minulle tekemistä: minulle sattui, juuri siihen aikaan kuin olin papiksi vihittäytymäisilläni, muuan pieni haitta... Mutta mitä se teitä huvittaisi, minä vaan tuhlaan kallista aikaanne.

— Ei laisinkaan, se huvittaa minua suuresti, huudahti d'Artagnan, eikä minulla tällä hetkellä ole vähintäkään kiirettä.

— Niinpä niin, vaan minulla on messukirjani luettavana, vastasi Aramis; sitte muutamia värssyjä kirjoitettavana, joita minulta pyysi rouva d'Aiguillon; sitte pitää minun mennä Saint-Honoré-kadulle ostamaan punaista poskimaalia rouva de Chevreuse'lle: siis näette, hyvä ystäväni, että ell'ei teillä ole kiire, on minulla sitä enemmän.

Ja Aramis ojensi sydämmellisesti kätensä nuorelle toverillensa ja heitti hänelle jäähyväiset.

D'Artagnan ei kaikella vaivallaan saanut tietää enempää kolmesta uudesta ystävästään. Hän otti siis tällä erää uskoaksensa kaikki, mitä heidän entisyydestään puhuttiin, toivoen tulevaisuudessa pääsevänsä heistä paremmille selville. Toistaiseksi piti hän Athosta Akilleynä, Porthosta Ajaksena ja Aramista Jooseppina.

Näiden neljän nuoren miehen elämä muutoin oli hauskaa. Athos pelasi, ja aina tappiolla. Mutta ei hän kumminkaan koskaan lainannut ystäviltaan penniäkään, vaikka hänen kukkaronsa oli heille aina alttiina; ja jos hän oli pelannut kunniasanansa päälle, herätytti hän velkamiehensä aina jo kello kuuden aikaan aamulla, maksaaksensa hänelle eiliset peli-velkansa.

Porthoksella oli omat temppunsa: jos hän voitti pelissä, eli hän vallattomasti ja loistavasti; jos menetti, katosi hän kokonaan moneksi päivää, ja ilmestyi sitte taas ihmisten ilmoille nuutuneena ja kalvakkana, mutta rahaa taskussa.

Aramis taas, hän ei pelannut koskaan. Hän oli kehnoin muskettisoturi ja huonoin juomatoveri, mitä saattoi nähdä. Hänellä oli aina jotakin toimitettavana. Toisinaan keskellä päivällisiä, kun jokainen viinin innostamana ja puhelun elähdyttämänä luuli vielä olevan pari kolme tuntia päivällis-ajasta jälellä, Aramis katsahti kelloonsa, nousi ylös herttaisesti hymyillen ja heitti jäähyväiset seuralle, mennäksensä, sanoi hän, keskustelemaan erään jumaluusoppineen kanssa. Toisen kerran meni hän kotiinsa kirjoittamaan muka jotakin teesiä, ja pyysi ystäviänsä, ett'eivät tulisi häntä häiritsemään. Sillä välin hymyili Athos tuota kaunista, surumielistä hymyänsä, joka niin hyvin soveltui hänen ylevään ulkomuotoonsa, ja Porthos joi, vannaen, ett'ei Aramis koskaan kelpaisi muuksi kuin maakappalaiseksi.

Planchet, d'Artagnan'in palvelija, kantoi jalosti onnellisuuttansa; hän sai kolmekymmentä sous'ta päivältä, ja kuukauden ajan tuli hän kotiin iloisena kuin peipponen ja ystävällisenä isäntäänsä kohtaan. Vaan kun vastatuuli alkoi puhaltaa Fossoyeurs-kadun perheeseen, toisin sanoen, kun nuo Ludvig XIII:n neljäkymmentä pistole'a alkoivat olla lopuillaan, rupesi hän purkamaan valituksia, jotka Athoksesta olivat inhottavia, Porthoksesta hävyttömiä ja Aramikselta naurettavia. Athos neuvoi silloin d'Artagnan'ia eroittamaan lurjuksen, Porthos tahtoi, että häntä ensin löylytettäisiin ja Aramis väitti, ettei isännän tarvitse kuunnella muuta kuin niitä ylistyksiä, mitä hänelle lausuttiin.

— Kyllähän teidän on hyvä sanoa, virkkoi d'Artagnan: Athoksen, joka elätte mykkänä Grimaud'in kanssa, joka kiellätte hänen puhumasta, jolla niinmuodoin ei koskaan ole pahoja sanoja häneltä kuultavana; Porthoksen, joka vietätte loistavaa elämää ja joka olette Musqueton'illen jumalana, Aramikselta vihdoon, joka, aina kiini jumaluusoppilissa tutkimuksissanne, herätätte lempeässä ja jumalisessa palvelijassanne Bazin'issa syvää kunnioitusta itseänne kohtaan; vaan mitäs minä, joka en ole muskettisoturi enkä henkivartija, milläs minä herätän ystävyyttä, pelkoa tai kunnioitusta Planchet'issa?

— Asia on vaikeata laatua, vastasivat nuo kolme ystävää; se on perheellistä laatua; palvelijain laita on niin kuin vaimojen, heidät täytyy jo alussa panna siihen asemaan, jossa heitä aiotaan pysyttää. Miettikää siis tarkkaan.

D'Artagnan mietti ja päätti kokeeksi antaa Planchet'ille löylytyksen, jonka hän toimitti yhtä perinpohjaisesti kuin kaikki muutkin tehtävänsä; sittenkuin hän näin oli hänet hyvänpäiväiseksi pieksänyt, epäsi hän häntä lähtemästä palveluksesta ilman hänen luvattansa; sillä, lisäsi hän, tulevaisuus ei voi olla minua suosimatta; minä odotan järkähtämättömästi parempia päiviä. Sinun onnesi on myös silloin valmis, jos jäät luokseni, ja minä olen liian hyvä isäntä, voidakseni antaa sinun jäädä osattomaksi onnestasi, myöntymällä siihen eroon, jota pyydät.

Tämä menetystapa herätti muskettisotureissa paljon kunnioitusta d'Artagnan'in älykkäisyyttä kohtaan. Ihmettely sai vallan Planchet'issakin, eikä hän enää puhunut lähtemisestään mitään.

Neljän nuoren miehen elämä oli muuttunut yhteiseksi; d'Artagnan, jolla ei ollut mitään totuttuja

tapoja tullessaan maalta keskelle tätä hänelle aivan uutta maailmaa, omaksui tuota pikaa ystäväinsä tavat.

Talvella noustiin kello kahdeksan aikaan, kesällä kello kuuden, ja sitte mentiin herra de Tréville'n luokse saamaan tietoa tunnussanasta ja asiain tilasta. D'Artagnan, vaikka hän ei ollut muskettisoturi, toimitti palvelusta liikuttavalla tarkkuudella: hän oli alinomia vahdissa, sillä hän piti seuraa kolmelle ystävällensä heidän vahtivuorollansa. Hänet tunnettiin muskettisoturien hotellissa ja jokainen piti häntä hyvänä toverina; herra de Tréville, joka jo ensi hetkestä oli pannut hänelle arvon, ja joka osoitti häntä kohtaan todenperäistä ystävyyttä, ei lakannut suosittamasta häntä kuninkaalle.

Kolme muskettisoturia puolestaan pitivät suuresti nuoresta toveristaan. Ystävyys joka yhdisti nämä neljä miestä ja tarvis tavata toisiaan kolme neljä kertaa päivässä, milloin kaksintaistelun vuoksi, milloin asioiden, milloin hovin tähden, saattoi heidät lakkaamatta juoksemaan toinen toistensa perässä kuin varjot, ja noita eroittamattomia kohdattiin myötäensä toisiaan hakemassa Luxemburg'ista aina Saint-Sulpice'n torille tai Vieux-Colombier'in kadulta Luxemburg'iin saakka.

Sillä välin herra de Tréville'n lupaukset lähestyivät täytäntöänsä. Eräänä päivänä käski kuningas herra Desessarts'in ottamaan d'Artagnan'in henkivartijakomppaniaansa. D'Artagnan veti huo'aten päällensä tuon puvun, jonka hän olisi kymmentä elämänsä vuotta vastaan halunnut vaihtaa muskettisoturin kauhtanaan. Mutta herra de Tréville lupasi sen suosion hänelle kahden koetusvuoden perästä, joka aika muutoin saattoi lyhetä, jos d'Artagnan'ille tarjoutuisi tilaisuutta suorittaa kuninkaalle joku ansioteko tai tehdä joku urostyö. D'Artagnan poistui tällaisen luvan saatuaan ja huomispäivästä alkoi hänen palveluksensa.

VIII.

Eräs hovijuoni.

Sillä välin oli noilla Ludvig XIII:n neljälläkymmenellä pistole'lla, samoin kuin kaikella muulla maailman hyvällä, ollut alkunsa ja loppunsa, ja tuon loppumisen jälkeen olivat meidän neljä asetoveria joutuneet pulaan. Alussa oli Athos jonkun aikaa omilla varoillaan kannattanut liittokuntaa. Sitten oli tullut Porthoksen vuoro, ja eräs noita hänen tavanmukaisia katoamisiaan saa ansion siitä, että hän vielä parin viikon ajan saattoi tyydyttää kaikkien tarpeita; vihdoinkin oli tullut vuoro Aramikselle, joka hyväntahtoisesti oli ottanut tuon taakan niskoilleen ja jonka oli onnistunut, sanoi hän, jumaluusopillisten kirjojensa myönnillä hankkia muutamia pistole'ja.

Sitten oli, niinkuin tavallisesti, turvaututtu herra de Tréville'en, joka antoi vähän etukäteen palkkaa; mutta nuo etusaannit eivät voineet kauvaksi riittää kolmelle muskettisoturille, joilla jo oli koko joukko suorittamattomia rätinkejä, ja yhdelle henkivartijalle, jolla ei vielä ollut velkaluottamusta.

Vihdoinkin, kun jo kaikki lähteet näkyivät ehtyvän, haalittiin viimeisillä ponnistuksilla kokoon kahdeksan tai kymmenen pistole'a, joilla Porthos koetti onneansa pelissä. Valitettavasti sattui hänelle huono onni: kaikki menivät, vieläpä kaksikymmentä viisi pistole'a jäi kunniasanan varaan.

Silloin muuttui pula hädäksi; heidän nähtiin nälkäisinä, palvelijainsa seuraamina, kävelevän satamissa ja päävartioissa keräämässä ystäväinsä luona päivällisjäännöksiä, mitä löysivät; sillä Aramiksen mielipiteen mukaan piti onnen päivinä kylvää aterioita oikealle ja vasemmalle, että olisi mitä niittää huonoina aikoina.

Athos pyydettiin päivällisille neljä kertaa ja joka kerta vei hän mukanaan ystävänsä ja heidän palvelijansa. Porthokselle sattui sama onni kuusi kertaa ja hän teki samoin toverinsa niistä osallisiksi; Aramis kahdeksan kertaa. Hän oli mies, niinkuin jo on voitu havaita, joka melusi vähän, vaan toimitti paljon.

D'Artagnan taas, joka ei vielä tuntenut pääkaupungissa ketään, sai hankituksi ainoastaan yhden suklaatiaamiaisen erään kotipuolensa papin luona ja yhden päivällisen erään henkivartijakornetin luona. Hän toi koko seurueensa papin luokse, jolta tyhjennettiin kahden kuukauden ruokavarat, ja kornetin luokse, joka teki parastansa; mutta, niinkuin Planchet sanoi, runsaskin syönti on vaan yksi syönti.

D'Artagnan oli jokseenkin noloissaan siitä, ett'ei hän, vastineeksi Athoksen, Porthoksen ja Aramiksen juhlapäivällisiin, voinut tarjota heille muuta kuin puolitoista ateriana, sillä tuota papin aamiaista ei voinut pitää kuin puolena ateriana. Hän luuli olevansa seuralleen rasitukseksi, unhottaen nuorellisessa hyväntahtoisuudessaan, että hän oli tuota seuraa elättänyt kuukauden ajan, ja hänen päänsä oli nyt täynnä ajatuksia. Hän rupesi tuumimaan että tuolla liittokunnalla, johon kuului neljä nuorta, uljasta, yritteliästä ja pystyvää miestä, pitäisi olla muu tarkoitus kuin hyödytön kävely, aseharjoitukset ja joutavanpäiväiset seikkailut.

Todenteolla, neljä tuommoista miestä, tarjoten toistensa hyväksi sekä kukkaronsa että henkeänsä, tukien toinen toisiaan, koskaan järkähtämättä, suorittaen joko yksin tai yhdessä mitä yhteisesti olivat päättäneet; neljä paria tuommoisia käsivarsia, uhaten neljälle ilmansuunnalle tai

ojentaen yhtä paikkaa kohden, niidenpä pitäisi välttämättömästi, sala- tai julkiteitä, miinojen tai juoksuautojen kautta, kavaluudella tai voimalla, voida raivata kulkunsa siihen päämäärään, jota he tarkoittivat saavuttaa, oli se sitte kuinka vahvasti puollustettu tai kuinka kaukana tahansa.

Sitä hän parhaillansa mietti ja tuumi oikein täydellä todella, ja hän vaivasi kalloansa, löytääksensä suunnan tuolle nelinkertaiselle voimalle, jonka avulla hän aivan varmaan luuli, samoin kuin Arkimedes etsimällensä vivulla, voivansa kohottaa maapallon navoiltansa, kun hän kuuli hiljaisen naputuksen ovellansa. D'Artagnan herätti Planchet'in ja käski hänen avata.

Tuo lause: "d'Artagnan herätti Planchet'in" elköön viekö lukijaa siihen luuloon, että nyt olisi ollut yö tai ett'ei päivä vielä olisi tullut. Ei, kello oli neljä iltapäivällä. Planchet oli pari tuntia ennen käynyt pyytämässä päivällistä herraltaan, joka oli siihen vastannut sananparrella: "joka nukkuu, hän syö." Ja Planchet söi nukkumalla.

Sisään tuli eräs jotenkin yksinkertaisen ja porvarillisen näköinen mies.

Planchet olisi mielellään jälkiruuaksi tahtonut kuulla keskustelua, mutta porvari selitti d'Artagnan'ille, että kun hänen sanottavansa oli tärkeätä ja arkaluontoista laatua, halusi hän saada olla kahden kesken hänen kanssansa.

D'Artagnan käski Planchet'in pois ja pyysi vierastansa istumaan.

Nyt syntyi muutaman silmänräpäyksen hiljaisuus, jolla ajalla kumpikin mies katseli toinontoistansa, ikäänkuin ennakoita tutustuaksensa, jonka jälkeen d'Artagnan kumarsi merkiksi, että hän oli valmis kuulemaan.

— Minä olen kuullut puhuttavan herra d'Artagnan'ista, että hän on sangen oivallinen nuori mies, lausui porvari, ja tämä oikeutettu kiitos on saattanut minut tänne, uskomaan hänelle yhden salaisuuden.

— Puhukaa, herra, puhukaa, kehoitti d'Artagnan, joka vaistomaisesti vainusi tässä jotakin edullista asiaa.

Porvari vaikenä uudestaan ja lausui sitten:

— Minun vaimoni on kuningattaren ompelijatar, herra, eikä häneltä puutu siveyttä eikä kauneutta. Minut saatiin ottamaan hänet vaimokseni, kohta kolme vuotta takaperin, vaikka hänellä oli vaan aivan vähä omaisuutta, sillä herra de la Porte, kuningattaren liepeenkantaja, on hänen kumminsä ja suojelijansa...

— No niin, herra? kysyi d'Artagnan.

— No niin! jatkoi porvari, no niin, herra, minun vaimoni ryöstettiin salaa eilen aamulla, hänen tullessaan työhuoneestaan.

— Ja kuka ryösti teidän vaimonne?

— En tiedä mitään varmaan, vaan epäilen erästä.

— Ja ketä epäilette?

— Erästä miestä, joka on häntä jo kauan aikaa väijynyt.

— Sepä saakeli!

— Mutta suoraan sanoen, herra, jatkoi porvari, minä olen vakuutettu, että siinä asiassa on vähemmän rakkautta kuin politiikkaa.

— Vähemmän rakkautta kuin politiikkaa, kertoi d'Artagnan hyvin mieltäväisen näköisenä, ja ketä epäilette?

— En oikein tiedä pitäneekö sanoa teille, ketä epäilen...

— Herra, minun täytyy teitä huomauttaa, ett'en minä pyydä teiltä mitään. Tehän tänne itse olette tulleet. Te itsehän olette sanoneet, että teillä on salaisuus minulle kerrottava. Tehkää siis mielenne mukaan, vielä on aika peräytyänne.

— Ei, herra, ei, teillä on minusta niin rehellinen katsanto ja minä luotan teihin. Minä uskon siis, ettei minun vaimoani ole ryöstetty hänen lemmenkauppojensa tähden, vaan paljon korkeamman naisen kuin hänen.

— Ahah! olisikkohan rouva Bois-Tracy'n lemmenkauppojen vuoksi? kysyi d'Artagnan tahtoen osoittaa porvarille olevansa perehtynyt hoviseikkoihin.

— Korkeamman, herra, korkeamman.

— Rouva d'Aiguillon'in?

— Vielä korkeamman.

— Rouva Chevreuse'n?

— Vielä korkeamman, paljoka korkeamman!

— No itse ... d'Artagnan pysähtyi.

- Niin, herra, vastasi peljästynyt porvari matalalla, tuskin kuuluvalla äänellä.
- Ja kenen kanssa?
- Kenenkäs muun kuin herttua...
- Herttua...
- Niin, herra! vastasi porvari, laskien äänensä vielä matalammaksi.
- Mutta kuinka te sen kaiken tiedätte?
- Ah, kuinkako minä tiedän?
- Niin, kuinka te sen tiedätte? Ei mitään puolta luottamusta, taikka ... te ymmärrätte.
- Minä tiedän sen vaimoltani, herra, vaimoltani itseltään.
- Ja hän ... keltä?
- Herra de la Porte'lta. Enkö minä teille sanonut, että hän on herra de la Porte'n, kuningattaren uskotun, kummitytär? No, herra de la Porte oli toimittanut hänet Hänen Majesteettinsa kuningattaren palvelukseen, että kuningattarella olisi edes joku, jolle hän uskoisi asioitansa, kun kuningas häntä hyljeksii, kun kardinaali häntä vakoilee, ja kun kaikki häntä pettävät.
- Ahaa! jo alkaa selvitä, sanoi d'Artagnan.
- Vaimoni tuli luokseni neljä päivää takaperin; eräs hänen ehtojansa näet oli, että hän saisi käydä minua tervehtimässä kahdesti viikossa; sillä niinkuin minulla on kunnia teille sanoa, vaimoni rakastaa minua paljon; no niin, vaimoni tuli luokseni ja uskoi minulle, että kuningattarella tällä hetkellä on suuri pelko.
- Todella?
- Niin. Herra kardinaali näyttää näet vainoovan ja vakoovan häntä enemmän kuin koskaan. Hän ei voi antaa kuningattarelle anteeksi sarabanden juttua. Tunnettehan sarabanden jutun?
- Tunnenhan minä, hiidessä, sen! vastasi d'Artagnan, joka ei tiennyt siitä hölynpölyä, mutta oli vaan tietävinään.
- Niin että nyt se ei ole enää vihaa vaan kostoa.
- Todella?
- Ja kuningatar luulee...
- Niin, mitä kuningatar luulee?
- Hän luulee, että hänen nimessään on kirjoitettu herttua Buckingham'ille.
- Kuningattaren nimessä?
- Niin, vetääksensä häntä Pariisiin, ja kun hän kerta on Pariisissa, houkutellaksensa hänet johonkin ansaan.
- Saakeli! vaan teidän vaimollanne, hyvä herra, mitäs hänellä on tähän asiaan tekemistä?
- Hänen harras ystävyytensä kuningatarta kohtaan tunnetaan, ja joko tahdotaan hänet eroittaa hallitsijattarestaan, tai peloittaa hänestä kuningattaren salaisuuksia, tai lahjoa hänet vakoojana käytettäväksi.
- Se on uskottavaa, sanoi d'Artagnan, mutta tunnettekos miehen, joka hänet ryösti?
- Äsken mainitsin teille, että luulen hänet tuntevani.
- Hänen nimensä?
- Sitä en tiedä; sen vaan tiedän, että hän on kardinaalin elukka, hänen kirottu välikappaleensa.
- Mutta oletteko nähneet häntä?
- Olen, vaimoni osoitti hänet eräänä päivänä minulle.
- Onko hänellä mitään silmäänpistäviä tuntomerkkejä?
- Oh, kyllä: ylhäisen näköinen herra, musta tukka, tumma hipiö, tuimat silmät, valkoiset hampaat ja arpi ohimossa.
- Arpi ohimossa! huudahti d'Artagnan, ja valkoiset hampaat, tuimat silmät, tumma hipiö, musta tukka, ylhäisen näköinen; se on minun Meung'iläiseni!
- Teidän Meung'iläisenne, niinkö sanoitte?
- Niin niin, mutta se ei kuulu asiaan. Ei, mutta päinvastoin, se juuri tekee asian yksinkertaisemmaksi; jos teidän miehenne on sama kuin minun, niin minä yhdellä iskulla toimitan kahdenkertaisen koston, siinä kaikki, mutta mistä saada tuo mies käsiin?
- Sitä en voi tietää.

— Teillä ei ole mitään aavistusta hänen asunnostaan?

— Ei vähintäkään; eräänä päivänä kuin saatoin vaimoani Louvreen, hän tuli sieltä ulos samalla kuin vaimoni meni sisään, ja silloin osoitti vaimoni hänet minulle.

— Piru vieköön! mutisi d'Artagnan, tuopa on eriskummallista; keltä saitte tietää vaimonne salaryöstön?

— Herra de la Porte'lta.

— Kertoiko hän asiasta tarkempaa?

— Ei hän tiennyt mitään tarkempaa.

— Ettekö ole kuulleet mitään muulta taholta?

— Aivan oikein, kyllä minä olen...

— Mitä?

— Mutta minä en tiedä, olenko kovin varomaton?

— Te palaatte taas samaan; mutta minun tulee huomauttaa teitä, että tällä kertaa on jo vähän liian myöhäistä peräytyä.

— En, hiisi vieköön, peräydykkään, huudahti porvari, kirouksella yllyttäen rohkeuttansa. Muutoin, niin totta kuin nimeni on Bonacieux...

— Onko nimenne Bonacieux? keskeytti d'Artagnan.

— On, se on nimeni.

— Te sanoitte siis: niin totta kuin nimeni on Bonacieux! — anteeksi, että keskeytin; mutta minusta tuntui kuin tuo nimi ei olisi minulle vallan tuntematon.

— Mahdollista kyllä, herra. Minä olen teidän talonisäntänne.

— Ahaa! sanoi d'Artagnan, nousten puoliksi seisovalleen ja kumartaen hänelle, vai olette isäntäni?

— Olen herra. Ja kun niinä kolmena kuukautena, jotka olette asuneet talossani, olette, epäilemättä paljojen toimienne vuoksi, unhottaneet vuokranne maksamatta, ja kun minä en ainoatakaan kertaa ole vielä teitä vaatimuksillani häirinnyt, arvelin teidän panevan arvoa minun arkatuntoisuudelleni.

— Aivan niin, hyvä herra Bonacieux, lausui d'Artagnan, uskokaa minun olevan täynnä kiitollisuutta teitä kohtaan sellaisesta menettelystä, ja, niinkuin jo sanoin, jos voin olla teille miksikään avuksi...

— Sen uskon, herra, minä uskon sen, ja kun tulen sanomaan teille: niin totta kuin nimeni on Bonacieux, niin on minulla luottamus teihin.

— Jatkakaa siis, mitä aioitte minulle sanoa.

Porvari veti taskustaan paperin ja antoi sen d'Artagnan'ille.

— Kirje! sanoi nuori mies.

— Jonka sain tänä aamuna.

D'Artagnan avasi sen ja kun päivä alkoi hämärtää, siirtyi hän ikkunan luokse. Porvari seurasi.

— "Elkää etsikö vaimoanne, luki d'Artagnan, hänet jätetään teille takaisin, sittenkuin häntä ei enää tarvita. Jos otatte askeleenkaan häntä löytääksenne, olette hukassa."

— Sepä on suoraa puhetta, jatkoi d'Artagnan; mutta kaiken kaikkiaan on se vaan uhkaus.

— Niin, mutta tuo uhkaus minua peloittaa; minä en ole laisinkaan miekkamiehiä ja Bastilji minua kamoksuttaa.

— Hm! virkkoi d'Artagnan; mutta asia on semmoinen, ett'en minä halua Bastiljiin enempää kuin tekään. Jos kysymys olisi miekanmittelystä, — ann' soittaa!

— Mutta, herrani, minä luotin kumminkin teihin tässä asiassa.

— Kuinka niin?

— Kun olen nähnyt teidät myötäänsä sangen komeannäköisten muskettisoturien seurassa sekä tiedän heidän olevan herra de Tréville'n muskettisotureita ja siis kardinaalin vihollisia, ajattelin, että te ja teidän ystäväanne, samalla kuin tekisitte oikeudenmukaisesti kuningatarparkaamme kohtaan, olisitte huvitetut tehdä Hänen ylhäisyydellensä pienen kepposen.

— Epäilemättä.

— Ja sitte ajattelin, että olette velkaa minulle kolmen kuukauden vuokran, enkä ole siitä vielä sanaakaan puhunut...

- Niin, niin, te olette jo maininneet sen syyn, ja se on minusta oivallinen.
- Aikoen vielä, jos te vaan teette minulle kunnian edeskinpäin asua luonani, ett'en koskaan panisi kysymykseen mitään vuokraa vastaisuudessa...
- Sangen hyvin.
- Ja lisätkää siihen, jos tarvis vaatii, että arvelin tarjota teille jonkun viisikymmentä pistole'a, jos teillä, mikä ei suinkaan ole luultavaa, sattuisi tällä hetkellä olemaan rahanpula.
- Vallan mainiota; mutta tähän olette siis rikas, hyvä herra Bonacieux?
- Hyvissä varoissa, herra, saatan sanoa; olen koonnut sen verran, että saan pari kolme tuhatta écu'tä korkoa kaupastani, ja erittäinkin sijoittamalla pääomiani kuuluisan purjehtijan Jean Mocquet'in viime matkaan, niin että, ymmärrättehän herra, — Ah! mutta ... huudahti porvari.
- Mitä nyt? kysyi d'Artagnan.
- Mitä näenkään!
- Missä?
- Kadulla, vastapäätä teidän ikkunoitanne, tuolla portin aukossa: mies viittaansa kääriytyneenä.
- Siinä hän on! huusivat d'Artagnan ja porvari yhtä haavaa, tuntien miehen.
- Ah, tällä kertaa, huusi d'Artagnan, juosten ottamaan miekkaansa, tällä kertaa et pääse minulta pakoon.

Ja vetäen miekan tupestaan, hän syöksi ulos huoneesta.

Portailla kohtasi hän Athoksen ja Porthoksen, jotka olivat tulossa häntä tapaamaan. He antoivat tilaa ja d'Artagnan lensi kuin nuoli heidän välitsensä.

- Mitäs nyt! minne sinä juokset tuolla tavoin? huusivat yht'aikaa molemmat muskettisoturit.
- Meung'in mies! vastasi d'Artagnan, ja katosi.

D'Artagnan oli useamman kuin yhden kerran kertonut ystävilleen seikkailunsa tuon tuntemattoman kanssa, niinkuin myöskin tuon matkustavan kaunottaren ilmauksen, jolle mainittu tuntematon oli saattanut uskoa niin tärkeän lähetyksen.

Athoksen luulon mukaan oli d'Artagnan hukannut kirjeensä kahakassa. Hänen mielestensä aatelismies, sillä sen näköinen, jommoiseksi d'Artagnan oli häntä kuvaillut, ei voinut olla muu kuin aatelismies, ei saattanut olla niin halpaluontoinen, että olisi ruvennut varastamaan kirjettä.

Porthos ei nähnyt kaikessa tuossa muuta kuin lemmenkohtauksen, jonka nainen oli suonut miehelle tai mies naiselle, ja jota d'Artagnan'in ja hänen keltaisen hevosensa saapuminen oli häirinnyt.

Aramis oli arvellut, että tuonluontoiset asiat olivat sitä salaperäistä laatua, johon on paras olla koskematta.

He ymmärsivät siis tuosta d'Artagnan'in lausumasta sanasta, mikä asia oli kysymyksessä, ja kun he ajattelivat, että d'Artagnan, joko hän tapasi miehensä tai menetti hänet käsistensä, kumpaisessakin tapauksessa tulisi takaisin kotiinsa, menivät he sisään.

Heidän tullessaan d'Artagnan'in huoneeseen, oli se tyhjä: talonomistaja, peljäten seurauksia kohtauksesta, joka epäilemättä oli tapahtuva nuoren miehen ja tuntemattoman välillä, oli, oman osoittaman luonteensa mukaisesti, pitänyt viisaimpana korjata luunsa.

IX.

D'Artagnan näyttää näkönsä.

Niinkuin Athos ja Porthos olivat arvanneet, d'Artagnan palasi puolen tunnin kuluttua. Tälläkään kertaa ei hän tavannut miestänsä, joka oli hävinnyt kuin ihmeen kautta. D'Artagnan oli juossut miekka kädessä kaikki läheiset kadut, vaan ei ollut löytänyt ketään sen näköistä miestä, jota hän haki; sitten oli hän palannut siihen toimeen, jolla hänen olisi pitänyt alkaa, nimittäin, hän oli ruvennut kolkuttamaan sille portille, jonka edessä tuntematon oli seissut; mutta turhaan oli hän lyödä paukuttanut kymmenkunnan kertaa portille, ei kukaan ollut vastannut, ja naapurit, jotka jyskeen kuulutuansa olivat juosseet portillensa tai pistäneet nokkansa ulos ikkunastaan, olivat vakuuttaneet hänelle, että tuo talo, jonka kaikki aukot muutoin olivat suljettuina, oli kuuden kuukauden ajan ollut aivan autiona.

Sillä välin kuin d'Artagnan juoksi katuja ja jyskytti portteja, oli Aramiskin saapunut kahden toverinsa seuraan, niin että d'Artagnan kotiin palatessaan tapasi liittokunnan aivan täysinäisenä.

— Kuinkas kävi? kysyivät kaikki kolme yhteen ääneen, nähdessään d'Artagnan'in astuvan sisään hikipäin ja vihan vimmassa.

— Kuinkas kävi! huusi hän heittäen miekkansa sängylle, se mies on varmaan itse paholainen; hän katosi kuin kummitus, kuin haamu, kuin aave.

— Uskotko aaveita? kysyi Athos Porthokselta.

— Minä en usko muuta kuin mitä näen, ja kun en ole aaveita nähnyt, en niitä usko.

— Piplia, sanoi Aramis, velvoittaa meidän niitä uskomaan: Samuelin haamu näkyi Saulille ja se on uskonkappale, jota minä ikäväkseni näkisin sinun, Porthos, epäilevän.

— Kaikessa tapauksessa, ihminen tai piru, ruumis tai aave, mielikuvite tai todellisuus, tuo mies on syntynyt minulle kiroukseksi, sillä hänen pakonsa vei meiltä käsistämme mainion edun, hyvät herrat, sata pistole'a ja ehkäpä enemmänkin.

— Kuinka niin? kysyivät yht'aikaa Porthos ja Aramis.

Athos puolestaan, mykkyydessänsä pysyen, tyytyi tekemään tuon saman kysymyksen vaan silmäyksellä.

— Planchet, huusi d'Artagnan palvelijallensa, joka parhaillaan piti korvaansa avaimenreijässä, koettaen saada edes muutamia murusia tuosta keskustelusta, menkää alas isäntäni, herra Bonacieux'in luokse, ja käskekää hänen lähettää tänne puoli tusinaa Beaugency-viiniä; se on minun mielijuomaani.

— Ahaa, sinulla on siis avonainen krediitti isäntäsi tykönä? kysyi Porthos.

— Niin, vastasi d'Artagnan, tästä päivästä lähtien, ja olkaa huoleti, jos viini on huonoa, lähetämme sen takaisin ja pyydämme toista.

— Parempi pyy pivossa, virkkoi Aramis, sananlaskuun viitaten.

— Olenhan aina sanonut, että d'Artagnan'illa on paras pää meistä kaikista neljästä, sanoi Athos, joka lausuttuaan tämän ajatuksensa ja d'Artagnan'in siihen vastattua kumarruksella, vaipui takaisin tavalliseen hiljaisuuteensa.

— Mutta tosiaankin, kuinkas on laita? kysyi Porthos.

— Niin, sanoi Aramis, uskoppas nyt meille salaisuutesi, hyvä ystävä, ell'ei jonkun naisen maine tule siitä kärsimään; siinä tapauksessa teet paremmin jos jätät kertomatta.

— Olkaa huoleti, vastasi d'Artagnan, siitä, mitä minä nyt aion teille jutella, ei kenenkään kunnia joudu vaaraan.

Ja sitten kertoi hän ystävilensä sanasta sanaan kaikki, mitä hänen ja hänen isäntänsä kesken oli puhuttu, ja kuinka mies, joka oli ryöstänyt tuon kelpo isännän vaimon, oli juuri sama, jonka kansaa hän oli joutunut selkkauksiin Franc-Meunier'in ravintolaan tullessaan.

— Asiatoimesi ei ole huono, sanoi Athos, maisteltuaan viiniä tuntijan tavalla ja nyökkäyttäen päätänsä merkiksi että se oli hyvää, ja kyllä tuolta kelpo mieheltä saattaa nykäistä viisi- tai kuusikymmentä pistole'a. Mutta nyt on vaan saatava tietää, maksaako viisi- tai kuusikymmentä pistole'a vaivan panna neljä päätä vaaranalaiseksi.

— Ottakaa toki huomioon, huudahti d'Artagnan, että tässä on kysymys ryöstetystä vaimosta, jota epäilemättä uhataan, ehkäpä kiusataankin, ja kaikkea tuota sen vuoksi, että hän on uskollinen emännällensä.

— Ole varoillasi, d'Artagnan, ole varoillasi, sanoi Aramis, sinä näytät minusta olevan vähän liian kiihkeissäsi tuon rouva Bonacieux'in kohtalosta. Vaimo on luotu meidän turmioksemme, hänestä kaikki meidän kurjuutemme lähtee.

Athos rypisti kulmiaan ja puri huuliaan, kuullessaan tuota Aramoksen mielilauseita.

— Minua ei huoleta rouva Bonacieux, virkkoi d'Artagnan, vaan kuningatar, jota kuningas hyljeksii, jota kardinaali vainoo ja joka näkee pään toisensa jälkeen putoavan kaikilta ystäviltyään.

— Minkästähdän hän rakastaa niitä, joita me inhomme mitä enemmän maailmassa, nimittäin espanjalaisia ja englantilaisia?

— Espanja on hänen synnyinmaansa, vastasi d'Artagnan, ja siis on vallan luonnollista, että hän rakastaa espanjalaisia, jotka ovat saman maan lapsia kuin hän. Mitä toiseen moitteeseen tulee, jonka te olette häntä vastaan tehneet, olen minä kuullut, että hän ei rakasta englantilaisia vaan englantilaista.

— Ja kunniani kautta, virkkoi Athos, se täytyy tunnustaa, että tuo englantilainen kyllä ansaitsikin rakastamista. En ole koskaan nähnyt ylevämpää olemusta kuin hänen.

— Puhumattakaan siitä, että hän pukee itsensä paremmin kuin kukaan, sanoi Porthos. Olin Louvressa sinä päivänä kuin hän kylvi siellä helmiä ja, saakeli vieköön, minä poimin niistä kaksi, jotka möin kymmenestä pistole'sta kappaleen. Entäs sinä, Aramis, tunnetko sinä hänet?

— Yhtä hyvin kuin te, hyvät herrat, sillä minä olin yksi niitä, jotka ottivat hänet kiini Amiens'in

puistossa, jonne herra de Putange, kuningattaren tallimestari, päästi minut. Olin siihen aikaan pappiseminaarissa, ja tuo seikkailu näytti minusta julmalta kuningasta kohtaan.

— Eikä kaikki tuo estäisi minua, sanoi d'Artagnan, jos vaan tietäisin missä herttua Buckingham nyt on, ottamasta häntä kädestä ja saattamasta häntä kuningattaren luokse, vaikka se ei olisi muuksi kuin kardinaalin raivostuttamiseksi; sillä meidän todellinen, ainoa ja ijankaikkinen vihollisemme, hyvät herrat, on kardinaali, ja jos me vaan voisimme löytää keinon, millä saada hänelle tehdyksi jonkun julman kepposen, niin minä, sen tunnustan, panisin mielelläni pääni alttiiksi.

— Ja, virkkoi Athos, kauppamies on sinulle sanonut, että kuningatar epäilee Buckingham'ia houkutellun väärällä viestillä tänne?

— Hän pelkää sitä.

— Maltahan, sanoi Aramis.

— Mitä? kysyi Porthos.

— Jatkakaa vaan, minä koen muistutella mieleeni muutamia seikkoja.

— Ja nyt olen minä varma, sanoi d'Artagnan, että tuo kuningattaren palvelija-naisen ryöstö on yhteydessä niiden tapausten kanssa, joista puhumme, ja ehkäpä Buckingham'in Pariisissa olemisen kanssa.

— Gaskonjalaisen pää on täynnä aatteita, sanoi Porthos ihmetellen.

— Minä kuuntelen hyvin mielelläni hänen puhettansa, sanoi Athos, hänen murteensa minua huvittaa.

— Hyvät herrat, virkkoi Aramis, kuulkaapas, mitä minulla olisi sanomista.

— Kuulkaamme Aramista, sanoivat kaikki kolme ystävästä.

— Eilen olin erään oppineen jumaluusopin tohtorin luona, jolta aina kyselen neuvoja ja ohjeita opinnoitani varten.

Athos hymyili.

— Hän asuu eräässä autiossa kortteerissa, jatkoi Aramis: hänen mielensä ja virkatoimensa vaativat sitä. No, juurikuin minä lähden hänen luotansa...

Tähän pysähtyi Aramis.

— Mitäs sitte? kysyivät hänen kuulijansa, juurikuin lähdit hänen luotansa?

Aramis näytti ponnistelevan itseänsä, aivan kuin semmoinen, joka on valhettelemaisillansa jotakin, ja kohtaa odottamattomia haittoja; mutta kun hänen kolmen toverinsa silmät häntä tähtäsivät, kun he pörhössä-korvin kuuntelivat, ei hänen auttanut peräytyminen.

— Tohtorilla on sisarentytär, jatkoi Aramis.

— Ahaa, vai on hänellä sisarentytär, keskeytti Porthos.

— Sangen kunnioitettava nainen, sanoi Aramis.

Kolme ystävästä rupesivat nauramaan.

— Jos te nauratte ja epäilette, vastasi Aramis, ette saa tietää mitään.

— Me uskomme kuin muhamettilaiset ja olemme mykkiä kuin kivet, sanoi Athos.

— Sitten minä jatkan, sanoi Aramis. Tuo sisarentytär käy toisinaan enonsa luona; no niin, hän oli siellä eilen samaan aikaan kuin minä, sattumalta, ja minun täytyi saattaa häntä vaunuihinsa.

— Ahaa, hänellä on vaunutkin, tuolla tohtorin sisarentyttärellä? keskeytti Porthos, jonka virheitä oli yksi, että hänen kielensä oli hyvin herkissä kantimissa; kaunis tuttavuus, ystäväni.

— Porthos, lausui Aramis, minä olen useamman kuin yhden kerran huomauttanut sinua siitä, että sinä olet kovin herkkä kieleltäsi, ja että se vahingoittaa sinun nais-suosiotasi.

— Hyvät herrat, hyvät herrat, huudahti d'Artagnan, joka alkoi älytä minnepäin kertomus kallistuiksi, asia on vakavaa laatua; koettakaamme olla laskematta leikkiä, jos voimme. Jatka, Aramis, jatka.

— Yht'äkkiä muuan pitkä, tummaverinen, ylhäiskäytöksinen mies ... malttakaas, juuri samaan tapaan kuin sinun miehesi, d'Artagnan.

— Ehkä juuri sama, sanoi tämä.

— Mahdollista kyllä, jatkoi Aramis ... lähestyi minua viiden tai kuuden miehen seuraamana, jotka kulkivat kymmenen askeleen päässä hänen takanansa, ja lausui minulle mitä kohteliaimmalla tavalla: "herra herttua, — ja te rouva", liitti hän puhutellen naista, jota saatoin käsivarressani...

— Tohtorin sisarentytärtä?

- Vaiti nyt, Porthos! sanoi Athos, sinä olet vallan tuskastuttava.
- "Suvaitkaa nousta näihin vaunuihin, ja koettamatta vähintäkään vastustaa, nostamatta vähintäkään melua."
- Hän luuli sinua Buckingham'iksi! huudahti d'Artagnan.
- Niin arvelen, vastasi Aramis.
- Entäs tuota naista? kysyi Porthos.
- Sitä luuli hän kuningattareksi! sanoi d'Artagnan.
- Aivan oikein, vastasi Aramis.
- Tuo gaskonjalainen on koko piru, huudahti Athos, ei mikään jää häneltä tietämättä.
- Seikka on semmoinen, lausui Porthos, että Aramis on vartaloiltaan ja liikenteeltään tuon kauniin herttuan kaltainen; mutta kumminkin, minun mielestäni muskettikauhtanan olisi...
- Minulla oli laaja vaippa ylläni, sanoi Aramis.
- Keskellä heinäkuuta, sepä hiisi! sanoi Porthos, vai pelkäsikö tohtori, että sinut tunnettaisiin?
- Sen vielä ymmärrän, sanoi Athos, että vakoojaa erehdytti ruumiinliikenne; mutta kasvot...
- Minulla oli leveälierinen hattu, sanoi Aramis.
- Oh, Herra nähköön, huudahti Porthos, mitä varokeinoja tarvitaan jumaluusoppia tutkiessa!
- Hyvät herrat, hyvät herrat, lausui d'Artagnan, elkäämme hukatko aikaa leikinlaskuun; hajautukaamme ja etsikäämme käsiin kauppian vaimo, hän on koko juonen avain.
- Noin alhaissäätyinen nainen! uskotko todella, d'Artagnan? kysyi Porthos, vetäen huulensa halveksivaan hymyyn.

— Hän on de la Porte'n, kuningattaren uskotun palvelijan kummitytär. Enkö sitä jo maininnut, hyvät herrat? Ja muutoin, ehkäpä kuningatar juuri tahallansa on tällä kertaa hakenut apukeinonsa niin alhaalta. Korkeat päät näkyvät kauvaksi ja kardinaalilla on hyvät silmät.

— No niin, sanoi Porthos, tehkää ensin sopimus kauppiaan kanssa ja edullinen sopimus.

— Se on tarpeetonta, sanoi d'Artagnan, sillä minä luulen, että ell'ei hän maksaisikkaan meille, saamme kyllä runsaat palkinnot toiselta taholta.

Samassa tuokiossa kuului kiireellistä meteliä portaissa, ovi aukeni remahtaen, ja onneton kauppias syöksähti huoneeseen, jossa parhaillaan näin neuvoteltiin.

— Voi hyvät herrat, huusi hän, pelastakaa minut taivaan nimessä, pelastakaa! Tuolla on neljä miestä, jotka tulevat ottamaan minua kiini; pelastakaa, pelastakaa!

Porthos ja Aramis nousivat seisovilleen.

— Malttakaa silmänräpäys, huudahti d'Artagnan, viitaten heitä työntämään puoliksi paljastetut miekat takaisin tuppeen; malttakaa silmänräpäys, tässä ei tarvita rohkeutta, vaan tässä tarvitaan viisautta.

— Kaiketihan, huudahti Porthos, emme jätä...

— Antakaa d'Artagnan'in toimia, sanoi Athos, hänellä on, sen vieläkin sanon, paras pää meistä kaikista, ja minä puolestani julistan tottelevani häntä. Tee mielesi mukaan, d'Artagnan.

Samassa tuokiossa näkyi neljä poliisia esihuoneen ovella, vaan kun he näkivät neljä muskettisoturia seisovillaan ja miekat vyöllä, empivät he astua lähemmäksi.

— Käykää sisään, hyvät herrat, käykää sisään, lausui d'Artagnan; te olette minun luonani ja me kaikkihan olemme kuninkaan ja herra kardinaalin uskollisia palvelijoita.

— Siis, hyvät herrat, te ette estä meitä täyttämästä käskyä, jonka olemme saaneet? kysyi se, joka näytti joukon johtajalta.

— Päinvastoin, me autammekin teitä jos tarvitaan.

— Mitä hän sanookaan? murisi Porthos.

— Pöllö, ole vaiti, virkkoi Athos.

— Mutta lupasittehan ... sanoi kauppiasparka matalalla äänellä.

— Emmehän voi teitä pelastaa, ell'emme säily vapaina, vastasi joutuisasti ja kuiskaisemalla d'Artagnan, ja jos me vähänkään näyttäisimme teitä puollustavan, otettaisiin meidät kiini yhdessä teidän kanssanne.

— Minusta näyttää kumminkin...

— Astukaa esiin, hyvät herrat, astukaa esiin, lausui kuuluvalla äänellä d'Artagnan; minulla ei ole mitään syytä puollustaa tätä herraa. Vasta tänäpäivänä olen hänen nähnyt ensi kerran, mistä

syystä, sen hän on itse teille sanova, nimittäin, hän tuli vaatimaan minulta hyyriä asunnostani. Eikö totta, herra Bonacieux? Vastatkaa!

— Se on peräti totta, huudahti kauppias, vaan herra, ei sano teille...

— Vaiti minusta ja ystäväistäni, vaiti erittäinkin kuningattaresta, muuten saatatte meidät kaikki hukkaan, pelastamatta kuitenkaan itseänne. Menkää, menkää hyvät herrat ja viekää pois tuo mies!

Ja d'Artagnan työnsi hämmästyneen kauppiaan poliisien käsiin, sanoen:

— Te olette heittiö, veikkoseni; tulette vaatimaan minulta rahaa, minulta! muskettisoturilta! Vankeuteen! Herrat hyvät, vielä kerran, viekää hänet vankeuteen, ja säilyttäkää hänet lukon takana niinkauvan kuin mahdollista, niin saanpahan sillä tavoin maksun aikaa.

Poliisit tulvehtivat kiitollisuutta ja veivät pois saaliinsa. Juuri heidän lähtiessään löi d'Artagnan päällysmiestä, olalle ja lausui:

— Miksikäs en joisi teidän terveydeksenne ja miks'ette te joisi minun? — ja näin sanottuaan täytti hän kaksi lasia Beaugency'n viinillä, jota Bonacieux'in hyväntahtoisuus oli hänelle toimittanut.

— Tämä on kovin suuri kunnia minulle, lausui poliisien päällysmies, ja minä otan sen kiitollisuudella vastaan.

— Siis, terveydeksenne, herra ... mikäs nimenne onkaan?

— Boisrenard.

— Herra Boisrenard, maljanne!

— Maljanne, herra: mikäs teidän nimenne on vuorostanne, jos suvaitsette?

— D'Artagnan.

— Terveydeksenne, herra d'Artagnan.

— Ja yli kaikkien näiden maljojen, huudahti d'Artagnan kuni innostuksen vallassa, kuninkaan ja kardinaalin malja!

Poliisien päällysmies olisi kentiesi epäillyt d'Artagnan'in tosimielisyyttä, jos viini olisi ollut huonoa, vaan kun viini oli hyvää, oli hän vakuutettu.

— Mutta kuinka perhanan halpamaisesti sinä nyt teitkään? lausui Porthos, kun poliisien päällysmies oli mennyt tiehensä ja ystävykset olivat jääneet yksinään. Hyi hiidessä! Neljä muskettisoturia antaa keskellensä ottaa kiinni onnettoman, joka huutaa apua! Entäs sitte aatelismiehen juoda poliisin kanssa!

— Porthos, virkkoi Aramis, Athos sanoi jo sinua pöllöksi, ja minä yhdyn siihen. D'Artagnan, sinä olet suuri mies ja kun sinä kerran joudut herra de Tréville'n paikalle, pyydän minä sinun puoltosanaasi hakiessani apotiksi.

— Mutta tämä menee yli minun ymmärrykseni, sanoi Porthos; tekö hyväksytte D'Artagnan'in teon?

— Sen minä, hiisi vieköön, uskon, sanoi Athos; minä en ainoastaan hyväksy hänen tekoansa, vaan vieläpä onnittelenkin häntä siitä.

— Ja nyt, hyvät herrat, sanoi d'Artagnan vaivautumatta selittämään menettelyänsä Porthokselle, kaikki yhden ja yksi kaikkien puolesta, se on meidän tunnuslauseemme, eikö niin?

— Mutta ... sanoi Porthos.

— Nosta kätesi ja vanno! huudahti yht'aikaa Athos ja Aramis.

Esimerkin voittamana, muristen itsekseen, Porthos nosti kätensä, ja neljä ystävästä kertoivat yhteen ääneen d'Artagnan'in lausuman kaavan mukaan:

"Kaikki yhden ja yksi kaikkein puolesta!"

— Nyt on parasta, että jokainen menee kotiinsa, sanoi d'Artagnan aivan kun hän ei olisi elämässään muuta tehnytkään kuin käskenyt, ja valppautta! sillä tästä hetkestä lähtien olemme sodassa kardinaalia vastaan.

X.

Rotanliukku seitsemännellätoista vuosisadalla.

Rotanliukku ei ole meidän aikamme keksinnöitä; niin kohta kuin yhteiskunnat muodostuessaan

keksivät jonkunmoisen poliisin, tämä poliisi keksi rotanliukun.

Kun lukijamme eivät kenties vielä ole tutustuneet Jerusalemin kadun kielenmelskaan ja kun me siitä lähtien kuin kirjoittamaan rupesimme, ja siitä on jo viisitoista vuotta, ensi kertaa käytämme mainittua sanaa tähän tarkoitukseen, niin selittäkäämme mitä rotanliukku on.

Kun jossakin talossa, olkoon se mikä tahansa, joku on jostakin rikoksesta epäluulonalaisena otettu kiini, pidetään kiinniottaminen salassa; neljä tai viisi miestä asetetaan väijyksiin portin lähimaiseen huoneeseen, portti avataan jokaiselle ken kolkuttaa, suljetaan heidän jälestaan ja heidät otetaan kiini; tällä tavoin saadaan parissa kolmessa päivässä kiini melkein kaikki talon käypäläiset.

Se on rotanliukku.

Tehtiin siis mestari Bonacieux'in talosta rotanliukku, ja ken hyvänsä sinne tuli, sen ottivat kardinaalin miehet kiini ja tutkistelivat. Sanomattakin on selvää, että kun eri käytävä vei ensimmäiseen kerrokseen, jossa d'Artagnan asui, hänen luonansa kävijät jäivät vapaiksi kaikesta ahdistelemisesta.

Muutoin, siellä ei muita käyntykään kuin nuo kolme muskettisoturia; he olivat etsiskelleet kukin tahollansa, vaan eivät olleet mitään löytäneet, eivät mitään keksineet. Athos oli käynyt kyselemässä itse herra de Tréville'ltäkin, joka seikka, tuon arvoisan muskettisoturin tavallisen äänettömyyden tähden, oli suuresti hänen kapteeniansa kummastuttanut. Mutta herra de Tréville ei tiennyt mitään muuta kuin että hänen viimeksi tavatessaan kardinaalia, kuningasta ja kuningatarta, kardinaali oli näyttänyt olevan sangen huolissaan, kuningas levottomana ja kuningattaren punaiset silmät ilmoittivat hänen joko valvoneen tai itkeneen. Vaan tuo viime mainittu seikka ei ollut häntä suuresti oudoksuttanut, koska kuningatar naimisiin mentyänsä oli paljonkin valvonut ja itkenyt.

Herra de Tréville neuvoi Athosta kaikessa tapauksessa palvelemaan kuningasta ja erittäinkin kuningatarta, ja pyysi häntä antamaan saman neuvon tovereillensakin.

Mitä d'Artagnan'iin tulee, hän ei hievahtanutkaan kotoansa. Hän oli muuttanut huoneensa observatorioksi. Ikkunoista näki hän ne, jotka tulivat kiiniotettaviksi ja kun hän oli kiskonut irti lattiakiviä ja kaivanut mullan pois, niin että yksinkertainen laipio vaan eroitti häntä alhaalla olevasta huoneesta, jossa kuulustelemiset pidettiin, kuuli hän kaikki mitä kiiniottajain ja heidän uhriensa kesken tapahtui.

Kuulustelemiset, joiden edellä kiiniotettua itseään koskevat seikat mitä tarkimmasti tutkittiin, kävivät aina melkein tähän tapaan:

- Onko rouva Bonacieux antanut teille mitään jätettäväksi hänen miehellensä tai kelle muulle?
- Onko herra Bonacieux antanut teille mitään jätettäväksi hänen vaimollensa tai kelle muulle?
- Onko jompikumpi uskonut suusanallisesti teille mitään?

Jos he jotakin tietäisivät, eivät he tuolla tavoin kyselisi, sanoi d'Artagnan itsekseen. Mutta mitähän he kokevat saada tietää? Varmaankin, onko herttua Buckingham Pariisissa ja onko hän kohdannut tai kohtaava kuningatarta.

D'Artagnan pysähtyi tähän ajatukseen, joka kaikesta siitä päättäen, mitä hän oli kuullut, ei ollut todenmukaisuutta vailla.

Sillä välin rotanliukku oli täydessä toimessa ja d'Artagnan'in valppaus samoin.

Huomis-iltana Bonacieux'in kiinniottamisen jälkeen, juuri kun Athos oli jättänyt d'Artagnan'in, mennäksensä herra de Tréville'n luokse, kun kello oli saanut lyöneeksi yhdeksän, ja kun Planchet, joka ei vielä ollut laittanut vuodetta, rupesi askareihinsa, kolkutettiin katuportille; portti aukeni heti, ja sulkeutui samassa: joku oli taas tullut rotanliukkuun.

D'Artagnan kiiruhti aukollensa, laskeutui mahalleen ja kuunteli.

Heti kuului huutoa, sitten vaikeroimista, jota koetettiin tukahduttaa. Kuulustelusta ei ollut puhettakaan.

— Hiisi vieköön, sanoi d'Artagnan itsekseen, minusta kuulostaa kuin se olisi nainen: häntä kopeloidaan, hän vastustaa, — hänelle tehdään väkivaltaa — konnat!

Ja d'Artagnan kaikessa varovaisuudessaan sai kynsin hampain ponnistella vastaan, voidaksensa olla sekoittumatta alhaalla tapahtuvaan asiain menoon.

— Mutta tietäkähän, että minä olen tämän talon emäntä, hyvät herrat! tietäkää, että minä olen rouva Bonacieux ja että olen kuningattaren palveluksessa! huusi onneton nainen.

— Rouva Bonacieux! mutisi d'Artagnan; olisinko minä niin onnellinen, että olisin löytänyt sen, jota kaikki etsivät!

— Juuri teitä me odotimme, sanoivat kuulustelijat. Ääni tukehtui tukehtumistaan: tuima taistelu jytisytti seiniä. Uhri vastusteli niin paljon kuin nainen voi neljää miestä vastustella.

— Armahtakaa, hyvät herrat, arm ... vaikeroi ääni, joka vaan katkonaisesti pääsi enää kuuluviin.

— He panevat kapulaa hänen suuhunsa, he aikovat viedä hänet muassaan, huudahti d'Artagnan, kimmahden pystyyn kuin vivulla. Miekkan! hyvä, se on vyölläni. Planchet!

— Herra?

— Juokse hakemaan Athosta, Porthosta ja Aramista. Joku heistä kolmesta on varmaan kotona, ehkäpä kaikki kolme. Ottakoot aseensa ja tulkoott tänne, rientäkööt! Ah, nyt muistan, Athos on herra de Tréville'n luona.

— Mutta minne menette te, herra, minne?

— Minä laskeudun ikkunan kautta, huudahti d'Artagnan, joutuakseni pikemmin; sinä pane lattiakivet paikoilleen, lakaise lattia, mene sitte ulos portista ja juokse minne sinut käsken.

— Voi, hyvä herrani, te menetätte henkenne, huusi Planchet.

— Vaiti, tomppeli, sanoi d'Artagnan. Ja riippuen käsiensä varassa ikkunalaudasta, pudottautui hän alas ensimmäisestä kerroksesta, joka onneksi ei sattunut olemaan korkealla, saamatta naarmuakaan.

Sitten riensi hän kolkuttamaan portille, mutisten:

— Nyt menen minä vuorostani rotanliukkuun, ja onnettomat ne kissat, jotka ryhtyvät tämmöisen rotan kimppuun.

Tuskin oli portti kajahtanut nuoren miehen iskusta, kun meteli lakkasi, askeleita lähestyi, portti aukeni ja d'Artagnan paljas miekka kädessä syöksyi herra Bonacieux'in huoneeseen, jonka ovi, epäilemättä vivun vaikutuksesta, lennähti itsestään kiini.

Silloin Bonacieux'in onnettoman talon asukkaat ja läheisimmät naapurit kuulivat kovia huutoja, jyskettä, miekkojen kalsketta ja alinomaista huonekalujen särkymistä. Hetkisen perästä näkivät ne, jotka tuon metelin vuoksi olivat avanneet ikkunansa, saadakseen selvää sen syystä, portin uudestaan aukeavan ja neljä mustapukuista miestä säikähtyneiden korppien tavoin kiitävän ulos, jättäen maahan ja pöytien kulmille höyheniänsä, se on, takkiensa repaleita ja vaipojensa kappaleita.

D'Artagnan pääsi voittajaksi vähällä vaivalla, se on myönnettävä, sillä yksi ainoa poliisi oli aseellinen, ja hänkin puollusteli itseään vaan näön vuoksi. Tosin nuo kolme muuta olivat koettaneet kaataa nuorta miestä tuoleilla ja saviastioilla; mutta pari kolme gaskonjalaisen säilän tekemää naarmua saattoi heidät säikähdyksiin. Kymmenessä minuutissa olivat he kaikki kukistetut ja d'Artagnan päässyt herraksi taistelutanterella.

Naapurit, jotka olivat avanneet ikkunansa sillä tyvenellä mielellä, mikä Pariisin asukkaille niinä alinomaisten levottomuuksien ja metelien aikoina oli painunut ominaiseksi, sulkiivat ne takaisin kiini, nähtyään neljä mustaan puettua miestä juoksevan pakoon; vaistinsa sanoi heille, että kaikki oli ainakin hetkeksi taas ohi.

Muutoin oli jo myöhä, ja silloin niinkuin nytkin asetuttiin Luxemburg'in kaupunginosassa hyvissä ajoin levolle.

D'Artagnan, jäätyään yksin rouva Bonacieux'in kanssa, kääntyi hänen puoleensa: vaimo raukka oli vaipunut nojatuoliin puolipyörryksissä. D'Artagnan tarkasti häntä pikaisella silmäyksellä.

Vaimo oli viehättävä, viiden- tai kuudenkolmatta ikäinen nainen, tummaverinen, sinisilmäinen, nenä hieman koukistunut, hampaat ihmeen kauniit, hipiö ruusun ja opaalin hohtoinen. Siihen pysähtyivätkin ne tuntomerkit, joista olisi voinut luulla häntä ylhäiseksi naiseksi. Kätet olivat valkoiset, vaan ei hienomuotoiset, jalat eivät osoittaneet korkeata säätyä. Onneksi ei d'Artagnan vielä ollut ehtinyt huomata noita pikkuseikkoja.

D'Artagnan'in noin tarkastellessa rouva Bonacieux'ia ja joutuessa hänen jalkoihinsa, niinkuin jo sanoimme, näki hän maassa hienon batistiliinan, jonka hän tapansa mukaan nosti ylös, ja jonka kulmassa hän tunsu saman nimimerkin, minkä hän oli nähnyt siinä liinasessa, joka oli vähällä ollut saattaa hänet Aramoksen kanssa vaaralliseen otteluun.

Siitä saakka oli d'Artagnan'illa epäluulo kaikkia vaakunoittuja liinasia vastaan, ja hän pisti nyt sanaakaan hiiskahtamatta liinasen rouva Bonacieux'in taskuun.

Samassa hetkessä rouva Bonacieux tointui pyörrystilastaan. Hän avasi silmänsä, katsahti kauhistuksissaan ympärilleen, näki huoneen tyhjäksi ja havaitsi olevansa yksinään pelastajansa kanssa. Hän ojensi d'Artagnan'ille heti kohta molemmat kätensä ja hymyili. Rouva Bonacieux'in hymy oli mitä suloisin maailmassa.

— Ah, herra! sanoi hän, te olette minut pelastaneet: sallikaa minun kiittää teitä.

— Rouva, lausui d'Artagnan, en ole tehnyt muuta kuin mitä jokainen aatelismies minun sijassani olisi tehnyt, ette siis tarvitse ollenkaan minua kiitellä.

— Kyllä, herrani, kyllä varmaan, ja minä toivon voivani näyttää teille, ett'ette ole tehneet palvelusta kiittämättömälle. Mutta mitä tahtoivat minusta nuo miehet, joita ensin luulin rosvoiksi, ja minkätähden ei Bonacieux ole täällä.

— Rouva, nuo miehet olivat ainakin yhtä vaarallisia kuin rosivot, sillä ne olivat kardinaalin käskyläisiä; ja mitä puolisoonne herra Bonacieux'iin tulee, hän ei ole täällä sen vuoksi, että hänet

juuri eilen vietiin Bastiljiin.

— Mieheni Bastiljiin! huudahti rouva Bonacieux; oh, Jumalani! mitä hän on sitten tehnyt? mies parka! mies, joka on itse viattomuus!

Ja jonkunmoinen hymyilyn tapainen lennähti nuoren vaimon vielä säikähtyneille kasvoille.

— Mitäkö hän on tehnyt, rouva? sanoi d'Artagnan. Minä luulen hänen ainoan rikoksen olevan sen onnen ja samalla onnettomuuden, että hän on teidän puolisonne.

— Mutta herrani, te siis tiedätte...

— Tiedän että teidät oli ryöstetty pois.

— Ja kuka oli ryöstäjä? Tiedättekö? Oh, jos te sen tiedätte, sanokaa minulle.

— Neljäkymmenen tai neljäkymmenen viiden ikäinen mies, mustatukkainen, tumma-ihoinen ja arpi vasemmassa ohimossa.

— Juuri hän, sama mies; mutta hänen nimensä?

— Ah, nimensä? sitä en tiedä.

— Ja tiesikö puolisoni, että minut oli ryöstetty?

— Se ilmoitettiin hänelle kirjeessä, jonka oli kirjoittanut juuri tuo ryöväri itse.

— Ja epäileekö mieheni, kysyi rouva Bonacieux hämillänsä, syytä tähän tapaukseen?

— Hän otaksui, luulen ma, että syy oli valtiollinen.

— Minä epäilin sitä alussa, vaan nyt olen samaa mieltä kuin hän. Siis ei tuo rakas Bonacieux ole hetkeäkään minua epäillyt...

— Oh, kaukana siitä, rouvani, hän oli siksi ylpeä teidän siveydestänne ja erittäinkin teidän rakkaudestanne.

Toinen melkein näkymätön hymy värähti kauniin vaimon ruusuhuulilla.

— Mutta, jatkoi d'Artagnan, kuinka pääsitte pakoon?

— Minä käytin hyväkseni sitä hetkeä, jolloin minut jätettiin yksin ja kun jo tänä aamuna havaitsin, miten minun ryöstämiseni oli ymmärrettävä, laskeuduin ikkunan kautta lakanan avulla; sitten, minä kun luulin mieheni olevan täällä, riensin tänne häntä tapaamaan.

— Jättäytyäksenne hänen turviinsa?

— Oh, ei, kyllähän hyvin tiesin ettei miesparkani kykenisi minua puollustamaan; vaan kun hän muutoin saattoi olla meille hyödyksi, tahdoin puhua hänen kanssansa.

— Mistä asiasta?

— Oh, se ei ole minun oma salaisuuteni, enkä siis voi sitä teille ilmaista.

— Muutoin, sanoi d'Artagnan, (anteeksi, rouvani, että varovaisuudessani kehoitan teitä varovaisuuteen) muutoin luulen, ett'ei tämä ole sovelias paikka salaisuuksien ilmoittamiselle. Miehet, jotka ajoin pakoon, voivat palata lisän kanssa; jos he tapaavat meidät täällä, olemme hukassa. Minä olen kyllä lähettänyt sanan kolmelle ystävälleni, vaan kuka sen tietää tavataanko heitä kotona.

— Niin niin, te olette oikeassa, huudahti rouva Bonacieux kauhistuneena; paetkaamme, pelastakaamme itsemme.

Näin sanoen tarttui hän d'Artagnan'in käsivarteen ja veti häntä innokkaasti puoleensa.

— Vaan minne pakenemme? kysyi d'Artagnan, minne pelastaudumme?

— Aivan ensiksi lähtekäämme pois tästä talosta, sittenpä hän näemme.

Ja nuori mies ja nainen laskeutuivat nopeasti Fossoyeurs'in kadulle, huolimatta sulkea porttiakaan, kääntyivät Fossés-monsieur-le-Prince'in kadulle, eivätkä pysähtyneet ennenkuin Saint-Sulpice'n torilla.

— Minnekkäs nyt mennään, kysyi d'Artagnan, ja minne tahdotte minun itseänne saattamaan?

— Olen sängen hämilläni mitä minun tulee teille vastata, sanoi rouva Bonacieux; aikomukseni oli antaa puolisoni kautta tieto herra de la Porte'lle, että herra de la Porte voisi tarkalleen ilmoittaa mitä Louvressa on tapahtunut näinä kolmena päivänä, ja olisiko minun vaarallista tulla sinne.

— Mutta, sanoi d'Artagnan, voisihan minä mennä viemään sanan herra de la Porte'lle.

— Epäilemättä; siinä on vaan yksi haitta: Bonacieux tunnetaan Louvressa ja hänet päästetään sinne sisään, vaan teitä ei tunneta, ja teiltä suljetaan portti.

— Malttakaas! sanoi d'Artagnan, teillä on varmaan jossakin porttiluukussa portinvartija, joka on teidän ystävydessänne ja joka lunnassanan kuultuansa...

Rouva Bonacieux silmäsi terävästi nuorta miestä.

— Ja jos minä annan teille lunnassanan, sanoi hän, unhotatteko sen heti kun olette sitä käyttäneet.

— Kunniasanallani vakuutan sen! sanoi d'Artagnan niin rehellisellä äänenpainolla, ett'ei siinä ollut epäilemisen sijaa.

— No niin, minä luotan sanaanne; te olette kunnan miehen näköinen, ja sitä paitsi on mahdollista, että teitä odottaa onni hyväntyönne palkkioksi.

— Minä teen ilman lupauksitta ja omantuntoni vaatimuksesta kaikki millä voin hyödyttää kuningasta ja kuningatarta, sanoi d'Artagnan; käyttäkää siis minua kuni ystävää ainakin.

— Mutta mihinkäs saatte minut siksi aikaa?

— Eikö teillä ole ketään, jonka luota herra de la Porte voisi tulla teitä noutamaan?

— Ei, minä en tahdo luottaa kehenkään.

— Malttakaas, sanoi d'Artagnan; me olemme Athoksen portilla; niin, tässä se on.

— Kuka on Athos?

— Eräs minun ystäviäni.

— Vaan jos hän on kotona ja näkee minut?

— Hän ei ole kotona, ja minä otan avaimen mukaani sittenkuin olen saattanut teidät hänen asuntoonsa.

— Vaan jos hän tulee kotiin?

— Hän ei tule; muutoin, hänelle ilmoitetaan, että minä olen tuonut muassani naisen, joka on hänen huoneessansa.

— Vaan minä joudun sangen sopimattomaan asemaan, ymmärrättehän.

— Mitä se haittaa; ei teitä tunne kukaan; muutoin, me olemme nyt sellaisessa tilassa, ett'ei kaikkia sopivaisuuksia auta katsominen.

— Mennään siis ystävänne luokse. Missä asuu hän.

— Férou-kadun varrella, pari askelta tästä.

— Menkäämme siis.

Ja molemmat läksivät yhdessä sinne päin. Niinkuin d'Artagnan oli arvannut, ei Athos ollut kotona; hän otti avaimen, joka oli tapa jättää hänen haltuunsa, koska hän oli talon ystävä, nousi portaita ylös ja vei rouva Bonacieux'in siihen pieneen huoneeseen, josta jo olemme kertoneet.

— Olkaa nyt kuin kotonanne, sanoi hän; mutta kuulkaas, sulkekaa ovi sisäpuolelta, elkkää avatko, ell'ette kuule kolmea tämmöistä naputusta: malttakaas; ja nyt löi hän ovelle kolme kertaa, kahdesti perättäin ja melkoisen kovasti, kolmannen vähän myöhempään ja hiljemmin.

— Hyvä, sanoi rouva Bonacieux, nyt tulee minun vuoroni antaa teille ohjeeni.

— Minä olen valmis kuulemaan.

— Menkää Louvreen sille portille joka on l'Échelle'n kadun puolella ja kysykää Germain'ia.

— Hyvä. Entäs sitten?

— Hän kysyy, mitä teillä on asiaa ja silloin vastaatte siihen sanat: Tours ja Bruxelles. Kohta tekee hän käskynne mukaan.

— Ja mitä minä käsken?

— Mennä noutamaan herra de la Porte'a, kuningattaren kamaripalvelijaa.

— Ja kun hän menee noutamaan ja kun herra de la Porte tulee?

— Lähetätte hänet tänne luokseni.

— Hyv' on, mutta missä ja kuinka saan teitä sittemmin nähdä?

— Pidättekö sitten niin suurta lukua nähdä minua?

— Tietysti.

— No niin! jättäkää se minun huolekseni ja olkaa rauhassa.

— Luotan sanaanne.

— Saatte luottaa.

D'Artagnan heitti jäähyväiset rouva Bonacieux'ille, luoden häneen hellimmän silmäyksen millä suinkin voi ympäröidä pientä viehättävää olemusta, ja kun hän laskeutui alas portaita, kuuli hän

oven suljettavan ja avaimen väännettävän kahteen kertaan. Parissa hyppäyksessä oli hän Louvressa; hänen tullessaan l'Échelle'n portille, löi kello kymmenen. Kaikki ne seikat, mitä nyt olemme kertoneet, olivat tapahtuneet puolessa tunnissa.

Kaikki kävi niinkuin rouva Bonacieux oli ennakolta kertonut. Lunnassanan kuultuansa kumarsi Germain; kymmenen minuutin kuluttua oli de la Porte vahtihuoneessa; parilla sanalla kertoi d'Artagnan hänelle koko asiain tilan ja ilmoitti, missä rouva Bonacieux oli. De la Porte otti kahteen kertaan selvän osoitteesta ja lähti sitten juoksujalassa menemään. Mutta tuskin oli hän ehtinyt kymmentä askelta, kun hän kääntyi takaisin.

— Nuori mies, sanoi hän d'Artagnan'ille, yksi neuvo.

— Mikä?

— Teillä saattaa olla ikävyyksiä niistä seikoista, mitä nyt on tapahtunut.

— Luuletteko niin?

— Luulen.

— Onko teillä ketään ystävää, jonka kello jääpyy?

— Kuinka niin?

— Menkää häntä tapaamaan, saadaksenne hänet tarvittaissa todistamaan olleenne hänen luonansa kello puoli yhdeksän aikaan. Oikeudenkäynnissä nimitetään semmoista sanalla "alibi", joka on niin paljon kuin: henkilön oleminen toisessa paikassa kuin missä rikos, josta häntä syytetään, on tapahtunut.

D'Artagnan katsoi neuvon viisaaksi; hän kiiruhti aika hamppua herra de Tréville'n luokse; mutta sen sijaan että olisi mennyt vastaanottohuoneeseen niinkuin kaikki muut, pyysi hän päästä suoraan herra de Tréville'n sisähuoneeseen. Kun d'Artagnan oli hotellin jokapäiväisiä käypäläisiä, ei hänen pyyntönsä kohdannut mitään vastusta; ja herra de Tréville'lle mentiin ilmoittamaan, että hänen nuori maamiehensä, jolla oli jotakin tärkeätä hänelle sanottavana, anoi erityistä puheillepääsyä. Viiden minuutin kuluttua tuli herra de Tréville ja kysyi d'Artagnan'ilta, mikä asia oli saattanut häntä tulemaan hänen luoksensa näin myöhäisellä hetkellä.

— Anteeksi, herra! sanoi d'Artagnan, joka oli käyttänyt hyväksensä sitä lyhyttä hetkeä, minkä hän oli ollut yksinään huoneessa, ja kääntänyt seinäkellon viisarin kolme neljännestä taaksepäin; minä ajattelin, että koska kello ei vielä ollut kuin kaksikymmentä viisi minuuttia yli yhdeksän, minulla olisi vielä aikaa käydä puheillanne.

— Kaksikymmentä viisi minuuttia yli yhdeksän! huudahti herra de Tréville katsahtaen kelloon; mutta se on mahdotonta!

— Katsokaahan toki, herra, sanoi d'Artagnan, on kuin onkin.

— Aivan oikein, sanoi herra de Tréville, luulin sen jo olevan enemmän. Mutta mitäs teillä nyt on asiaa?

Silloin d'Artagnan lateli herra de Tréville'lle pitkän historian kuningattaresta. Hän toi esille mitä hän pelkäsi kuningattaren suhteen; hän kertoi, mitä hän oli kuullut puhuttavan kardinaalin aikeista Buckingham'ia vastaan, ja kaiken tuon teki hän niin levollisesti ja vakaasti, ett'ei herra de Tréville havainnut siinä mitään juontaa, sitä vähemmin, koska hän itsekin oli huomannut jotakin outoa kardinaalin, kuninkaan ja kuningattaren keskinäisessä suhteessa.

Kun kello löi kymmenen, jätti d'Artagnan herra de Tréville'n, joka kiitteli häntä tiedonannoista, kehoitti häntä vast'edeskin palvelemaan kaikesta sydämmestään kuningasta ja kuningatarta, ja meni vastaanottohuoneeseen. Mutta portaiden juurella muisti d'Artagnan unhottaneen keppinsä; mitäs, hän palasi nopeasti takaisin sisähuoneeseen, käänsi viisarin paikallensa, ett'ei seuraavana päivänä huomattaisi sitä muutetun, ja varmana siitä, että hänellä nyt olisi todistaja alibi'llensa, astui hän alas portaita ja oli siinä tuokiassa kadulla.

XI.

Juoni sotkeutuu.

Käytyänsä herra de Tréville'n luona, lähti d'Artagnan mietteissään kulkemaan kiertoteitä kotiinsa.

Mitä ajatteli d'Artagnan poiketessaan noin tieltänsä ja katsellessaan taivaan tähtiä milloin huoaten, milloin hymyillen!

Hän ajatteli rouva Bonacieux'ia. Muskettisoturien oppilaalle oli tuo nuori nainen melkein hänen haaveksittu ihanteensa. Kauneus, salaperäisyys, osallisuus melkein kaikkiin hovin salaisuuksiin painoi hänen suloihin piirteihinsä soman vakavuuden, mutta samalla saattoi hänestä epäillä, ettei hän ollut vallan tunteetonkaan, ominaisuus, jolla on vastustamaton viehätysvoima rakastajan-

alkuihin; siihen lisäksi oli d'Artagnan pelastanut hänet noiden hirviöiden käsistä, jotka tahtoivat häntä riistää ja raastaa, ja tuo tärkeä palvelus oli synnyttänyt heidän välillensä sen lajin kiitollisuuden tunteita, joka niin helposti saapi hellemmänkin luonteen.

D'Artagnan näki jo, — niin nopeasti unelmat liitävät mielikuvituksen siivillä! — luonansa tuon nuoren naisen lähettilään, tuomassa hänelle lemmenkohtausta koskevaa kirjettä, kultavitjoja tai jalokiviä. Olemme jo maininneet, että nuoret ylimyssukuiset kainostumatta ottivat vastaan kuninkaalta rahaa; lisätäkäämme että sinä siveellisen velttouden aikana ei heillä ollut enempää häpyä lemmittyjänsäkään kohtaan ja että nuo lahjoittivat heille varsin kalliita ja pysyviäsiä muistoja, ikäänkuin olisivat koettaneet korvata tunteittensa löyhyyttä lahjojensa lujudella.

Punastumatta silloin raivattiin tiensä elämän mukavuuksiin naisten avulla. Ne naiset, jotka olivat ainoastaan kauniita, antoivat kauneutensa, ja siitpä epäilemättä johtuikin sananparsii, että kaunein tyttö maailmassa ei voi lahjoittaa muuta kuin mitä hänellä on. Ne, jotka olivat rikkaita, antoivat siihen lisäksi osan rahoistansa, ja voisipa mainita hyvän joukon tämän aikakauden sankareita, jotka eivät olisi voittaneet ensin kannuksiansa ja sitten tappeluitansa ilman sitä paksua kukkaroa, jonka heidän lemmittynsä sijoitti heidän satulaansa.

D'Artagnan'illa ei ollut mitään; maalais-kainous, tuo ohut kiille, tuo päivänikäinen kukka, tuo persikan nukka, oli kokonaan haihtunut siihen vähemmän puhdasoppisten neuvojen tuuleen, joita nuo kolme muskettisoturia olivat nuorelle ystävällensä antaneet. D'Artagnan, seuraten ajan omituista tapaa, piti Pariisia sotakenttänä, eikä sen huonompana kuin Flanderiakaan: siellä espanjalainen, täällä nainen. Kumpaisessakin paikassa vihollinen kukistettavana, palovero kiskottavana.

Mutta lausukaamme, että tällä hetkellä vallitsi d'Artagnan'ia jalompi tunne kuin omanvoiton pyynti. Kauppias oli sanonut olevansa rikas; nuori mies arvasi, että semmoisen nahjuksen kuin Bonacieux'in perheessä vaimo se kaiketi raha-arkun avainta hallitsi. Mutta kaikella tuolla ei ollut mitään vaikutusta siihen tunteeseen, jonka rouva Bonacieux'in näkeminen oli herättänyt, ja omanvoiton pyynti oli jäänyt melkein vieraaksi sille syttyvälle rakkaudelle, jonka tuo näkeminen oli synnyttänyt. Me sanomme "melkein", sillä ajatus, että nuori, kaunis, suloinen, terävä-älyinen nainen samalla on myöskin rikas, ei suinkaan heikonna syttyvää rakkautta, vaan päinvastoin vahvistaa sitä.

Varallisuus synnyttää koko joukon suurellisen elämän huolia ja oikkuja, jotka hyvin soveltuvat kauneudelle. Valkoinen ja hieno sukka, silkkihame, pitsikaulus, soma kenkä jalkaan, aistikas nauha päähän, nuo kaikki eivät tee rumaa naista kauniiksi, vaan tekevät kauniin naisen ihanaksi, puhumattakaan käsistä, jotka voittavat kaikesta tuosta; käsien, varsinkin naisten, on tarvis olla joutilaina, ollakseen kauniit.

D'Artagnan, niinkuin lukija jo varsin hyvin tietää, koska emme oli peitelleet hänen varallisuutensa tilaa, ei ollut suinkaan mikään miljoonamies; hän toivoi kyllä kerta siksi tulevansa, mutta aika, jonka hän oli määrännyt tähän onnen tilaan joutuaksensa, oli melkoisen kaukana. Sillä välin, mikä tuska, nähdä nainen, jonka tahtois halajavan noita tuhansia mitättömyyksiä, joista naiset luovat onnellisuutensa, eikä voida antaa hänelle noita tuhansia mitättömyyksiä! Kun nainen on rikas, vaan rakastaja ei, hankkii hän ainakin itse, mitä rakastaja ei kykene hänelle tarjoamaan; ja vaikka tavallisuutta myöten vaimon huvit lähtevät miehen kukkarosta, on harvinaista, että mies niistä saa kiitoksen kantaa.

D'Artagnan, valmis mitä hellimmäksi rakastajaksi, oli toistaiseksi ainakin sangen harras ystävä. Keskellä rakkaustuumiansa kauppiaan rouvaa kohtaan ei hän kumminkaan unhottanut omia tovereitansa. Kaunis rouva Bonacieux oli vaimo, jota saattoi kävelyttää Saint-Denis'in kentällä tai Saint-Germain'in torilla Athoksen, Porthoksen ja Aramixen seurassa, joille d'Artagnan oli ylpeä osoittamaan moista valloitusta. Ja kun on kauvan kävelty, tulee nälkä; d'Artagnan oli sen joku aika takaperin saanut huomata; silloin mentäisiin tuommoisille somille pikku päivällisille, joissa kosketetaan toisella puolen ystävän kättä, toisella lemmityn jalkaa. Ja vihdoin ahtaina hetkinä, hädän aikoina, olisi d'Artagnan ystäviensä pelastajana.

Entäs herra Bonacieux, jonka d'Artagnan oli työntänyt poliisien kouriin, julkisesti kieltäen hänet, vaan hiljaisuudessa luvaten hänet pelastaa? Meidän on tunnustaminen lukijoillemme, että d'Artagnan ei ajatellut häntä rahtuakaan, tai jos ajatteli, ajatteli hän korkeintaan, että Bonacieux'in oli hyvä olla missä hän oli, olipa hän sitten missä tahansa. Rakkaus on itsekkäin kaikista kiihkoista.

Mutta lukijamme olkoot huoleti: jos d'Artagnan unhottikin tai näytti unhottaneen isäntänsä, emme me häntä unhota, ja me tiedämme missä hän onkin. Vaan tällä kertaa tehkäämme samoin kuin tuo rakastunut gaskonjalainen. Mitä kelpo kauppiaasen muutoin tulee, kyllä me palaamme häneen myöhemmin.

Uneksien tulevaisista lempiseikoistansa, puhellen niistä yölle, hymyillen tähdille, joutui d'Artagnan kulkemaan Cherche-Midi'n, eli niinkuin sitä siihen aikaan nimitettiin, Chasse-Midi'n katua. Kun hän oli Aramixen asunnon tienoilla, pisti hänelle päähän, mennä käymään ystävänsä luona antamassa muutamia selityksiä siihen, minkä vuoksi hän oli lähettänyt Planchet'in kutsumaan häntä paikalla tulemaan rotanliukkuun. Jos Aramis vaan oli ollut kotona silloinkuin Planchet tuli sinne, oli hän aivan varmaan kiiruhtanut Fossoyeurs'in kadulle, ja kun hän ei siellä tavannut ketään muita kuin mahdollisesti molemmat toverinsa, eivät he kukaan, yhtä vähän toinen kuin toinenkaan, voineet tietää, mitä kaikki tuo merkitsi. Tuo sekasotku vaatii siis selityksen, virkkoi d'Artagnan aivan kuuluvasti.

Vaan hiljaksen mielti hän, että samalla saisi hän tilaisuuden puhua kauniista pienestä rouva Bonacieux'istä, jota hänen mielensä, ell'ei sydämensä, oli jo vallan täynnä. Ensimmäiseltä rakkaudelta ei muutoin pidä pyytääkkään vaitioloa. Ensimmäisen rakkauden mukana on niin suuri ilo, että sen täytyy päästä vuotamaan, muuten se tukehduuttaa.

Pariisi oli jo kaksi tuntia ollut pimeänä ja kadut alkoivat jo olla autioina. Kello löi yksitoista kaikissa Saint-Germain'in esikaupungin torneissa; ilma oli suloinen. D'Artagnan noudatti erästä sivukatua, joka kulki samaa kohtaa, missä nyt Assas'in katu, ja hän hengitti sulohajuisia tuoksuja, joita tuulenhenki toi Vaugirard'in kadulta ja joita lähettivät rehevät, iltakasteesta ja yötuulesta tuoreet puutarhat. Kauvempaa kuului, kumminkin tiheiden ikkunaluukkujen himmentäminä, juomalauluja yksinäisistä kapakoista kedolta. Tultuansa kadun päähän, kääntyi d'Artagnan vasemmalle. Talo, jossa Aramis asui, oli Cassette'n ja Servandoni'n kadun välillä.

D'Artagnan oli juuri jättänyt Cassette'n kadun, ja eroitti jo ystävänsä talon portin; tätä taloa suojasivat tuuheat sykomoorit ja klematiitit, jotka muodostuivat laajaksi katokseksi sen päälle. Lähestyissään taloa, huomasi hän jonkun varjontapaisen tulevan Servandoni'n kadulta. Tuo joku oli mantteliin kääriytynyt ja d'Artagnan luuli sitä ensin mieheksi; vaan vartalon pienuus, epävakainen käynti ja tapaileva askel ilmaisi hänelle, että se olikin nainen. Siihen lisäksi tuo nainen, ikäänkuin hän ei olisi ollut oikein selvillä siitä talosta, jota hän haki, loi hän silmänsä ylös, tunteaksensa sitä, seisahdella, kääntyi takaisin ja palasi taas.

— Menisinköhän tarjoamaan hänelle palvelustani! tuumaili hän. Käynnistänsä huomaa, että hän on nuori; ehkäpä on hän kauniskin. Kaiketi! Mutta nainen, joka näin myöhäiseen kulkee kadulla, ei ole liikkeellä muuta varten kuin lemmittyänsä kohtaamassa. Hiisi sentään! jos menisin häiritsemään heitä, pyrkisin huonolla keinolla seuraan.

Sillä välin nuori nainen liikkui yhä eteenpäin, lukien taloja ja ikkunoita. Se ei muutoin ollut mikään vaikea ja pitkällinen lasku. Sillä osalla katua oli vaan kolme hotellia ja kaksi ikkunaa kadulle päin; toinen oli eräässä rakennuksessa, joka oli samassa suunnassa sen talon kanssa, missä Aramis asui, toinen oli itse Aramoksen ikkuna.

— Peijakas, mutisi itsekseen d'Artagnan, jolle jumaluusopin tohtorin sisarentytär muistui mieleen; peijakas sentään, eipä olisi hullumpaa, jos tuo myöhästynyt kyyhkynen hakisi ystävämme Aramoksen asuntoa. Mutta, sieluni kautta, siltä se aivan näyttää. Ahaa, sinä Aramis veikkonen, tällä kertaa otetaan asia selville.

Ja d'Artagnan teki itsensä niin kaitaiseksi kuin suinkin saattoi, vetäytyi kadun pimeimpään syrjään, erään kivipenkin viereen.

Nuori nainen jatkoi kulkuansa, nuori, sillä paitsi tuota kevyttä käyntiänsä, joka hänet jo oli ilmaissut, antoi hän kuulua pienen yskäyksen, joka ilmoitti hänellä olevan mitä tuoreimman äänen. D'Artagnan arveli tuon yskäyksen olevan merkin.

Sillä välin, lieneekö, sitten tuohon yskäykseen tullut samallinen vastaus, joka poisti öisen vaeltajan epä tietoisuuden, vai lieneekö hän ilman tuota vierasta apua havainnut päässeensä oikeille perille, hän lähestyi päättävästi Aramoksen ikkunaa ja löi siihen kolme yhdenlaista kertaa koukistetulla sormellansa.

— Aivan oikein, Aramoksen luokse, mutisi d'Artagnan. Ahaa, herra tekopyhä! Nytpä yhdytän sinut jumaluusopillisissa tutkimuksissasi!

Kolme naputusta oli tuskin lyöty, kun sisäluukku avautui, ja valo näkyi ikkunalasin lävitse.

— Ahaa, tuumaili kuuntelija, ei ovista vaan ikkunoista, tulo oli siis odotettu. Hyvä, ikkuna kaiketi aukenee ja nainen kiipeää siitä sisään. Hyvä juttu!

Mutta d'Artagnan'in suureksi kummastukseksi ikkuna pysyi kiinni. Sitten valo, joka oli välähtänyt, katosi ja kaikki oli taas pimeätä.

D'Artagnan ajatteli, ett'ei semmoista voinut kestää kauvan, ja pinnisti yhä silmiänsä ja korviansa näkemään ja kuulemaan.

Hän oli oikeassa: muutamien sekuntien perästä kuului kaksi kevyttä nappausta sisäpuolelta.

Nuori nainen vastasi kadun puolelta samanlaisella nappauksella ja nyt aukeni ikkuna puoliksi.

Arvatkaahan, katseliko ja kuunteliko d'Artagnan uteliaasti.

Pahaksi onneksi oli valo siirretty toiseen huoneeseen. Mutta nuoren miehen silmät olivat tottuneet pimeään. Muutoin gaskonjalaisten silmillä on, sen mukaan kuin vakuutetaan, sama ominaisuus kuin kissan silmillä, ne näkevät pimeässäkin.

D'Artagnan näki siis, että nuori nainen veti taskustansa valkoisen esineen, jonka hän levitti nopeasti ja joka silloin sai nenäliinan muodon. Hän näytti tuon levitetyn esineen kulmaa puhetoverillensa.

Tämä muistutti d'Artagnan'in mieleen sen liinasen, jonka hän oli löytänyt rouva Bonacieux'in jalkain juuresta, ja joka oli muistuttanut hänen mieleensä sen, minkä hän oli löytänyt Aramoksen jalkain juuresta.

Mitä hiisiä tuo liinanen sitten mahtoi merkitä?

Ollessaan missä oli, d'Artagnan ei voinut nähdä Aramiksen kasvoja, sillä nuori mies ei rahtuakaan epäillyt, että tuon ulkona-olevan naisen sisällä-oleva puhetoveri oli hänen ystävänsä Aramis; uteliaisuuspa kuitenkin voitti varovaisuuden ja, käyttäen sitä hetkistä, jolloin kumpaisenkin huomio näytti olevan kiintynyt liinaseen, lähti hän lymyapaikastansa ja nopeasti kuin salama, vaan varoen askeltensa kuulumista, kiidähti hän erääsen muurin kulmaukseen, josta hän saattoi luoda silmänsä kokonaan Aramiksen huoneen sisään.

Päästyänsä paikkaansa, d'Artagnan oli vähällä huudahtaa hämmästyksestä: tuon öisen käypäläisen puhetoveri ei ollutkaan Aramis, vaan nainen. D'Artagnan näki tosin kylliksi, tunteakseen hänet naiseksi vaatteuksesta, mutta hän ei voinut erottaa hänen kasvojansa.

Samassa hetkessä sisällä oleva nainen veti toisen nenäliinan taskustansa ja vaihtoi sen siihen, mikä hänelle ulkoa oli näytetty. Sitten puhuttiin muutamia sanoja molempien naisten kesken. Vihdoin ikkunanluukku sulkeutui; ulkona oleva nainen kääntyi pois ikkunasta ja kulki neljän askeleen päässä d'Artagnan'in sivuitse, vetäen vaippansa huupan pänsä ylitse; mutta tämä varokeino oli liian myöhäinen, d'Artagnan oli jo tuntenut rouva Bonacieux'in.

Rouva Bonacieux! Jo silloinkuin hän oli vetänyt liinasen taskustaan, oli d'Artagnan'ille pälkähtänyt päähän epäluulo, että se oli hän; mutta kuinkas oli uskottavaa että rouva Bonacieux, joka oli lähettänyt noutamaan de la Porte'a saattamaan häntä Louvreen, vaelteli nyt Pariisin katuja yksinään kello puoli kahdentoista aikaan yöllä, antautuneena toistamiseen ryöstettäväksi?

Siihen täytyi kaiketi olla varsin tärkeä syy; ja mitä tärkeätä syytä viidenkolmatta vuotisella naisella saattoi olla? Rakkaus.

Mutta itsensäkö vai jonkun toisen tähden hän antautui tuommoisiin vaaroihin? Näitä kysymyksiä teki itselleen nuori mies, jonka sydäntä luulevaisuuden mato jo kalvoi yhtä paljon kuin jos hän jo olisi ollut nimenomainen rakastaja.

Hänellä oli muutoin jällellä sangen yksinkertainen keino päästä selville rouva Bonacieux'in matkan menopaikasta: seurata häntä. Tämä keino oli niin yksinkertainen, että d'Artagnan käytti sitä aivan luonnon ja vaiston vaatimuksesta.

Mutta nähdessään nuoren miehen kohoavan muurin kulmauksesta kuni patsas ja kuullessaan askeleita takanansa, rouva Bonacieux huudahti ja lähti pakoon.

D'Artagnan jälestä juoksemaan. Hänen ei ollut vaikea saada kiini vaippaan kääriytynttä naista. Hän saavutti hänet vähän matkan päässä sillä kadulla, jolle hän oli kääntynyt. Onneton nainen oli vallan uupunut, ei väsymyksestä vaan kauhistuksesta, ja kun d'Artagnan laski kätensä hänen olallensa, vaipui hän polvilleen, huudahtaen tukehtuneella äänellä:

— Tappakaa minut jos tahdotte, vaan tietää ette saa mitään.

D'Artagnan nosti hänet pystyyn, kietoen käsivartensa hänen vyötärönsä ympärä; mutta kun hän tunki nostettavansa painosta, että hän oli menehtymäisillään, kiirehti hän rauhoittamaan häntä vakuuttamalla ystävyttänsä. Nämä vakuutukset eivät olisi tehneet rouva Bonacieux'iin mitään vaikutusta; sillä tuommoisia vakuutuksia voidaan tehdä mitä pahimmassakin tarkoituksessa; vaan ääni oli kylliksi. Nuori nainen luuli tunteavansa tuon äänen soinnun: hän avasi silmänsä, loi ne tuohon mieheen, joka oli niin kovin häntä säikäyttänyt ja tuntiessaan d'Artagnan'in, huudahti hän ilosta.

— Oh! tekö se olette, tekö se olette! sanoi hän; kiitos, Jumalani!

— Niin, minä se olen, sanoi d'Artagnan, minä, jonka Jumala lähetti varjelemaan teitä.

— Siinäkö aikomuksessa te seurasitte minua? kysyi nuori nainen kiekailevasti hymyillen, hänen leikillinen luonteensa sai vallan ja koko pelko haihtui siinä tuokiossa, jolloin hän tunki ystäväksensä mitä hän oli luullut viholliseksensä.

— En, sanoi d'Artagnan, en, täytyy minun tunnustaa; sattuma saattoi minut teidän tiellenne; minä näin naisen naputtavan erään ystäväni ikkunaan...

— Erään ystäväne? keskeytti rouva Bonacieux.

— Epäilemättä; Aramis on parhaimpia ystäviäni.

— Aramis, kuka se on?

— Mitä mä kuulenkaan! Sanotteko minulle, ett'ette tunne Aramista?

— Ensi kertaa kuulen hänen nimeänsä mainittavan.

— Ensi kertaako siis kävitte siinä talossa?

— Niin todella.

— Ettekä tienneet siellä asuvan nuoren miehen?

— En.

— Muskettisoturin?

— En laisinkaan.

- Ette siis käyneet häntä tapaamassa?
- En missään nimessä. Muutoin, näittehän kyllä, että puhuin erään naisen kanssa.
- Tosin kyllä; mutta tuo nainen oli Aramiksen ystäviä.
- Siitä en tiedä mitään.
- Koskapa hän asuu hänen luonansa.
- Se ei minua liikuta.
- Mutta kukas hän on?
- Oh, se ei ole minun salaisuuteni.
- Rakas rouva Bonacieux, te olette viehättävä; mutta samalla niin tuiki salaperäinen...
- Pilaakos se minua?
- Ei suinkaan, te olette päinvastoin lumoava.
- Hyvä, antakaa minulle käsivartenne.
- Sangen mielelläni. Ja nyt?
- Saattakaa minua.
- Minne?
- Sinne, minne minä menen.
- Mutta minnekkä te menette?
- Sen näette, kun saatatte minut portille.
- Tuleeko minun odottaa?
- Se on tarpeetonta.
- Te palaatte siis yksin?
- Ehkä, tai ehk'en.
- Mutta se, joka teitä sitten saattaa, onko se mies vai nainen?
- Sitä en vielä tiedä.
- Minäpä tiedän.
- Kuinka niin?
- Minä odotan, kunnes näen teidän tulevan.
- Siinä tapauksessa hyvästi!
- Kuinka niin?
- Minä en tarvitse teitä.
- Mutta pysittehän...
- Aatelismiehen apua, enkä vakoojan väijymistä.
- Se on kova sana.
- Miksikä nimitetään semmoisia, jotka seuraavat toista vastoin hänen tahtoansa?
- Ajattelemattomiksi.
- Nimitys on liian mieto.
- No niin, rouva hyvä, kyllä näen, että täytyy tehdä kaikki mitä te tahdotte.
- Minkä vuoksi luovuitte ansiosta tehdä jo alusta alkain sillä tavoin?
- Eikös katuminen ole mikään ansio?
- Kaduttekos te toden perästä?
- Sitä en tiedä itsekkään. Mutta sen vaan tiedän, että lupaan tehdä kaikki mitä tahdotte, jos sallitte minun saattaa teitä perille asti.
- Jätättekös minut sitten?
- Jätän.
- Vakoomatta minun tuloani?
- Niin.

— Kunniasananne kautta?

— Aatelisen kunniani kautta.

— Tässä käsivarteni ja menkäämme.

D'Artagnan tarjosi käsivartensa rouva Bonacieux'ille, joka kietoi siihen omansa, puoliksi leikillä, puoliksi peloissaan, ja näin saapuivat molemmat yhdessä La Harpe'n kadun korkeimmalle kohdalle. Sinne päästyä nuori nainen näytti eperoivan, niinkuin hän oli tehnyt jo Vaugirard'in kadulla. Eräistä merkeistä näytti hän tuntevan muutaman portin ja lähestyen porttia, lausui hän:

— Nyt, herrani, tänne on minulla asia mennä; tuhannet kiitokset kunnioitettavasta seurastanne, joka minut pelasti niistä vaaroista, joiden alaisena yksin olisin ollut. Mutta teidän sanannepitämisen hetki on tullut: minä olen perillä.

— Eikä teillä ole mitään peljättävää palatessanne?

— Ei muuta kuin rosvoja.

— Eikös se ole mitään?

— Mitä ne voisivat minulta ottaa? minulla ei ole penniäkään taskussani.

— Ette muista tuota kaunista, kirjailtua, vaakunoittua nenäliinaa.

— Mitä nenäliinaa?

— Jonka löysin teidän jalkojenne juuresta ja jonka pistin takaisin taskuunne.

— Vaietkaa, vaietkaa onneton! huusi nuori nainen, tahdotteko syöstä minut perikatoon?

— Te näette siis, että teillä kyllä on vielä vaaroja, koska yksi ainoa sana saattaa teidät vapisemaan, ja koska tunnustatte, että joutuisitte perikatoon, jos tuo sana kuulutaisiin. Ah, kuulkaa, rouva hyvä, huudahti d'Artagnan, tarttuen hänen käteensä ja luoden häneen tulisen silmäyksen, kuulkaa, olkaa jalomielinen, uskokaa minulle salaisuutenne; ettekö ole jo lukeneet silmistäni, että sydämissäni palaa ystävyys ja myötätuntoisuus teitä kohtaan.

— Olen kyllä, vastasi rouva Bonacieux; pyytäkää vaan tietää minun omia salaisuuksiani, ne minä ilmoitan, vaan toisten salaisuuksia, se on toinen asia.

— Hyvä, sanoi d'Artagnan, kyllä minä otan niistä selvän; koska nuo salaisuudet voivat vaikuttaa teidän elämäänne, täytyy niiden joutua minun omikseni.

— Kavahtakaa itseänne siitä, huudahti nuori nainen niin vakavasti, että d'Artagnan vavahti ehdottomasti. Oh, elkää sekoittuko mihinkään minua koskeviin asioihin, elkää koettako auttaa minua toimissani; ja tätä kaikkea pyydän minä sen tunteen nimessä, jonka minä olen teissä herättänyt, sen hyväntyön nimessä, jonka olette minua kohtaan tehneet, ja jota en koskaan elämässäni ole unhottava. Uskokaa ennemmin, mitä nyt teille sanon. Elkää huoliko enää minusta, minä en ole enää olemassa teille, olkoon niinkuin ette olisi koskaan minua nähneet.

— Tuleeko Aramiksenkin tehdä samoin kuin minun, rouva hyvä? kysyi d'Artagnan loukattuna.

— Te lausutte jo toisen tai kolmannen kerran tuota nimeä, herra, vaikka olen teille sanonut, ett'en minä tunne häntä.

— Te ette tunne sitä miestä, jonka ikkunaan olette naputtaneet! Kuulkaas, hyvä rouva, te luulette minua kovin herkkäuskoiseksi.

— Tunnustakaa, että keksitte tuon jutun ja luotte tuon tekohenkilön, saadaksenne vaan minut puhumaan.

— Minä en keksi mitään, rouva hyvä, enkä luo mitään tekohenkilöä, vaan puhun täyttä totta.

— Ja te sanotte erään ystäväenne asuvan siinä talossa.

— Niin sanon ja uudistan sen vielä kolmannen kerran, talo on sama, jossa ystäväni asuu ja se ystävä on Aramis.

— Kaikki tuo selkenee vast'edes, mutisi nuori nainen; mutta, hyvä herra, vaietkaa nyt.

— Jos te voisitte katsella minun avonaiseen sydämeeni, sanoi d'Artagnan, saisitte lukea siellä niin paljon uteliaisuutta, että teille tulisi minua sääli, ja niin paljon rakkautta, että te kohta paikalla tyydyttäisitte uteliaisuuteni. Teillä ei ole mitään peljättävää niiltä, jotka teitä rakastavat.

— Te puhutte sangen pian rakkaudesta, hyvä herra! sanoi nuori nainen päätänsä pudistellen.

— Se tapahtuu sen vuoksi, että rakkaus syttyi minuun pian ja ensimmäistä kertaa, enkä ole vielä kahdenkymmenen vuotias.

Nuori nainen silmäili häntä salaa.

— Kuulkaapas, minä olen jälillä, sanoi d'Artagnan. Siitä on nyt kolme kuukautta, kun olin vähältä joutua kaksintaisteluun Aramiksen kanssa samannäköisen nenäliinan vuoksi, kuin mitä te näyttitte tuolle Aramiksen luona olevalle naiselle, nenäliinan, joka oli merkitty samalla tavoin, siitä olen varma.

— Herra, virkkoi nuori nainen, te väsyttätte minut tutkisteluillanne.

— Mutta te, varova rouva, ajatelkaas, jos teidät olisi otettu kiini nenäliinoinenne ja tuo liinanen olisi teiltä anastettu, silloinhan olisitte jääneet pulaan.

— Miksi niin, nimikirjaimet ovat samat kuin minun: C. B., Constance Bonacieux.

— Tai Camille Bois-Tracy.

— Vaietkaa, herra, vielä kerran vaietkaa! Koska teitä eivät pidätä ne vaarat, jotka minua uhkaavat, ajatelkaa niitä vaaroja, jotka teitä itseänne uhkaavat.

— Minuako?

— Niin, teitä juuri. Te olette vaarassa joutua kiini, te olette vaarassa menettää henkenne siitä, että tunnette minut.

— Silloin en jätäkkään teitä enää.

— Herra, virkkoi nuori nainen rukoillen ja kätensä yhteen liittäen, herra, taivaan nimessä, sotilaskunnianne nimessä, aatelisjalouden nimessä, erotiikka minusta, kuulkaas, kello lyö jo kaksitoista, aika, jolloin minua odotetaan, on tullut.

— Rouva hyvä, sanoi nuori mies kumartaen, en voi mitään kieltää, jota minulta tuolla tavoin anotaan; olkaa rauhassa, minä poistun.

— Mutta te ette seuraa minua, ettekä vakoile minua?

— Minä menen kotiini heti paikalla.

— Ah, minä tiesin, että olitte kunnan nuori mies! huudahti rouva Bonacieux, ojentaen hänelle kätensä ja laskien toisen kätensä vasten pientä, syvällä muurissa olevaa porttia.

D'Artagnan tarttui ojennettuun käteen ja suuteli sitä innokkaasti.

— Ah, ennemmin olisin ollut teitä kokonaan näkemättä, huudahti d'Artagnan tuolla lapsellisella avomielisyydellä, jolle naiset usein panevat suuremman arvon kuin kohteliaisuuden korupeuille, koska se paljastaa sydämen ajatukset ja osoittaa tunteen valloittaneen ymmärryksen.

— No niin, virkkoi rouva Bonacieux milt'ei hellästi ja puristi d'Artagnan'in kättä, joka ei vielä ollut päästänyt irti hänen kättänsä, no niin, minä en sano niinkuin te, vaan: mikä tänään menetetään, ei tarvitse olla ainaiseksi menetetty. Kukas tiesi, enkö kerran vapaaksi päästyäni tyydytä teidän uteliaisuuttanne?

— Ja annatteko saman lupauksen rakkaudelleni? huudahti d'Artagnan riemullisena.

— Oh, siinä suhteessa en sitoudu mihinkään, se riippuu niistä tunteista, joita taidatte minussa herättää.

— Siis tällä hetkellä, rouva...

— Tällä hetkellä, herra, olen joutunut vasta kiitollisuuteen asti.

— Ah, te olette liian viehättävä, sanoi d'Artagnan alakuloisena ja te käytätte väärin minun rakkauttani.

— En suinkaan, vaan minä käytän teidän jalomielisyyttänne, siinä kaikki. Mutta uskokaa pois, on muutamia, joita kelpaa odottaa.

— Oh, te saatatte minut mitä onnellisimmaksi! Elkkää unhottako tätä iltaa, elkkää unhottako tätä lupausta.

— Olkaa, huoletti, minä olen kaikki muistava paikallansa ja ajallansa. No niin, menkää siis, menkää taivaan nimessä! Minua odotettiin juuri puoliyön aikaan ja nyt olen myöhästynyt.

— Viisi minuuttia.

— Tosin; mutta muutamissa tapauksissa on viisi minuuttia viisi vuosisataa.

— Kun lemmitään.

— Niinpä niin! Kukas teille sanoo, ett'en minä ole asioissa rakastajan kanssa?

— Teitä odottaa mies? huudahti d'Artagnan, mies!

— Kas niin, nyt on kiista taas alkamaisillaan, sanoi rouva Bonacieux, hymyillen vähän kärsimättömän sekaisesti.

— Ei, ei, kyllä minä menen; minä luotan teihin, minä tahdon omistaa kaiken ansion ystäväydestäni, vaikka tämä ystävyys olisi tyhmyyttä. Hyvästi rouva, hyvästi!

Ja ikäänkuin hän olisi tuntenut olevansa voimaton irtautumaan tuosta kädestä, jota hän piteli, muutoin kuin tempaisemalla, syöksähti hän pois juoksujalassa, jonka jälkeen rouva Bonacieux, samoin kuin äsken, noppasi ikkunaan kolme kertaa hiljaa ja säännöllisesti; kun d'Artagnan oli ehtinyt kadun kulmaan, käännähti hän: portti oli auvennut ja sulkeutunut, kaunis kauppianrouva oli kadonnut.

D'Artagnan jatkoi matkaansa, hän oli antanut kunniasanansa, ett'ei vakoisi rouva Bonacieux'ia, ja vaikka tuon naisen henki olisi riippunut siitä paikasta, jonne hän nyt meni, tai siitä henkilöstä, joka häntä oli saattava, d'Artagnan olisi mennyt kotiinsa, koska hän oli sanonut sinne menevänsä. Viiden minuutin kuluttua oli hän Fossoyeurs'in kadun varrella.

— Athos parka, sanoi hän, hän ei tiedä mitä kaikki tämä merkitsee. Hän on kaiketi nukkunut odottaissaan minua, tai on hän palannut kotiinsa ja sinne tultuansa saanut tietää erään naisen käyneen siellä. Nainen Athoksen luona! Mutta mitäs siitä, jatkoi d'Artagnan, olihan nainen Aramiksenkin luona. Tämä kaikki on kovin outoa ja olenpa varsin utelias tietämään, kuinka tämä päättyy.

— Huonosti, herra, huonosti, vastasi ääni, jonka nuori mies tunsu Planchet'in ääneksi: sillä puhuen vallan kuultavasti, niinkuin mietteissään olevien on tapa, oli hän joutunut siihen porraskäytävään, joka vei hänen huoneesensa.

— Kuinka, huonostikko? mitä sinä heittiö sillä tarkoitat? kysyi d'Artagnan, mitä siis on tapahtunut?

— Kaikellaisia onnettomuuksia.

— Mitä?

— Ensinkin on herra Athos otettu kiini.

— Otettu kiini! Athos! kiini! minkätähden?

— Hänet löydettiin teidän luonanne ja luultiin teiksi.

— Ja kuka on hänet kiini ottanut?

— Poliisit, joita kutsuivat ne mustat miehet, jotka te ajoitte pakoon.

— Miksi hän ei sanonut nimeänsä? miksi hän ei ilmoittanut olevansa vieras koko asialle?

— Sitä hän kyllä kavahti, herra: päinvastoin lähestyi hän minua ja kuiskutti: "Sinun herrasi tarvitsee tällä hetkellä vapautensa, enkä minä, sillä hän tietää kaikki ja minä en mitään. Luullaan ottaneensa kiini hänet ja sepä antaa hänelle aikaa; kolmen päivän perästä sanon minä, kuka olen, ja kyllä täytyy päästää minut silloin vapaaksi."

— Bravo! Athos! jalo sydän, mutisi d'Artagnan, kyllä sinut tuosta hyvin tunnen. Ja mitä tekivät poliisit?

— Neljä heistä lähti häntä viemään, en tiedä minne, Bastiljiin tai For-l'Évêque'iin. Kaksi jäi mustien miesten seuraan, jotka penkoivat joka paikan ja ottivat pois kaikki paperit. Kaksi viimeistä vihdoon, he olivat kaiken tuon aikaa vartijoina portilla; sittenkuin kaikki oli toimitettu, menivät he pois, jättäen talon aivan mullin mallin.

— Entäs Porthos ja Aramis?

— Heitä en tavannut, he eivät ole tulleet.

— Mutta he voivat tulla minä hetkenä tahansa, sillä käskithän sanoa heille, että minä odotan heitä?

— Käskin, herra.

— No niin, elä siis liikahtaa täältä; jos he tulevat, ilmoita heille mitä minulle on tapahtunut ja pyydä heitä odottamaan minua Pomme-de-Pin'in ravintolassa; täällä olisi vaarallista, koska taloa kenties vakoillaan. Minä menen herra de Tréville'n luokse ilmoittamaan hänelle kaikki, ja ehkäpä tapaan heidät siellä.

— Teen niinkuin käskitte, herra, sanoi Planchet.

— Mutta sinä jäät tänne, sinä et pelkää! sanoi d'Artagnan, kääntyen takaisin rohkaisemaan palvelijaansa.

— Olkaa huoleti, herra, sanoi Planchet, ette tunne minua vielä; minä olen rohkea, kun siksi rupean, se on varma! se on aivan kuinka rupeaa; sitä paitsi olen pikardilainen.

— Siis se on päätetty, sanoi d'Artagnan, sinä annat tappaa itsesi ennemmin, kuin lähdet paikastasi.

— Kyllä, herra, en jätä mitään tekemättä, jolla vaan voin osoittaa olevani uskollinen herralleni.

— Hyvä, sanoi d'Artagnan itsekseen, kyllä näkyy, että keino, jota käytin pojalle, on varmasti hyvä; käytän sitä vastakin, jos tilaisuus vaatii. Ja niin nopeasti kuin päivän juoksusta vähän väsyneet jalkansa myönsivät, d'Artagnan riensi Colombier'in kadulle.

Herra de Tréville ei ollut hotellissaan; hänen komppaniillansa oli vahtivuoro ja hän oli Louvressa komppaniiansa kanssa.

Hänen täytyi saada tavata herra de Tréville; oli tärkeätä herra de Tréville'n saada tietää mitä oli tapahtunut.

D'Artagnan päätti koettaa päästä Louvreen. Desessarts'in komppaniian henkivartijapuku oli

kaiketi saattava hänet pääsemään sisään.

Hän meni siis alas Petits-Augustins'in katua ja kulki pitkin satamanvartta Pont-Neuf'in sillalle; hän mietti hetkisen mennä lautalla ylitse; mutta tultuaan rannalle, oli hän koneenomaisesti pistänyt käden taskuunsa ja huomannut, ett'ei hänellä ollut maksaa lautarahaa.

Kun hän oli päässyt Guénégaud'in kadun korkeimmalle kohdalle, näki hän Dauphine'n kadulta tulevan kaksi henkeä, joiden ulkoasu häntä kummastutti.

Nuo kaksi henkeä olivat: toinen mies, toinen nainen. Nainen muistutti liikenteeltään rouva Bonacieux'ia, ja mies oli täsmälleen Aramiksen kaltainen.

Sitä paitsi naisella oli tuo musta vaippa, jonka d'Artagnan vielä oli näkevinänsä kuvautuvan Vaugirard'in kadun ikkunaa vasten ja samoin La Harpe'n kadun ikkunaa vasten.

Siihen lisäksi miehellä oli muskettilaispuku.

Naisen huoppa oli alaslaskettu, mies piti liinaa kasvojensa edessä; tuo kaksinkertainen varovaisuus osoitti, että molemmat tahtoivat kaikin mokomin olla tuntemattomat.

He tulivat sillalle: tämä oli d'Artagnan'inkin tie, koska hän oli matkalla Louvreen; d'Artagnan seurasi heitä.

D'Artagnan ei ollut päässyt kahtakymmentä askelta, kun hän jo oli varma siitä, että nainen oli rouva Bonacieux ja mies Aramis.

Hän tunsi tällä haavaa kaikki luulevaisuuden epäilykset sydämissään.

Hän oli kaksinkertaisesti petetty, häntä petti sekä ystävänsä että tuo, jota hän rakasti kuin omaa lemmittyänsä ainakin. Rouva Bonacieux oli vannonut kaikkein pyhain nimessä, ett'ei hän tuntenut Aramista ja neljännestunti sen perästä, kuin hän tuon valan oli tehnyt, riippui hän Aramiksen käsivarressa.

D'Artagnan ei edes ajatellut, että hän vasta kolme tuntia takaperin oli tullut tuntemaan tuon kauniin kauppiaanvaimon, että tuolla naisella ei ollut muuta kuin rahtunen kiitollisuutta häntä kohtaan siitä, että hän oli pelastanut hänet noiden mustien miesten käsistä, jotka tahtoivat ryöstää hänet, ja että tuo nainen ei ollut mitään hänelle luvannut. Hän piti itsensä vaan häväistynä, petettynä, pilkattuna rakastajana; vihan puna sävähti hänen kasvoilensa ja hän päätti ottaa kaikesta selvän.

Nuori nainen ja nuori mies olivat huomanneet, että heitä seurattiin, ja he olivat ruvenneet jouduttamaan askeleitansa. D'Artagnan lähti juoksemaan, meni heidän ohitsensa ja kääntyi juuri siinä hetkessä, kuin he olivat La Samaritaine'n edessä, lyhdyn loisteessa, joka valaisi koko sen osan siltaa.

D'Artagnan seisahtui heidän eteensä ja he seisahtuivat hänen eteensä.

— Mitä tahdotte, herra? kysyi muskettisoturi, vetäytyen askeleen taaksepäin ja vieraalla puheenmurteella, joka ilmaisi d'Artagnan'ille, että hän oli erhettynyt toisen henkilön suhteen.

— Se ei ole Aramis! huudahti hän.

— Ei, herra, se ei ole Aramis, ja huudahduksestanne voin päätätä, että olette luulleet minua toiseksi henkilöksi, ja minä suon teille anteeksi.

— Te minulle anteeksi! huudahti d'Artagnan.

— Niin, vastasi tuntematon, sallikaa minun siis mennä, koska teillä ei ole asiaa minulle.

— Te olette oikeassa, herra, sanoi d'Artagnan, minulla ei ole asiaa teille, vaan tälle rouvalle.

— Rouvalle! ette te häntä tunne, sanoi muukalainen.

— Te erhetytte, herra, minä tunnen hänet.

— Ah, virkkoi rouva Bonacieux soimaavalla äänellä; ah, herra! minulla oli teidän sotilassananne ja teidän aatelinen kunniasananne; toivoin voivani siihen luottaa.

— Ja minä, rouva hyvä, sanoi d'Artagnan hämillänsä, te lupasitte minulle...

— Ottakaa käsivarrestani, rouva, sanoi muukalainen, ja jatkakaamme matkaamme.

Silloin d'Artagnan, hämmentyneenä, ällistyneenä ja kukistuneena kaikesta siitä mitä oli tapahtunut, jäi ristissä-käsivarsin seisomaan muskettisoturin ja rouva Bonacieux'in eteen.

Muskettisoturi astui askeleen esiin ja työnsi d'Artagnan'in kädellänsä syrjään.

D'Artagnan hypähti taaksepäin ja veti miekkansa.

Samalla, kertaa ja salaman nopeudella tuntematon veti myöskin miekkansa.

— Taivaan nimessä, mylord! huudahti rouva Bonacieux, heittäytyen taistelevien väliin ja tavoittaen heidän miekkojansa avoimin sylin.

— Mylord! huudahti d'Artagnan, jolle äkkiä valkeni koko asia, mylord, anteeksi, herra; olisitteko te...

— Mylord herttua Buckingham, sanoi rouva Bonacieux matalalla äänellä; ja nyt voitte syöstä meidät kaikki turmioon.

— Mylord, rouva, anteeksi, sata kertaa anteeksi; mutta minä rakastin, mylord, ja olin luulevainen; te tiedätte, mylord, mitä rakastaminen on; suokaa minulle anteeksi ja sanokaa minulle, kuinka voin antaa henkeni Teidän armonne edestä.

— Te olette uljas nuori mies, sanoi Buckingham, ojentaen d'Artagnan'ille kätensä, jota tämä puristi kunnioittavasti; te tarjotte minulle palvelustanne, minä otan tarjouksen vastaan; seurakaa meitä kahdenkymmenen askeleen päässä Louvreen saakka; ja jos joku meitä vakoilee, tappakaa hänet!

D'Artagnan sijoitti paljaan miekan kainaloonsa, antoi rouva Bonacieux'in ja herttua Buckingham'in astua kaksikymmentä askelta ja seurasi heitä sitten, valmiina täyttämään sananmukaisesti Kaarlo I:n ylevän ja komean ministerin määräyksiä.

Vaan onneksi ei nuorelle seidille sattunut mitään tilaisuutta osoittamaan herttualle todistusta ystävydestänsä, ja nuori nainen ja kaunis muskettisoturi menivät Louvreen l'Échellen portista, kohtaamatta mitään häiriötä.

D'Artagnan taas, hän meni suoraa päätä Pomme-de-Pin'in ravintolaan, jossa hän löysi Porthoksen ja Aramoksen jo odottamassa häntä.

Mutta antamatta heille muita selityksiä vaivoista, joita hän oli heille saattanut, sanoi hän vaan, että hän oli yksinään suorittanut sen toimen, johon hän oli luullut tarvitsevansa heidän apuansa.

Ja nyt, kun kertomuksemme on vetänyt meidät mukaansa, jättäkäämme kolme ystäväämme menemään kukin kotiinsa, ja seuratkamme herttua Buckingham'ia ja hänen opastansa Louvren sokkeloihin.

XII.

Georges Villiers, Buckingham'in herttua.

Rouva Bonacieux ja herttua pääsivät Louvreen ilman haittoja; rouva Bonacieux tunnettiin olevan kuningattaren palveluksessa; herttualla oli herra de Tréville'n muskettisoturin puku, ja herra de Tréville oli, niinkuin jo sanoimme, tänä iltana vahdissa. Muutoin Germain oli kuningattaren puolella ja jos jotakin olisi tapahtunut, rouva Bonacieux olisi joutunut syylliseksi muka rakastajansa kuljettamisesta Louvreen, siinä kaikki: hän oli ottanut rikoksen niskoillensa; hänen maineensa olisi tosin mennyt, mutta mitä arvoa suuren maailman silmissä oli pienen kauppianrouvan maineella?

Kerta päästyänsä hovin sisälle, herttua ja nuori nainen kulkivat muurin vierustaa noin parikymmentä askelta; kun se matka oli kuljettu, rouva Bonacieux sysäsi erästä pientä takaovea, joka oli päivillä auki, vaan öiksi tavallisesti suljettiin; ovi antoi mukaa; molemmat vaeltajat kävivät sisään ja joutuivat nyt pilkkopimeään, vaan rouva Bonacieux tunsu kaikki sopet ja solukat tässä osassa Louvrea, joka oli hovin palvelusväen huostassa. Hän sulki oven jälkeensä, otti herttuaa kädestä, astui haparoiden muutamia askelia, tapasi käsipuun, etsi jalallansa porrasastimen ja alkoi nousta portaita: herttua luki kaksi kerrosta. Silloin kääntyi hän oikealle, kulki pitkää käytävää, laskeutui yhden kerroksen, astui vielä muutamia askeleita, pisti avaimen eräaseen lukkoon, aukasi oven ja työnsi herttuan huoneeseen, jota valaisi ainoastaan yölamppu, ja sanoi: "Jääkää tähän, mylord herttua, tullaan kohta." Sitten meni hän ulos samasta ovesta, sulki sen lukkoon, niin että herttua oli aivan sananmukaisesti vankina.

Mutta vaikka herttua oli vallan yksinään, ei hän, se meidän tulee sanoa, tuntenut pelkoa silmänräpäystäkään: eräs hänen luonteensa huomattavimpia puolia oli seikkailun halu ja taipumus romanimaisuuteen. Peloton, rohkea ja yritteliäs kun hän oli, tämä ei ollut ensi kertaa, jolloin hän oli henkensä kaupalla tällaisissa yrityksissä; hän oli saanut tietää, että tuo Itävallan Annan seipitetty kutsumus, jota noudattaen hän oli Pariisiin tullut, oli ansa, ja, sen sijaan että olisi palannut Englantiin, hän oli käyttänyt väärin sitä asemaa, mihin hän oli asetettu ja antanut vakuuttaa kuningattarelle, ett'ei hän lähtisi pois, kohtaamatta häntä. Alussa oli kuningatar jyrkästi kieltänyt, vaan sitten oli hän peljännyt että herttua suutuksissaan tekisi jonkun hullutuksen. Jo oli hän päättänyt ottaa hänet vastaan, pyytääksensä häntä lähtemään kohta paikalla, kun juuri samana päätöksen iltana rouva Bonacieux, jonka toimeksi oli jätetty herttuan etsiminen ja Louvreen tuominen, oli salaa anastettu pois. Kahteen päivään ei ensinkään tiedetty mihin hän oli joutunut, ja kaikki näytti menneen myttyyn. Vaan kun rouva Bonacieux kerta pääsi irti ja yhteyteen de la Porte'n kanssa, olivat asiat päässeet taas oikealle radallensa ja hän oli nyt juuri täyttänyt sen vaarallisen toimen, joka ilman hänen kiinjoutumistaan olisi jo kolme päivää aikaisemmin tullut täytetyksi.

Buckingham, jäätyänsä yksin, meni katsomaan peiliin. Muskettilaispuku sopi hänelle vallan mainiosti.

Kolmenkymmenen viiden vuotiaana, niinkuin hän silloin oli, nimitettiin häntä täydellä syyllä Ranskan ja Englannin kauneimmaksi ja pulskimmaksi naisten sankariksi.

Kahden kuninkaan suosikkina, miljoonien omistajana, ylvaltijaana kuningaskunnassa, jota hän mielensä jälkeen myllisteli ja oikkunsa mukaan tyyntytteli, Georges Villiers, Buckingham'in herttua, oli saavuttanut tuon sadunomaisen aseman, joka vuosisatojen vieressä täyttää jälkimaailman hämmästyksellä.

Niinpä menikin hän, itseensä luottavana, vallastansa vakuutettuna, varmana siitä, että ne lait, jotka muita ihmisiä hallitsevat, eivät häneen pysty, kohden sitä päämäärää, jonka hän oli itsellensä asettanut, vaikka se päämäärä olisi ollut niin korkealla ja niin häikäisevän kirkas, että muille olisi ollut sula hullutus luoda silmiänsäkään siihen. Sillä tavoinpa hänen oli onnistunut useita kertoja lähestyä kaunista ja ylpeätä Itävallan Annaa ja loistonsa voimalla rakastuttaa hänet itseensä.

Georges Villiers kävi siis, niinkuin sanoimme, peilin eteen, asetteli kauniit vaaleat suortuvansa kiharoihin, jotka hatun painosta olivat joutuneet masennuksiin, väänsi viiksensä kuntoon, ja ilosta pamppailevalla sydämmellä, onnellisena ja ylpeänä sen hetken lähestymisestä, jota hän niin kauvan oli halunnut, hymyili hän itselleen ylpeydestä ja toivosta,

Samassa tuokiossa seinään kätkeyty salaovi aukeni ja eräs nainen tuli näkyviin. Buckingham huomasi tuon ilmauksen peilistä; hän huudahti — se oli kuningatar!

Itävallan Anna oli silloin kuuden tai seitsemänkolmatta vuoden ikäinen, toisin sanoen, hän oli kauneutensa kukoistuksessa.

Hänen käyntinsä oli kuningattaren tai jumalattaren; hänen silmänsä, jotka säihkyivät smaragdin loistolla, olivat erinomaisen ihanat, ja olivat täynnä samalla suloa ja majesteettillisuutta.

Hänen suunsa oli pieni ja ruusunpunainen ja vaikka alahuuli pisti vähän ylähuulen edelle, mikä Itävallan suvun jäsenillä oli ominaista, oli tuo suu mitä suloisin hänen hymyillessään, vaan myöskin mitä ylenkatseellisin hänen halveksiessaan.

Hänen hipiönsä oli ylistetty hienoudestaan ja pehmydestään, hänen kätensä ja käsivartensa olivat hämmästyttävän kauniit, ja kaikki sen ajan runoilijat lauloivat niitä verrattomiksi.

Hänen hiuksensa vihdoin, jotka, vaaleat nuoruudessaan, olivat muuttuneet kastanjanväriseksi ja joita hän piti korkealle kammattuina ja vahvasti puuteroituina, kehystivät ihmeteltävän somasti hänen muotoansa, jossa ankarinkaan arvostelija ei olisi voinut toivoa muuta kuin hieman vähemmän punaa eikä vaativaisinkaan kuvanveistäjä muuta kuin nenän hiukkasen hienopiirteisemmäksi.

Buckingham joutui hetkiseksi häikäistyksiin; ei koskaan ollut Itävallan Anna näyttänyt niin ihanalta keskellä noita tanssijaisia, juhlia, karuselleja, kuin hän näytti tällä hetkellä yksinkertaiseen satiinipukuun verhottuna ja donna Estefanan seuraamana, tuon ainoan espanjalaisen naisen, jota kuninkaan luulevaisuus ja Richelieu'n vainot eivät olleet karkoittaneet hovista.

Itävallan Anna astui kaksi askelta esiin; Buckingham heittäysi polvillensa ja ennenkuin kuningatar ennätti sitä estää, suuteli hänen hameensa paltetta.

— Herttua, te tiedätte kai jo, että minä se en ollut, joka kirjoitti teille.

— Oh, kyllä, armollinen rouva, Teidän Majesteettinne, kyllä tiedän, huudahti herttua; minä tiedän, että olin hullu, mieletön, uskomaan että lumi elostuisi, että marmori lämpenisi; mutta mitäs, kun rakastaa, uskoo herkästi rakkautta; muutoin, minun matkani ei ole mennyt aivan hukkaan, koska nyt saan nähdä teidät.

— Niin, vastasi Anna, vaan te tiedätte minkä vuoksi ja millä tavoin minä teidät otan vastaan; tämä on sen vuoksi, että olette tunteeton minun tuskilleni, olette itsepäisesti jääneet viipymään kaupunkiin, jossa panette vaaraan teidän henkenne ja minun kunniani; minä siis otan teidät vastaan sanoakseni teille, että kaikki meitä eroittaa, meren syvyydet, kuningaskuntien vihollisuus, valojen pyhyys. Jumalatonta on uhoitella tämmöisiä esteitä vastaan, mylord. Minä otan teidät vastaan sanoakseni teille ett'emme saa enää kohdata toisiamme.

— Puhukaa, rouva, puhukaa, kuningatar, sanoi Buckingham; teidän äänenne sulous lieventää teidän sanojenne kovuutta. Te puhutte jumalattomuudesta! mutta jumalatonta on eroittaa kahta sydäntä, jotka Jumala on luonut toinen toisillensa.

— Mylord, huudahti kuningatar, te unhotatte, ett'en minä koskaan ole sanonut teitä rakastavani.

— Vaan te ette myöskään ole koskaan sanoneet, että te ette minua rakasta, ja todella semmoisen sanominen olisi Teidän Majesteettinne puolelta liian suurta kiittämättömyyttä. Sillä sanokaapa minulle, mistä te löydätte minun rakkauteni vertaista, rakkauden, jota ei aika, ei poissaolo, ei epätoivo, ei mikään ole voinut sammuttaa; rakkauden, joka tyytyy muutamaan kadotettuun nauhaan, muutamaan satunnaiseen silmäykseen, muutamaan vahingossa lausuttuun sanaan?

Siitä on nyt kolme vuotta, rouva, kun näin teidät ensi kerran, ja koko nämä kolme vuotta olen teitä samalla tavalla rakastanut.

Tahdotteko, että kerron teille, kuinka olitte puettuna, silloinkuin ensimmäisen kerran teidät näin? tahdotteko kuulla luettelevani jokaisen pienimmänkin koristuksen puvussanne? Malttakaas, minä

näen teidät vielä: te istuitte espanjalaisissa vaunuissanne, teillä oli yllänne vihriä satiinihame kultaisine ja hopeaisine koristuksineen, riippuvat hiat, kauniihin käsivarsiinne kiinni solmittuina, noihin ihmeteltäviin käsivarsiin, sekä suurilla jalokivillä koristettuina; teillä oli umpikaulus, ja pieni myssy päässänne, samanvärinen kuin hameenne, ja myssyssä haikaransulka.

Oh! malttakaas vielä, minä suljen silmäni, ja näen teidät semmoisena kuin silloin olitte; minä avaan ne uudestaan ja näen millainen olette nyt, se on, sata vertaa ihanampi vielä!

— Mikä mielettömyys! mutisi Itävallan Anna, jolla ei ollut rohkeutta suuttua herttuaan siitä, että hän oli noin hyvin säilyttänyt sydämessään hänen kuvansa; mikä mielettömyys tuommoisilla muistoilla pitää vireillä turhaa kiihkoa.

— Ja mistä tahdotte siis minun elävän? minullahan ei ole muuta kuin muistoni. Niissä on minun onnellisuuteni, ne ovat aarteeni, toivoni. Joka kerta kuin teidät näen, saan yhden jalokiven lisää sydämeni aarrearkkuun. Tämä on nyt neljäs, jonka te sinne pudotatte ja jonka otan huostaani; sillä koko kolmena vuotena, rouva, olen saanut nähdä teidät vaan neljä kertaa: tuo ensimmäinen, josta mainitsin, toinen rouva Chevreusen luona, kolmas Amiensin puutarhassa.

— Herttua, sanoi kuningatar punastuen, elkää puhuko tuosta illasta.

— Oh, puhukaamme, päinvastoin, rouva, puhukaamme siitä: se oli autuas, loistava ilta minun elämässäni. Muistattehan sen kauniin yön, joka silloin oli? Kuinka ilma oli suloinen ja tuoksuva, kuinka taivas oli sininen ja kirkaassa tähdessä!

Ah, sillä kertaa, rouva sain hetkisen olla yksin teidän kanssanne; sillä kertaa olitte valmis puhumaan minulle kaikki, elämäni autiuden, sydämenne ikävän. Te nojasitte minun käsivarttani vasten, katsokaas, tätä käsivartta vasten. Minä tunsin, kallistaissani päätäni teidän puoleenne, teidän hiuksenne koskettavan kasvojani, ja joka kerran kun ne koskettivat, värisin minä kiireestä kantapäähän saakka. Oh, kuningatar, kuningatar! oh! te ette tiedä mikä taivaallinen autuus, mikä paratiisin onnellisuus mahtui tuommoiseen hetkeen. Kuulkaas, omaisuuteni, onneni kunniani, kaikki mitä elämästäni on enää jäljellä, kaikki antaisin semmoisesta hetkestä, semmoisesta yöstä! sillä tuona yönä, rouva, tuona yönä rakastitte te minua, sen vannon.

— Mylord, mahdollista kyllä, että tilaisuuden vaikutus, suloisen illan viehäytys, teidän silmienne palo, ja tuhannet muut seikat, jotka kerrassaan voivat saattaa naisen perikatoon, liittyivät käymään kimppuuni sinä onnettomana yönä; mutta te näitte, mylord, kuningatar tuli heikon vaimon avuksi: ensi sanalla, jonka uskalsitte virkkaa, ensi rohkeudella, johon minun tuli vastata, huusin minä.

— Oh! niin, niin, totta kyllä, joku toinen rakkaus kuin minun olisi tuommoisessa koetuksessa tukahtunut; mutta minun rakkauteni sai siitä vaan tulisemmaksi ja ikuisemmaksi. Te luulitte pakenevanne minua palaamalla Pariisiin, te luulitte, ett'en uskaltaisi jättää sitä aarretta, jonka vartijaksi herrani oli minut asettanut. Ah! mitä minä välitin kaikista maailman aarteista ja kuninkaista! Kahdeksan päivän perästä olin taaskin täällä. Sillä kertaa ei teillä ollut minulle mitään soimauksia: minä olin pannut suosioni, elämäni alttiiksi, nähdäkseni teitä vielä edes sekunnin ajan; minä en kosketanut kättännekään, ja te annoitte minulle anteeksi, nähdessänne minut niin nöyrytyneenä ja katuvaaisena.

— Niin, mutta parjaus käytti hyväkseen kaikkia noita hulluuksia, joihin minulla ei ollut mitään osaa, sen te hyvin tiedätte, mylord. Kuningas kardinaalin yllytyksestä kiivastui kauheasti: rouva de Vernet karkoitettiin, Putange ajettiin maanpakoon, rouva de Chevreuse menetti suosionsa ja kun te tahdoitte palata lähettiläänä Ranskaan, kuningas itse, muistattehan, mylord, kuningas itse pani vastaan.

— Niin, ja Ranska on sodalla maksava kuninkaansa kiellon. En saa teitä, rouva, enää nähdä; no olkoon niin! minä tahdon, että joka päivä saatte kuulla minusta puhuttavan.

Minkä tarkoituksen luulette olevan Ré'n saaren retkellä ja Rochelle'n protestanttien liitolla, joita minä valmistelen? Ilon, saada nähdä teitä!

Minulla ei ole toivoa ase kädessä tunkeutua Pariisiin, sen kyllä tiedän; vaan tuosta sodasta on tuleva rauha, tuo rauha tarvitsee välittäjän, välittäjäksi olen minä tuleva. Silloin ei minua uskalleta kieltää ja minä niin muodoin palaan Pariisiin ja olen näkevä teidät ja olen onnellinen yhden hetkisen. Tuhannet ihmiset tosin saavat maksaa, minun onnellisuuteni hengellensä; mutta mitä minä siitä, kunhan vaan saan teidät nähdä. Tuo kaikki on kyllä mietetöntä, ehkä vallan mielipuolista, mutta sanokaapa minulle, kellä naisella on innokkaampaa rakastajaa? kellä kuningattarella on ollut hartaampaa palvelijaa?

— Mylord, mylord, te otatte puollustukseksenne seikkoja, jotka teitä syyttävät; mylord, kaikki nuo rakkauden todisteet, joita minulle annatte, ovat melkein rikoksia.

— Sen vuoksi, ett'ette rakasta minua, rouva; jos minua rakastaisitte, katselisitte noita kaikkia toisilla silmillä; jos minua rakastaisitte, olisi se minulle liian suuri onni ja minä tulisin hulluksi. Ah! rouva de Chevreuse, josta vast'äskän mainitsitte, rouva de Chevreuse oli vähemmin, julma kuin te; Holland rakasti häntä ja hän vastasi hänen rakkauteensa.

— Rouva de Chevreuse ei ollut kuningatar, mutisi Itävallan Anna, ja vastoin tahtoansa voitti hänet noin valtaavan rakkauden ilmaus.

— Te rakastaisitte siis minua, ell'ette olisi kuningatar, rouva, sanokaa, rakastaisitteko minua

silloin? Minä saan siis uskoa, että ainoastaan korkean asemanne arvollisuus se teidät tekee julmaksi minua kohtaan; minä saan siis uskoa, että jos te olisitte rouva de Chevreuse, Buckingham-paralla olisi toivoa? Kiitos noista suloisista sanoista, oi minun kaunis Majesteettini, satakertainen kiitos!

— Ah! mylord, te olette väärin ymmärtäneet, väärin selittäneet; minä en tahtonut sanoa...

— Vaiti, vaiti! sanoi herttua; jos minä olen onnellinen erhetyksestä, elkkää olko niin julma, että riistätte minulta tuon erhetyksen. Te sanoitte itse, että minua on houkuteltu ansaan: ehkäpä siinä menetän henkeni, sillä, kuulkaahan, se on kummallista, että muutamia aikoja olen tuntenut aavistuksia siitä, että minun tulee kuolla. Ja herttua hymyili viehättävän surumielisesti.

— Oh, Jumalani! huudahti Itävallan Anna kauhistuksella, joka ilmaisi hänellä olevan herttuata kohtaan paljon hellempää tunteita kuin mitä hän tahtoi tunnustaa.

— Minä en sano tätä säikähdyttääkseni teitä, rouva, en suinkaan; aivan naurettavaahan on, että teille siitä puhuinkaan ja uskokaa pois, minä en tuollaisista unelmista laisinkaan pidä lukua. Mutta tuo toivo, jonka te melkein annoitte, on kaikki palkitseva, vaikkapa itse elämänikin.

— No niin, sanoi Itävallan Anna, minullakin, herttua, minullakin on aavistuksia ja unelmia. Minä uneksuun näkeväni teidän makaavan verissänne, haavoitettuna.

— Vasempaan puoleen, eikö niin, puukolla? keskeytti Buckingham.

— Niin, juuri niin, mylord, vasempaan puoleen puukolla. Kuka on teille ilmaissut minulla olleen semmoisen unen? Minä olen uskonut sen vaan Jumalalle, rukoellessani häntä.

— Minä en enempää tahdo, te rakastatte minua, siinä on kylliksi.

— Minäkö rakastan teitä, minä?

— Niin, te. Lähettäisikkö Jumala teille samoja unia kuin minulle, ell'ette minua rakastaisi? Tulisikko meille samoja aavistuksia, ell'eivät meidän kumpaisenkin olemukset olisi toinen toisensa yhteydessä sydämmien kautta? Te rakastatte minua, oi kuningatar, ja te itkisitte minua!

— Oh, Jumalani, Jumalani! huudahti Itävallan Anna, tämä on enemmän kuin mitä voin kestää. Kuulkaa, herttua, menkää taivaan nimessä, poistukaa; en tiedä rakastanko teitä, vai enkö rakasta; mutta sen tiedän, ett'ei minusta tule valanrikkojaa. Säästäkää minua siis ja menkää. Oh! jos isku teidät saavuttaa Ranskassa, jos kuolette Ranskassa, jos minä saattaisin otaksua, että te olette saaneet surmanne rakkaudestanne minua kohtaan, en koskaan saisi lepoa, en lohdutusta, minä tulisin hulluksi. Menkää siis, menkää, minä rukoilen teitä.

— Oh! kuinka ihana te olette tuollaisena! Oh, kuinka minä teitä rakastan! sanoi Buckingham.

— Menkää, menkää! minä rukoilen teitä, ja palatkaa tuonnempana; palatkaa lähettiläänä, ministerinä, palatkaa henkivartioiden suojaamana, jotka teitä puollustavat, palvelijain ympäröimänä, jotka teitä varjelevat, ja silloin en enää pelkää teidän henkenne vuoksi ja minä olen onnellinen nähdessäni teidät uudestaan.

— Oh! onko se vaan totta, mitä te sanotte minulle?

— On...

— Hyvä! ja suostuvaisuutenne merkiksi teiltä joku esine, joka vakuuttaisi minua, ett'en ole nähnyt unta; jotakin, mitä olette käyttäneet, ja jota minä vuorostani saattaisin käyttää, joku sormus, kaulavitja tai muu semmoinen.

— Ja menettekö sitten, menettekö sitten, jos annan teille mitä pyydätte?

— Menen.

— Heti paikallako?

— Niin.

— Lähdette Ranskasta ja palaatte Englantiin?

— Niin, sen vannon!

— Odottakaa siis hiukkanen.

Ja Itävallan Anna meni huoneihinsa ja tuli melkein samassa tuokiossa takaisin, pitäen kädessään ruusupuista rasiaa, jonka kannessa oli hänen nimimerkkinsä kullalla kirjoitettuna.

— Kas tässä, mylord-herttua, sanoi hän, säilyttäkää tämä muistona minulta.

Buckingham otti rasian ja heittäytyi toisen kerran polvilleen.

— Te olette luvanneet mennä, sanoi kuningatar.

— Ja minä pidän sanani. Kätenne, kätenne, rouva, ja sitten menen.

Itävallan Anna ojensi kätensä sulkien silmänsä ja nojasi toisella Estefanaan, sillä hän tunsii voimansa raukenevan.

Buckingham painoi innokkaasti huulensa tähän kauniiseen kätöseen, nousi sitten ylös ja lausui:

— Ennen kuuden kuukauden kulumista, jos olen elossa, näen teidät taas, rouva, vaikka maailma mullistuisi sen vuoksi.

Ja äsken tekemällensä lupaukselle uskollisena kiiruhti hän ulos huoneesta.

Käytävässä kohtasi hän rouva Bonacieux'in, joka oli häntä odottanut ja joka samalla varovaisuudella ja menestyksellä kuin tullessakin, saattoi hänet ulos Louvresta.

XIII.

Herra Bonacieux.

Kaikissa näissä oli mukana, niinkuin jo on voitu havaita, eräs henkilö, josta, vaikka hänen tilansa oli kylläkin pyörivillä portailla, ei kukaan näyttänyt suuresti huolehtivan; tämä henkilö oli Bonacieux, valtiollisten ja rakkausjuonien kunnian-arvoisa marttyyri, juonien, jotka niin helposti sotkeutuivat toisiinsa tänä ritarillisuuden ja huikentelevaisuuden aikakautena.

Onneksi, muistaneeko sitä lukija vielä tai ei, onneksi olemme luvanneet pysyttää hänet näköpiirissämme.

Poliisit, jotka olivat hänet ottaneet kiinni, kuljettivat hänet suoraa päätä Bastiljiin, jossa hänen annettiin aivan vavistuksissaan kulkea sivuitse plutonan sotamiehiä, jotka latasivat muskettejansa.

Sitten vietiin hänet melkein maanalaiseen koppiin, jossa hän kuljettajainsa puolelta sai kärsiä mitä karkeimpia loukkauksia ja mitä raainta kohtelua. Poliisit näkivät, ett'eivät he olleet tekemisissä minkään aatelismiehen kanssa ja he kohtelivat häntä kuin mitä hylkiötä.

Noin puolen tunnin perästä tuli kirjuri tekemään loppua hänen kärsimyksistään, vaan ei suinkaan hänen levottomuudestaan, antamalla käskyn saattaa herra Bonacieux tutkisteluhuoneeseen. Tavallisesti tutkisteltiin vangittuja heidän luonansa, vaan Bonacieux'in kanssa ei menetelty sillä tavoin.

Kaksi vartijaa otti nyt kauppiaan huostaansa, saattoivat hänet erään pihan halki, veivät hänet muutamaan käytävään, jossa seisoivat kolme vahtimestä, aukasivat erään oven ja työnsivät hänet kehnoon huoneeseen, jossa ei ollut muuta sisustusta kuin pöytä, tuoli ja komisarjus. Komisarjus istui tuolilla pöydän ääressä kirjoittamassa.

Vartijat saattoivat vangin pöydän eteen ja, komisarjuksen annettua merkin, poistuivat ulkopuolelle äänenkantamaa.

Komisarjus, joka siihen saakka oli ollut kumartuneena papereihinsa, kohotti nyt päätänsä nähdäkseen kenen kanssa hän oli tekemisissä. Komisarjus oli tympeyttävän näköinen mies, terävänäinen, keltaiset, ulospistävät posket, pienet silmät, vaan tutkivat ja vilkkaat, kasvot samalla kertaa ketun ja mäyrän kaltaiset. Pää, jota pitkä ja liikkuva kaula kannatti, pisti ulos laajasta mustasta takista, ja oli heiluvassa liikkeessä puolelta toiselle, melkein kuin kilpikonnan, kun se pistää pänsä ulos kuorestaan.

Hän kysyi aluksi Bonacieux'iltä hänen ristimä- ja sukunimeänsä, ikäänsä, tointansa ja kotipaikkaansa.

Syytetty vastasi olevansa nimeltään Jaques-Michel Bonacieux, ijältään viidenkymmenen yhden vuoden vanha, toimitaan entinen kauppias ja asuvansa Fossoyeurs'in kadun varrella N:o 11.

Sitten komisarjus kyselyn jatkamisen sijasta piti hänelle pitkiä puheita siitä, kuinka vaarallista on halvan porvarin sekoittautua valtiollisiin asioihin.

Hän liitti tähän alkujohdantoon esitelmän, jossa hän kertoi kardinaalin voimasta ja teoista, tuon verrattoman ministerin, joka voitti kaikki ennemmäiset ministerit, joka oli oleva esimerkkinä kaikille vastaisille ministereille, tuon ministerin, jonka voimaa ja tekoja ei kukaan rankaisematta saanut vastustella.

Tämän hänen puheensa toisen osan jälkeen loi hän läpituokevan katseen Bonacieux-parkaan ja käski hänen miettimään tilansa vaarallisuutta.

Kauppiaan miettiminen oli jo suoritettu: hän kirosi ajatuksissaan sitä hetkeä, jolloin herra de la Porte'n päähän oli pistänyt naittaa kummityttärensä hänelle ja erittäinkin sitä hetkeä, jolloin tuo kummitytär oli ruvennut kuningattaren pukurouvaksi.

Herra Bonacieux'in luonteen pohjana oli halvan saituuden ja syvän itsekkäisyyden sekoitus, ja sen kaiken höysteenä mitä raukkamaisin pelkurimaisuus. Rakkaus, jota vaimonsa oli hänessä herättänyt, oli aivan syrjätunne, eikä voinut pitää puoliansa noita vastamainittuja alkuperäisiä tunteita vastaan.

Bonacieux mietti oikeastaan vaan sitä, mitä hänelle juuri oli päästy sanomasta.

— Mutta herra komisarjus, sanoi hän kylmästi, uskokaa täydellisesti, että minä tunnen ja pidän arvossa enemmän kuin kukaan muu Hänen ylhäisyytensä verrattomia ansioita, jonka hallittavana meidän on kunnia olla.

— Todella? kysyi komisarjus epäilevän näköisenä, mutta jos laita tosiaan olisi niin, kuinkas te olisitte Bastiljissa?

— Kuinka minä täällä olen, tai paremmin, minkä vuoksi minä täällä olen, vastasi Bonacieux, sitä on minun mahdollon teille sanoa, koska en sitä itsekkään tiedä; mutta se on vaan varma tosi, ett'en minä ainakaan tieteni ole loukannut kardinaalia.

— Teidän on kumminkin täytynyt tehdä joku rikos, koska te olette syytöksenalainen valtiorikoksesta.

— Valtiorikoksesta! huudahti Bonacieux hämmästyneenä, valtiorikoksesta! ja kuinka tahdottekaan kauppiasraukan, joka vihaa hugenotteja ja inhoo espanjalaisia, olemaan syypäänä valtiorikokseen? Ajatelkaa toki, herra, onhan se vallan mahdotonta.

— Herra Bonacieux, virkkoi komisarjus tirkistellen syytettyä, ikäänkuin hänen pienet silmänsä olisivat voineet lukea sydämmen syvimpään pohjaan saakka, herra Bonacieux, teillä on vaimo?

— On, herra, vastasi kauppias vapisten, ja tuntien että siihenpä asia rupesikin takertumaan; se tahtoo sanoa, minulla on ollut.

— Kuinka? teillä on ollut! minne te hänet olette hukanneet, koska teillä ei enää häntä ole?

— Hän on minulta salaa ryöstetty.

— Ryöstetty? sanoi komisarjus. Aa!

Bonacieux kuuli tuosta "aa"-sta, että asia rupesi yhä enemmän sotkeutumaan.

— Hänet on teiltä ryöstetty, vai niin! toisti komisarjus, ja tiedättekö kuka mies hänet on ryöstänyt?

— Luulen hänet tuntevani.

— Ken on hän?

— Huomatkaa, ett'en tiedä varmaan mitään, herra komisarjus, ja että minä vaan epäilen.

— Ketä epäilette? Kas niin, vastatkaa suoraan.

Bonacieux oli nyt kerrassaan kahdella päällä; pitäisikkö hänen kieltää kaikki, vai ilmoittaa kaikki? Jos hän kieltäisi, voitaisiin luulla hänen tietävän liian paljon, ruvetaksensa tunnustamaan; jos taas ilmoittaisi kaikki, osoittaisi hän hyvää tahtoa. Hän päätti siis ilmoittaa kaikki mitä tiesi.

— Minä epäilen, sanoi hän, erästä pitkää, tummaveristä, ylpeän näköistä miestä, joka näyttää varsin suurelta herralta; hän on seurailut meitä useita kertoja, ainakin mitä minusta on näyttänyt, kun olen ollut noutamassa vaimoani Louvren pieneltä portilta kotiini.

Komisarjus näytti tulevan levottomaksi.

— Ja hänen nimensä? kysyi hän.

— Oh, mitä nimeen tulee, sitä en ensinkään tiedä, vaan jos hänet missä kohtaisin, kyllä tuntisin hänet paikalla, siitä olen varma, vaikka tuhansien joukosta.

Komisarjuksen otsa rypistyi.

— Tuntisitte hänet vaikka tuhansien joukosta, sanoitteko niin? kysyi hän.

— Se tahtoo sanoa, virkkoi Bonacieux, joka näki hypänneensä hulluun tynnöriin, se tahtoo sanoa...

— Te olette vastanneet, että tuntisitte hänet, sanoi komisarjus, hyvä, se riittää täksi päiväksi; ennenkuin menemme kauemmaksi, tarvitsee erään saada tietää, että te tunnette vaimonne ryöstäjän.

— Mutta enhän minä ole sanonut tuntevasi häntä! huusi Bonacieux epätoivossa. Minähän päinvastoin sanoin, että...

— Viekää vanki pois, sanoi komisarjus noille kahdelle vartijalle.

— Ja minne on hän saatettava? kysyi kirjuri.

— Vankikoppiin.

— Mihin?

— Oh, Jumala nähköön, mihin vaan ensimmäiseksi osutte, kunhan se on kylliksi luja, vastasi komisarjus välinpitämättömyydellä, joka kauhistutti Bonacieux-parkaa.

— Voi, voi! sanoi hän itselleen, kova onni vainoo minua; vaimoni on varmaan tehnyt jonkun hirmuisen rikoksen; minua luullaan hänen rikostoveriksensa ja minua rangaistaan hänen kanssansa: hän on puhuva, hän tunnustava sanoneensa minulle kaikki; vaimo on niin heikko!

Vankikoppiin! mihin vaan ensimmäiseksi osutaan! semmoista se on! yksi yö on jo mennyt; ja huomenna teilattavaksi, hirteen! Oh, Jumalani, Jumalani, armahda minua!

Kuuntelematta vähintäkään mestari Bonacieux'in vaikerruksia, vaikerruksia, joihin he muutoin olivat hyvin tottuneet, tarttuivat vartijat vangin käsipuoleen, vieden hänet pois, jolla välin komisarjus kirjoitti kiireimmittäin kirjeen, jota kirjuri odotti.

Bonacieux ei ummistanut silmäänsä, ei sen vuoksi, että vankihuone olisi ollut kovin keho, vaan hänen levottomuutensa oli liian suuri. Hän istui koko yön rahillansa, vavahtaen vähimmästäkin risauksesta; ja kun päivän ensi säteet pilkistivät kammioon, näytti aamurusko hänestä haudan väriseltä.

Yht'äkkiä kuuli hän salpoja vedettävän auki ja hän teki hirveän hyppäyksen. Hän uskoi tultavan noutamaan häntä mestauslavalle; vaan kun hän pyövelin verosta, jota hän odotti, näki kaiken kaikkiaan vaan eilisen komisarjuksensa ja kirjurinsa, oli hän vähällä hypätä heille kaulaan.

— Teidän asianne on sangen paljon sotkeutunut eilisestä illasta, kelpo mies, sanoi hänelle komisarjus ja minä neuvon teitä kertomaan nyt kaikki asiat halki ja suoraan; sillä ainoastaan teidän katumuksenne saattaa kääntää päältänne kardinaalin vihan.

— Kyllä minä olen valmis kaikki kertomaan, huudahti Bonacieux, ainakin kaikki mitä tiedän. Kysykää, olkaa hyvä.

— Ensiksikin, missä on teidän vaimonne?

— Mutta johan olen teille sanonut, että hänet minulta ryöstettiin.

— No niin, mutta eilen kello viisi iltapäivällä pääsi hän teidän toimestanne pakoon.

— Minun vaimoniko pakoon! huudahti Bonacieux. Oh! onneton vaimo! Herra, jos hän on päässyt pakoon, se ei ole minun vikani, sen vannon.

— Mitäs teillä oli tekemistä naapurinne herra d'Artagnan'in luona, jonka kanssa teillä oli päivemmällä pitkä keskustelu?

— Ah, niin todella, herra, niin, totta kyllä, ja minä tunnustan, että se oli väärin tehty. Kyllähän minä olin herra d'Artagnanin luona.

— Mikä oli teidän käyntinne tarkoitus?

— Pyytää häntä auttamaan minua löytämään vaimoni. Minä luulin itselläni olevan oikeuden häntä perustella; mutta minä erhetyin, niinkuin näkyy, ja minä pyydän nöyryimmästi anteeksi.

— Ja mitä herra d'Artagnan vastasi?

— Herra d'Artagnan lupasi minua auttaa; mutta minä kyllä kohta huomasin erhettyneeni.

— Vai te aiotte pettää oikeutta! Herra d'Artagnan teki teidän kanssanne sopimuksen, jonka johdosta hän ajoi pakoon poliisit, jotka tulivat ottamaan kiini vaimoanne, ja toimitti hänet löytämättömiin.

— Herra d'Artagnan vienyt minun vaimoni! Ah, vai niin! mutta mitä sanoittekaan?

— Onneksi on herra d'Artagnan meidän käsissämme, ja teidät asetetaan hänen kanssaan naamattain.

— Ah, totta tosiaan, parempaa en pyydä, huudahti Bonacieux; olen hyvilläni saada nähdä tuttuja kasvoja.

— Tuokaa d'Artagnan esille, sanoi komisarjus vartijoille.

Vartijat toivat sisään Athoksen.

— Herra d'Artagnan, sanoi komisarjus kääntyen Athokseen, kertokaa mitä teidän ja tämän herran välillä on tapahtunut.

— Mutta! huudahti Bonacieux, ei tämä ole herra d'Artagnan, jota minulle osoitatte!

— Kuinka! eikö hän ole herra d'Artagnan? huusi komisarjus.

— Ei millään muotoa, vastasi Bonacieux.

— Mikäs tuon herran nimi on? kysyi komisarjus.

— Sitä minä en voi sanoa, minä en tunne häntä.

— Kuinka! ettekö tunne häntä?

— En.

— Ettekö ole häntä koskaan nähnyt?

— Kyllä; vaan en tiedä mikä hänen nimensä on.

— Mikä on nimenne? kysyi komisarjus.

— Athos, vastasi muskettisoturi.

— Mutta eihän se ole ihmisen nimi, sehän on vuori! huusi tutkisteliija-parka, joka alkoi joutua vallan pyörälle.

— Se on nimeni, sanoi Athos tynnosti.

— Mutta olettehan sanoneet nimenne olevan d'Artagnan.

— Minäkö?

— Niin, te juuri.

— Se on, minulle sanottiin: "te olette herra d'Artagnan?" Siihen vastasin: "Luuletteko niin?" Kiiniottajani sanoivat olevansa siitä varmat. Minä en huolinut heitä vastustaa. Muutoin, olisinhan voinut erhettyä.

— Herra, te loukkaatte oikeuden majesteettia.

— En suinkaan vastasi Athos levollisesti.

— Te olette herra d'Artagnan.

— Näettehän nyt, että tekin sanotte minulle sitä.

— Mutta, huudahti vuorostaan Bonacieux, minun täytyy sanoa teille, herra komisarjus, ett'ei tässä ole hetkeäkään epäilemistä. Herra d'Artagnan on minun hyryläiseni ja siis, vaikka hän ei ole maksanut minulle vuokraani, ja juuri sen vuoksi, minun täytyy hänet tuntea. Herra d'Artagnan on nuori mies, tuskin yhdeksäntoista tai kahdenkymmenen vanha, ja tämä herra on vähintään kolmenkymmenen. Herra d'Artagnan on herra Desessarts'in väkeä, ja tämä herra on herra de Tréville'n muskettisotureita: katsokaa univormua, herra komisarjus, katsokaa univormua.

— Se on totta, mutisi komisarjus; se on saakelin totta.

Samassa hetkessä ovi aukeni äkkiä ja sanansaattaja, erään Bastiljin portinvartijan saattamana toi kirjeen komisarjukselle.

— Oh! tuo onneton vaimo! huudahti komisarjus.

— Kuinka? mitä sanotte? kenestä puhutte? Ette suinkaan minun vaimostani, toivoakseni.

— Päinvastoin, juuri hänestä. Asianne on mainio, onpa tosiaan!

— Oh! vai niin! huudahti kauppias kiukustuen, suokaa minulle se huvi, hyvä herra, että saan tietää, kuinka minun asiani siitä voipi paheta, mitä vaimoni tekee minun vankeudessa ollessani!

— Kyllä, koska hänen tekonsa on seuraus teidän keskinäisestä tuumastanne; pirullinen tuuma!

— Minä vannon, herra komisarjus, että te olette mitä syvimmässä erhetyksessä, että minä en tiedä tuon taivaallista kaikesta siitä, mitä vaimoni on mahtanut tehdä, että minä olen kokonaan vieras siihen mitä hän on tehnyt ja että, jos hän on tehnyt tyhmyyksiä, minä kiellän, hylkään, kiroan hänet.

— No niin, sanoi Athos komisarjukselle, jos te ette tarvitse minua enää täällä, lähettäkää minut jonnekin muuante, tuo teidän herra Bonacieux on sangen ikävystyttävä.

— Viekää vangit kammioihinsa, käski komisarjus, viitaten samalla kertaa Athokseen ja Bonacieux'iin, ja vartioitakoon heitä ankarammin kuin koskaan.

— Mutta kun teillä on asiaa herra d'Artagnan'ille, sanoi Athos tavallisella tyyneydellensä, en minä voi suinkaan huomata, missä kohden minä saatan täyttää hänen sijaansa.

— Tehkää käskyni mukaan! huusi komisarjus, ja ehdoton vaitiolo! Kuuletteko!

— Athos seurasi vartijoitansa kohauttaen olkapäitänsä, ja Bonacieux voivotteli niin että tiikerinkin sydän olisi heltynyt.

Kauppias vietiin viime-öiseen koppiinsa ja jätettiin sinne koko päiväksi. Ja koko päivän itki Bonacieux niinkuin aimo kauppias; sillä niinkuin hän itse jo sanoi, hän ei ollut mikään miekkamies.

Iltaisilla kello yhdeksän aikaan, juurikuin hän oli asettumaisillaan levolle, kuuli hän askeleita käytävässä. Askeleet lähestyivät hänen oveansa, se aukeni, ja vartijat tulivat sisään.

— Seuratkaa minua, sanoi vartijain mukana tullut poliisi.

— Teitäkö! huudahti Bonacieux, teitäkö seurata tähän aikaan, ja minne, voi Jumalani!

— Sinne, minne meillä on käsky teidät viedä.

— Mutta eihän se ole mikään vastaus.

— Se on kumminkin ainoa, mitä voimme teille antaa.

— Ah! Jumalani, Jumalani, vaikerteli kauppias-raukka, nyt minä olen hukassa!

Hän seurasi koneenomaisesti ja vastustamatta vartijoita, jotka olivat tulleet häntä noutamaan.

Hän kulki saman käytävän, jonka hän jo tullessaan oli kulkenut, kävi halki ensimmäisen pihan,

sitten toisen päärakennuksen lävitse; vihdoin ulomman pihan portilla näki hän vaunut, joita ympäröi neljä ratsastajaa. Hänen käskettiin nousemaan vaunuihin, poliisi istui hänen viereensä, vaunun ovi suljettiin ja molemmat olivat nyt vierivässä vankihuoneessa.

Vaunut lähtivät liikkeelle, hiljaa kuin ruumisvaunut. Munalukolla varustetun ristikko-ikkunan lävitse näki vanki huoneita ja katuja, siinä kaikki; mutta aito pariisilainen kun oli, tunsikin Bonacieux joka kadun viitoistaan, kylteistään ja lyhdyistään. Kun saavuttiin Saint-Paul'in torille, jossa Bastiljin vankeja mestattiin, rupesi hän pyörtymään ja teki kahteen kertaan ristinmerkin. Hän luuli vaunujen seisahtuvan sinne. Mutta vaunut kulkivat eteenpäin.

Myöhempänä kauhistui hän toistamiseen, kun ajettiin Saint-Jean'in hautausmaan ohitse, johon valtiorikollisia haudattiin. Yksi ainoa seikka rauhoitti häntä vähän, se nimittäin, että ennenkuin heitä haudattiin, leikattiin heiltä tavallisesti kaula poikki, vaan hänen päänsä oli vielä paikoillaan. Mutta kun hän havaitsi vaunujen kääntyvän Grève'n tielle, ja huomasi raatihuoneen huippukatot, sekä näki vaunujen hutkahtavan porttiholviin, uskoi hän olevansa mennyt mies, tahtoi tunnustaa syntinsä poliisille ja, kun hän kieltäytyi, rupesi voivottelemaan niin surkeasti, että poliisi ilmoitti, että ell'ei hän lakkaisi särkemästä hänen korviaan, hän panisi kapulan hänen suuhunsa.

Tämä uhkaus rauhoitti vähän Bonacieux'ia; jos hänet mestattaisiin Grève'n kentällä, ei maksaisi vaivaa kapuloida häntä enää, kun jo oltiin melkein perillä. Todella kulkivatkin vaunut halki kentän seisahtumatta. Nyt ei ollut enää muuta pelättävää kuin Croix-du-Trahoir: vaunut kääntyivätkin juuri sinne päin.

Tällä kertaa ei ollut enää epäilemistä, Croix-du-Trahoir'illa mestattiin halvempisäätyisiä pahantekijöitä. Bonacieux oli hyvittänyt mieltänsä sillä, että hän olisi Saint-Paul'in tai Grève-kentän arvoinen mies: ja nyt vietiin hänet Croix-du-Trahoir'ille päiviään päättämään! Hän ei vielä voinut erottaa tuota onnetonta ristiä, vaan hän tunsikin sen lähestyvän häntä. Kun hän oli siitä enää parinkymmenen askeleen päässä, kuuli hän melua ja hölinää, ja vaunut pysähtyivät. Tässä oli enemmän kuin mitä Bonacieux-raukka jaksoi kestää, hän kun jo ilmankin oli vallan menehdyksissä kaikista monista kärsimyksistään; hän päästi heikon ynähdyksen, jota olisi voinut luulla kuolevan viime huokaukseksi ja meni tainnuksiin.

XIV.

Meung'in mies.

Tämä väkijoukko ei ollut kokoutunut kenenkään hirttämistä odottamaan, vaan jo valmiiksi hirtettyä katselemaan.

Vaunut, hetkisen seisahdettuaan, lähtivät taas liikkeelle, kulkivat läpi joukon, jatkoivat matkaansa Saint-Honoré'n kadulle, kääntyivät Bons-Enfants'in kadulle ja seisahtuivat erään matalan portin eteen.

Portti avautui, kaksi vahtimiestä tarttui käsivarsillaan Bonacieux'iin, jota muuan poliisi kannatti; hänet sysättiin eräesen käytävään, annettiin nousta portaita ylös ja jätettiin esihuoneeseen.

Kaikki nuo liikkeet oli toimitettu koneentapaisesti.

Hän oli kulkenut kuin unissaan; hän oli katsellut esineitä kuin sumun lävitse; hänen korvansa olivat kuulleet ääniä, niitä kumminkaan tajuamatta; hänet olisi voitu siinä hetkessä vaikka mestata, ilman että hän yhdellä voikahduksellakaan olisi pyytänyt armoa.

Hän jäi siis istumaan penkille, selkä seinää vasten ja kädet riipuksissa, samalle paikalle, mihin vahtimiehet olivat hänet laskeneet.

Mutta kun hän katsellessaan ympärilleen ei havainnut mitään uhkaavaa esinettä, eikä mikään osoittanut hänen olevan todella vaarassa, kun penkki oli mukavaksi pehmustettu, kun seinät olivat kauniilla karduanilla päällystetyt, kun suuret punaiset damasti-uutimet kullatuine kannattimineen riippuivat ikkunan edessä, hän vähitellen huomasi pelkonsa olevan liioiteltua ja alkoi liikuttaa päätänsä oikealta vasemmalle ja alhaalta ylös.

Näiden liikkeiden ohella, joita ei kukaan estänyt, rohkeni hänen mielensä hieman, ja hän uskalsi vetää likemmäksi ensin toista jalkaansa, sitte toista; vihdoin, auttaen molemmilla käsivarsillaan, nousi hän penkiltä ja seisojaloillaan.

Samassa tuokiossa raotti eräs sävyisän näköinen upseeri oviverhoa, jatkaen puhettansa erään viereisessä huoneessa olevan henkilön kanssa, ja kääntyi vankiin seuraavin sanoin:

— Teidänpö nimenne on Bonacieux?

— Niin herra upseeri, sopersi kauppias, enemmän kuolleena kuin elävänä, nöyrin palvelijanne.

— Käykää sisään, lausui upseeri.

Ja hän siirtyi sivulle, jättääksensä kauppiaalle tilaa. Tämä totteli äänetönnä ja astui huoneeseen,

jossa häntä näyttiin odotetun.

Huone oli iso kabinetti, seinät koristetut hyökkäys- ja puolustus-aseilla, suljettu ja ummehtunut, ja siellä paloi jo valkea uunissa, vaikka vasta oltiin tuskin syyskuun lopussa. Neliskulmainen pöytä, täynnä kirjoja ja papereita, joiden päälle oli levitetty suunnattoman suuri La Rochelle'n kaupungin kartta, sijaitsi keskellä huonetta.

Uunin edessä seiso i keskikokoinen mies, ylpeän ja kopean näköinen, silmät läpitu nevat, otsa laaja, muoto laiha, jota yhä pitensi piikki parta ja sen yläpuolella viik sipari. Vaikka mies oli tuskin kuuden tai seitsemän neljättä vuotias, olivat hänen sekä hiuksensa että piikki partansa ja viiksensä jo harmahtavat. Tuo mies, vaikka miekattakin, oli kerrassaan sotilaan näköinen ja hänen puhvelinahkaiset, vielä pölynpeittämät saappaansa osoittivat, että hän sinä päivänä oli ratsastanut.

Tämä mies oli Armand-Jean Duplessis, kardinaali Richelieu, ei laisinkaan sennäköinen, kuin sitä meille kuvitellaan, rapistunut kuin vanhus, kärsivä kuin marttyyri, ruumiiltaan murtunut, ääni riutunut, suureen nojatuoliin vajonnut, kuni ennen aikaiseen hautaan, eläen vaan neronsa voimalla ja kannattaen taistelua Eurooppaa vastaan ainoastaan loppumattomalla ajatuksensa liikunnalla; ei, vaan sellainen, kuin hän todella oli siihen aikaan, se on, taitava ja hienotapainen hovimies, tosin ruumiiltaan heikko, vaan sen siveellisen voiman kannattama, joka hänestä on tehnyt yhden erinomaisimpia miehiä mitä koskaan on ollut olemassa; vihdo in, parhaillaan valmistaumassa, sittenku in hän oli vahvistanut Nevers'in herttuan vallan Mantuan herttuakuntaan, anastanut Nimes'in, Castres'in ja Uzès'in, karkoittamaan Englantilaiset Ré'n saarelta ja piirittämään La Rochelle'a.

Ensi katsannossa ei mikään siis osoittanut kardinaalia ja niiden, jotka eivät häntä ulkonäöltä tunteneet, olisi ollut mahdotonta arvata, kenen edessä he seisoivat.

Kauppias-parka jäi oven pieleen seisomaan, ja vastakertomamme henkilön silmät tähtäsivät häntä terävästi, ikäänku in olisivat tahtoneet tunkeutua hänen menneisyytensä pohjaan saakka.

— Tuoko Bonacieux? kysyi hän hetkisen vaiettuansa.

— Niin, armollinen herra, vastasi upseeri.

— Hyvä, antakaa minulle nuo paperit ja poistukaa.

Upseeri otti pöydältä tarkoitetut paperit, antoi ne pyytäjälle, kumarsi syvään ja meni.

Bonacieux tuns i nuo paperit Bastiljissä pidetyn tutkistelun pöytäkirjoiksi. Aika ajo in nosti uunin ääressä oleva mies silmänsä papereista ja iski ne kuni kaksi puukkoa kauppias-paran sydämen pohjaan.

Kymmenen minuutin lukemisen ja kymmenen sekunnin miettimisen perästä oli kardinaali selvillä.

— Tuo pää ei ole koskaan ollut salavehkeilijä, mutisi hän; mutta vähät siitä, tutkistelkaamme häntä sittenkin.

— Te olette syytetyt valtiokavalluksesta, sanoi verkalleen kardinaali.

— Sen olen jo saanut tietää, armollinen herra, huudahti Bonacieux, kunnioittaen kysyjää nimityksellä, jota hän oli kuullut upseerin käyttävän, mutta minä vannon, ett'en tiedä siitä mitään.

Kardinaali pidätti hymyilyänsä.

— Te olette vehkeilleet vaimonne kanssa, rouva de Chevreuse'n kanssa ja milordin, herttua Buckingham'in kanssa.

— Tosin, armollinen herra, vastasi kauppias, olen kuullut hänen mainitsevan kumpaisiakin noita nimiä.

— Ja missä tilassa?

— Hän sanoi, että kardinaali Richelieu oli houkutellut herttua Buckingham'in Pariisiin, syöstäksensä hänet turmioon, ja hänen mukansa myöskin kuningattaren.

— Sanoiko niin! huudahti kardinaali kiivaasti.

— Sanoi, armollinen herra; mutta minä sanoin hänen olevan väärässä semmoista uskoessaan, ja että Hänen ylhäisyytensä ei voisi sem...

— Vaiti, tomppeli, keskeytti kardinaali.

— Juuri sillä tavoin vaimonikin vastasi minulle, armollinen herra.

— Tiedättekö kuka on vienyt vaimonne?

— En, armollinen herra.

— Epäilettekös ketään?

— Kyllä, armollinen herra; mutta epäluuloni näytti herra komisarjukselle vastoinmieliseltä ja minä luovu in siitä.

— Teidän vaimonne on päässyt pakoon, tiesittekö sen?

— En, armollinen herra; sen sain tietää vasta vangiksi tultuani ja senkin herra komisarjuksen ilmoituksesta, tuon peräti oivan miehen!

Kardinaali pidätti taaskin hymyilyänsä.

— Siis ette myöskään tiedä, minne vaimonne on joutunut paettuaan?

— En vihiäkään, armollinen herra; mutta hän lienee kai palannut Louvreen.

— Kello yhden aikaan tänä aamuna ei hän vielä ollut sinne palannut.

— Voi, Jumalani! minnekäs hän sitten on joutunut?

— Se on tiedossa, olkaa rauhassa; ei mikään jää salaan kardinaalilta: kardinaali tietää kaikki.

— Siinä tapauksessa, armollinen herra, uskotteko kardinaalin suostuvan minulle ilmoittamaan, minne hän on joutunut?

— Ehkä; mutta siihen tarvitaan ensin, että te tunnustatte kaikki mitä tiedätte vaimonne ja rouva de Chevreuse'n keskinäisestä suhteesta.

— Mutta, armollinen herra, siitä en tiedä mitään, minä en ole häntä koskaan nähnyt.

— Kun te kävitte noutamassa vaimoanne Louvresta, palasiko hän kohdastaan teidän kanssanne?

— Tuskin koskaan; hänellä oli aina asiaa palttinakauppiaille, ja minä saatoin häntä niiden luokse.

— Ja kuinka monta oli noita palttinakauppiaita?

— Kaksi, armollinen herra.

— Missä he asuvat?

— Toinen Vaugirard'in kadulla toinen La Harpe'n kadulla.

— Menittekö koskaan sisään hänen kanssansa?

— En koskaan, armollinen herra; minä odotin portilla.

— Ja mitä hän teki syyksi mennäkseen sinne noin vallan yksin?

— Ei mitään; hän käski minun odottaa ja minä odotin.

— Te olette kiltti mies, hyvä herra Bonacieux! sanoi kardinaali.

— Hän nimittää minua hyväksi herrakseen! arveli kauppias itsekseen. Peijakas, asiat käy hyvin!

— Tuntisittekö vielä nuo portit?

— Kyllä.

— Tiedättekö numerot?

— Tiedän.

— Mitkä ne ovat?

— N:o 25 Vaugirard'in kadulla; toinen N:o 75 Harpe'n kadulla.

— Hyvä, sanoi kardinaali.

— Sen sanottuaan, tarttui hän hopeakelloon ja kilisti; upseeri tuli sisään.

— Menkää, sanoi hän matalalla äänellä, noutamaan tänne Rochefort; ja tulkoon hän paikalla, jos hän on palannut.

— Kreivi on täällä, sanoi upseeri, ja pyytää heti päästä Teidän ylhäisyytenne puheille.

— Tulkoon siis, tulkoon heti! sanoi Richelieu vilkkaasti.

Upseeri kiiruhti huoneesta nopeudella, jolla tavallisesti kaikki kardinaalin palvelijat häntä tottelivat.

— Teidän ylhäisyytenne! mutisi Bonacieux, hämmästyneenä mulkoillen silmiään.

Viittä sekuntia ei ollut kulunut upseerin katoamisesta, kun ovi aukeni ja uusi henkilö astui sisään.

— Se on hän! huudahti Bonacieux.

— Kuka hän? kysyi kardinaali.

— Joka ryösti minun vaimoni.

Kardinaali kilisti toistamiseen. Upseeri ilmestyi takaisin.

— Jättäkää tuo mies takaisin kahden vartijain huostaan, ja odottakoon kunnes kutsun hänet eteeni.

— Ei, armollinen herra! ei, se ei ole hän! huusi Bonacieux; ei, minä olen erhettynyt: se on toinen, joka ei ole lainkaan hänen näköisensä! Tämä herra on kunniallinen mies.

— Viekää pois tuo heittiö! käski kardinaali.

Upseeri otti Bonacieux'ia käsipuolesta ja kuljetti hänet esihuoneeseen, jossa hän kohtasi molemmat vartijansa.

Uusi henkilö, joka vastikään oli laskettu sisään, seurasi levottomana silmillänsä Bonacieux'ia ulos asti, ja kun ovi oli suljettu hänen jälkeensä, lausui tulokas vilkkaasti, lähestyen kardinaalia:

— He ovat tavanneet toisensa!

— Ketkä? kysyi Hänen ylhäisyytensä.

— Hän ja se toinen.

— Kuningatar ja herttua! huudahti kardinaali.

— Niin.

— Ja missä sitte?

— Louvressa.

— Oletteko varma?

— Peräti varma.

— Kuka sen on teille sanonut?

— Rouva de Lannoy, joka on Teidän ylhäisyytenne uskottu, niinkuin tiedätte.

— Miks'ei hän ole sanonut sitä ennemmin?

— Sattumastako tai epäluulosta, kuningatar on antanut rouva de Surgis'in nukkua kamarissaan ja pidättänyt häntä siellä kaiken päivää.

— Kas niin, me olemme voitettut. Koettakaamme saada korvausta.

— Minä autan teitä siinä kaikesta sielustani, armollinen herra, olkaa rauhassa.

— Kuinka tämä kaikki on tapahtunut?

— Kello yksi yöllä, kuningatar oli yhdessä seuranaistensa kanssa...

— Missä sitte?

— Makuusuojassaan...

— Hyvä.

— Silloin tuotiin hänelle nenäliina pukurouvaltansa...

— Entäs sitten?

— Heti kohta oli kuningatar näyttänyt tulevan kovin liikutuksiinsa, ja, poskimaalista huolimatta, hän oli kovasti vaalennut.

— Entäs sitten, entäs sitten!

— Sitten oli hän noussut ylös ja lausunut hätäisellä äänellä: "Hyvät naiset, odottakaa minua kymmenen minuuttia; sitten palaan"; ja oli avannut alkoovinsa oven ja mennyt.

— Minkä vuoksi ei rouva de Lannoy tullut heti ilmoittamaan teille?

— Silloin ei asia ollut vielä varma; muutoin kuningatar oli sanonut: "Hyvät naiset, odottakaa minua"; eikä hän uskaltanut olla tottelematta kuningatarta.

— Ja kuinka kauan oli kuningatar poissa huoneesta?

— Kolme neljänestä.

— Eikä kukaan hänen naisistansa seurannut mukana?

— Donna Estafana vaan.

— Ja palasiko hänkin takaisin?

— Kyllä, mutta ei muuta kuin ottamaan erästä pientä ruusupuista rasiaa, jonka kannessa oli kuningattaren nimimerkki, ja sitte meni hän heti tiehensä.

— Ja kun hän palasi myöhemmin, toiko hän tuon rasian muassaan?

— Ei.

— Tiesikö rouva de Lannoy, mitä rasia sisälsi?

— Kyllä, jalokivet, jotka Hänen Majesteettinsa oli kuningattarelle lahjoittanut.

— Ja hän palasi ilman tuota rasiaa?

— Niin.

- Rouva de Lannoy luulee hänen antaneen ne siis Buckingham'ille?
- Siitä on hän varma.
- Kuinka niin?
- Päivällä rouva de Lannoy, kuningattaren kamarirouva kun on, etsi rasiaa, tuli levottomaksi, kun sitä ei löytynyt ja viimein tiedusti sitä kuningattarelta.
- Mitäs kuningatar sanoi?
- Kuningatar punastui ja selitti eilis-iltana särkeneensä kehyksen yhdestä hohtokivistä ja lähettäneensä sen juveloitsijallensa korjattavaksi.
- Pitää mennä ottamaan selko, onko asia totta vai ei.
- Minä olen jo siellä käynyt.
- No! mitä juveloitsija?...
- Juveloitsija ei tiennyt koko asiasta mitään.
- Hyvä, hyvä! Rochefort, kaikki ei ole vielä hukassa, ja ehkä ... ehkäpä kaikki kääntyy parhaaksemme.
- Varma tosi on, ett'en epäile Teidän ylhäisyytenne neron voivan...
- Korjata asiamiehensä tyhmyyttä, eikös niin!
- Juuri niin olisin sanonut, jos Teidän ylhäisyytenne olisi sallinut minun sanoa loppuun.
- Tiedättekö nyt, missä piilivät herttuatar de Chevreuse ja herttua Buckingham?
- En, armollinen herra, kätyrini eivät ole voineet antaa siitä minulle mitään varmaa selkoa.
- Minäpä tiedän sen.
- Te, armollinen herra?
- Niin, tai ainakin on minulla epäluuloja. He olivat, toinen Vaugirard'in kadulla N:o 25 ja toinen La Harpe'n kadulla N:o 75.
- Teidän ylhäisyytenne, tahdotteko, että otatan kiini heidät molemmat?
- Se on kai liian myöhäistä, he ovat luistaneet tiehensä.
- Vaikka niinkin, mutta voipihan ottaa täyden selon asiasta.
- Ottakaa kymmenen miestä väestäni ja tarkastakaa kumpikin talo.
- Se tehdään, armollinen herra.

Ja Rochefort kiiruhti ulos huoneesta. Kardinaali, jäätyään yksin, mietti hetkisen ja kilisti kolmannen kerran.

Sama upseeri ilmestyi.

- Tuokaa vanki sisään, sanoi kardinaali.

Bonacieux mestari tuotiin uudestaan sisään ja kardinaalin viitattua poistui upseeri.

- Te olette minua pettäneet, sanoi kardinaali ankarasti.
- Minä, huusi Bonacieux, minäkö pettänyt Teidän ylhäisyyttäni!
- Kun vaimonne kävi taloissa Vaugirard'in ja La Harpe'n kadun varrella, ei hän käynyt palttinakauppiasten luona.
- Herra siunatkoon, missäs hän sitten kävi?
- Hän kävi herttuatar de Chevreuse'n ja herttua Buckingham'in luona.

— Aivan niin, sanoi Bonacieux, keräillen kaikki muistonsa kokoon, aivan niin se olikin, Teidän ylhäisyytenne on oikeassa. Minä lausuin useampia kertoja vaimolleni, että on vallan kummastuttavaa, että palttinakauppiat asuvat semmoisissa taloissa, taloissa, joissa ei ollut mitään kylttiä, ja joka kerta rupesi vaimoni nauramaan. Ah, armollinen herra, jatkoi Bonacieux, heittäytyen polvilleen Hänen ylhäisyytensä jalkoihin, ah! te varmaan olettekin kardinaali, tuo suuri kardinaali, jonka neroa koko maailma kunnioittaa.

Niin vähäpätöinen kuin noin alhaisen olennon kuin Bonacieux'in ylistys kardinaalin mielestä olikin, nautti hän siitä kuitenkin hetkisen; sitten melkein yht'äkkiä, juurikuin uusi ajatus olisi hänen päähänsä pälkähtänyt, hymy lensi hänen huulillensa, ja hän tarttui kauppiasta käteen, sanoen:

- Nouskaa ylös, ystäväni, te olette kunnan mies.
- Kardinaali on koskettanut minua käteen! minä olen saanut koskettaa tuon suuren miehen kättä! huusi Bonacieux; tuo suuri mies nimittää minua ystäväkseen!

— Niin, ystäväni; niin! sanoi kardinaali isällisellä äänellä, jota hän toisinaan tiesi käyttää, mutta joka saattoi pettää vaan niitä, jotka eivät häntä tunteneet; ja koska teitä on syyttömästi epäilty, tarvitsette te korvauksen: kas tässä, ottakaa tämä pussi, jossa on sata pistole'a, ja antakaa minulle anteeksi.

— Minäkö teille anteeksi, armollinen herra! sanoi Bonacieux eperoiden ottaa pussia, peljäten kaiketikkin tuon tarjouksen olevan vaan pilkkaa. Olihan teillä vapaus ottaa minut kiini, onhan teillä vapaus minua kidututtaa, onhan teillä vapaus minut hirtättää: te olette herra, eikä minulla ole sanan sijaa. Teille antaa anteeksi, armollinen herra! Ettehän toki ajattele semmoisia?

— Ah, rakas herra Bonacieux! te osoitate jalomielisyyttä, sen näen, ja minä kiitän teitä siitä. Siis, otattehan pussin ja menette pois olematta kovin pahoillanne?

— Minä menen ihastuksissani, armollinen herra.

— Hyvästi siis, tai paremmin, hyvästi näkemään asti, sillä minä toivon, että me kohtaamme vastakin toisiamme.

— Jos te armollinen herra, vaan suvaitsette, ja minä olen aina Teidän ylhäisyytenne käskettävänä.

— Se on tapahtuva usein, olkaa huoleti, sillä minua suuresti viehättää puheleminen teidän kanssanne.

— Oh, armollinen herra!

— Näkemään asti, herra Bonacieux, näkemään asti!

Ja kardinaali viittasi kädellensä, johon Bonacieux vastasi kumartumalla maahan asti: sitten meni hän ulos selkä edellä ja kun hän oli joutunut esihuoneeseen asti, kuuli kardinaali hänen ihastuksissaan huutavan kohtikulkua: "Eläköön armollinen herra! eläköön Hänen ylhäisyytensä! eläköön suuri kardinaali!" Kardinaali kuunteli naurusuin tuota mestari Bonacieux'in innostuneiden tunteiden oivallista purkausta; sittenkuin Bonacieux'in huudot olivat hälvenneet etäisyyteen, virkkoi hän:

— Hyvä juttu, tuossa on vastaisen varaksi mies, joka menee vaikka hirteen minun tähteni.

Ja nyt rupesi kardinaali mitä suurimmalla tarkkuudella tutkimaan La Rochelle'n karttaa, joka, niinkuin jo sanoimme oli levitettyä hänen pöydällensä, ja veti lyyjykynällä viivan siihen paikkaan, jossa kahdeksantoista kuukauden päästä oli tuo kuuluisa sulku, joka salpasi piiritetyn kaupungin sataman.

Hänen juuri parhaillaan ollessaan mitä syvimmissä sodankäyntituumissaan, aukeni ovi ja Rochefort astui sisään.

— Kuinkas on? sanoi kardinaali vilkkaasti, nousten äkkiä seisovalleen, josta näkyi, että asia, jonka hän oli antanut kreivin toimitettavaksi, oli tärkeätä laatua.

— Niin on, sanoi tämä, että nuori kuuden- tai kahdeksankolmatta ikäinen nainen ja viidenneljäntä tai neljänkymmenen ikäinen mies ovat todella asuneet, toinen neljä, toinen viisi päivää noissa Teidän ylhäisyytenne mainitsemissa taloissa: mutta nainen on lähtenyt viime yönä ja mies tänä aamuna.

— Kas siinä ne olivat! huudahti kardinaali, katsoen kelloon; ja nyt, jatkoi hän, on liian myöhäistä lähettää heitä ajamaan takaa: herttuatar on Tours'issa ja herttua Boulogne'ssa. Heidät on tavattava Lontoossa.

— Mitkä ovat Teidän ylhäisyytenne määräykset?

— Ei sanaakaan siitä mitä on tapahtunut; jääköön kuningatar täyteen turvaan; elköön kukaan tietäkö, että me tunnemme hänen salaisuutensa; olkoon hän siinä uskossa, että me koetamme päästä selville jostakin salaliitosta. Lähettäkää luokseni sinetinvartija Séguier.

— Entäs se mies, mitä on Teidän ylhäisyytenne hänestä tehnyt?

— Mikä mies? kysyi kardinaali.

— Tuo Bonacieux?

— Minä olen hänestä tehnyt mitä hänestä tehdä voi. Minä tein hänestä vaimonsa vakoojan.

— Kreivi Rochefort kumarsi niinkuin mies, joka tunnustaa herransa suuren etevämmyyden, ja poistui.

Yksin jäätyään, istuutui kardinaali uudestaan työpöytänsä ääreen, kirjoitti kirjeen, jonka hän sulki omalla yksityisellä sinetillään ja sitten hän kilisti. Upseeri tuli sisään neljännen kerran.

— Toimittakaa tänne Vitray, sanoi hän, ja käskekää hänen olla valmis lähtemään matkalle.

Hetkisen perästä oli haluamansa mies hänen edessään ratsastus-saappaissa ja kannuksissa.

Vitray, sanoi kardinaali, menkää suoraa päätä Lontoosen. Elkää pysähtykö silmänräpäystäköän matkalla. Jättäkää tämä kirje milady'lle. Ja tässä on teille kahden sadan pistole'n määräys, menkää rahavartijani luokse ja antakaa hänen suorittaa ne teille. Saatte nostaa saman verran lisää, jos olette täällä takaisin kuuden päivän kuluttua ja olette asiani hyvin toimittaneet.

Lähettiläs kumarsi sanaakaan virkkaamatta, otti kirjeen, kahdensadan pistole'n määräyksen ja meni.

Kirjeen sisältö oli tämmöinen:

"Mylady,

Olkaa saapuvilla ensimmäisissä tanssijaisissa, joihin herttua Buckingham tulee. Hänellä on takillansa kaksitoista jalokiveä, lähestykää häntä ja leikatkaa irti kaksi niistä.

Niinpien kuin jalokivet ovat hallussanne, antakaa minulle tieto."

XV.

Virkamiehiä ja miekkamiehiä.

Näiden tapausten jälkeisenä päivänä, kun Athosta vielä ei näkynyt, d'Artagnan ja Porthos ilmoittivat herra de Tréville'lle hänen katoamisensa.

Mitä Aramikseen tulee, hän oli pyytännyt päästä viiden päivän lomalle ja oli, niin sanottiin, lähtenyt Rouen'iin perheseikkojen vuoksi.

Herra de Tréville oli soturiensa isä. Halvin ja tuntemattominkin heistä, kunhan hänellä vaan oli muskettilaispuku yllänsä, sai olla yhtä varma hänen avustansa ja huolenpidostansa kuin jos hän olisi ollut hänen veljensä.

Hän meni siis heti rikostuomarin luokse. Lähetettiin noutamaan sitä upseeria, joka komensi Croix-Rouge'n vartiokuntaa ja vähitellen saatiin selville, että Athos oli parhaillaan For-l'Évêque'n vankilassa.

Athos oli saanut käydä kaikki ne koetukset, joita näimme Bonacieux'in kärsineen.

Me olimme jo saapuvilla siinä tilaisuudessa, jossa molemmat vangit kuulusteltiin vastakkain. Athos, joka ei ollut mitään sanonut siihen saakka, pelosta että d'Artagnan, vuorostaan ahdistettuna, joutuisi tarpeellisen ajan puutteeseen, julisti nyt tästä hetkestä lähtien, että hänen nimensä oli Athos, eikä d'Artagnan.

Siihen lisäsi hän, ett'ei hän laisinkaan tuntenut herra ja rouva Bonacieux'ia; ett'ei hän ollut koskaan puhunut kumpaisenkaan kanssa; että hän oli kello kymmenen aikaan iltaisilla mennyt käymään ystävänsä d'Artagnan'in luona, vaan että hän siihen asti oli ollut herra de Tréville'n luona, jossa hän oli ollut päivällisillä; kaksikymmentä vierastamiestä, lisäsi hän, saattoivat todistaa asian, ja hän nimitteli useita arvokkaita aatelismiehiä, niiden joukossa herttua de la Tremouille'n.

Toinen komisarjus joutui yhtä pyörälle kuin ensimmäinenkin muskettisoturien yksinkertaisesta ja vakaasta selvityksestä; hän olisi kyllä tahtonut kostaa tuolle miehelle, siviilivirkamiehet näet mielellään halusivat kukistaa sotilaita, mutta herra de Tréville'n ja herttua de la Trémouille'n nimet panivat häntä vähän sentään arvelemaan.

Athos myöskin lähetettiin kardinaalin luokse, vaan pahaksi onneksi oli kardinaali Louvressa kuninkaan tykönä.

Juuri samalla hetkelläpä herra de Tréville, joka oli lähtenyt rikostuomarin ja For-l'Évêque'n päällikön luota, tapaamatta Athosta, saapui Hänen Majesteettinsa luokse.

Muskettisoturien kapteenina oli herra de Tréville'llä joka hetki vapaa pääsy kuninkaan puheille.

Tiedetään, mitä luuloja kuninkaalla oli kuningattaresta, luuloja, joita kardinaali taitavasti osasi pitää vireillä, hän kun epäili naisia salavehkeistä äärettömästi paljon enemmän kuin miehiä. Yksi kaikkein suurimpia syitä noihin luuloihin oli Itävallan Annan ystävyys rouva Chevreuse'ä kohtaan. Nuo molemmat naiset vaikuttivat häneen paljon suurempaa levottomuutta kuin Espanjan sodat, Englannin selkkaukset ja rahalliset häiriöt. Hänen silmissään ja hänen vakuutuksensa mukaan palveli rouva Chevreuse kuningatar ei ainoastaan hänen valtiollisissa salavehkeissään vaan myöskin, mikä häntä yhä enemmän kiusasi, rakkaus-vehkeissäänkin.

Heti ensi sanasta, mitä kardinaali oli puhunut, että muka rouva Chevreuse, vaikka karkoitettuna Tours'iin, jossa hänen siis luultiin olevan, olikin tullut Pariisiin, ja ne viisi päivää, jotka hän oli kaupungissa ollut, onnistunut kätkeytymään poliisilta, oli kuningas joutunut vihan vimmaan. Vaikka juonikas ja uskoton, tahtoi kuningas olla kutsuttu *Ludvig Oikeamieleksi* ja *Ludvig Siveäksi*. Jälkimaailma voipi vaivoin käsittää tuota luonnetta, jota historia selvittää vaan tositekosten eikä järkipäätelmien avulla.

Mutta kun kardinaali lisäsi, ett'ei ainoastaan rouva Chevreuse ollut käynyt Pariisissa, vaan vieläpä kuningatar oli liittäytynyt häneen salakavalan kirjevaihdon kautta, ja kun hän vakuutti

että hän, kardinaali, oli saamaisillaan selville koko tuon vehkeen salaisimmatkin säikeet, mutta että samassa hetkessä kuin hän täysien todisteiden nojalla oli valmiina ottamaan kiini kuningattaren salaiset tiedustelijat juuri täydessä toimeensa, silloin eräs muskettisoturi oli rohjennut väkivaltaisesti keskeyttää oikeuden toimeenpiteet, ryntäämällä miekka kädessä kunniallisten lainpalvelijain kimppuun, jotka olivat saaneet toimeksi puolueettomasti tutkia koko asian, tuodaksensa sen sitten kuninkaan silmien eteen, ei Ludvig XIII enää voinut hillitä itseänsä, vaan astui askeleen kuningattaren asuntohuoneita kohti, kalpeana ja mykkänä harmista, jommoisena hän, silloinkuin tuollainen harmi hänessä puhkesi esiin, oli valmis mitä tylyimpään julmuuteen.

Ja kuitenkin ei kardinaali kaikissa noissa ilmiannoissaan ollut maininnut vielä sanaakaan herttua Buckingham'ista.

Tällä hetkellä se oli, kun herra de Tréville astui sisään, kylmänä, kohteliaana ja moitteettomalla ryhdillä.

Havaiten kardinaalin läsnäolosta ja kuninkaan haahmon muutoksesta, mitä oli tapahtunut, herra de Tréville tunsi itsensä yhtä väkeväksi kuin Simson Filistealaisten edessä.

Ludvig XIII oli jo tarttunut kädellään oven lukkoon; vaan melusta, jota syntyi herra de Tréville'n astuessa sisään, hän pyörähti takaisin.

— Tulette parhaasen aikaan, herra, sanoi kuningas, joka, kun hänen kiihkonsa oli noussut vissiin määrään, ei voinut teeskennellä, minä olen saanut kuulla kauniita asioita teidän muskettisotureistanne.

— Ja minä, sanoi kylmästi herra de Tréville, olen ilmoittava Teidän Majesteetillenne kauniita asioita hänen virkamiehistään.

— Aivanko niin? sanoi kuningas ylpeästi.

— Minulla on kunnia ilmoittaa Teidän Majesteetillenne, jatkoi herra de Tréville samalla äänellä, että eräs joukkokunta prokuraattoreja, komisarjuksia ja poliiseja, sangen kunnioitettavia henkilöitä, mutta sangen vihaisia univormuille, niinkuin näyttää, ovat suvainneet ottaa kiini eräessä talossa, laahata avoimella kadulla ja viskata For-l'Évêque'in vankikomeroihin — kaikkea tuota käskyn nojassa, jota on kieltäydytty minulle näyttämästä, — erään minun muskettisotureitani, tai paremmin sanoen Teidän, armollisin herra, soturin, jonka käytös on moitteeton, jonka maine on melkein kuuluisa, ja jonka Teidän Majesteettinne suosiollisesti tuntee, herra Athoksen.

— Athoksen, sanoi kuningas koneenomaisesti; niin tosiaan, minä tunnen tuon nimen.

— Teidän Majesteettinne suvaitkoon muistaa, sanoi herra de Tréville, että herra Athos on juuri sama muskettisoturi, joka tuonoin ikävässä kaksintaistelussa, niinkuin tiedätte, pahaksi onneksi tuli ankarasti haavoittaneeksi herra de Cahusac'in. — Mutta kesken puheen, arvoisa herra, jatkoi herra de Tréville, kääntyen kardinaaliin, herra de Cahusac lienee kaiketi jo täydellisesti parantunut, eikös ole?

— Kiitos, sanoi kardinaali, purren huuliansa vihasta.

— Herra Athos oli nimittäin mennyt tervehtimään erästä ystäväänsä, mutta hän sattui olemaan poissa kotoa, jatkoi herra de Tréville, hän on muuan nuori béarnelainen, Teidän Majesteettinne henkivartija-oppilas, Desessarts'in komppaniassa; mutta oltuansa hetkisen aikaa ystäväänsä huoneessa ja lukiessansa jotakin kirjaa odotellessaan, tuli parvi sekaisin poliiseja ja sotilaita, jotka piirittivät talon, särkivät useita ovia...

Kardinaali teki kuninkaalle pienen viittauksen, joka merkitsi: "juuri sama asia mistä me puhuimme."

— Me tiedämme kaiken tuon, vastasi kuningas, sillä kaikki tapahtui meidän käskystämme.

— Silloin, sanoi Tréville, on myöskin Teidän Majesteettinne käskystä otettu kiini eräs minun syytön muskettisoturini, sijoitettu hänet kahden vartijan väliin kuin pahantekijä, ja kuljetettu lävitse raakamaisen roskaväen, tuo kunnan mies, joka kyllä kymmenen kertaa on vuodattanut vertansa Teidän Majesteettinne palveluksessa ja joka on vieläkin valmis sitä vuodattamaan.

— Ohhoh! sanoi kuningas kahdella päällä, silläkös tavalla asia on tapahtunut?

— Herra de Tréville ei mainitse, sanoi kardinaali mitä levollisimmasti, että tuo syytön muskettisoturi, tuo kunnan mies oli tuntia ennen miekalla ahdistellut neljää komisarjusta, jotka minä olin lähettänyt ottamaan selville erästä mitä tärkeintä asiaa.

— Minä uskallan epäillä, voiko Teidän ylhäisyytenne sitä näyttää toteen, huudahti herra de Tréville kaikella gaskonjalaisella koristelemattomuudellansa ja sotilasjyrkkyydellensä, sillä tuntia ennen herra Athos, joka, sen voin Teidän Majesteettinne tiedoksi uskoa, on mies mitä korkeinta säätyä, kunnioitti minua, oltuaan luonani päivällisillä, jäämällä puhelemaan minun hotellini saliin herttua de la Trémouille'n ja kreivi de Châlus'in kanssa, jotka myös olivat siellä.

Kuningas katsoi kardinaaliin.

— Pöytäkirja on todistuksena, sanoi kardinaali, vastaten äänellisesti Hänen Majesteettinsa äänettömään kysymykseen, ja nuo kolhitut viranomaiset ovat laatineet seuraavan, joka minun on

kunnia esittää Teidän Majesteetillenne.

— Onko viranomaisten pöytäkirja sotilaan kunniasanan veroinen? vastasi herra de Tréville ylpeästi.

— No no, elkäähän nyt, elkäähän nyt, Tréville, sanoi kuningas.

— Jos Hänen ylhäisyydellensä on mitä epäilyksiä erästä minun muskettisoturiani vastaan, sanoi Tréville, herra kardinaalin oikeamielisyys on kyllin tunnettu, voidakseni pyytää laillista tutkintoa.

— Siinä talossa, missä tämä laillinen tutkimus on pidetty, jatkoi kardinaali järkähtämättömästi, asuu luullakseni eräs béarnelainen, muskettisoturin ystävä.

— Teidän ylhäisyytenne tarkoittaa kaiketi herra d'Artagnin'ia.

— Minä tarkoitan erästä nuorta miestä, jota te suojelette, herra de Tréville.

— Niin, Teidän ylhäisyytenne, kyllä se on sama mies.

— Ettekö epäile tuon nuoren miehen antaneen huonoja neuvoja...

— Herra Athokselle, joka on melkein kahta vertaa vanhempi? keskeytti herra de Tréville; en, arvoisa herra. Muutoin herra d'Artagnan on viettänyt iltaa minun luonani.

— Kas vaan! sanoi kardinaali, koko maailmahan on viettänyt iltaa teidän luonanne?

— Teidän ylhäisyytenne epäilee minun sanaani? kysyi Tréville, vihan puna otsalla.

— En suinkaan, Jumala varjelkoon minua semmoisesta, sanoi kardinaali; mutta mihinkähän aikaan hän mahtoi olla luonanne?

— Oh; senpä voin Teidän ylhäisyydellenne sanoa; sillä kun hän tuli, havaitsin kellon olevan puoli kymmenen, vaikka luulin sen jo olevan enemmän.

— Ja mihin aikaan lähti hän hotellistanne?

— Kello puoli yksitoista: siis tunti jälkeen tapahtuman.

— Mutta kuitenkin, vastasi kardinaali, joka ei hetkeäkään epäillyt Tréville'n rehellisyyttä ja joka huomasi voiton luiskahtavan hänen käsistänsä, mutta kuitenkin, otettiinhan Athos kiini tuossa Fossoyeurs'in kadun talossa.

— Onko ystävän kielletty käymästä ystävänsä luona? minun komppaniiani muskettisoturin seurustelemasta herra Desessarts'in komppaniian miesten kanssa?

— Kyllä, koska talo, missä hän seurustelee tuon ystävän kanssa, on epäluulonalainen.

— Se talo on epäluulonalainen, Tréville, sanoi kuningas; ehk'ette sitä tienneet?

— Toden totta, armollisin herra, sitä en tiennyt. Vaan kaikessa tapauksessa, olkoon se kuinka epäluulonalainen tahansa, mutta minä en myönnä sitä osaa epäluulonalaiseksi, missä herra d'Artagnan asuu; sillä minä saatan vakuuttaa teitä, armollisin herra, että, jos hänen sanaansa on uskomista, ei ole ketään sen uskollisempaa Teidän Majesteettinne palvelijaa eikä sen hartaampaa herra kardinaalin ihmettelijää kuin hän.

— Eikös tuo sama d'Artagnan eräänä päivänä haavoittanut Jussac'ia siinä onnettomassa ottelussa, joka tapahtui Karmeliittaluostarin tykönä? kysyi kuningas, silmäillen kardinaalia, joka punastui harmista.

— Ja seuraavana päivänä Bernajoux'ia. Niin, armollisin herra, kyllä hän on sama mies, Teidän Majesteetillanne on hyvä muisti.

— No niin, mitäs päätetään? kysyi kuningas.

— Asia koskee Teidän Majesteettianne enemmän kuin minua, sanoi kardinaali. Rikos on minusta päivänselvä.

— Minä en sitä myönnä, sanoi Tréville. Mutta Teidän Majesteetillanne on tuomareita, tuomarit ratkaiskoot.

— Niinpä kyllä, sanoi kuningas, vedettäköön asia tuomarien eteen: heidän asiansa on tuomita, tuomitkoot.

— Mutta onpa vaan surullista, sanoi herra de Tréville, että meidän onnettomana aikanamme mitä puhtain elämä, mitä moitteettomin kunto, eivät estä miestä joutumasta vainon ja pahojen huutojen alaisiksi. Senpä vuoksi onkin sotilaskunta tuleva sangen tyytymättömäksi, sen takaan, joutuessaan noin mitä ankarimman kohtelun alaiseksi pelkissä poliisiasioissa.

Sana oli varomaton; mutta herra de Tréville oli sen lausunut ehdon tahdon. Hän halusi saada aikaan purkausta, sillä kun miina leimahtaa, leimaus myöskin valaisee.

— Poliisiasioissa! huudahti kuningas, kertoen herra de Tréville'n sanat: poliisiasioissa! ja mitä te niistä tiedätte, hyvä herra? Pysykää te vaan muskettisotureissanne, elkääkää saattako minua hulluksi. Luulisippa teitä kuullessaan, että koko Ranskanmaa on vaarassa, jos pahaksi onneksi satutaan ottamaan kiini joku teidän muskettisoturinne. Hohoh! mitä melua yhdestä

muskettisoturista! Minä otatan kiini kymmenen, saakeli soikoon, sata, koko komppaniian! enkä suvaitse että tirahdetaan sanaakaan.

— Niin kohta kuin Teidän Majesteetillanne on epäluuloja, sanoi Tréville, ovat muskettisoturit rikoksellisia; ja senpä tähden näette, armollisin herra, minun olevan valmiin jättämään teille miekkani; sillä kun herra kardinaali on syyttänyt minun muskettisotureitani, en epäile, että hän on lopuksi syyttävä minua itseäni; niinpä on parempi, että antaudun vangiksi herra Athoksen kanssa, joka jo on vangittu, ja herra d'Artagnan'in kanssa, joka epäilemättä kohta vangitaan.

— Gaskonjalaiskallo, etteköhän jo lopeta? sanoi kuningas.

— Armollisin herra, vastasi Tréville alentamatta ääntänsä vähääkään, antakaa käsky, että minun muskettisoturini jätetään minulle takaisin, tai että hänet tuomitaan.

— Tuomittakoon hänet, sanoi kuningas.

— No hyvä, sitä parempi; sillä siinä tapauksessa pyydän minä Teidän Majesteetiltanne lupaa saada puhua hänen puolestansa.

Kuningas pelkäsi syntyvän meteliä.

— Jos Teidän ylhäisyydellänne, sanoi hän kardinaalille, ei ole mieskohtaisia syitä.

Kardinaali huomaten mihin kuningas pyrki, kävi hänelle vastaan ja lausui:

— Anteeksi, mutta niinkohta kuin Teidän Majesteettinne pitää minua puolueellisena tuomarina, vetäydyn minä erilleni.

— No niin, sanoi kuningas, vannotteko minulle isäni kautta, että herra Athos oli luonanne tapahtuman aikaan, ja että hän ei ole ollut siihen osallisena?

— Teidän mainehikkaan isänne ja Teidän itsenne kautta, jota minä rakastan ja kunnioitan kaikkein enimmäen maailmassa, vannon!

— Suvaitkaa huomata, armollisin herra, sanoi kardinaali, että jos vangittu lasketaan irti, ei totuutta enää selville saada.

— Herra Athos on aina käsillä, vastasi herra de Tréville, ja valmiina vastaamaan milloin vaan viranomaiset häneltä suvaitsevat kysellä. Ei hän pakene, herra kardinaali; olkaa huoleti, kyllä minä takaan hänen puolestansa.

— Totta kyllä, ei hän pakene, sanoi kuningaskin; hän on aina tavattavissa, niinkuin herra de Tréville sanoo. Muutoin, lisäsi hän hiljentäen ääntänsä ja katsoen rukoilevasti Hänen ylhäisyyttänsä, päästäkäämme hänet irti: siinä on politiikkaa.

Tuo Ludvig XIII:n politiikka veti Richelieu'n suun hymyyn.

— Antakaa käsky, armollisin herra, sanoi hän, onhan teillä armahdus-oikeus.

— Armahdus-oikeutta käytetään vaan rikoksellisia kohtaan, sanoi Tréville, joka tahtoi olla viimeisen sanan sanojana, mutta minun muskettisoturini on syytön. Te ette siis käytä armoa vaan oikeutta.

— Onko hän For-l'Évêque'issä? kysyi kuningas.

— On, armollisin herra, ja yksinäisessä kopissa niinkuin törkein pahantekijä.

— Perhana kaikkiansa! murisi kuningas, mitäs on tekeminen?

— On antaminen vapautuskäsky, siinä kaikki, sanoi kardinaali; minä uskon niinkuin Teidän Majesteettinne, että herra de Tréville'n takaus on enemmän kuin kylliksi.

Tréville kumarsi kunnioittavasti ja vähän pelonsekaisella ilolla; hän olisi suonut mieluummin kardinaalin jäykästi vastustelewan kuin noin yht'äkkiä antavan mukaan.

Kuningas kirjoitti vapautuskäskyn alle ja Tréville vei sen mukanaan viipymyttä.

Juuri kun hän oli menossa, hymyili kardinaali hänelle ystävällisesti ja sanoi kuninkaalle:

— Hyvä sopusointu päällikköjen ja sotilasten kesken teidän muskettisoturikunnassanne, armollisin herra; se on sangen hyödyllistä palvelukselle ja sangen kunnioittavaa kaikille.

— Hän tekee minulle varmaankin kohta aika tepposen, sanoi Tréville; ei tuommoisen miehen kanssa saa koskaan viimeistä sanaa. Mutta kiiruhtakaamme, sillä kuningas voi muuttaa mielensä joka hetki, ja kaiken päätteeksi, vaikeampi on saada Bastiljiin tai Fort-l'Évêque'iin miestä, joka sieltä on kerta lähtenyt ulos, kuin pysyttää siellä vankia, joka on kerta sinne saatu.

Herra de Tréville riensi riemullisena Fort-l'Évêque'iin, ja pelasti sieltä muskettisoturin, joka oli vielä yhtä tyyni ja levollinen kuin ennenkin.

Sitten, tavatessaan ensi kerran d'Artagnan'ia, lausui hän hänelle: Pelastitte kauniisti nahkanne; nyt on Jussac'ille antama miekanpistonne kuitattu. Vielä on maksamatta Bernajoux'in saama pisto, mutta elkää siihen luottako.

Muutoin, herra de Tréville'llä oli kyllä syytä epäilläkkäin kardinaalia ja ajatella, ett'ei kaikki vielä

ollut lopussa, sillä tuskin oli muskettikapteeni sulkenut oven jälkeensä, kun Hänen ylhäisyytensä sanoi kuninkaalle:

— Nyt kun olemme taas kahdenkesken, puhukaamme vakavista asioista, jos Teidän Majesteettinne suvaitsee. Armollisin herra, Buckingham on ollut Pariisissa viisi päivää ja on lähtenyt vasta tänä aamuna.

XVI.

Jossa herra sinetinvartija Séguier useamman kuin yhden kerran tähysteli kellonnauhaa, soittaaksensa, niinkuin ennen muinoin.

Mahdoton on kuvitella sitä vaikutusta, jonka nuo muutamat sanat kuninkaasen tekivät. Hän punastui ja vaaleni vuorottain; ja kardinaali näki heti, että hän yhdellä iskulla oli valloittanut takaisin sen alan, jonka hän äsken oli menettänyt.

— Buckingham Pariisissa! kiljahti hän, ja millä asioilla?

— Epäilemättä vehkeilemässä vihollistemme hugenottein ja espanjalaisten kanssa.

— Ei, jumal'auta, ei! Vaan vehkeilemässä minun kunniaani vastaan rouva Longueville'n ja Condélaisten kanssa!

— Oh, armollisin herra, mikä ajatus! Kuningatar on liian siveä siksi, ja rakastaa Teidän Majesteettianne liian paljon.

— Nainen on heikko, herra kardinaali, sanoi kuningas; ja mitä tulee siihen, että hän minua paljon rakastaisi, niin on minulla omat ajatukseni siitä rakkaudesta.

— Minä pysyn kuitenkin siinä, sanoi kardinaali, että herttua Buckingham on tullut Pariisiin aivan valtiollisissa tarkoituksissa.

— Ja minä olen varma, että hän on tullut muissa tarkoituksissa, herra kardinaali; mutta jos kuningatar on rikoksellinen, vapiskoon hän!

— Toden totta, sanoi kardinaali, vaikka minun on kovin vastenmielistä pysyttää ajatustani tuommoisessa petoksessa, saattaa Teidän Majesteettinne minun kuitenkin sitä ajattelemaan; sillä rouva de Lannoy, jolta, Teidän Majesteettinne käskyä noudattaen, olen useampia kertoja kysellyt, sanoi minulle tänä aamuna, että Hänen Majesteettinsa oli viime yönä valvonut sangen myöhään, tänä aamuna itkenyt ja sittemmin pitkin päivää kirjoittanut.

— Siinäpä se on, sanoi kuningas; varmaankin hänelle. Kardinaali, minun täytyy saada käsiini kuningattaren paperit.

— Mutta kuinka niitä voi saada, armollisin herra? Minun nähdäkseni en minä eikä Teidän Majesteettinne voi ottaa päällensä sellaista tointa.

— Kuinkas meneteltiin marsalkanrouva d'Ancre'n kanssa? huudahti kuningas yhä kiihtyen; hänen kaappinsa kaiveltiin perin pohjin ja viimein hänet itsensä.

— Marsalkanrouva d'Ancre oli vaan marsalkanrouva d'Ancre, florentinilainen seikkailijatar, armollisin herra, siinä kaikki, jota vastoin Teidän Majesteettinne korkea puoliso on Itävallan Anna, Ranskan kuningatar, sanalla sanoen maailman suurimpia prinsessoja.

— Sitä rikoksellisempi hän on, herra herttua! Kuta enemmän hän on unhottanut korkean asemansa, sitä alemmaksi hän on painunut. Minä olen muutoin jo kauvan sitten päättänyt tehdä lopun kaikista noista valtiollisista ja rakkauden vehkeilyistä. Hänellä on myöskin palveluksessaan eräs de la Porte...

— Jota minä luulen kaikkien näiden rettelöiden toimeenpanijaksi, sanoi kardinaali.

— Te arvelette siis, niinkuin minä, että kuningatar minua pettää? sanoi kuningas.

— Minä luulen, sen sanon Teidän Majesteettilenne toistamiseen, että kuningatar vehkeilee kuninkaansa valtaa vastaan, vaan minä en suinkaan ole sanonut hänen vehkeilevän hänen kunniaansa vastaan.

— Ja minä sanon: molempia vastaan; minä sanon teille, ett'ei kuningatar minua rakasta; minä sanon teille, että hän rakastaa toista ja minä sanon teille, että tuo toinen on herttua Buckingham! Minkätähden ette otattaneet häntä kiini, kun hän oli Pariisissa?

— Otattaa kiini herttua! kuningas Kaarlo I:n yliministeri, armollisin herra? Mikä meteli siitä olisi nousnut! ja jos Teidän Majesteettinne epäluulot olisivat toteutuneet, jota minä vieläkin epäilen, mikä hirveä melu, mikä kauhea häväistysjuttu siitä olisi syntynyt!

— Mutta kun olisi tullut ilmiin, mikä maankiertäjä, mikä roisto hän on, olisi kaiketi pitänyt...

Ludvig XIII pysähtyi, kauhistuksissaan siitä mitä aikoi sanoa, jonka ohessa Richelieu, kaulaansa kurottaen, turhaan odotti sanaa, joka tarttui kuninkaan huulille.

— Olisi pitänyt...

— Ei mitään, sanoi kuningas, ei mitään. Mutta ette kaiketi jättäneet häntä silmistänne koko ajalla kuin hän Pariisissa oli?

— En, armollisin herra.

— Missä hän asui?

— La Harpe'n kadulla N:o 75.

— Missä se on?

— Luxemburg'in puolella.

— Ja oletteko varma siitä, että kuningatar ja hän eivät tavanneet toisiansa?

— Minä luulen kuningattaren kyllin uskolliseksi velvollisuuksilleen, armollisin herra.

— Mutta he ovat olleet kirjevaihteessa, hänelle kuningatar on kirjoittanut koko päivän; herra herttua, minun tarvitsee saada käsiini nuo kirjeet!

— Armollisin herra, mutta...

— Herra herttua, maksoi mitä maksoi, minä tahdon ne käsiini.

— Minä tahdon kuitenkin huomauttaa Teidän Majesteettianne...

— Tekin siis petätte minua, herra kardinaali, koska tuolla tavoin vastustatte tahtoani? Oletteko tekin liitossa espanjalaisen ja englantilaisen kanssa, rouva Chevreuse'n ja kuningattaren kanssa?

— Armollisin herra, vastasi kardinaali huoaten, luulisinpä olevani tuommoisten epäluulojen ulkopuolella.

— Herra kardinaali, te olette kuulleet minun mieleni; minä tahdon kirjeet.

— Siihen on vaan yksi keino.

— Mikä?

— Jättää asia sinetinvartija Séguier'in toimeksi. Se kuuluu kokonaan hänen toimialaansa.

— Lähetettäköön paikalla noutamaan häntä.

— Hän lienee minun luonani, armollisin herra; minä pyysin häntä tulemaan luokseni, ja lähtiessäni Louvreen, käskin sanomaan että hän odottaisi.

— Noudettakoon hänet heti paikalla sieltä.

— Teidän Majesteettinne käsky täytetään; mutta...

— Mutta mitä?

— Mutta kuningatar kieltäytyy tottelemasta.

— Minun käskyjäni?

— Niin, ell'ei hän tiedä käskyn tulevan kuninkaalta.

— No niin, ett'ei hän olisi siitä epätiedossa, menen minä itse hänelle ilmoittamaan...

— Teidän Majesteettinne elköön unhottako, että minä olen tehnyt kaikki mitä olen voinut, estääkseni ratkeamista.

— Kyllä, herttua, minä tiedän että olette sangen arka kuningattaren puolesta, ehkä liian arka; siitä, sen sanon jo ennakolta, puhun teille tuonnempana enemmän.

— Niinkuin suvaitsette, Teidän Majesteettinne; mutta minä olen aina onnellinen ja ylpeä siitä, armollinen herra, että olen alati harrastanut hyvän sovun pysymistä Teidän ja Ranskan kuningattaren välillä.

— Hyvä, kardinaali, hyvä; mutta lähettäkääpä nyt noutamaan sinetinvartijaa; minä menen kuningattaren luokse. Ja Ludvig XIII aukasi välioiven ja meni käytävään, joka vei Itävallan Annan huoneihin.

Kuningatar istui hovinaistensa, rouvien de Guitaut'in, de Sablé'n, de Montbazon'in ja de Guéménée'n keskessä. Eräässä nurkassa oli tuo espanjalainen kamarineiti donna Estefana, joka häntä oli seurannut Madrid'ista. Rouva de Guéménée luki ääneen; kaikki muut kuuntelivat lukemista tarkkaan, paitsi kuningatar, joka juuri oli hankkinut toimeen tuon lukemisen, voidaksensa, kuuntelevinansa ollen, huomaamatta seurata omien ajatuksiensa juoksua.

Nuo ajatukset, vaikka kyllä viimeisten rakkauden säteiden kultaamia, olivat kumminkin varsin

surullisia. Itävallan Anna mietti tuossa, kuinka puolison luottamus oli häneltä ryöstetty, kuinka kardinaalin viha häntä vainosi, tuon miehen, joka ei voinut antaa anteeksi, että hänen hellemmät tunteensa olivat hyljättyt; hän näki olevansa äiti-kuningattaren silmäin alaisena, jolta tuo viha oli kaiken elämän katkeroittanut, vaikka Maria di Medicis, jos saa uskoa sen ajan muistelmia, oli alkanut kohdella kardinaalia samanlaisilla tunteilla, jotka Itävallan Anna oli ainiaksi häneltä kieltänyt; Itävallan Anna oli nähnyt uskollisimpain palvelijainsa, hartaimpien uskottuinsa, rakkaimpien suosikkiensa toisen toisensa perään katoovan ympäriltään. Niinkuin nuo onnettomat, jotka turmiota tuottavan lahjan ovat saaneet, niin hänkin saattoi aikaan onnettomuutta mihin vaan kosketti; hänen ystävyytensä oli onneton merkki, joka toi mukansa vainon. Rouva de Chevreuse ja rouva de Vernet olivat karkoitetut; vihdoin, de la Porte ei salannut emännältänsä, että hänelläkin oli joka hetki odotettavissa vankeus.

Juuri kun hän oli syväytynyt näihin mitä synkimpiin mietteihinsä, aukeni huoneen ovi ja sisään astui kuningas.

Lukija taukosi silmänräpäyksessä, kaikki naiset nousivat seisovilleen ja syvä hiljaisuus syntyi.

Kuningas puolestaan ei osoittanut vähintäkään kohteliaisuutta; hän vaan seisahtui kuningattaren eteen ja lausui kiivaasti:

— Rouva, teidän luoksenne tulee kohta herra kansleri ilmoittamaan teille muutamia asioita, jotka minä olen jättänyt hänen ilmoitettavaksensa.

Onneton kuningatar, jota lakkaamatta uhkailtiin avioerolla, maanpaolla, jopa tuomiollakin, kalpeni, huolimatta poskimaalista, eikä hän voinut pidättäytyä sanomasta:

— Mutta minkä vuoksi tuo käynti, armollisin herra? Mitä herra kansleri on minulle sanova, jota Teidän Majesteettinne ei itse voi minulle sanoa.

Kuningas pyörsi takaisin sanaakaan virkkamatta ja melkein samassa silmänräpäyksessä ilmoitti henkivartijakapteeni de Guitaut kanslerin tulon.

Kun kansleri ilmestyi näkyviin, oli kuningas jo mennyt ulos toisesta ovesta.

Kansleri kävi esiin puoleksi hymyillen, puoleksi punastuen. Kun me uskottavasti tapaamme häntä vielä vastakin kertomuksemme varrella, eivät lukijamme panne pahaksensa, jos jo tässä otamme tutustuaksemme häneen.

Kansleri oli lystikäs mies. Des Roches, Notre-Dame'n kaniikki ja muinoinen kardinaalin kamaripalvelija oli esittänyt tämän miehen kardinaalille, sanoen häntä erittäin luotettavaksi mieheksi. Kardinaali uskoi häntä ja huomasi miehen kelvolliseksi.

Hänestä kerrottiin useita juttuja, muiden muassa tämmöinen:

Myrskyisen nuoruutensa jälkeen oli hän mennyt muutamaan luostariin, siellä ainakin jonkun aikaa katuakseen nuoruutensa hulluuksia.

Mutta tullessansa tuohon pyhään paikkaan ei tämä vaivainen syntinen ollut voinut sulkea niin joutuisasti porttia, ett'ei ne himot, joita hän läksi pakoon, olisi pujahtaneet sisään hänen mukansa. Hän joutui kiusauksiin alinomaan, ja luostarin päämies, jolle hän oli uskonut ahdistuksensa, ja joka koki häntä suojella miten suinkin voi, neuvoi häntä manaamaan kiusaajaa luotansa tarttumalla kellonnuoraan ja kiskomalla sitä voimainsa takaa. Kuultuansa kellon räikkinän, tietäisivät muka munkit jonkun veljensä olevan kiusaajan kynsissä, ja kokoutuisivat rukoilemaan hänen puolestansa.

Neuvo näytti tulevasta kanslerista oivalliselta. Hän manasi pahoja henkiä munkkien rukousten runsaalla voimalla; mutta piru ei jätä aivan helpolla paikkaa, johon hän kerta on rakentanut linnoituksensa; sitä mukaa kuin manauksia lisättiin, ponnisti hänkin voimiansa; niin että yöt päivät möykytti kello yhtä päätä, ilmoittaen sitä ylenpalttista lihankuolettamisen halua, jota katuvainen syntinen tunsu povessaan.

Munkeilla ei ollut enää silmänräpäyksen lepoa. Päivillä eivät he muuta tehneet kuin nousivat ja laskeutuivat portaita, jotka veivät kappeliin; öillä täytyi heidän, aamu- ja iltarukouksia lukuunottamatta, nousta parikymmentä kertaa vuoteiltansa ja langeta polvilleen kammioittensa permannelle.

Ei ole tietoa, jättikö piru uhrinsa vai väsyivätkö munkit; mutta kolmen kuukauden perästä katumuksen tekijä ilmestyi takaisin maailmaan sillä maineella, että hän oli hirvittävimmin riivattu mitä koskaan on ollut olemassa.

Luostarista lähdettyänsä astui hän virkauralle ja pääsi pyöreämyssyiseksi parlamentin-presidentiksi enonsa paikalle, liittyi kardinaalin puolueeseen, seikka, joka ei osoittanut vähää älykkäisyyttä, tuli kansleriksi, palveli Hänen ylhäisyyttänsä innokkaasti hänen vihassansa äiti-kuningatarta vastaan ja hänen kostossansa Itävallan Annaa vastaan, yllytti tuomareita Chalais'in jutussa, kiihoitti herra de Laffemas'in, Ranskan suuren ylimetsäherran salavehkeitä; vihdoin saavutti hän kardinaalin täydellisen luottamuksen, johon hän osoittihe niin ansiolliseksi, että sai suorittaaksensa sen omituisen tehtävän, jonka täyttämistä varten hän nyt oli saapunut kuningattaren luokse.

Kuningatar oli vielä seisovillaan, kun hän astui sisään, mutta tuskin oli hän huomannut kanslerin, kun hän istuutui nojatuoliinsa ja viittasi hovinaisillensa sijoittumaan myöskin istuimillensa, jonka

jälkeen Itävallan Anna kysyi mitä ylpeimmällä äänellänsä:

— Mitä haluatte, herra, ja missä tarkoituksessa ilmestytte tänne.

— Toimittaakseni kuninkaan nimessä, rouva, ja huomioon ottamalla kaiken sen arvossapidon, joka minulla on kunnia tuntea Teidän Majesteettianne kohtaan, tarkan tutkinnon teidän papereistanne.

— Kuinka, herra! tutkinnon minun papereistani... Minun! mutta tuohan on katalaa halpamaisuutta!

— Suvaitkaa suoda minulle anteeksi, rouva; mutta tässä tilaisuudessa olen minä vaan välikappale kuninkaan kädessä. Eikös Hänen Majesteettinsa lähtenyt täältä, ja eikö hän itse valmistanut teitä tähän minun tulooni?

— Tarkastakaa sitten, herra; minä näytän olevan rikksellinen: Estefana, antakaa kirjoituspöytäni ja laatikkojeni avaimet.

Kansleri tarkasteli näön vuoksi huonekaluja, mutta hän tiesi kyllä ett'ei kuningatar mahtanut huonekaluissaan säilyttää niin tärkeätä kirjettä, minkä hän päivän kuluessa oli kirjoittanut.

Kun kansleri oli aukonut ja sulkenut parikymmentä kertaa kirjoitus pöydän laatikoita, täytyi hänen vaikka häntä kyllä aikalailla arvelutti, käydä saattamaan asiaa päätökseen, toisin sanoen, ruveta tarkastamaan kuningatarta itseään. Kansleri astui siis Itävallan Annaa kohden ja virkkoi sangen nololla äänellä ja kovin hämillänsä:

— Ja nyt on minulla vielä tehtävä päätarkastus.

— Mikä? kysyi kuningatar, joka ei ymmärtänyt, tai paremmin, ei tahtonut ymmärtää tarkoitusta.

— Hänen Majesteettinsa on varma, että te olette kirjoittaneet kirjeen tänäpäivänä; hän tietää myös, ett'ei se kirje vielä ole lähetetty määräpaikkaansa. Kirjettä ei löydy teidän laatikoistanne ja sen täytyy toki jossakin olla.

— Uskallatteko käydä käsiksi kuningattareenne? sanoi Itävallan Anna ojentuen täyteen korkeuteensa ja tähdäten kansleria silmillä, joiden luonti oli muuttunut melkein uhkaavaksi.

— Minä olen kuninkaan uskollinen palvelija, rouva; ja kaikki mitä Hänen Majesteettinsa kääkee, sen minä toimitan.

— No niin, se on totta; sanoi Itävallan Anna, ja herra kardinaalin vakoojat ovat hyvin tehtävänsä toimittaneet. Minä olen tänäpäivänä kirjoittanut kirjeen, eikä se ole vielä lähtenyt. Kirje on täällä.

Ja kuningatar pisti kauniin kätösensä poveensa.

— Antakaa siis kirje tänne, rouva, sanoi kansleri.

— Minä en anna sitä muille kuin kuninkaalle, herra, sanoi Anna.

— Jos kuningas olisi tahtonut kirjeen itselleen annettavaksi, rouva hyvä, olisi hän itse sitä pyytänyt. Mutta, minä sanon sen vielä toistamiseen, minulle on annettu toimeksi vaatia se teiltä, ja ell'ette sitä anna...

— Mikä sitten?

— Minut on velvoitettu ottamaan se teiltä.

— Kuinka? mitä tarkoitatte?

— Tarkoitan että minun määräykseni ulottuvat kauvaksi, rouva, ja että minut on valtuutettu etsimään tuota epäluulonalaista paperia itse Teidän Majesteettinne omasta persoonasta.

— Mikä kauhistus! huudahti kuningatar.

— Suvaitkaa siis, rouva, huojentaa menetystapaa.

— Tämä käytös on suunnatonta väkivaltaa, tiedättekö sen, herra?

— Kuningas kääkee, rouva, suokaa anteeksi.

— Tätä minä en kärsi; en, en, ennemmin kuolen! huudahti kuningatar, jossa Espanjan ja Itävallan ylpeä veri kuohahti liikkeesen.

Kansleri kumarsi syvään, jonka jälkeen hän, siinä selvässä aikomuksessa, ett'ei väistyisi tuumaakaan sen toimen täyttämisestä, joka hänen suoritettavaksensa oli annettu ja aivan niinkuin pyövelinrenki olisi tehnyt kidutushuoneessa, lähestyi Itävallan Annaa, jonka silmissä sillä hetkellä näkyi raivon kyneleet.

Kuningatar oli, niinkuin jo olemme sanoneet, erinomaisen kaunis.

Kanslerin toimi oli siis arkaluontoista laatua, ja kuningas oli jo joutunut niin kauvaksi luulevaisuutensa kautta Buckingham'in suhteen, ett'ei hän enää ollut luulevainen kenenkään suhteen.

Epäilemättä kansleri Séguier'in silmät tällä hetkellä tähystelivät tuon merkillisen kellon nauhaa; mutta kun hän ei sitä löytänyt, tavoitti hän sen sijaan sitä paikkaa, jossa kuningatar oli sanonut

paperin olevan.

Itävallan Anna astahiti askeleen taaksepäin, niin kalpeana, että hänen olisi luullut olevan kuolemaisillansa; ja nojaten vasemmalla kädellään, ett'ei kaatuisi, takanansa olevaan pöytään, veti hän oikealla paperin poveltansa ja ojensi sen sinetinvartijalle.

— Kas tässä, herra, tässä on tämä kirje, huudahti kuningatar katkonaisella ja vapisevalla äänellä, ottakaa se ja vapauttakaa minut inhottavasta läsnäolostanne.

Kansleri, joka puolestaan myös vapisi helposti ymmärrettävästä syystä, otti kirjeen, kumarsi maahan saakka ja poistui.

Tuskin oli ovi hänen jälkeensä sulkeutunut, kun kuningatar puolitainnuksissa vaipui hovinaistensa käsiin.

Kansleri vei kirjeen kuninkaalle, lukematta siitä yhtäkään sanaa. Kuningas otti sen vastaan vapisevin käsin, katsoi ensiksi osoitetta, vaan sitä ei ollut, kalpeni, aukasi sen sitten vitkallisesti, ja nähdessään ensi sanoista kirjeen olevan kirjoitetun Espanjan kuninkaalle, luki hän sen sangen joutuun.

Siinä oli kokonainen hyökkäyssuunnitelma kardinaalia vastaan. Kuningatar kehoitti veljeensä ja Itävallan keisaria, koska heitä kaiketi loukkasi Richelieu'n politiikka, hän kun lakkaamatta pyrki alentamaan Itävallan hallitussuvun arvoa ja voimaa, asettumaan sotakannalle Ranskaa vastaan, ja määräämään rauhanehdoksi kardinaalin erottamisen; mutta rakkaudesta ei ollut koko kirjeessä sanaakaan.

Kuningas, varsin hyvillään tuosta, tiedusti, oliko kardinaali vielä Louvressa. Hänelle ilmoitettiin, että Hänen ylhäisyytensä oli odottamassa työhuoneessa Hänen Majesteettinsa käskyjä.

Kuningas meni suoraa päätä hänen luoksensa.

— Kas tässä, herttua, sanoi hän, te olitte oikeassa, minä olin väärässä; koko vehkeileminen on valtiollista, eikä tässä kirjeessä ole mitään kysymystä rakkaudesta. Sen sijaan on siinä sangen paljo kysymystä teistä.

Kardinaali otti kirjeen ja luki sen mitä suurimmalla tarkkuudella; päästyänsä loppuun, luki hän sen vielä toiseen kertaan.

— No niin, sanoi hän, Teidän Majesteettinne näkee, mihin saakka viholliseni menevät: teillä on niskassa kaksi sotaa, ell'ette erota minua. Totta puhuen, Teidän sijassanne minä välttäisin noin voimakkaita hyökkäjiä, ja minä puolestani olisin tosionnellinen päästyäni erilleni asiain menosta.

— Mitä sanottekaan, herttua?

Minä sanon, armollisin herra, että minun terveyteni menee näissä lakkaamattomissa taisteluissa ja ijät kaikki kestävässä töissä. Minä sanon, että on varsin uskottavaa, ett'en minä ole kestävä La Rochelle'n piirityksen rasitusta, ja että olisi paljo parempi, jos nimittäisitte niihin toimiin joko herra de Condé'n, tai herra de Bassompierre'n tai kenen urhoollisen miehen tahansa, jolla sodankäynti on varsinaisena toimialana, ettekä minua, joka olen kirkon miehiä ja jota lakkaamatta vedetään pois kutsumuksestani ja pannaan semmoisiin toimiin, joihin ei minulla ole vähintäkään halua. Teillä olisi paljoa suurempi menestys sisäasioissa, armollisin herra, enkä epäile, että olisitte paljoa suurempi ulkoasioissa.

— Herra herttua, sanoi kuningas, minä ymmärrän teitä, olkaa huoleti; kaikki nuo, joita kirjeessä on mainittu, ovat saavat ansaitun rangaistuksensa, ja kuningatar myös.

— Mitä sanottekaan, armollisin herra? Jumala varjelkoon kuningatarta saamasta minun tähteni mitään ikävyyksiä! hän on aina pitänyt minua vihollisenansa, vaikka Teidän Majesteettinne voisi kyllä todistaa, että minä lämpimästi olen alati hänen puoltansa pitänyt, yksin Teitä itseännekin vastaan. Oh! jos hän pettäisi Teidän Majesteettianne kunnianne suhteen, se olisi toista, ja silloin olisin ensimmäinen sanomaan: "Armo pois, ei mitään armoa rikoksellista kohtaan!" Onneksi ei asian laita ole semmoinen, ja onhan Teidän Majesteettinne saanut siitä uuden todisteen.

— Se on totta, herra kardinaali, sanoi kuningas, ja te olitte oikeassa niinkuin aina; mutta kuningatar ansaitsee sittenkin kaiken minun vihani.

— Te se juuri, armollisin herra, olette vetäneet päällenne hänen vihansa; ja toden totta, jos hän täydellä todella olisi nyreissänsä Teidän Majesteettilenne, ymmärtäisin sen aivan hyvin: Teidän Majesteettinne on ankarasti häntä loukannut!...

— Juuri sillä tavoin olen aina kohteleva omia ja teidän vihollisianne, herttua, olkoot he kuinka ylhäisiä tahansa ja uhatkoon minua mikä vaara hyvänsä siitä, että ankarasti menettelen heitä kohtaan.

— Kuningatar on minun viholliseni, mutta ei teidän, armollisin herra; päinvastoin on hän uskollinen, alamainen ja moitteeton puoliso; suvaitkaa minun siis, armollisin herra, puhua hyvää hänen puolestansa Teidän Majesteettilenne.

— Nöyrytyköön hän ja lähestyköön minua ensin.

— Päinvastoin, armollisin herra, näyttäkää esimerkkiä; te olette ensiksi tehneet väärin, koska olette kuningatarta epäilleet.

— Minäkö lähestyisin ensiksi! sanoi kuningas; en koskaan!

— Armollisin herra, minä rukoilen teitä.

— Muutoin, kuinka voisinkaan ensiksi lähestyä?

— Tekemällä jotakin, jonka luulisitte olevan hänelle mieleen.

— Mitä?

— Laittamalla tanssiaiset; tiedättehän kuinka kuningatar pitää paljon tanssista; minä takaan, ett'ei hänen nyreytensä jaksa vastustaa semmoista suosion osoitusta.

— Herra kardinaali, tiedättehän ett'en minä pidä ensinkään noista maallisista huvituksista.

— Kuningatar tulee vaan kiitollisemmaksi, koska hän tietää teidän vastenmielisyytenne semmoisiin huvituksiin; muutoin, silloin olisi hänellä tilaisuus käyttää niitä kauniita timanttikoristeita, jotka te tuonottain lahjoititte hänelle nimipäivänänsä, ja joilla hän ei vielä ole ollut tilaisuudessa itseään koristaa.

— Kyllähän nähdään, herra kardinaali, kyllähän nähdään, sanoi kuningas, joka, hyvillään siitä että oli löytänyt kuningattaren syylliseksi rikokseen, josta hän aivan vähän lukua piti, ja viattomaksi rikokseen, jota hän kovin oli pelännyt, oli valmis vaikka paikalla sopimaan hänen kanssansa; kylläpä hän nähdään, mutta, kunniani kautta, te olette liian sietäväinen.

— Armollisin herra, sanoi kardinaali, jättäkää ankaruus ministereille, sietäväisyys on kuninkaallinen avu; käyttäkää sitä, niin näette sen tekevän teille hyvää.

Ja nyt kardinaali, kuullessaan kellon lyövän yksitoista, kumarsi syvään, anoi kuninkaalta lupaa saada poistua ja pyysi häntä sopimaan kuningattaren kanssa.

Itävallan Anna, joka kirjeensä anastuksen perästä odotti saavansa nuhteita, hämmästy suuresti, nähdessään kuninkaan seuraavana päivänä yrittävän häntä lähestymään. Ensin asettui hän vastahankaan; sekä hänen nais-ylpeytensä että kuningatar-arvoansa oli niin julmasti loukattu, ett'ei hän ensi hetkessä ollut suostuvainen; mutta hovinaistensa neuvosta hän viimein näytti alkavan leppyä. Kuningas käytti hyväksensä ensimmäistä käänteen hetkeä ja ilmoitti aikomuksensa olevan tuota pikaa laittaa hänelle juhlan.

Juhla Itävallan Annaa varten oli niin harvinaista laatua, että tuo ilmoitus, niinkuin kardinaali oli arvannut, haihdutti hänen viimeisetkin mielihahansa jälet, ell'ei hänen sydämmestensä, niin ainakin hänen kasvoiltansa. Hän kysyi, minä päivänä juhla oli tuleva, mutta kuningas vastasi, että hänen oli kysyttävä sitä ensin kardinaalilta.

Ja todella kysyikin kuningas joka päivä kardinaalilta, milloin juhla olisi pantava toimeen, vaan joka päivä kardinaali aina jollakin tekosyllä sai vältetyksi sen määräämisen. Sillä tavoin kului kymmenen päivää.

Kahdeksantena päivänä sen kohtauksen jälkeen, jonka olemme kertoneet, sai kardinaali Lontoon postimerkillä varustetun kirjeen, joka sisälsi ainoastaan nämä muutamat rivit:

"Ne ovat käsissäni; mutta en voi lähteä Lontoosta, kun ei minulla ole rahaa; lähettäkää minulle viisisataa pistole'a, niin neljän tai viiden päivän perästä, ne saatuani, olen Pariisissa."

Samana päivänä kuin kardinaali tuon kirjeen sai, teki kuningas taas hänelle tavallisen kysymyksensä.

Richelieu laski sormillansa ja virkkoi hiljaa itsekseen:

— Hän sanoo tulevansa neljän tai viiden päivän perästä rahat saatuansa; neljä tai viisi päivää kuluu rahojen mennessä hänelle, neljä tai viisi päivää hänen tuloonsa, se on yhteensä kymmenen päivää; mutta siihen lisäksi on otettava lukuun vastatuulet, muut vastoinkäymiset, naisen heikkovoimaisuus, — pankaamme kaksitoista päivää!

— No niin, herra herttua, sanoi kuningas, joko olette laskeneet?

— Jo, armollisin herra, tänäpäivänä on 20 päivä Syyskuuta; kaupungin maistraatti pitää erään juhlan 3 päivä Lokakuuta. Se sopii mainiosti; sillä sitten ette tarvitse näyttää lähestyvänne kuningatarta.

Sitten lisäsi kardinaali:

— Mutta, armollisin herra, elkää unhottako sanomasta Hänen Majesteetillensa tämän juhlan suhteen, että Te haluaisitte nähdä, kuinka hänen timanttikoristeensa somistavat häntä.

XVII.

Bonacieux'in pariskunta.

Tämä oli jo toinen kerta, kuin kardinaali oli kuninkaalle maininnut noista timanttikoristeista. Ludvig XIII oli kummastuksissaan tuosta hellittämättömyydestä ja rupesi arvelemaan, että kehoituksessa mahtoi piillä joku salajuoni.

Kerran toisenkin oli se käynyt kuninkaan arvolle, että kardinaali, jonka poliisi, vaikka ei ollutkaan nykyajan poliisin vertainen, oli erinomainen, tiesi paremmin kuin hän itse asioita, jotka koskivat hänen perheellisiä olojansa. Hän toivoi sen vuoksi keskustellessaan kuningattaren kanssa pääsevänsä keskustelun kautta selville jostakin salaisuudesta, joka, tiesipä sen kardinaali tai oli tietämättä, kumpaisessakin tapauksessa melkoisesti kohottaisi häntä ministerinsä silmissä.

Hän meni siis tapaamaan kuningatarta ja tapansa mukaan alotti uusilla uhkauksilla hänen seurueittensa kohtaan. Itävallan Anna painoi päänsä alas ja antoi virran tulvata, vastaamatta sanaakaan, toivoen että se viimein itsestään seisahtuisi; mutta sitä ei Ludvig XIII tahtonut; Ludvig XIII tahtoi saada keskustelun käymään, päästäksensä siitä johonkin valoon, vakuutettuna kun hän oli siitä, että kardinaalin mielessä piili joku sala-ajatus ja että hän valmisteli jotakin hirveätä paljastusta, jommoisiin Hänen ylhäisyytensä oli perin taitava. Hän saavuttikin aikomuksensa hellittämättömillä syytöksillään.

— Mutta, huudahti Itävallan Anna, väsyneenä noihin päättömiin syytöksiin, mutta armollisin herra, te ette sano minulle kaikkea, mitä teillä on mielessänne. Mitä minä sitten olen tehnyt? Sanokaa, mitä minä olen rikkonut? Mahdotonta on, että Teidän Majesteettinne nostaisi tuota melua muutamasta veljelleni kirjoittamastani kirjeestä.

Kuningas, joutuen vuorostaan noin suoranaisten hyökkäyksen alaiseksi, ei tiennyt mitä vastaisi; hän arveli hetken soveliaaksi sen toivomuksen lausumiseen, joka hänen olisi pitänyt ilmoittaa vasta juhlan edellisenä päivänä.

— Rouva, sanoi hän majesteetillisesti, kaupungin maistraatin tanssipidot ovat kohta käsissä; minä toivon, että te kunnioitatte meidän kelpo porvareita esiintymällä siellä juhlapuvussa ja erittäinkin koristettuna niillä timanteilla, jotka lahjoitin teille nimipäivänänne. Siinä vastaukseni.

Vastaus oli kauhea. Itävallan Anna luuli että Ludvig XIII tiesi kaikki ja että kardinaali oli saanut hänet noin teeskentelemään seitsemän tai kahdeksan päivää, joka muutoin kuului myöskin hänen luonteensa. Hän muuttui peräti kalpeaksi, nojasi pöytään ihmeen kauniilla kädellään, joka näytti nyt vaksikädeltä, katsoa tuijotti kuninkaasen säikähtyneenä, eikä vastannut halaistua sanaa.

— Kuulittehan, rouva, sanoi kuningas, joka nautti tuosta hämmästyksestä kaikessa laajuudessaan, arvaamatta kumminkaan sen syytä, kuulittehan?

— Kyllä, armollisin herra, kyllä minä kuulin, sopersi kuningatar.

— Te ilmestytte siis tanssijaisiin?

— Kyllä.

— Timanttikoristeissanne?

— Niin.

Kuningatar kalpeni yhä enemmän, niinpaljon kuin se enää oli mahdollista; kuningas sen huomasi ja nautti siitä tuolla kylmällä julmuudella, joka oli hänen luonteensa huonompia puolia.

— Siis se on suostuttu asia, sanoi kuningas, eikä minulla ollut muuta teille sanottavaakaan.

— Mutta milloin ovat nuo tanssijaiset? kysyi Itävallan Anna.

Ludvig XIII tunsu vaistomaisesti, ett'ei hänen pitäisi vastata tuohon kysymykseen, koska kuningatar oli tehnyt sen melkein kuolevaisen äänellä.

— Aivan kohdakkoin, rouva, sanoi hän; mutta en muista tarkalleen päivää, minä kysyn kardinaalilta.

— Kardinaali se siis on ilmoittanut teille tästä juhlasta? huudahti kuningatar.

— Niin, rouva, vastasi kuningas kummastuneena; mutta minkä vuoksi noin kysytte?

— Hänkö se teitä on pyytännyt huomauttamaan minua tulemaan sinne niissä timanttikoristeissa?

— Se tahtoo sanoa, rouva...

— Hän se on, armollisin herra, hän se on!

— No niin! mitäs sillä väliä, hänkö se on tai minä? Onko tuo huomautus mikään rikos?

— Ei, armollisin herra.

— Siis te tulette?

— Tulen, armollisin herra.

— Hyvä, sanoi kuningas vetäytyen pois päin, hyvä, minä luotan siihen.

Kuningatar kumarsi, ei niin paljon tapasäännön noudatuksesta kuin sen vuoksi, että hänen polvensa eivät tahtoneet kannattaa.

Kuningas poistui ihastuksissaan.

— Minä olen hukassa, mutisi kuningatar, aivan hukassa, sillä kardinaali tietää kaikki ja hän se lykkää edellään kuningasta, joka ei vielä tiedä mitään, vaan on kohta tietävä kaikki. Minä olen hukassa! Jumalani! Jumalani! Jumalani!

Hän lankesi polvilleen tyynylle ja rukoili, pää vapisevien käsien välissä.

Hänen tilansa oli todella hirvittävä. Buckingham oli palannut Lontooseen, rouva de Chevreuse oli Tours'issa. Vartioituna enemmän kuin koskaan, kuningatar tunsu povessaan hämärästi, että joku hänen hovinaisistaan oli hänet pettänyt, vaan hän ei tiennyt kuka. De la Porte ei voinut jättää Louvrea; hänellä ei ollut niin ainoata sielua maailmassa, kehen hän voi luottaa.

Ja nähdessään mikä onnettomuus häntä uhkasi ja kuinka hyljättyä hän oli, rupesi hän itkeä nyyhkyttämään.

— Enkö minä voisi olla Teidän Majesteetillenne miksikään avuksi? sanoi yht'äkkiä eräs ääni täynnä lempeyttä ja sääliä.

Kuningatar käännähti nopeasti, sillä hän ei ollut erottanut tuon äänen laadusta: ystävä se sillä tavoin puhui.

Todella, eräässä kuningattaren huoneihin vievässä ovesta näkyi kaunis rouva Bonacieux; hän oli ollut järjestelemässä vaatteita ja pukuja viereisessä huoneessa, kun kuningas oli tullut sisään; hän ei ollut voinut mennä ulos ja oli kaikki kuullut.

— Kuningatar kiljahti hämmästyksestä, nähdessään hänet, sillä mielensä häiriössä ei hän aluksi tuntenut tuota nuorta naista, jonka de la Porte oli hänelle toimittanut.

— Oh! elköö peljätkö mitään, rouva sanoi nuori nainen, liittäen kätensä yhteen ja itkien hänkin kuningattaren tuskaa; minä olen Teidän Majesteettinne ruumis ja sielu, ja vaikka olenkin niin kaukana Teistä ja vaikka asemani onkin niin alhainen, luulen kumminkin löytäneeni keinon Teidän Majesteettinne auttamiseksi pulasta.

— Te! oi taivas! te! huudahti kuningatar; mutta katsokaa minua kasvoihin! Minua petetään joka puolelta; voinko teihin luottaa?

— Oh, rouva, virkkoi nuori vaimo langeten polvilleen: sieluni kautta, minä olen valmis kuolemaan Teidän Majesteettinne tähden!

Tämä huudahdus lähti sydämmen syvimmästä pohjasta, eikä siinä, samoin kuin ensimmäisessäkään, ollut mitään epäilemistä.

— Niin, jatkoi rouva Bonacieux, niin, kyllä täällä pettureita on; mutta pyhän Neitsyen nimessä minä vannon ett'ei kukaan ole uskollisempi Teidän Majesteetillenne. Nuo timanttikoristeet, joita kuningas pyysi, olette antaneet herttua Buckingham'ille, eikö niin? Ne olivat suljettuna siihen pieneen ruusupuuseen rasiaan, jota hän piti kainalossaan? olenko väärässä? Eikös asia ole niin?

— Oh, Jumalani! Jumalani! huokaili kuningatar ja hänen hampaansa löivät loukkaa kauhistuksesta.

— No niin, jatkoi rouva Bonacieux, timantit ovat saatavat takaisin.

— Niin epäilemättä, ne täytyy saada takaisin, huudahti kuningatar; mutta millä tavoin, kuinka se käy päinsä?

— Täytyy lähettää joku herttuan luokse.

— Mutta kuka? ... kuka? ... Kehen voin luottaa?

— Luottakaa minuun, rouva, suokaa minulle se onni, kuningattareni, kyllä minä löydän lähettilään!

— Mutta täytyy kirjoittaa.

— Niin, se on välttämätöntä. Kaksi sanaa Teidän Majesteettinne kädestä ja teidän yksityinen sinettinne.

— Mutta nuo kaksi sanaa, ne sisältävät tuomioni, avioeroni, maanpakoni!

— Niin, jos joutuvat kunnottoman käsiin! Mutta minä vastaan siitä, että ne sanat joutuvat määräraikkaansa.

— Oh, Jumalani! minun täytyy siis jättää elämäni, kunniani ja maineeni teidän käsiinne!

— Niin, rouva, niin täytyy, ja minä pelastan kaikki.

— Mutta kuinka? sanokaa minulle toki.

— Mieheni on laskettu vapaaksi pari kolme päivää takaperin; minulla ei ole ollut vielä aikaa tavata häntä. Hän on oiva ja kelpo mies, joka ei vihaa eikä rakasta ketään. Hän tekee mitä minä tahdon: hän menee minun käskystäni, tietämättä mitä hän viepi, ja jättää Teidän Majesteettinne kirjeen, tietämättä edes sen olevan Teidän Majesteettinne lähettämän, siihen määräraikkaan, jonka minä hänelle ilmoitan.

Kuningatar tarttui nuoren naisen molempiin käsiin kiihkoisella ihastuksella, silmäsi häntä ikäänkuin nähdäksensä hänen sydämensä pohjaan saakka, ja nähden hänen kauniissa silmissänsä vaan vilpittömyyttä, syleili häntä hellästi.

— Tee se, huudahti hän, niin olet pelastanut minun elämäni ja kunniani!

— Oh! elkää arvostelko liian suureksi sitä palvelusta, joka minulla on onni teille tehdä; minulla ei ole mitään pelastettavaa Teidän Majesteetiltanne, joka olette vaan petollisten vehkeiden uhrina.

— Se on totta, se on totta, lapseni, sanoi kuningatar, sinä olet oikeassa.

— Antakaa minulle siis se kirje, rouva, aika kiiruhtaa.

Kuningatar riensi pienen pöydän ääreen, jossa oli mustetta, paperia ja kyniä: hän kirjoitti kaksi riviä, sulki kirjeen kuoreensa ja jätti sen rouva Bonacieux'ille.

— Mutta, sanoi kuningatar, nyt unhotamme erään varsin tärkeän asian.

— Minkä?

— Rahat.

Rouva Bonacieux punastui.

— Niin, se on totta, sanoi hän, ja minun täytyy tunnustaa Teidän Majesteetillenne, että minun mieheni...

— Että miehelläsi ei ole, tahdot sanoa.

— Kyllä hänellä on, mutta hän on kovin saita, se on hänen vikansa. Mutta elköön Teidän Majesteettinne huolehtiko, kyllä keino keksitään...

— Laita on semmoinen, että minulla ei ole enää, sanoi kuningatar; — ne, jotka lukevat rouva de Motteville'n Muistelmia eivät kummastele tuota vastausta; — mutta maltahan.

Itävallan Anna riensi jalokivirasiallensa.

— Kas tässä, sanoi hän, tässä on sangen kallisarvoinen sormus, niinkuin vakuutetaan; se on veljeltäni Espanjan kuninkaalta, se on minun ja minä saan sen kanssa menetellä mieleni mukaan. Ota tämä sormus ja muuta se rahaksi; sillä matkustakoon miehesi.

— Tunnin sisään on käsky täytetty.

— Tässä näet osoitteen, lisäsi kuningatar, puhuen niin hiljaa, että töintuskin saattoi kuulla mitä hän sanoi: Mylord herttua Buckingham'ille Lontoosen.

— Kirje joutuu hänen omaan käteensä.

— Jalomielinen lapsi! huudahti Itävallan Anna.

Rouva Bonacieux suuteli kuningattaren käsiä, kätki paperin poveensa ja katosi kuin linnun siivillä.

Kymmenen minuuttia myöhemmin oli hän kotonansa; niinkuin hän oli kuningattarelle sanonut, hän ei ollut tavannut miestänsä hänen irtipääsemisensä jälkeen; hän ei tiennyt mikä muutos hänen miehensä oli tapahtunut kardinaalin suhteen, muutos, joka oli yhä vakaantunut niistä parista kolmesta käynnistä, joita hänen luoksensa oli tehnyt kreivi Rochefort; tuo mies oli nyt tullut Bonacieux'in parhaimmaksi ystäväksi ja saanut hänen uskomaan vähällä vaivalla, ett'ei mikään rikoksellinen tunne ollut syynä hänen vaimonsa ryöstöön, vaan yksinomaan valtiollinen varovaisuus.

Hän tapasi Bonacieux'in yksinään: miesparalla oli ollut suuret puuhut saada taas järjestykseen kotinsa, jossa hän oli löytänyt huonekalut melkein ruhjottuina, laatikot milt'ei tyhjinä, koska oikeus ei ole yksi noista kolmesta asiasta, jotka kuningas Salomo mainitsee niiksi, jotka eivät jätä mitään jälkeä käynnistensä. Mitä palvelustyttöön tulee, hän oli pötkinyt pakoon silloinkuin isäntä otettiin kiini. Tuo tyttöparka oli säikähtynyt siihen määrään että hän oli yhtä puhkua kulkenut Pariisista aina Bourgoigne'en saakka, joka oli hänen kotiseutunsa.

Kelpo kauppias oli heti kohta kotiin tultuansa antanut vaimollensa tiedon onnellisesta palaamisestansa ja vaimonsa oli toivottanut hänelle onnea ja vastannut, että niinpian kuin hän saa hetkenkään lomaa toimiltansa hovissa, hän omistaa sen hetken kokonaan hänelle ja tulee häntä tervehtimään.

Tuo hetki oli odotuttanut itseänsä jo viisi päivää, joka aika toisissa oloissa epäilemättä olisi tuntunut Bonacieux'istä vähän pitkänlaiselta; mutta hänellä oli sen käynnin johdosta, jonka hän oli tehnyt kardinaalin luokse, ja niiden käyntien vuoksi, joita Rochefort oli hänen luoksensa tehnyt, runsaasti miettimisen aihetta ja niinkuin tiedetään, ei millään saa niin aikaa kulumaan kuin miettimisellä.

Sitä enemmän, kun Bonacieux'in mietinnöt olivat kokonaan ruusunvärisiä. Rochefort nimitti häntä ystäväksensä, rakkaaksi Bonacieux'iksensä, eikä lakannut hänelle vakuuttelemasta, että kardinaali pani häneen mitä suurimman arvon. Kauppias näki jo olevansa matkalla onneen ja kunniaan.

Rouva Bonacieux oli hänkin puolestaan miettinyt, mutta, se on meidän sanominen, nuo mietinnöt olivat aivan kokonaan muuta kuin kunnianhimoisia; vastoin tahtoansakin olivat hänen ajatuksensa lakkaamatta kiini tuossa kauniissa uljaassa nuorena mieheessä, joka näytti niin rakastuneelta. Joutuneena kahdeksantoista vuotiaana naimisiin herra Bonacieux'in kanssa, eläen aina puolisonsa ystävien keskuudessa, puolison, joka ei ollut omiansa herättämään mitään hellempää tunnetta nuorena naisessa, jonka sydän oli paljoa korkeammalla asteella kuin hänen asemansa, ei rouva Bonacieux'iin ollut koskaan pystynyt mikään tavallinen viettelys: mutta aatelisnimellä, semminkin sinä aikana, oli suuri vaikutus porvaristoon ja d'Artagnan oli aatelismies; siihen lisäksi oli hänen yllänsä henkivartijan univormu, joka muskettisoturien univormun jälkeen oli naisten silmissä suurimmassa arvossa. Hän oli, sanomme sen vieläkin, kaunis, nuori, ja seikkailunhaluinen; siinä oli jo enemmän kuin tarvittiin panemaan kolmenkolmatta vuotiasta päätä pyörälle, ja rouva Bonacieux oli juuri tuossa elämän onnellisessa iässä.

Molemmat aviopuolisot, vaikka eivät olleet nähneet toisiaan kahdeksaan päivään ja vaikka tuon viikon ajalla oli heille tärkeitä kohtauksia tapahtunut, lähestyivät toisiaan ikäänkuin vähän arvelun-alaisesti; herra Bonacieux osoitti kumminkin todellista iloa ja kävi vaimollensa vastaan avoimin sylin.

Rouva Bonacieux kurotti hänelle otsansa suudeltavaksi.

— Keskustelkaamme vähän, lausui hän sitten.

— Kuinka? sanoi Bonacieux hämmästyneenä.

— Niin, toden perästä, minulla on sangen tärkeä asia sinulle puhuttavana.

— Vai niin, ja minulla myös on sangen vakavia kysymyksiä sinulle tehtävänä. Selitäppäs minulle vähän ryöstämisestäsi.

— Siitä ei ole kysymystä tällä kertaa, sanoi rouva Bonacieux.

— Mistäs sitten? minun vankeudestaniko?

— Siitä sain kuulla samana päivänä; mutta kun et ollut syypää mihinkään rikokseen, etkä ollut osallinen mihinkään vehkeeseen, etkä vihdoinkin tiennyt mitään, joka olisi voinut saattaa vaaraan sinua tai ketään muutakaan, en minä koko tapauksesta pitänyt suurempaa lukua kuin se ansaitsi.

— Sinäpä otat asian varsin kevyesti, vaimoseni! sanoi Bonacieux vähän loukkautuneena vaimonsa osoittamasta välinpitämättömyydestä; tiedätkö että olin kokonaisen päivän ja yön Bastiljin vankikoppiin viskattuna?

— Yksi päivä ja yö on pian ohitse; heitetään nyt koko tuo vankeutesi ja palataan siihen, mikä minut nyt tuopi sinun luoksesi.

— Kuinka! mikä sinut tuopi minun luoksesi! Eikö se sitten ole halu, nähdä miestänsä, josta on ollut eroitettuna kokonaista kahdeksan päivää? kysyi kauppias sangen suuttuneena.

— Se ensin ja muuta siihen lisäksi.

— Puhu!

— Sangen tärkeä asia, josta kenties tulevaisuus onnemme riippuu.

— Meidän onnemme on paljon muuttanut muotoonsa siitä kuin viimeksi näimme toisiamme, eikä minua laisinkaan kummastuttaisi, jos muutamien kuukausien päästä moni meitä kadehtisi.

— Niinpä kyllä, varsinkin jos tahdot noudattaa niitä määräyksiä, mitä nyt aion sinulle antaa.

— Minulle?

— Niin, juuri sinulle. Sinulle tarjoutuu tilaisuus tehdä hyvä ja pyhä työ, ja ansaita samalla paljo rahaa.

Rouva Bonacieux tiesi että hän rahasta puhumalla koskettaisi miehensä heikointa puolta.

Mutta kun ihminen, olipa se vaikka kauppias, on kymmenen minuuttia puhunut kardinaalin kanssa, hän ei ole enää sama ihminen.

— Ansaita paljo rahaa! sanoi Bonacieux, työntäen huuliaan eteenpäin.

— Niin, paljo.

— Kuinka paljo, noin likimain?

— Ehkäpä tuhannen pistole'a.

— Se mitä pyydät minun tekemään, on siis sangen tärkeätä?

— On.

— Mitä minun on tekeminen?

— Sinun on lähteminen paikalla matkalle, minä annan sinulle paperin, josta et saa luopua missään nimessä, vaan jätät sen asianomaisiin käsiin.

— Ja minne minun on meneminen?

- Lontoosen.
- Minä Lontoosen! Pilkkaahan minusta teet, minulla ole mitään asiaa Lontoosen.
- Mutta muut tarvitsevat sinua sinne menemään.
- Ketkä muut? Minä sanon sinulle, ett'en ryhdy enää sokeasti mihinkään ja että minä tahdon tietää niinyhyin minkä vuoksi kuin myöskin kenen vuoksi minä antaudun asioihin.
- Eräs korkea henkilö lähettää sinut, eräs toinen korkea henkilö odottaa sinua: palkinto menee yli toivojesi, siinä kaikki, mitä voin sinulle luvata.
- Taas vehkeitä ja juonia! aina vaan vehkeitä ja juonia! kiitoksia paljo, minä epäilen nyt jo semmoisia ja herra kardinaali on minua siinä suhteessa valaissut.
- Kardinaali! huudahti rouva Bonacieux, oletko nähnyt kardinaalin?
- Hän kutsutti minut luoksensa, vastasi kauppias ylpeästi.
- Ja sinä noudatit kutsumusta, ajattelematon mies!
- Minä sanon sinulle, ett'ei minulla ollut valitsemisen varaa, mennäkö vai olla menemättä, sillä minä olin kahden vahdin välissä. Tosin kyllä, kun en silloin vielä kardinaalia tuntenut, olisin ollut kovin hyvilläni, jos en olisi tarvinnut hänen luoksensa mennä.
- Pitelikö hän sitten sinua pahasti? uhkailiko hän sinua?
- Hän otti minua kädestä ja sanoi minua ystäväksensä — ystäväksensä! kuuletko, eukkoni? — minä olen suuren kardinaalin ystävä!
- Suuren kardinaalin!
- Epäätkö häneltä tuon nimityksen, kenties?
- Minä en epää mitään, mutta sanon vaan sinulle että ministerin suosio on lyhytikäinen ja että aika hupsu se on, joka herkiää ministerin ystäväksi; on korkeampia voimia kuin hänen, jotka eivät perustu yhden miehen oikkuihin eivätkä johdu yhdestä tapauksesta, ja niihin voimiin tulee turvautua.
- Ikävä kyllä, vaan minä en tunne muuta voimaa kuin sen suuren miehen, jota minulla on kunnia palvella.
- Palveletko kardinaalia?
- Palvelen, ja koska olen hänen palvelijansa, en salli, että sinä antaudut vehkeihin valtion turvallisuutta vastaan ja että palvelet sellaisen naisen vehkeitä, joka ei ole ranskalainen, vaan jolla on espanjalainen sydän.
- Bonacieux matki sanasta sanaan kreivi Rochefort'ilta kuulemiansa lauseita; mutta vaimoparka, joka oli luottanut mieheensä ja joka siinä toivossa oli mennyt hänestä takaukseen kuningattarelle, vapisi havaitessaan mihin vaaraan hän oli ollut syöstäytymäisillään, ja nähdessään mihin avuttomaan tilaan hän oli joutunut. Mutta tuntiessaan miehensä heikkouden ja erittäinkin ahneuden, ei hän vielä luopunut kaikesta toivosta saada asia hyvään päätökseen.
- Vai niin, vai olet sinä kardinaalin miehiä, sanoi hän; ah! sinä olet niiden miesten puolella, jotka kohtelevat pahoin vaimoasi ja häväisevät kuningatarta.
- Yksityisten edut eivät ole mitään yhteisten etujen rinnalla. Minä olen niiden puolella, jotka pelastavat valtion, virkkoi Bonacieux korkealentoisin sanoin.
- Tuo oli näet taas noita kreivi Rochefort'in lauselmia, joita hän oli pannut mieleensä ja piti nyt olevan sopivan tilaisuuden panna käytäntöön.
- Ja tiedätkö sinä, mikä se tuo valtio sitten on, josta sinä puhut? sanoi rouva Bonacieux, kohauttaen olkapäitensä. Tyydy sinä vaan olemaan tavallinen koristelematon porvari ja käänny sille puolelle, joka sinulle tarjoo suurimpia etuja.
- Heh hee! sanoi Bonacieux, taputellen lihavan vatsansa vierellä riippuvaa rahapussia, mitäs tästä sanot, saarnaaja?
- Mistä tuo rahan paljous tulee?
- Arvaappas?
- Kardinaaliltako?
- Häneltä ja ystävältäni kreivi Rochefort'ilta.
- Kreivi Rochefort'ilta! mutta hänhän se minut ryösti!
- Paljo mahdollista.
- Ja sinä otat rahaa siltä mieheltä?
- Etkös sinä sanonut, että tuo ryöstäminen tapahtui vaan valtiollisista syistä?

— Sanoin; mutta tuon ryöstämisen tarkoitus oli saada minut pettämään emäntäni, pakoittaa minut kiduttamisilla tunnustuksiin, jotka olisivat saattanut minun korkean hallitsijattareni kunnian ja ehkäpä elämäni vaaraan.

— Rouvaseni, sanoi Bonacieux, sinun korkea emäntäsi on uskon espanjalainen, ja mitä kardinaali tekee, on hyvin tehty.

— Herraseni, sanoi nuori vaimo, kyllä tiesin sinut pelkuriksi, saituriksi ja tomppeliksi, vaan en tiennyt sinua katalaksi!

— Kuulehan toki, sanoi Bonacieux, joka ei ollut koskaan nähnyt vaimoansa vihastuneena ja jota avioriita vapisutti, kuulehan toki, mitäs sanotkaan?

— Minä sanon, että sinä olet kurjamainen raukka! jatkoi rouva Bonacieux, joka huomasi tekevänsä jonkunmoisen vaikutuksen puolisoonsa. Ah! sinä puutut politiikkaan, vieläpä kardinaalin politiikkaan! Ah! sinä myöt ruumiisi ja sielusi pirulle rahasta.

— Enpähän, vaan kardinaalille.

— Se on juuri samaa! huudahti nuori nainen. Kun sanoo Richelieu, niin sanoo saatana.

— Ole vaiti, ole vaiti, voitaisiin kuulla sinun sanojasi!

— Niinpä kyllä, sinä olet oikeassa, ja minä saisin hävetä sinun kelvottomuuttasi.

— Mutta mitä sinä oikeastaan minulta vaadit? sanoppas!

— Johan olen sanonut: että lähtisit paikalla matkalle ja toimittaisit rehellisesti sen asian, jonka minä suvaitsen antaa toimitettavaksesi, sillä ehdolla unhotan minä kaikki, annan kaikki anteeksi; ja vielä enemmän, — hän tarttui hänen käteensä — minä suljen sinut takaisin ystävyteeni.

Bonacieux oli pelkuri ja saita; mutta hän rakasti vaimoansa: hän heltyi. Viidenkymmenen vuotias mies ei pidä pitkiä vihoja kolmenkolmatta vuotiaalle vaimolle. Rouva Bonacieux huomasi että hän oli kahden vaiheella:

— No, joko olet tehnyt päätöksesi? kysyi hän.

— Mutta rakas ystäväni, ajattelehan toki vähän, mitä sinä minulta vaadit; Lontoo on kaukana Pariisista, sangen kaukana, ja ehkäpä tuon asian toimittaminen, johon minua tahdot, ei ole aivan ilman vaaroja.

— Mitäs sillä väliä, sinä vältät ne!

— Kuuleppas nyt, vaimoseni, kuuleppas nyt, sanoi kauppias päättävästi, minä kieltäydyn: vehkeet minua peloittavat. Minä olen nähnyt Bastiljin. Brrr! se on kauhea tuo Bastilji! Ei muuta kuin vaan ajattelen sitä, niin jo pöyristyttää. Minua uhattiin kiduttaa. Tiedätkö, mitä kiduttaminen on? Puukiiloilla puristetaan jalkoja siksi kunnes luut musertuvat! Ei, se on kerralla sanottu, en lähde. Ja, saakeli vieköön, miks'et itse lähde tuolle matkalle? sillä, toden totta, luulenpa olleeni tähän asti erhetyksissä sinusta: minä luulen, että oletkin mies, ja vieläpä niitä kaikista hurjapäisimpiä!

— Ja sinä taas, sinä olet nainen, kurja, pöllöpäinen, tyhmistynyt nainen. Ah, sinä pelkää! No niin, ell'et sinä tahdo paikalla lähteä, toimitan sinut kiini kuningattaren käskystä ja hankin sinut Bastiljiin, jota sinä niin pelkää.

Bonacieux vaipui syviin ajatuksiin; hän punnitsi kallossansa kahta vihaa, kardinaalin ja kuningattaren: kardinaalin viha painoi suunnattoman paljon enemmän.

— Toimita vaan kiini minut kuningattaren käskystä, sanoi hän, niin minä valitan Hänen ylhäisyydellensä.

Vihdoin viimein huomasi rouva Bonacieux menneensä liian kauvas, ja hämmästyti että oli niin kovin pitkälle mennyt. Hän katseli hetkisen kauhistuksella tuota tyhmää naamaa, jossa kuvastui voittamaton itsepintaisuus, niinkuin tavallista hupsuilla, jotka pelkäävät.

— No niin, olkoon! sanoi hän. Ehkäpä sinä perältäkin olet oikeassa: mies ymmärtää politiikkaa paremmin kuin nainen, varsinkin sinä, Bonacieux, joka olet puhunut kardinaalin kanssa. Mutta kumminkin on varsin kovaa, lisäsi hän, että minun oma mieheni, jonka ystävyteen minun olisi pitänyt voida luottaa, kohtelee minua niin tylysti, eikä noudata minun mielitekoani.

— Sentähden, että sinun mielitekosi saattavat mennä liian kauvaksi, vastasi Bonacieux riemullisena, ja minä epäilen niitä.

— Minä jätän siis asian siksensä, sanoi nuori vaimo huoaten, olkoon sitten, elköämmekä puhuko siitä enää.

— Jos sinä edes sanoisit minulle, mille asialle minun pitäisi Lontoosen mennä, jatkoi Bonacieux, muistaen, vaikka liian myöhään, että Rochefort oli käskenyt hänen koettaa päästä perille kaikista vaimonsa salaisuuksista.

— Sitä on sinun tarpeeton tietää, sanoi nuori vaimo, jota vaistonomainen epäluulo peräytti: se oli vaan erästä joutavanpäiväistä, jommoista naisten on tapa haluta, eräs ostos, jossa olisit voinut paljon voittaa.

Mutta kuta enemmän nuori vaimo esteli, sitä enemmän rupesi Bonacieux ajattelemaan että tuo

salaisuus, jota hän ei tahtonut sanoa, mahtoi olla hyvin tärkeä. Hän päätti sen vuoksi paikalla kiiruhtaa kreivi Rochefort'in luokse, ilmoittamaan että kuningatar haki lähettilästä Lontoosen.

— Suo anteeksi, että minun täytyy sinut jättää, rakas eukkoni, sanoi hän; mutta kun en tiennyt sinun tulevan minua tervehtimään, olin päättänyt kohdata erästä ystävää juuri tähän aikaan; minä tulen paikalla takaisin, ja jos tahdot odottaa minua vaikkapa vaan puoli minuuttia, että vaan suoriudun tuosta ystävästäni, niin palaan sinua noutamaan ja, kun alkaa jo olla näin myöhäistä, saattamaan sinua Louvreen.

— Kiitos vaan, herraseni, vastasi rouva Bonacieux: koska sinulla ei ollut kylliksi rohkeutta olemaan minulle miksiäkään hyödyksi, palaan minä kyllä yksinkin Louvreen.

— Niinkuin tahdot, vastasi entinen kauppias. Tapaanko sinua taas kohdakkoin?

— Kyllä kaiketi, toivoakseni ensi viikolla saan toimeltani vähän lomaa, ja silloin tulen tänne laittamaan järjestykseen asioita, jotka mahtavat olla jokseenkin sotkeuksissa.

— Hyvä; minä odotan sinua. Ethän ole pahastuksissasi minuun?

— Minäkö! en laisinkaan.

— Kohta siis tapaamme taas?

— Aivan kohta.

Bonacieux suuteli vaimonsa kättä ja poistui joutuisasti.

— Kas niin, sanoi rouva Bonacieux, kun hänen miehensä oli päässyt portista kadulle ja hän nyt oli yksinään, sitä vielä puuttui että hänen piti oleman kardinaalilainen. Ja minä pahainen, joka menin vastuusen kuningattarelle ja lupasin hallitsijattarelleni... Ah! Jumalani! hän rupeaa nyt luulemaan, että minä olen samoja kataloita ihmisiä, joista koko palatsi kuhisee ja joita on asetettu häntä vakoomaan! Ah sinua, Bonacieux! en ole koskaan sinua rakastanut; vaan nyt on vielä pahemmasti: minä vihaan sinua! ja sen minä sanon, että kyllä sen vielä saat maksaa!

Juuri samassa hetkessä kun hän nuo sanat lausui, koputus laipioon sai hänen nostamaan päänsä ja ääni, joka tunkeutui hänen luoksensa kattolaudoituksen lävitse, huusi hänelle:

— Rakas rouva Bonacieux, avatkaa minulle käytävän pikku ovi, niin laskeudun alas teidän luoksenne.

XVIII.

Rakastaja ja puoliso.

— Ah, rouva, sanoi d'Artagnan, tullen sisään ovesta, jonka nuori vaimo oli avannut, sallikaa minun sanoa teille, teillä on kurjamainen puoliso.

— Te olette siis kuulleet keskustelumme? kysyi vilkkaasti rouva Bonacieux silmäten d'Artagnan'ia levottomasti.

— Kaikki tyynni.

— Mutta, Jumalani, millä tavoin?

— Keinolla, jonka minä tunnen, ja jolla kuulin myöskin koko sen vielä vilkkaamman keskustelun, mikä teillä oli kardinaalin kätyrien kanssa.

— Ja mitä ymmärsitte keskustelustamme?

— Tuhannen seikkaa: ensinkin, että puolisonne on heittiö ja tyhmä pöllö, hyväksi onneksi; sitten, että te olette pulassa, joka on minulle kovin iloista, koska se antaa minulle tilaisuuden tarjota teille palvelustani, ja Jumala tietää, että menisin vaikka tuleen teidän edestänne; vihdoin, että kuningatar tarvitsee urhoollista, älykäästä ja uskollista miestä lähtemään hänen asiallensa Lontoosen. Minulla on ainakin kaksi noista ominaisuuksista, ja tässä olen käytettävänä.

Rouva Bonacieux ei vastannut mitään, mutta hänen sydämensä sykki ilosta ja salainen toivo loisti hänen silmistänsä.

— Ja mitä vakuutta voitte tarjota minulle, kysyi hän, jos suostun uskomaan teille sen toimen?

— Rakkauteni teitä kohtaan. Kas niin, sanokaa, käskekää: mitä on tekeminen?

— Jumalani, Jumalani! sopersi nuori vaimo, pitääkö minun uskoa teille semmoinen salaisuus, herra? Tehän olette melkein lapsi!

— No niin, minä näen, että jonkun on tarvis mennä vastuusen minun puolestani.

— Minä tunnustan, että se minua kovin rauhoittaisi.

— Tunnetteko Athosta?

— En.

— Porthosta?

— En.

— Aramista?

— En. Ketä ovat ne herrat?

— Kuninkaan muskettisotureita. Tunnetteko herra de Tréville'ä, heidän kapteeniansa?

— Kyllä minä hänet tunnen, en persoonallisesti, vaan olen useamman kerran kuullut hänestä sanottavan kuningattarelle, että hän on urhoollinen ja rehellinen mies.

— Ettehän pelkää hänen pettävän teitä kardinaalille, ettehän?

— Oh, en millään muotoa.

— No niin! ilmoittakaa hänelle salaisuutenne ja kysykää häneltä, olkoonpa asia kuinka tärkeä, kallisarvoinen, tai hirvittävä tahansa, voitteko uskoa sen minun haltuuni.

— Mutta tuo salaisuus ei ole minun, enkä siis voi uskoa sitä kellenkään.

— Uskoittehan sen herra Bonacieux'illekin, sanoi d'Artagnan harmissaan.

— Aivan samoin kuin uskoo kirjeen onttoon puuhun, kyyhkyn siiville tai koiran kaulaan.

— Vaan näettehän, että minä rakastan teitä.

— Kyllähän sanotte niin.

— Minä olen luotettava mies!

— Sen uskon.

— Ja rohkea.

— Oh! siitä olen varma.

— Siis, pankaa minut koetukselle.

Rouva Bonacieux katsoi nuoreen mieheen viimeisen epäilyksen pidättämänä. Mutta tuon miehen silmissä paloi sellainen tuli, hänen äänensä oli niin vakuuttava, että hän tunsi itsensä aivankuin vedetyksi häneen luottautumaan. Muutoin, hän oli sellaisessa tilassa, jossa täytyy uskaltaa kaikki, menköön syteen tai saveen. Kuningatar oli yhtä paljo vaarassa joutua hukkaan liiallisen varovaisuuden kuin liiallisen luottamisen kautta. Siihen lisäksi, tunnustakaamme se, vastoin tahtoansakin tunsi hän tuota nuorta suojelijaansa kohtaan semmoista, mikä käski hänen puhumaan hänelle kaikki.

— Kuulkaa siis, sanoi hän, minä luotan teidän vakuutuksiinne ja annan mukaa. Mutta minä vannon teille Jumalan edessä, joka meitä kuulee, että jos te petätte minut ja jos viholliseni antavat minulle anteeksi, minä surmaan itseni, ja syytän teitä kuolemastani.

— Ja minä, sen vannon Jumalan edessä, rouvani, sanoi d'Artagnan, että jos joudun kiini sitä tointa täyttäessäni, jonka minulle annatte tehtäväksi, minä kuolen, ennenkuin teen tai sanon mitään, joka saattaisi ketään vaaraan.

Siiloin nuori vaimo uskoi hänelle tuon kirjoituksen salaisuuden, jonka hän jo puolittain tunsi kohtauksesta La Samaritaine'n edustalla.

Tämä oli heidän molemminpuolinen rakkaudentunnustuksensa.

D'Artagnan loisti ilosta ja ylpeydestä. Tuo salaisuus, joka nyt oli hänen omanansa, tuo vaimo, jota hän rakasti, luottamus ja rakkaus, nuo kaikki tekivät hänestä jättiläisen.

— Minä lähden, sanoi hän, ja minä lähden paikalla.

— Kuinka! te lähdette! huudahti rouva Bonacieux; entäs rykmenttinne, kapteeninne!

— Sieluni kautta, kaiken tuon olisin unhottanut, rakas Constance! niin todellakin, minun täytyy saada loma.

— Vielä sekin este, mutisi rouva Bonacieux suruisesti.

— Oh! huudahti d'Artagnan mietittyänsä, sen minä saan poistetuksi, olkaa huoleti.

— Millä tavoin?

— Minä menen vielä tänä iltana herra de Tréville'n luokse ja pyydän hänen hankkimaan minulle loman langoltansa herra Desessarts'ilta.

— Mutta vielä toinen asia.

— Mikä? kysyi d'Artagnan, nähden rouva Bonacieux'in jatkavan epäilyksiänsä.

— Teillä ei taida olla rahaa?

— Taida on liikaa, sanoi d'Artagnan hymyillen.

— Siinä tapauksessa, sanoi rouva Bonacieux avaten erään laatikon ja vetäen sieltä esille saman pussin, jota hänen miehensä puoli tuntia takaperin oli hyväillen taputellut, ottakaa tämä pussi.

— Kardinaalin pussi! huudahti d'Artagnan rähähtäen nauramaan, hän näet, niinkuin muistetaan, oli irti kiskottujen lattiakivien aukosta kuullut joka sanan kauppiaan ja hänen vaimonsa keskustelusta.

— Niin kyllä, kardinaalin pussi, sanoi rouva Bonacieux; te huomaatte että se on sangen arvokkaan näköinen.

— Hiisi sentään! huudahti d'Artagnan, onpa kaksi vertaa huvittavampaa, kun saa pelastaa kuningattaren Hänen ylhäisyytensä rahoilla.

— Te olette rakastettava ja oivallinen nuori mies, sanoi rouva Bonacieux. Uskokaa pois, että Hänen Majesteettinsa kuningatar on oleva kovin kiitollinen.

— Oh, minä olen jo runsaasti palkittu! huudahti d'Artagnan. Minä rakastan teitä, te sallitte minun sanoa sen teille; siinä on jo enemmän onnellisuutta kuin uskalsin toivoa.

— Hiljaa! sanoi rouva Bonacieux vapisten.

— Mitä?

— Kadulla puhutaan.

— Ääni on...

— Minun mieheni. Aivan, minä tunnen sen!

D'Artagnan juoksi ovelle ja työnsi sen salpaan.

— Hän ei ole pääsevä sisään ennenkuin minä olen päässyt ulos, sanoi hän, ja kun minä olen mennyt, te avaatte hänelle.

— Mutta minun pitäisi jo myös olla poissa. Entäs tuon rahapussin katoaminen, kuinkas se selvitetään, jos minä olen täällä?

— Te olette oikeassa, teidän täytyy myös pois.

— Mutta kuinka? Hän näkee meidät, jos menemme.

— Täytyy nousta minun luokseni.

— Ah! huudahti rouva Bonacieux, te sanotte tuota äänellä, joka minua peljästyttää.

Rouva Bonacieux lausui nuo sanat kynnelsilmin. D'Artagnan näki kyneleeseen, hän hurmutui, tuli liikutetuksi, ja lankesi polvilleen.

— Minun luokseni, sanoi hän, siellä olette yhtä hyvässä turvassa kuin temppelissä, siihen annan kunniasanani.

— Menkäämme, sanoi rouva Bonacieux, minä luotan teihin, ystävääni.

D'Artagnan veti salvan varovasti auki, ja molemmat, keveinä kuin varjot, hiipivät sisäoven kautta käytävään, nousivat kuulumattomin askelin ylös portaita ja menivät d'Artagnan'in kamariin.

Kun he olivat sinne päässeet, salpasi d'Artagnan vakuuden vuoksi oven sisäpuoleltakin kiini; he lähestyivät molemmat ikkunaa, ja katselivat ikkunaluukun raosta Bonacieux'ia, joka puheli erään vaippaan kääriytyneen miehen kanssa.

Nähdessään vaippaan verhouneen miehen, d'Artagnan hypähti ja, vetäisten miekkansa, riensi ovea kohden.

Se oli Meung'in mies.

— Mitä aiotte tehdä? huudahti rouva Bonacieux; te saatatte meidät hukkaan.

— Mutta minä olen vannonut tappaakseni tuon miehen! sanoi d'Artagnan.

— Teidän henkenne on tällä hetkellä toisen hallussa eikä siis ole teidän. Kuningattaren nimessä kiellän minä teitä antautumasta mihinkään muuhun vaaraan, kuin mikä matkaanne koskee.

— Ettekö omassa nimessänne mitään kāske?

— Omassa nimessäni myös, sanoi rouva Bonacieux liikutuksissaan, omassa nimessäni myös pyydän samaa. Mutta malttakaas, minusta näyttää kuin he puhuisivat minusta.

D'Artagnan lähestyi ikkunaa ja rupesi kuuntelemaan.

Herra Bonacieux aukasi ovensa ja nähden huoneen tyhjäksi palasi hän vaippamiehen luokse, jonka hän oli hetkiseksi jättänyt yksinään.

— Hän on mennyt, sanoi hän, hän on palannut Louvreen.

- Oletteko varma, virkkoi tuntematon, ett'ei hän epäillyt, missä aikomuksissa te lähditte ulos?
- Ei hän epäillyt mitään, vastasi Bonacieux itseensä tyytyväisenä; hän on hyvin herkkäuskoinen nainen.
- Onkohan henkivartijakokelas kotonaan?
- En luule; niinkuin näette, on hänen ikkunaluukkunsa kiini, eikä mitään valoa näy rakojen lävitse.
- Yhtä hyvin on paras ottaa siitä selvä.
- Millä tavoin?
- Mennä kolkuttamaan hänen ovellensa.
- Menkäämme.
- Minä kysyn hänen palvelijaltansa.

Bonacieux meni huoneesensa, meni samaa tietä, jota pakolaiset olivat kulkeneet, nousi d'Artagnan'in porstuaan ja kolkutti.

Ei kukaan vastannut. Porthos oli, näyttääksensä suurellisemmalta, lainannut siksi iltaa Planchet'in. Mitä d'Artagnan'iin tulee, hän kyllä varoi ilmoittamasta millään oloansa.

Sinä hetkenä, jolloin Bonacieux'in sormien lyönnit tuntuivat ovella, molemmat nuoret tunsivat sydämensä pamppailevan.

- Ei siellä ole ketään, sanoi Bonacieux.
- Ei sillä väliä, menkäämme kumminkin teidän luoksenne, siellä ollaan paremmassa suojassa kuin tässä portin kynnyksellä.
- Ah, Jumalani, kuiskutti rouva Bonacieux, nyt emme saa kuulla mitään.
- Päinvastoin, sanoi d'Artagnan, nyt vasta oikein kuulemme.

D'Artagnan nosti paikoiltaan nuo kolme neljä lattialevyä, joten hänen kamarinsa muuttui toiseksi Dionysion korvaksi, levitti maton lattialle, rupesi polvilleen ja antoi rouva Bonacieux'ille merkin, laskeutua niinkuin hänkin aukolle kuuntelemaan.

- Oletteko nyt vaan aivan varma siitä ett'ei siellä ole ketään? sanoi tuntematon.
- Kyllä minä siitä vastaan, sanoi Bonacieux.
- Ja te arvelette vaimonne?...
- Palanneen Louvreen.
- Puhuttelematta ketään muuta kuin teitä?
- Siitä olen varma.
- Se on tärkeä kohta, ymmärrättekö?
- Siis tuo uutinen, jonka teille kerroin, on kallisarvoinen...
- Sangen kallisarvoinen, rakas Bonacieux, sitä en teiltä peittele.
- Siis kardinaali on oleva tyytyväinen minuun?
- Sitä en epäile.
- Suuri kardinaali!
- Oletteko varma, ett'ei vaimonne, puhuessaan teidän kanssanne, maininnut mitään nimiä?
- Ei hän maininnut.
- Eikö hän maininnut rouva de Clevreuse'ä tai herttua Buckingham'ia, tai rouva de Vernet'ia?
- Ei, hän sanoi vaan tahtovansa lähettää minut Lontoosen erään korkean henkilön asialle.
- Hylkiö! kuiskasi rouva Bonacieux.
- Hiljaa! sanoi d'Artagnan ottaen häntä kädestä, jonka nuori nainen jätti olemaan, ajattelematta sitä sen enempää.
- Vähät siitä, jatkoi vaippamies, mutta olittepa kumminkin tyhmä, kun ette olleet ottavinnanne toimittaaksenne tuota asiaa, nyt olisi kirje käsissämme; valtio, jota uhataan, olisi pelastettu ja te...
- Ja minä?...
- No niin, kardinaali olisi aateloinut teidät...
- Onko hän sanonut?
- On, minä tiedän, että hän aikoi ilahduttaa teitä sillä.

— Olkaa huoleti, sanoi Bonacieux; vaimoni jumaloitsee minua, vielä on aikaa.
— Lurjus! kuiskasi rouva Bonacieux.
— Hiljaa! sanoi d'Artagnan puristaen kovemmin hänen kättänsä.
— Kuinkas vielä on aikaa? kysyi vaippamies.
— Minä palaan Louvreen, pyydän vaimoni puheilleni ja sanon hänelle että olen miettinyt asiaa ja taivun hänen tuumaansa; silloin saan kirjeen ja juoksen kardinaalin luokse.
— Hyvä! mutta menkää joutuun; minä palaan kohta tiedustamaan, kuinka toimenne on käynyt.

Tuntematon meni.

— Konna! sanoi rouva Bonacieux, antaen miehellensä vielä tuonkin lisänimen.
— Hiljaa! sanoi d'Artagnan toistamiseen, puristaen hänen kättänsä vielä entistäkin kovemmin.

Kauhea kirkuminen keskeytti silloin d'Artagnan'in ja rouva Bonacieux'in mietteet. Tuo kirkuja oli herra Bonacieux, joka oli huomannut rahapussinsa kadonneen ja huusi varkaita.

— Oh, Jumalani! huudahti rouva Bonacieux, hän saattaa liikkeelle koko tämän puolen kaupunkia.

Bonacieux huusi kauvan; mutta kun tuommoisia huutoja sattui tuhkatiheään, ei niistä kukaan välittänyt koko Fossoyeurs'in kadulla, semminkin kun kauppiaan talo oli joutunut vähän pahaan huutoon, ja kun ei ketään näkynyt, lähti hän menemään, huutaen pitkin matkaa, ja hänen äänensä kuului etenevän Bac'in kadulle päin.

— Ja nyt kun hän on mennyt, menkää te vuorostanne, sanoi rouva Bonacieux; rohkeutta, mutta ennen kaikkia varovaisuutta, ja muistakaa olevanne kuningattaren palveluksessa.

— Ja teidän! huudahti d'Artagnan. Olkaa huoleti, kaunis Constance, minä olen palaava ansainneena hänen kiittolisuutensa, mutta olenko myöskin ansaitseva teidän rakkautenne?

Nuori nainen vastasi vaan heleällä punastuksella, joka sävähti hänen poskillensa. Muutaman hetkisen perästä meni vuorostaan d'Artagnan, hänkin verhouneena laajaan vaippaan, jonka alla riippui pitkä miekka kantimessansa.

Rouva Bonacieux seurasi häntä silmillänsä, luoden hänen jälkeensä tuommoisen pitkän lemmensilmäyksen, jolla nainen saattaa miestä, jota hän tuntee rakastavansa; mutta kun d'Artagnan oli kadonnut kadunkulman taakse, laskeusi rouva Bonacieux polvillensa ja liitti kätensä yhteen:

— O Jumalani! huudahti hän, varjele kuningatarta, varjele minua!

XIX.

Retken suunnitelma.

D'Artagnan meni oikopäätä herra de Tréville'n luokse. Hän arvasi kyllä, että kardinaali muutamissa minuuteissa saisi asiasta tiedon tuon kirotn tuntemattoman kautta, joka näkyi olevan hänen kätyrinsä, ja ett'ei siis ollut yhtäkään hetkeä kadotettavana.

Nuoren miehen sydän tulvehti ilosta. Seikkailu, jossa hän samalla kertaa saattoi ansaita kunniaa ja rahaa, oli ensi rohkaistukseksi toimittanut hänet naisen yhteyteen jota hän jumaloitsi. Tuo sattuma tuotti hänelle siis jo melkein ensi hetkessä enemmän kuin hän olisi uskaltanut onnettariilta pyytääkään.

Herra de Tréville oli vierashuoneessaan ottamassa puheillensa noita tavallisia aateliskäypäläisiä. D'Artagnan, jota pidettiin melkein kuin perheen jäsenenä, meni suoraan sisähuoneeseen ja käski ilmoittaa, että hän oli odottamassa erään tärkeän asian vuoksi.

Tuskin viittä minuuttia oli d'Artagnan siellä ollut, kun herra de Tréville astui sisään. Ensi silmäluonnista ja siitä ilosta, joka kuvautui d'Artagnan'in kasvoilla, havaitsi tuo kunnon kapteeni että jotakin uutta oli todella tapahtunut.

Pitkin matkaa tullessaan oli d'Artagnan tutkistellut itseltänsä, uskoisikko hän asiansa herra de Tréville'lle vai pyytäisikkö hän häneltä vaan avonaista valtakirjaa erään salaisen asian toimittamiseen. Mutta herra de Tréville oli aina ollut niin erinomaisen ystävällinen hänelle, aina niin peräti harras kuninkaan ja kuningattaren palvelija, oli aina niin sydämmen pohjasta vihannut kardinaalia, että nuorimies päätti ilmoittaa hänelle kaikki.

— Olette pyytäneet saadaksenne puhutella minua, nuori ystäväni? sanoi herra de Tréville.

— Niin, herra, sanoi d'Artagnan, ja minä toivon teidän antavan minulle anteeksi, että tulin häiritsemään teitä, kun saatte kuulla, mikä tärkeä asia on kysymyksessä.

— Sanokaa siis, minä kuuntelen.

— Kysymys ei ole sen vähemmästä, sanoi d'Artagnan, hiljentäen puhettansa, kuin kuningattaren kunniaa ehkäpä hengestäkin.

— Mitä sanotte? kysyi herra de Tréville, silmäillen ympärillensä, nähdäksensä olivatko he aivan yksinään, ja kääntäen sitten katseensa d'Artagnan'ia kohden.

— Sanon, herra, että sattumus on saattanut minun valtaani erään salaisuuden...

— Jonka te säilytätte omananne, toivoakseni, henkenne kautta.

— Vaan joka minun täytyy uskoa kumminkin teille, herra, sillä yksin te voitte auttaa minua siinä toimessa, jonka Hänen Majesteettinsa kuningatar on antanut täyttääkseni.

— Onko salaisuus teidän?

— Ei, herra, se on kuningattaren.

— Onko Hänen Majesteettinsa valtuuttanut teidät uskomaan sen minulle?

— Ei, herra, päinvastoin on minut velvoitettu syvimpään vaitioloon.

— Miksikä siis olette aikeessa uskoa sen minulle?

— Sentähden että, se minun täytyy sanoa, ilman teitä en voi mitään ja pelkään teidän kieltävän minulta sen suosion, jota aion teiltä pyytää, ell'ette tiedä missä tarkoituksessa sitä pyydän.

— Pitäkää salaisuus omananne, nuori mies, ja sanokaa, mitä te haluatte.

— Minä haluan teidän hankkimaan minulle herra Desessart'ilta viidentoista päivän loman.

— Milloin?

— Jo tänä yönä.

— Lähdettekö Pariisista?

— Lähden asialle.

— Voitteko minulle sanoa minne?

— Lontoosen.

— Kuka siitä hyötyisi, ell'ette saavuttaisi tarkoitustanne?

— Kardinaali, uskoakseni, antaisi koko maailman, jos hän voisi estää minut onnistumasta.

— Ja yksinkö lähdette?

— Yksin.

— Siinä tapauksessa, elkkää matkustako Bondy'n kautta; minä sanon teille sen, minä, ja vahvistan sen Tréville'n kunniasanalla.

— Kuinka niin?

— Teidät surmataaan.

— Silloin kuolen velvollisuuttani täyttäessäni.

— Mutta toimitettavanne jää kesken-eräiseksi.

— Se on totta, sanoi d'Artagnan.

— Uskokaa minua, jatkoi Tréville, tuommoisiin yrityksiin tarvitaan neljä miestä, jos mieli yhden päästä perille.

— Ah, te olette oikeassa, herra, myönsi d'Artagnan; mutta te tunnette Athoksen, Porthoksen ja Aramiksen ja tiedätte itse, voinko saada heidät mukaani.

— Ilmanko uskomatta heille tuota salaisuutta, jota minä en tahtonut tietää?

— Me olemme vannoneet ikipäiviksi toinen toisillemme sokean luottamuksen ja kaikki koetukset kestävän ystävyuden; muutoin, te voisitte sanoa heille luottavanne minuun täydellisesti, eivätkä kaiketi he ole heikompi-uskoisia kuin te.

— Minä voin lähettää heille viidentoista päivän lomaluvan, siinä kaikki: Athokselle, jota hänen haavansa yhä vaivaa, mennäkseen Forges'in kylpylähteille; Porthokselle ja Aramikselle, saadaksensa seurata ystävänsä, josta he eivät tahdo luopua, hänen ollessaan noin vaivanalaisessa tilassa. Heidän lupakirjainsa lähettäminen on oleva minun puoleltani vakuutena siihen, että valtuutan heidät matkalle.

— Kiitos, herra, te olette satakertaisesti hyvä.

— Menkää tapaamaan heitä heti paikalla ja pantakoon kaikki toimeen jo tänä yönä. Ah! mutta kirjoittakaapa ensin herra Desessarts'ille menevä anomuksenne. Ehkä on teillä vakoojia kantapäillänne ja tämä teidän käyntinne, joka siinä tapauksessa on jo kardinaalin tiedossa, saa

sillä tavoin selityksensä.

D'Artagnan kirjoitti anomuskirjansa ja herra de Tréville, ottaen sen käsiinsä, vakuutti, että ennen kello kahta, jälkeen puolen yön, neljä lupakirjaa oli asianomaisten matkamiesten kotona.

— Tehkää hyvin ja lähettäkää minun lupakirjani Athoksen luokse, sanoi d'Artagnan. Minä pelkään, että kotiin palatessani siellä saattaisi kohdata ikävyyksiä.

— Olkaa huoleti. Hyvästi, onnea matkalle! Malttakaas vielä! sanoi herra de Tréville kutsuen hänet takaisin.

D'Artagnan palasi.

— Onkos teillä rahaa?

D'Artagnan helisti pussia, joka oli hänen taskussansa.

— Kylliksikö? kysyi herra de Tréville.

— Kolme sataa pistole'a.

— Hyvä on, sillä matkustaa vaikka maailman loppuun; saatte nyt mennä.

D'Artagnan jätti hyvästi herra de Tréville'lle, joka ojensi hänelle kätensä; d'Artagnan puristi sitä kiitollisuuden sekaisella kunnioituksella. Pariisiin tulemisestansa saakka ei hän voinut muuta kuin ylistää tuota oivallista miestä, joka oli aina niin arvokas, rehellinen ja suuri.

Ensiksi meni hän Aramoksen luokse; hän ei ollut käynyt tuon ystävänsä luona sen omituisen illan perästä, jolloin hän oli seurannut rouva Bonacieux'ia. Vielä enemmän: hän oli tuskin nähnytkaan tuota nuorta muskettisoturia ja milloin oli nähnyt, oli hän ollut huomaavinansa hänen kasvoillansa syvän surumielisyyden merkkejä.

Sinäkin iltana Aramis valvoi synkkänä ja uinailevana; d'Artagnan kyseli häneltä syytä tuohon syvään alakuloisuuteen; Aramis teki syyksi, että muka kahdeksastoista luku pyhän Augustinin kirjassa oli hänen selitettävä, ja tuo selitys oli kirjoitettava latinaksi ja sen piti olla valmis jo tulevaisuuteen — siinä asia, joka niin paljon häntä ajattelutti.

Kun molemmat ystävykset olivat hetkisen aikaa puhelleet, tuli herra de Tréville'n palvelija sisään ja toi suljetun kirjeen.

— Mitä siinä? kysyi Aramis.

— Lomalupa, jota herra on pyytänyt, vastasi lakeija.

— En minä mitään lomalupaa ole pyytänyt.

— Ole vaiti ja ota vastaan, sanoi d'Artagnan. Ja te, ystäväni, tässä puoli pistole'a vaivoistanne; sanokaa herra de Tréville'lle, että herra Aramis kiittää häntä nöyrimmästi. Saatte mennä.

Lakeija kumarsi maahan asti ja meni.

— Mitä tämä tietää? kysyi Aramis.

— Ota nyt mukaasi mitä arvelet tarvitsevasi viidentoista päivän matkalla ja seuraa minua.

— Mutta minä en voi lähteä tällä haavaa Pariisista, tietämättä...

Aramis seisahtui.

— Minne hän on joutunut, eikö niin? jatkoi d'Artagnan.

— Kuka? kysyi Aramis.

— Se nainen, joka oli täällä, nainen, jolla oli kirjailtu nenäliina.

— Ken sinulle on sanonut, että täällä on ollut nainen? kysyi Aramis kalpeana kuin kuolema.

— Minä näin hänet.

— Ja tiedät ken hän on?

— Ainakin luulen tietäväni.

— Kuuleppas, sanoi Aramis, koska tiedät niin paljon, tiedätkö myöskin minne tuo nainen on joutunut?

— Minä arvelen hänen palanneen Tours'iin.

— Tours'iin? niin, kaiketi se niin on; sinä tunnet hänet. Mutta kuinka hän on palannut Tours'iin, sanomatta minulle mitään?

— Hän on pelännyt joutuvansa kiini.

— Miksi hän ei ole minulle kirjoittanut.

— Siksi, että hän on pelännyt saattavansa sinut vaaraan.

— D'Artagnan, sinä annat minulle elämäni takaisin! huudahti Aramis. Luulin itseni hyljättyksi,

petetyksi. Olin niin onnellinen saadessani hänet taas nähdä! En voinut uskoa, että hän panisi vapautensa vaaraan minun tähteni, ja kumminkin, minkä vuoksi oli hän palannut Pariisiin?

— Saman asian vuoksi, joka meidät tällä hetkellä káskee lähtemään Lontoosen.

— Mikä asia se on? kysyi Aramis.

— Sen saat kerta maailmassa tietää, Aramis; mutta tällä erää täytyy minun olla yhtä salaperäinen kuin tuo *tohtorin sisarentytär*.

Aramis hymyili, sillä hänelle muistui tuosta mieleen se tarina, jonka hän eräänä iltana oli ystävillensä kertonut.

— No niin, koska hän on lähtenyt Pariisista ja sinä, d'Artagnan, olet varma asiasta, ei minua enää mikään kiinitä täällä, ja olen siis valmis sinua seuraamaan. Minne sinä sanot meidän lähtevän?...

— Athoksen luokse ensinkin, ja jos tahdot tulla niin tule pian, sillä me olemme jo paljon hukanneet aikaa. Mutta kesken puheen, sano Bazin'ille myös.

— Tuleeko Bazin myös? kysyi Aramis.

— Ehkäpä. Kaikessa tapauksessa on hyvä että hän seuraa meitä ainakin Athoksen luokse nyt.

Aramis kutsui Bazin'in puheillensa, ja käskettyänsä hänen tulla tapaamaan häntä Athoksen luota, lausui hän: menkäämme nyt! jolloin hän otti vaippansa, miekkansa ja kolme pistooliansa, avattuaan turhaan kolmea neljää laatikkoa, katsoaksensa olisiko minne sattunut eksymään joku rahan nimellinen. Mutta kun hän oli havainnut kaikki hakemiset tarpeettomiksi, seurasi hän d'Artagnan'ia, mietiskellen itseksensä, kuinka tuo henkivartijakokelas saattoi tietää yhtä hyvin kuin hän, kuka tuo nuori nainen oli, jolle hän oli luovuttanut asuntonsa, ja paremmin kuin hän, minne sama nuori nainen oli joutunut.

Vasta ulos tullessa Aramis laski kätensä d'Artagnan'in käsivarteen, silmäsi häntä terävästi ja virkkoi:

— Ethän kai liene puhunut kellenkään tuosta naisesta?

— En kellenkään koko maailmassa.

— Et edes Athokselle ja Porthokselle?

— En ole heillekään hiiskahtanut sanaakaan.

— Hyvä.

Ja levollisena tuosta tärkeästä kohdasta Aramis jatkoi matkaansa d'Artagnan'in kanssa, ja saapuivat molemmat tuota pikaa Athoksen luokse.

He tapasivat hänet lupakirja kädessä ja herra de Tréville'n kirje toisessa.

— Voitteko selittää minulle mitä tietää tämä lupakirja ja tämä kirje, jotka juuri sain käsiini? kysyi Athos hämmästyksissään.

"Paras Athos! Minä tahdon mielelläni, koska teidän terveytenne välttämättömästi vaatii, suoda teille lepoa viideksitoista päiväksi. Menkää siis Forges'in kylpylähteille eli minne vaan haluatte ja laittakaa että pian palaatte entisellenne.

Harras ystävänne

Tréville."

— No niin, tuo lupakirja ja tuo kirje tarkoittavat, että sinun on seuraaminen minua, Athos.

— Forges'in kylpylähteille.

— Sinne tai muuanne.

— Kuninkaanko käskystä?

— Kuninkaan tai kuningattaren: emmekö ole Heidän Majesteettinsa palvelijoita?

Samassa silmänräpäyksessä astui sisään Porthos.

— Saakeli sentään, sanoi hän, tämä on vasta omituinen seikka: mistä ajasta saakka muskettisotureille on ruvettu myöntämään lomaa ilman pyytämättä?

— Siitä saakka, sanoi d'Artagnan, kuin heillä on ystäviä, jotka pyytävät heidän puolestansa.

— Ahaa! sanoi Porthos, kyllä näkee, että täällä on jotakin tekeillä.

— Onpa kyllä, me lähdemme matkalle, sanoi Aramis.

— Mihin maahan? kysyi Porthos.

— En toden totta minä tiedä niin mitään, sanoi Athos; kysy d'Artagnan'ilta.

— Lontoosen, hyvät herrat, sanoi d'Artagnan.

— Lontoosen! huudahti Porthos; mitä me Lontoossa teemme?

— Siinä on seikka, jota en voi teille sanoa, hyvät herrat, teidän täytyy vaan luottaa minuun.

— Mutta Lontoosen matkustamiseen tarvitaan rahoja, lisäsi Porthos, eikä minulla suinkaan ole.

— Eikä minulla, sanoi Aramis.

— Eikä minulla, sanoi Athos.

— Minullapa on, sanoi d'Artagnan vetäen aarteensa taskustaan ja laskien sen pöydälle. Tässä pussissa on kolme sataa pistole'a; ottakaamme kukin seitsemänkymmentä viisi; siinä on niin paljo kuin tarvitaan mennäksemme Lontoosen ja tullaksemme sieltä takaisin. Muutoin, olkaa huoleti, emme me kaikki Lontoosen asti pääse.

— Miksikä niin?

— Sentähden että varsin uskottavasti muutamat meistä jäävät välille.

— Lähdemmekö me siis jollekin taisteluretkelle?

— Lähdemme, ja mitä vaarallisimmalle, sen saan jo edeltäkäsini ilmoittaa.

— Vai niin! mutta koska me panemme henkemme alttiiksi, sanoi Porthos, tahtoisin minä toki tietää edes minkä vuoksi?

— Sen saat kyllä myöhemmin tietää! sanoi Athos.

— Mutta kyllä minä, sanoi Aramis, olen samaa mieltä kuin Porthos.

— Onko kuninkaan tapana tehdä teille selkoa semmoisista? Ei; hän sanoo vaan ilman muita mutkia: Herrat, taistellaan Gaskonjassa tai Flanderissa; menkää taistelemaan, ja te menette. Minkä vuoksi? siitä ette pidä laisinkaan lukua.

— D'Artagnan on oikeassa, sanoi Athos, tässä on meidän kolme lupakirjaa, jotka tulevat herra de Tréville'ltä ja tässä kolme sataa pistole'a, jotka tulevat en tiedä mistä. Menkäämme tapettaviksi sinne minne meitä käsketään menemään. Maksaako vaivaa pitää hengestä noin pitkiä puheita? D'Artagnan, minä olen valmis sinua seuraamaan.

— Ja minä myös, sanoi Porthos.

— Ja minä myös, sanoi Aramis. Minä en lähdekkään yhtään pahoillani Pariisista. Minä tarvitsen raitistusta.

— No niin! kyllä raitistusta saatte, hyvät herrat, olkaa huoleti! sanoi d'Artagnan.

— Ja nyt, milloin lähdemme? kysyi Athos.

— Heti paikalla, vastasi d'Artagnan; ei ole minuuttiakaan aikaa hukata.

— Hohoi! Grimaud, Planchet, Mousqueton, Bazin! huusivat kaikki neljä nuorta miestä lakeijoitansa, voidelkaa saappaamme ja tuokaa hevoset hotellista.

Joka muskettisoturi jätti näet yleiseen hotelliin, kuin kasarmiin ikään, oman sekä lakeijansa hevosen.

Planchet, Grimaud, Mousqueton ja Bazin riensivät juoksujalassa pois.

— Nyt tehkäämme retken suunnitelma, sanoi Porthos. Minne menemme ensiksi?

— Calais'iin, sanoi d'Artagnan; se on suurin tie Lontoosen mennä.

— Hyvä! sanoi Porthos, minun ehdotukseni olisi tämmöinen.

— Puhu.

— Neljä miestä yhdessä matkustaen herättävät epäluuloa: d'Artagnan antakoon meille jokaiselle määräyksensä; minä lähdän etukynnessä Boulognen tietä, aukaisemaan kulkuväylää; Athos lähtee kaksi tuntia myöhemmin Amiens'in tietä; Aramis tulee perästä Noyon'in tietä; mitä d'Artagnan'iin tulee, hän kulkekoon mitä tietä tahtoo Planchetin vaatteissa, jota vastoin Planchet seuraa meitä d'Artagnan'ina ja henkivartijan univormussa.

— Hyvät herrat, sanoi Athos, minun mielestäni ei sovi päästää ensinkään lakeijoita tietoon tämmöisistä asioista: aatelismies voi jonkun kerran sattumalta ilmaista hänelle uskotun salaisuuden, mutta lakeija sen melkein aina myöpi.

— Porthoksen suunnitelma näyttää minusta toteuttamattomalta, sanoi d'Artagnan, sillä en minä tiedä itsekkään mitä määräyksiä minun pitäisi teille antaa. Minä olen kirjeen kuljettaja, en mitään muuta. Minulla ei ole, enkä voi tehdä, kolmea kopiaa tästä kirjeestä, koska se on sinetillä suljettu; täytyy siis, minun mielestäni, matkustaa yhdessä seurassa. Kirje on täällä, tässä taskussa. Ja hän osoitti taskua, missä kirje oli. Jos minut tapetaan, jonkun teistä tulee ottaa se ja jatkaa matkaa; jos hänet tapetaan, tulee toisen vuoro ja niin edespäin; kunhan yksi vaan tulee perille, muuta ei tarvita.

— Bravo, d'Artagnan! minä olen samaa mieltä kuin sinä, sanoi Athos. Sitä paitsi täytyy olla johdonmukainen; minä menen kylpemään, te minua seuraatte; sen sijaan että menisin Forges'in

kylpylähteille, menenkin mereen kylpemään; olenhan omassa vallassani. Jos meitä tahdotaan ottaa kiini, näytän minä herra de Tréville'n kirjeen ja te näytätte lupakirjanne; jos meidän kimppeumme hyökätään, me puolustamme itseämme; jos meidät vedetään oikeuden eteen, väitämme me kiven kovaan, ett'ei meillä ole muuta aikomusta kuin tuikata itseämme joku vissi lukumäärä kertoja meressä: kun neljä miestä on erillään, olisi niitä vallon helppo kukistaa, mutta yhdessä ollen muodostavat ne kokonaisen parven. Me varustamme neljä lakeijaamme pistooleilla ja musketeilla; jos meitä vastaan lähetetään vaikka armeija, me ryhdymme taisteluun, ja eloon jääpä, niinkuin d'Artagnan jo sanoi, viepi kirjeen perille.

— Hyvin puhuttu, huudahti Aramis; sinä et puhu usein, Athos, mutta kun sinä puhut, puhut sinä kuin Johannes Kultasuu.^[3] Minä hyväksyn Athoksen ehdotuksen. Entäs sinä, Porthos.

— Minä myös, sanoi Porthos, jos se sopii d'Artagnan'ille. D'Artagnan, kirjeen kuljettaja, on luonnollisesti yrityksen päämies; hän päättäköön, me panemme toimeen.

— No niin! sanoi d'Artagnan, minä päätän, että Athoksen ehdotus on hyväksyttävä ja että me lähdemme puolen tunnin perästä matkalle.

— Hyväksytty! lausuivat kaikki kolme muskettisoturia.

Ja nyt ojensi jokainen kätensä rahapussia kohti, ja otti sieltä seitsemänkymmentä viisi pistole'a ja valmistautui lähtemään sovittuun aikaan.

XX.

Matka.

Kello kaksi aamua lähtivät meidän matkamiehemme Pariisista Saint-Denis'in portin kautta; niinkauvan kuin yön aikaa kesti, olivat he vaiti; vastoin tahtoansakin tunsivat he pimeyden, painavan heitä, ja näkivät väijytyksiä kaikkialla.

Päivän ensimmäiset säteet irroittivat heiltä kielen kannan; auringon mukana palasi iloisuus: olipa juuri kuin taistelupäivän aatto, sydän sykki, silmät hymyilivät, tuntui kuin elämä, josta kenties kohta oli luopuminen, olisi sentään hyvä olemassa.

Karavaani oli muutoin mitä peloittavimman näköinen; muskettisoturien mustat hevoset, heidän sotainen ryhtinsä, sekä tuo totuttu tapa, joka pysytti nuo uljaat asetoverit sotilaan säännöllisessä marssijärjestyksessä, olisivat ilmaisseet heidät, vaikka mitenkään tuntemattomiksi olisivat tekeytyneet. Palvelijat seurasivat heitä, varustettuina aseilla "aina hampaihin saakka."

Kaikki meni hyvin Chantilly'yn asti, jonne he saapuivat kello kahdeksan aikaan aamua. Täytyi syödä aamiainen. Laskeuduttiin alas hevosien selästä erään ravintolan edustalla, jonka kyltissä oli kuvattuna pyhä Martinus antavana puolet vaipastansa köyhälle. Lakeijat kiellettiin riisumasta satulaa hevosilta ja käskettiin olla valmiina lähtemään tuota pikaa.

Astuttiin sisään yhteiseen ravintolasaliin ja istuttiin pöytään.

Eräs herra, joka juuri oli tullut Dammartin'in tietä, oli istunut samaan pöytään aamiaiselle. Hän alotti puheen sateesta ja poudasta; matkamiehet vastasivat; hän joi heidän terveydeksensä; matkustajat kohteliaasti tekivät samoin.

Mutta samassa tuokiossa kun Mousqueton tuli ilmoittamaan hevosten olevan valmiina matkalle, jolloin heti noustiin pöydästä, outo mies esitti Porthokselle kardinaalin maljan; Porthos vastasi, ett'ei hänellä ollut mitään sitä vastaan, jos vieras vuorostaan joisi kuninkaan maljan. Vieras huusi, ett'ei hän tuntenut muuta kuningasta kuin Hänen ylhäisyytensä. Porthos sanoi hänen olevan päissään; tuntematon veti miekkansa.

— Teit tyhmästi, sanoi Athos, mutta mitäs sille, ei sinun sovi enää peräytyä, tapa tuo mies ja tule perästä niinpian kuin voit.

Ja kaikki kolme nousivat hevosensa selkään ja ajoivat täyttä laukkaa, samalla kuin Porthos lupasi vastustajallensa, lävistää hänet kaikilla tunnetuilla miekkailutempuilla.

— Siinä oli yksi, sanoi Athos, kun he olivat ratsastaneet satakunnan askelta.

— Mutta minkä vuoksi ahdisti hän Porthosta ennemmin kuin ketään muuta meistä? kysyi Aramis.

— Sentähden että, kun Porthos oli kaikista äänekkäin, tuntematon luuli häntä päämieheksi, sanoi d'Artagnan.

— Olen aina sanonut, että tuo gaskonjalainen on viisauden kaivo, mutisi Athos.

Matkustajat jatkoivat kulkuansa.

Beauvais'issa viipyivät he kaksi tuntia, sekä hevoisia puhalluttaaksensa että Porthosta odottaaksensa. Mutta kun kahden tunnin kuluttua Porthos ei saapunut eikä mitään tietojakaan

hänestä, lähdettiin uudestaan tielle.

Peninkulman päässä Beauvais'ista kohdattiin eräässä paikassa, missä tie kulki kahden töyryn välitse, kahdeksan tai kymmenen miestä, jotka, käyttäen hyväksensä sitä seikkaa, että tie sillä paikalla ei ollut kivillä laskettua, olivat korjaavinansa sitä, suurentaen kuoppia ja uurtaen syvemmäksi lokaisia kärrinpyörän jälkiä.

Aramis, joka pelkäsi tahraavansa saappaansa tuommoisessa tekorapakossa, nuhteli heitä ankarasti. Athos tahtoi häntä hillitä, mutta se oli liian myöhäistä. Työmiehet rupesivat tekemään pilkkaa matkustajista ja suuttivat hävyttömyydellensä tyynen Athoksenkin, niin että hän kannusti hevostansa erästä kohti.

Silloin joka mies painautui ojaan ja otti sieltä kätköön pistetyn musketin, josta oli seurauksena että meidän seitsemän matkustajan täytyi kiittää aivan nimenomaisen luotituiskun lävitse. Aramis sai luodin olkansa lävitse ja Mousqueton toisen perälihaksiinsa. Mousqueton yksin vaan putosi hevosen selästä, ei sen vuoksi, että haava olisi ollut vaarallinen, vaan kun hän ei voinut nähdä haavaansa, luuli hän olevansa vaarallisemmin haavoitettu kuin olikaan.

— Siinä oli väijytys, sanoi d'Artagnan, elkäämme ampuko laukaustakaan, vaan rientäkäämme matkoihimme.

Aramis, niin haavoitettuna kuin olikin, piteli kiini hevosen harjasta ja seurasi toisia. Mousqueton'in hevonen saavutti heidät ja nelisti yksinään rivissä.

— Tuosta saimme varahevosen, sanoi Athos.

— Ennemmin tahtoisin lakin, sanoi d'Artagnan; minun vei luoti mennessään. Olipa onni totta tosiaan, ett'ei kirje, jota kuljetan, ollut sen sisässä.

— Niinpä kyllä! mutta he varmaankin surmaavat Porthos-paran, kun hän tulee, sanoi Aramis.

— Jos Porthos olisi jaloillaan, hän olisi meidät tavoittanut, sanoi Athos. Luulenpa että humalainen selveni taistelupaikalle tultuaan.

Ja kaksi tuntia annettiin hevosten mennä täyttä laukkaa, vaikka ne olivat jo niin väsyneet, että oli syytä luulla niiden kohta kerrassaan uupuvan.

Matkustajat olivat kulkeneet syrjätieta, luullen siten tulevansa vähemmin häirityksi; mutta Crèvecoeur'issä Aramis ilmoitti, ett'ei hän enää voinut kulkea kauvemaksi. Ja todella olikin hän tarvinnut kaiken rohkeutensa, joka piili hänen solevan ulkomuotonsa ja kohteliaan käytöksensä alla, päästäksensä niinkin pitkälle. Hän kalpeni joka hetki, ja häntä täytyi kannattamalla pysyttää hevosen selässä; hänet laskettiin ravintolan portille maahan ja hänelle jätettiin Bazin, joka muutoin tällaisella retkellä oli enemmän haitaksi kuin hyödyksi ja lähdettiin eteenpäin, toivossa päästä yöksi Amiens'iin.

— Peijakas! sanoi Athos, kun he olivat taas tiellä, ja heitä oli enää vaan kaksi herraa ynnä Grimaud ja Planchet; peijakas! enpä rupeakkaan enää heidän narriksensa ja minä vakuutan sinulle, ett'eivät he saa minua aukaisemaan suutani tai vetämään miekkaani täältä Calais'iin mennessä. Sen vannon...

— Elkäämme vannoko mitään, sanoi d'Artagnan, antakaamme nelistää, jos hevosemme suinkin siihen taipuvat.

Ja matkustajat kannustivat hevosiansa, jotka siitä kiihtyneinä saivat uusia voimia. Tultiin Amiens'iin puolen yön aikaan ja laskeuduttiin hevosen selästä Lis-d'Or'in ravintolan edustalla.

Ravintolanisäntä näytti olevan mitä rehellisin mies maapallolla, hän otti matkustajia vastaan kynttilä toisessa kädessä ja pumpulimyssy toisessa; hän tahtoi majoittaa kumpaisenkin matkustajan erityiseen kauniiseen kamariin; mutta pahaksi onneksi olivat nuo huoneet kumpikin eri päässänsä ravintolaa. D'Artagnan ja Athos hylkäsivät ne; ravintolanisäntä vastasi, ett'ei ole mitään muita huoneita, jotka olisivat kylliksi soveliaat Heidän ylhäisyyksillensä; mutta matkustajat sanoivat tahtovansa maata yhteisessä vierashuoneessa, kumpikin eri patjallansa lattialla. Isäntä intti vastaan, matkustajat eivät antaneet mukaa; viimein täytyi isännän tehdä heidän tahtonsa mukaan.

He olivat juuri laskeutuneet vuoteellensa, telkittyään oven sisäpuolelta, kun kolkutettiin pihan puoliselle ikkunaluukulle; he kysyivät, ketä siellä oli, tunsivat palvelijainsa äänet ja avasivat.

Todella olivat ne Planchet ja Grimaud.

— Grimaud ottaa pitääksensä huolen hevosista, sanoi Planchet; jos tahdotte, herrat, rupean minä maata teidän kamariinne oven eteen; sillä tavoin olette varmemmat siitä, ett'ei ketään pääse tulemaan teidän luoksenne asti.

— Mitäs saat vuoteeksesi? kysyi d'Artagnan.

— Tässä on vuoteeni, vastasi Planchet.

Ja hän näytti olkikupoa.

— Tule vaan, sanoi d'Artagnan, sinä olet oikeassa; ravintolanisännän muoto ei minua lainkaan miellytä, hän on niin kovin kohtelias.

— Eikä minuakaan, sanoi Athos.

Planchet kiipesi sisään ikkunasta, laittoi vuoteensa oven eteen, jolla välin Grimaud sulkeutui talliin, luvattuaan olla kello viisi aamulla valmiina, hän sekä heidän neljä hevostansa.

Yö oli jokseenkin rauhallinen; noin kello kahden aikaan koetettiin avata ovea, mutta kun Planchet pyrähti ylös unestaan ja ärjäsi *ken siellä?* vastattiin, että oltiin hairahduttu ovesta ja poistuttiin.

Kello neljän aikaan aamulla kuultiin kovaa meteliä tallista. Grimaud oli tahtonut herättää tallirenkejä, ja hepä rupesivat häntä pieksämään. Kun ikkuna avattiin, nähtiin poikaparka tainnuksissa, päässä heinähangon varrella lyöty haava.

Planchet meni pihalle ja tahtoi satuloida hevoset; mutta ne olivat aivan jäykistyksissään. Mousqueton'in hevonen, joka eilen oli juossut ilman ratsastajaa viisi tai kuusi tuntia, olisi voinut jatkaa matkaa, mutta selittämättömästä erhetyksestä oli hevoslääkäri, joka oli noudettu iskemään suonta isännän hevosesta, iskenyt Mousqueton'in hevosesta.

Asiat rupesivat käymään arveluttaviksi: kaikki nuo perätysten seuranneet kohtaukset olivat kenties sattuman tuottamia, mutta ne saattoivat olla salavehkeilyinkin tuottamia. Athos ja d'Artagnan menivät ulos ja Planchet lähti tiedustelevaan, eikö lähistössä olisi kolmea hevosta myytävänä. Portilla oli kaksi nuortea ja rivakkaa hevosta täysissä varuksissaan. Asiat rupesivat valkenemaan. Hän kysyi, missä hevoisten haltijat olivat ja hänelle sanottiin niiden olleen yötä ravintolassa ja olivat juuri parhaillaan tekemässä tiliä isännän kanssa.

Athos meni maksamaan, d'Artagnan ja Planchet jäivät katuportille; isäntä oli muutamassa matalassa, etäisessä kamarissa, jonne Athosta käskettiin menemään.

Athos meni ilman mitään epäluuloja ja veti taskustansa kaksi pistole'a, maksaaksensa; isäntä oli yksinään ja istui tiskinsä takana, puoliavoimen laatikon ääressä. Hän otti Athoksen antaman rahan käteensä, käänteli ja väänteli sitä sinne tänne, ja yht'äkkiä ärjäisten että raha oli väärä, ilmoitti hän otattavansa kiini hänet sekä hänen toverinsa, väärän rahan tekijöinä.

— Lurjus, sanoi Athos, käyden häntä kohden, minä leikkaan sinulta korvat poikki.

Samassa tuokiossa neljä täysissä aseissa olevaa miestä ryntäsi sisään sivuovista ja hyökkäsi Athoksen kimppuun.

— Minä olen kiini, huusi Athos kaikella keuhkojensa voimalla; kannusta hevosia, d'Artagnan, ja lennä matkoihisi! ja hän ampui kaksi pistoolin laukausta.

D'Artagnan ja Planchet eivät odottaneet toista käskyä, vaan irroittivat nuo kaksi hevosta, jotka olivat portilla odottamassa, hyppäsivät selkään, iskivät kannuksensa niiden kylkiin ja kiitivät huimaavassa nelisessä matkoihinsa.

— Tiedätkö kuinka Athokselle mahtoi käydä? kysyi d'Artagnan Planchet'ilta mennessä.

— Ah! herrani, sanoi Planchet, minä näin hänen iskevän kaksi kumoon ja minusta näytti lasioven lävitse ikäänkuin hän olisi ruvennut miekkasille toisten kahden kanssa.

— Uljas Athos! mutisi d'Artagnan. Ja kun täytyi hänet jättää! Mutta kukas tiesi, eikö sama ole tarjona meillä parin askeleen päässä tästä. Eteenpäin, Planchet, eteenpäin, sinä olet urhoollinen poika.

— Johan sen teille sanoin, herra, vastasi Planchet, että pikardilaisia tulee vasta vähitellen tuntemaan; muutoin, minä olen nyt kotipaikoillani ja se minua innostaa.

Ja kannustaen hevosiansa niinpaljon kuin suinkin jaksoivat, tulivat he Saint-Omer'iin yhtä puhkua. Saint-Omerissa puhalluttivat he hevosiansa ohjakset kädessä, ikävien kohtausten pelossa, ja haukkasivat kadulla seisten palasen ruokaa, jonka jälkeen he lähtivät.

Sata askelta Calais'in kaupungin portista d'Artagnan'in hevonen sortui, eikä hän saanut sitä millään keinoin enää nousemaan jaloilleen, veri purskui sen sieramista ja silmistä; Planchet'in hevonen kyllä oli vielä jälellä, mutta se oli pysähtynyt, eikä hän saanut sitä millään keinoin liikkeelle.

Onneksi, niinkuin jo sanoimme, olivat he vaan sadan askelen päässä kaupungin portista; he jättivät hevosensa maantielle ja riensivät portille. Planchet osoitti isännällensä erästä herraa, joka kulki palvelijansa kanssa ja oli vaan jonkun viisikymmentä askelta heidän edellensä.

He lähestyivät nopeasti tuota herraa, jolla näytti olevan kova kiire. Hänen saappansa olivat aivan pölyn peitossa ja hän tiedusteli, eikö heti paikalla voisi päästä Englantiin.

— Ei mikään ole sen helpompaa, vastasi purrenkuljettaja, valmiina matkaan; mutta tänä aamuna on tullut käsky, ett'ei saa ketään laskea menemään ylitse ilman herra kardinaalin lupakirjaa.

— Minulla on se lupakirja, sanoi herra vetäen taskustaan paperin, tässä se on.

— Näyttäkää se satamapäällikölle, sanoi pursimies, ja antakaa sitten minulle.

— Missä on satamapäällikkö?

— Hän on maatilallansa.

— Missä on hänen maatilansa?

— Neljännespenikulman päässä kaupungista, malttakaas, täältä voitte sen nähdä: tuolla pienen kukkulan juurella tuo liuskakattoinen rakennus.

— Hyv' on! sanoi herra.

Ja lakeijansa seuraamana lähti hän satamapäällikön taloa kohden.

D'Artagnan ja Planchet seurasivat heitä viiden sadan askeleen päässä.

Mutta päästyään kaupungista joudutti d'Artagnan kulkuansa ja tapasi herran juuri kun hän saapui muutamaa pieneen metsikköön.

— Herra, sanoi hänelle d'Artagnan, teillä näyttää, olevan kovin kiire?

— Kiireempää ei voi olla, kuin minulla.

— Ikävä kyllä, sanoi d'Artagnan, sillä kun minullakin on sangen kiire, tahtoisin pyytää teitä tekemään minulle erään palveluksen.

— Minkä?

— Antamaan minun päästä yli ensimmäiseksi.

— Mahdotonta, sanoi herra, minä olen matkustanut kuusikymmentä peninkulmaa neljäsviidettä tunnissa ja minun täytyy olla huomenna kello kahdentoista aikaan Lontoossa.

— Minä olen kulkenut yhtäpitkän matkan neljäskymmenessä tunnissa ja minun täytyy olla huomenna kello kymmenen aikaan Lontoossa.

— Sangen ikävää, herrani, mutta minä olen tullut ennemmin, enkä tahdo kulkea yli jälemin.

— Sangen ikävää, herrani, minä olen tullut jälemin ja tahdon mennä yli ennemmin.

— Kuninkaan asioissa! sanoi herra.

— Omissa asioissani! sanoi d'Artagnan.

— Te haette tässä huonoa riitaa, minun nähdäkseni.

— Mitäs peijakasta sen pitäisi olla?

— Mitä te tahdotte?

— Haluatteko sitä tietää?

— Haluan kaiketi.

— No niin! minä tahdon sen lupakirjan, joka on teidän huostassanne, sillä minulla ei semmoista ole ja minä kaiken mokomin sen tarvitsen.

— Te laskette leikkiä, arvatenkin.

— En koskaan leikkiä laske.

— Antakaa minun mennä.

— Ette saa mennä.

— Uljas nuori mies, minä lyön teiltä pään halki. Hohoi, Lubin! pistoolini!

— Planchet, sanoi d'Artagnan, ota huostaasi palvelija, minä otan herran.

Planchet uljastuneena ensimmäisestä urostyöstänsä, hyppäsi Lubinin niskaan ja ollen sangen väkevä, heitti hän hänet tantereeseen ja painoi polvensa hänen rintaansa vasten.

— Suorittakaa tehtävänne herra, sanoi Planchet, minä olen jo suorittanut.

Sen nähtyensä herra veti miekkansa ja ryntäsi d'Artagnan'ia kohden; mutta hän sai kovan palan purtavaksensa.

Kolmessa sekunnissa d'Artagnan pisti häntä miekallansa kolme kertaa, kullakin kerralla sanoen:

— Yksi Athoksen edestä, yksi Porthoksen edestä, yksi Aramiksen edestä.

Kolmannella pistolla herra kaatui könttänä maahan, d'Artagnan luuli hänen kuolleen tai ainakin menneen tainnuksiin, ja lähestyi häntä ottaaksensa häneltä lupakirjan; mutta juuri kun hän ojensi kättänsä, kaivaaksensa paperin esiin hänen taskustansa, sysäsi haavoitettu, joka ei ollut heittänyt miekkaa kädestään, piston hänen rintaansa sanoen:

— Yksi omasta edestä.

— Ja yksi omasta edestäni! paras viimeiseksi! huudahti d'Artagnan vimmastuneena, seivästäen hänet neljännellä pistolla vatsan lävitse maahan.

Tällä kertaa herra sulki silmänsä ja pyörtyi.

D'Artagnan pisti kätensä siihen taskuun, johon hän oli nähnyt hänen pistävän lupakirjan ja otti sen. Se oli annettu kreivi de Wardes'in nimelle.

Heitettyään viimeisen silmäyksen kauniiseen nuoreen mieheen, joka tuskin oli viidenkolmatta vanha ja joka jäi nyt siihen makaamaan tunnotonna, ehkäpä kuolleena, huokasi hän ajatellessaan tuota outoa kohtaloa, joka ajaa ihmisiä hävittämään toinen toistansa, ihmisten edestä, jotka ovat heille ventovieraita ja jotka usein eivät tiedä heitä olevan olemassakaan.

Mutta näistä mietteistä herätti hänet Lubin, joka rupesi kirkumaan ja huutamaan voimiensa takaa apua.

Planchet tarttui hänen kurkkuunsa ja puristi sitä kaikin voiminsa.

— Herra, sanoi hän, niinkauvan kuin minä pitelen tästä kiini, on hän huutamatta, siitä olen varma; mutta niinkohta kuin lasken irti, rupeaa hän huutamaan paikalla. Minä tunnen hänet normantilaiseksi, ja normantilaiset ovat itsepintaisia.

Ja todella, vaikka hänen kurkkunsa oli niin kovissa puristuksissa, koetti hän sittenkin huutaa.

— Odotahan! sanoi d'Artagnan, ja ottaen nenäliinansa kapuloitsi hän Lubin'in suun.

— Ja nyt, sanoi Planchet, sitokaamme hänet puuhun kiini.

Se toimitettiin huolellisesti, ja kreivi de Wardes hinattiin palvelijansa viereen; ja kun jo alkoi ilta pimetä ja kytketty ja haavoitettu olivat joitakuuta askelia tiestä metsässä, oli silminnähtävää, että heidän täytyi jäädä sinne huomiseen asti.

— Ja nyt, sanoi d'Artagnan, satamapäällikön luokse!

— Mutta te olette haavoitettu, minun nähdäkseni, sanoi Planchet.

— Ei se mitään tee, pitäkäämme nyt vaan huoli tärkeämmistä, ja kun niistä on päästy, palatkaamme sitten haavaan, joka ei näytäkään kovin vaaralliselta.

Ja molemmat lähtivät nyt pitkin askelin kulkemaan arvoisan satamapäällikön taloa kohden.

Ilmoitettiin herra kreivi de Wardes.

D'Artagnan saatettiin sisään.

— Onko teillä kardinaalin allekirjoittama lupakirja? kysyi satamapäällikkö.

— On, herra, vastasi d'Artagnan, tässä se on.

— Jahah, se on säntillään ja suosittaa hyvin, sanoi satamapäällikkö.

— Tietysti, vastasi d'Artagnan, sillä minä olen hänen uskollisimpiansa.

— Hänen ylhäisyytensä näkyy tahtovan estää jotakin pääsemästä Englantiin.

— Niin, erästä d'Artagnan'ia, béarnelaista aatelismiestä, joka on lähtenyt Pariisista kolmen ystävänsä kanssa aikomuksessa päästä Lontoosen.

— Tunnetteko häntä persoonallisesti; kysyi satamapäällikkö.

— Ketä?

— Sitä d'Artagnan'ia.

— Mainiosti.

— Sanokaapa minkä näköinen hän on?

— Se on helposti tehty.

Ja nyt d'Artagnan antoi seikkaperäisen kuvauksen kreivi de Wardes'ista.

— Onko hänellä ketään seurassa? kysyi satamapäällikkö.

— On, Lubin-niminen palvelija.

— Heitäpä täytyy pitää silmällä ja jos heidät saadaan käsiin, voi Hänen ylhäisyytensä olla huoleti, heidät toimitetaan takaisin Pariisiin hyvästi vartioituina.

— Kun niin teette, herra päällikkö, sanoi d'Artagnan, niin teette suuren palveluksen kardinaalille.

— Tapaatteko häntä palattuanne, herra kreivi?

— Aivan varmaan.

— Sanokaa hänelle, minä pyydän, että minä olen hänen nöyryn palvelijansa.

— Sitä en suinkaan jätä tekemättä.

— Ja iloisena tuosta vakuutuksesta satamapäällikkö tarkasti passin ja jätti sen takaisin d'Artagnan'ille.

D'Artagnan ei menettänyt aikaa turhiin kohteliaisuuksiin, vaan heitti jäähyväiset satamapäälliköltä, kiitti häntä ja poistui.

Kun he kerta olivat ulkona, hän ja Planchet lähtivät menemään ja tehden pitkän kierroksen

välttivät metsän ja palasivat kaupunkiin toisesta portista.

Pursi oli valmiina lähtemään, kuljettaja odotti satamassa.

— Mitäs nyt? sanoi hän havaitessaan d'Artagnan'in.

— Tässä on näytetty passini, sanoi hän.

— Entäs se toinen herra?

— Hän ei lähde tänäpäivänä, sanoi d'Artagnan, mutta olkaa huoleti, minä maksan meidän kumpaisenkin yliviennin.

— Siinä tapauksessa lähtekäämme, sanoi kuljettaja.

— Lähdetään vaan! myönsi d'Artagnan.

Ja hän astui Planchet'in kanssa venheesen; viiden minuutin perästä olivat he purressa.

Se olikin hyvään aikaan, sillä jouduttua puoli peninkulmaa merelle, d'Artagnan huomasi tulen leimauksen ja kuuli pamauksen.

Se oli kanuunan laukaus, joka ilmoitti sataman suljetuksi.

Nyt oli aika ruveta haavaa hoitelemaan; onneksi, niinkuin d'Artagnan oli arvannut, ei haava ollut vaarallisimpia: miekan kärki oli osunut kylkiluuhun ja liuskahtanut pitkin luuta; siihen lisäksi paita oli takertunut haavaan, niin että tuskin monta pisaraa oli verta vuotanut.

D'Artagnan oli aivan uupunut väsymyksestä; hänelle levitettiin patja kannelle, hän heittäysi siihen pitkälleen ja nukkui.

Huomisaamuna päivän koitteessa olivat he kolmen tai neljän penikulman päässä Englannin rannikosta; tuuli oli ollut heikko ja matka oli mennyt hitaasti.

Kello kymmenen aikaan laski pursi ankkuriin Doverin satamassa.

Kello puoli yksitoista astui d'Artagnan jalkansa Englannin maalle ja huudahti:

— Vihdoin olen täällä!

Mutta siinä ei ollut kaikki: hänen täytyi päästä Lontoosen. Englannissa oli kyytilaitos varsin hyvässä kunnossa. D'Artagnan ja Planchet ottivat molemmat kuriirihevosen ja kyyditsijä ratsasti heidän edellensä; neljässä tunnissa saapuivat he pääkaupungin portille. D'Artagnan ei tuntenut Lontoota, eikä osannut sanaakaan englanninkieltä; mutta hän kirjoitti Buckingham'in nimen paperilapulle ja jokainen osoitti nyt hänelle herttuan hotellia.

Herttua oli metsästävässä Windsor'issa kuninkaan kanssa.

D'Artagnan kysyi herttuan kamaripalvelijaa, joka puhui selvästi ranskaa, koska hän oli seurannut isäntäänsä kaikilla hänen matkoillaan; hän sanoi palvelijalle tulleensa Pariisista elämää ja kuolemaa koskevan asian vuoksi ja tarvitsevansa kaikin mokomin saada heti paikalla puhutella hänen isäntäänsä.

Suoruus, jolla d'Artagnan asiansa puhui, voitti puolellensa Patrice'n, — se oli ministerin kamaripalvelijan nimi. Hän antoi satuloida kaksi hevosta ja lähti saattamaan nuorta henkivartijaa perille. Mitä Planchet'iin tulee, hänet oli laskettu alas hevosensa selästä jäykkänä kuin seiväs: poikaraukan voimat olivat tykkänään lopussa; d'Artagnan sitä vastoin näytti olevan raudasta.

Tultiin linnalle, ja tiedusteltiin siellä; kuningas ja Buckingham olivat lintujahdilla parin kolmen peninkulman^[4] päässä olevilla lammikoilla.

Kahdessakymmenessä minuutissa oltiin osoitetulla paikalla. Kohta kuuli Patrice isäntänsä äänen, kun hän kutsui jahtihaukkaansa.

— Ken minun on ilmoittaminen mylord herttualle? kysyi Patrice.

— Se nuori mies, joka eräänä iltana hieroi hänen kanssaan tappelua Pont-Neuf'in sillalla Samaritaine'n edustalla.

— Kummallinen suositus!

— Saatte nähdä, että se kelpaa missä toinenkin.

Patrice kannusti hevosensa neliseen, saapui herttuan luokse ja ilmoitti niillä sanoilla, jotka vast'ikään kerroimme, lähettilään odottavan häntä.

Buckingham'in mieleen johtui heti d'Artagnan, ja epäillen tapahtuneen Ranskassa jotakin, josta hänelle tahdottiin ilmoittaa, hänellä ei ollut aikaa kysyä muuta kuin missä sanomain tuoja oli; ja tuntiessaan jo kaukaa henkivartijan univormun, kannusti hän hevosensa neliseen ja tuli oikopäätä d'Artagnan'in luokse. Patrice pysähtyi arkatuntoisuudesta kauemmaksi.

— Ei suinkaan liene mitään onnettomuutta tapahtunut kuningattarelle? huudahti Buckingham, vuodattaen kaiken ajatuksensa ja kaiken rakkautensa tuossa kysymyksessä.

— Sitä en luule; vaan minä luulen hänen häilyvän suuressa vaarassa, josta ainoastaan Teidän

herttuallinen ylhäisyytenne voipi hänet pelastaa.

— Minäkö? huudahti Buckingham. Mitä! olisinko niin onnellinen, että millään tavoin voisin olla hänelle avuksi! Puhukaa, puhukaa!

— Ottakaa tämä kirje, sanoi d'Artagnan.

— Tämä kirje! keltä tämä tulee?

— Hänen Majesteetiltansa kuningattarelta, luullakseni.

— Kuningattarelta! sanoi Buckingham vaaleten niin että d'Artagnan luuli hänen tulleen pahoinvointiseksi.

Hän mursi sinetin auki.

— Mikä repeämä tuossa on? sanoi hän osoittaen d'Artagnan'ille erästä paikkaa josta paperi oli puhki.

— Ahaa! sanoi d'Artagnan, tuota en huomannutkaan; kreivi de Wardes'in miekka se tuon teki silloinkuin hän minua rintaan pisti.

— Oletteko haavoitettu? kysyi Buckingham kirjettä avatessaan.

— Oh! ei se ole muuta kuin naarmu vaan, sanoi d'Artagnan.

— Taivasten tekijä! mitä minä lu'in! Patrice, jää tähän, tai paremmin, mene hakemaan käsiin kuningas, mistä hänen vaan löydät, ja sano Hänen Majesteetillensa, että minä pyydän nöyryimmästi häneltä anteeksi, vaan eräs mitä tärkein asia vaatii minua Lontoosen. Tulkaa, herra, tulkaa.

Ja molemmat ratsastivat huimassa nelisessä pääkaupunkiin.

XXI.

Kreivinna de Winter.

Pitkin matkaa antoi herttua d'Artagnan'in kertoa, tosin ei kaikkea mitä oli tapahtunut, vaan kaikki mitä hän tiesi. Verratessaan omiin muistoihinsa mitä oli nuoren miehen suusta kuullut, hän sai jokseenkin tarkan kuvan kuningattaren vaaranalaisesta tilasta, jonka suunnilleen ilmaisi sitäpaitsi kuningattaren kirjekkin, niin lyhyt ja vaillinainen kuin olikin. Mutta se häntä erittäinkin kummastutti, että kardinaali, vaikka hän piti tärkeänä, ett'ei tuo nuori mies pääsisi astumaan jalkaansa Englannin maalle, ei kumminkaan ollut saanut häntä matkalla otetuksi kiini. Vasta silloinkuin herttua lausui tuon kummastuksensa, kertoi d'Artagnan hänelle, mitä varovaisuuksia hän oli noudattanut ja kuinka hän kolmen ystävänsä alttiuden avulla, jotka hän matkan varrella oli toisen toisensa perään jättänyt verisenä jällellensä, oli päässyt kulkemaan koko matkan saamatta muuta vammaa kuin tuon miekanpiston, joka oli lävistänyt kuningattaren kirjeen, ja jonka hän hirveällä rahalla oli maksanut herra de Wardes'ille. Kuunnellessaan tuota kertomusta, joka oli mitä koristelemattominta, herttua vähäväliä katseli nuorta miestä hämmästyneen näköisenä, aivan kuin hän ei olisi voinut käsittää, että niin paljo varovaisuutta, rohkeutta ja alttiutta soveltui tuohon muotoon, joka ei osoittanut vielä kahtakaan kymmentä vuotta.

Hevoset kiitivät tuulen nopeudella ja muutamissa minuuteissa saapuivat he Lontoon porteille. D'Artagnan oli luullut että herttua kaupunkiin tultua hiljentäisi hevosensa kulkua, mutta niin ei käynyt: hän jatkoi matkaansa täydessä nelisessä eikä ollenkaan välittänyt, kaatoiko hän niitä, jotka sattuiivat hänen tiellensä. Ja todella City'n lävitse kulkiessa pari kolme sellaista kohtausta tapahtuikin: mutta Buckingham ei kääntänyt päätänsäkään katsoaksensa kuinka niille kävi, jotka hän oli kumoon ajanut. D'Artagnan seurasi hänen perässänsä keskellä huutoja, jotka olivat sangen paljo kirouksien kaltaisia.

Tultuansa hotellin pihalle, Buckingham hyppäsi alas hevosen selästä ja huolimatta siitä sen enempää, heitti ohjaket kaulalle ja harppasi ylös portaita. D'Artagnan teki samoin, säälien kuitenkin vähän enemmän noita jaloja eläimiä, joiden arvon hän oli saanut jo havaita; mutta lohduttavaa oli nähdä, että kolme tai neljä palvelijaa oli tuossa tuokiossa kiiruhtanut keittiöstä ja tallista ottamaan haltuunsa ratsujansa.

Herttua astui niin nopeasti, että d'Artagnan'illa oli täysi työ häntä seuratessa. Hän kulki useiden salien lävitse, joiden komeudesta ei Ranskan suurimmillakaan ylimyksillä voinut olla käsitystä, ja hän joutui vihdoin makuukamariin, joka oli samalla aistikkaisuuden ja rikkauden ihmeteos. Tämän kamarin alkoovissa oli tapettiovi, jonka herttua, avasi pienellä, hänen kaulassansa kultavitjoista riippuvalla kulta-avaimella. Arkatuntoisuudesta d'Artagnan pysähtyi kauemmaksi; mutta samalla kuin Buckingham astui tuon oven kynnyksen yli, kääntyi hän, ja nähdessään nuoren miehen eperoimisen, virkkoi:

— Tulkaa tänne vaan, ja jos teillä on onni päästä Hänen Majesteettinsa kuningattaren läheisyyteen, sanokaa silloin hänelle mitä olette nähneet.

Kutsumuksesta rohjenneena d'Artagnan seurasi herttuaa, joka sulki oven hänen jälestänsä.

He molemmat olivat nyt pienessä kappelissa, joka oli ylt'yleensä verhottu persialaisella kultakirjaisella silkillä, ja kirkkaaksi valaistuna monilukuisilla vahakynttilöillä. Jonkunmoisen alttarin ylipuolella, sinisen samettitaivaan alla, oli Itävallan Annan kuva luonnollisessa ko'ossaan ja niin yhdennäköisenä, että d'Artagnan äännähti hämmästyksestä: olisi voinut uskoa kuningattaren rupeavan puhumaan.

Alttarilla kuvan alapuolella oli se rasia, joka sisälsi timanttikoristeet.

Herttua lähestyi alttaria ja laskeutui polvilleen, niinkuin pappi olisi tehnyt pyhän kuvan edessä; sitten avasi hän rasian.

— Katsokaa, sanoi hän d'Artagnan'ille, vetäen rasiasta esille suuren sinisen nauhan, joka säkenöitsi timanteista; katsokaa, tässä ovat ne kallisarvoiset timantit, joista olen vannonut, että ne ottaisin mukaani hautaan. Kuningatar on ne minulle antanut, kuningatar minulta ne ottaa takaisin: hänen tahtonsa tapahtukoon kaikissa asioissa.

Sitten rupesi hän suutelemaan noita timantteja yksitellen kutakin, ennenkuin hän niistä eroaisi. Yht'äkkiä kirkasi hän kauheasti.

— Mitä nyt? kysyi d'Artagnan levottomana, mikä teille, tuli, mylord?

— Seikka on semmoinen, että kaikki on hukassa, huudahti Buckingham kuoleman kalpeana: kaksi timanttia on poissa, niitä ei ole nyt kuin kymmenen.

— Olettekohan kadottanut ne mylord, vai luuletteko että ne ovat varastetut?

— Ne ovat minulta varastetut, vastasi herttua, ja se on kardinaalin työtä kaikki. Katsokaapas, nauhat, joissa ne riippuivat, ovat saksilla poikki leikatut.

— Jos, mylord, voisitte epäillä jotakuta varkaaksi... ehkäpä timantit olisivat vielä saman henkilön käsissä.

— Malttakaas, malttakaas! sanoi herttua. Ainoa kerta, jolloin olen käyttänyt noita koristeita, oli kuninkaan tanssipidoissa kahdeksan päivää takaperin Windsor'issa. Kreivinna de Winter, jonka kanssa olin vihoin, tuli sovintoille noissa tanssipidoissa. Tuo sovinto oli kateellisen naisen kosto. Siitä päivin en ole häntä nähnyt. Tuo nainen on kardinaalin välikappale.

— Mutta kylläpä hänellä niitä onkin ympäri maailmaa! huudahti d'Artagnan.

— Oh! onpa tosiaan, sanoi Buckingham purren hammasta vihasta; niin, kyllä hän on kauhea taistelija. Mutta kuulkaapas, milloin ovat ne tanssipidot?

— Ensi maanantaina.

— Ensi maanantaina! Viisi päivää vielä, siinä on aikaa enemmän kuin tarvitsemmekaan. Patrice! huudahti herttua avaten kappelin ovea, Patrice!

Kamaripalvelija ilmestyi näkyviin.

— Juveloitsijani ja kirjurini!

Kamaripalvelija meni nopeasti ja äänetönnä, osoittaen millä tavalla hän oli suostunut tottelemaan sokeasti ja vastaamatta.

Mutta vaikka hän kutsui juveloitsijaa ensiksi, kirjuri kumminkin ensiksi tuli. Se oli luonnollista, hän näet asui hotellissa. Hän tapasi Buckingham'in istumassa pöydän ääressä makuukamarissaan, ja kirjoittamassa muutamia määräyksiä omakätisesti.

— Herra Jackson, sanoi hän kirjurille, menkää kohta paikalla lord-kanslerin luokse ja sanokaa hänelle, että velvoitan hänet panemaan toimeen nämä määräykset. Minä haluan ne heti kohta julkaistaviksi.

— Mutta, armollinen herra, jos lord-kansleri kysyy minulta syitä, mitkä ovat voineet saattaa Teidän armonne tämmöiseen tavattomaan menettelyyn, mitä vastaan silloin?

— Vastatkaa, että semmoinen on minun tahtoni ja että en tarvitse tehdä tiliä kellenkään tahdostani.

— Semmoisenko vastauksen hän on viepä Hänen Majesteetillensa, kysyi kirjuri hymyillen, jos sattumalta Hänen Majesteettinsa olisi utelias tietämään minkätähden ei yksikään laiva saa lähteä Suuren Britannian satamista?

— Te olette oikeassa, herra, vastasi Buckingham; sanokoon hän siinä tapauksessa kuninkaalle, että minä olen päättänyt ryhtyä sotaan ja että tämä toimenpide on ensimmäinen vihollisuuden osoitus Ranskaa vastaan.

Kirjuri kumarsi ja meni.

— Nyt ollaan huolehti siltä puolelta, sanoi Buckingham kääntyen d'Artagnan'iin. Ell'eivät timantit ole jo lähteneet täältä Ranskaan, eivät ne pääse sinne ennenkuin teidän perästäne.

— Kuinka niin?

— Minä olen nyt pannut takavarikkoon kaikki alukset, mitä Hänen Majesteettinsa satamissa on, eikä yksikään uskalla nostaa ankkuria ilman erityistä lupaa.

D'Artagnan katseli hämmästyneenä tuota miestä, joka rakkausasioittensa palvelukseen käytti kaikkea sitä rajatonta valtaa, jonka kuninkaan luottamus oli hänelle suonut. Buckingham näki nuoren miehen kasvojen eleistä mitkä ajatukset hänen mielessään liikkuvat, ja hän hymyili.

— Niin, sanoi hän, niin, Itävallan Anna se minun todellinen kuningattareni on; hänen käskystään pettäisin maani, pettäisin kuninkaani, pettäisin Jumalani. Hän on minua pyytänyt, ett'en lähettäisi La Rochelle'n protestanteille lupaamaani apua, enkä ole lähettänyt. Minä söin sanani, mutta vähät siitä, minä noudatin hänen pyyntönsä; eikös kuuliaisuuteni saanut runsasta palkintoa, sanokaapa, sillä kuuliaisuuttani saan kiittää tuosta kuvasta!

D'Artagnan ihmetteli nähdessään, kuinka heikkojen ja näkymättömien lankojen varassa riippuivat kansojen kohtalot ja ihmisten henki.

Hän oli syvimmillään näissä mietteissään, kuin juveloitsija astui sisään. Hän oli irlantilainen ja mitä taitavin ammatissaan, ja hän tunnusti itse, että hän ansaitsi satatuhatta livre'ä vuodessa herttua Buckingham'ilta.

— Herra O'Reilley, sanoi herttua, saattaen häntä kappeliin, katsokaa noita timantteja ja sanokaa, paljonko ne maksavat kappale.

Juveloitsija loi vaan yhden silmäyksen niiden somiin kehyksiin, toimitti laskunsa ja lausui ilman vähintäkään epävakaisuutta:

— Tuhat viisisataa pistole'a kappale, mylord.

— Kuinka monta päivää tarvitsette hijoaksenne kaksi tuommoista timanttia? Te näette että kaksi puuttuu.

— Kahdeksan päivää, mylord.

— Minä maksan kolmetuhatta pistole'a kappaleelta, mutta minä tarvitsen ne ylihuomenna.

— Mylord on ne saapa.

— Te olette kallisarvoinen mies, herra O'Reilly, mutta siinä ei ole vielä kaikki: näitä timantteja ei voi uskoa kenenkään haltuun, työ on tehtävä täällä palatsissa.

— Mahdotonta, mylord, tätä työtä ei voi tehdä muut kuin minä, ett'ei huomattaisi eroitusta uusien ja vanhojen välillä.

— Mutta silloinpa, rakas herra O'Reilly, olettekin minun vankini, ettekä tällä hetkellä pääsisi lähtemään palatsistani; teidän ei siis auta muu kuin mukautua. Nimittäkää minulle ne oppipojat, joita tarvitsette ja ne työkalut, joita heidän on ottaminen mukaan.

Juveloitsija tunsi herttuan, hän tiesi että kaikki verukkeet olivat turhia, hän mukautui.

— Onko minun lupa antaa tieto vaimolleni? kysyi hän.

— Oh, te saatte puhutellakkin häntä, rakas herra O'Reilly; teidän vankeutenne on oleva suloinen, olkaa huoleti; ja kun kaikki häiriö on saapa korvauksensa, niin tässä on teille noiden kahden timantin lisäksi tuhannen pistole'n määräys, unhottaaksenne sen ikävyyden, jota minä teille saatan.

D'Artagnan ei päässyt ihmettelemästä tuota ministeriä, joka noin täysin käsin vallitsi ihmisiä ja miljoonia.

Juveloitsija kirjoitti vaimollensa lähettäen tuon tuhannen pistole'n määräyksen ja käskien hänen lähettämään taitavimman oppipojan, valikoiman timantteja, joiden painon ja nimen hän ilmoitti ja tarpeellisen määrän työkaluja.

Buckingham saattoi juveloitsijan hänelle määrättyyn huoneeseen, joka puolen tunnin kuluttua oli muuttunut työpajaksi. Sitten asetutti hän vartijan joka ovelle, kieltäen laskemasta ketään sisään, oli se kuka hyvänsä paitsi hänen kamaripalvelijansa Patrice. Tarpeetonta on lisätä, että juveloitsija O'Reilly ja hänen apulaisensa olivat kerrassaan kielletyt menemästä ulos millään varjolla.

Kun se seikka oli järjestettynä, palasi herttua d'Artagnan'in luokse.

— Nyt, nuori ystäväni, sanoi hän, on Englanti meidän molempien vallassa; mitä haluatte, mitä toivotte?

— Vuodetta, vastasi d'Artagnan; tällä hetkellä, se täytyy tunnustani, sitä kaikkein enimmäen tarvitsen.

Buckingham antoi d'Artagnan'ille kamarin, joka oli hänen huoneensa vieressä. Hän tahtoi pitää nuorta miestä lähistössänsä, ei sen vuoksi, että olisi häntä epäillyt, vaan että hänellä olisi joku, kenen kanssa myötäänsä saisi puhua kuningattaresta.

Tunnin perästä oli Lontoossa julistettu kiello, ett'ei yksikään Ranskaan aikova alus saanut lähteä

satamasta, ei edes postilaivakaan. Kaikkien silmissä oli se selvä sodanjulistus kahden kuningaskunnan välille.

Ylihuomenna kello yksitoista olivat molemmat timantit valmiit, ja niin tarkasti jälitellyt ja niin yhdenkaltaiset, että Buckingham ei voinut erottaa uusia entisistä ja semmoisiin seikkoihin perehtyneimmätkin olisivat pettyneet samoin kuin hän.

Heti kohta kutsutti hän d'Artagnan luoksensa.

— Kas tässä, sanoi hän, tässä ovat nyt ne timanttikoristeet, joita olette noutamassa ja olkaa te minun todistajani siihen, että minä olen tehnyt kaikki, mitä ihmisellisellä voimalla on saattanut tehdä.

— Olkaa huoleti, mylord: minä kerron mitä olen nähnyt; mutta jättääkö Teidän armonne koristeet minulle ilman rasiaa?

— Rasia olisi vaan vastuksinne. Muutoin, rasia on minulle yhä kalliimpi, kun se yksin vaan jää nyt minulle. Sanokaa, että minä pidän sen omanani.

— Minä toimitan teidän asianne täsmälleen, mylord.

— Ja nyt, jatkoi Buckingham, katsoen tarkasti nuoreen mieheen, kuinka koskaan saatan palkita teitä?

D'Artagnan punastui silmänvalkeiseen saakka. Hän näki herttuan hakevan jotakin keinoa saada hänen jotakin ottamaan vastaan, ja ajatus, että hänen tovereinsa ja hänen oma verensä joutuisi palkittavaksi englantilaisella rahalla, tuntui hänelle peräti vastenmieliseltä.

— Ymmärtäkäämme toisiamme, mylord, vastasi d'Artagnan, ja punnitkaamme ensin asiat tarkkaan, ett'emme hairahtuisi. Minä olen Ranskan kuninkaan ja kuningattaren palveluksessa, ja kuulun herra Desessarts'in henkivartijakomppaniiaan, miehen, joka samoin kuin hänen lankonsa herra de Tréville, on Heidän Majesteettiensa erityisessä suosiossa. Minä olen siis kaikki tehnyt kuningattaren tähden, enkä mitään Teidän armonne tähden. Ja siihen lisäksi, ehkäpä en olisi tehnyt yhtään mitään kaikesta tästä, ell'ei olisi ollut kysymys miellyttää erästä, joka on minulle samaa mitä kuningatar on teille.

— Vai niin, sanoi herttua hymyillen, ja luulenpa tuntevanikin tuon erään, se on...

— Mylord, minä en ole mitään nimeä lausunut, keskeytti äkisti nuori mies.

— Aivan oikein, sanoi herttua; se on siis hän, jota minun tulee kiittää teidän alttiudestanne.

— Niinkuin sanoitte, mylord, sillä juuri tällä hetkellä, jolloin on kysymys sodasta, tulee minun tunnustaa teille, ett'en pidä Teidän armoanne muuna kuin englantilaisena ja siis vihollisena, jota vielä paljoa suuremmalla mielihyvällä soisin kohtaavani taistelukentällä kuin Windsor'in puistossa tai Louvre'n käytävissä; se ei kumminkaan ole estävä minua täsmällisesti täyttämästä tehtävääni; jopa antamasta henkenikin sen eteen, jos tarvis vaatii, mutta, minä sen vielä lausun toistamiseen Teidän armollenne, ilman että teidän tarvitsee osoittaa minulle suurempaa kiitollisuutta siitä, mitä tällä kertaa teen itseni tähden kuin siitäkään, mitä teidän tähtenne tein edellisellä kertaa.

— Meidän on täällä tapa sanoa: "ylpeä kuin skottilainen", virkkoi Buckingham.

— Ja meidän on tapa sanoa: "ylpeä kuin gaskonjalainen", vastasi d'Artagnan. Gaskonjalaiset ovat Ranskan skottilaisia.

D'Artagnan kumarsi ja teki lähtöä.

— Mitä nyt! te menette vaan noin ikään? Minne? millä tavoin?

— Todellakin.

— Jumal'auta, noita ranskalaisia ei epäilytä mikään!

— Olinpa unhottanut, että Englanti on saari ja Te siinä kuninkaana.

— Menkää satamaan, kysykää *The sound*-nimistä prikiä ja antakaa tämä kirje sen kapteenille; hän kuljettaa teidät eräasen pieneen valkamaan, jossa vallan varmaan teitä ei odoteta, ja jonne ei tavallisesti tule muita kuin kalastajain venheitä.

— Mikä on sataman nimi?

— Saint-Valery; mutta malttakaahan vielä: kun sinne tulette, menkää eräasen huonoon, nimettömään ja kyltittömään ravintolaan, oikeaan merimieskapakkaan; te ette voi hairahtaa, sillä siellä ei ole muuta kuin se ainoa.

— Entäs sitten?

— Kysytte siellä isäntää ja sanotte hänelle: *Forward*.

— Mitä se merkitsee?

— Eteenpäin: se on minun tunnussanani. Hän antaa teille satuloidun hevosen ja neuvoo teille tien, jota teidän on kulkeminen: sillä tavoin tapaatte neljä muuttopaikkaa matkallanne. Jos tahdotte jokaisessa ilmoittaa asuntonne Pariisissa, niin ne neljä hevosta tulevat teidän luoksenne; te tunnette niistä jo kaksi ja minun nähdäkseni arvostelitte niitä hevostuntijana: niillä me

ratsastimme ja luottakaa minuun, ne toiset eivät ole näitä huonommat. Ne hevoset ovat varustetut sotaretkettä varten. Vaikka olettekin ylpeä, ette suinkaan kieltäytyne ottamasta vastaan niistä yhtä itsellenne ja noita kolmea muuta tovereillenne: käydäkseen sitten sotaa meitä vastaan. Tarkoitus pyhittää keinot, niinkuin te ranskalaiset sanotte, eikö niin?

— Niin, mylord, minä otan ne vastaan, sanoi d'Artagnan, ja, jos Jumala sen suopi, me käytämme hyvin teidän lahjaanne.

— Ja nyt kätenne, nuori mies; ehkäpä pian kohtaamme toisemme sotakentällä; mutta sitä ennen erotkaamme hyvinä ystävinä, toivoakseni.

— Kyllä, mylord, mutta sillä toivolla, että pian muutumme vihollisiksi.

— Olkaa huoleti, kyllä sen teille lupaan.

— Minä luotan sanaanne, mylord.

D'Artagnan kumarsi herttualle ja riensi kiiruusti satamaan.

Siellä tapasi hän puhutun laivan, jätti kirjeen kapteenille joka tarkastutti sen satamapäälliköllä ja tuli heti takaisin.

Viisikymmentä alusta oli lähtökunnossa odottamassa.

Kulkiessa erään noiden sivuitse, d'Artagnan oli näkevinänsä siellä saman naisen, jota tuntematon herra Meung'issä oli puhutellut myladyn nimellä, ja joka hänestä oli näyttänyt niin kauniilta; mutta virran liike ja hyvä tuuli kuljettivat heidän purttansa niin nopeasti, että muutaman silmänräpäyksen perästä oltiin poissa näkyvistä.

Huomisaamuna kello yhdeksän aikaan tultiin Saint-Valery'n valkamaan.

D'Artagnan meni oikopäätä sanottuun ravintolaan, jonka hän helposti tunsu sieltä kuuluvasta melusta. Puhuttiin Englannin ja Ranskan välisestä sodasta, niinkuin ainakin asiasta, joka oli epäilemätön ja läheinen, ja merimiehet ilomielin pitivät sen johdosta juominkia.

D'Artagnan tunkeusi joukon lävitse, meni isännän luokse ja virkkoi sanan *forward*. Heti paikalla isäntä viittasi häntä seuraamaan, meni hänen kanssansa ulos pihanpuolelle vievästä ovesta, saattoi hänet talliin, jossa satuloitu hevonen oli odottamassa, ja kysyi häneltä, tarvitsiko hän mitään muuta.

— Tarvitsen neuvon, mitä tietä minun on kulkeminen, sanoi d'Artagnan.

— Menkää täältä Blangy'yn, ja Blangy'sta Neufchâtel'iin. Neufchâtel'issa menkää *Herse d'or*'in ravintolaan, virkkakaa tunnussana isännälle, niin tapaatte siellä samoinkuin täällä satuloidun hevosen.

— Olenko mitään velkaa? kysyi d'Artagnan.

— Kaikki on maksettu, sanoi isäntä, ja runsaasti. Menkää siis, ja Jumala kanssanne!

— Amen! vastasi nuori mies lähtien ajamaan täydessä nelisessä.

Neljän tunnin perästä oli hän Neufchâtel'issa. Hän noudatti tarkalleen saamiensa määräyksiä; Neufchâtel'issa samoinkuin Saint-Valery'ssa tapasi hän satuloidun ratsun, joka häntä odotti; hän tahtoi siirtää pistoolit jättämästään satulasta tähän toiseen, jonka hän nyt sai, mutta siinä oli samanlaiset pistoolit.

— Asuntonne Pariisissa?

— Henkivartijahotelli, Desessarts'in komppaniaa.

— Hyvä, vastasi kysyjä.

— Mitä tietä on minun kulkeminen? kysyi vuorostaan d'Artagnan.

— Rouen'iin menevää; mutta jättäkää kaupunki oikealle kädelle. Pysähtykää pienessä Écouis'in kylässä, siinä on ainoastaan yksi ravintola *Écu de France*. Elkää katsoko sen ulkomuotoa; siellä on tallissa yhtä hyvä hevonen kuin tämä.

— Sama tunnussana?

— Aivan sama.

— Hyvästi, isäntä.

— Onnea matkallenne, herra! tarvitsetteko vielä mitään?

D'Artagnan nyykkäsi päätään merkiksi että ei, ja lähti taas täydessä nelisessä. Écouis'issa uudistui sama temppu: hän tapasi yhtä kohteliaan isännän, sekä ripeän ja levänneen hevosen; ilmoitti siellä asuntonsa, niinkuin edellisissäkin paikoissa ja meni samaa vauhtia Pontoise'en. Pontoise'ssa muutti hän viimeisen kerran hevosta ja yhdeksän tunnin perästä ratsasti hän täyttäneistä herrista herra de Tréville'n hotellin pihaan.

Hän oli kulkenut melkein kuusikymmentä Ranskan peninkulmaa kahdessatoista tunnissa.

Herra de Tréville otti häntä vastaan niinkuin he olisivat tavanneet toisiaan viimeksi samana

aamuna; hän puristi vaan hänen kättänsä vähän tuntuvammin kuin tavallisesti, ja ilmoitti hänelle, että herra Desessarts'in komppaniia oli Louvressa vahdissa ja että hän saattoi mennä sinne paikalla.

XXII.

Merlaison'in baletti.

Seuraavana päivänä ei Pariisissa puhuttu muusta kuin tanssipidoista, jotka kaupungin maistraatti toimitti kuninkaalle ja kuningattarelle ja joissa Heidän Majesteettinsa aikoivat tanssia kuuluisan Merlaison'in baletin, joka oli kuninkaan mielitanssi.

Jo kahdeksan päivää oli kaupungin hotellissa tehty kaikkia mahdollisia valmistuksia tuota juhlallista iltaa varten. Kaupungin puusepät olivat rakennelleet parvia, joille kutsuttujen naisten tuli sijoittua; kaupungin rihkamakauppiaat olivat toimittaneet juhlasaleihin kaksi sataa valkoista vaksikynttilää, joka siihen aikaan oli suunnaton ylellisyys; kaksikymmentä viulunsoittajaa oli tilattu ja heidän palkkansa oli määrätty kahta vertaa suuremmaksi tavallistansa, koska heidän oli soittaminen läpi yön.

Kello kymmenen aikaan aamulla tuli kuninkaan henkivartija-vänrikki herra La Coste, kahden poliisin ja useain kaupunginpalvelijain seuraamana, pyytämään kaupungin kirjurilta Clement'ilta hotellin kaikkien ovien ja porttien avaimia. Ne annettiin hänelle paikalla; jokaisessa oli lippu, joka näytti minkä avain mikin oli, ja siitä hetkestä oli herra La Coste'n huolena kaikkien porttien, ovien ja käytävien vartioiminen.

Kello yksitoista tuli vuorostaan henkivartijain kapteeni Duhallier tuoden mukaansa viisikymmentä joutsimiestä, jotka tuota pikaa asettuivat hotellin osoitetuille oville ja porteille.

Kello kolme saapui kaksi komppaniiaa henkivartijoita, toinen ranskalainen, toinen sveitsiläinen. Ranskalais-komppaniia oli puoleksi herra Duhallier'in, toiseksi herra Desessarts'in miehiä.

Kello kuusi illalla alkoi kutsuttuja tulla. Sitä mukaan kuin heitä tuli, sijoitettiin heitä suureen saliin, heitä varten valmistetuille parville.

Kello yhdeksän saapui ylipresidentin rouva. Kun hän oli kuningattaren jälkeen juhlan huomattavin henkilö, ottivat häntä kaupungin virkamiehet vastaan ja saattoivat hänet loosiin vastapäätä kuningattaren loosia.

Kello kymmenen katettiin kuningasta varten Saint-Jean'in kirkon puoliseen pieneen saliin vastapäätä kaupungin hopeakaappia makeispöytä, jota vartioitsi neljä joutsimiestä.

Kello kaksitoista yöllä kuului suurta melua ja hälinää: kuningas oli talossa niitä katuja, jotka vievät Louvresta kaupungin hotelliin ja jotka kaikki olivat valaistut värilyhdeillä.

Silloin paikalla kaupungin virkamiehet verkapuvuissaan, kuusi kaupunginpalvelijaa etunenässä, jokaisella soihtu kädessä, menivät kuninkaalle vastaan, ja kohtasivat hänet portailta, jossa porvarien edusmies lausui hänet tervetulleeksi; tervehdykseen vastasi kuningas pyytämällä anteeksi myöhäistä tuloansa, vaan lykäten syyn herra kardinaalin niskoille, joka oli pidättänyt häntä kello yhteentoista asti puhumalla valtionasioista.

Juhlamojen tavan mukaisesti seurasi Hänen Majesteettiansa Hänen ylhäisyytensä Monsieur, Soissons'in kreivi, suurpiori, herttuat de Longueville ja d'Elbeuf, kreivit d'Harcourt ja de La Coche-Guyon, herrat de Liancourt ja de Baradas, kreivi de Cramail ja herra de Souveray.

Jokainen huomasi kuninkaan näyttävän alakuloiselta ja mietteelliseltä.

Eräs huone oli varustettu kuningasta varten, toinen Monsieur'ia varten. Kumpaisessakin oli varalla naamiaispukuja. Samoin oli laitettu kuningatarta ja ylipresidentin rouvaa varten. Heidän Majesteettiensa seurueen herrat ja naiset saivat pukeutua kaksi erällänsä siihen tarkoitukseen varustetuissa suojissa.

Ennen menemistänsä pukeumishuoneeseen käski kuningas ilmoittamaan itsellensä heti kuin kardinaali saapuisi.

Puoli tuntia kuninkaan tulon jälkeen uudet huudot kajahtivat: ne ilmoittivat kuningattaren tulevan; virkamiehet tekivät samoin kuin äsken ja kävivät, kaupunginpalvelijat etunenässä, korkeata vierastansa vastaan.

Kuningatar astui saliin: huomattiin hänen, samoin kuin äsken kuninkaan, olevan alakuloisena ja sangen väsyneenä.

Samassa kuin hän astui sisään, aukeni erään pienen tribunin esiverho, joka tähän asti oli ollut suljettuna, ja silloin ilmestyi näkyviin espanjalaiseksi hoviherraksi pukeutuneen kardinaalin kalpeat kasvot. Hänen silmänsä tähytivät tarkasti kuningatarta ja hirvittävä hymyily vetäysi hänen huulillensa: kuningattarella ei ollut timanttikoristeita.

Kuningatar pysähtyi hetkiseksi, ottaaksensa vastaan kaupungin herrojen kunnianosoituksia ja vastataksensa naisten tervehdyksiin.

Yht'äkkiä astui kuningas kardinaalin kanssa eräästä salin ovesta sisään. Kardinaali puhui hänelle hiljaa ja kuningas oli sangen kalpea.

Kuningas kävi halki joukon ja, ilman naamiotta, takin nauhatkaan tuskin solmittuina, lähestyi kuningatarta ja kuiskasi kiihkeällä äänellä:

— Rouva, suvaitsetteko sanoa, minkätähden teillä ei olekkaan timanttikoristeita, vaikka tiesitte minun mielelläni haluavan niitä nähdä?

Kuningatar loi silmäyksen ympärillensä ja näki taustalla kardinaalin, joka hymyili pirullista hymyä.

— Armollisin herra, vastasi kuningatar liikutetulla äänellä, sentähden että pelkäsin niitä vahingoittavani täällä suuressa väkijoukossa.

— Teitte pahasti, rouva! minä annoin sen lahjan teille siinä tarkoituksessa, että koristaisitte sillä itseänne. Minä sanon sen, pahasti teitte.

Kuninkaan ääni värisi vihasta; jokainen näki ja kuuli sen hämmästyksellä, ymmärtämättä kuitenkaan mitään koko asiasta.

— Armollisin herra, sanoi kuningatar, voinhan lähettää noutamaan ne Louvresta, jossa ne ovat, ja sittenhän on Teidän Majesteettinne toivomus täytetty.

— Tehkää niin, rouva, lähettäkää noutamaan, ja kuta pikemmin: sillä tunnin sisään on baletti alkava.

Kuningatar nyykistihe alamaisuuden merkiksi ja seurasi naisia, jotka johdattivat hänet pukeumissuojaan.

Kuningas meni vuorostaan omaansa.

Salissa syntyi hetken hämmästys ja häiriö.

Kaikki huomasivat jotakin tapahtuneen kuninkaan ja kuningattaren kesken; mutta he olivat kumpikin puhuneet niin hiljaa, ett'ei kukaan, koska he kunnioituksesta pysyivät heistä muutamain askelten päässä, ollut mitään kuullut. Viulut soivat minkä jaksoivat, vaan niiden säveliä ei ensinkään kuunneltu.

Kuningas tuli ensimmäiseksi huoneestaan, hän oli mitä komeimmassa metsästyspuvussa ja Monsieur sekä muut herrat olivat pukeutuneet samaan tapaan kuin hän. Tuo puku sopi kuninkaalle mainiosti, ja siinä näyttikin hän totta tosiaan kuningaskuntansa ensimmäiseltä mieheltä.

Kardinaali lähestyi kuningasta ja antoi hänelle muutaman rasian. Kuningas avasi sen ja näki siinä olevan kaksi timanttia.

— Mitä tämä tietää? kysyi hän kardinaalilta.

— Ei mitään; vastasi tämä; mutta jos kuningattarella on timanttikoristeensa, jota minä epäilen, lukekaa timantit, armollisin herra, ja ell'ette saa niitä enempää kuin kymmenen, kysykää Hänen Majesteetiltansa, kuka häneltä on mahtanut varastaa nämä kaksi.

Kuningas katsoi kardinaaliin ikäänkuin kysyäkensä, mutta hänellä ei ollut aikaa tehdä mitään kysymystä: ihmetyksen huudahdus pääsi kaikkien suusta. Jos kuningas näyttikin valtakuntansa ensimmäiseltä mieheltä, niin kylläpä kuningatar varmaan oli Ranskan ihanin nainen.

Todella hänen metsästyspukunsa sopi hänelle mainiosti; hänellä oli päässä huopahattu, siinä sinisiä sulkia, yllä oli hänellä helmiharmaa samettitakki, timanttisoljella kiinitetty, ja sininen satiinihame, hopealla huoliteltu. Hänen vasemmalla olkapäällänsä, sulkien ja hameen väriseen nauharuusukkeeseen kiinitettyinä, säkenöitsivät timanttikoristeet.

Kuningas vapisi ilosta, kardinaali vihasta; mutta siltä matkalta, jonka päässä he olivat kuningattaresta, eivät he voineet saada selvää timanttien lukumäärästä; kuningattarella oli ne; mutta oliko hänellä niitä kymmenen vai kaksitoista?

Samassa tuokiossa ilmoittivat viulunsäveleet baletin alkavan. Kuningas kävi ylipresidentin rouvan luokse, jonka kanssa hänen tuli tanssia ja Hänen ylhäisyytensä monsieur kuningattaren kanssa. Asetuttiin paikoilleen ja baletti alkoi.

Kuningas tanssi kuningattaren vastapuolella ja joka kerta kun hän kuningatarta lähestyi, tähtäsi hänen silmänsä timantteja, joiden lukumäärää hän ei voinut saada selville. Kylmä hiki valui kardinaalin otsalta.

Baletti kesti tunnin; siinä oli kuusitoista vuoroa. Baletti loppui, käsientaputusten kaikuessa saattoi jokainen naisensa paikoilleen; mutta kuningas käytti etuoikeuttansa jättäen naisensa paikalleen, ja suuntasi askeleensa kuningatarta kohti.

— Minä kiitän teitä, rouva, sanoi hän, ystävällisyydestä, jolla noudatitte minun toivomustani, mutta luulenpa että teiltä puuttuu kaksi timanttia, ja tässä tuon minä ne teille.

— Kuinka, armollisin herra! huudahti nuori kuningatar ollen hämmästyvinänsä, te annatte vielä kaksi lisää; mutta silloinhan minulla on niitä neljätoista?

Todella, kuningas luki ne, ja kaksitoista timanttia säihkyi Hänen Majesteettinsa olkapäällä.

Kuningas kutsui kardinaalin.

— Mitäs tämä tietää, herra kardinaali? kysyi kuningas vakavalla äänellä.

— Se tietää, armollisin herra, vastasi kardinaali, että minä halusin saada Hänen Majesteettinsa ottamaan vastaan nämä kaksi timanttia, ja kun en rohjennut itse niitä hänelle tarjota, turvauduin minä tähän keinoon.

— Ja minä olen niistä Teidän ylhäisyydellenne sitä kiitollisempi, vastasi Itävallan Anna hymyllä, joka osoitti ett'ei häntä pettänyt tuo kekseliäs kohteliaisuus, kun olen vakuutettu siitä, että nuo kaksi timanttia ovat maksaneet teille yhtä paljon yksinään kuin nämä kaksitoista ovat maksaneet yhteensä Hänen Majesteetillensa.

Sitte kuningatar, jättäen hyvästi kuninkaalle ja kardinaalille, kääntyi menemään siihen suojaan, jossa hän oli pukeutunut ja jossa hänen nyt oli muuttaminen yllensä.

Huomio, joka meidän oli pakko tämän luvun alussa kääntää niihin ylhäisiin henkilöihin, jotka toimme näkymölle, on meidät hetkiseksi vieroittanut siitä henkilöstä, jota Itävallan Annan tuli kiittää siitä suunnattomasta voitosta, millä hän oli kukistanut kardinaalin, ja joka tuntemattomana, eräällä ovella tungeskelemaan väkijoukkoon sekaantuneena, katseli sieltä tuota kohtausta, jota eivät käsittäneet muut kuin neljä henkilöä, kuningas, kuningatar, Hänen ylhäisyytensä ja hän.

Kuningatar oli tullut kamariinsa ja d'Artagnan aikoi juuri vetäytyä pois, kun hän tunsu keveästi kosketettavan olkapäähänsä; hän käännähti ja näki nuoren naisen viittaavan häntä seuraamaan. Tuo nuori nainen oli verhonnut kasvonsa mustalla samettinaamiolla, mutta tuosta varokeinosta, joka muutoin oli enemmän muita kuin häntä varten, tunsu hän heti kohta tavalliseksi oppaaksensa, keveäksi, kekseliääksi rouva Bonacieux'iksi.

Eilen olivat he hät'-hätää tavanneet toisiansa portinvartija Germain'in tykönä, jonne d'Artagnan oli hänet kutsuttanut. Se kiire, joka nuorella naisella oli viedä kuningattarelle tieto hänen lähettiläänsä onnellisesta palaamisesta, oli estänyt rakastavia niin että tuskin ennättivät muutaman sanan vaihettaa. D'Artagnan seurasi siis rouva Bonacieux'ia kahden kiihoittimen, rakkauten ja uteliaisuuden valtaamana. Pitkin matkaa ja sitä myöten kuin käytävät muuttuivat autiommiksi, tahtoi d'Artagnan pysähdyttää nuorta naista, tarttua häneen kiini ja katsella häntä, vaikka vaan silmänräpäyksen ajan; mutta nopeasti kuin lintu liukui hän aina hänen käsistänsä ja kun hän tahtoi puhua, painoi nuori nainen sormensa hänen suullensa ja pienellä käskevällä, ihastuttavalla viittauksella osoitti hänelle, että hänen oli sokeasti totteleminen korkeampaa valtaa ja pidättyminen vähimmästäkin valituksesta; vihdoinkin parin minuutin kierrosten ja kaarrosten perästä rouva Bonacieux avasi oven ja saattoi nuoren miehen aivan pimeään huoneeseen. Siellä antoi hän hänelle uuden hiljaisuuden merkin ja, avaten toisen, seinäverhojen peittämän oven, jonka aukosta kirkas valo välähti, katosi.

D'Artagnan pysyi hetkisen liikkumattomana, tuumailleen itsekseen, missä hän nyt mahtoi olla, mutta samassa kamariin tunkeuva valonsäde, häneen asti huokuva lämmin, sulotuoksuinen ilma, parin tai kolmen naisen puhelu, jossa, samalla kun se oli kunnioittavaa ja hienotapaista puhetta, sana Majesteettinne tuon tuostakin uudistui, ilmaisivat hänelle selvästi, että hän oli kuningattaren kamarin viereisessä suojaassa.

Nuori mies pysyttihe varjossa ja odotti.

Kuningatar oli iloisen ja onnellisen näköinen, mikä näytti suuresti hämmästyttävän niitä henkilöitä, jotka häntä ympäröivät ja jotka päinvastoin olivat tottuneet näkemään häntä melkein aina surullisena. Kuningatar sanoi ilonsa syyksi juhlan komeuden ja baletin hauskuuden, ja kun kuningatarta vastaan ei ole lupa sanoa, nauroipa hän tai itki, ylistelivät kaikki Pariisin kaupungin virkamiesten erinomaista kohteliaisuutta.

Vaikka d'Artagnan ei ulkonäöltä tuntenut kuningatarta, erotti hän kumminkin hänen äänensä muiden äänestä, ensin hieman vieraasta äännöstävästä, sitten siitä vallitsevaisuudesta, joka on ominaista kaikissa hallitsijan sanoissa. Hän kuuli hänen milloin lähenevän tuota avonaista ovea, milloin taas etenevän siitä, ja pari kolme kertaa näki hän erään vartalon varjon peittävän valoa.

Viimein ojentui verho-oven lävitse ihmeen kaunis valkoinen käsi ja käsivarsi; d'Artagnan älysi sen olevan hänen palkintonsa: hän laskeutui polvilleen, tarttui käteen ja painoi siihen kunnioittavasti huulensa; sitten vetäytyi käsi takaisin, jättäen hänen käsiinsä esineen, jonka hän tunsu sormukseksi; samalla sulkeutui ovi ja d'Artagnan jäi mitä synkimpään pimeyteen.

D'Artagnan pisti sormuksen sormeensa ja rupesi odottamaan uudestaan: se oli selvää, ett'ei kaikki vielä ollut päättynyt. Hänen alttiutensa palkan jälkeen oli tuleva hänen rakkautensa palkka. Baletti oli nyt tanssittu, mutta iltama muutoin oli tuskin alussa: kello kolmen aikaan oli tuleva iltainen, ja äskettäin oli Saint-Jean'in tornikello lyönyt kaksi ja kolmeneljännessä.

Niinpä alkoikin vähitellen hälinä viereisessä kamarissa hiljetä; se tuntui siirtyvän kauemmaksi; sitten aukeni uudestaan sen kamarin ovi, jossa d'Artagnan oli, ja rouva Bonacieux lennähti sisään.

— Vihdoinkin tulitte! huudahti d'Artagnan.

— Hiljaa! sanoi nuori nainen painaen kätensä nuoren miehen huulille: hiljaa! ja menkää samaa tietä kuin tulitte.

— Mutta missä ja milloin tapaan teidät uudestaan? kysyi d'Artagnan.

— Kirje, jonka löydätte kotiin tultuanne, ilmoittaa sen teille. Menkää, menkää!

Näin sanottuansa aukaisi hän käytävän oven ja työnsi d'Artagnan'in ulos huoneesta.

D'Artagnan totteli kuin hyvä lapsi, vastustelematta ja kiistelemättä, joka osoittaa, että hän oli todenteolla rakastunut.

XXIII.

Lemmenkohtaus.

D'Artagnan meni juoksujalassa kotiinsa ja vaikka oli jo kello kolme aamua ja vaikka oli kuljettavana huonoimpia kaupunginosia, ei hän kohdannut mitään ikävyyksiä. Sananparsi sanoo, että Jumala varjelee juopuneita ja rakastuneita.

Hän tapasi käytävässä oven auki, nousi portaita ja kolkutti hiljaa palvelijansa kesken suostutulla tavalla. Planchet, jonka hän oli lähettänyt kahta tuntia ennen kaupungin hotellista, käskien hänen odottamaan, tuli avaamaan ovea.

— Onko kukaan tuonut kirjettä minulle? kysyi d'Artagnan kiireisesti.

— Ei kukaan ole tuonut, herra, vastasi Planchet; mutta täällä on kirje, joka on tullut itsekseni.

— Mitä sinä sillä tarkoitat, houkkio?

— Minä tarkoitan sitä, että vaikka minulla oli taskussa teidän kamarinne avain, eikä se sieltä ole minnekkään liikahtanut, minä kumminkin löysin kirjeen pöydän vihreällä peitteellä teidän makuusuojuksenne.

— Ja missä on se kirje nyt?

— Minä jätin sen paikoilleen, herra. Ei ole luonnon järjestyksen mukaista, että kirjeet tuolla tavoin tulevat ihmisten luokse. Jos edes ikkuna olisi ollut auki, tai vaikkapa raollaankin, en puhuisi mitään; mutta kaikki oli tarkasti suljettuna. Herra, olkaa varoillanne, sillä aivan varmaan on joku noituus liikkeellä.

Sillä aikaa nuori mies kiiruhti kamariinsa ja avasi kirjeen, joka oli rouva Bonacieux'iltä ja sisälsi seuraavat sanat:

"Teille on sanottavana ja tuotavana sydämmellisiä kiitoksia. Saapukaa tänä iltana kello kymmenen aikaan Saint-Cloud'iin vastapäätä sitä paviljonkia, joka kohooa d'Estrées'in kartanon kulmassa."

Lukiessaan tätä kirjettä D'Artagnan tunsu sydämmensä laajenevan ja kutistuvan sen suloisen vetotaudin vaikutuksesta, joka kiduttaa ja hyväilee rakastavien sydämmiä.

Tämä oli ensimmäinen rakkaudenkirje, jonka hän sai, ensimmäinen lemmenkohtaus, joka hänelle suotiin. Hänen sydämmensä, ilon hurmauksesta paisuksissa, tunsu melkein menehtyvänsä tuon maisen onnelan kynnyksellä, jota rakkaudeksi sanotaan.

— No niin, herrani! sanoi Planchet nähdessään isäntänsä punastuvan ja vaalenevan vuorottain; no niin, enkös arvannut oikein, että se on joku paha asia?

— Petyt, Planchet, vastasi d'Artagnan, ja todistukseksi siihen saat tästä yhden écu'n, juodaksesi minun terveydekseni.

— Suuret kiitokset, herrani, écu'stä, minä lupaan tarkasti seurata käskyänne; mutta tosi on sittenkin, että kirjeet, jotka noin tulevat lukittuihin huoneihin...

— Putoavat taivaasta, ystäväni, putoavat taivaasta.

— Siis, herrani, olette tyytyväinen? kysyi Planchet.

— Rakas Planchet, minä olen mitä onnellisin ihminen!

— Saanko käyttää herrani onnellisuutta hyväkseni menemällä nukkumaan?

— Kyllä, mene vaan.

— Tulkoon kaikki taivaan siunaus teidän ylitsenne, herrani, mutta sittenkin on tosi, että tuo kirje...

Ja Planchet vetäytyi päätänsä ravistellen pois, mielessä epäily, jota d'Artagnan'in anteliaisuus ei

kokonaan saanut hälvennetyksi.

Yksin jäätyänsä d'Artagnan luki yhä ja uudestaan kirjeen, sitten suuteli hän suutelemistaan varsinkin kaksikymmentä kertaa noita hänen kauniin lemmittynsä käden piirtelemiä rivejä. Viimein rupesi hän maata, nukkui ja näki kultaisia unia.

Kello seitsemän aikaan aamulla nousi hän vuoteeltaan ja kutsui Planchet'ia, joka toisella kutsunnalla aukasi oven, kasvoilla vielä eilisen levottomuuden jälkiä.

— Planchet, sanoi hänelle d'Artagnan, minä menen nyt pois luultavasti koko päiväksi, sinä olet siis vapaa iltaan kello seitsemään saakka; mutta kello seitsemältä ole valmiina kahden hevosen kanssa.

— Vai niin, sanoi Planchet, näyttääpä siltä kuin taaskin lähtisimme pistättämään muutamia reikiä nahkaamme.

— Ota muskettisi ja pistoolisi.

— Kas niin, mitäs sanoin! huudahti Planchet. Olinhan siitä varma; kirottu kirje.

— No rauhoituhan toki, houkkio, kysymys on nyt vaan pelkämästä huviretkestä.

— Oh! samallaisesta huviretkestä kuin äskettäin, jolloin tuisuksi luoteja ja vilisi sudenkuoppia.

— No jos teitä pelottaa, sihtieri Planchet, vastasi d'Artagnan, niin menen teitä paitsi; ennemmin kuljen yksin kuin pelkurin toverin kanssa.

— Herra, te pilkkaatte minua, sanoi Planchet; luulinpa jo näyttäneeni, mihin kelpaan.

— Kyllä, mutta minä luulen, että käytit kaiken rohkeutesi yhdellä kertaa.

— Herra, saattepa nähdä, että sitä on vielä tallella, jos tarvitaan! pyytäisin vaan, herrani, ett'ette käyttäisi sitä liian tuhlaamalla, jos tahdotte sitä kauvaksi aikaa riittämään.

— Luuletko omistavasi sitä vielä jonkun verran täksi iltaa?

— Minä toivon.

— No hyvä. Minä luotan sinuun.

— Sanottuun aikaan olen valmiina; mutta minä luulin ett'ei teillä ollut kuin yksi hevonen henkivartijain tallissa.

— Ehkäpä siellä ei vielä useampaa olekkaan tällä erää, vaan iltaisilla on niitä neljäkin.

— Näyttääpä kuin matkamme olisi ollut hankintamatka?

— Aivan oikein, sanoi d'Artagnan; ja nyökättyään Planchet'ille viimeisiksi jäähyväisiksi, meni hän ulos.

Herra Bonacieux seisoi portilla. D'Artagnan'in aikomus oli mennä ohitse puhuttelematta kauppiasta; mutta tämä tervehti häntä niin imelästi ja ystävällisesti, että hänen oli pakko ei ainoastaan tervehtiä vaan vieläpä antautua puhelemaankin.

Ja kuinkas ei toki pitäisi olla kohtelias miehelle, jonka vaimo oli suonut lemmenkohtauksen samana iltana Saint-Cloud'issa, vastapäätä d'Estrées'in paviljonkia! D'Artagnan siis lähestyi häntä mitä herttaisimmalla katsannolla suinkin saattoi.

Puhe kääntyi luonnollisesti miesparan kiinijoutumiseen. Herra Bonacieux, joka ei tiennyt d'Artagnan'in kuulleen hänen keskusteluansa Meung'in miehen kanssa, kertoi nuorelle hyyryläisellensä herra de Laffemas'in vainoomiset, tuon hirviön, jota hän alinomaa pitkin kertomustansa nimitteli nimellä semmoisella kuin: kardinaalin pyöveli, ja tarinoi pitkältä ja leveältä Bastiljista, sen telkimistä, porteista, ilmareijistä, rautaristikoista ja kidutuskoneista.

D'Artagnan kuunteli häntä esikuvaksi kelpaavalla tarkkuudella; sittenkuin kertoja oli lopettanut, sanoi hän vihdoin:

— Entäs rouva Bonacieux, tiedättekö ken hänet vei? sillä minä en ole unhottanut, että juuri se harmittava seikka se saattoi minulle onnen tulla teidän tuttavuuteenne.

— Ah! sanoi Bonacieux, he ovat kyllä karttaneet ilmoittaa sitä minulle, ja vaimoni puolestaan on vannonut minulle suurten jumalain nimeen, ett'ei hän sitä tiedä. Mutta te itse, jatkoi Bonacieux erittäin hyvänsävyisellä äänellä, missä te olette viettäneet kaikki nämä päivät? minä en ole teitä nähnyt, en teitä enkä ystäviänne, ettekä varmaankaan liene Pariisin kaduilla saaneet kaikkea sitä pölyn paljouutta, jota Planchet eilen harjasi teidän saappaistanne.

— Olette oikeassa, hyvä herra Bonacieux, ystäväni ja minä olimme pienellä matkalla.

— Kaukanakin täältä?

— Oh! ei suinkaan, jonkun neljäkymmentä peninkulmaa vaan: me saatoimme herra Athosta Forges'in kylpylähteille, jonne ystäväni jäivät.

— Ja te palasitte takaisin, eikö niin? kysyi Bonacieux vetäen naamansa mitä ilkeimmän näköiseksi. Semmoinen kaunis poika kuin te, ei saa pitkiä lomalupia lemmityltään ja teitä kaiketi

maltittomasti odotettiin Pariisissa, eikö niin?

— Totta tosiaan, sanoi nauraen nuori mies, täytyypä se tunnustaani, hyvä herra Bonacieux, ja sitä paremmin, koska näen ett'ei teiltä voi mitään salata. No niin, minua odotettiin, ja hyvin maltittomasti, sen voin vakuuttaa.

Hieno pilvi vilahti Bonacieux'in otsalla, mutta niin hieno ett'ei d'Artagnan sitä huomannut.

— Ja kaiketi saadaan palkkakin huolellisuudestaan? jatkoi kauppias hieman värähtävällä äänellä, mutta tuota värähdystä ei d'Artagnan huomannut paremmin kuin pilveäkään, joka vast'ikään oli varjonnut tuon kelpo miehen kasvoja.

— Ah! olettepa aika velikulta! sanoi nauraen d'Artagnan.

— En suinkaan, vaan se mitä sanoin, selitti Bonacieux, oli vaan saadakseni tietää, palaatteko myöhään kotia tänä iltana?

— Minkä vuoksi sitä kysytte, hyvä isäntäni? kysyi d'Artagnan; vai aiotteko minua odottaa?

— En, vaan kiinioloni jälkeen ja varkauden tähden, joka on tehty luonani, säikähdän joka kerta kun kuulen porttia avattavan, semminkin öiseen aikaan. Hiisi, mitäs tehdä! minä en totta tosiaan ole mikään miekkamies!

— No niin, elkää säikähtäkö, jos minä tulen kotia kello yhden, kahden tai kolmen aikaan aamulla; jos en ensinkään tule, elkää sittenkään säikähtäkö.

Tällä kertaa vaaleni Bonacieux niin, että d'Artagnan ei voinut olla sitä huomaamatta, ja hän kysyi, mikä häntä vaivasi.

— Ei mikään, vastasi Bonacieux, ei mikään. Onnettomuksieni jälkeen kohtaa minua vaan toisinaan äkillinen pyörriytys, ja nyt juuri tunsin väristystä ruumiissani. Elkää olko siitä millännekään, te, jolla ei ole muuta ajattelemista kuin onnellisuuttanne.

— Silloinpa minulla vasta onkin ajattelemista, sillä minä olen todella onnellinen.

— Ei vielä, odottakaahan toki, sanoittehan: tänä iltana?

— Niin kyllä, vaan ilta tulee, Jumalan kiitos, ja ehkäpä te odotatte sitä yhtä maltittomasti kuin minä. Ehkäpä tänä iltana rouva Bonacieux tulee tervehtimään aviollista kotiansa.

— Rouva Bonacieux ei ole vapaa tänä iltana, vastasi painavasti puolisonsa; häntä pidättää palveluksensa Louvressa.

— Sitä pahempi teille, hyvä isäntä, sitä pahempi kun minä olen onnellinen, minä, joka tahtoisin koko maailman olemaan samoin, mutta näyttää siltä kuin se ei olisi mahdollista.

Ja nuori mies poistui nauraen kohtikulkkua tuolle pilapuheellensa, jonka sisällyksen, niinkuin hän luuli, hän yksin ymmärsi.

— Toivotan paljon hauskuutta! vastasi Bonacieux haudankolkolla äänellä.

Mutta d'Artagnan oli liian kaukana kuullaksensa sitä, ja jos hän olisi kuullutkin, ei hän siinä riemullisessa mielentilassa, missä hän oli, olisi varmaankaan sitä älynnyt.

Hän suuntasi askeleensa herra de Tréville'n hotelliin; hänen eilinen käyntinsä, niinkuin muistetaan, oli ollut sangen lyhyt ja vaillinainen.

Hän tapasi herra de Tréville'n peräti hyvillä mielin. Kuningas ja kuningatar olivat olleet herttaisia häntä kohtaan tanssipidoissa. Tosin kardinaali oli ollut erinomaisen ilkeä.

Kello yhden aikaan aamua oli hän lähtenyt pois, ollen muka pahoin voipa. Mutta Heidän Majesteettinsa olivat tulleet Louvreen vasta kello kuuden aikaan.

— Ja nyt, sanoi herra de Tréville hiljentäen ääntänsä ja kurkistellen huoneen joka soppeen nähdäksensä olivatko yksin; ja nyt puhukaamme teistä, nuori ystäväni: sillä silminnähtävästi teidän onnellinen palauksenne oli jonakin syynä kuninkaan iloon, kuningattaren voittoriemuun ja Hänen ylhäisyytensä masennukseen. Nyt on vaan teidän oleminen hyvin varoillanne.

— Mitä onkaan minulla pelättävää, vastasi d'Artagnan, niinkauvan kuin minulla on onni iloita Heidän Majesteettiensa suosiosta?

— Kaikkeaa, uskokaa minua. Kardinaali ei ole mies joka unhottaa hänelle tehdyn tepposen, niinkauvan kun hän ei ole suorittanut tiliä tepposentekijän kanssa, ja tepposentekijä näyttää olevan eräs gaskonjalainen, minun tuttaviani.

— Luuletteko kardinaalin olevan yhtä kaukana tiedoissaan kuin te, ja tietävän minun käyneen Lontoossa?

— Peijakas! te käyneet Lontoossa! Lontoostako siis olette tuoneet tuon kauniin timantin, joka välkkyy sormessanne? Olkaa varoillanne, rakas d'Artagnan, vihollisen lahja ei tuota onnea; eikös siitä ole latinalainen värssykin ... malttakaas...

— Epäilemättä, vastasi d'Artagnan, joka ei ollut koskaan saanut päähänsä ensimmäistä sääntöäkään latinan alkeista ja joka tietämättömyydellensä oli saattanut opettajansa epätoivoon; niin, epäilemättä, kyllähän semmoinen on.

— Onpa varmaan, sanoi herra de Tréville, joka oli vähän kirjamiehiä, ja herra de Benserade lausui sen minulle äskettäin ... malttakaas ... jahah, tämmöinen se on:

Timeo Danaos et dona ferentes.

Joka on niinpaljo kuin: "Pelkää vihollista, joka sinulle lahjoja antaa."

— Tämä timantti ei ole viholliselta, arvoisa herra, vastasi d'Artagnan, tämä on kuningattarelta.

— Kuningattarelta! oho! sanoi herra de Tréville. Sepä on toden totta oikein kuninkaallinen kalliskivi, joka vastaa tuhannen pistole'a niinkuin ei mitään. Kenen kautta on kuningatar jättänyt teille tämän lahjan?

— Hän antoi sen minulle itse.

— Missä?

— Sen kamarin viereisessä suojassa, jossa hän muutti pukua.

— Kuinka?

— Antaessaan minulle kätensä suudeltavaksi.

— Oletteko suudelleet kuningattaren kättä! huudahti herra de Tréville katsoen d'Artagnan'ia silmiin.

— Hänen Majesteettinsa on suonut minulle sen kunnian.

— Ja silminnäkiäin läsnäollessa? Varomaton, kolmasti varomaton!

— Ei, arvoisa herra, rauhoittukaa, ei sitä kukaan nähnyt, vastasi d'Artagnan, ja kertoi sitten herra de Tréville'lle, kuinka asia oli tapahtunut.

— Oh, ne naiset, ne naiset! huudahti vanha soturi, minä tunnen heidät hyvin tuosta haaveksivaisesta mielikuvituksestaan; kaikki salaperäinen heitä viehättää; no niin, te näitte käsivarren, siinä kaikki; jos tapaisitte kuningatarta, te ette tuntisi häntä; jos hän tapaisi teitä, hän ei tietäisi kuka te olette.

— Ei, mutta tämä timantti ... yritti nuori mies selittämään.

— Kuulkaas, sanoi herra de Tréville, tahdotteko, niin annan teille neuvon, hyvän neuvon, ystävän neuvon?

— Tehkää minulle se kunnia, arvoisa herra, vastasi d'Artagnan.

— No niin! menkää ensimmäisen juveloitsijan luokse, jonka käsiinne saatte, ja myökää tuo timantti hänelle mistä hinnasta hän vaan tahtoo sen ostaa; vaikka hän olisi mimmainen juutalainen, maksaa hän siitä ainakin kahdeksansataa pistole'a. Pistole'illa ei ole nimeä, nuori ystäväni, mutta tuolla sormuksella on hirvittävä, ja se voipi saattaa vaaraan omistajansa.

— Myöä tämä sormus! sormus, jonka olen saanut hallitsijattareltani! en koskaan! sanoi d'Artagnan.

— Kääntäkää sitten sen kanta sisäänpäin, hupsu raukka, sillä sen tietää jokainen ett'ei gaskonjalainen aateloispoika löydä tuommoisia kalleuksia äitinsä rasiasta.

— Te luulette siis minulla olevan pelon aihetta? kysyi d'Artagnan.

— Joka nukkuu ruutimiinan päällä silloinkuin sen tulilanka on jo sytytetty, saattaa pitää itsensä olevan hyvässä turvassa teihin verrattuna, nuori ystäväni.

— Peijakas! sanoi d'Artagnan, jota herra de Tréville'n vakava ääni alkoi tehdä levottomaksi; mitä on tehtävä?

— Olkaa aina varoillanne ennen kaikkia. Kardinaalilla on vankka muisti ja pitkä käsivarsi; uskokaa minua, hän tekee teille vielä kerta aika tepposet.

— Mitä niin?

— Heh, tiedänkö minä sitä! eikös hänellä ole kaikki hornan koukut käytettävinaan? Vähin, mitä teille saattaa tapahtua, on että joudutte kiini.

— Kuinka hän uskaltaisi otattaa kiini Hänen Majesteettinsa palveluksessa olevaa miestä?

— Eihän vain! mitenkäs Athokselle tehtiin! Kaikessa tapauksessa, nuori mies, uskokaa miestä, joka on kolmekymmentä vuotta hovielämässä ollut; elkää nukkuko turvallisuuden unta, muuten olette hukassa. Päinvastoin, minä sen sanon teille, nähkää vihollisia kaikkialla. Jos teidän kansanne hierotaan riitaa, välttäkää sitä, vaikka tuo riidanhieroja olisi vaan kymmenvuotias lapsi; jos teidän kimppuunne hyökätään yöllä tai päivällä, pötkikää pakoon, ilman tarvitsematta sitä hävetä; jos kuljette yli sillan, tunnustelkaa ensin lautoja, pelosta että joku lauta taittuisi jalkanne alla; jos astutte rakennuksellaan olevan talon ohitse, katsokaa ylöspäin, pelosta että joku kivi putoaisi päähänne; jos olette myöhäiseen liikkeellä, antakaa lakeijanne seurata itseänne täysissä aseissa, jos olette varma lakeijastanne. Epäilkää koko maailmaa, ystäväänne, veljeänne, lemmittyänne, ja juuri erittäinkin lemmittyänne.

D'Artagnan punastui.

— Lemmittyäni, toisti hän koneenomaisesti; ja minkätähden häntä enemmän kuin muita?

— Sentähden että lemmityt ovat kardinaalin suosituimpia apulaisia, soveliaimpia ei voi olla: nainen myy teidät kymmeneen pistole'en, muistakaa Dalilaa. — Tunnettehan pipliaa, hä?

D'Artagnan ajatteli lemmenkohtausta, jonka hänelle rouva Bonacieux oli täksi illaksi määrännyt; mutta meidän tulee sankarimme kiitokseksi lausua, että ne pahat luulot, joita herra de Tréville'llä oli naisista yleensä, eivät synnyttäneet hänessä vähintäkään epäilystä kaunista emäntäänsä kohtaan.

— Mutta kesken puheen, sanoi herra de Tréville, minne teidän toverinne ovat joutuneet?

— Minä tulin juuri tiedustamaan, ettekö te olisi heistä mitään kuulleet.

— En mitään.

— No niin, minä jätin heidät välille: Porthoksen Chantilly'yn, kaksintaistelu niskassa; Aramiksen Crèvecoeur'iin, luoti olkapäässä; Athoksen Amiens'iin, syytettynä väärän rahan teosta.

— Kas vaan! sanoi herra de Tréville: kuinkas te pääsitte pakoon?

— Ihmeen kautta, arvoisa herra, se minun täytyy sanoa, miekanpisto rinnassa, seivästettyäni kreivi de Wardes'in Calais'in tien viereen niinkuin perhosen seinälle.

— Kas vaan, kas vaan! vai de Wardes'in, kardinaalin miehen, Rochefort'in serkun. Malttakaas, ystäväni, päähäni pistää eräs ajatus.

— Sanokaa, arvoisa herra.

— Teidän sijassanne tekisin minä eräällä tavalla.

— Miten?

— Sillä välin kun Hänen ylhäisyytensä etsittäisi minua Pariisista, minä kaikessa hiljaisuudessa lähtisin Pikardiaan tiedustelemaan kolmea toveriani. Kylläpä, hiisi vieköön, he ansaitsevat sen pienen huomion teidän puoleltanne.

— Neuvo on hyvä, arvoisa herra, ja minä lähden huomenna.

— Huomenna! miksi ette tänäpäivänä?

— Tänä iltana, arvoisa herra, pidättää minua eräs tärkeä asia Pariisissa.

— Ai ai! nuori mies, varmaankin lemmenseikkoja? Olkaa varoillanne, sanon vieläkin: nainen meidät on turmioon saattanut, kaikki, niin monta kuin meitä on, ja saattaa meidät vieläkin turmioon, kaikki, niin monta kuin meitä on. Uskokaa minua, lähtekää tänä iltana.

— Mahdotonta, arvoisa herra.

— Olette siis antaneet kunniasananne?

— Olen.

— Sitten on asia toinen; mutta luvatkaa minulle, että ell'ette menetä henkeänne tänä yönä, niin lähdette huomenna.

— Sen lupaan.

— Tarvitteko rahaa?

— Minulla on vielä viisikymmentä pistole'a. Siinä on luullakseni niinpaljo kuin tarvitsen.

— Mutta toverinne?

— Luulen ett'eivät hekään ole puutteessa. Pariisista lähtiessä oli meillä kullakin seitsemänkymmentä viisi pistole'a taskussamme.

— Tapaanko teitä vielä ennen lähtöänne?

— Ette, luullaakseni, ainakaan ell'ei mitään uutta tapahdu.

— No onnea matkallenne siis!

— Kiitoksia, arvoisa herra.

Ja d'Artagnan heitti jäähyväiset herra de Tréville'lle, liikutettuna enemmän kuin koskaan hänen isällisestä huolenpidostansa muskettisotureitansa kohtaan.

Hän kävi sitten, toinentoisensa jälkeen, Athoksen, Porthoksen ja Aramiksen luona. Ei kukaan heistä ollut palannut. Heidän lakeijiansakin olivat poissa, eikä heistä ollut mitään tietoa enemmän toisesta kuin toisestakaan.

Hän olisi tiedustellut heidän lemmityiltänsäkin, mutta hän ei tuntenut Porthoksen eikä Aramiksen lemmittyä; Athoksella taasen ei ollutkaan.

Kulkiessaan henkivartijahotellin ohitse, loi hän silmäyksen talliin: kolme hevosta neljästä oli jo saapunut. Planchet, vallan hämmästyksissään, oli parhaillaan sukimassa niitä, ja oli jo kahdesta päässyt.

- Ah, herra, sanoi Planchet huomaten d'Artagnan'in, kuinka iloinen olen tavatessani teidät!
- Miksi niin, Planchet? kysyi nuori mies.
- Onko teillä luottamusta isäntäämme, herra Bonacieux'iin?
- Minullako? ei rahtuakaan.
- Sepä hyvä, herrani.
- Mutta mistä syystä tuo kysymys?
- Siitä, että teidän puhuessanne hänen kanssansa pidin minä häntä silmällä, kuulematta puhettanne; ja kuulkaahan, hänen haahmonsa muutti pari kolme kertaa väriä.
- Pah!
- Te, herra, ette sitä huomanneet, kun ajatuksenne olivat niin kiini siinä kirjeessä, jonka olitte juuri saaneet; mutta sen sijaan minä, joka tuon kirjeen oudon ilmestymisen tähden olin varoillani, en antanut ainoankaan hänen kasvonsa liikkeen jäädä itseltäni huomaamatta.
- Ja mitä havaitsit?
- Kavaluutta, herra.
- Todella?
- Ja vielä lisäksi, niinpian kuin olitte heittäneet hänet ja olitte kadonneet kadunkulman taakse, Bonacieux otti lakkinsa, sulki ovensa ja lähti juoksemaan päinvastaiseen suuntaan katua.
- Sinä olet totta tosiaan oikeassa, Planchet, kaikki tuo näyttää hyvin epäiltävältä, ja ole huoleti, ett'emme maksa vuokraamme, ennenkuin asia on selvillä.
- Te laskette pilaa, herra, mutta saattepahan nähdä.
- Mitäs tehdä, Planchet, mikä tapahtuu, on jo kirjoitettu!
- Te ette siis luovu tämäniltaisesta retkestänne?
- Päinvastoin, Planchet, kuta enemmän olen suutuksissani herra Bonacieux'ille, sitä mieluummin menen siihen lemmenkohtaukseen, mikä minulle on luvattu tuossa kirjeessä, joka sinua niin pelottaa.
- No niin, jos se on teidän päätöksenne, herra...
- Järkähtämätön päätökseni, ystäväni; siis, ole kello yhdeksän valmiina täällä hotellissa; minä tulen tänne sinua noutamaan.

Planchet, nähden viimeisenkin toivonsa menneeksi saada isäntänsä peräytymään aikomuksestaan, huokasi syvään ja rupesi sukimaan kolmatta hevosta.

Mutta d'Artagnan, joka perijuureltaan oli sangen varovainen poika, ei palannutkaan kotiansa, vaan meni päivällisille saman gaskonjalaisen papin luokse, joka neljän ystävyksen hätäaikana oli heille tarjonnut suklaatipäivälliset.

XXIV.

Paviljonki.

Kello yhdeksän oli d'Artagnan henkivartijahotellissa, hän tapasi Planchet'in aivan valmiina. Neljäs hevonen oli tullut.

Planchet oli varastettu musketilla ja pistoolilla.

D'Artagnan'illa oli miekkansa ja hän sovitti kaksi pistoolia vyöhönsä; sitte nousivat kumpikin hevosensa selkään ja lähtivät liikkeelle kaikessa hiljaisuudessa. Yö pimeni eikä kukaan nähnyt heidän lähtönsä. Planchet jäi isäntänsä jälkipuolelle, kulki kymmenen askelen päässä hänen takanansa.

D'Artagnan kulki rantatietä, meni ulos Conférence'n portin kautta ja noudatti sitä nykyään paljon kauniimpaa tietä, joka viepi Saint-Cloud'iin.

Niin kauvan kuin oltiin kaupungissa, pysyttihe Planchet sillä kunnioittavalla välimatkalla, johon hän oli asettunut; mutta sitä mukaa kuin tie tuli autiommaks ja pimeämmäksi, lähestyi hän vähitellen siihen määrään, että kun tultiin Boulogne'n metsään, hän jo kulki aivan herransa

rinnalla. Emmekä todella tarvitse peitellä, että suurten puitten huojuminen ja kuun loisto tummiin vesakoihin tekivät häntä sangen levottomaksi. D'Artagnan havaitsi että jotakin tavatonta liikkui hänen lakeijansa mielessä.

— Planchet, kysyi hän, mikäs vaivaa?

— Eikö teistä, herra, metsät ole ikäänkuin kirkkoja?

— Mitenkä niin, Planchet?

— Kumpaisissakaan ei uskalla äänekkäästi puhua.

— Miksi et uskalla äänekkäästi puhua? pelottaako?

— Niin, pelottaa että kuultaisiin.

— Pelottaa että kuultaisiin! Eihän meidän puheemme kenenkään mieltä loukkaa, eikä siis meitä kukaan soimanne puheistamme.

— Ah, herra, sanoi Planchet, palaten pinttyneesen ajatukseensa, kyllä sen Bonacieux'in kulmakarvoissa on jotakin piilevää ja hänen huultensa käynnissä jotakin vastenmielistä!

— Mikä saakeli sinua yhä ajaa ajattelemaan tuota Bonacieux'ia?

— Ihminen ajattelee mitä voipi, eikä mitä tahtoo.

— Sentähden että olet jänishousu, Planchet.

— Herra, elkäämme sekoittako varovaisuutta ja arkamaisuutta toisiinsa; varovaisuus on hyvä avu.

— Ja sinulla on hyviä avuja, eikö niin, Planchet?

— Herra, eikös tuolla kiillä musketin piippu? Emmeköhän kyykistyisi alemmaksi?

— Todella, mutisi d'Artagnan, jolle herra de Tréville'n neuvot ja varoitukset muistuvat mieleen; todella taitaa tuo elukka lopultakin saada minut pelkäämään. Hän pani hevosensa ravaamaan.

Planchet seurasi tarkasti isäntänsä liikkeitä, aivan niinkuin hän olisi ollut varjo, ja hänen ratsunsa ravasi rinnalla.

— Näinkös me ratsastamme koko yön, herra? kysyi hän.

— Ei, Planchet, sillä nyt olet sinä perillä.

— Kuinka, minäkö perillä? Entäs herra?

— Minä ajan vielä muutamia askelia.

— Ja herra jättää minut yksin tänne?

— Sinä pelkää, Planchet.

— En minä pelkää, mutta minä pyydän vaan saada huomauttaa herraa, että yö on sangen kylmä, ja vilu tuottaa luuvalon ja luuvaloinen lakeija on kurja palvelija, erittäinkin niin ripeälle isännälle kuin herra on.

— No niin, jos sinulla on kylmä, niin mene johonkin noihin kapakoihin, joita näet tuolla ja odota minua huomenaamuna kello kuusi portin edessä.

— Herra, minä join ja söin kunnan tavalla sillä écu'llä, jonka annoitte minulle tänä aamuna, niin että minulla ei ole ainoatakaan sous'ta vilustumisen varalle.

— Tuossa on puoli pistole'a. Hyvästi huomiseksi.

D'Artagnan laskeutui alas hevosensa selästä, heitti ohjakset Planchet'in käteen ja poistui nopeasti, mantteliinsa kääriytyneenä.

— Hyvä Jumala kuinka minua vilustaa! äännähti Planchet, sittenkuin hänen isäntänsä oli kadonnut näkyvistä; — ja kun hänellä oli kiire lämmittelemään, riensi hän kolkuttamaan erään talon portille, jolla oli kaikki kyläkapakan tuntomerkit.

Sillä välin d'Artagnan, joka oli poikennut eräälle pienelle syrjätielle, jatkoi matkaansa ja saapui Saint-Cloud'iin; mutta sen sijaan että hän olisi kulkenut valtatieä, kääntyi hän linnan taustalle, tuli eräälle kaukaiselle kujantapaiselle tielle ja joutui tuota pikaa osoitetun paviljongin edustalle. Se sijaitsi aivan autiolla paikalla. Korkea muuri, jonka kulmassa paviljonki oli, oli vastassa kujan puolella ja toisella puolella suojasi aita kulkevilta erästä pientä puutarhaa, jonka taustalla oli rappeutunut hökkeli.

Hän oli tullut lemmentaukselle, ja kun hänen ei oltu käsketty ilmoittamaan oloansa millään merkillä, herkesi hän odottamaan.

Ei niin risausta kuulunut; olisi voinut luulla olevansa sadan peninkulman päässä Pariisista. D'Artagnan nojauti aitaan vasten, heitettyään silmäyksensä taaksensa. Toisella puolen aita, puutarha ja tuota hökkeliä peitti pimeä usva syliinsä tuon äänettömyyden, jossa Pariisi nukkui, ammottava tyhjyys, äänettömyys, jossa vilkutti muutamia valopilkkuja, kuin virvatulia manalassa.

Mutta d'Artagnan'in silmissä kaikki esineet verhoutuivat viehättävään pukuun, kaikki hänen ajatuksensa olivat hymyilyä, kaikki synkkyedet läpikuultavia. Lemmenkohtauksen hetki oli kohta käsissä.

Ja todella muutamien minuuttien kuluttua paukuttikin Saint-Cloud'in tornikello laajasta, mylvivästä kidastaan verkalleen kymmenen lyöntiä.

Jotakin kammottavaa oli tuossa malmiäännessä, joka valittaen kajahteli yössä.

Mutta jokainen noista yönneistä, jotka muodostivat tuon odotetun hetken, värähteli sulosoituisesti nuoren miehen sydämessä.

Hänen silmänsä tähtäsivät kiinteästi tuota pientä paviljonkia muurin kulmauksessa, jonka kaikki ikkunat olivat luukuilla suljetut, paitsi yksi ainoa ensimmäisessä kerroksessa.

Ikkunan lävitse loisti lempeä valo, joka hopeoitsi parin kolmen ulkopuolelle puutarhaa ryhmittyneen niinipuun värähteleviä lehviä. Tietysti tuon pienen, somasti valaistun ikkunan takana odotti häntä kaunis rouva Bonacieux.

Tämän suloisen tunteen tuudittelemana odotti d'Artagnan noin puolen tuntia ilman vähintäkään maltittomuutta, silmät tähdäten tuota suloista pikku asuntoa, josta d'Artagnan näki osan kattoa, jonka kullatut liistat todistivat huoneen muutakin komeutta.

Saint-Cloud'in tornikello löi puoli yksitoista.

Tällä erää, ilman että d'Artagnan käsitti minkä vuoksi, väristys kiiti kautta hänen suoniensa. Ehkäpä kylmä alkoi häneen pystyä ja hän luuli sieluntuntemiseksi aivan pelkkää ruumiillista tuntemista.

Sitten pisti hänelle päähän, että hän kenties oli väärin lukenut ja että kohta oli määrätty kello yhdeksitoista.

Hän lähestyi ikkunaa, asettui erään valonsäteeseen kohdalle, veti kirjeen taskustaan ja luki; hän ei ollut väärin lukenut: kohta oli kuin olikin määrätty kello kymmeneksi.

Hän meni entiselle paikalleen, alkaen tulla jo vähän levottomaksi hiljaisuudesta ja yksinäisyydestä.

Kello löi yksitoista.

D'Artagnan alkoi pelätä täydellä todella, että jotakin oli tapahtunut rouva Bonacieux'ille.

Hän läpsäytti kolmasti kämmeneensä — rakastuneiden tavallinen merkki; — mutta ei kukaan vastannut: ei edes kaikukaan.

Silloin ajatteli hän vähän harmistuen, että ehkäpä nuori nainen oli nukkunut häntä odottaessaan.

Hän lähestyi muuria ja koetti kiivetä sen päälle; mutta muuri oli vasta rapattu ja d'Artagnan raapi turhaan kyntensä rikki.

Samassa tuli hän huomanneeksi puut, joiden lehviä kuu yhä hopeoitsi, ja kun yksi niistä taipui yli tien, arveli hän että noilta oksilta voisi luoda silmänsä paviljonkiin.

Puuhun oli helppo kiivetä. D'Artagnan muutoin oli vasta tuskin kahdenkymmenen vuotias, joten koulupojan voimankoetukset olivat siis vielä tuoreessa muistissa. Silmänräpäyksessä oli hän oksilla ja kirkkaiden lasiruutujen lävitse näkivät hänen silmänsä nyt aivan paviljongin sisään.

Outo näky, joka pani d'Artagnan'in värisemään kiireestä kantapäähän asti! Tuo lempeä loiste, tuo rauhallinen lamppu valaisi näkymöä, jossa vallitsi hirvittävä epäjärjestys; eräs ikkunanruutu oli rikki, huoneen ovi löyty sisään ja retkotti puoleksi särkyneenä saranoissaan; pöytä, jossa näytti olleen katettuna komea illallisen, oli kumollaan maassa; lattialla putelien palasia ja murskautuneita hedelmiä; kaikesta näkyi että huoneessa oli ollut tuima ja epätoivoinen taistelu: d'Artagnan oli tuossa kummassa sekasotkussa havaitsevinansa vaatteiden palasia ja veripilkkuja pöytäliinassa ja uutimissa.

Hän laskeutui kiireesti alas tielle, ja hänen sydämensä pamppaili hirveästi; hän tahtoi nähdä, eikö muitakin väkivallan jälkiä löytyisi.

Pieni hempeä valo loisti yhä vaan yön rauhallisuudessa. D'Artagnan huomasi silloin mitä hän ei ollut ennen huomannut, sillä ei mikään ollut häntä käskenyt tarkastelemaan, että siellä täällä tallatusta ja sotketusta maassa näkyi sekaisin ihmisjalkojen ja hevoscavioiden jälkiä. Siihen lisäksi vaunujen, jotka näyttivät tulleen Pariisista päin, pyörät olivat kulkeneet ristin rastin, tehden pehmeään maahan syviä uurteita, jotka eivät ulottuneet paviljonkia kauvemaksi ja kääntyivät takaisin Pariisia kohden.

Viimein löysi d'Artagnan, jatkaessaan tutkimuksiansa, muurin vieressä repaleisen naiskäsiin. Ja tuo käsine oli aivan uusi ja puhdas missä se ei ollut ryvettynyt likaisesta maasta. Se oli noita sulohajuisia käsineitä, joita rakastajat niin mielellään riistävät kauniista kätösestä.

Sitä mukaa kuin d'Artagnan teki havainnoitansa, yhä runsaampi ja kylmempi hiki kihosi hänen otsaltansa, hänen sydämensä puristui kokoon kauheasta tuskasta, hänen hengityksensä muuttui läähättäväksi; ja rauhoittaakseen mieltänsä koki hän kumminkin ajatella, ett'ei tuolla paviljongilla kenties ollut mitään yhteyttä rouva Bonacieux'in kanssa, että nuori nainen oli määrännyt

lemmenkohtauksen tuon paviljongin edustalla, eikä itse paviljongissa, ja että häntä oli pidättänyt Pariisissa palvelustoimensa ja ehkäpä puolisonsa luulevaisuus.

Mutta kaikki nuo lohduttavat olettamiset murtuivat, särkyivät, sortuivat kumoon sisällisen tuskan tunteesta, joka toisinaan valloittaa koko olentomme ja huutaen pakoittaa meitä kuulemaan, että joku suuri vaara on meitä uhkaamassa.

D'Artagnan tuli melkein kuin mielipuoleksi; hän juoksi suurta tietä, meni samalla tielle, jota hän oli tullut, kiiruhti lautalle tiedustelemaan lauttamieheltä.

Kello seitsemän aikaan illalla oli lauttamies kuljettanut yli virran mustaan kaapuun verhonnutta naista, joka näkyi kaikin tavoin tahtovan pysyä tuntemattomana; mutta juuri sen vuoksi olikin lauttamies kiinnittänyt häneen sitä suuremman huomion ja nähnyt silloin, että nainen oli nuori ja kaunis.

Siihen aikaan niinkuin nytkin oli paljo nuoria naisia, jotka menivät Saint-Cloud'iin ja jotka tahtoivat pysyä tuntemattomana, eikä d'Artagnan epäillyt silmänräpäystäkään ett'ei se ollut juuri rouva Bonacieux, jonka lauttamies oli nähnyt.

D'Artagnan käytti sitä valoa, joka loisti lauttamiehen majasta, lukeaksensa vielä kerran rouva Bonacieux'in kirjeen ja päästäksensä vakuutukseen, ett'ei hän ollut erhettynyt, että lemmenkohtaus oli tapahtuva Saint-Cloud'issa eikä minkään muun kadun varrella.

Kaikki liittyi todistamaan d'Artagnan'ille, ett'eivät hänen aavistuksensa olleet turhat, vaan että joku suuri onnettomuus oli tapahtunut.

Hän palasi juoksujalassa linnalle; hänestä tuntui niinkuin hänen poissa-ollessaan jotakin uutta olisi taas tapahtunut ja häntä siellä uudet havainnot odottivat.

Kuja oli yhä autio, ja sama rauhallinen, lempeä valo loisti ikkunasta.

D'Artagnan muisti silloin tuon mykän ja sokean hökkelin, joka epäilemättä oli jotakin nähnyt ja ehkä tietäisi jotakin kertoa.

Aitauksen portti oli suljettu, mutta hän hyppäsi aidan yli ja huolimatta kahlekoiran haukunnasta lähestyi hän majaa.

Ensi kolkutukseensa ei kuulunut mitään vastausta. Kuoleman hiljaisuus vallitsi siellä niinkuin paviljongissakin; mutta kun tämä hökkeli oli hänen ainoa keinonsa, jatkoi hän kolkutustaan.

Pian oli hän kuuleviansa sisältä hiljaista, pelonalaista liikuntaa, joka ikäänkuin tuntui vapisevan pelosta että sitä kuultaisiin.

Silloin d'Artagnan lakkasi kolkuttamasta ja pyysi äänellä, jossa oli niin paljo levottomuutta ja lupauksia, kauhua ja mielistelyä, että se oli omansa rauhoittamaan vaikka mitenkään pelästynyttä. Vihdoin eräs vanha, ränstynyt ikkunaluukku aukeni, tai paremmin raottui, mutta sulkeutui samassa kuin katala nurkassa palava lamppu valaisi d'Artagnan'in olkavyön, miekankahvan ja pistoolinperät. Mutta vaikka tuo liike oli nopea, sai d'Artagnan nähneeksi erään ukonnaaman.

— Taivaan nimessä, sanoi hän, kuulkaahan minua: minä odotan erästä, joka ei tule ja olen kuolla levottomuudesta. Onko näillä seuduin tapahtunut mitään onnettomuutta? puhukaa!

Ikkuna aukeni taas verkalleen ja sama naama näkyi uudestaan: se oli vaan kalpeampi kuin ensi kerralla.

D'Artagnan jutteli nyt suoraan koko asian, nimet vaan mainitsematta; hän kertoi, kuinka hänellä piti olla lemmenkohtaus erään nuoren naisen kanssa paviljongin edustalla ja kuinka, kun hän ei nähnyt ketään tulevan, hän oli noussut lehmukseen ja lampun valossa nähnyt huoneen hävitystilan.

Vanhus kuunteli tarkasti nykäytellen päätänsä merkiksi, että hän tunsu asian, ja kun d'Artagnan oli lopettanut, ravisti hän päätänsä katsannolla, joka ei tiennyt hyvää.

— Mitä ajattelette? huudahti d'Artagnan. Taivaan nimessä, puhukaahan toki!

— Oh, herra, sanoi vanhus, elköö kysykö minulta mitään, sillä jos minä kertoisin teille mitä olen nähnyt, ei siitä minulle hyvää seuraisi.

— Te olette siis jotakin nähneet? kysyi d'Artagnan. Siinä tapauksessa kertokaa taivaan nimessä! jatkoi hän, heittäen hänelle yhden pistole'n, kertokaa mitä olette nähneet, minä vakuutan aateliskunniani kautta, ett'ei yksikään ainoa teidän sanoistanne pääse minun huuliltani.

Vanhus näki niin paljon rehellisyyttä ja tuskaa d'Artagnan'in muodossa, että hän viittasi häntä kuuntelemaan ja alkoi sitten puhua matalalla äänellä:

Noin kello yhdeksän aikaan kuulin minä hälinää kadulta ja halusin tietää mitä se mahtoi olla, kun samassa lähestyttiin minun oveani ja minä huomasin että pyrittiin sisään. Kun minä olen köyhä enkä siis tarvitse pelätä että minulta mitään varastetaan, menin minä avaamaan ja näin kolme miestä muutamia askelia tästä. Varjossa oli vaunut, kaksi hevosta edessä ja vierellä ratsuhevosia. Ratsuhevoset olivat nähtävästi kolmen miehen, jotka olivat herraspuvussa.

— Ah, hyvät herrat! huudahdin minä, mitä tahdotte?

— Sinulla kaiketi on tikapuut? kysyi joukon päällikön näköinen mies.

— On, hyvä herra; puutarhatikkaat hedelmien poimintaa varten.

— Anna meille ne ja mene majaasi, tässä on yksi écu siitä, että sinua häiritsimme. Mutta varo vaan ett'et hiisku sanaakaan siitä mitä näet tai kuulet, (sillä sinä katselet ja kuuntelet, siitä olen varma, kielsinpä minä sinua kuinka paljon tahansa), muuten olet hukassa.

Näin sanottuaan heitti hän minulle yhden écu'n, jonka otin vastaan ja annoin hänelle tikapuut.

Suljettuani aitauksen portin heidän jälestänsä, olin minä menevinäni huoneeseni; vaan minä meninkin heti ulos takaovesta ja hiivin pimeässä varjossa aina tuon pensaston taakse, jonka sisästä saatoin nähdä kaikki, ollen itse näkymättömänä.

Nuo kolme miestä olivat hiljaa tuoneet vaunut lähemmäksi; vaunuista vetivät he esille pienen, paksun, lyhyen, harmaatukkaisten miehen, joka oli tummassa, kehnossa puvussa; tämä mies nousi varovasti tikapuita myöten, katseli salaa huoneen sisään, laskeutui sitten hiljaisiin askelin alas ja mutisi matalalla äänellä:

— Hän se on!

— Silloin paikalla se, joka oli minua puhutellut, lähestyi paviljongin porttia, avasi sen mukanansa olevalla avaimella, sulki sen takaisin ja katosi; samalla aikaa nuo toiset kaksi miestä nousivat tikapuulle; pieni vanhus jäi vaunun oven luokse, kuski piteli vaunuhevosia ja lakeija satulahevosia.

Yht'äkkiä kuului kovia huutoja paviljongista, eräs nainen juoksi ikkunaan ja avasi sen ikäänkuin hypätäksensä alas. Mutta kun hän huomasi ne kaksi miestä, vetäytyi hän takaisin; ne silloin hyppäsivät hänen perästänsä huoneeseen.

Sitten en enää mitään nähnyt; mutta minä kuulin, huonekalujen särkymistä. — Nainen huusi ja kutsui avuksi. Mutta kohta tukahtuivat hänen huutonsa; ne kolme miestä lähestyivät sitten taas ikkunaa, kantaen naista käsivarsillaan; kaksi laskeutui tikapuulle ja veivät hänet vaunuihin, jonne pieni vanhus meni hänen perästänsä. Se, joka jäi paviljonkiin, sulki ikkunan, tuli hetkisen perästä ulos oven kautta ja meni katsomaan, oliko nainen joutunut vaunuihin; hänen toverinsa odottivat häntä jo ratsailla ja hän hyppäsi vuorostaan oman hevosensa selkään; lakeija istui paikalleen kuskin viereen; vaunut, kolmen ratsastajan vartioimina, poistuivat hevosten juostessa täydessä nelisessä, ja siihen kaikki päättyi. Sen erän perästä en enää mitään nähnyt enkä kuullut.

D'Artagnan aivan masennuksissaan tuosta hirveästä uutisesta seiso liikkumatta ja myökkänä, jolla välin kaikki vihan ja lemmentekäuden raivottaret riehuivat hänen povessansa.

— Mutta, herrani, virkkoi vanhus, johon tuo äänetön epätoivo vaikutti paljon syvemmin kuin mitkään kyyneleet ja valitukset; no elkööhän toki murehtiko, eihän he häntä tappaneet, ja sehän on pääasia.

— Tiedättekö suunnilleen, sanoi d'Artagnan, kuka on se mies, joka tämän pirullisen työn etunenässä oli?

— Häntä en tuntenut.

— Mutta koska hän teitä puhutteli, te kaiketi näitte hänet?

— Ah! te haluatte tietää, minkä näköinen hän oli?

— Niin.

— Pitkä, laiha, mustaviiksinen, mustasilmäinen, ylhäisennäköinen herra.

— Se on taas sama mies, huudahti d'Artagnan; yhä ja aina vaan hän! Hän on minun vainolaiseni, kaikesta päättäen. Entäs toinen?

— Kuka?

— Se pieni.

— Oh! se ei ollut herrasmies, siitä olen varma; sitä paitsi hänellä ei ollut miekkaa, ja nuo muut kohtelivat häntä ilman vähintäkään kunnioitusta.

— Joku lakeija kai, mutisi d'Artagnan. Ah! nais-parka! kuinkahan he ovatkaan menetelleet hänen kanssansa!

— Te lupasitte minulle olla vaiti asiasta, sanoi ukko.

— Ja minä uudistan lupaukseni, olkaa vaan huoletti, minä olen aatelismies. Aatelismiehellä on vaan kunniasanansa, ja sen te olette saaneet vakuudeksi.

D'Artagnan lähti raadelluin sydämmin uudestaan lautalle. Toisin vuoroin ei hän voinut uskoa, että se todellakin oli rouva Bonacieux, ja hän toivoi tapaavansa hänet huomenna Louvressa; toisin vuoroin pelkäsi hän, että rouva Bonacieux'illä kenties oli joku toinen rakkaussuhde ja että joku luulevainen hänet yhdytti ja ryöstätti pois. Hän häilyi ajatuksesta toiseen, hän murehti ja oli epätoivossa.

— Oh! jos ystäväni olisivat täällä, huudahti hän, niin olisi minulla edes joku toivo löytää hänet; mutta kukas sen tiesi, kuinka heille on käynyt!

Yö oli melkein puolessa; nyt oli vaan Planchet saatava käsiin. D'Artagnan paluumatkallaan kolkutti joka kapakan ovelle, mistä vaan valkea näkyi; ei missään ollut Planchet'ia tavattavana.

Kuudennessa kapakassa alkoi hän jo arvella, että kaikki hakeminen oli turha. D'Artagnan oli käskenyt lakeijansa tapaamaan häntä kello kuusi aamulla, niin että tällä oli täysi oikeus olla siihen saakka missä hyvänsä.

Muutoin, nuorelle miehelle pisti päähän ajatus, että jos hän viipyisi niillä seuduin, missä tapaus oli tapahtunut, hän ehkä saisi jotain valaistusta tähän salaperäiseen asiaan. Kuudennessa kapakassa, niinkuin jo sanoimme, d'Artagnan siis pysähtyi, pyysi pullon viiniä, parasta lajia, istahti pimeimpään nurkkaan ja päätti ruveta sillä tavoin odottamaan päivää; mutta tälläkin kertaa pettyi hän, ja vaikka hän kuunteli pörhössä-korvin, ei hän kaikessa tuossa kirousten, pila- ja haukkumasanojen sekasotkussa, mikä vallitsi kisällien, lakeijojen ja ajurien kesken, joiden kunnioitettavaan seuraan hän nyt oli joutunut, voinut huomata mitään, joka olisi häntä johtanut ryöstetyn naisraukan jälille. Hänen oli siis pakko, sittenkuin hän ajan kuluksi ja epäluulojen välttämiseksi oli tyhjentänyt pullonsa, koettaa sijoittua nurkassansa mahdollisimman mukavaan asemaan ja ruveta nukkumaan, kävi miten kävi. Olihan d'Artagnan kahdenkymmenen vuotias, niinkuin muistetaan, ja siinä ijässä velkoo uni saamisensa säälimättä kaikkein murheellisimmiltakin sydämmiltä.

Kello kuuden seudussa aamulla heräsi d'Artagnan sillä nuutuneella mielellä, joka on tavallinen seuraus huonosti nukutusta yöstä. Hän tarkasti ja kopeloi itseään kokeeksi, oliko häneltä nukkuessa joutunut mitään pois, ja tavattuaan timanttisormuksen sormessaan, kukkaron taskussaan ja pistoolit vyöllänsä, nousi hän ylös, maksoi pullonsa ja meni katselemaan, eikö hänellä olisi parempaa onnea löytää lakeijaansa nyt aamulla kuin yöllä. Ja todella, ensimmäinen mitä hän näki harmaan, kostean sumun lävitse, oli hänen kelpo Planchet'insa, joka, pitäen suitsista kahta hevosta, odotti häntä erään pienen surkean kapakan portilla, jonka ohitse d'Artagnan yöllä oli kulkenut ilman että hänen mieleensääkään olisi juolahtanut hänen olevan siellä.

XXV.

Porthos.

Sen sijaan että olisi mennyt suoraan kotiinsa, d'Artagnan laskeutui satulasta herra de Tréville'n portilla ja nousi joutuisasti portaita ylös. Tällä kertaa oli hän päättänyt kertoa hänelle kaikki mitä oli tapahtunut. Epäilemättä antaisi hän hänelle hyviä neuvoja tässä asiassa; ja kun hän näki kuningatarta melkein joka päivä, voisi hän ehkä saada Hänen Majesteetiltansa urkituksi jotakin tietoa tuosta naisraukasta, jolle varmaankin aiottiin maksaa hänen alttiutensa kuningatarta kohtaan.

Herra de Tréville kuunteli nuoren miehen kertomusta vakavuudella, joka osoitti hänen näkevän tuossa tapauksessa muuta kuin rakkaudenseikkailua; ja kun d'Artagnan oli lopettanut, lausui hän:

— Hm! kaikessa tuossa tuntuu Hänen ylhäisyytensä jo penikulman päästä.

— Mitäs on tekeminen? kysyi d'Artagnan.

— Ei mitään, ei kerrassaan mitään tällä erää muuta kuin lähtekää Pariisista, niinkuin jo teille sanoin, niin pian kuin mahdollista. Minä tapaan kuningatarta ja kerron hänelle tuon naisraukan katoamisen, jota hän varmaankaan ei tiedä; se antaa hänelle johtoa, niin että palattuanne ehkä voin teille ilmoittaa hyviä uutisia. Luottakaa minuun vaan.

D'Artagnan tiesi että herra de Tréville, vaikka gaskonjalainen, ei tavallisesti luvannut mitään, vaan kun hän sattumalta mitä lupasi, täytti hän sen paljon suuremmassa määrässä kuin oli luvannut. D'Artagnan kumarsi siis jäähyväisiksi, täynnä kiitollisuutta sekä menneistä että tulevista, ja tuo oiva kapteeni, joka puolestaan osoitti suurta mieltymystä noin rohkeaan ja lujaluontoiseen mieheen, puristi hänen kättänsä toivottaen hänelle onnellista matkaa.

Päättäneenä heti tehdä herra de Tréville'n neuvojen mukaan, d'Artagnan suuntasi kulkunsa Fossoyeurs'in kadulle säälimään matkatarpeitansa kuntoon. Kotiansa läheistyissään näki hän herra Bonacieux'in aamupuvussaan seisovan portillansa. Kaikki, mitä varovainen Planchet eilen oli hänelle puhunut hänen talonisäntänsä pahaa ennustavasta ulkomuodosta, johtui nyt hänen mieleensä, ja hän katseli Bonacieux'ia tarkemmasti kuin koskaan ennen. Ja todella, paitsi tuota kellahtavaa ja kivuliasta kalpeutta, joka näyttää sappea sekoittuneen vereen ja joka muutoin saattoi olla satunnaistakin, d'Artagnan havaitsi jonkunmoista kavalaa vilppiä hänen tavallisissa muotonsa piirteissä. Konna ei naura samalla tavoin kun kunnan ihminen, tekopyhä ei itke samallaisia kyyneliä kuin rehellinen ihminen. Kaikki vilpillisyys on naamio, ja olkoon se laitettu kuinka hyvin tahansa, aina se kuitenkin tarkalle katselijalle jättää tilaisuuden nähdä vähän itse muotoakin.

D'Artagnan'ista näytti siis, että Bonacienx'illä oli naamio, ja vieläpä mitä ilkein.

Inhon valtaamana aikoi d'Artagnan sentähden mennä hänen sivuitsensa mitään virkkaamatta, mutta niinkuin eilenkin, Bonacieux taas alotti puheen.

— Kas vaan, nuori mies! sanoi hän, näyttääpä kuin me viettäisimme karnevaali-öitä! kello seitsemän aamua, hemmetti sentään! Näyttääpä kuin te kääntäisitte tavallisen aikajärjestyksen ylösalaisin, kuin tulette kotia siihen aikaan kuin muut menevät ulos.

— Teitä ei voi syyttää samasta, mestari Bonacieux, sanoi d'Artagnan, te olette hyvän järjestyksen esikuva. Todella, kun omistaa niin kauniin ja nuoren vaimon, ei tarvitse juosta onneaan tapailemassa: onni tulee tapaamaan teitä; eikö niin, herra Bonacieux?

Bonacieux kävi kalpeaksi kuin kuolema ja hän väänsi suutansa hymyyn.

— Ah, ah! sanoi Bonacieux, olettepa aika pilanpuhuja. Mutta missä hiidessä olette juosseet yön, nuori ystäväni? Näyttääpä kuin kulkemanne tiet eivät olisi olleet varsin puhtaita.

D'Artagnan loi silmänsä ryvettyneihin saappaihinsa; mutta samalla joutui hän näkemään kauppiaan jalkineet; oli voinut luulla hänen rämpineen samoissa rapakoissa; molempien saappaat olivat aivan samallaisessa ryötässä.

Silloin yht'äkkiä d'Artagnan'in päähän pälkähti ajatus. Pieni, paksu, lyhyt, harmaatukkainen, lakeijantapainen, kehoissa vaatteissa oleva mies, jota vartijaväkenä olevat miekkamiehet epäkunnioituksella kohtelivat, se oli varmaan itse Bonacieux! Puoliso oli johtanut vaimonsa ryöstöä.

D'Artagnan tunsi hirveän halun karata kauppiaan kurkkuun ja kuristaa hänet; mutta, niinkuin olemme sanoneet, d'Artagnan oli varovainen mies ja hän maltoi mielensä. Mutta mielenliikutus oli niin silmännähtävä hänen muodollansa, että Bonacieux peljästy ja koki vetäytyä askeleen taaksepäin; mutta hän oli juuri portin edessä, joka oli kiini, ja se este pakoitti häntä pysymään asemillansa.

— No niin! mutta ystäväni te, joka tässä pilaa laskette, sanoi d'Artagnan, jospa minun jalkineeni tarvitsevatkin sienellä pyyhkimistä, niin kylläpä teidän sukkanne ja kenkänne tarvitsevat ainakin harjaa. Olettekohan tekin mahtaneet olla yöjuoksulla, mestari Bonacieux? Peijakas! sepä olisi anteeksiantamatonta teidän ikäisellenne miehelle, semminkin semmoiselle, jolla on niin kaunis nuori vaimo kuin teillä.

— Oh, en toki, Jumala nähköön, sanoi Bonacieux, mutta eilen lähdin käymään Saint-Mandé'ssa kuulustelemassa itselleni palvelustyttöä, kun en millään muotoa voi tulla toimeen ilman, ja kun tiet sinne olivat huonot, sain sillä matkalla kaiken tämän lian, enkä ole vielä ennättänyt sitä saada pois.

Paikka, jonka Bonacieux ilmoitti olleen matkansa päämääränä, yhä vahvisti niitä epäluuloja, jotka d'Artagnan'issa olivat syntyneet. Bonacieux oli näet nimittänyt Saint-Mandé'n, sentähden että Saint-Mandé on juuri ihan vastapäisellä puolella kuin Saint-Cloud.

Tämä todenmukaisuus oli hänelle ensimmäiseksi lohdukkeeksi. Jos Bonacieux tiesi missä hänen vaimonsa oli, saattoi aina, viimeisiä keinoja käyttämällä, pakoittaa kauppamiehen avaamaan leukansa ja päästämään salaisuutensa ulos. Oli nyt vaan muuttaminen todenmukaisuus varmuudeksi.

— Anteeksi, hyvä herra Bonacieux, jos menettelen teidän kanssanne aivan kursailematta, sanoi d'Artagnan; mutta ei mikään kiihoita niinkuin nukkumattomuus, jonka vuoksi minua kauheasti janottaa; sallikaa minun juoda lasi vettä luonanne; tiedättehän ett'ei semmoista kielletä näin naapurien kesken.

Ja odottamatta isäntänsä myöntymystä, d'Artagnan meni joutuisasti sisään ja katsahti vuoteelle. Vuode oli käyttämätön. Bonacieux ei ollut maannut. Hän oli siis palannut kotiansa vasta tunti tai pari takaperin; hän oli seurannut vaimoansa sinne minne hänet oli viety, tai ainakin ensimmäiseen muuttopaikkaan asti.

— Kiitoksia, mestari Bonacieux, sanoi d'Artagnan tyhjentäen lasinsa, siinä kaikki, mitä teiltä pyysin. Ja nyt menen huoneeseni, ja annan Planchetin harjata saappaani ja kun hän on saanut ne puhdistetuksi, lähetän hänet jos tahdotte, harjaamaan teidän kenkänne.

Hän jätti kauppiaan aivan ällistyksiinsä noin oudoista jäähyväisistä ja arvelemaan, eikö hän ollut antanut kolahduksen omalle itselleen.

Ylinnä portailla tapasi hän Planchet'in perin säikähdyksissä.

— Ah! herra, huudahti Planchet huomattuaan isäntänsä, nyt ovat taas asiat pahasti, ja minä olen ikävällä odottanut tuloanne.

— Mikä nyt hätänä? kysyi d'Artagnan.

— Oh! herrani, vaikka sata, vaikka tuhannen kertaa koettaisitte, ette voisi arvata, kuka on käynyt täällä tapaamassa teitä poissa-ollessanne.

— Milloin?

— Siitä on puoli tuntia, te olitte silloin herra de Tréville'n luona.

— Kuka täällä siis oli? sanokaa jo.

- Herra de Cavois.
  - Herra de Cavois?
  - Omassa persoonassaan.
  - Hänen ylhäisyytensä henkivartijakapteeni.
  - Juuri hän itse.
  - Tuliko hän minua vangitsemaan?
  - Sitä minä varajan, herra, vaikka hän olikin niin imelän näköinen.
  - Oliko hän imelän näköinen, sanot?
  - Hän oli vallan pelkkää hunajaa, herrani.
  - Todella?
  - Hän sanoi tulevansa Hänen ylhäisyytensä puolesta, joka tahtoisi teille paljon hyvää suoda, pyytämään teitä tulemaan hänen kanssansa Palais-Royal'iin.
  - Ja mitä sinä vastasit?
  - Että se oli mahdotonta koska te olitte poissa kotoa, niinkuin hän saattoi huomata.
  - Mitä hän silloin sanoi?
  - Että teidän ei pitäisi heittää tulematta hänen luoksensa päivemmällä; sitten lisäsi hän hiljaa: sano herrallesi että Hänen ylhäisyytensä on täydellisesti suosiollinen häntä kohtaan ja että hänen onnensa ehkä on tämän puhuttelun varassa.
  - Paula on vähän liian kömpelö kardinaalin asettamaksi, sanoi nuori mies hymyillen.
  - Kylläpä minäkin näin sen paulaksi ja vastasin että te olette palattuanne kovin pahoillanne.
  - Minne hän on mennyt? kysyi sitten herra de Cavois.
  - Champagne'n Troyes'iin, vastasin minä.
  - Ja milloin hän meni?
  - Eilen illalla.
  - Planchet, ystäväni, keskeytti d'Artagnan, sinä olet toden totta kallisarvoinen mies.
  - Nähkääs herrani, minä ajattelin että jos te tahdotte tavata herra de Cavois'ia, on kyllä aika sittenkin peruuttaa minun ilmoitukseni sanomalla ett'ette olleetkaan poissa; minä jään siinä tapauksessa valhettelijaksi, ja kun minä en ole mikään aatelismies, niin saanhan minä valhetella.
  - Ole huoleti, Planchet, et sinä saa valhettelijan mainetta: me lähdemme neljännestantunnin perästä.
  - Juuri sen neuvon aivon teille antaa, herrani; ja tahtomatta olla liian utelias, minne lähdemme?
  - No peijakas! juuri vastahakaan kuin minne sanoit minun menneen. Muutoin, eiköhän sinulla ole yhtä kiire saada tietoja Grimaud'ista, Mousqueton'ista ja Bazin'ista kuin minulla Athoksesta, Porthoksesta ja Aramiksesta!
  - Kyllä, herrani, sanoi Planchet, ja minä lähden milloin tahdotte; maaseudun ilma sopii meille luullakseni tällä erää paremmin kuin Pariisiin. Sen vuoksi...
  - Sen vuoksi laita matkalaukku järjestykseensä ja lähtekäämme; minä lähden ennakoita, taskussa-käsin, ett'ei meitä epäiltäisi vähääkään. Sinä yhdyt minuun henkivartijahotellissa. Mutta kesken puheen, Planchet, minä luulen olevasi oikeassa tuon meidän isäntämme suhteen, ja että hän varmaan on aika veijari.
  - Ah! uskokaa minua, herra, kun minä mitä sanon; minä olen fysionomisti.
- D'Artagnan meni edeltäkäsikin, suostumuksen mukaan; ja ett'ei hänen tarvitsisi soimata itseänsä, kävi hän vielä kerran viimeisen ystävänsä asunnoissa: heistä ei ollut mitään tietoja tullut; ainoastaan eräs sulohajuinen, kauniilla, sujuvalla päällekirjoituksella varustettu kirje oli tullut Aramikselle. D'Artagnan otti sen saattaaksensa perille. Kymmenen minuutin perästä Planchet yhtyi häneen henkivartijahotellin tallissa. D'Artagnan oli ajan voitoksi jo satuloinut hevosensa.
- Hyvä, sanoi hän Planchet'ille, kun tämä oli köyttänyt matkalaukun satulaan kiini; mutta satuloitse nyt vielä nuokin kolme, niin lähdemme.
  - Luuletteko meidän pääsevän nopeammin, jos meillä on kaksi hevosta kumpaisellakin? kysyi Planchet pilalla.
  - En, herra pilkkakirves, vastasi d'Artagnan, mutta neljällä hevosellamme voimme tuoda kotiin kolme ystäväämme, jos vaan löydämme ne vielä hengissä.
  - Joka olisi suuri onnenkohtaus, vastasi Planchet.

— Olisippa kylläkin, sanoi d'Artagnan, nousten hevosensa selkään.

Ja he lähtivät nyt henkivartijahotellista, eroten kumpikin eri päällensä katua, toisen kun oli lähteminen kaupungista La Villette'n ja toisen taas Montmartre'n tulliportin kautta, yhtyäkseen sitten Saint-Denis'in toisella puolen; tämä sotatemppu, kumpaisenkin puolelta yhtä täsmällisesti suoritettuna, menestyi erinomaisesti. D'Artagnan ja Planchet saapuivat yht'aikaa edeltä sovittuun määräpaikkaan.

Planchet oli, se täytyy tässä sanoa, rohkeampi päivällä kuin yöllä.

Mutta hänen luontoperäinen varovaisuutensa ei häntä jättänyt hetkeksikään; hän ei ollut unhottanut ainoatakaan ensimmäisen retken tapauksista ja hän piti vihollisina kaikkia ketä matkalla kohtasi. Siitä seurasi, että hänellä oli lakkaamatta lakki kourassa, josta tavasta hän sai d'Artagnan'ilta ankaria nuhteita, hän kun pelkäsi että Planchet'ia moisen kohteliaisuuden tähden luultaisiin vaan jonkun vähä-arvoisen herran palvelijaksi.

Sillä välin, vaikuttiko Planchet'in nöyryys niin suuresti ohikulkeviin, vai eikö tällä kertaa ketään oltu asetettu nuoren miehen kulkua estämään, meidän molemmat matkustajamme saapuivat Chantilly'yn ilman mitään kohtauksia ja laskeutuivat satulasta Grand-Saint-Martin'in hotelliin luona, saman, jossa olivat pysähtyneet ensimmäiselläkin matkallansa.

Isäntä, nähdessään nuoren miehen, jota seurasi lakeija ja kaksi varahevosta, astui kunnioittavasti oven kynnykselle. Kun oli jo matkattu yksitoista peninkulmaa, katsoi d'Artagnan parhaaksi pysähtyä tähän hotelliin, olipa Porthos siellä tai ei. Sitä paitsi oli ehkä vähän varomatonta ruveta paikalla tiedustelevaan, kuinka muskettisoturille oli käynyt. Näiden mietteiden lopputulokseksi jäi, että d'Artagnan laskeutui satulasta kysymättä mitään tietoja kestäen, jätti hevoset lakeijansa huostaan, astui sisälle muutamaan pieneen kamariin, joka oli semmoisia vieraita varten, mitkä halusivat olla yksinään, ja pyysi isännän tuomaan pullon parasta viiniänsä ja laittamaan niin hyvän aamiaisen kuin mahdollista, pyyntö, joka yhä vahvisti sitä hyvää ajatusta, minkä isäntä oli saanut matkustajastansa ensi katsannolla.

Ja niinpä d'Artagnan'ia palveltiinkin ihmeteltävällä nopeudella.

Henkivartijarykmenttiin palkattiin kuningaskunnan ensimmäisiä aatelismiehiä ja d'Artagnan, lakeijan seuraamana ja matkustaen neljällä pulskalla hevosella, ei yksinkertaisessa univormussakaan voinut olla herättämättä huomiota. Ravintolanisäntä tahtoi häntä palvella itse; sen havaiten d'Artagnan käski hänen tuoda kaksi lasia ja alotti seuraavan keskustelun:

— Kunniani kautta, sanoi hän täyttäen lasit, minä olen pyytänyt teidän parasta viiniänne, isäntä hyvä, vaan jos olette minua pettäneet, rankaisen minä teitä omalla rikoksellanne, koskapa teidän, kun minä inhoan yksin juomista, tulee juoda minun kanssani. Ottakaa siis tämä lasi ja juokaa. Mutta minkäs kunniaksi me juomme, malttakaas, ett'emme loukkaisi mitään arkaa kohtaa? Juokaamme teidän ravintolanne menestykseksi.

— Teidän herruutenne osoittaa minulle kovin suuren kunnian, sanoi isäntä, ja minä kiitän teitä vilpittömästi teidän toivotuksestanne.

— Mutta elköö ymmärtäkö minua väärin, sanoi d'Artagnan, tässä maljassa on enemmän itsekkäisyyttä kuin ehkä luulettekaan: ainoastaan kukoistavissa ravintoloissa saa hyvän kohtelun; rappiolla olevissa menee kaikki mullin mallin ja matkustajat joutuvat isännän kehnouden uhriksi; no niin, minä, joka matkustelen paljon ja erittäinkin tätä tietä tahtoisin nähdä kaikkien ravintolanisäntien menestyvän.

— Todella, sanoi isäntä, minusta näyttää kuin minulla ei olisi ensi kerta kunnia nähdä herraa täällä.

— Pah! olen ainakin kymmenen kertaa käynyt Chantilly'ssä ja niillä kymmenellä kerralla olen varsinkin kolmasti tai neljästi pysähtynyt teidän ravintolassanne. Malttakaas, olinhan täällä noin kymmenen tai kaksitoista päivää takaperin; seurana oli minulla ystäviä, muskettisotureita, josta on todistuksena se, että eräs heistä joutui riitaan muutaman vieraan kanssa, erään tuntemattoman, erään miehen, joka hieroi hänen kanssaan tappelua en tiedä mistä syystä.

— Ah! aivan oikein! sanoi isäntä, sen muistan vallan hyvin. Eikös teidän herruutenne tarkoita herra Porthosta.

— Juuri se oli minun matkatoverini nimi. Jumalan tähden, sanokaa, isäntä hyvä, onko hänelle tapahtunut jotakin onnettomuutta?

— Mutta teidän herruutenne olisi pitänyt havaita, ett'ei hän pystynyt jatkamaan matkaansa.

— Todella, hän lupasi meille yhtyä jälkeenpäin joukkoomme eikä häntä sen koommin näkynyt ei kuulunut.

— Hän on tehnyt meille kunnian jäädä tänne.

— Kuinka! onko hän tehnyt teille kunnian jäädä tänne?

— On, herra, aivan tähän ravintolaan; me olemme hänen tähtensä varsin levottomia.

— Kuinka niin?

— Muutamien velkojen vuoksi, joita hän on tehnyt.

— Mitäs siitä! hän kyllä maksaa velkansa.

— Ah, herra, te vuodatatte totta tosiaan palsamia minun vereeni! Me olemme antaneet hänelle sangen paljon rätinkiin, ja tänä aamuna sanoi päällepäätteeksi haavalääkäri, että ell'ei herra Porthos maksa hänelle, hän on vaativa maksunsa minulta, koska muka minä lähetin häntä noutamaan.

— Mutta onko herra Porthos siis haavoitettu?

— Sitä en tiedä sanoa, herra.

— Kuinka, sitä ette tiedä sanoa? teidän kai se pitäisi parhaiten tietää.

— Niin, mutta meidän tilassamme ei sanota kaikkea mitä tiedetään, herra, semminkin kun meille on ilmoitettu, että korvamme saavat vastata kielestämme.

— No niin! mutta saanko tavata herra Porthosta?

— Tietysti. Nouskaa portaita ensimmäiseen kerrokseen ja kolkuttakaa numero yhdelle. Mutta ilmoittakaa ensin ken olette.

— Kuinka, ilmoittaakko ken olen?

— Niin, sillä muutoin teille voisi käydä pahoin.

— Mitä pahaa minulle voisi tapahtua?

— Herra Porthos saattaa luulla teitä talonväeksi ja vihan puuskassa sysätä miekan teidän ruumiinne lävitse tai ampua luodin otsaanne.

— Mitä te sitte olette hänelle tehneet?

— Me olemme vaan pyytäneet häneltä rahaa.

— Ah! peijakas, kyllä jo ymmärrän; semmoiset pyynnöt ottaa herra Porthos kovin pahaksensa silloinkuin hänellä ei ole rahoja; mutta minä tiedän, että hänellä niitä tällä kertaa kyllä on.

— Sitä mekin olemme ajatelleet, herra; kun me pidämme taloutemme hyvässä kunnossa ja teemme tilit ja laskut viikottain, tarjosimme kahdeksan päivän kuluttua hänelle rätinkiämme, mutta me näytimme tulleen sopimattomaan aikaan, sillä ensi sanalla, jonka puhuimme asiasta, lähetti hän meille vastaan tuhannen tulimmaisaa; se on totta, että hän oli pelannut edellisenä iltana.

— Kuinka, oliko hän pelannut edellisenä iltana, ja kenenkä kanssa?

— Oh! Jumala nähköön, kuka sen tietää? erään herran kanssa, joka matkusti tästä ohitse ja jolle hän esitteli pelin lansnehtiä.

— Vai niin; tuo onneton menetti kaikki.

— Yksin hevosensakin, herrani, sillä kun matkustaja oli lähdössä, havaitsimme että hänen lakeijansa satuloitsi herra Porthoksen hevosen. Silloin me huomautimme häntä siitä, mutta hän vastasi, että me sekaannuimme asiaan, joka ei meitä koske ja että hevonen on hänen. Silloin heti ilmoitimme herra Porthokselle asiasta, mutta hän vastuutti meille, että me olemme konnia, kun epäilemme aatelismiehen sanaa ja että koska hän oli sanonut hevosen olevan hänen omansa, se tietysti oli hänen.

— Minä tunnen hänet hyvin tuosta, sanoi d'Artagnan.

— Silloin, jatkoi isäntä, annoin vastata hänelle, että siitä hetkestä, jolloin näytti selvältä, ett'emme sopineet maksun suhteen, minä toivoin, että hän hyvántahtoisesti ainakin myöntyisi osoittamaan tuota hyvántahtoisuuttansa meidän ammattiveljeämme, l'Aigle-d'Or'in ravintolan isäntää kohtaan, muuttamalla sinne; mutta herra Porthos lähetti semmoisen vastauksen, että koska minun ravintolani on parempi, pysyi hän siinä.

Tämä vastaus oli liian hyvittelevä, vaatiakseni häntä enää lähtemään pois. Minä vaan pyysin häntä luopumaan kamaristansa, joka on paras koko ravintolassa, ja tyytymään eräsen pieneen somaan suojaan kolmannessa kerrassa. Mutta siihen herra Porthos vastasi, että kun hän parhaillaan odotteli lemmittyänsä, joka oli hovin kaikkein ylhäisimpiä naisia, minun tulisi ymmärtää, että huone, jossa hän suvaitsi asua luonani, oli sekin vielä huononpuolinen semmoista henkilöä varten.

Mutta kumminkin, hyvin tunnustaen hänen sanansa oikeiksi, luulin pitäväni pysyä vaatimuksissani; vaan ilman vaivautumatta enää edes keskusteluun kanssani, hän otti pistoolinsa, asetti sen yöpöydällensä ja julisti, että ensi sanalla, joka hänelle virkattaisiin mistään muuttamisesta joko ulos tai sisään, hän ampuisi luodin sen kalloon, joka olisi kylliksi varomaton sekaantumaan hänen asioihinsa.

Siitä lähtien ei olekaan kukaan mennyt hänen huoneesensa, paitsi hänen oma palvelijansa.

— Mousqueton on siis täällä?

— On, herra; viisi päivää hänen lähtemisensä jälkeen palasi hän sangen huonolla tuulella puolestansa; hänellä näytti myös olleen ikävyyksiä matkalla. Kovaksi onneksi on hän

nopsajalkaisempi kuin hänen herransa, jonka vuoksi hän isäntänsä tähden kääntää koko talon ylös-alaisin, sillä hän, luullen häneltä kiellettävän mitä hän pyytäisi, ottaa kaikki tarpeensa omin lupinsa.

— Asia on todella niin, sanoi d'Artagnan, että minä aina olen huomannut Mousqueton'issa erinomaisen suuren alttiuden ja ymmärryksen.

— Mahdollista kyllä, herra, mutta ajatelkaapas, jos minä vaan neljäkään kertaa vuodessa satun tekemisiin mokoman ymmärryksen ja alttiuden kanssa, olen minä hävinnyt mies.

— Eikö mitä, sillä Porthos maksaa kaikki.

— Hm! virkkoi isäntä epäillen.

— Hän on erään sangen ylhäisen naisen suosikki, eikä hän tuommoisen mitättömän summan vuoksi jätä häntä pulaan.

— Jos uskaltaisin sanoa mitä minä luulen siitä asiasta...

— Mitäkö luulette?

— Sanonpa vielä enemmän: mitä tiedän siitä asiasta.

— Mitäkö tiedätte?

— Ja mistä olen aivan varmakin.

— Mistäkö olette varma? — no sanokaapa.

— Sanon että minä tunnen tuon ylhäisen naisen.

— Te?

— Niin juuri, minä.

— Kuinka te hänet tunnette?

— Oh, herrani, jos luulisin voivani luottaa teidän vaitioloonne...

— Puhukaa vaan, aatelisen kunniani kautta, te ette tarvitse katua luottamustanne.

— No niin! herra, ymmärrättehän, levottomuus ajaa ihmistä kaikellaisiin.

— Mitä siis olette tehneet?

— Oh, en mitään, jota ei velkoja olisi oikeutettu tekemään.

— No mitä sitten?

— Herra Porthos jätti meille kirjelipun, joka oli menevä tuolle herttuattarelle, ja käski viemään sen postiin. Hänen palvelijansa ei ollut vielä silloin palannut. Kun hän ei voinut lähteä huoneestansa, täytyi hänen antaa asiansa meidän toimitettavaksi.

— Entäs sitten?

— Sen sijaan että olisin pannut sen postiin, joka ei koskaan ole oikein varma, käytin hyväkseni erään palvelijani menoa Pariisiin ja käskin hänen viemään kirjeen herttuattarelle itselleen. Sillä tavoinhan täytimme herra Porthoksen pyynnön, hän kun oli käskenyt meidän toimittamaan kirjeen perille; eikö niin?

— Niinpä niin.

— No, tiedättekös, herra, kuka tuo ylhäinen nainen sitten on?

— En; minä olen kuullut herra Porthoksen puhuvan hänestä, siinä kaikki.

— Tiedättekö, kuka tuo luuloiteltu herttuatar on?

— Sanon vielä uudestaan, en tunne häntä.

— Se on eräs vanha prokuraattorin rouva Châtelet'issa, nimeltään rouva Coquenard, joka on vähintään viidenkymmenen vuotias ja on vielä olevinaan muka lemmenkateinen. Se tuntui minusta myöskin sangen omituiselta, että mikään herttuatar asuisi Ours'in kadulla.

— Kuinka te sen tiedätte että hän on lemmenkateinen?

— Koska hän vihastui kovin ottaessaan tuon kirjeen, ja sanoi että herra Porthos oli kevytmielinen olento, ja että hän varmaankin taas jonkun naisen tähden oli saanut tuon miekanpiston.

— Onkos hän sitten saanut miekanpiston?

— Ah, Jumalani, mitä olenkaan sanonut!

— Te olette sanoneet, että Porthos on saanut miekanpiston.

— Niin; mutta hän on kovasti kieltänyt minun sitä sanomasta.

— Minkätähden?

— Hiisi viekөөn, sentähden, että hän oli kehunut seivästävönsä tuon tuntemattoman herran, jonka kanssa te jätitte hänet riitelemään, vaan että tuntematon päinvastoin, kaikesta ylvästelemisestä huolimatta, kaatoi hänet maahan. No niin, kun herra Porthos on sangen kopea herra, paitsi herttuatartansa kohtaan, jota hän luuli voivansa miellyttää kertomalla koko seikkailunsa, hän ei tahdo kellenkään tunnustaa saaneensa miekan pistoa.

— Siis miekanpisto se on, joka häntä vuoteella pidättää?

— Ja aika miekanpisto, sen vakuutan. Teidän ystävöinne mahtaa olla peräti sitkeähenkinen.

— Te olitte siis katsomassa taistelua?

— Herra, minä seurasin heitä uteliaisuudesta, ja siten näin minä koko taistelun, ilman että taistelijat näkivät minua.

— Ja kuinka se kävi?

— Oh! ei se kaukaa kestänyt, sen vakuutan. He rupesivat asentoon; vieras herra teki miekallansa semmoisen tempun, että ennenkuin herra Porthos ehti vielä kunnollisesti alkaa, oli hänellä jo kolme tuumaa rautaa rinnassansa. Hän kaatui seljälleen; vieras herra laski miekan kärjen hänen kurkkunsa päälle ja herra Porthos, nähden joutuneensa vastustajansa valtaan, tunnusti itsensä voitetuksi. Silloin vieras kysyi hänen nimeänsä ja kuultuansa että hänen nimensä oli Porthos eikä d'Artagnan, ojensi hän hänelle kätensä, saattoi hänet takaisin tänne ravintolaan, nousi hevosensa selkään ja katosi.

— Siis hän oli tahtonut käydä d'Artagnan'in kimppuun, tuo vieras herra?

— Siltä se näytti.

— Ja tiedättekö minne hän on joutunut?

— En; minä en ollut häntä nähnyt koskaan sitä ennen, enkä ole sittemminkään häntä enää nähnyt.

— Hyvä on; nyt tiedän mitä tahdoinkin tietää. No niin, te sanoitte herra Porthoksen huoneen olevan ensimmäisessä kerrassa, numero 1?

— Niin, herrani, kaunein huone koko ravintolassa; minulla olisi ollut jo tilaisuus kymmenen kertaa saada se hyyrätyksi.

— Pah! olkaa huoleti sanoi d'Artagnan nauraen; herra Porthos kyllä suorittaa kaikki herttuatar Coquenard'in rahoilla.

— Oh, herra, prokuraattorin rouva tai herttuatar, yhtä kaikki, jos hän vaan hellittäisi kukkaron nauhoja; mutta hän oli nimenomaan vastannut, että hän oli jo väsynyt herra Porthoksen vaatimuksiin ja uskottomuuksiin, ja ett'ei hän lähettäisi hänelle penniäkään.

— Ja oletteko vieneet semmoisen vastauksen vieraallenne?

— Siitä olemme varoneet itseämme: hän olisi silloin nähnyt, millä tavoin olemme hänen asiansa toimittaneet.

— Hän siis yhä odottaa vaan rahojansa?

— Niin kaiketi. Eilen kirjoitti hän taas; vaan sillä kertaa vei kirjeen postiin hänen palvelijansa.

— Ja te sanoitte prokuraattorin rouvan olevan vanhan ja ruman?

— Viidenkymmenen vuotias on hän vähintään, eikä enää suinkaan mikään kaunotar, sen mukaan mitä Pathaud sanoo.

— Siinä tapauksessa olkaa huoleti, hän kyllä taipuu; muutoin, Porthos ei voi olla teille kovin paljo velkaa.

— Kuinka, vai ei paljoa! Jo kaksikymmentä pistole'a, lukematta siihen lääkkeitä. Oh, hän ei kiellä itseltänsä mitään; kyllä näkee, että hän on tottunut suuresti elämään.

— No niin, jos hänen lemmittynsä hylkää hänet, on hän kyllä löytävä ystäviä sen vakuutan. Siis, isäntä hyvä, elkkää olko laisinkaan levoton ja pitäkää hänestä vaan edeskinpäin kaikkea sitä huolta, jota hänen asemansa ansaitsee.

— Te olette, hyvä herra, luvannut minulle, olla mitään virkkaamatta prokuraattorin rouvasta ja olla aivan vaiti hänen haavastansa.

— Se on sovittu asia; teillä on kunniasanani.

— Oh! nähkääs, hän tappaisi minut!

— Elkkää peljätkö, hän ei ole niin kauhea kuin hän näyttää.

Näin sanoen nousi d'Artagnan portaita, jättäen isännän vähän levollisemmaksi noista kahdesta asiasta, joista hän näkyi pitävän paljon, nimittäin saamisestaan ja hengestään.

Toisessa kerrassa oli käytävän näkyvimmälle ovelle vedetty musteella suunnattoman suuri ykkönen; d'Artagnan kolkutti ovelle ja saatuaan sisäpuolelta pääsyluvan, astui hän sisään.

Porthos oli pitkällään ja pelasi lansnehtia Mousqueton'in kanssa, pitääksensä pelitaitoansa vireillä; mutta lieden äärellä kääntelihe peltopyy paistinkoukussa ja suuren uunin kahdessa kulmassa kiehui kolmijaloillaan kaksi varsikattilaa, joista levisi kaniinikeiton ja kalasotkun miellyttävä haju. Sitä paitsi oli kaapin päällä ja pöydällä koko joukko tyhjiä pulloja.

Nähdessään ystävänsä, Porthos huudahti ilosta; ja Mousqueton, nousten kunnioittavasti seisovilleen, jätti hänelle istuimensa ja lähti tarkastamaan kattiloitansa, joita hän näkyi erityisellä huolella hoitelevan.

— Oh, peeveli, sinäkö se olet, sanoi Porthos, tervetultua, ja suo anteeksi, ett'en käy sinulle vastaan. Mutta, lisäsi hän silmäten d'Artagnan'ia vähän levottomasti, tiedätkö mitä minulle on tapahtunut?

— En.

— Eikö isäntä ole mitään kertonut.

— Minä kysyin vaan sinua ja tulin oikopäätä tänne.

Porthos hengitti vapaammin.

— Ja mitä sinulle sitten on tapahtunut, Porthos veikkonen? kysyi d'Artagnan.

— No niin, hyökätessäni vastustajani kimppuun, jolle olin antanut jo kolme miekanpistoa ja aioin antaa neljännen, löin jalkani kiveen ja niukahdutin polveni.

— Todella?

— Kunniani kautta! Se oli onneksi tuolle konnalle, sillä minä en olisi heittänyt häntä ennenkuin hän olisi kaatunut kuolleena tantereelle, sen vakuutan.

— No kuinkas hänelle kävi?

— Oh, sitä en tiedä; hän sai kyllikseen, ja meni matkaansa pyytämättä enempää; mutta d'Artagnan, kuinkas sinulle onnistui?

— Ja tuo niukahdus, jatkoi d'Artagnan, se se siis pidättää sinua vuoteen omana?

— Niin, Jumala nähköön, ei mikään muu; mutta muutaman päivän perästä olen taas jaloillani.

— Miksikä et ole kuljetuttanut itseäsi Pariisiin? Täällähän sinulla on kauhean ikävä.

— Niin olikin aikomukseni; vaan, veikkoseni, minun täytyy tunnustaa sinulle eräs asia.

— Mikä?

— Seikka on semmoinen, että kun minulla oli niin hirmuisen ikävä, niinkuin sanoit, ja kun, taskussani oli seitsemänkymmentä viisi pistole'a, jotka annoit käytettäväkseni, kutsutin luokseni ajan kuluksi erään herrasmiehen, joka matkusti tästä ohitse, ja pyysin häntä pelaamaan kanssani kuutiota. Hän suostui ja, saakeli vieköön, seitsemänkymmentä viisi pistole'ani siirtyivät minun taskustani hänen taskuunsa, puhumattakaan hevosesta, joka meni kaupanpäällisiksi. Mitäs siitä tuumaat, d'Artagnan?

— Mitäpä minä siitä, Porthos veikkoseni, eihän kaikkia etuja saa yht'aikaa, sanoi d'Artagnan; tunnethan sananparren: "kova onni pelissä, hyvä onni rakkaudessa." Sinulla on liian hyvä onni rakkausseikoissa, voittaaksesi pelissä; mutta mitäs vastoinkäymiset sinuun tuntuvat! onhan sinulla, onnellinen veitikka, herttuattareasi, joka ei ole kieltävä sinulta apuansa?

— Niinpä kyllä, mutta kuulehan, d'Artagnan veikkoseni, mikä kova onni minua vainoo, vastasi Porthos mitä huolettomimman näköisenä; minä kirjoitin hänelle ja pyysin lähettämään jonkun viisikymmentä louisdor'ia, jotka välttämättömästi tarvitsisin tässä tilassani...

— No niin?

— No niin, hän mahtaa olla maatiloillansa, sillä minä en ole saanut mitään vastausta.

— Todella?

— En ole saanut. Eilen kirjoitinkin hänelle toisen vielä kiirehtivemmän kirjeen kuin ensimmäisen; mutta puhukaamme nyt sinusta, veikkoseni. Minä aloin jo olla, se täytyy tunnustani, vähän levoton sinun puolestasi.

— Mutta isäntäsi näyttää kohtelevan sinua hyvin, sanoi d'Artagnan, osoittaen kattiloita ja tyhjiä viinipulloja.

— Niin ja näin, vastasi Porthos; siitä on nyt kolme tai neljä päivää kuin tuo hävytön toi minulle rätinkinsä ja minä ajoin hänet ulos rätinkineen päivineen; niin että minä olen täällä jonkunmoinen voittaja, jonkunmoinen valloittaja. Ja niinkuin näet, olen minä täällä täysissä aseissa sen varalla, että minua ruvettaisiin karkoittamaan asemastani.

— Mutta näyttääpä siltä, sanoi nauraen d'Artagnan, kuin sinä silloin tällöin tekisit hyökkäyksiä.

Ja hän osoitti pulloja ja kattiloita.

— Valitettavasti en, sanoi Porthos. Tämä saakelin niukahdus pitää minua vuoteella, mutta

Mousqueton tekee partioretkiä ja hankkii ruokavaroja. Mousqueton ystäväni, jatkoi Porthos, sinä näet että olemme saaneet lisäväkeä, me siis tarvitsemme lisää varoja.

— Mousqueton, sanoi d'Artagnan, teidän täytyy tehdä minulle eräs palvelus.

— Mikä, herrani?

— Teidän tulee antaa Planchet'ille opetusta; minä saattaisin vuorostani joutua piiritystilaan, ja silloin ei olisi hullumpaa saada nauttia samoja etuja, mitä te toimitatte isännällemme.

— Oh, hyvä herra, sanoi Mousqueton vaatimattomasti, ei mikään ole sen helpompaa. Täytyy vaan olla nokkela, siinä kaikki. Minä olen kasvanut maalla ja isäni harjoitteli joutohetkinä vähän salametsästystä.

— Mitäs hän teki muina hetkinään?

— Herra, hän harjoitteli ammattia, jonka minä olen havainnut aina hyvin tuotteliaaksi.

— Mitä ammattia?

— Kun oli katolilaisten ja hugenottien keskinäisten sotien aika, ja kun hän näki katolilaisten hävittävän hugenotteja ja hugenottien katolilaisia, kaikki vaan uskonnon nimessä, oli hän muodostanut itselleen seka-uskonnon, joka salli hänen olla milloin katolilaisena milloin hugenottina. No niin, hänellä oli tapana kävellä pyssy olalla pensakoissa maanteiden varsilla ja kun hän näki katolilaisen yksinään, täytyi hänen mielensä kohta protestanttisella uskolla. Hän ojensi silloin pyssynsä piipun vaeltajaa kohden; sittenkuin hän oli kymmenen askeleen päässä hänestä, alkoi hän keskustelun, joka melkein aina päättyi siihen, että matkamies jätti hänelle rahakukkaronsa, pelastaakseen henkensä. Sanomattakin on selvää, että kun hän kohtasi hugenotin, valtasi hänet niin palava katolilaisuuden into, ett'ei hän voinut käsittää, kuinka hän neljännestantia ennen oli saattanut epäillä meidän pyhän uskontomme ylevämyyttä. Sillä minä, hyvä herra, olen katolilainen, jota vastoin isäni, uskontonsa periaatteiden nojassa oli kasvattanut vanhemman veljeni hugenotiksi.

— No minkä lopun sai tuo kunnan mies? kysyi d'Artagnan.

— Oh! sangen onnetoman, herra. Eräänä päivänä sattui hän rotkotiellä hugenotin ja katolilaisen välille, joiden kanssa hän jo ennen oli ollut tekemisissä, ja jotka kumpikin hänet tunsivat; ja nyt liittoutuivat he häntä vastaan ja yksissä tuumin hirttivät hänet puun oksaan; sitten tulivat he kehumaan kelpo työstään ensimmäisen kylän kapakkaan, jossa me, veljeni ja minä, olimme parhaillaan juomassa.

— No mitäs te teitte? sanoi d'Artagnan.

— Me annoimme hänen jutella, jatkoi Mousqueton. Kun he sitten kapakasta lähtivät kumpikin eri suunnallensa, meni veljeni väijymään katolilaista ja minä protestanttia. Kahden tunnin perästä oli kaikki suoritettu, me olimme antaneet kumpaisellekin osansa, ihmetellen isäparkamme ajattelevaisuutta, että kasvatti meidän kumpaisenkin eri uskontoon.

— Niinkuin puheestanne kuuluu, Mousqueton, näyttää isänne olleen aika sukkela veitikka. Ja te sanotte hänen joutohetkinään harjoittaneen salametsästystä?

— Niin, herra, ja hän se opetti minun solmimaan ansoja ja panemaan pauloja. Sentähden, kun näin tuon kelvottoman isäntämme tahtovan ravita meitä karkealla ruualla, joka kyllä sopii talonpojalle, vaan ei meidän hienoille vatsoillemme, olen minä ryhtynyt vanhaan ammattiini. Kävellessäni näet herra prinssin metsässä, virittelin minä pauloja poluille; ja loikoillessani lampien rannoilla, viskasin minä veteen siimakoukkuja; niin että nyt ei meiltä, jumalankiitos, puutu mitään, niinkuin te, herra, kyllä voitte havaita, vaan on meillä peltopyitä ja kaniineja, toutaimia ja ankeriaita, kaikki terveellistä ja helposti sulavaa ruokaa, joka sopii sairaalle hyvin.

— Entäs viini, sanoi d'Artagnan, kukas hankkii viinin? isäntännekö?

— Niin ja ei.

— Kuinka niin ja ei?

— Hän hankkii, se on totta, mutta hän ei tiedä että hänellä on se kunnia.

— Selittäkää, Mousqueton, teidän puheenne on täynnä opettavaista.

— Asian laita on tämmöinen, herra. Kohtalo saattoi minut ulkomatkoillani tutustumaan espanjalaiseen, joka oli nähnyt monta maata, niiden joukossa myöskin Ameriikan.

— Mitä yhteyttä Ameriikalla saattaa olla noiden pullojen kanssa, joita seisoo tuolla kaapin päällä ja pöydällä.

— Malttakaahan, herra, kaikki tulee vuorollansa.

— Aivan oikein, Mousqueton; minä odotan kärsivällisesti ja kuuntelen.

— Espanjalaisella oli palveluksessaan lakeija, joka oli hänen mukanaan Meksikkomatalla. Tuo lakeija oli minun kotipuolelaisiani, niin että me tulimme pian tuttaviksi, kun luonteemme olivat suuresti yhdenlaatuiset. Me rakastimme kumpikin metsästystä ennen kaikkea, ja hän kertoi minulle kuinka maanasukkaat pampas-kentällä pyytävät tiikereitä ja härkiä tavallisilla

surmansilmukoilla, joita he heittävät noiden hirmuisten eläinten kaulaan. Alussa en tahtonut uskoa voitavan saavuttaa semmoista taitavuutta, että parin kolmenkymmenen jalan päästä saattaisi heittää köydenpään mihin tahtoo; mutta kun näin siitä selvän todistuksen, täytyihän minun uskoa kertomuksen todenperäisyys. Ystäväni asetti pullon kolmenkymmenen askeleen päähän ja joka kerta osui hän silmukan pullon kaulaan. Minä rupesin harjoittelemaan ja kun luonto on lahjoittanut minulle jonkunmoista taipumusta, heitän minä tätä nykyä *lasso'*a yhtä hyvin kuin kuka tahansa tässä maailmassa. No niin, ymmärrättekö jo? Isännällämme on sangen hyvin varustettu kellari, jonka avainta hän ei jätä huostastaan; mutta kellarissa on ilmareikä. No niin, tuon ilmareijän kautta heitän minä lassoni, ja kun minulla on tiedossa, missä hyvä nurkka on, vetelen minä sieltä. Siitä näette nyt, herrani, missä yhteydessä Ameriikka ja nuo viinipullot ovat keskenään. Mutta tahdotteko nyt maistaa viinejämme ja sanoa suoraan mitä niistä ajattelette?

— Kiitos, ystäväni, kiitos; valitettavasti olen juuri syönyt aamiaisen.

— No niin, sanoi Porthos, pane ruoka pöytään, Mousqueton, ja sill'aikaa kuin me syömmе aamiaista, on d'Artagnan meille kertova vaiheistaan niinä kymmenenä päivänä, jotka ovat kuluneet siitä saakka kun hän jätti meidät.

— Aivan mielelläni, sanoi d'Artagnan.

Sillä aikaa kuin Porthos ja Mousqueton aterioivat taudista tervehtyvän ruokahalulla ja sillä veljellisellä ystävyydellä, joka vastoinikäymisissä ihmisiä toisiinsa yhdistää, d'Artagnan kertoi, kuinka Aramis haavoitettuna oli pakoitettu pysähtymään Crèvecoeur'iin, kuinka hän oli jättänyt Athoksen taistelemaan Amiens'iin neljää miestä vastaan, jotka häntä syyttivät väärän rahan tekijäksi ja kuinka hän, d'Artagnan, oli pakoitettu raivaamaan tiensä kreivi de Wardes'in ruumiin ylitse päästäksensä Englantiin.

Mutta siihen pysähtyi d'Artagnan'in kertomus; hän mainitsi vaan, että hän palatessaan Englannista oli saanut mukaansa neljä komeata hevosta, joista yksi on hänelle, toiset kullekin toverillensa; sitten päätti hän kertomuksensa kokonaan, ilmoittaen vaan Porthokselle että hänelle aiottu hevonen oli jo saanut sijansa ravintolan tallissa.

Siinä hetkessä tuli Planchet sisään ilmoittamaan isännällensä että hevoset olivat kyllyiksi levänneet ja että oli mahdollista ehtiä Clermont'iin yöksi.

Kun d'Artagnan oli melkein levollinen Porthoksen suhteen ja kun hän ikävöitsi saada tietoja molemmista toisista ystävistään, ojensi hän kätensä sairaalle ja ilmoitti aikovansa lähteä matkalle jatkaaksensa tiedustelujansa. Ja koska hän aikoi palata samaa tietä, ottaisi hän, jos Porthos vielä kahdeksan päivän perästä olisi Grand-Saint-Martin'in hotellissa, hänet takatulossa mukaansa.

Porthos vastasi että aivan luultavimmasti hän niukahduksensa ei sallisi hänen sen ajan kuluessa lähteä sieltä. Ja hänen muka täytyi muutoinkin jäädä Chantilly'yn odottamaan vastausta herttuattareltansa.

D'Artagnan toivotti hänelle nopeata ja hyvää vastausta; ja jätettyään vielä kerran Porthoksen Mousqueton'in hoitoon, suoritettuaan maksunsa ravintolanisännälle, sekä päästyään yhdestä talutushevosestaan, lähti hän Planchet'in kanssa uudestaan matkalle.

XXVI.

Aramiksen teesi.

D'Artagnan ei ollut Porthokselle puhunut mitään hänen haavastansa eikä prokuraattorin vaimosta. Meidän béarnelainen, niin nuori kuin olikin, oli sangen viisas poika. Hän oli siis uskovinansa kaikki mitä tuo pöyhistelevä muskettisoturi oli hänelle kertonut, vakuutettuna kun hän oli, ett'ei mikään ystävyys pysy lujana, jos osoitetaan tietävänsä salaisuus, mitä on tahdottu peitellä, varsinkin kun salaisuus koskettaa ylpeydentuntoa, sillä sen kautta saavutetaan aina jonkunmoinen siveellinen etevämyyys sen rinnalla, jonka elämän seikkoja on saatu tietää. Niinpä d'Artagnan'kin, joka vehkeellisissä aikomuksissaan tulevaisuuttansa varten oli päättänyt käyttää kolmea toveriansa välittimenä onneansa kilvoittelussa, varsin mielellään jo ennakolta kokoili käteensä niitä näkymättömiä säikeitä, joiden avulla hän toivoi voivansa heitä käyttää tarkoituksiinsa.

Mutta pitkin matkaa painoi hänen sydäntänsä syvä alakuloisuus: hän ajatteli tuota nuorta ja kaunista rouva Bonacieux'ia, jolta hänen oli saaminen alttiutensa palkinto; mutta, sanokaamme se heti, tuo nuoren miehen alakuloisuus lähti vähemmin kadonneen onnensa kaipauksesta kuin siitä pelosta, että mahdollisesti joku onnettomuus oli tuota nuorta naista kohdannut. Hän puolestaan ei rahtuakaan epäillyt ett'ei rouva Bonacieux olisi joutunut kardinaalin koston uhriksi, ja niinkuin tiedetään, Hänen ylhäisyytensä kosto oli aina hirvoinen. Kuinka hän oli saanut armon ministerin silmissä, sitä ei hän itsekkään tiennyt, ja epäilemättä olisi henkivartijakapteeni herra de Cavois sen ilmoittanut, jos hän olisi tavannut hänet kotona.

Ei mikään niin kuluta ja lyhennä matkaa kuin ajatus, joka ottaa huostaansa ajattelijan kaikki

aistit. Ulkonainen oleminen on silloin ikäänkuin uni, jonka unelma on juuri tuo ajatus. Sen vaikutuksesta häviää ajalta määrä ja matkalta pituus. Lähdetään vaan toisesta paikasta ja tullaan toiseen, siinä kaikki. Itse kuljetusta välimatkasta ei jää muuta muistoon kuin hämärä utu, johon tuhannet puiden, vuorien ja seutujen kuvat katoavat. Tämmöisen harhauksen vallassa d'Artagnan kulki, sillä vauhdilla, joka hänen hevosellansa omasta tahdostaan oli, ne kuusi tai kahdeksan peninkulmaa, jotka eroittavat Chantilly'n Crèvecoeur'istä, eikä hän kylään tultuansa muistanut ainoatakaan esinettä koko matkalta.

Siellä vasta hänen muistonsa heräsi, hän pudisti päätänsä, huomasi ravintolan, jonne hän oli jättänyt Aramiksen ja ratsastaen tasaisessa ravissa portille, pysähtyi siihen.

Tällä kertaa ei ollut ottamassa vastaan isäntä, vaan emäntä; d'Artagnan oli fysionomisti, hän keksi ensi silmäyksellä emännän hyvänsävyiset kasvot ja huomasi kohta, ett'ei hänen tarvitsisi lainkaan teeskennellä hänen edessänsä, ja ett'ei hänellä ollut mitään pelättävää noin iloisen näköiseltä ihmiseltä.

— Hyvä emäntäni, sanoi hänelle d'Artagnan, voitteko sanoa minulle, kuinka on käynyt erälle ystävälleni, jonka olimme pakoitetut jättämään tänne noin kymmenkunta päivää takaperin?

— Kaunis nuori mies, kolmen tai neljänkolmatta ikäinen, lempeä, miellyttävä, soreakasvuinen?

— Juuri niin; siihen lisäksi haavoitettu olkapäähän.

— Aivan oikein, herrani. Hän on täällä vielä.

— Ah, jumalankiitos, emäntäni, sanoi d'Artagnan hypäten satulasta maahan ja jättäen ohjokset Planchet'ille, te lahjoitatte minulle elämäni; missä on rakas Aramis, että saisin häntä syleillä? sillä minä ikävöin häntä nähdä.

— Anteeksi, herraseni, mutta minä epäilen, voiko hän tällä erää ottaa teitä vastaan.

— Miksikä niin? onko hänellä vieraita?

— Hänellä on, herraseni, todellakin vieraita, ja oikein kunnianarvoisia.

— No ketä sitten?

— Montdidier'in kirkkoherra ja jesuittain ylipappi Amiens'ista.

— Jumalani! huudahti d'Artagnan, onko poika-parka kovin huonona?

— Ei, herraseni, päinvastoin; mutta sairautensa aikana on armo kohdannut häntä, ja hän on päättänyt mennä hengelliseen säätyyn.

— Se on totta, sanoi d'Artagnan, en muistanutkaan, että hän on muskettisoturina vaan väliaikaisesti.

— Tahtooko herra vaan kaiken mokomin häntä tavata?

— Nyt minä vasta oikein tahdonkin.

— No niin, nousee sitten vaan portaita tuolla oikealla puolen pihaa, toiseen kertaan, numero viiteen.

D'Artagnan kiiruhti ilmoitettuun suuntaan ja kohtasi siellä ulkoportaat, jommoisia vieläkin nähdään vanhojen ravintolien pihanpuolella. Mutta tulevan apotin luokse ei ollut niinkään vaan mentävä: Aramiksen suojan ahdas käytävä oli vartioitu yhtä tarkasti kuin Armidan puutarhat; Bazin seisoi käytävässä ja esti hänen kulkunsa sitä suuremmalla järkähtämättömyydellä, kun hän nyt monivuotisten odotusten jälkeen vihdoinkin näki joutuneensa siihen päämäärään, jota hän ainiaan oli arvossa pitänyt.

Bazin-parka oli näet aina uneksunut päästä hengellisen miehen palvelijaksi ja hän oli malttamattomuudella toivonut lakkaamatta sen hetken tulemistä, jolloin Aramis vihdoinkin riisuisi päältänsä sotilaskauhtanan ja pukeutuisi papinkaapuun. Nuoren miehen jokapäiväiset uudistetut lupaukset, ett'ei se hetki muka enää kaukana olisi, olivat pidättäneet häntä muskettisoturin palveluksessa, jossa, sanoi hän, hän ei voinut olla saamatta vahinkoa sielullensa.

Bazin oli siis nyt ilon kukkulalla. Kaikkien luulojen mukaan ei hänen herransa tällä kertaa ollut peräytyvä aikomuksestaan. Ulkonainen ja sisällinen kipu yhdessä olivat tehneet vihdoin sen vaikutuksen, jota hän niin kauvan oli toivonut: Aramis oli niitä kipuja kärsiessään viimein kiinnittänyt silmänsä ja ajatuksensa uskoon ja hän oli tuota kahdenkertaista sattumaa, nimittäin lemmittynsä katoamista ja olkapäänsä haavoittumista, pitänyt korkeimman viittauksena.

On siis helposti ymmärrettävää, ett'ei semmoisessa asiain tilassa mikään ollut Bazin'ille vastenmielisempää kuin d'Artagnan'in tulo, joka saattoi vetää hänen herransa takaisin maallisten ajatusten pyörteeseen, mikä häntä niin kauvan oli mukanansa kuljetellut. Hän päätti siis puollustaa urhoollisesti ovea; ja kun hän ei voinut sanoa Aramiksen olevan poissa, koki hän uudelle tulijalle selittää että olisi peräti sopimatonta mennä häiritsemään hänen herraansa siinä jumalisessa keskustelussa, johon hän oli aamusta saakka antauneena ja joka Bazin'in sanan mukaan ei voinut päättyä ennen iltaa.

Mutta d'Artagnan ei pitänyt mitään lukua mestari Bazin'in kauniista puheista ja kun hän ei huolinut antautua sanakiistaan ystävänsä palvelijan kanssa, hän siirsi vaan hänet kädellään

syryään ja toisella avasi oven n:o 5.

D'Artagnan astui huoneeseen.

Aramis, mustassa takissa, päässä jonkunmoinen pyöreä, latiskainen myssy, joka sangen paljon vivahti kalottiin, istui pitkän, paperikäryillä ja suurilla kokolehti-kirjoilla peitetyn pöydän ääressä; hänen oikealla puolellaan istui jesuittain ylipappi ja vasemmalla Montdidier'in kirkkoherra. Ikkunoiden uutimet olivat puoliksi alaslasketut ja päästivät huoneeseen hämärän, salaperäisen valon, joka oli omiansa synnyttämään hurskasta uinailemista. Kaikki maailmalliset esineet, jotka silmää kohtaavat tullessa nuoren miehen huoneeseen, semminkin kuin nuori mies on muskettisoturi, olivat kadonneet kuin lumouksen kautta, ja, epäilemättä pelosta että niiden näkeminen palauttaisi hänen herransa takaisin maallisiin, Bazin oli korjannut talteensa miekan, pistoolit, töyhtölakin, ja kaikenlaatuiset kirjatut hetaleet ja ripsit.

Kolinasta, joka syntyi d'Artagnan'in tullessa sisään, kohotti Aramis päätänsä ja huomasi ystävänsä. Mutta nuoren miehen suureksi hämmästykseksi hänen ilmaantumisensa ei näyttänyt tekevän mitään vaikutusta muskettisoturiin, niin oli hänen mielensä kaukana maallisista asioista.

— Hyvää päivää, rakas d'Artagnan, lausui Aramis; minun on kovin mieluista nähdä sinua.

— Ja minun myös, sanoi d'Artagnan, vaikka minä en ole vielä aivan varma siitä, onko se Aramis, jota minun on kunnia puhutella.

— Sama mies, ystäväni, sama mies; mutta mikä on voinut saattaa sinut sitä epäilemään?...

— Pelkäsin tullessi väärään suojaan ja luulin ensin joutuneeni jonkun hengellisen miehen huoneeseen; toiseksi erehdytti minua näiden herrojen läsnäolo, joka minut saattoi luulemaan, että olet kovin sairaana.

Nuo molemmat mustapukuiset miehet heittivät d'Artagnan'iin, jonka tarkoituksen he ymmärsivät, tuiman, milt'ei uhkaavan silmäyksen; mutta d'Artagnan ei siitä välittänyt.

— Ehkä häiritsen sinua, Aramis ystäväni, jatkoi d'Artagnan, sillä siitä päättäen mitä näen, alan minä uskoa että sinä olet ripittäytymässä näille herroille.

Aramis punastui tuskin huomattavasti.

— Häiritsisit minua? oh, päinvastoin, rakas ystäväni, päinvastoin, sen vakuutan, ja todistukseksi suvaitse minun lausua iloni siitä, että näen sinut terveenä.

— Ahaa, viimeinkin sinnepäin! mietti d'Artagnan, ei sitten ole vielä aivan pahasti.

— Sillä tämä herra, joka on minun ystäväni, on juuri äskettäin pelastunut suuresta vaarasta, jatkoi Aramis hartaudella, viitaten d'Artagnan'ia molemmille papeille.

— Kiittäkää Jumalaa siitä, vastasivat he kumartuen yhdessä.

— Sitä en ole jättänytkään tekemättä, arvoisat kirkkoherrat, lausui nuori mies vastaten heidän kumarrukseensa.

— Sinä tulet sopivaan aikaan, rakas d'Artagnan, sanoi Aramis, yhtyäksesi keskusteluunne ja valaistaksesi sitä tiedoillasi. Me keskustelemme tässä parhaillaan herrojen Amiens'in ylipastorin ja Montdidier'in kirkkoherran kanssa uskonopillisista kysymyksistä, jotka kauvan aikaa jo ovat pitäneet meidän huomiotamme kiinteällä; minä olisin kovin hyvilläni, jos sinäkin lausuisit niistä mielipiteesi.

— Sotilaan mielipiteet eivät paljoa paina, vastasi d'Artagnan, joka alkoi tulla levottomaksi huomattessaan minne päin asiat rupesivat kääntymään, ja sinä voit aivan hyvin luottaa näiden arvoisien herrojen tieteellisyyteen.

Molemmat papit kumarsivat vuorostaan.

— Päinvastoin, vastasi Aramis, teidän mietteenne ovat meille kallisarvoisia; kysymys on tämä: herra ylipastori luulee, että minun teesini sisällyksen pitää olla etupäässä dogmatillisen ja didaktillisen.

— Sinun teesisi! oletko kirjoittanut teesejä?

— Tietysti, vastasi jesuitta: papinvihkimykseen on teesi välttämätön.

— Papinvihkimykseen! huudahti d'Artagnan, joka ei ollut uskonut, mitä ravintolan emäntä ja Bazin kumpikin vuorollaan olivat vakuuttaneet.

Ja hän katseli hämmästyneenä noita edessään olevia kolmea henkilöä.

— No niin, jatkoi Aramis heittäytyen nojatuoliinsa niin somaan asemaan kuin jos hän olisi istunut naiskamarissa ja katsellen mielihyvällä valkoista pulleata kättänsä, joka oli aivan kuin naisen käsi, ja jota hän piti pystyssä, saadaksensa veren laskeutumaan, no niin, d'Artagnan, niinkuin olet kuullut, herra ylipastori tahtois teesini olemaan dogmatillisen, vaan minä tahtoisin sen olemaan aatteellisen. Sen vuoksi on herra ylipastori ehdotellut tämän aineen, jota ei vielä ole käsitelty, ja jossa olen havainnut erinomaisia tutkimisen aiheita:

"Utraque manus in benedicendo clericis inferioribus necessaria est."

D'Artagnan, jonka tietokannan me tunnemme, ei tajunnut tuosta lauseesta enempää kuin siitäkään, jonka herra de Tréville oli lausunut Buckingham'in antaman lahjan johdosta.

— Joka on, selitti Aramis, niinpaljo kuin: kumpikin käsi on alemmille Jumalan sanan palvelijoille välttämättömän tarpeellinen siunausta antaessaan.

— Ihmeteltävä aine! huudahti jesuitta.

— Ihmeteltävä ja dogmatillinen, kertoi kirkkoherra, joka ollen latinassa d'Artagnan'in kanssa yhdenväkinen, seurasi huolellisesti jesuittaa, voidaksensa pysyä hänen rinnallansa ja kertoa hänen sanojansa kuin kaiku.

Mitä d'Artagnan'in tulee, ei häneen tarttunut ensinkään tuo mustaviittaisten herrojen ihastus.

Hetkisen keskusteltua heitti Aramis syrjäsilmyksen d'Artagnan'iin ja näki hänen haukoittelevan niin että leuvat olivat longahtaa sijoiltaan.

— Puhukaamme ranskaa, arvoisa isä, sanoi hän jesuitalle, herra d'Artagnan'ia huvittaisi silloin meidän keskustelumme enemmän.

— Niin, minä olen matkasta väsynyt, sanoi d'Artagnan, ja kaikki tuo teidän latinanne jää minulta ymmärtämättä.

— Puhukaamme vaan, sanoi jesuitta harmissaan, mutta kirkkoherra heitti kiitollisen silmyksen d'Artagnan'iin; no niin, ja käykäämme tekstiin käsiksi, jatkoi hän puolestaan.

Keskustelu jatkui sitten entistä tapaansa, vaikka ranskaksi, mutta latinalaisilla lauseilla runsaasti höystettynä; d'Artagnan vaipui melkein horrosmaiseen tilaan, voimatta rahtuakaan kiinnittää ajatustansa heidän puheensa. Viimein alkoi hän jo luulla joutuneensa hullujenhuoneeseen ja tunki tulevansa yhtä hulluksi, kuin nuo, jotka hän näki edessään. Näistä mietteistään heräsi hän vihdoin, tietämättä kuinka kauvan tuota hassutusta oli kestänyt, nähdessään jesuitan laskevan kätensä Aramoksen olkapäälle ja kuullessaan hänen lausuvan varoittavalla äänellä:

— Ettekös huomaa, kuinka maailma vielä puhuu teissä korkealla äänellä, *altissima voce*. Te seuraatte maailmaa, nuori ystäväni, ja minä pelkään että armon henki ei pääse teissä jatkamaan alkamaansa vaikutusta.

— Olkaa huoleti, arvoisa isä, kyllä minä vastaan itsestäni.

— Maallista itseluottamusta!

— Minä tunnen itseni, isä hyvä, ja päätökseni on järkähtämätön!

— Siis te aiotte sitkeästi pysyä kiini tässä teesissänne?

— Minä tunnen itsessäni kutsumuksen käsittelemään tätä ainetta, eikä mitään muuta; minä jatkan tätä ja huomenna toivon teidän olevanne tyytyväiset niihin korjauksiin, joita minä teidän viittanksienne mukaan teen väitekirjoitukseeni.

— Tehkää työtä uutusterasti, sanoi kirkkoherra, te olette nyt erinomaisen sopivassa mielentilassa.

— Niin, maa on nyt kylvetty, sanoi jesuitta, emmekä tarvitse peljätä, että muutamat siemenistä olisivat langenneet kivistöön, muutamat tien oheen, ja että taivaan linnut olisivat syöneet loput, *aves coeli comederunt illam*.

— Vieköön sinut hiisi kaikkine latinoinesi, arveli d'Artagnan, joka tunki voimainsa loppuvan.

— Hyvästi, poikani, sanoi kirkkoherra, hyvästi huomiseksi.

— Huomenna siis, raju nuorukainen, sanoi jesuitta; te lupaatte ruveta yhdeksi kirkon kynttiläksi; suokoon taivas, ett'ei sen kynttilän valo olisi hävittävää tulta.

D'Artagnan, joka tunnin ajan oli pureskellut kynsiään, alkoi jo pureskella sormenpäitä.

Mustaviittaiset herrat nousivat seisovilleen, kumarsivat Aramikselle ja d'Artagnan'ille ja astuivat ovea kohden. Bazin, joka seisovillaan ja riemullisella mielellä oli koko ajan kuunnellut tuota oppinutta uskonnollista väittelyä, kiirehti heitä vastaan, otti rukouskirjan kirkkoherralta ja messukirjan jesuitalta, ja kävi kunnioittavaisesti heidän edellensä, raivatukseen heille tietä.

Aramis saattoi heitä portaiden juurelle saakka ja palasi heti kohta ylös d'Artagnan'in luokse, joka oli painunut äskeiseen horrostilaansa.

Jäätyänsä kahden kesken pysyivät molemmat ystävykset hetken aikaa äänettöminä ja nolostuneina; mutta olihan jommankumman tekeminen loppu tästä äänettömyydestä, ja kun d'Artagnan näytti jättäneen sen kunnian ystävällensä, virkkoi Aramis vihdoin:

— Niinkuin näet, olen minä palannut perus-ajatuksiini.

— Niin, armon henki on päässyt sinuun vaikuttamaan, niinkuin äskeinen pappi sanoi.

— Oh! nämä aikomukset vetäytyä pois maailman menosta ovat jo ammoin minussa syntyneet; ja olethan kuullut minun niistä jo puhuvankin, etkös ole, ystäväni?

— Olen kylläkin, mutta täytyy tunnustani että olen luullut sinun laskevan pilaa.

— Semmoisista asioista! Oh! d'Artagnan!

— Lempo! lasketaanhan pilaa kuolemastakin.

— Ja siinä tehdään väärin, d'Artagnan, sillä kuolema avaa oven kadotukseen tai autuuteen.

— Myönnän; mutta jos suvaitset, heittäkäämme nyt uskon asiat, Aramis veikkoseni; sinä kaiketi olet saanut niistä jo kylliksi täksi päivää; ja minun täytyy sinulle tunnustaa, ett'en ole syönyt mitään sittenkuin tänä aamuna kello kymmenen ja minulla on niin saakelin nälkä.

— Me syömme koht'ikään päivällistä, veikkoseni; mutta niinkuin muistat, nyt on perjantai: tänä päivänä en minä voi nähdä enkä syödä lihaa. Tahdotko siis tyytyä minun päivälliseeni, joka on keitettyä tetragon'ia ja hedelmiä?

— Mitä sinä tarkoitat tetragon'illa, kysyi d'Artagnan levottomasti.

— Minä tarkoitan kaaliksia, vastasi Aramis; mutta sinua varten lisään minä siihen munia, vaikka se on suuri loukkaus sääntöjä vastaan: sillä munat ovat lihaa, koska niistä tulee kananpoikia.

— Tuo ateria ei paljon ravitse, vaan olkoon menneeksi; jäädäkseni sinun seuraasi, suostun minä siihen.

— Minä kiitän sinua uhrauksestasi, sanoi Aramis; mutta vaikka se tosin ei hyödytä sinun ruumistasi, hyödyttää se toki, ole siitä varma, sinun sieluasi.

— Siis olet tykkänään päättänyt astua hengelliseen säätyyn? Mitähän meidän ystävämme sanovat ja mitä sanoo herra de Tréville? He pitävät sinua karkurina, sen sanon sinulle jo edeltäksin.

— Minä en astu hengelliseen säätyyn, vaan minä palaan siihen. Kirkon minä juuri olen hyljännyt maailman tähden, sillä tiedäthän, että minä väkivallalla pakoitin itseni ottamaan ylleni muskettilais-kauhtanan.

— En minä sitä ole tiennyt.

— Etkö sinä tiedä, kuinka minä jätin pappiseminaarin?

— En laisinkaan.

— No niin, tässä saat kuulla historiani. Minä olin yhdeksän-vuotiaasta saakka ollut seminaarissa; kolmen päivän perästä olin täyttävä kaksikymmentä vuotta, olin pääsevä papiksi, kaikki oli aivan päätetty. Eräänä iltana kun tapani mukaan menin eräisen taloon, jossa usein mielelläni kävin, — kun on nuori, niin on heikko, näethän — tuli yht'äkkiä ja aivan odottamatta sisään eräs upseeri, joka kadehtivilla silmillä näki minun lukevan talonemännälle pyhimyksien elämäkertoja. Juuri siksi illaksi olin kääntänyt erään runon Judith'ista, ja olin parhaillani lukemassa säkeitäni naiselle, joka minua näistä kaikin tavoin kiitteli ja, nojaten päätänsä minun olkaani vasten, luki niitä minun jällestäni. Tuo asema, joka, sen myönnän, oli vähän liian vapaa, loukkasi upseeria: hän ei sanonut mitään, vaan kun minä menin pois, tuli hän minun perästäni ja saavutettuaan minut, kysyi:

— Herra apotti, pidättekö selkäsaunasta?

— Sitä en voi sanoa, herra upseeri, vastasin minä, kukaan ei ole vielä koskaan uskaltanut minulle sitä antaa.

— Vai niin! kuulkaapas, herra apotti, jos te vielä tulette käymään siinä talossa, jossa minä tapasin teidät tänä iltana, niin kyllä minä uskallan.

Minä luulen säikähtyneeni, kalpenin kovasti ja tunsin jalkani horjuvan allani, minä hain vastausta, vaan en löytänyt, minä vaikenin.

Upseeri odotti vastausta ja nähdessään sen viipyvän, rupesi hän nauramaan, käänsi minulle selkänsä ja meni takaisin taloon. Minä menin takaisin seminaariin.

Minä olen rehellinen aatelismies ja minulla on vilkas veri, niinkuin olet voinut huomata, d'Artagnan veikkoseni: loukkaus oli hirmuinen ja vaikka se kyllä olisi jäänyt maailmalta tietämättä, tunsin minä sen elävän ja liikkuvan sydämeni pohjassa. Minä ilmoitin esimiehelleni, ett'en minä tuntenut itseäni vielä tarpeeksi valmistuneeksi papinvihkimykseen ja pyynnöstäni lykättiin se toimitus vuotta myöhemmäksi.

Minä etsin käsiin Pariisin parhaimman miekkailijan, pyysin saada häneltä miekkailun opetusta joka päivä, ja kokonaisen vuoden kävin minä joka päivä hänen opissansa. Juuri päivälleen vuoden perästä siitä lukien kuin tuo loukkaus oli tapahtunut, ripustin minä kaapuni naulaan, pukeuduin hienoksi herraksi ja menin eräihin tanssipitoihin muutaman naisystäväni luokse, jossa tiesin loukkaajanikin olevan. Paikka oli Francs-Bourgeois'in kadun varrella, ihan lähellä la Force'a.

Aivan oikein, upseerini oli todellakin siellä; minä lähestyin häntä, juuri kuin hän parhaillaan lauloi muutamaa lemmenkujerrusta, silmillen erästä naista, ja keskeytin hänet toisessa värssyssä.

— Herra, sanoin minä hänelle, suututtaako teitä yhä vielä, jos minä menen käymään eräässä talossa Payenne'n kadun varrella, ja annatko minulle vielä selkään, jos päähäni pistää olla teitä tottelematta?

Upseeri katsoi häntä hämmästyneenä, ja virkkoi sitten:

— Mitä te minusta tahdotte, herra? en minä tunne teitä.

— Minä olen, vastasin minä, se pieni apotti, joka luki pyhimysten elämäkertoja ja käänsi Judith'in runomitalla.

— Ahaa! nyt muistan, sanoi upseeri laskien raa'an pilkkasanan, mitä te minusta tahdotte?

— Minä tahtoisin että teillä olisi aikaa tulla kanssani vähän kävelemään.

— Huomisaamuna, jos niin tahdotte, ja erittäin mielelläni.

— Ei huomisaamuna vaan nyt heti, jos suvaitsette.

— Jos te niin välttämättömästi vaaditte...

— Kyllä minä vaadin.

— No mennään vaan. Hyvät naiset, sanoi upseeri, elkkää ottako tätä häiriöksi. Niinpian kuin vaan olen tappanut tämän herran, palaan minä lopettamaan viimeisen värsyn.

Me menimme.

Minä vein hänet Payenne'n kadulle juuri samalle paikalle missä vuosi takaperin aivan samalla tunnilla hän oli minulle lausunut tuon edellämainitun kohteliaisuuden. Oli kaunis kuuvalo. Me paljastimme miekkamme ja aivan ensimmäisessä ryntäyksessä pistin minä hänet kuoliaaksi.

— Sepä saakeli! sanoi d'Artagnan.

No niin, jatkoi Aramis, kun naiset eivät nähneet laulajan palaavan ja kun hänet löydettiin Payenne'n kadulla, suuri miekanpisto ruumiin lävitse, arvattiin, että minä se kaiketi olin häntä pidellyt tuolla tavoin ja asiasta nousi aika melu. Minun oli sen vuoksi pakko joksikin aikaa luopua kaapustani. Athos, jonka tuttavuuteen jouduin samoin aikoin, ja Porthos, joka sen lisäksi, mitä opin miekkailutunneillani, neuvoi minulle muutamia rohkeita pistoja, saivat minut anomaan muskettikauhtanaa. Kuningas oli pitänyt suuresti isästäni, joka sai surmansa Arras'in piirityksessä, ja hän salli minun saada kauhtanan. Ymmärrät siis, että nyt on jo aika palatakseni takaisin kirkon haltuun.

— Ja miksi nyt enemmän kuin ennen ja vast'edes? Mitäs nyt on sitten tapahtunut, joka saattaa sinua noin pahoihin ajatuksiin?

— Tämä haava, rakas d'Artagnan'ini, on minulle taivaan viittauksena.

— Tuo haava? pah! sehän on melkein terve ja minä olen varma siitä että tuo haava se ei sinulle näinä aikoina ole suurimman tuskan syynä.

— Mikäs sitten? kysyi Aramis punastuen.

— Sinulla on toinen haava sydämessäsi, ja se on paljon syvempi ja verta vuotavampi, se on naisen tekemä.

Aramiksen silmä välkähti vastoin hänen tahtoansa.

— Ah! sanoi hän koetellen peittää liikutustansa teeskennellyllä välinpitämättömyydellä, elä puhu semmoisista asioista! minäkö ajattelin semmoisia asioita! minullako olisi rakkauden tuskia? *Vanitas vanitatum!* Turhan turhaa! Olisinko minä, niinkö luulet, takertunut rakkauden pauloihin? Ja kenenkä? Jonkun kamarineitsyen ehkä, hyi, mitä ajatteletkaan!

— Anteeksi, Aramis veikkoseni, mutta minä luulin sinun tavoittelevan paljoa korkeammalle.

— Korkeammalle? mikähän minä olen korkealle tavoittelemaan? aivan pelkkä, köyhä, tuntematon muskettisoturi, joka vihaan orjuutta ja olen kerrassaan väärällä paikalla tässä maailmassa.

— Aramis, Aramis! huudahti d'Artagnan, katsoen ystäväänsä epäileväisen näköisenä.

— Elämä on täynnä surua ja vastoinkäymistä, jatkoi hän synkistyen; kaikki ne säikeet, jotka sitovat sitä onnellisuuteen, katkeavat ihmisen kädessä toinen toisensa perästä, varsinkin kultasäikeet. Oh! rakas d'Artagnan, lausui Aramis, sekoittaen ääneensä hieman katkeruutta, usko minua, peitä haavasi tarkoin, kun niitä kerta saat. Vaikeneminen on onnettoman viimeinen ilo; varo ett'ei kukaan, olipa se kuka tahansa, pääse sinun huoliesi jälille; uteliaat ahmivat meidän kyyneliämme niinkuin kärpäset haavoitetun hirven verta.

— Oi, rakas Aramis! sanoi d'Artagnan vuorostaan syvästi huoaten, sinähän kerrot minulle juuri oman historiani.

— Kuinka?

— Niin, eräs nainen, jota minä rakastin ja jumaloitsin, on väkivallalla ryöstetty minulta pois. Minä en tiedä missä hän on tai minne hänet on viety; hän on ehkä vankina, ehkäpä kuollut.

— Sinulla on ainakin se lohdutuksenas, ett'ei hän jättänyt sinua vapaasta tahdostaan, ja ell'et saa hänestä mitään tietoja, on se sen vuoksi, että kaikki yhteys välillänne on estetty, sen sijaan kuin...

— Sen sijaan kuin...

— Ei mitään, sanoi Aramis, ei mitään.

— Sinä kieltäydyt niinmuodoin ainaiseksi maailmasta, sekö on vakaa päätöksesi?

— Aivan ainaseksi. Sinä olet ystäväni tänään, huomenna sinä olet minulle vaan varjo; tai vielä enemmän, sinua ei ole ensinkään. Mitä maailmaan tulee, se on hauta, ei mitään muuta.

— Sinä puhut, hiisi vieköön, sangen surullisia asioita.

— Mitäs! kutsumukseni vetää minua puoleensa, ryöstää minut pois.

D'Artagnan hymyili, eikä virkkanut mitään. Aramis jatkoi:

— Ja kumminkin, niinkauvan kuin vielä olen kiini maailmallisissa, olisin mielelläni tahtonut puhua kanssasi sinusta ja ystävistämme.

— Ja minä, sanoi d'Artagnan, olisin tahtonut puhua, kanssasi sinusta itsestäsi, mutta minä näen sinun jo niin irroittuneena kaikesta: rakkautta sinä halveksit, ystävät ovat varjoja vaan, maailma on hauta.

— Ah, sen saat vielä itse kokea, sanoi Aramis huoaten.

— Elkäämme puhuko siitä enää, sanoi d'Artagnan, ja polttakaamme tämä kirje, joka epäilemättä ilmoittaisi sinulle jonkun uuden...

— Mikä kirje? keskeytti vilkkaasti Aramis.

— Eräs kirje joka oli tullut sinulle poissa ollessasi ja jonka minä otin mukaani.

— Mutta keltä on se kirje?

— Ah, ehkäpä rouva Chevreuse'n kamarineitsyeltä, jonka on ollut pakko muuttaa Tours'iin emäntänsä kanssa, ja joka nyt, ollakseen oikein hieno, on kirjoittanut sulohajuiselle paperille ja sulkenut kirjeensä herttuallisella sinetillä.

— Mitä sinä puhut?

— Maltas, olenkohan sen hukannut! sanoi viekkaasti nuori mies, ollen etsivinänsä. Onneksi on maailma hauta, miehet, ja siis myöskin vaimot, ovat varjoja ja rakkaus on tunne, jota sinä halveksit.

— Ah, d'Artagnan, d'Artagnan! huusi Aramis, sinä kiusaat minut kuoliaaksi!

— No vihdoinkin, kas tässä! sanoi d'Artagnan, vetäen kirjeen taskustaan.

— Aramis hypähti ylös, sieppasi kirjeen ja luki eli paremmin nieli sen; hänen kasvonsa loistivat.

— Kamarineitsyellä näyttää olevan kaunis käsiala, sanoi kirjeentuojä välinpitämättömästi.

— Kiitos, d'Artagnan! huudahti Aramis melkein mieletönnä. Hänen oli ollut pakko palata Tours'iin; hän ei ole minulle uskoton, hän rakastaa minua yhä vielä. Tule, ystäväni, tule että saan sinua syleillä: olen tukehtumisillani onnellisuudesta!

Ja molemmat ystävykset pyörivät yhdessä ympäri lattiaa ja polkivat aikalailta teesin lehtiä, jotka olivat tipahtaneet maahan.

Siinä samassa astui sisään Bazin kaaliksineen ja munarieskoineen.

— Pois, onneton! huusi Aramis heittäen kalottinsa hänelle vasten silmiä; mene takaisin sinne mistä tulit, vie pois nuo kauheat kaalikset ja tuo keho ruoka! pyydä syöttöjänistä, syöttökukkoa, lampaanreittä ja sipulia sekä neljä pulloa vanhaa bourgogne'a.

Bazin, joka katseli isäntänsä ymmärtämättä mitään tuosta muutoksesta, antoi surumielisesti munarieskan liukua kaalisvatiin, ja kaalikset lattialle.

— Missäs nyt on kaikki *vanitas vanitatum*? kysyi d'Artagnan leikillisellä ivalla.

— Mene hiiteen latinoinesi! D'Artagnan veikkoseni, juokaamme, saakeli soikoon, juokaamme aika lailla, ja kerro minulle vähä, mitä siellä kaukana puuhaillaan.

XXVII.

Athoksen vaimo.

— Nyt on vielä saatava tietoja Athoksesta, sanoi d'Artagnan iloiselle Aramikselle, sittenkuin hän oli kertonut mitä pääkaupungissa oli tapahtunut heidän lähtönsä jälkeen ja kun oivallinen päivällinen oli saattanut toisen unhottamaan teesinsä ja toisen väsymyksensä.

— Luuletko hänelle tapahtuneen jotakin onnettomuutta? kysyi Aramis. Athos on niin kylmäverinen, niin urhoollinen ja käyttää miekkansa niin taitavasti.

— Niin, epäilemättä, eikä kukaan tunne paremmin kuin minä Athoksen rohkeutta ja taitoa; mutta minä mittelen miekkaani ennemmin miekkojen kuin seipäiden kanssa; minä pelkään että Athos on

saanut selkäänsä rengeiltä, sillä ne ovat semmoista väkeä, jotka lyövät niin että se tuntuu, eivätkä lakkaa aivan hevillä. Sentähden tahtoisin minä kiirehtiä sinne niin pian kuin mahdollista.

— Minä koetan seurata sinua, sanoi Aramis, vaikka minä tunnen tuskin voivani vielä nousta hevosen selkään. Mutta milloin sinä lähdet?

— Huomenna päivän noustessa; lepää nyt tämä yö niin hyvin kuin voit ja jos huomenna näet jaksavasi, niin lähtekäämme yhdessä.

— Vai jo huomenna, sanoi Aramis; vaikka oletkin raudasta, tarvitset sinä toki lepoa.

— Seuraavana päivänä kun d'Artagnan tuli Aramoksen huoneeseen, istui hän ikkunan ääressä.

— Mitä sinä siinä katselet? kysyi d'Artagnan.

— Minä ihmettelen noita kolmea pulskaa hevosta joita tallirengit tuolla taluttelevat; ruhtinaallista huvia on tuommoisilla hevoisilla matkustaminen.

— No niin, Aramis veikkoseni, sitä huvia saat kyllä maistaa, sillä yksi noista hevosista on sinun.

— Pah! ja mikä sitten?

— Minkä vaan itse tahdot valita; minä en pidä toista parempana kuin toistakaan.

— Ja onko tuo komea loimikin minun?

— Tietysti.

— Sinä lasket pilaa, d'Artagnan.

— En minä enää pilaa laske siitä saakka kuin herkesit latinaa puhumasta.

— Ne ovat siis minun myöskin nuo kullatut pistoolintupet ja tuo hopeoitu satula?

— Aivan sinun itsesi, samoin kuin tuo hevonen, joka kouristelekse, on minun, ja tuo joka tepastelekse, on Athoksen.

— Siinäpä on, hiisi vieköön, kolme kunnan elukkaa.

— Mieltäni hyvittää, että sinä pidät niistä.

— Kuningasko se siis lahjoitti nuo sinulle?

— Ainakaan ei kardinaali; mutta elä siitä pidä lukua, mistä ne tulevat, ajattele vaan, että yksi niistä on sinun omasi.

— Minä otan tuon, jota tuo punainen renki pitelee.

— Mainiosti.

— Se viepi viimeisenkin tuskan minulta; minä nousisin sen selkään, vaikka olisi kolmekymmentä kuulaa ruumiissani. Ah, kuinka kauniit jalustimetkin! Hollaa! Bazin, tule tänne ja paikalla.

Bazin ilmestyi synkkänä ja vitkalleen kynnykselle.

— Kiilloita miekkani, kohenna satulani, harjaa viittani ja lataa pistoolini! käski Aramis.

— Tuo viimeinen käsky on tarpeeton, keskeytti d'Artagnan, sillä ladatut pistoolit ovat tupessaan.

Bazin huokasi.

— Hohoi, mestari Bazin, rauhoittukaa vaan, sanoi d'Artagnan, elkääk olko millännekään.

— Herrani oli jo niin hyvä papin-alku! sanoi Bazin melkein itkusuin, hänestä olisi tullut piispa, ehkäpä vielä kardinaali.

— No niin, Bazin-parka, otappas ja mieti vähäsen, mitä hyödyttää olla kirkon miehiä, sanoppas? ei se estä laisinkaan sotaan joutumasta; näethän kuinka kardinaali menee ensimmäiselle sotaretkellensä myrskyhattu päässä ja pertuska kourassa; entäs herra de Nogaret, mitäs siitä sanot? hän on kardinaali myös; kysyypäs hänen lakeijaltansa, kuinka monesti hän on saanut repiä hänelle liinanripsuja.

— Hoi voi! huohti Bazin, kyllä tiedän, herrani; kaikki on nyky maailman aikaan mullin mallin.

Sillä aikaa molemmat nuoret miehet ja lakeija-parka olivat laskeutuneet portaita alas pihalle.

— Pidäppäs jalustinta, Bazin, sanoi Aramis.

Ja Aramis viskautui satulaan tavallisella soreudellansa ja notkeudellansa; mutta kun tuo upea hevonen oli käänteleinnyt ja kiemuroinut muutamia kertoja, ratsastaja tunsu niin tuskallista kipua, että hän kalpeni ja horjui. D'Artagnan joka aavisti tuota, ja piti häntä sen vuoksi koko ajan silmällä, kiiruhti hänen luoksensa, otti hänet syliinsä ja saattoi hänet huoneeseensa.

— Hyvä on, Aramis veikkoseni, hoitele nyt itseäsi, sanoi hän, minä lähden yksin tiedustelemaan Athosta.

— Sinä olet teräksinen mies, sanoi Aramis.

— Eikö mitä: minua seuraa onni, siinä kaikki; mutta kuinka sinä olet viettävä aikaasi minua odottaessasi? ei mitään keskustelua enää käsistä ja siunaamisista, vai kuinka, ha?

Aramis hymyili.

— Minä kirjoitan runoja, sanoi hän.

— No niin, runoja joilla on sama tuoksu kuin rouva de Cheuvreuse'n kamarineitsyen kirjelipuilla. Mitä hevoseen tulee, nouse joka päivä vähäksi aikaa sen selkään, niin totut sen liikkeihin.

— Oh, ole huoletti siitä, sanoi Aramis, kun palaat takaisin, olen kyllä valmis silloin sinua seuraamaan.

He jättivät toisilleen jäähyväiset ja kymmenen minuutin perästä, oli d'Artagnan matkalla Amiens'iin.

Kuinka löytäisi hän Athoksen ja löytäisikö hän häntä ensinkään?

Tila, johon hän oli hänet jättänyt, oli vaarallinen; ehkäpä oli hän sortunut hätyyttäjänsä ylivoiman alle. Tuo ajatus rypistytti hänen otsaansa ja nosti huokauksen hänen rinnastansa; hiljakseen mutisi hän jotakin kostosta. Kaikista hänen ystävästään oli Athos vanhin, ja näytti vähimmin mukautuvan hänen mielitekoihinsa ja taipumuksiinsa.

Mutta kumminkin piti hän tuosta kunnan aatelismiehestä kaikista enimmänsä. Athoksen ylevä, hieno käytös, hänen loistavat ominaisuutensa, jotka silloin tällöin välähtivät esille siitä hämähäydyksestä, jossa hän niin mielellään pysyi sulkeutuneena, hänen luonteensa järkähtämätön tasaisuus, joka teki hänet mitä miellyttävämmäksi seuramieheksi, hänen urhoollisuutensa, jota olisi voinut sanoa sokeaksi, jos se ei olisi johtunut hänen tavattomasta kylmäverisyydestään, kaikki nuo monet puolet herättivät d'Artagnan'issa Athosta kohtaan enemmän kuin kunnioitusta, enemmän kuin ystävyyttä, ne herättivät ihmettelyä.

Ja kuitenkin nähtiin tuon niin erinomaisen luonteen, tuon niin kauniin luomuksen, tuon niin hienon olennon vähitellen kallistuvan elämän aineellisuutta kohden niinkuin vanhuksat kallistuvat ruumiilliseen heikkouteen ja voimattomuuteen päin. Semmoisina rappeutumisen hetkinä, ja niitä oli usein, sammuivat Athoksen valoisat puolet ikäänkuin yön pimeyteen upoten.

Ja kun puolijumala oli kadonnut jäi tuskin ihminen jällelle. Athos saattoi silloin pää nuukallansa, silmät summeina, kieli kankeana ja puhe jäykkänä tuntikausia tuijottaa milloin pulloon, milloin lasiin, milloin Grimaud'iin, joka, tottuneena tottelemaan hänen viittauksiansa, luki isäntänsä tylsistyneestä silmäyksestä hänen pienimmätikin toivomuksensa, jotka hän heti paikalla täytti. Jos nuo neljä ystävästä sattuivat yhteen semmoisena hetkenä, saattoi joku ponnistamalla lausuttu sananen olla ainoa, millä Athos koko aikana sekaantui keskusteluun. Sen sijaan piti hän niin hyvän huolen lasistansa, että hän joi yksinään enemmän kuin muut kolme yhteensä, ilman että hänessä näkyi muuta kuin jyrkempi kulmien rypistys ja syvempi alakuloisuus.

Eikä sitä voinut sanoa että viini tuon alakuloisuuden toi, sillä päinvastoin joi hän juuri karkoittaaksensa tuota mielensynkkyyttä, vaikka se lääkkeen vaikutuksesta, niinkuin jo olemme sanoneet, vain paheni entisestään. Tuota ylenpalttista synkkämielisyyttä ei voinut liioin pitää pelistä johtuvana, sillä päinvastoin kuin Porthos, joka säesti laulunpätkin tai kirouksin ja sadatuksin jokaista onnenvaihtelua, Athos pysyi yhtä järkähtämättömän tyynenä, voittipa tai hävisi. Hänen oli nähty muskettisoturien piirissä yhtenä ainoana iltana voittavan tuhat pistolea, menettävän ne vuorostaan ja kultakirjaillun juhlapäivinä käytetyn miekkavyön kaupanpäällisiksi, sitten jälleen voittavan kaiken takaisin ja lisäksi sata louisdor'ia, hänen kauniiden mustien kulmakarvojen kohoamatta enempää kuin painumattakaan edes puolen tuuman vertaa, kauniiden käsien menettämättä helmiäishohdettaan ja hänen puhelunsa, joka sinä iltana oli miellyttävää, pysyessä yhtä viehättävänä ja tasaisen rauhallisena.

Hänen kasvojensa synkkyys ei liioin johtunut, niinkuin naapurimaan Englannin asukkaiden, ilmaston vaihteluista, sillä synkkyys paheni yleensä kauniiden vuodenaikojen lähestyessä. Kesäkuu ja heinäkuu olivat Athokselle aina kaikkein hirveintä aikaa.

Hänellä ei ollut tietävästi mitään hetken huolia, ja tulevaisuudesta puhuttaessa hän välinpitämättömästi kohautti olkapäitään. Hänen salaisuutensa piili niin ollen menneisyydessä, niinkuin d'Artagnan oli kuullut umpimähkään vihjailtavan.

Tuo kumma salaperäisyys, joka oli levinyt koko Athoksen olemukseen, teki entistäänkin mielenkiintoisemmaksi tämän miehen, jonka silmät enempää kuin suukaan eivät olleet, miehen itsensä ollessa aivan juovuksissakin, milloinkaan ilmaisseet mitään, vaikka häneltä olisi kuinka ovelasti yritetty urkkia.

— No niin! d'Artagnan tuumi, Athos parka on ehkä tällä hetkellä jo kuollut, ja hänen kuolemansa on minun syytäni. Sillä minähän hänet houkuttelin mukaan tähän juttuun, jonka syistä hän ei tiennyt mitään, jonka tulokset häneltä jäivät ainiaksi tietämättä ja josta hänelle ei voinut missään tapauksessa olla mitään hyötyä.

— Puhumattakaan siitä, herra, Planchet vastasi, että me saamme luultavastikin kiittää häntä hengestämme. Muistattehän, miten hän huusi: "Minä olen kiikissä! Matkaan, d'Artagnan, sukkelaan, sukkelaan!" ja laukaistuaan molemmat pistoolinsa, miten kamalan elämän hän pitikään miekkallaan! Olisi luullut olevan parikymmentä miestä, tai paremminkin parikymmentä irti päässyttä paholaista siinä metakassa!

Nämä sanat kannustivat d'Artagnanin intoa. Hän hoputti hevostaan, vaikk'ei jalo ratsu olisi lainkaan hoputusta tarvinnut: se kiidatti ratsastajaansa muutenkin täyttä laukkaa.

Yhdentoista tienoilla aamulla tuli Amiens näkyviin; puoli kahdentoista aikaan saavuttiin tuon kirotn majatalon portille. D'Artagnan oli useinkin miettinyt mielessään kavalaa, petollista majatalon isäntää kohtaan oikein mojovaa kostoa, jollainen lohduttaa mieltä, vaikka sitä vasta ajatteleekin. Hän siis astui majataloon hattu silmille painettuna, vasen käsi miekan kahvassa ja heiluttaen ratsuraippaa oikeassa kädessään.

— Tunnetteko minua vielä? hän kysyi isännältä, joka jo ehätti vastaan tervehtimään.

— Minulla ei ole sitä kunniaa, armollinen herra, tämä vastasi silmät vielä häikäistyneinä komeista ratsuista ja niiden varuksista, jotka d'Artagnanilla oli mukanaan.

— Vai niin! Vai ette minua tunne!

— En tunne, armollinen herra.

— No hyvä! Ehkäpä pari sanaa piristää muistianne. Mihin on joutunut se aatelismies, jota te uskalsitte parisen viikkoa sitten syyttää väärän rahan tekijäksi?

Isäntä kalpeni, sillä d'Artagnan oli käynyt kovin uhkaavan näköiseksi, ja Planchet jäljitteli isäntänsä eleitä.

— Voi armollinen herra, älkää puhuko minulle siitä asiasta mitään! isäntä voihkaisi kaikkein surkeimmalla äänellään. Voi hyvä Luoja, kuinka kalliisti olen joutunut maksamaan sen erehdykseni! Voi minua onnetonta miestä!

— Minä kysyn teiltä, minne se aatelismies on joutunut?

— Suvaitkaa kuunnella minua, armollinen herra, ja armahtakaa minua. Olkaa hyvä ja istuutukaa, olkaa niin ystävällinen!

D'Artagnan, mykkänä vihasta ja levottomuudesta, istui uhkaavana kuin tuomari. Planchet nojasi ylpeänä hänen tuoliensa vasten.

— Näin on asia, armollinen herra, virkkoi isäntä vapisten, sillä nyt minä tunnen jo teidät: te se olette, joka matkustitte pois silloin kuin minulle tapahtui tuo onneton selkkaus sen herran kanssa, jota te tarkoitatte.

— Niin, minä se olen; siis näette kyllä, ett'ei teillä ole armoa odotettavissa, ell'ette puhu selvää totuutta.

— Suvaitkaa vaan kuunnella minua niin saatte tietää kaikki.

— Minä kuuntelen.

— Viranomaiset olivat ilmoittaneet minulle, että kuuluisa väärän rahan tekijä useiden toveriensa kanssa oli tulossa ravintolaani, ja he kaikki olivat henkivartijain tai muskettisoturien valepuvussa. Teidän hevoset, lakeijat, teidän kasvat, kaikki minulle ennakoita kuvattiin.

— Jatkakaa, jatkakaa, sanoi d'Artagnan, joka huomasi aivan heti, mistä noin tarkat kuvaukset olivat kotoisin.

— Minä ryhdyin siis viranomaisten käskystä, jotka lähettivät minulle apuväkeä kuusi miestä, sellaisiin toimenpiteihin, jotka arvelin tarpeellisiksi, voidakseni varmasti saada nuo luulotellut vääränrahantekijät kiini.

— Yhä vaan! sanoi d'Artagnan, jonka korvia sana vääränrahantekijä tulistutti.

— Suokaa anteeksi, armollinen herra, että puhun semmoisia asioita, vaan ne juuri ovat minun puollustukseni. Viranomaiset olivat minua säikähdyttäneet, ja ymmärrättehän että ravintoloitsijan tulee menetellä varovasti viranomaisten kanssa.

— Mutta vielä kerran, missä on nyt se herra? mihin on hän joutunut? onko hän kuollut vai eläkö hän?

— Malttakaa, armollinen herra, me tulemme nyt siihen. Sitten tapahtui mitä te jo tiedätte, ja jonka selvänä seurauksena, lisäsi isäntä liukastellen, mikä ei jäänyt d'Artagnan'ilta oivaltamatta, teidän äkillinen lähtemisenne näytti olevan. Tuo herra, teidän ystäväne, puollusti itseään vimmatusti. Hänen palvelijansa, joka pahaksi onneksi oli joutunut riitaan itse viranomaisten kanssa, jotka olivat tallirenkien valepuvussa...

— Ah! kurjamaiset lurjukset! huudahti d'Artagnan, te olitte kaikki yhdessä juonessa, enkä minä oikein ymmärrä miksi minä en lopeta teitä kaikkia heti paikalla.

— Voi, ei! armollinen herra, me emme olleet kaikki yhdessä juonessa, ja te näette sen kyllä kohta. Teidän herra ystäväne (suokaa anteeksi ett'en voi nimittää häntä sillä kunnioitettavalla nimellä, joka hänellä epäilemättä on, vaan minä en tiedä sitä) teidän herra ystäväne, saatettuaan kahdella pistoolinlaukauksella kaksi miestä kykenemättömäksi taisteluun, vetäytyi taaksepäin puollustaen itseään miekallansa, jolla hän silpoi vielä yhden minun miehiäni ja jonka lappeella hän löi minut hölmiöksi.

— Mutta pyöveli, etkö lopeta jo? sanoi d'Artagnan, minne Athos on joutunut?

— Taistellen ja peräytyen, niinkuin jo sanoin, tapasi hän takanansa kellarin portaat, ja kun ovi oli auki, tempasi hän avaimen mukaansa, ja sulkeutui kellarin sisään. Kun pidettiin hänen nyt olevan varmassa paikassa, jätettiin hänet rauhaan.

— Vai niin sanoi d'Artagnan häntä ei siis tahdottu tappaa, hänet tahdottiin vaan vangita.

— Hänetkö vangita, armollinen herra? hän vangitsi itse itsensä, sen vannon. Sitä ennen oli hän toimittanut raskaan työn, yksi mies oli hengetönnä, kaksi pahasti haavoitettuna. Kuolleen ja haavoitetut veivät heidän toverinsa, enkä ole sen jälkeen kuullut puhuttavan enempää toisista kuin toisistakaan. Minä itse menin toinnuttuani maaherran luokse, jolle kerroin koko tapauksen ja kysyin, miten minun oli menetteleminen vangin suhteen. Mutta maaherra oli kuin pilvistä pudonnut, hän sanoi minulle ett'ei hän tiennyt koko asiasta yhtään mitään, ja että ne käskyt, joita minä olin saanut, eivät tulleet häneltä, ja että jos minä kovaksi onneksi sanoisin kelle hyvänsä että hänellä oli mitään osallisuutta tähän kähäkkään, hän hirttäisi minut. Siitä näkyy että minä olin erhetyksissä, että minä olin vanginnut väärän miehen ja että oikea oli päässyt pakoon.

— Mutta Athos? ärjyi d'Artagnan, jonka kärsimättömyys yhä kasvoi siitä tiedosta, että viranomaiset olivat jättäneet koko asian unhotuksiin. Mihin Athos on joutunut?

— Kun minulla oli kiire korjata vangittua vastaan tekemäni vääryydet, jatkoi isäntä, lähdin minä avaamaan kellarin ovea, päästäkseni hänet vapauteensa. Ah, armollinen herra, hän ei ollut enää ihminen, hän oli paholainen. Kun otin puheeksi vapauttamisen, sanoi hän että se vaan oli paula, johon häntä tahdottiin houkutelua ja että hän ennen lähtemistänsä ulos aikoi asettaa ehtonsa. Minä sanoin hänelle hyvin nöyrästi, että minä kyllä selvästi näin, mihin pahaan pulaan olin itseni saattanut käydessäni Hänen Majesteettinsa muskettisoturin kimppuun, ja että minä olin valmis alistumaan hänen ehtoihinsa.

— Ensiksi, sanoi hän, tahdon, että palvelijani päästetään luokseni täysissä aseissa.

— Tämä käsky täytettiin kiireimmän kautta; sillä ymmärrättehän, armollinen herra, että me olimme taipuvaiset tekemään kaikki mitä teidän ystävänne halusi. Herra Grimaud (hän sanoi nimensä, vaikka hän ei paljoa puhu); herra Grimaud laskeutui siis kellariin, niin haavoitettuna kuin olin; sittenkuin herra oli saanut palvelijansa luokseen, pönkitti hän oven uudestaan ja käski meidän pysyä huoneissamme.

— Mutta sanokaa nyt jo vihdoin, huusi d'Artagnan, missä hän nyt on? missä on Athos?

— Kellarissa, armollinen herra.

— Kuinka, onneton, oletteko pitäneet häntä kellarissa siitä saakka?

— Hyvä Isä! Emme, herra. Mekö pitäneet häntä kellarissa! Te ette siis tiedä, mitä hän tekee siellä kellarissa? Ah, jos te voisitte saada hänet tulemaan sieltä ulos, olisin minä kiitollinen teille koko elämäni ajan ja palvelisin teitä kuin suojeluspyhää.

— Hän on siis siellä? minä tapaan hänet siis sieltä?

— Tietysti, sillä hän on äkäytynyt olemaan siellä. Kerran koettelin minä kahden palvelijani kanssa pyrkiä kellariin, mutta hän yltyi ankaraan raivoon. Ja sieltä kuului semmoista ääntä kuin olisi ladattu pyssyjä ja pistooleja. Kysyttyämme, mikä oli heidän aikomuksensa vastattiin sieltä että heillä oli neljäkymmentä laukausta varalla, ja että he ampuisivat ne aivan viimeiseen asti, ennenkuin sallisivat kenenkään astua askeltakaan kellariin. Sitten valitin minä maaherralle, vaan hän vastasi, että se oli minulle aivan paraiksi, mitäs minä muka menin loukkamaan kunnianarvoisia herroja, jotka tulivat majailemaan luokseni.

— Niinkö että siitä ajasta saakka? ... kysyi d'Artagnan voimatta pidättyä nauramasta isännän surkealle muodolle.

— Niin että siitä ajasta saakka, hyvä herra, jatkoi isäntä-parka, on meidän elämämme mitä kurjinta olla voipi; sillä ymmärrättehän että kaikki meidän ruoka- ja juomavaramme ovat kellarissa: siellä ovat meidän pulloviinit ja tynnöriiviinit, oluet, öljyt, maustimet, silavat ja makkarat; ja kun me olemme estetyt pääsemästä sinne, täytyy meidän kieltäytyä antamasta matkustajille juomaa ja ruokaa, joten meidän ravintolamme saa joka päivä suuria vahingoita. Jos teidän ystävänne pysyy vielä viikon kellarissani, joudumme me vallan häviöön.

— Ja se on aivan oikein, hupsu! Eikö meidän ulkomuodostamme kyllä näkynyt, että me olimme ylhäistä väkeä, emmekä mitään vääristelijöitä, eikö?

— Kyllä, te olette oikeassa, armollinen herra, sanoi isäntä. Mutta kuulkaas, kuulkaas, miten hän taas elämöi.

— Varmaankin on häntä menty häiritsemään, sanoi d'Artagnan.

— Mutta täytyyhän häntä häiritä, huudahti isäntä; meille tuli juuri kaksi englantilaista herraa.

— No entäpä sitten?

— Niin no, englantilaiset juovat mielellään hyvää viiniä, niinkuin tiedätte, armollinen herra; nämä ovat pyytäneet kaikkein parasta. Vaimoni on sen vuoksi anonut herra Athokselta lupaa päästä kellariin, tyydyttääkseen noita herroja; mutta hän on tapansa mukaan kieltänyt. Oi, voi, nythän meteli käy kahta kauheammaksi.

D'Artagnan kuuli todellakin suurta melua kellarin puolelta; hän nousi istuviltaan ja lähti, isäntä etunenässä käsiänsä väännellen, Planchet perässä muskettiansa pidellen, metelipaikkaa kohden.

Nuo molemmat äskentulleet herrat olivat suutuksissaan, he olivat kulkeneet pitkän matkan ja olivat sekä nälissään että janoissaan.

— Mutta sehän on hirmuvaltaa, lausuivat he hyvällä ranskankielellä, vaikka vieraalla äännöstävällä, että tuo hullu herrasmies ei tahdo antaa noiden kelpo ihmisten käyttää viinejäänsä. Mitäs muuta, me menemme särkemään oven, ja jos hän on liian rajupäinen niin me tapamme hänet.

— Siivolla, hyvät herrat! sanoi d'Artagnan vetäen pistoolinsa vyöstään; te ette tapa ketään, jos suvaitsette.

— Hyvä, hyvä, kuului oven takana Athoksen levollinen ääni, antaa noiden suurisuisten pöyhkeilijöiden tulla vaan, niin nähdäänpä hän.

Niin urhoollisilta kuin näyttivätkin, rupesivat molemmat englantilaiset katselemaan epäillen toisiinsa; olisi voinut sanoa kellarissa olevan yhden noita nälkiintyneitä peikkoja, kansansatujen jättiläissankareita, joiden luolaan ei kukaan rankaisematta tunkeudu.

Syntyi hetkinen hiljaisuutta; mutta viimein englantilaiset häpesivät peräytyä ja kiukkuisin heistä laskeutui viisi kuusi astinta portaita ja potkaisi ovea niin että olisi luullut murin murtuvan.

— Planchet, sanoi d'Artagnan varustaen pistoolinsa kuntoon, minä otan kohdalleni tämän täällä ylhäällä, pidä sinä huoli tuosta tuolla alhaalla. Aa, herrat, vai tahdotte te tappelua, no, olkoon menneeksi, kyllä sitä saatte!

— Luulenpa kuulevani d'Artagnan'in äänen, huudahti Athos kuni maan alta.

— Niin oikein, sanoi d'Artagnan huutaen hänkin vuorostaan, se minä olenkin, ystäväni.

— Ahaa, hyvä on, sanoi Athos, kyllä me heidät opetamme, nuo ovensärkijät.

Englantilaiset herrat olivat temmanneet miekkansa, mutta he olivat kahden tulen välissä; he empivät vielä hieman; mutta, niinkuin äskenkin, ylpeys voitti ja toinen potkaus tärähdytti ovea melkein särkymään asti.

— Väisty tieltä, d'Artagnan, väisty tieltä, huudahti Athos, väisty tieltä, minä ammun.

— Herrat! lausui d'Artagnan, joka aina mietti asiat tarkoilleen, herrat, ajatelkaahan hiukkanen! Malta, Athos! Te, herrat, puututte nyt pahaan asiaan ja teidät pistellään seulaksi. Palvelijani ja minä ammumme teihin kolme laukausta ja kellarista saatte saman verran; siihen lisäksi on meillä vielä miekat, jota, olkaa varmat siitä, minä ja ystäväni käytämme jotakuinkin. Antakaa minun selvittää teidän asianne ja omani. Te saatte kohta juotavaa, sen vakuutan kunniasanallani.

— Jos sitä on jälellä, kuului Athoksen pilkallinen ääni.

Ravintolan isäntä tunsu kylmän hien virtaavan pitkin selkärankaansa.

— Kuinka, josko sitä on jälellä! mutisi hän.

— Mitä hiisiä! totta kai sitä jälellä on, vakuutti d'Artagnan; olkaa huolehti, eivät he teiltä ole toki koko kellaria tyhjentäneet. Herrat, pistäkää miekkanne tuppeen.

— Kyllä, mutta pankaa tekin pistoolinne tuppeen.

— Aivan mielelläni.

Ja d'Artagnan näytti esimerkkiä. Sitten kääntyi hän Planchet'in puoleen, ja käski hänen laskemaan pois muskettinsa.

Englantilaiset pistivät muristen miekat tuppeen. Heille kerrottiin Athoksen vangitsemisjuttu. Ja kun he olivat kelpo aatelismiehiä, myönsivät he isännän tehneen väärin.

— Nyt, hyvät herrat, sanoi d'Artagnan, menkää huoneeseen, niin kymmenen minuutin perästä, sen takaan, tuodaan teille kaikkea mitä haluatte.

Englantilaiset kumarsivat ja menivät.

— Nyt kun minä olen yksin, Athos veikkoseni, sanoi d'Artagnan, avaa minulle ovi.

— Heti paikalla, sanoi Athos.

Silloin kuului jyskettä ja jyrä, pönkät ja salvat romahtivat näet alas; hetkisen perästä ovi lensi auki ja Athoksen kalpeat kasvot ilmaantuivat näkyviin.

D'Artagnan heittäytyi hänen kaulaansa ja syleili häntä hellästi; sitten tahtoi hän vetää hänet ulos kosteasta olinpaikastansa, ja silloin huomasi hän vasta että Athos horjui.

— Oletko haavoitettu? kysyi d'Artagnan.

— Minäkö! en millään muotoa; minä olen vaan ihan juovuksissa, siinä kaikki, eikä koskaan kukaan ole niin paljo koettanut siihen tilaan päästäksensä. Saakeli soikoon, olenpa varmaankin osaltani tyhjentänyt sata viisikymmentä pulloa.

— Herra armahtakoon! huudahti isäntä, jos palvelija on juonut puolenkaan verran mitä hänen herransa, olen minä hävinnyt mies.

— Grimaud on palvellut ylhäisissä paikoissa, eikä hän siis ole ruvennut semmoisiin tapoihin kuin minä; hän on juonut vaan tynnöreistä; malttakaas, minä luulen hänen unhottaneen panna tynnörintapin kiini. Kuuletteko kuinka siellä lorisee!

D'Artagnan purskahti nauruun, joka muutti isännän vilunväristyksen kuumaksi poltteeeksi.

Samalla näkyi Grimaud vuorostaan herransa takana musketti olalla, pää huojuvana niinkuin Rubens'in taulujen juopuneilla satiireilla. Hän oli edestä ja takaa märkänä rasvaisesta nesteestä, jonka isäntä tunsipa parhaaksi oliiviöljyksensä.

Seurue kulki salin lävitse ja sijoittui ravintolan parhaasen huoneeseen, jonka d'Artagnan pyytämättä anasti huostaansa.

Sillä aikaa isäntä vaimoineen syöksyi lyhti kädessä kellariin, joka heiltä niin kauvan oli ollut suljettuna ja jossa heitä odotti kauhea sekasorto.

Parhaat ruokatavarat oli syöty, lihoista oli vaan jälellä luut, joita uiksenteli viinilätäkössä kellarin permannolla, pullojen kappaleita ja lasin möyhyä oli eräs nurkka täynnä, erään tynnörin tappi oli jäänyt auki, ja tynnöri oli juuri kuiviin vuotamaisillaan. Hävitys ja kuolema vallitsi ylt'yleensä niinkuin sotakentällä. Viidestäkymmenestä makkarasta oli tuskin kymmentä jälellä.

Isännän ja emännän valitukset ja voitotukset kaikuivat kellarissa niin että itse d'Artagnan tuli siitä liikutetuksi. Mutta Athos ei edes kääntänyt päätänsäkään sinne päin.

Mutta tuskaa seurasi raivo. Isäntä tempasi paistinvaraansa ja syöksi epätoivoissaan siihen huoneeseen jonne molemmat ystävykset olivat vetäytyneet.

— Viiniä! sanoi Athos nähdessään isännän.

— Viiniä! huudahti isäntä hämmästyneenä, mutta olettehan te juoneet sitä minulta enemmän kuin sadan pistole'n edestä: nyt olen hävinnyt, kadotettu, mitätön mies!

— Pah! sanoi Athos, meillä on yhä jano.

— Jos edes olisitte tyytyneet juomiseen; vaan kun säritte kaikki pullotkin.

— Te sysäsitte minut eräsen kasaan, joka romahti kumoon. Oma syynne.

— Kaikki öljyni on mennyttä!

— Öljy on hyvää haava-palsamia ja Grimaud-paran täytyi kai hoidella niitä haavojaan, mitä olitte häneen iskeneet.

— Kaikki makkarat syöty!

— Kellarissa on äärettömän paljo rottia.

— Teidän tulee maksaa minulle kaikki, huusi isäntä vimmassaan.

— Kolminkertainen konna! sanoi Athos nousten jaloilleen; mutta hän putosi heti takaisin istuvilleen, semmoiset olivat hänen voimansa. D'Artagnan kiiruhti hänelle avuksi ja kohotti ratsupiiskansa.

Isäntä peräytyi askeleen ja rupesi itkeä ulvomaan.

— Tämä opettaa teitä, sanoi d'Artagnan, kohtelemaan paremmin vieraita, joita hyvät henget teille lähettävät.

— Hyvät henget! sanokaa pirut!

— Hyvä ystävä, sanoi d'Artagnan, jos te särette korviamme ulvonnallanne, sulkeudumme me kaikkiin neljän teidän kellariinne, niin saadaan nähdä onko hävitys siellä todella niin suuri kuin te sanotte.

— No niin, hyvät herrat, sanoi isäntä, minä olen väärässä, sen tunnustan, mutta onhan armo kaikilla syntisillä; te olette herroja ja minä olen köyhä ravintolan isäntä, säälikäähän toki minua.

— Ahaa, jos rupeat sillä tavoin puhumaan, sanoi Athos, säret minulta sydämmen ja kyyneleet alkavat juosta silmistäni niinkuin äsken viini tynnöreistäsi. Ei sitä olla niin pirullisia kuin näyttää. Maltappas, tule tänne niin jutelkaamme hieman.

Isäntä lähestyi arasti.

— Tule tänne vaan, elä pelkää, jatkoi Athos. Silloinkin rupesin sinulle maksamaan, laskin kukkaroni pöydälle.

— Niin teitte, armollinen herra.

— Siinä kukkarossa oli kuusikymmentä pistole'a, missä on se nyt?

— Se toimitettiin kansliaan, armollinen herra: luultiin sen sisältävän väärää rahaa.

— No niin, hanki takaisin kukkaro, ja ota ne kuusikymmentä pistole'a.

- Mutta, armollinen herra, kanslia ei anna takaisin enää mitä se on saanut käsiinsä. Jos se olisi ollut väärää rahaa, silloin olisi vielä jotakin toivoa; vaan kovaksi onneksi olivat ne oikeita rahoja.
- Sopikaa sitten keskenänne, se ei minua liikuta, semminkin kun minulle ei jäänyt yhtään livre'ä.
- Kuulkaahan, sanoi d'Artagnan, missä on Athoksen hevonen?
- Tallissa.
- Kuinka paljon sillä olisi hintaa?
- Viisikymmentä pistole'a korkeintaan.
- Kyllä se maksaa toki kahdeksankymmentä, ota se niin kaikki on kuitti.
- Kuinka! myötkö minun hevoseni, sanoi Athos, myötkö minun Bajazet'ini? milläs sitten sotaan menen, Grimaud'illako?
- Minä olen tuonut sinulle toisen, sanoi d'Artagnan.
- Toisen?
- Niin, ja erinomaisen! huudahti isäntä.
- No jos minulle annetaan toinen pulskempi ja nuorempi, niin ota vaan vanha, ja juokaamme nyt.
- Mitä lajia? kysyi isäntä kirkastuneena.
- Sitä, jota vielä on viisitoista pulloa jälellä perimäisessä sopessa, kaikki muut pullot särkyivät pudotessani. Tuo tänne kuusi pulloa.
- Mutta onpa sitä koko tynnöri tuota miestä! mutisi isäntä mennessään; jos hän viipyisi täällä vielä viisitoista päivää ja maksaisi kaikki juomisensa, niin asiansi olisivat autetut.
- Ja muista tuoda, sanoi d'Artagnan, neljä pulloa samaa laatua englantilaisille herroille.
- Ja nyt, sanoi Athos, odottaessamme viinin tulemistä kerro minulle, d'Artagnan, kuinka niille toisille on käynyt. Annappas tulla.

D'Artagnan kertoi hänelle kuinka hän oli tavannut Porthoksen vuoteellaan niukahduksineen ja Aramiksen pöydän ääressä kahden papin välissä. Kun hän lopetti kertomuksensa palasi isäntä pulloineen.

- Hyvä on, sanoi Athos täyttäen lasit; nyt olen selvillä Porthoksesta ja Aramiksesta. Vaan sinä, veikkoseni, kuinkas sinun itsesi laita on ja mitenkä sinun on käynyt? Sinä näytät minusta niin surulliselta.
- Niin vastasi d'Artagnan, minä olen onnettomin teistä kaikista!
- Sinäkö onneton, d'Artagnan! huudahti Athos. Maltappas, kuinka sinä olisit onneton? Kerrohan.
- Kerron toiste, sanoi d'Artagnan.
- Toiste! ja minkä vuoksi toiste? senkö vuoksi että luulet minun olevan juovuksissa, d'Artagnan? Muistappas tämä: minun ajatukseni ei ole koskaan niin selkeät kuin juuri viinissä. Kerro siis vaan, minä kuuntelen pörhössä-korvin.

D'Artagnan kertoi seikkailunsa rouva Bonacieux'in kanssa.

Athos kuunteli tyynenä; ja kun d'Artagnan oli lopettanut, lausui hän:

- Joutavia kaikki, aivan joutavia!

Se oli Athoksen tavallinen sanantapa.

- Sinä sanot aina: "joutavia", virkkoi d'Artagnan, mutta mitäpä sinusta, joka et ole koskaan rakastanut.

Athoksen sammunut silmä leimahti äkkiä; mutta se oli vaan pikainen välähdys, jonka jälkeen kaikki oli taas yhtä pimeätä ja riutunutta kuin ennen.

- Se on totta, sanoi hän levollisesti, minä en ole koskaan rakastanut.
- Ymmärräthän siis, sinä kivisydän, sanoi d'Artagnan, että teet väärin ollessasi kova meitä helläsydämisistä vastaan.
- Hellät sydämmet, lävistetyt sydämmet, sanoi Athos.
- Mitä sanot?
- Sanon vaan, että rakkaus on arpapeli, jossa voittaja voittaa kuoleman! Sinä olet onnellinen kun olet menettänyt, usko minua, rakas d'Artagnan.
- Hän näytti niin kovin rakastavan minua!
- Hän näytti, niin.
- Oh, hän rakasti myös.

— Lapsi! ei ole sitä miestä, joka ei samoin kuin sinä olisi uskonut lemmittynsä rakastavan häntä, mutta ei ole myöskään sitä miestä, jota hänen lemmittynsä olisi pettänyt.

— Paitsi sinua, Athos, jolla ei koskaan ole lemmittyä ollut.

— Se on totta, sanoi Athos hetkisen vaiettuaan, minulla ei ole ollut koskaan, ei koskaan. Juokaamme!

— Mutta kun sinä olet semmoinen filosofi, sanoi d'Artagnan, niin opeta sinä minua ja auta minua; minä tarvitsen oppia ja lohdutusta.

— Lohdutusta mihin?

— Onnettomuuteeni.

— Sinun onnettomuutesi minua naurattaa, sanoi Athos kohottaen olkapäitänensä; olisinpa utelias tietämään, mitä sanoisit jos minä kertoisin sinulle rakkaushistoriani.

— Sinun?

— Tai oikeastaan erään ystäväni, sama se.

— Kerro veikkonen.

— Juokaamme, se on viisaampaa.

— Juo ja kerro.

— Tosiaan, käyhän se, sanoi Athos tyhjentäen ja täyttäen lasinsa, ne molemmat sopivat mainiosti yhteen.

Ja sitten Athos rupesi kokoomaan ajatuksiansa, ja sitä mukaa kuin hän niitä kokosi, näki d'Artagnan hänen vaalenevan; hän oli siinä juopumuksen tilassa, missä tavalliset juomarit kaatuvat ja nukkuvat. Mutta hän uneksi valveillaan. Juopumuksen uinailemisessa on jotakin kauhistavaa.

— Tahdotko sinä minua kaikin mokomin kertomaan, kysyi hän.

— Kyllä minä pyydän, sanoi d'Artagnan.

— No olkoon menneeksi tahtosi mukaan. Eräs minun ystäväni, huomaa tarkoin, en minä, vaan eräs minun ystäväni, keskeytti Athos puheensa naurahtaen synkästi; eräs kreivi minun kotiseudullani, Berry'ssä näet, jalo kuni Dandolo tai Montmorency, rakastui viidenkolmatta-vuotisena seitsentoista-vuotiseen tyttöön, joka oli kaunis kuin lemmen jumalatar itse. Kaikessa lapsellisuudessaan oli hänellä tulinen mieli, ei naisen vaan runoilijan; hän ei miellyttänyt, hän hurmasi; hän asui eräässä pikkukaupungissa veljensä luona, joka oli pappi. Kumpikin oli sinne tullut muualta, ei tiedetty mistä; mutta kun nähtiin hänen olevan niin kauniin ja hänen veljensä niin jumalisen, ei juolahtanut mieleenkään kysellä heidän kotiperäänsä. Muutoin sanottiin heidän olevan hyvää sukua. Ystäväni, joka oli sen paikkakunnan herra, olisi voinut menetellä hänen kanssansa mielensä mukaan, mutta hän oli pahaksi onneksi kelpo mies, ja hän nai hänet. Tyhmä, pöllö, tomppeli!

— Kuinka niin, koska hän tyttöä rakasti? kysyi d'Artagnan.

— Odotahan, sanoi Athos. Hän vei puolison linnaansa ja teki hänestä paikkakuntansa ensimmäisen naisen; ja, se oikeus on hänelle myönnettävä, hän kannatti erinomaisesti arvoansa.

— No entäs sitten? kysyi d'Artagnan.

— Sitten eräänä päivänä kun hän oli jahdilla miehensä kanssa, jatkoi Athos matalalla äänellä ja puhui sangen joutuun, putosi hän hevosen selästä ja pyörtyi; kreivi kiiruhti avuksi ja kun pyörtynyt oli tukehtua vaatteihinsa, repi hän ne auki puukollansa, ja silloin paljastui hänen olkapäänsä. Arvaappas mitä siinä olkapäässä oli, d'Artagnan? kysyi Athos purskahtaen nauramaan.

— Voisinko minä sitä tietää? kysyi d'Artagnan.

— Liljankukka, sanoi Athos. Hän oli merkitty.^[5]

Ja Athos tyhjensi lasinsa yhdessä henkäyksessä.

— Kauhistus! huudahti d'Artagnan, mitä puhutkaan?

— Aivan totista totta. Tuo enkeli olikin paha henki. Nuori tyttö-parka oli varastanut.

— Ja mitä kreivi sitten teki?

— Kreivi oli suuri herra, hänellä oli alueessansa täysi tuomiovalta, sekä alempi että korkeampi, hän riisti vaatteet kreivinnan päältä, sitoi hänen kätensä selän taakse ja hirtti hänet lähimaiseen puuhun.

— Taivas! Athos! hän oli murhaaja! huudahti d'Artagnan.

— Niin, murhaaja, ei sen enempää, sanoi Athos kalpeana kuin kuolema. Mutta minulta näkyy loppuvan viini.

Ja Athos otti viimeisen pullon kaulasta kiini, asetti sen huulilleen ja tyhjensi sen niinkuin tavallisen juomalasin.

Sitten vaipui hänen päänsä alas kämmenien väliin; d'Artagnan katseli häntä hämmästyneenä.

— Se on opettanut minut erilleni kauniista, runollisista, hempeistä naisista, sanoi Athos nostoen päätänsä ja aikomatta enää jatkaa kreivin juttua. Suokoon Jumala sinulle saman opetuksen. Juokaamme!

— Hän on siis kuollut? sopersi d'Artagnan...

— Niin, saakeli vieköön onkin, sanoi Athos. Mutta ojenna tänne lasiasi. Eikös tässä enempää jakseta juoda, peijakas soikoon!

— Entäs hänen veljensä? jatkoi d'Artagnan arasti.

— Hänen veljensä? kertoi Athos.

— Niin, se pappi?

— Ahaa, niin, minä kuulustelin häntä, hirttäökseni hänet myös, mutta hän oli pitänyt varansa ja jättänyt pappilansa edellisenä iltana.

— Onkos saatu edes tietää kuka tuo onneton oli?

— Hän oli luultavasti tuon kaunottaren ensimmäinen rakastaja ja rikostoveri, kelpo mies, joka oli tekeytynyt papiksi, voittaaksensa lemmittynsä ja saattaaksensa hänet siten turvalliseen asemaan.

— Oh, Jumalani! huudahti d'Artagnan, aivan äimistyneenä tuosta hirveästä tapauksesta. Hän ei voinut enää sietää tuota keskustelua, joka olisi saattanut hänet vallan mielettömäksi; hän laski päänsä kämmentensä väliin ja oli nukkuvinaan.

— Ei noista nuorista ole juomaan, sanoi Athos katsellen häntä säällillä, ja tuo on kumminkin mitä parhaimpia!...

XXVIII.

Palausmatka.

D'Artagnan oli aivan pyöräpäällä Athoksen hirveästä kertomuksesta; ja monet seikat näyttivät hänestä vielä tuossa puolinaisessa paljastuksessa hämäriltä; ensinkin oli asian kertonut mies, joka oli kokonaan juovuksissa, miehelle, joka oli puolijuovuksissa, vaan kuitenkin, huolimatta siitä sekavuudesta, jonka parin kolmen bourgogne-pullon höyryt vaikuttavat aivoihin, d'Artagnan herättyään seuraavana aamuna muisti selvästi Athoksen jokaisen sanan, aivan kuin ne olisivat piirtyneet hänen mieleensä sitä mukaan kuin ne olivat pudonneet Athoksen huulilta. Kaikki tuo epä tietoisuus oli omiansa herättämään hänessä vaan yhä suurempaa halua päästä asian perille, jonka vuoksi hän lähti ystävänsä luokse lujasti päättäneenä uudistaa eilisen keskustelun; mutta hän tapasi Athoksen kokonaan tyyntyneenä, toisin sanoen, hän oli niin peräti viisas ja varova ett'ei häneltä saanut enää mitään tietoja urkituksi.

Muutoin, kun muskettisoturi oli paiskannut hänelle kättä, ehätti hän ennen häntä ja lausui:

— Minä olin eilen aika juovuksissa, d'Artagnan veikkoseni, sen tunsin tänä aamuna kielestäni, joka oli vielä paksuna kuin pölkky, ja valtasuonestani, joka tykytti kovin kiivaasti; lyönpä vetoa, että puhuin kaiketi tuhansia hullutuksia.

Ja näin sanoen, silmäsi hän ystävänsä niin terävästi, että hän joutui hämille.

— Et ensinkään, vastasi d'Artagnan, ja jos oikein muistan, et puhunut mitään tavallista kummempaa.

— Ohoh, sinä hämmästyttät minua! Minä luulin kertoneeni sinulle erään mitä surkeimman historian.

Ja hän katsoi nuorta miestä ikäänkuin olisi hän tahtonut tirkistää hänen sydämensä pohjaan.

— Totta tosiaan, sanoi d'Artagnan, näyttääpä siltä kuin minä olisin ollut enemmän juovuksissa kuin sinä, koska minä en muista mitään.

Athos ei tyytynyt vielä siihen, vaan sanoi:

— Sinä olet kaiketi huomannut, veikkoseni, että jokaisella on oma päänsä juovuksissa, suruinen tai iloinen; minä olen juovuksissa aina suruinen ja kun kerta olen humaltunut, saan minä kiihkon kertoa kaikkia kauheita juttuja mitä minun tyhmä imettäjäni on ajanut kallooni. Se on minun paha puoleni, pää-vikani, sen myönnän; mutta muutoin kyllä olen kelpo juomaveikko.

Athos sanoi kaiken tuon niin luonnollisesti, että d'Artagnan'in vakuutus alkoi horjua.

— Oh! vai niin, no senpä vuoksi todella muistelenkin, sanoi d'Artagnan, koettaen urkkia totuutta, senpä vuoksi muistelenkin kuin unta, että puhuimme jotakin hirtetyistä.

— Kas niin, siinä sen näet, sanoi Athos kalveten ja koettaen kuitenkin samalla nauraa, olinhan siitä varma, sillä hirtetyt ovat minun painajaiseni.

— Niin, niin, jatkoi d'Artagnan, ja nyt rupean muistamaan yhä lisää; olihan puhetta ... kuinkas se olikaan ... olihan puhetta jostakin naisesta.

— Kas niin, vastasi Athos muuttuen lyyjynkarvaiseksi, se on tuo minun suuri historiani vaaleakiharaisesta naisesta, ja kun minä sitä rupean kertomaan, on sen merkki että silloin olen uppojuovuksissa.

— Aivan oikein, se se oli, sanoi d'Artagnan, kertomus vaaleakiharaisesta, pulskasta, kauniista, sinisilmäisestä naisesta.

— Joka joutui hirteen.

— Niin, jonka hirtti hänen puolisonsa, eräs ylhäinen herra sinun tuttaviasi, jatkoi d'Artagnan tähdäten tarkasti Athosta.

— No niin, siitä näet, kuinka helposti toisten salaisuuksia ilmaistaan, kun ei tiedetä enää mitä puhutaan, sanoi Athos kohauttaen olkapäitänsä, ikäänkuin hän olisi surkutellut itseään. En totta tosiaan juo enää itseäni humalaan, se on peräti huono tapa.

D'Artagnan pysyi vaiti.

Sitten Athos muuttaen yht'äkkiä puheenaihetta lausui:

— Kesken puheen, suuret kiitokset hevosesta, jonka minulle toiti.

— Onko se mieleisesi? kysyi d'Artagnan.

— Kyllä, mutta ei se ollut mikään kestävä hevonen.

— Ohoh, siinä petyt; minä olen kulkenut sillä kymmenen peninkulmaa vähemmässä kuin puolessatoista tunnissa, eikä siitä näkynyt enempää kuin jos se olisi juossut kertaalleen ympäri Saint-Sulpice'n torin.

— Vai niin, mutta melkeinpä saat minun katumaan.

— Katumaan?

— Niin, minä olen sen menettänyt.

— Kuinka niin?

— Asia on tämmöinen: tänä aamuna kun heräsin kello kuusi, nukuit sinä vielä kuin pölkkö, ja minä en tiennyt kuinka saisin aikani kulumaan; olin vielä aivan tylsistyksissäni eilisestä hummaamisesta; menin alas suureen saliin ja tapasin siellä toisen noita meidän englantilaisia, joka hieroi hevoskauppaa erään hevoshuijarin kanssa, hänen oma hevoseensa oli näet eilen kuollut verikohtaukseen. Minä lähestyin häntä ja kun näin hänen tarjoovan sata pistole'a eräästä ruunikosta, sanoin minä hänelle: hiisi vieköön, minulla on myöskin hevonen kaupaksi!

— Ja sangen kaunispa onkin, sanoi hän, minä näin sen eilen kun ystävämme palvelija sitä talutteli.

— Pidättekö sitä sadan pistole'n arvoisena?

— Kyllä, ja tahdotteko antaa sen minulle siitä hinnasta?

— En, mutta minä pelaan siitä kanssanne.

— Pelaatteko siitä?

— Pelaan.

— Millä?

— Kuutioilla.

— Sanottu kuin tehty; ja minä menetin hevosen. Mutta huomaa, jatkoi Athos, minä voitin takaisin loimen.

D'Artagnan näytti sangen tyytymättömältä.

— Pahoittaako se mieltäsi? kysyi Athos.

— Kylläpä pahoittaa, se täytyy minun tunnustaa, vastasi d'Artagnan; tuo hevonen olisi ollut sodassa meillä hyvänä tuntomerkinä; se oli lahja, muisto. Athos, pahasti teit.

— Oh, veikkoseni, asetuppas minun sijalleni, sanoi muskettisoturi; minulla oli ensinkin niin vietävän ikävä, ja sitten toiseksi, minä en, totta puhuen, ensinkään pidä englantilaisista hevosista. Ja sitten vielä, jos tuntemisesta on kysymys, niin siihenhän satulakin jo riittää; se pistää kyllä huomioon. Mitä hevoseen tulee, me kyllä keksimme jotakin syytä sen katoamiseen. Saakeli vieköön! hevonenhan on kuolevainen; ajatteleppas jos minun olisi lapautunut tai saanut räkätaudin?

D'Artagnan oli vielä nyreissään.

— Mieltäni pahoittaa, jatkoi Athos, että sinä näytät pitävän niin paljon noista eläimistä, sillä minun kertomukseni ei ole vielä lopussa.

— Mitä sinä sitten vielä olet tehnyt?

— Menetettyäni hevoseni, yhdeksällä kymmentä vastaan, (kaunis heitto!) pisti päähäni pelata sinun hevosestasi.

— Vai niin, mutta toivoakseni pysähdyit sinä vaan tuohon päähänpistoon.

— En ensinkään, vaan panin aikomukseni heti kohta toimeen.

— Elä nyt hiidessä! huudahti d'Artagnan levottomana.

— Minä pelasin ja menetin.

— Minun hevoseni?

— Sinun hevosesi: seitsemän kahdeksaa vastaan, "silmällä petti" ... tunnethan tuon puheenparren.

— Athos, sinä et ole täydessä älyssäsi, sen vannon!

— Veikkoseni, eilen, kun kerroin tyhmiä historioitani, olisi minulle pitänyt tuo sana, vaan ei tänäpäivänä. Minä menetin siis hevosen kaikkine kamsuineen.

— Mutta tuohan on kauheata!

— Maltahan, et vielä ole kuullut kaikkea; minä olisin oiva pelaaja, ell'en minä olisi niin hellittämätön; mutta minä olen hellittämätön, aivan niinkuin juomisessanikin; minä jatkoin siis...

— Mutta mitä sinä enää saatoit pelata, kun sinulla ei enää mitään ollut?

— Kyllä sentään, kyllä sentään, veikkoseni; vielähän meillä oli jälellä tuo timanttisormus, joka säihkyi sormessasi ja jonka minä eilen huomasin.

— Tämä timanttisormus, huudahti d'Artagnan, peittäen pikaisesti sormuksen kädellensä.

— Ja kun minä olen timanttien tuntija, minulla kun on itselläni niitä ollut muutamia, arvostelin sen tuhanneksi pistole'ksi.

— Minä toivon toki, sanoi vakavasti d'Artagnan puolikuolleena kauhusta, ett'et sinä ole maininnut sanaakaan minun timanttisormuksestani?

— Päin vastoin, veikkoseni; ymmärräthän, että tuo timantti oli meidän ainoa apumme: sillä saatoin minä voittaa takaisin hevosemme valjaineen päivineen ja siihen lisäksi matkarahat.

— Athos, sinä saat minun vapisemaan! huudahti d'Artagnan.

— Minä puhuin siis tuosta timantista pelitoverilleni, joka myöskin oli sen huomannut. Mitäs saakelia sinä veikkoseni pidät sormessasi tuommoista taivaan tähteä, ja sitten vielä vaadit ett'ei sitä huomattaisi! Mahdotonta!

— Jatka veikkonen, jatka! kiiruhti d'Artagnan, sillä totta tosiaan, kylmäverisyydelläsi kidutat minut kuoliaaksi!

— Me jaoimme tuon timantin kymmeneen sadan pistole'n suuruiseen osuuteen.

— Ah! sinä tahdot piloillasi koetella minua? sanoi d'Artagnan, jota viha alkoi tarttua tukkaan niinkuin Minerva Akilley'tä Iliadissa.

— En, saakeli viekoon, laskekkaan pilaa! olisinpa tahtonut nähdä sinua minun tilassani! viiteentoista päivään en ollut nähnyt mitään ihmiskasvoja ja olin tulemaisillani hupsuksi tuosta alinomaisesta seurustelemisesta pelkkien pullojen kanssa.

— Se ei ole mikään syy mennä pelaamaan minun timanttiani, vastasi d'Artagnan puristaen nyrkkiänsä suonenvedon tapaisesti.

— Kuuntelehan toki loppuun; kymmenen sadan pistole'n suuruista osaa, jokainen kymmenessä heitossa; kolmessatoista heitossa menetin minä kaikki, kolmessatoista heitossa: luku 13 on minulle aina onneton, sehän oli 13 päivänä heinäkuuta kuin...

— Tuhannen tulimaista! huudahti d'Artagnan nousten pöydästä, tämänpäiväinen historiasi saattaa minut unhottamaan eilisen.

— Ole kärsivällinen, sanoi Athos, minulla on eräs tuuma. Englantilainen on omituinen mies, minä näin hänen tänä aamuna puhuvan Grimaud'in kanssa, ja Grimaud ilmoitti minulle englantilaisen kehoittaneen häntä rupeamaan palvelukseensa. Minä pelasin Grimaud'ista, tuosta hiljaisesta Grimaud'ista, kymmenessä osuudessa.

— No mene nyt jo männikköön! huudahti d'Artagnan, purskahtaen nauramaan vastoin tahtoansa.

— Grimaud'ista itsestänsä, ymmärrätkö! ja kymmenellä osuudella Grimaud'ia, joka ei kokonaisuudessaan maksa puolta tukaattia, voitoin minä takaisin timantin. Sanoppas sitten, eikö

itsepintaisuus ole avu.

— Tämä on, todentotta, peräti hullua! huudahti d'Artagnan lohduttuneena ja naurusta pidellen kupeitansa.

— Ymmärräthän että kun tunsin olevani voittamisen vauhdissa, rupesin taas pelaamaan timantista.

— Oh, perhana, sanoi d'Artagnan synkistyen uudestaan.

— Minä voitin takaisin ensin sinun valjaasi, sitten sinun hevosesi, sitten oman hevoseni ja sitten menetin ne kaikki toistamiseen. Lyhyesti kertoen, minä olen voittanut takaisin sinun valjaasi, ja sitten omani. Ja siinä ollaan nyt. Se oli oivallinen heitto; minä pysähdyinkin siihen.

D'Artagnan hengitti niin paljon keveämmin kuin jos koko ravintola olisi nostettu hänen rintansa päältä.

— Entäs timantti, jääkö se minulle? kysyi hän pelonalaisesti.

— Aivan koskemattomana, veikkoseni; siihen lisäksi sekä sinun että minun kameelini valjaat.

— Mutta mitäs me teemme valjailla ilman hevositta?

— Minulla on juuri omat tuumani niistä.

— Athos, sinä saatat minut vapisemaan.

— Kuulehan, d'Artagnan veikkoseni, sinä et ole pelannut kaukaan aikaan, minä tiedän sen, sinulla on siis varmaan hyvä onni.

— Mitä sitten?

— Mitäkö sitten! englantilainen toverineen on vielä täällä. Minä huomasin, että hän suuresti ikävöi saada valjaita, sinä taas puolestasi näytät ikävöivän hevostasi. Sinun sijassasi minä pelaisin valjaasi hevosta vastaan.

— Mutta jos hän ei tahdo yksiä valjaita.

— Pelaa molemmat, hemmetissä! minä en ole semmoinen oman kontin katsoja kuin sinä.

— Tekisitkö sinä niin? sanoi d'Artagnan kahdella päällä, niin paljo alkoi Athoksen osoittama luottamus tietämättänsä häneen vaikuttaa.

— Kunniani kautta, yhdessä heitossa!

— Mutta kun hevoset ovat menetetyt, tahtoisin minä kaikin mokomin säilyttää toki valjaat.

— Pelaa sitten timantistasi.

— Oh, se on vallan toinen asia; en koskaan, en milloinkaan.

— Saakeli, sanoi Athos, minä ehdottaisin siis, että pelaisit Planchet'ista, vaan kun semmoista on jo pelattu, ehk'eipä englantilainen enää tahtoisi.

— Athos veikkoseni, sanoi d'Artagnan, minusta on parasta ett'en pelaa mitään.

— Se on vahinko, sanoi Athos kylmästi, englantilainen on täynnä pistole'ja. Koeta nyt hiidessä edes yksi heitto; yksi heitto on pian tehty.

— Vaan jos menetän?

— Sinä voitat.

— Vaan entä jos menetän?

— No niin, silloin annat valjaasi.

— Menkööt yhdessä heitossa, sanoi d'Artagnan.

Athos meni hakemaan englantilaista käsiin ja löysikin hänet tallissa, jossa hän katseli valjaita halukkailla silmin. Tilaisuus oli hyvä. Hän teki ehdotuksensa: kahdet valjaat yhtä hevosta tai sataa pistole'a vastaan, kumpaista hyvänsä. Englantilainen laski lukua kiiruusti: kahdet valjaat maksoivat kolmesataa pistole'a yhteensä; hän suostui ehdotukseen.

D'Artagnan heitti vapisten kuutiot ja sai luvun kolme; hänen kalpeutensa säikähdytti Athosta, joka siihen sanoi vaan:

— Huono heitto, veikkoseni; hevoset ovat teidän, herra, täysine valjaineen.

Englantilainen riemuitsevana ei edes huolinut puistella kuutioita, vaan heitti ne pöydälle katsomatta sinne päinkään, niin varma oli hän voitostaan; d'Artagnan oli kääntynyt pois päin kätkeäkseen mielipahaansa.

— Kas niin, kas niin, sanoi Athos levollisena, tuo heitto on sangen harvinainen, minä en ole nähnyt sitä kuin neljä kertaa elämässäni: kaksi ykköstä!

Englantilainen katsoi hämmästyneenä; d'Artagnan kääntyi myös pöytänsä päin, mielihyvillään.

— Niin, jatkoi Athos, neljä kertaa vaan: kerran herra de Créquy'n luona; toisen kerran minun luonani maalla, linnassani ... silloinkuin minulla oli linna; kolmannen kerran herra de Tréville'n luona, jossa se hämmästytti meitä kaikkia; ja vihdoin neljännen kerran kapakassa, jolloin se sattui minulle ja menetin sillä sata louisdor'ia ja yhden illallisen.

— Siis ottaa herra takaisin hevosensa, sanoi englantilainen.

— Tietysti, sanoi d'Artagnan.

— Se jätetään teidän palvelijallemme, herra.

— Malttakaa silmänräpäys, sanoi Athos; teidän luvallanne, herra, pyydän saada virkkaa muutaman sanan ystävälleni.

— Virkkakaa vaan.

— Athos veti d'Artagnan'in vähän syrjälle.

— No mitä nyt! sanoi d'Artagnan, mitä vielä tahdot, kiusaaja, tahdot kai minua vielä pelaamaan, eikö niin?

— En, tahdon vaan sinua vähän miettimään.

— Mitä?

— Sinä aiot ottaa hevosen, eikö niin?

— Epäilemättä.

— Hullusti teet, minä ottaisin ennemmin sata pistole'a; tiedäthän pelanneesi valjaat hevosta tai sataa pistole'a vastaan, oman valintasi mukaan.

— Kyllä.

— Minä ottaisin nuo sata pistole'a.

— No niin, mutta minä otan hevosen.

— Hullusti teet, sen sanon vieläkin; mitä me kaksi teemme yhdellä hevosella? minä en voi istua takanasi lautasella, näyttäisimmehän kovin hullunkurisilta; etkä sinä voi masentaa minua niin kovasti, että ratsastaisit rinnallani pulskalla sotaorhillasi. Minä ottaisin hetkeäkään arvelematta nuo sata pistole'a, me näet tarvitsemme rahaa Pariisiin palataksemme.

— Minä pysyn kiini hevosessa, Athos.

— Ja hullusti teet, ystäväni; hevonen horjahtaa syrjään, hevonen nuljahtaa, niukauttaa jalkansa, hän syö ruuhesta, josta ennen on syönyt kapinen hevonen: siinä on sitten hevonen, tai paremmin sanoen, sata pistole'a mennyttä kalua: haltijan täytyy elättää hevosensa, kun sitä vastoin sata pistole'a elättävät haltijansa.

— Mutta kuinkas me palaamme sitten?

— Lakeijaimme hevosilla, hemmetissä! kyllähän meidät olennostamme aina toki tunnetaan herrasmiehiksi.

— Kaunis näky todella, kun me istumme hevoskäpykkäin selässä samalla kuin Aramis ja Porthos upeilevat komeilla orhillansa!

— Aramis! Porthos! huudahti Athos ja herahti nauramaan.

— Mitä? kysyi d'Artagnan, joka ei ensinkään tajunnut ystävänsä iloisuutta.

— Hyvä, hyvä, jatkakaamme, sanoi Athos.

— Mitä ajattelet siis?...

— Että sinun on ottaminen nuo sata pistole'a, d'Artagnan; sadalla pistole'lla me juhlailemme tämän kuun loppuun; me olemme kärsineet rasitusta ja vaivoja, näethän, ja hyvä on levätä hieman.

— Levätä! oh, ei veikkonen, niinpian kuin tulen Pariisiin, rupean etsimään rouva Bonacieux-parkaa.

— No niin, luuletko että sinulla siinä toimesta on niin suurta hyötyä hevosesta kuin hyvistä louisdor'eista? ota sinä vaan nuo sata pistole'a, ystäväni, ota vaan nuo sata pistole'a.

D'Artagnan ei tarvinnut muuta kuin yhden syyn antaaksensa myöten. Tuo mainittu oli hänestä oivallinen. Sitä paitsi pelkäsi hän kauvemmin vastustellessaan näyttävänsä Athoksen silmissä itsekkäältä; hän antoi siis mukaa ja valitsi nuo sata pistole'a, jotka englantilainen luki pöytään heti paikalla.

Sitten ruvettiin tuumimaan vaan lähtöä. Isännän kanssa solmittu rauha maksoi, paitsi Athoksen vanhaa hevosta, kuusi pistole'a; d'Artagnan ja Athos ottivat Planchet'in ja Grimaud'in hevoset, ja nuo molemmat palvelijat lähtivät jalkapatikassa, kantaen satuloita pänsä päällä.

Vaikka ystäväysten ratsastus kävi nyt huononpuolisesti, jättivät he pian lakeijansa ja tulivat

Crévecoeur'iin. Jo kaukaa huomasivat he Aramiksen alakuloisena istuvan ikkunassa kyynäspäänsä varassa ja katselevan kuinka pöly kohosi kaukana tiellä.

— Hohoi, Aramis! mitä pirua sinä siinä teet? huusivat ystävykset yhteen ääneen.

— Ah, sinähän se olet, d'Artagnan, sinähän se olet, Athos, vastasi nuori mies: minä ajattelin tässä, kuinka pian maailman hyvyys hupenee, ja minun englantilainen hevoseni, joka karkasi ja hävisi tuonne pölypilven keskelle, oli minulle elävä kuva maallisten tavarain katoovaisuudesta. Itse elämäni voi sulkea näihin kolmeen sanaan: *Erat, est, fuit*.

— Mitä tämä oikeastaan tietää? kysyi d'Artagnan joka alkoi aavistaa asian oikeaa laitaa.

— Se tietää, että minä vast'ikään tein tyhmän kaupan: kuusikymmentä louisdor'ia hevosesta, joka voi päästä korkeintaan viisi lieu'tä päivässä semmoisella juoksulla johon se kykenee.

D'Artagnan ja Athos rähähtivät nauramaan.

— D'Artagnan veikkoseni, sanoi Aramis, elä suutu minuun, minä pyydän, hädällä ei ole lakia; sitä paitsi olen jo saanut rangaistukseni, sillä hevoshuijari petti minua vähintään viidelläkymmenellä louisdor'illa. Ah, tepä olette säästeliäitä! kuljette lakeijanne hevosilla ja annatte taluttaa koruhevosianne hiljalleen ja pieniä taipaleita päivässä.

Samassa pysähtyivät eräät vankkurit, jotka hetkistä ennen olivat näkyneet Amiens'ista päin tulevalla tiellä, ja vaunuista nähtiin laskeutuvan Grimaud'in ja Planchet'in, satulat pään päällä. Vankkurit olivat tyhjiltään palaamassa Pariisiin, ja nuo molemmat lakeijat olivat kuljetusmaksuksi pitkin matkaa kustutelleet ajomiehen kurkkua.

— Mitä tuo on? kysyi Aramis nähdessään heidät; ei muuta kuin satulat?

— Ymmärrätkös nyt? sanoi Athos.

— Ystäväni, juuri niinkuin minunkin. Minä näet pidätin myös valjaat, vaistomaisesti. Hohoi, Bazin, vie minun satulani tuonne toisten luokse.

— Ja minnekkäs sinun kirkkoherrasi joutuivat? kysyi d'Artagnan.

— Veikkoseni, minä pyysin heidät päivälliselle seuraavaksi päiväksi, sanoi Aramis; täällä on, ohimennen mainiten, erittäin hyviä viinejä; minä juotin ukot aika liehaan, ja silloin kirkkoherra kielsi minua heittävästä sotilaskauhtanaani ja jesuitti pyysi minun tekemään hänestäkin muskettisoturin.

— Ilman teesiä, huusi d'Artagnan, ilman teesiä! minä pyydän jättämään pois teesit!

— Siitä saakka, jatkoi Aramis, elän minä sangen miellyttävää elämää. Olen alkanut sepittää runoelmaa yksitavuisista säkeistä; se on sangen vaikeata, mutta kaikkien asioiden ansio on juuri niiden vaikeus. Aine on mainio, minä luen teille ensimmäisen laulun, siinä on neljä sataa värsyä ja kestää yhden minuutin.

— Aramis veikkoseni, sanoi d'Artagnan, joka inhosi melkein yhtä paljon runoja kuin latinaakin, lisää vaikeuden ansioon vielä lyhyys, niin saat olla varma että runollasi on ainakin kaksi ansiota.

— Sitä paitsi, jatkoi Aramis, huokuu siitä puhdas tunne, saattepa nähdä. No niin, mutta ystäväni, me palaamme siis Pariisiin? Mainiota, minä olen valmis lähtemään; saamme siis kohta nähdä kelpo Porthoksenkin, sitä parempi. Ettekö luule minun ikävöineen tuota suurta hupakkoa? Hän ei vaan olisi myynytään hevostansa, vaikka siitä olisi tarjottu kuningaskuntaa. Tahtoisinpa nähdä jo häntä komean hevosenensa satulassa. Hän näyttää Suur'-Mogul'ilta, siitä olen varma.

Pysähdyttiin puoleksi tunniksi, että hevoset saisivat puhaltaa; Aramis suoritti tilinsä ravintolaan, sijoitti Bazin'in vankkureihin toveriensa seuraan, ja nyt lähdettiin Porthosta perustelevaan.

Hänet tavattiin jaloillaan, vähemmin kalpeana kuin d'Artagnan'in ensi käynnillä, ja istuvana pöydän ääressä jossa, vaikka hän oli yksinään, oli päivällinen neljälle hengelle; päivällisravintona oli taidokkaasti valmistettua lihapaistia, valituista viineistä ja erinomaisia hedelmiä.

— Oh, hiisi! sanoi hän nousten seisovilleen, tulettepa hyvään aikaan, veikkokset, minä juuri alotin lientä, ja te tulette nyt syömään päivällistä kanssani.

— Ohoo! sanoi d'Artagnan, ei suinkaan Mousqueton liene mahtanut pyydystä lassollansa tuommoisia pulloja? entäs tuota juottovasikkaa ja häränpaistia...

— Minä vahvistan voimiani, sanoi Porthos, ei mikään heikonna ihmistä niin kuin nuo saakelin niukahdukset; onko sinulla ollut koskaan niukahdusta, Athos?

— Ei koskaan; muistan vaan kerran eräässä ottelussa Ferou'n kadulla saaneeni miekanpiston, joka pariksi kolmeksi viikoksi teki minuun juuri samallaisen vaikutuksen.

— Mutta tämä päivällinen ei kaikei liene aiottu yksin sinua varten, Porthos veikkoseni? sanoi Aramis.

— Ei, sanoi Porthos; odotin naapuristosta muutamia herroja, jotka juuri lähettivät sanan ett'eivät he tulekkaan; istukaa te heidän sijallensa, en minä menetä vaihtokaupassa. Hohoi! Mousqueton, istumia ja toinen mokoma lisää pulloja!

— Tiedättekö, mitä tässä syödään? kysyi Athos kymmenen minuutin kuluttua.

— No hiidessä! vastasi d'Artagnan, juottovasikkaa ja...

— Ja lampaanpaistia, jatkoi Porthos.

— Ja lintupaistia, virkkoi Aramis.

— Erhetystä! te syötte, hyvät herrat, sanoi Athos painavasti, te syötte hevosta.

— Elä hemmetissä! sanoi d'Artagnan.

— Hevosta! huudahti Aramis irvistellen.

Porthos ei virkkanut mitään.

— Niin hevosta se on; eikös niin, Porthos, emmekös syö hevosta? Ehkäpä satulaa myös!

— Ei, hyvät herrat, kyllä satula on jälellä, sanoi Porthos.

— No totta tosiaan, nyt olemme yhtä hyviä kaikki, sanoi Aramis: voisippa luulla, että olemme ennakolta suostuneet.

— Mitäs minun oli tekeminen, sanoi Porthos, hevonen herätti kateutta kaikissa, jotka kävivät luonani, enkä minä tahtonut heitä loukata.

— No, ja sinun herttuattaresi on yhä vielä vaan kylpemässä, vai kuinka? kysyi d'Artagnan.

— Yhä vielä, vastasi Porthos. No niin, asia on semmoinen, että paikkakunnan maaherra, juuri yksi niitä herroja, joita odotin tänään päivällisille, näytti niin kovin haluavan hevostani, että minä lahjoitin sen hänelle.

— Lahjoitit hänelle! huudahti d'Artagnan.

— Niin, luoja nähköön! lahjoitin, se on sanani, vakuutti Porthos, sillä hevonen maksoi varsinkin sata viisi kymmentä louisdor'ia ja tuo kitupiikki ei tahtonut minulle maksaa enempää kuin kahdeksankymmentä.

— Ilmanko satulaa? kysyi Aramis.

— Niin, ilman satulaa.

— Te huomaatte, hyvät herrat, sanoi Athos että Porthos on tehnyt parhaimmat asiat meistä kaikista.

Syntyi aika naurun rähinä, joka saattoi Porthos-paran aivan pyörälle; mutta hänelle selitettiin kohta syy siihen, ja Porthos tapansa mukaan ytyi siihen suuriäänisesti.

— Niin että me olemme kaikki hyvissä rahoissa, sanoi d'Artagnan.

— En minä ainakaan, sanoi Athos; minusta oli Aramiksen espanjalainen viini niin hyvää, että minä panetin lakeijaimme vankkureihin kuusikymmentä pulloa, ja se vei kukkaroni jotenkin kuiviin.

— Ja minä, sanoi Aramis, aatelkaas, lahjoitin rahani viimeiseen ropoon saakka Montdidier'in kirkolle ja Amiens'in jesuiitoille.

— Ja minä taas, sanoi Porthos, luuletteko ett'ei niukahdukseni mitään maksanut? puhumattakaan Mousqueton'in haavasta, jonka vuoksi minun täytyi käyttää täällä kahdesti päivässä haavalääkärää, joka maksatti minulle käyntinsä kaksinkertaisesti, hän kun muka, heittiö, on ottanut luodin semmoiseen paikkaan ruumistansa, jota tavallisesti näytetään vaan apteekkareille; minä olenkin kieltänyt häntä antamasta täst'edes haavoittaa itseänsä.

— Vai niin, vai niin, sanoi Athos hymyillen salavikkaa d'Artagnan'ille ja Aramikselle, kyllä näen, että olet menetellyt ylevästi tuota poika-parkaa kohtaan; se on kelpo isännän mukaista.

— Lyhyesti, jatkoi Porthos, suoritettuani kaikki maksuni, jää minulle joku kolmekymmentä écu'tä.

— Ja minulle kymmenkunta pistole'a, sanoi Aramis.

— No niin, no niin, sanoi Athos, näyttää siltä kuin me olisimme tässä joukossa Kroisoksia. Kuinka paljo sinulla on jälellä sadasta pistole'stasi, d'Artagnan.

— Minun sadasta pistole'stani? Ensinkin annoin sinulle viisikymmentä.

— Luuletko niin?

— Tottahan hiidessä!

— Aa, se on totta, nyt muistan.

— Sitten annoin ravintolan isännälle kuusi.

— Mikä elukka tuo isäntä! Miksi annoit hänelle kuusi pistole'a?

— Itsehän käskit ne minun antamaan.

— Aivan oikein, minä olen liian hyvä; lyhyesti: kuinka paljo on jälellä?

— Kaksikymmentä viisi pistole'a, sanoi d'Artagnan.

— Ja minulla, sanoi Athos, vetäen vähän pientä rahaa taskustaan, minulla...

— Ei ole mitään?

— Ei, kunniani kautta, tai ainakin niin vähä, ett'ei sitä kannata ottaa lukuun.

— No niin, lasketaanpa, kuinka paljo meillä on yhteensä.

— Porthos?

— Kolmekymmentä écu'tä.

— Aramis?

— Kymmenen pistole'a.

— Ja sinulla, d'Artagnan?

— Kaksikymmentä viisi.

— Ja kaikki se yhteensä? kysyi Athos.

— Neljäsataa seitsemänkymmentä viisi livre'ä, sanoi d'Artagnan, joka laski kuni Archimedes.

— Pariisiin tultuamme on meillä vielä neljä sataa, sanoi Porthos, ja satulat lisäksi. Mutta syökäämme nyt päivällistä, muutoin se jäähtyy.

Neljä ystävästä, rauhoittuneena tulevaisuuden suhteen, söivät nyt vankan päivällisen, jonka jäännökset annettiin Mousqueton'ille, Bazin'ille, Planchet'ille ja Grimaud'ille.

Pariisiin tultua tapasi d'Artagnan pöydällensä kirjeen herra de Tréville'ltä, joka ilmoitti hänelle, että kuningas hänen pyynnöstään oli suonut hänelle luvan päästä muskettisoturiksi.

Koska tämä oli kaikki mitä d'Artagnan oli maailmassa halunnut, lukuunottamatta tietysti rouva Bonacieux'in löytämistä, hyökkäsi hän ilon vimmassa tovereittensa luokse, joista hän puoli tuntia ennen oli eronnut ja jotka hän tapasi sangen alakuloisina ja mieltiväisinä. He olivat kokoontuneet neuvotteluun Athoksen luokse, mikä aina oli sen merkki, että oli tärkeitä asioita tuumittavana.

Herra de Tréville oli juuri ilmoittanut heille, että koska Hänen Majesteettinsa oli päättänyt aloittaa sodan ensimmäisenä päivänä Toukokuuta, heidän tulisi tuota pikaa laittaa kuntoon sotavaruksensa.

Neljä filosofia katseli toinen toistansa aivan ällistyneinä; herra de Tréville ei laskenut leikkiä, kun sotilaskuri oli kysymyksessä.

— Ja kuinka paljon tarvitsette sotavaruksiinne; kysyi d'Artagnan.

— Oh, se ei maksa vaivaa puhua, me teimme juuri suunnitelman spartalaisella kitsaudella ja havaitsimme tarvitsevamme jokainen tuhat viisisataa livre'ä.

— Neljä kertaa tuhat viisisataa tekee yhteensä kuusi tuhatta livre'ä, sanoi Athos.

— Minun arvellakseni, sanoi d'Artagnan, tuhat livre'ä kutakin kohden riittäisi; tosin minä en puhu spartalaisittain vaan prokuraattorittain...

Sana prokuraattori herätti Porthoksen.

— Malttakaas, minun johtuu mieleeni eräs keino, sanoi hän.

— Siinä on jo jotakin; minulla ei ole keinon vilahdustakaan, sanoi kylmästi Athos; mutta d'Artagnan, hyvät herrat, on tullut vallon hupsuksi siitä ilosta, että vastaisuudessa saa kuulua meidän joukkoomme. Tuhat livre'ä! minun täytyy tunnustaa, että minä puolestani jo yksin tarvitsen kaksi tuhatta.

— Neljä kertaa kaksi on kahdeksan, sanoi Aramis; me tarvitsemme siis kahdeksan tuhatta livre'ä sotavaruksiamme varten, joita meillä jo on satulat.

— Ja siihen lisäksi, sanoi Athos, odotettuaan siksi kunnes d'Artagnan, joka meni kiittämään herra de Tréville'ä, oli sulkenut oven jälkeensä, siihen lisäksi meillä on tuo kaunis timantti, joka loistelee ystävämmme sormessa. D'Artagnan on, saakeli soikoon, liian hyvä toveri jättääksensä veikkojansa pulaan, koska hänellä on sakarisormessa kuninkaan muistoraha.

XXIX.

Mylady.

D'Artagnan oli käydessään herra de Tréville'n luona tiedustellut myöskin rouva Bonacieux'istä, mutta mitään valaisevia tietoja ei hän ollut saanut. Herra de Tréville oli kyllä puhunut kuningattaren kanssa asiasta; kuningatar ei tiennyt missä nuori kauppiaan vaimo oli, vaan hän oli

luvannut tiedustella häntä. Tuo lupaus oli kumminkin sangen epävakainen, eikä ollut d'Artagnan'ille suureksi lohdutukseksi.

Tähän lisäksi oli d'Artagnan'illa, niinkuin hänen kolmella ystävällensä hankkiminen varoja sotavaruksiansa varten. Athos yksin vaan ei liikahtanut huoneestaan; hän oli vannonut, ett'ei hän panisi rikkaa ristiin siinä suhteessa. Mutta nuo muut kolme olivat aamusta iltaan liikkeessä. Jo ani varhain lähtivät he ulos ja myöhään illalla palasivat he kotiin. He vaeltelivat pitkin katuja, tarkastellen jokaista katukiveäkin, nähdäkseen, eikö joku kulkija olisi sattunut pudottamaan kukkaroansa. Ja kun he kohtasivat milloin toisiansa, silmäivät he epätoivoisina toisiinsa, joka merkitsi: etkö ole mitään vielä löytänyt?

Kun d'Artagnan eräänä päivänä tämmöisillä vaelluksillaan sattui Saint-Leu'n kirkon luokse, jossa jumalanpalvelusta parhaillaan pidettiin, herätti hänen huomiotansa eräs ylhäinen nainen, joka juuri astui alas kirkon portaita, jälessä pieni neekeripoika kantaen punaista rukoustyynyä, ja kamarineitsyt rukouskirja kädessä. Ensi silmäyksellä tunsu hän tuon kirkosta-tulijan samaksi naiseksi, jota hän ensi kerran oli nähnyt Meung'issä ja kuullut puhuteltavan mylady'n nimellä, ja josta hän oli nähnyt vilahduksen Lontoo-matkallansa, juuri sieltä lähtiessään.

Nainen astui vaunuihin, jotka odottivat kirkon edustalla ja d'Artagnan kuuli hänen antavan kuskille käskyn ajaa Saint-Germain'iin.

Hän päätti nyt ottaa tarkemman selon tuosta salaperäisestä naisesta. Mutta hän havaitsi turhaksi koettaakkaan jalkaisin seurata kahden ripeän hevosen vetämiä vaunuja, ja kääntyi sen vuoksi rientämään kiiruusti Férou'n kadulle.

Seine'n kadulla kohtasi hän Planchet'in, joka oli seisattunut erään leipuripuodin edustalle ja katseli siinä viehättäviä leivoksia halullisilla silmillä.

Hän käski Planchet'in mennä joutuun herra de Tréville'n talliin satuloimaan kaksi hevosta, toisen hänelle, toisen itselleen, ja tulla tapaamaan häntä Athoksen luota. Herra de Tréville oli antanut hänelle ainaisen luvan käyttää hänen hevosiansa mielin määrin.

Planchet riensi Colombier'in kadulle ja d'Artagnan Férou'n kadulle. Athos oli kotonaan, ja istui parhaillaan surumielin tyhjentämässä erästä pulloa tuota kuuluisata Espanjan viiniä, jota hän oli tuonut mukanaan Pikardia-matkaltansa. Hän viittasi Grimaud'ille tuomaan lasin d'Artagnan'ille, ja Grimaud totteli totuttuun tapaansa.

D'Artagnan aikoi juuri ruveta kertomaan Athokselle, mitä hän oli nähnyt kirkon luona, kun samassa tuokiossa Planchet pisti päänsä ovesta sisään ja ilmoitti herrallensa, että ne kaksi hevosta olivat valmiina.

— Mitkä hevoset? kysyi Athos.

— Kaksi hevosta, jotka herra de Tréville lainasi minulle mennäkseni käymään Saint-Germain'issä.

— Mitä sinulla on Saint-Germain'iin asiaa? kysyi Athos.

Silloin kertoi d'Artagnan tuon kohtauksensa, ja kuinka hän oli nyt löytänyt tuon naisen, joka samoin kuin tuo mustaviittainen mies, oli lakkaamatta hänen ajatuksiensa esineenä.

— Toisin sanoen, että sinä olet rakastunut häneen niinkuin äskettäin rouva Bonacieux'iin, sanoi Athos kohauttaen olkapäitänsä ylenkatseellisesti, ikäänkuin hän olisi surkutellut moista ihmisellistä heikkoutta.

— Minäkö! en suinkaan! huudahti d'Artagnan. Minä olen vaan utelias saamaan selkoa tuon naisen salaperäisyydestä. En tiedä minkä vuoksi, vaan minusta tuntuu, niinkuin tuolla naisella, vaikka hän onkin minulle vallan tuntematon ja minä samoin hänelle, olisi joku vaikutus minun elämäni.

— No niin, sinä olet oikeassa, sanoi Athos, minä en tunne yhtään naista, jota maksaisi vaivaa etsiä, kun hän on kerta kadonnut. Rouva Bonacieux on kadonnut, sitä pahempi hänelle, jos hän vielä ilmestyy takaisin.

— Ei, Athos, ei niin, sinä erhetyt, sanoi d'Artagnan; minä rakastan Constance-parkaani enemmän kuin koskaan, ja jos vaan tietäisin missä hän on, vaikka hän olisi toisessa maailman ääressä, rientäisin minä pelastamaan häntä vihollistensa käsistä; mutta minä en tiedä, kaikki kuulustelemiseni ovat olleet turhat. Mitäs tässä siis on tekeminen, täytyyhän haihdutella huoliansa.

— Haihduttele vaan huoliasi mylady'n kanssa, rakas d'Artagnan; minä suon sen sydämmestäni, jos se sinua huvittaa.

— Kuulehan, Athos, sanoi d'Artagnan, sen sijaan että istut täällä juuri kuin vankina, nouse hevosen selkään ja tule kanssani käymään Saint-Germain'issä.

— Veikkoseni, vastasi Athos, minä ratsastan omilla hevosillani, kun minulla on, ja kun ei ole, kävelen jalkaisin.

— No niin, vastasi d'Artagnan hymyillen Athoksen jörömäisyydelle, joka, jos sitä olisi osoittanut toinen mies, olisi varmaankin häntä loukannut; minä en ole niin ylpeä, minä ratsastan sillä minkä käsiini saan. Siis, hyvästi näkemään asti, rakas Athos veikkoseni.

— Hyvästi, sanoi muskettisoturi viitaten Grimaud'ia avaamaan pullon, jonka hän juuri oli tuonut.

D'Artagnan ja Planchet nousivat satulaan ja lähtivät ratsastamaan Saint-Germain'iin.

Pitkin matkaa pyöri nuoren miehen mielessä se mitä Athos oli hänelle sanonut rouva Bonacieux'istä. Vaikka d'Artagnan'in luonne ei ollut mikään haaveksivainen, oli tuo kaunis kauppiaan vaimo tehnyt todenperäisen vaikutuksen hänen sydämeensä; niinkuin hän oli sanonut, hän olisi ollut valmis etsimään häntä vaikka maailman äärestä. Mutta maailmalla on monta äärtä, juuri sen vuoksi että se on pyöreä, niin että hän ei tiennyt minne päin kääntyä.

Tämän ohella oli hän koettanut saada tietää, kuka tuo mylady oli. Mylady oli puhellut mustavaippaisen miehen kanssa, jonka hän siis tunsi. D'Artagnan'in luulon mukaan tuo mustavaippainen mies se oli ryöstänyt pois rouva Bonacieux'in toisen kerran, samoin kuin ensi kerrankin. D'Artagnan pettyi siinä vaan puoliksi, hän pettyi siis vaan vähän, uskotellessaan itselleen että mylady'n tiedusteleminen olisi samalla myöskin Constance'n tiedustelemista.

Näissä mietteissä ja aika-ajoin kannustaen hevostaan oli d'Artagnan joutunut Saint-Germain'iin. Hän kulki pitkin sitä paviiljonkia, jossa kymmenen vuotta myöhemmin Ludvig XIV oli syntynyt. Ratsastaen erästä autiota katua, tähystellen oikealle ja vasemmalle nähdäksensä jotakin jälkeä kauniista englantilattarestansa, havaitsi hän erään soman talon maakerroksessa tutut kasvat. Talossa ei, sen ajan rakennustavan mukaan, ollut yhtään ikkunaa kadun puolella; tuo henkilö käveli jonkunmoisella kukkaispenkereellä. Planchet tunsi hänet ensiksi.

— Katsokaas, herrani, sanoi hän puhutellen d'Artagnan'ia, ettekö tunne tuota naamaa, joka ällistelee variksia?

— En, sanoi d'Artagnan; ja kumminkin olen varma siitä että tämä ei ole ensi kerta kuin näen nuo kasvat.

— Senpä jumal'aut' uskon, sanoi Planchet; tuohan on Lubin-raukka, kreivi de Wardes'in lakeija, sen saman kreivin, jota te niin pahoin pitelitte noin kuukausi takaperin Calais'issa, matkalla satamapäällikön kartanoon.

— Aa, aivan oikein, sehän se onkin, sanoi d'Artagnan, nyt tunnen hänet. Luuletko hänen tuntevan sinua?

— Kylläpä hän oli silloin niin hämmennyksissä, että epäilen, jäikö hänelle minusta mitään selvää muistoa.

— No niin, meneppäs sitten puhuttelemaan poikaa, sanoi d'Artagnan ja koeta urkkia häneltä tietoa, onko hänen herransa kuollut.

Planchet laskeutui hevosen selästä, astui suoraan Lubin'in luokse, joka ei todellakaan häntä tuntenut, ja molemmat lakeijat rupesivat keskustelemaan kuin parhaat ystävät maailmassa, jolla välin d'Artagnan talutti hevoset eräälle syrjäkadulle; ja kuljettuansa muutaman talon ympäri, hän palasi kuuntelemaan heidän puhettaan erään pensaan takaa.

Oltuansa hetkisen pensaan takana, kuuli hän ajopelien jyryä ja näki mylady'n vaunujen pysähtyvän aivan likellensä. Siinä ei ollut erhetuksen sijaa; mylady istui vaunuissa. D'Artagnan kyyristyi hevosensa kaulaa vasten, nähdäksensä kaikki vaan pysyäkseen itse näkymätönä.

Mylady pisti viehättävän vaaleakiharaisen päänsä vaununoven aukosta esille ja antoi käskyjä kamarineitsyellensä.

Tuo viime mainittu, kahdenkymmenen tai kahdenkolmatta vuotias kaunis, vilkas ja iloinen tyttö, todellinen ylhäisen naisen seuraneiti, hyppäsi alas astimelta, jossa hän, ajan tavan mukaan, oli istumassa, ja meni suoraan sitä kukkaispengertä kohden, jossa d'Artagnan oli huomannut Lubin'in.

D'Artagnan seurasi silmillään seuraneitiä ja näki hänen astuvan penkereelle. Mutta juuri samaan liittoon oli Lubin saanut käskyn tulla sisään, niin että Planchet oli jäänyt yksinään, ja katseli parhaillaan minne d'Artagnan oli mahtanut kadota.

Kamarineitsyt lähestyi Planchet'ia, jota hän nähtävästi piti Lubin'ina, ja ojensi hänelle pienen kirjelijun sanoen:

— Teidän herrallenne.

— Minunko herralleni? kysyi Planchet hämmästyneenä.

— Niin, ja kiiruusti. Ottakaa se pian.

Sen jälkeen riensi hän takaisin vaunujen luokse, jotka jo ennakolta olivat käännettyt siihen suuntaan, mistä ne olivat tulleet; ripeästi keikahti hän astimelle, ja vaunut vierivät pois.

Planchet käänteli ja vänteli kirjelijippua, sitten hyppäsi hän alas penkereeltä, kääntyi syrjäkadulle ja tapasi parinkymmenen askeleen päässä d'Artagnan'in, joka, ollen kaikki nähnyt, tuli jo hänelle vastaan.

— Tämä on teille, herra, sanoi Planchet, ojentaen kirjelijun d'Artagnan'ille.

— Minulle? sanoi d'Artagnan; oletko varma siitä?

— Kuinkas muuten! kamarineitsyt sanoi: "Herrallesi." Minulla ei ole muuta herraa kuin te, siis ... soma tytöntynkä, sieluni kautta, sangen soma tytöntynkä tuo kamarineitsyt!

D'Artagnan avasi kirjeen ja luki seuraavat sanat:

"Eräs ihminen, joka ajattelee teitä enemmän kuin hän voipi sanoin lausua, tahtoisi tietää, minä päivänä teidän kävisi laatuun tehdä pieni huvivaellus metsään. Huomenna eräs mustaan ja punaiseen puettu lakeija odottaa teidän vastaustanne Champ-du-Drap-d'Or'in hotellissa."

— Ohoo, tuumaili d'Artagnan, tämäpä on vähän sukkelaa. Näyttää siltä kuin mylady ja minä huolehtisimme saman henkilön terveydestä. No niin, Planchet, kuinkas voipi tuo hyvä herra de Wardes? hän ei siis ole kuollut?

— Ei, herrani, hän voipi niin hyvin kuin saattaa voida, kun on neljä miekanpistoa ruumiissa, sillä te, elkää pahastuko, annoitte hänelle neljä kunnan pistoa ja nyt on tuo kelpo herra vielä sangen heikko, kun häneltä juoksi veri melkein kuiviin. Niinkuin jo sanoin herralle, Lubin ei minua tuntenut ja kertoi minulle alusta loppuun asti koko meidän kohtauksen.

— Oivallista, Planchet, sinä olet lakeijojen lakeija; mutta nouseppas nyt satulaan, niin lähdemme tavoittamaan vaunuja.

Se ei kestänytkään kaukaa; viiden minuutin kuluttua näkyi vaunut, jotka olivat pysähtyneet tien reunaan; eräs komeapukuinen ratsumies oli vaunujen ovella.

Keskustelu myladyn ja ratsumiehen välillä oli niin vilkas, että d'Artagnan sai pysähtyä vaunujen toiselle puolelle ilman että kukaan muu kuin kamarineitsyt havaitsi hänen läsnäoloansa.

Puhe kävi englanninkielellä, jota d'Artagnan ei ymmärtänyt; mutta äänen painosta luuli nuori mies huomaavansa kauniin englantilattaren olevan sangen suutuksissa; hän lopetti eräällä käden viittauksella, josta keskustelun luonne kävi selvästi ilmiin: hän iski viuhkallansa semmoisella voimalla että tuo pieni kapine meni tuhanteen kappaleeseen.

Ratsumies purskahti aika nauruun, ja se näytti mylady'ä yhä enemmän suututtavan.

D'Artagnan arveli olevan hetken käydä väliin; hän lähestyi toista vaununovea ja, paljastaen päänsä kunnioittavasti, virkkoi:

— Arvoisa rouva, suvaitsetteko minun tarjota teille palvelustani? minusta näyttää niinkuin tämä herra suututtaisi teitä. Sanokaa sana, rouva hyvä, ja minä otan kurittaakseni häntä puuttuvasta kohteliaisuudesta.

Ensi sanan kuultuansa kääntyi mylady, katsoi nuorta miestä hämmästyneenä, ja kun hän oli lopettanut, lausui hän sangen hyvällä ranskankielellä;

— Hyvä herra, täydestä sydämmestäni antautuisin teidän suojelukseenne, ell'ei tämä henkilö, joka riitelee minulle, olisi veljeni.

— Ah, suokaa anteeksi siinä tapauksessa, sanoi d'Artagnan; te ymmärrätte ett'en minä sitä tiennyt, arvoisa rouva.

— Mitäs tuo nolkki tulee tähän sekoittumaan, huudahti tuo myladyn sukulaisekseen sanoma ratsumies, kumartuen vaununoven tasalle, ja minkä vuoksi hän ei mene matkoihinsa?

— Nolkki voitte itse olla, sanoi d'Artagnan, vuorostaan kyyristyen hevosensa kaulaa vasten ja vastaten hänelle puolestansa; minä en mene matkoihini sen vuoksi, että minua huvittaa pysähtyä tähän.

Ratsumies puhui muutamia sanoja englanninkielellä sisarelleen.

— Minä puhun ranskaa, sanoi d'Artagnan; tehkää minulle, olkaa hyvä, se huvi, että vastaatte samalla kielellä. Te olette tämän rouvan veli, olkoon niin, vaan te ette ole minun, kaikeksi onneksi.

Olisi luullut mylady'n, nainen kun tavallisesti on herkkä peljästymään, tahtovan hillitä tuota taistelun alkua ja estää sitä syttymästä ilmi tappeluksi, mutta päin vastoin hän viskautui selkäkenoon vaunujensa sisään ja huusi kylmästi kuskille:

— Aja hotelliin!

Kaunis kamarineitsyt loi levottoman katseen d'Artagnan'iin, jonka miellyttävä olemus näytti tehneen häneen hyvän vaikutuksen.

Vaunut vierivät pois, jättäen molemmat miehet naamattain; ei mikään ulkonainen esine ollut heitä enää eroittamassa.

Ratsumies yritti seurata vaunuja; mutta d'Artagnan, jonka jo muutoinkin kuohuva viha yhä paisui, kun hän tunsu tuon englantilaisen samaksi, joka Amiens'issa oli voittanut hänen hevosensa ja oli vähältä ollut voittaa Athokselta hänen timanttisormuksensa, tarttui nopeasti ohjiin ja pysähdytti hänet.

— Ohoh, herrani, sanoi hän, taidattepa olla nolkimpi kuin minä, sillä te näytätte unhottavan että meidän välillämme on pieni riita selvitettävänä.

— Ahaa, vai niin, sanoi englantilainen, vai te se olette, herraseni. Teidän täytyy siis aina saada pelata peliä tai toista?

— Niin, ja siitä muistuu mieleeni, että minulla on teiltä korvaus otettavana. Sittenpä saadaan

nähdä, käsittelettökö yhtä hyvin miekkaa kuin kuutioita.

— Näettehän hyvin, ett'ei minulla ole miekkaa, sanoi englantilainen; tahdotteko uljastella aseetonta miestä vastaan?

— Toivon, että teillä kumminkin kotonanne on miekka, vastasi d'Artagnan. Kaikessa tapauksessa, minulla on kaksi ja jos tahdotte, pelaan minä kanssanne toisesta.

— Tarpeetonta, sanoi englantilainen, minulla on kylliksi varalta sellaisia tarviskaluja.

— No niin, arvoisa herrani, sanoi d'Artagnan, valitkaa kaikkein pisin ja tulkaa näyttämään sitä minulle tänä iltana.

— Minnekkä?

— Luxemburg'in taakse, se on mainion sopiva paikka tämänlaatuisia huviretkiä varten, mitä nyt teille esittelen.

— Hyvä on, tullaan.

— Mihin aikaan?

— Kello kuusi.

— Mutta teillä on kaiketi ystävä tai pari?

— Minulla on kolmekin, ja he ovat hyvin mielissään, jos saavat ryhtyä samaan peliin kuin minä.

— Kolme? mainiota! Kuinka hyvin se sopiikin! sanoi d'Artagnan, sehän on juuri minun lukuni.

— Mutta nyt, kuka te olette.

— Nimeni on d'Artagnan, olen gaskonjalainen aatelismies, henkivartija herra Desessarts'in komppaniista. Entäs te?

— Minä olen lord Winter, Scheffield'in parooni.

— Hyvä, minä olen nöyryn palvelijanne, herra parooni, sanoi d'Artagnan, vaikka teidän nimeänne on kovin vaikea pitää muistossa.

Ja silloin kannusti hän hevosensa neliseen ja lähti Pariisia kohden.

Niinkuin tavallisesti semmoisissa kohtauksissa, meni d'Artagnan nytkin suoraa päätä Athoksen luokse.

Hän tapasi Athoksen pitkällään suuressa sohvassa, odottamassa, niinkuin hän sanoi, sotavaruksiensa tulemista.

Hän kertoi Athokselle kaikki, mitä oli tapahtunut, paitsi herra de Wardes'in kirjeestä ei hän puhunut mitään.

Athos ihastui kuullessaan pääsevänsä englantilaisen kanssa taistelemaan.

Lähetettiin paikalla lakeijat noutamaan Porthosta ja Aramista ja heille ilmoitettiin asian tila.

Porthos veti miekkansa tupesta ja rupesi miekkailemaan seinää vastaan, peräytyen aika-ajoin ja hypähdellen kuin tanssimestari. Aramis, joka yhä sepitti runoansa, sulkeutui Athoksen sisähuoneeseen ja pyysi että annettaisiin hänen olla rauhassa siksi kunnes lähdön hetki oli läsnä.

Athos pyysi viittauksella Grimaud'ilta pullon viiniä.

D'Artagnan taas teki päässänsä erästä pientä suunnittelua, jonka näemme myöhemmin hänen panevan käytäntöön, ja joka hänelle lupasi erään soman seikkailun, niinkuin saattoi nähdä hänen hymyilystänsä, mikä aika-ajoin vilahti hänen kasvoillansa, kirkastaen niiden haaveellisuutta.

XXX.

Englantilaisia ja ranskalaisia.

Määrättyyn aikaan lähdettiin, neljä lakeijaa mukana, Luxemburg'in taakse eräälle kedolle, joka oli aidattu vuohilaitumeksi. Athos antoi vuohenpaimenelle muutaman rahakappaleen, että hän poistuisi. Lakeijat pantiin vahtiin.

Pian lähestyi äänetön joukko samaa aitausta, tuli sinne sisään ja liittyäytyi muskettisotureihin; sitte esitteleydyttiin toinen toisilleen, niinkuin oli tapa meren toisella puolella.

Englantilaiset olivat kaikki ylhäistä säätyä; heidän vastamiestensä eriskummalliset nimet eivät siis ainoastaan synnyttäneet heissä kummastusta vaan vieläpä levottomuuttakin.

— Emmehän me, sanoi lord Winter, sittenkuin kolme ystävästä olivat ilmoittaneet nimensä,

emmehän me kaikesta tästä tulleet hullua hurskaammiksi, emmekä me taistele tuollaisten nimien omistajia vastaan; neidän ovat paimenten nimiä tuommoiset.

— Ne ovatkin niinkuin te sen voitte arvata, mylord, salanimiä, sanoi Athos.

— Se herättää meissä vaan yhä suuremman halun saada tietää teidän oikeat nimenne, vastasi englantilainen.

— Olettehan te pelanneetkin kanssamme tietämättä nimiämme, sanoi Athos, sillä olettehan te voittaneet meiltä kaksi hevosta?

— Se on totta kyllä, mutta me panimme silloin alttiiksi vaan rahamme; tällä kertaa panemme alttiiksi henkemme: pelata voi kenen kanssa tahansa, mutta kaksintaistelua taistelemaan ei ruveta muiden kuin vertaistensa kanssa.

— Aivan oikein, sanoi Athos, ja hän veti syrjään sen englantilaisen, jonka kanssa hänen tuli taistella ja ilmoitti hänelle hiljaa nimensä.

Porthos ja Aramis tekivät samoin.

Riittääkö se, sanoi Athos vastamiehellensä, ja pidättekö minua kylliksi arvokkaana, suodaksenne minulle kunnian saada mitellä miekkaa kanssanne?

— Kyllä, sanoi englantilainen kumartaen.

— No niin, mutta sallitteko minun sanoa teille erään asian? jatkoi Athos kylmästi.

— Minkä? kysyi englantilainen.

— Te olisitte tehneet parhaiten, jos ette olisi vaatineet minua ilmoittamaan nimeäni.

— Kuinka niin?

— Sen vuoksi että minua luullaan kuolleeksi, ja kun minulla on syytä toivoa, ett'ei minun tiedettäisi olevan elossa, olen minä nyt pakoitettu tappamaan teidät, ett'ei salaisuuteni pääsisi levenemään ympäri maita mantereita.

Englantilainen silmäsi, Athosta luullen hänen laskevan pilaa; mutta Athos ei millään muotoa laskenut pilaa.

— Hyvät herrat, sanoi Athos, kääntyen tovereihinsa ja heidän vastamiehiinsä, olemmeko valmiit?

— Olemme, vastasivat englantilaiset ja ranskalaiset yhdellä kertaa.

— Siis asentoon! sanoi Athos.

Samassa tuokiossa välähti kahdeksan miekkaa laskevan auringon valossa ja taistelu alkoi rajusti, joka oli vallan luonnollista, he kun olivat kahdella tavoin nyt vihollisia toisillensa.

Athos taisteli yhtä tyynesti ja yhtä säännöllisesti kuin jos hän olisi ollut miekkailusalissa.

Porthos, epäilemättä parantuneena Chantilly'n kohtauksen kautta liian suuresta itseensä-luottamuksesta, käytti nyt miekkaansa taitavasti ja varovasti.

Aramis, jolla oli runoelmansa kolmas laulu lopetettavana, taisteli ikäänkuin hänellä olisi ollut hyvin kiire.

Athos ensimmäisenä tappoi vastustajansa; hän oli antanut vastustajallensa vaan yhden piston, vaan, niinkuin hän jo ennakoita oli sanonut, oli pisto kuolettava; miekka näet lävisti sydämen.

Porthos oli järjestyksessä toinen, joka kaatoi miehensä tantereelle; hän oli lävistänyt hänen reitensä. Kun englantilainen silloin ilman pitemmittä vastustuksitta antoi hänelle miekkansa, otti Porthos hänet syliinsä ja kantoi hänet vaunuihin.

Aramis ahdisti vastustajaansa niin kiihkoisesti, että sittenkuin hän oli peräytynyt viisikymmentä askelta, pötki hän pakoon ja katosi lakeijain suureksi nauruksi.

Mitä d'Artagnan'iin tulee, hän oli jättäytynyt kokonaan puollustus-asemaan; mutta sittenkuin hän oli nähnyt vastustajansa uupuneen, oli hän syrjä-iskulla lyönyt häneltä miekan pois kädestä. Kun parooni näki joutuneensa aseettomaksi, peräytyi hän pari askelta, vaan siinä nuljahti hänen jalkansa ja hän kaatui selälleen.

D'Artagnan oli yhdellä hyppäyksellä hänen päällensä ja asetti miekan kärjen hänen kurkkuunsa kohden.

— Minä voisin nyt teidät tappaa, hyvä herra, virkkoi hän englantilaiselle, te olette nyt minun mielivallassani, vaan minä säästän teidän henkeänne rakkauteni tähden sisartanne kohtaan.

D'Artagnan oli riemastuksissaan; hän oli nyt suorittanut sen ennakoita suunnittelemansa tuuman, tuon, joka oli vetänyt hänen huulensa hymyyn, niinkuin äsken mainitsimme.

Englantilainen taasen, hyvillään siitä että hän oli joutunut tekemisiin niin kelpo aatelismiehen kanssa, puristi häntä kädestä, lausui tuhansia kohteliaisuuksia noille kolmelle muskettisoturille, ja kun Porthoksen vastustaja oli jo vaunuissa ja Aramoksen oli suoriutunut tiehensä, ruvettiin vaan pitämään huolta kuolleesta.

Kun Porthos ja Aramis riisuvat hänen päältänsä, toivossa ett'ei haava ollut kuolettava, putosi paksu kukkaro hänen vyöltänsä. D'Artagnan otti sen ylös maasta ja ojensi lord Winter'ille.

— Mitäs peijakasta luulette minun sillä tekevän? kysyi englantilainen.

— Toimittakaa se hänen perheellensä, sanoi d'Artagnan.

— Hänen perheensäkö välittäisi noin mitättömästä summasta! Se saa periä viisitoista tuhatta louisdor'ia pelkkää vuosikorkoa; antakaa tuo kukkaro lakeijoillenne.

D'Artagnan pisti kukkaron taskuunsa.

— Ja nyt nuori ystäväni, sillä minä toivon teidän suvaitsevan minun nimittää teitä sillä tavoin, sanoi lord Winter, vielä tänä iltana, jos te vaan tahdotte, esitän minä teidät sisarelle, lady Clark'ille, sillä minä halaan että hänkin vuorostaan sulkee teidät suosionsa, ja kun hänellä on jonkun verran vaikutusvaltaa hovissa, niin ehkäpä tulevaisuudessa joku sana häneltä saattaa olla teille joksikin hyödyksi.

D'Artagnan punastui mielihyvystä ja kumarsi suostumuksen merkiksi.

Sillä välin oli Athos lähestynyt d'Artagnan'ia.

— Mitä arvelet tehdä tuolla kukkarolla? kuiskasi hän hänelle korvaan.

— Minä aion antaa sen sinulle, Athos veikkoseni.

— Minulle? miksikä niin?

— Hiisi, sinähän hänet tapoit; sotasaalis on sinun.

— Minäkö vihollisen perilliseksi! sanoi Athos, keneksi sinä minua luulet?

— Sehän on tapa sodassa, sanoi d'Artagnan; miksikäs se ei olisi tapa kaksintaistelussa?

— En sodassakaan koskaan ole semmoista tehnyt, sanoi Athos.

Porthos kohautti olkapäitään. Aramis mutisti suutansa myöntymykseksi Athokselle.

— Siinä tapauksessa, sanoi d'Artagnan, antakaamme rahat lakeijoille, niinkuin lord Winter kehoitti tekemään.

— Niin, sanoi Athos, antakaamme kukkaro, ei meidän, vaan englantilaisten lakeijoille.

Athos otti kukkaron, heitti sen kuskille ja virkkoi:

— Tässä on teille ja tovereillenne.

Tuo suuriluontoinen teko mieheltä, joka itse oli aivan rahaton, ihmetytti yksin Porthostakin ja tuo ranskalainen jalomielisyys, tullen lord Winterin ja hänen ystävänsä kautta muidenkin tietoon, herätti suurta mieltymystä kaikissa muissa paitsi Grimaud'issa, Mousqueton'issa, Planchet'issa ja Bazin'issa.

Lord Winter ilmoitti d'Artagnan'ille, erotessaan hänestä, sisarensa asuntopaikan; hän asui näet Place-Royale'ssa, joka siihen aikaan oli Pariisin hienompia kaupungin osia, numero 6:ssa. Hän lupasi sitä paitsi tulla noutamaan häntä sisarensa luokse. D'Artagnan määräsi kohtauksen kello kahdeksaksi, Athoksen luona.

Tuo mylady'lle esittelemisen tuumailutti aikalailla nuoren gaskonjalaisen päätä. Hänellä oli muistissa, kuinka omituisella tavalla tuo nainen tähän asti oli sekoittunut hänen elämänsä vaiheihin. Hänen varma luulonsa oli että tuo nainen oli kardinaalin välikappale, ja kuitenkin tunki vastustamattoman voiman vetävän itseänsä häneen eräällä noita tunteita, joista ei selvää saa. Ainoa pelko oli hänellä se, että mylady kentiesi tuntisi hänet Meung'in ja Dover'in mieheksi. Silloin tietäisi hän myös hänen olevan herra de Tréville'n ystäviä ja siis ruumiineen sieluineen kuninkaan puolella, joka seikka poistaisi häneltä jossakin määrin hänen etuisuusiensa, koska, jos mylady hänet tunki samoin kuin hän mylady'n, he pelaisivat molemmat samallaista peliä. Mitä taas tuli siihen juoneen, joka oli alkamassa hänen ja kreivi Wardes'in välillä, ei se meidän itserakasta nuorta miestä paljoa arveluttanut, vaikka markiisi oli nuori, kaunis, rikas ja ennen kaikkea kardinaalin suosikki. Ei sitä turhanpäiten olla kahdenkymmenen vuotias ja semminkin kotoisin Tarbes'ista.

Ensiksi meni d'Artagnan kotiinsa ja pukeutui mitä loistavimmaksi; sitten palasi hän Athoksen luokse, ja tapansa mukaan kertoi hänelle kaikki. Athos kuunteli hänen tuumiansa, pudisti päätänsä ja jonkunmoisella katkeruudella kehoitti häntä varovaisuuteen.

— Mitä! sanoi hän, olet juuri kadottanut lemmityn, jota sanoit hyväksi, viehättäväksi, täydelliseksi ja, nyt jo juokset toisen jälissä.

D'Artagnan tunki tuon soimauksen vallan oikeaksi.

— Minä rakastin rouva Bonaciux'ia sydämmelläni, vaan mylady'ä minä rakastan päälläni, sanoi hän; antaessani saattaa itseni hänen luokseen, koetan minä ennen kaikkea päästä selville siitä, mitä asioita hän ajelee hovissa.

— Sitä ei, hiisi vieköön, ole vaikea arvata kaikesta siitä, mitä olet minulle kertonut. Hän on jonkunmoinen kardinaalin vakooja, hän on nainen, joka houkuttelee sinua satimeen, mistä et

pääsekkään aivan hevillä irti.

— Saakeli sentään, kuinka sinä, rakas Athos, maalaatkin asiat mustiksi!

— Veikkoseni, minä epäilen naisia, mitäs muuta voin? minä olen saanut niistä kyllikseni, varsinkin vaaleaverisistä. Mylady on vaaleaverinen, etkös niin minulle kertonut?

— Hänellä on mitä kauniimman vaaleat kiharat suinkin olla taitaa.

— Voi sinua d'Artagnan parka, sanoi Athos.

— Kuulehan toki, minä tahdon vaan pyrkiä selville, ja sittenkuin olen saanut tietää mitä haluan, niin erkanen hänestä.

— Pyri vaan selville, sanoi Athos levollisesti. Lord Winter saapui samassa tuokiossa, mutta Athos, saaden ajoissa tiedon, meni toiseen huoneeseen; d'Artagnan jäi siis yksinään, ja kun kello oli jo liki kahdeksan, meni hän lordin kanssa pois.

Pulskat vaunut odottivat kadulla, ja kun niitä veti kaksi upeata hevosta, olivat he muutamassa tuokiossa Place-Royale'ssa.

Mylady Clarik otti d'Artagnan'in arvokkaasti vastaan. Hänen hotellinsa oli erinomaisen komea; ja vaikka useimmat englantilaiset sodan karkoittamina olivat lähteneet Ranskasta tai olivat juuri lähtemäisillään, mylady oli vaan pannut yhä uusia kustannuksia hotellinsa koristamiseen, joka osoitti ett'eivät yleiset englantilaisia varten säädetyt määräykset koskeneet häntä.

— Tässä näet, sanoi lord Winter esittäen d'Artagnan'in sisarellensa, nuoren aatelismiehen, jonka vallassa oli minun henkeni, ja joka ei tahtonut ylivoimaansa käyttää, vaikka me olimme kahdenkertaisesti vihollisia, koska minä olin häntä loukannut ja minä siihen lisäksi olen englantilainen. Kiitä nyt häntä, siskoseni, jos sinulla on ystävyyttä minua kohtaan.

Mylady rypisti hieman kulmiansa; tuskin huomattava varjo vilahti hänen otsallansa ja niin peräti omituinen hymy hänen huulillansa, että nuori mies, nähdessään nuo kolminkertaiset vivahdukset, tunki ikäänkuin väristyksen ruumiissansa.

Veli ei huomannut mitään; hän oli vetäytynyt leikittelemään mylady'n lemmikki-apanan kanssa, joka oli nykinyt häntä takin liepeestä.

— Tervetulemaan, herra, sanoi mylady äänellä, jonka erinomainen sulous oli täytenä vastakohtana hänen pahan tuulensa viitteihin, joita d'Artagnan juuri oli saanut havaita, te olette tänäpäivänä hankkineet itsellenne ikuiset oikeudet minun kiitollisuuteeni.

Englantilainen silloin kääntyi heidän puoleensa ja kertoi koko taistelun, jättämättä pienintäkään seikkaa mainitsematta. Mylady kuunteli kertomusta mitä suurimmalla tarkkuudella; vaan vaikka hän mitenkään koetti peitellä sitä vaikutusta, minkä kertomus häneen teki, näkyi kumminkin selvään, ettei se häntä laisinkaan miellyttänyt. Veri nousi hänen päähänsä ja hänen pieni jalkansa liikkui levottomasti hänen helmoissansa.

Lord Winter ei huomannut mitään. Kun hän oli lopettanut lähestyi hän pöytää, jossa oli tarjottimella pullo Espanjan viiniä ja laseja. Hän täytti kaksi lasia ja pyysi viittauksella d'Artagnan'ia juomaan.

D'Artagnan tiesi että englantilaista suuresti pahottaisi ell'ei hän joisi hänen kanssansa. Hän lähestyi siis pöytää ja tarttui lasiin. Sillä välin ei hän kumminkaan jättänyt mylady'ä silmistänsä, ja peilissä huomasi hän ne muodonliikkeet, jotka vaihtelivat mylady'n kasvoilla. Nyt kun hän luuli ett'ei häntä huomattu, ilmutui hänen muotoonsa eleitä, jotka osoittivat raivoa. Hän puri kauniilla hampaillaan nenäliinaansa.

Kaunis pikku kamarineitsyt, jonka d'Artagnan jo oli nähnyt, astui silloin huoneeseen; hän virkkoi muutamia sanoja, englanninkielellä lordille, joka samassa pyysi d'Artagnan'ilta lupaa saada poistua, selittäen syyksi kiireellisiä asioitansa ja jättäen sisarensa huoleksi hankkia anteeksiantamuksen.

D'Artagnan ja lord Winter pauskasivat kättä toisillensa, jonka perästä ensin mainittu palasi mylady'n luoksi. Hänen muotonsa muuttui hämmästyttävän nopeasti taas herttaisen näköiseksi, muutamia pienet punaiset pilkut hänen liinassansa osoittivat että hän oli purrut huuliansa verille asti.

Hänen huulensa muutoin olivat erinomaisen kauniit, niiden olisi voinut luulla olevan korallia.

Puhelu kääntyi nyt iloiseen suuntaan. Mylady näytti kokonaan palautuneen entiselleen. Hän kertoi lordin ei olevan hänen veljensä vaan hänen lankonsa; hän, mylady, oli ollut naimisissa lordin nuoremman veljen kanssa, joka oli jättänyt hänet leskeksi yhden lapsen kanssa. Lapsi oli lordin ainoa perillinen, ell'ei lordi menisi naimisiin. Kaikki tuo näytti d'Artagnan'ista verholta, jonka alla piili jotakin, vaan hän ei voinut vielä kurkistaa tuon verhon alle.

Muutoin oli d'Artagnan puolentuntisen keskustelun jälkeen vakuutettu siitä, että mylady oli hänen kansalaisensa; hän puhui ranskaa niin puhtaasti ja sujuvasti, ett'ei siinä ollut mitään epäilyksen sijaa.

D'Artagnan lausui hänelle kohteliaisuuksia ja vakuutti alttiuttansa. Kaikille tyhjänpäiväisyyksille, mitä d'Artagnan'in huulilta kirposi, hymyili mylady hyväntahtoisesti. Lähdön hetki oli käsissä.

D'Artagnan heitti mylady'lle jäähyväiset ja lähti ulos salista mitä onnellisimpana ihmisenä.

Portaissa kohtasi hän tuon kauniin kamarineitsyen, joka hipaisi häntä ohimennessä ja punastuen silmiin asti pyysi anteeksi kosketustansa, ja äänellä niin suloisella että anteeksiantamus myönnettiin paikalla.

D'Artagnan palasi seuraavana päivänä ja sai osakseen vielä ystävällisemmän kohtelun kuin ensimmäisellä kertaa. Lord Winter'iä ei siellä näkynyt, ja mylady tällä kertaa yksinään piti huolta vieraan kohtelemisesta. Hän näytti olevan hyvin huvitettu d'Artagnan'ista, kyseli mistä hän oli, ketä ystäviä hänellä oli, ja eikö hän koskaan ollut aikonut ruveta kardinaalin palvelukseen.

D'Artagnan, joka, niinkuin jo tiedetään, oli sängen varovainen kahdenkymmenen vuotiseksi nuorukaiseksi, muisti silloin epäluulonsa mylady'ä kohtaan; hän rupesi ylistelemään Hänen ylhäisyyttänsä, sanoen että hän olisi pyrkinyt päästä kardinaalin miehistöön sen sijaan että hän oli pyrkinyt kuninkaan, jos hän vaan olisi ollut tuttu herra de Cavois'ille sen sijaan että hän oli tuttu herra de Tréville'lle.

Mylady muutti kevyesti puheen ainetta ja kysyi d'Artagnan'ilta mitä huolettomimmalla tavalla, oliko hän koskaan käynyt Englannissa.

D'Artagnan vastasi, että herra de Tréville lähetti hänet tuonoin sinne tekemään hevoskauppoja ja että hän sieltä oli tuonut neljä näytteeksi.

Puhelun aikana purasi mylady pari kolme kertaa huultansa; hän oli tekemisissä miehen kanssa, jolta ei ollut helppo pusertaa mitään tietoja.

Samaan aikaan kuin edellisenäkin päivänä lähti d'Artagnan pois. Käytävässä tapasi hän taaskin tuon kauniin Ketty-neitsyen. Tämä katseli häntä hyvänsävyisyydellä, jonka merkitystä ei ollut vaikea arvata. Mutta d'Artagnan'in mieleen oli hänen emäntänsä niin kiintynyt, ett'ei hän ketään muuta huomannutkaan.

Seuraavana päivänä palasi d'Artagnan taaskin mylady'n, luokse ja samoin sitä seuraavana, ja kerta kerralta muuttui kohtelu yhä ystävällisemmäksi.

Joka ilta tapasi hän kamarineitsyen joko esihuoneessa, käytävässä tai portaissa.

Mutta, niinkuin vast'ikään sanoimme d'Artagnan ei kääntänyt mitään huomiota Ketty-paran hellittämättömyyteen.

XXXI.

Eräät prokuraattorin päivälliset.

Sillä välin kuin d'Artagnan näin oli hankkinut itselleen pääsyn mylady'n tuttavuuteen, oli Porthos kokenut parastansa voittaaksensa "herttuattarensa" suosion, jonka hän, niinkuin Chantilly'n ravintolan isännän kertomuksesta on jo käynyt selville, oli menettänyt.

Juuri samana päivänä kuin d'Artagnan oli päässyt mylady'n jälille Saint-Leu'n kirkon luona, oli Porthos vaelluksillaan tavannut prokuraattori Coquenard'in rouvan.

Porthoksen muhkea muoto ja hänen viisaasti asetetut sanansa suostuttivat tuota pikaa prokuraattorin rouvan ja hellyttivät hänen sydämensä siihen määrään, että hän kyyneleet silmissä lupasi auttaa Porthosta hänen rahapulassaan ja, pannaksensa asian alkuun, kutsui hänet päivällisille seuraavaksi päiväksi.

Heidän välillensä syntyi sula sovinto, ja otettuaan toisiltaan hellät jäähyväiset, erosi Porthos "herttuattarensa" mitä iloisimmassa mielentilassa, mitä parhaimpia toiveita uhkuvalla sydämmellä.

Siitäpä se johtui hänen hullunkurinen käytöksensä myöhempään päivällä Athoksen luona, jossa hän sai tiedon kaksintaistelusta englantilaisten kanssa. Mutta siihen myöskin perustui se maltti ja taitavuus, jota hän mainitussa taistelussa sitten osoitti, ja josta hän, niinkuin jo olemme kertoneet, suoriutui niin loistavalla tavalla.

Tämä kaksintaistelu ei millään muotoa saattanut häntä unhottamaan prokuraattorin rouvan päivälliskutsumusta. Seuraavana päivänä kello yhden aikaan harjautti hän Mousqueton'illa vielä viimeisen kerran pukuaan ja lähti l'Ours'in kadulle kävellen semmoisen miehen askeleilla, jolla on onni mukanaan.

Hänen sydämensä pamppaili, mutta ei, niinkuin d'Artagnan'in, vasta syttyneestä, malttamattomasta rakkaudesta. Ei, paljon aineellisemmat syyt saattoivat hänen verensä liikkeesen; hän oli nyt vihdoin astuva tuon salaperäisen kynnyksen yli, nouseva niitä tuntemattomia portaita, joita myöten mestari Coquenard'in vankat écu't olivat yksitellen vaeltaneet.

Hän oli nyt todenperästä näkevä sen raha-arkun, jonka kuvan hän kaksikymmentä kertaa oli unissaan nähnyt: tuo arkku oli pitkä ja syvä, munalukoilla ja telkimillä varustettu ja permantoon kiinnitetty; siitä oli hän usein kuullut puhuttavan ja sen oli nyt prokuraattorin rouva avaava tosin laihanpuolisilla vaan ei aivan rumilla käsillänsä hänen ihmeteltäväksensä.

Siihen lisäksi tuo harhaileva, varaton, omaiseton mies, kapakkaelämään tottunut sotilas, herkkusuu, usein kuokkavieras, oli nyt saapa maistaa perheateriaa, nauttia mukavaa kotielämää, tottua sen pieniin huoliin, jotka miellyttävät sitä enemmän kuta karkeampi ollaan, niinkuin vanhat sotapukarit sanovat.

Tulla serkun nimellä joka päivä hyvään ruokapöytään, elähdyttää vanhan prokuraattorin keltaisia, ryppyisiä kasvoja, opettaa hänen nuorille kirjureillensa kaikellaisia korttipeliä ja palkinnoksi siitä nylkeä heitä aikalailla, — kaikki semmoinen oli Porthoksen mielitöitä.

Porthos kyllä muisti ne pahat huhut, joita prokuraattoreista kulki: heidän kitsautensa, nylkemisensä, paastopäivänsä ja muut semmoiset, mutta kun hänestä prokuraattorin rouva oli joltisestikin antelias, nimittäin prokuraattorin rouvaksi, toivoi hän kumminkin tulevansa taloon, jossa elettiin hyvin.

Siitä huolimatta joutui Porthos epäilyksiin jo portilla; käytävä ei ollut puoleensa vetävä: pimeä, ummehtunut porttisolala, portaat, joita hämärästi valaisi pihanpuolelta ristikko-ikkuna, ja ensimmäisessä kerroksessa matala ovi, vaarnoitettu summattoman suurilla nauloilla niinkuin Grand-Chatelet'in valtaportti.

Porthos kolkutti ovelle; pitkä kalpea kirjuri, jonka päätä peitti tuuhea, kampaamaton tukka, tuli avaamaan ja kumarsi kunnioituksella, nähdessään tuon suurikasvuisen vartalon, joka todisti voimaa, sotilaspuvun, joka osoitti hänen olevan arvoisata säätyä, ja kukoistavan ulkonäön, josta loisti hyvä vointi.

Toinen kirjuri, lyhempi kasvultaan, seisoi ensimmäisen takana, kolmas, pitempi, vielä hänen takanansa ja noin kahdentoista vuotias poika kolmannen takana.

Kaikkiansa kolme ja puoli kirjuria, seikka, joka siihen aikaan todisti että asiamiesten luku oli suuri.

Vaikka muskettisoturin ei pitänyt tulla ennenkuin kello yksi, oli prokuraattorin rouva jo kello kahdestatoista pitänyt silmällä hänen tuloansa, arvellen, että hänen lempijänsä sydän, ja ehkäpä myös hänen vatsansa, veti häntä tulemaan jo ennen määräämää.

Rouva Coquenard tuli siis ylikerroksen ovesta samaan liittoon, kuin hänen vieraansa kävi sisään ulko-ovesta, ja tuon arvoisan naisen tulo pelasti Porthoksen sangen tukalasta tilasta; kirjurit olivat näet uteliaan näköisiä, ja kun hän ei oikein tiennyt mitä ajatella tuosta omituisesta miesjonosta, seisoi hän mykkänä heidän edessään.

— Siinä on serkkuni, huudahti prokuraattorin rouva; käykää sisään, käykää sisään, herra Porthos.

Porthoksen nimi teki vaikutuksensa kirjureihin, niin että he alkoivat nauraa, mutta Porthos kääntyi heihin päin, ja silloin palasi totisuus kaikkien kasvoille.

Nyt mentiin prokuraattorin huoneeseen, kirjurin huoneen sekä konttoorin kautta. Viimemainittu huone oli pimeä sopukka, täynnä vanhoja paperipakkoja. Kun konttoorista oli päästy, jäi kyökki oikealle ja nyt tultiin vierashuoneeseen.

Kaikki nuo toinen toisensa takana olevat huoneet eivät herättäneet Porthoksessa mitään hyviä ajatuksia. Kaikki puhe kuului varmaan avonaisten ovien kautta joka paikkaan; sitä paitsi oli hän ohi menen vilkaissut tutkivasti kyökkiin ja nähnyt omaksi harmikseen ja prokuraattorin rouvan häpeäksi, ett'ei siellä ollut mitään semmoista hyörintää ja pyörintää, joka tavallisesti hyvää ateriaa valmistettaessa vallitsee tuossa herkkujen pyhydessä.

Prokuraattori epäilemättä jo ennakolta tiesi tuosta tulosta, sillä hän ei ensinkään hämmästynyt nähdessänsä Porthoksen, joka lähestyi häntä jotenkin kursailematta ja tervehti kohteliaasti.

— Me taidamme olla serkkuja, herra Porthos? sanoi prokuraattori, nousten kynnäspäittänsä varassa rottinkituoliltaan.

Ukko, puettuna mustaan laajaan takkiin, johon hänen hinteloinen ruumiinsa katosi, oli kuiva ja laiha; hänen pienet harmaat silmänsä katsoa tiiroittivat omituisella tavalla, ja ne, ynnä irvistävä suu olivat ainoat joissa vielä elon merkkiä näkyi. Pahaksi onneksi alkoivat hänen jalkansa kieltäytyä kannattamasta tuota nystyräistä elinkoneistoa. Viiden tai kuuden kuukauden kuluessa, jonka ajan tuo heikkouden tila oli jo kestänyt, oli arvoisa prokuraattori joutunut vähitellen vaimonsa orjaksi.

Serkkua otettiin vastaan nöyrästi; siinä kaikki. Jos mestari Coquenard olisi ollut terve, olisi hän kyllä kieltäytynyt kaikesta sukulaisuudesta Porthokseen.

— Niin, herra prokuraattori, me olemme sukulaisia, sanoi Porthos hämmentymättä; hän ei ollut odottanutkaan mitään ihastumista prokuraattorilta.

— Vaimon puolelta, arvatenkin? sanoi prokuraattori ivallisesti.

Porthos ei ymmärtänyt tuota pilaa, hän piti sitä vaan yksinkertaisuutena ja nauroi sille aikalailla suurten viiksiensä alta. Rouva Coquenard joka tiesi että yksinkertainen prokuraattori oli hyvin

harvinainen toisinto lajissansa, hymyili heikosti mutta punastui vahvasti.

Aina Porthoksen tulemisesta saakka oli mestari Coquenard luonut levottomia silmäyksiä eräsen suureen kaappiin päin vastapäätä hänen kirjoituspöytänsä. Porthos älysi että tuo kaappi, vaikka se ei ollutkaan sen muotoinen minkä hän oli unissaan nähnyt, oli juuri se autuaaksi tekevä raha-arkku, ja hän iloitsi mielessänsä siitä että todellisuus oli kokonaista kuusi kynnärää korkeampi kuin unelma.

Mestari Coquenard ei pitkittänyt sukututkimuksiansa kauemmaksi; hän tyytyi vaan siihen että, siirtäen levottoman silmäyksensä kaapista Porthokseen, lausui:

— Meidän serkkumme suopi kai meille ennen maalle palaamistansa kunnian syödä kerran päivällistä luonamme, vai kuinka, vaimoni?

Tällä kertaa sattui kolhaus Porthoksen vatsaan ja hän tunsi sen myös; näyttipä siltä kuin se ei olisi ollut tuntumatta rouva Coquenard'iinkaan, sillä hän vastasi:

— Serkkuni ei käy täällä enää, Jos me kohtelemme häntä huonosti, vaan päinvastaisessa tapauksessa on hänellä liian vähä Pariisissa olinaikaa ja siis myöskin liian vähä tilaisuutta käydä meitä tervehtimässä, ett'emme pyytäisi häntä suomaan meille kaikki ne hetket, jotka hänellä ovat joutilaita, kunnes hän matkustaa pois.

— Oh, sääriäni, kurjia sääriäni! missä te olette? vaikersi Coquenard, koettaen nauraa.

Porthos oli kiitollinen prokuraattorin rouvalle siitä puolluksesta, jonka tarkoituksena oli saada hänen kauniit herkkulemisteoiveensa toteutumaan.

Pian löi päivällishetki. Mentiin aterioon, joka oli suuri pimeä huone vastapäätä kyökkiä.

Kirjurit, jotka näkyivät vainunneen tavattomia tuoksuja, saapuivat sotilaan säntillisyydellä esille ja pitivät kiini tuoleistansa, valmiina istumaan pöytään minä silmänräpäyksenä hyvänsä. Heidän nähtiin jo ennakolta liikuttelevan leukojaan uhkaavissa aikeissa.

— Peijakas! mietti Porthos silmäillessään noita kolmea nälkäistä miestä, sillä nulikka ei ollut, niinkuin hyvin, voi arvata, päässyt osalliseksi kunniaista saada istua virkamiehen pöydässä. Peijakas! jos minä olisin serkkuni sijassa, en minä pitäisi luonani tuollaisia syömäreitä. Luulisi heidän olevan haaksirikoon joutuneita, jotka eivät ole saaneet maistaa ruokaa kuuteen viikkoon.

Mestari Coquenard tuli sisään kehräjalkaisessa tuolissaan, jota työnsi rouva Coquenard; Porthos kiiruhti vuorostaan apuun, vierittääkseen hänen miestänsä pöytään.

— Ahhah, sanoi hän, sepä vasta viehättävää lientä!

— Mitähän saakelia ne vainuuvat tuossa liemessä? arveli Porthos, nähdessään vaalean, runsaan, vaan aivan värittömän lihaliemen, jonka pinnalla uiksenteli muutamia paahdettuja leivänkuutioita, ikäänkuin saaria välimeressä.

Rouva Coquenard hymyili; hänen annettua merkin, kaikki istuivat pöytään innolla.

Ensiksi tarjottiin mestari Coquenard'ille sitten Porthokselle; sen jälkeen täytti rouva Coquenard oman lautasensa ja jakoi leivänkuutiot ilman lientä malttamattomille kirjureille.

Samassa tuokiossa aukeni naristen ovi ruokasaliin aivan itsestään ja Porthos näki oven raossa pikku kirjurin, joka, kun hän ei päässyt osalliseksi pidoista, pureksi paljasta leipää.

Liemen jälkeen toi piika keitettyä kanaa, herkkua, jonka ilmestyminen sai vierasten silmät hämmästyksestä mulkoilemaan.

— Kyllä näkee, että sinä pidät sukulaisestasi, eukkoni, sanoi prokuraattori melkein murheellisesti hymyten; tuo on varmaankin kohteliaisuutta serkkuasi kohtaan.

Kana-parka oli laiha ja niin paksunahkainen, ett'ei luut kaikilla ponnistuksillaan päässeet sen läpi tunkeutumaan; paljon varmaankin oli ollut työtä tuon kanan etsimisessä, koska se kaiketi oli piiloutunut kuolemaan vanhuuttaan.

— Saakeli! mietti Porthos, tämä on surkeata; minä kunnioitan vanhuutta, vaan kun se esiintyy keitettynä tai paistettuna, silloin en sille arvoa anna.

Hän katseli ympärilleen nähdäkseen oliko muutkin samaa mieltä, mutta päinvastoin näki hän vaan riemusta loistavia silmiä, jotka jo ennakolta nielivät tuota verratonta kanaa, mitä hän niin paljon halveksi.

Rouva Coquenard veti vadin puoleensa, leikkasi taitavasti pois nuo kaksi pitkää, laihaa säärtä, jotka hän asetti miehensä lautaselle, katkaisi kaulan, jonka hän päinensä sijoitti syrjään itseänsä varten, irroitti toisen siiven Porthokselle ja jätti linnun melkein koskematta piialle, joka sen juuri oli tuonnut, ja silloin se katosi, ennenkuin muskettisoturi oli ehtinyt nähdä, mitä erilaisia vaikutuksia pettynyt toivo teki kasvoihin, kunkin omistajan eri luonteen ja mielenlaadun mukaan.

Kanavadin sijaan tuotiin pöydälle papuja laaja vadillinen, missä näkyi seassa muutamia lampaan luita, joissa ensi katsannossa luuli näkevänsä vähän lihaakin muassa.

Rouva Coquenard jakoi ruokalajin nuorille miehille perheenäidin säästäväisyydellä.

Nyt tuli viinin vuoro. Herra Coquenard täytti pienestä savipullosta kolmanneksen lasia kullekin

nuorelle miehelle, kallisti sitten itselleen jotenkin saman verran, jonka jälkeen pullo vaelsi Porthoksen ja rouva Coquenard'in puolelle.

Nuoret herrat täydensivät viinilasinsa vedellä ja tyhjennettyään lasinsa puolilleen, täyttivät he ne uudestaan, ja jatkoivat sitä menetystä kaiken aikaa, josta oli seurauksena, että he aterian lopulla nieleksivät nestettä, jonka väri oli muuttunut rubiinista topaasiksi.

Porthos söi kiltisti kanansiiven, vaan säpsähti tuntiessaan prokuraattorin rouvan polven nykäisevän pöydän alla hänen polveansa. Hän joi myöskin puoli lasia tuota säästeliäästi tarjottua viiniä, jonka hän tunsu ilkeänmakuiseksi, kaikkien viinintuntijain kamoksumaksi Montreuil'in viiniksi.

Mestari Coquenard näki hänen juovan viiniä laimentamattomana ja hän huokasi.

— Suvaitsetteko papuja, Porthos serkkuni? kysyi rouva Coquenard äänellä joka merkitsi: usko minua, eläkö maista niitä.

— En hiisi vieköön maistakkaan! arveli Porthos itsekseen.

Mutta kuuluvasti virkkoi hän: Kiitoksia, serkkuni, minulla ei ole enää nälkä.

Nyt seurasi äänettömyys; Porthos ei tiennyt mitä tehdä. Prokuraattori sanoi yhä ja uudestaan:

— Ah, eukkoseni, minun täytyy lausua sinulle kiitoksia! Päivällisesi oli oikein juhla; minä söin vallan kauheasti!

Mestari Coquenard oli syönyt liemensä, mustat kanansääret ja sen ainoan lampaan luun, jossa oli vielä hitunen lihaa jälellä.

Porthos luuli hänestä tehtävän pilkkaa, ja alkoi vedellä viiksiänsä ja rypistää kulmiansa, mutta rouva Coquenard'in polvi neuvoi häntä hiljaiseen kärsivällisyyteen.

Tämä äänettömyys ja tämä tarjouksien pysähtyminen, joka Porthokselle oli käsittämätön, oli kirjureille hirvittävä; yksi ainoa prokuraattorin silmäys ja rouvan hymyily vaikutti sen että he hitaasti nousivat pöydästä ja vielä hitaammin kiersivät kokoon pyyhkimensä, kumarsivat ja menivät.

— Menkää, nuoret miehet auttamaan ruoansulatusta työnteolla, sanoi prokuraattori arvokkaasti.

Kun kirjurit olivat menneet, nousi rouva Coquenard istuimeltaan, meni ottamaan ruokakaapista juustopalasen, marjahilloa ja leivoksen, jonka hän oli valmistanut manteleista ja hunajasta.

Mestari Coquenard rypisti kulmiaan, koska hänestä ruokalaatuja oli liian monta. Porthos puri huultansa, koska hän ei nähnyt mitään ruokaa.

Hän haki silmillään papuvatia; mutta papuvati oli kadonnut.

— Juhla totta tosiaan, huudahti mestari Coquenard, levottomasti väänneksien tuolissaan, oikein aika juhla, *epulæ epularum!* Lukullus on ruoalla Lukulluksen luona.

Porthos katseli pulloa, joka oli häntä lähellä ja hän toivoi saavansa päivällisekseen edes viiniä, leipää ja juustoa; mutta viini oli lopussa, eikä herra ja rouva Coquenard näkynyt sitä huomaavan.

— Hyvä on, tuumaili Porthos.

Hän otti kielellensä vähän marjahilloa ja iski hampaansa rouva Coquenard'in leivokseen.

— Nyt, mietti hän, on uhri täytetty. Mutta mitäs jos en saisikkaan rouva Coquenard'in kanssa tirkistää hänen miehensä raha-kaappiin!

Tuon niin suunnattoman ylellisen aterian jälkeen tunsu herra Coquenard ruokalevön tarvetta. Porthos toivoi hänen asettuvan levolle siinä missä hän oli; mutta tuo kirottu prokuraattori ei ottanut ehdotusta kuuleviin korviinsa; hänet täytyi vierittää kamariinsa, eikä hän rauhoittunut ennen kuin hän pääsi aivan rahakaappinsa luokse, jonka reunustalle hän vakuuden vuoksi sijoitti jalkansa.

Prokuraattorin rouva meni Porthoksen kanssa toiseen huoneeseen keskustelemaan.

— Te voitte tulla tänne syömään päivällistä kolmasti viikossa, sanoi rouva Coquenard.

— Kiitoksia, vastasi Porthos, minä en tahdo käyttää liiaksi teidän hyväntahtoisuuttanne. Sitä paitsi täytyy minun ajatella sotavaruksiani.

— Se on totta, sanoi prokuraattorin rouva huoaten, nuo onnettomat sotavarukset!

— Niin, sanoi Porthos, niin on asiat.

— Mutta mitä noihin sotavaruksiin oikeastaan tarvitaan, herra Porthos?

— Kaikenlaista, sanoi Porthos; niinkuin tiedätte, ovat muskettisoturit valiojoukkoa ja ne tarvitsevat paljon semmoista mitä muut soturit eivät tarvitse.

— Mutta luetelkaapa noita tarpeita!

— Niin, kustannukset voivat nousta noin likimmiten ... sanoi Porthos, joka ennemmin rupesi määrittelemään summaa kuin luettelemaan tarpeita.

Prokuraattorin rouva odotti vapisten.

— Niin, kuinka suuriksi? sanoi hän; minä toivon ett'eivät ne nouse korkeammalle kuin... Hän pysähtyi äkkiä, sanat tarttuivat hänen kieleensä.

— Oh, ei suinkaan, sanoi Porthos, ne eivät nouse korkeammalle kuin kahteen tuhanteen viiteen sataan livre'en; minä päin vastoin luulen että jos oikein säästäväiseksi rupean, voin tulla toimeen kahdella tuhannella.

— Hyvä Jumala, kaksi tuhatta livre'ä! huudahti hän, mutta sehän on koko omaisuus!

Porthos virnisti suutansa; rouva Coquenard ymmärsi mitä se tarkoitti.

— Minä pyysin tarkempaa luettelemista, sanoi hän, sillä kun meillä on monta sukulaista ja kauppapystävää, luulen minä melkein varmaan saavani ne tarpeet sata prosenttia halvemmalla kuin jos itse ne ostaisitte.

— Ahaa, sanoi Porthos. Sitäkö tarkoittitte?

— Niin, paras herra Porthos. Niin muodoin tarvitsette te ensiksikin hevosen?

— Aivan oikein, hevosen tarvitsen.

— No niin, minä tiedän mistä se saadaan.

— Tiedättekö! huudahti Porthos loistavin kasvoin. Hevonen on siis tiedossa; sitten tarvitsen minä täydelliset valjaat, johon kuuluu tarpeita, mitä ainoastaan muskettisoturi voi ostaa, ja jotka eivät nouse yli kolmen sadan livre'n.

— Kolmen sadan livre'n; hyvä, hankitaan kolme sataa livre'ä, sanoi rouva huoaten.

Porthos hymyili; niinkuin muistetaan, oli hänellä Buckingham'ilta saatu satula; niin että nuo rahat aikoi hän kieveltää omaan taskuunsa.

— Sitten täytyy minun saada hevonen lakeijalleni ja matkalaukku itselleni. Mitä aseihin tulee, ei teidän niistä tarvitse huolehtia; ne minulla jo on.

— Hevonen lakeijallenne? toisti rouva eperoiden; mutta sehän on oikein suuren herran tapaista, ystäväni.

— No niin, rouva hyvä, sanoi Porthos ylpeästi, olenkos minä mikään raukka sitten?

— Ette suinkaan, minä vaan arvelin, että kaunis aasi on toisinaan yhtä hyvän näköinen kuin hevonen ja että jos te hankitte Mousqueton'illemme kauniin aasin...

— No olkoon menneeksi aasi, sanoi Porthos; te olette oikeassa, minä olen nähnyt sangen ylhäisiä espanjalaisia herroja, joiden palvelijat kaikki ajoivat aasilla. Mutta ymmärrättehän, rouva Coquenard, että aasilla on oleva höyhentöyhtö ja kulkuset.

— Olkaa huoleti, sanoi prokuraattorin rouva.

— Siis on jällellä vaan matkalaukku, lisäsi Porthos.

— Oh, olkaa siitäkin huoleti, huudahti rouva Coquenard; miehelläni on viisi tai kuusi matkalaukkuja, valitkaa paras; niiden joukossa on erittäinkin yksi, jota hän mielellään käytti matkoillansa ja joka on niin suuri että siihen mahtuisi koko maailma.

— Matkalaukku on siis tyhjä? kysyi Porthos.

— Tietysti se on tyhjä, vastasi rouva.

— Ahaa, mutta minä tarvitsen semmoisen matkalaukun, huudahti Porthos, joka on hyvästi varustettuna, ystäväiseni.

Rouva Coquenard huokasi taas. Molière ei ollut vielä kirjoittanut "Saituria." Rouva Coquenard oli siis Harpagon'in edeltäjä.

Muista varuksista neuvoteltiin sitten samaan tapaan; ja loppupäätös neuvottelusta oli että prokuraattorin rouva antaisi kahdeksan sataa livre'ä rahassa ja hankkisi hevosen ja aasin, joilla olisi onni kantaa Porthosta ja Mousqueton'ia kunnian ja maineen retkellä.

Kun asiat olivat suostutut, otti Porthos jäähyväiset rouva Coquenard'ilta. Viime mainittu koki kyllä pidättää häntä suloisilla silmäyksillään, vaan Porthos teki syyksi virkavelvollisuutensa, ja prokuraattorin rouvan täytyi väistyä kuninkaan tähden.

Muskettisoturi palasi kotiin nälkäisenä ja sangen huonolla tuulella.

Kamarineitsyt ja emäntä.

Sillä välin d'Artagnan, huolimatta omantuntonsa äänestä ja Athoksen varoituksesta, rakastui mylady'yn hetki hetkeltä yhä enemmän; niinpä ei hän heittänyt yhtenäkin päivänä käymättä osoittamassa hänelle kunnioitustansa, jonka tuo itserakas gaskonjalainen luuli mylady'n ennemmin tai myöhemmin palkitsevan.

Eräänä iltana kun hän taas saapui nenä pystyssä, keveästi kuin mies, joka odottaa kultasadetta, kohtasi hän kamarineitsyen ajoportilla; mutta tällä kertaa ei neitsyt tyytynyt vaan hipaisemaan häntä ohimennessä, vaan tarttui hiljaa hänen käteensä.

— Hyvä! mietti d'Artagnan, hän on kaikesti saanut emännältänsä jonkun asian minulle toimitettavaksi; hän kutsuu minua johonkin lemменkohtaukseen, johon ei uskallettu suullisesti minua kutsua. Ja hän katsoi tuota kaunista tyttölästä niin voitollisen näköisenä kuin hän suinkin voi.

— Minä tahtoisin sanoa teille pari sanaa, herra ... sopersi kamarineitsyt.

— Sano vaan, lapseni, sano vaan, vastasi d'Artagnan, kyllä minä kuuntelen.

— Täällä, mahdotonta; minun sanottavani on siihen liian pitkää ja erittäinkin liian tärkeätä.

— No kuinkas meidän on tekeminen?

— Tahtoisikko herra seurata minua? pyysi Kitty kainosti.

— Kyllä, mihin hyvänsä, kaunis lapseni.

— Tulkaa sitten!

Kitty, joka ei ollut heittänyt irti d'Artagnan'in kättä, veti häntä mukanansa ylös pimeitä kiertoportaita ja kun he olivat nousseet viisitoista porrasta, aukasi hän erään oven.

— Astukaa sisään, herra; täällä olemme yksin ja voimme puhua kaikessa rauhassa.

— Mikäs huone tämä on, kaunis lapseni? kysyi d'Artagnan.

— Tämä on minun huoneeni, herra; tuo ovi viepi emäntäni makuukamariin. Mutta olkaa huoletti; hän ei voi kuulla meidän puhettamme, sillä hän ei koskaan mene nukkumaan ennen puolta yötä.

D'Artagnan loi silmäyksen ympärilleen. Pieni kamari oli siisti ja soma, mutta ehdottomasti kiinnittyivät hänen silmänsä siihen oveen, jonka Kitty oli sanonut johtavaa mylady'n makuukamariin.

Kitty arvasi mitä nuoren miehen mielessä liikkui ja hän huohti.

— Te rakastatte siis paljon minun emäntääni? sanoi hän.

— Oh, enemmän kuin voin sanoin selittää! Kitty, minä olen vallan hullusti rakastunut!

Kitty huokasi toistamiseen.

— Ah, herra, sanoi hän, sepä on vahinko!

— Mitä saakelin pahaa siinä mielestäsi on?

— Asianlaita on semmoinen, sanoi Kitty, ett'ei emäntäni rakasta teitä ensinkään.

— Mitä! sanoi d'Artagnan. Olisikko hän antanut sinulle toimeksi ilmoittaa sen minulle?

— Ei suinkaan, herra, vaan minä sääliväisyydestä teitä kohtaan olen päättänyt sanoa sen teille.

— Kiitoksia, hyvä Kitty, mutta vaan hyvästä aikomuksestasi, sillä myönnäthän, ett'ei ilmoituksesi ole minulle mielihyväksi.

— Toisin sanoen, te ette usko mitä olen sanonut, vai kuinka?

— Semmoista on aina vaikea uskoa, kaunis lapseni, vaikkapa vaan itserakkaudenkin vuoksi.

— Te ette siis usko minua?

— Minä tunnustan, että ennenkuin annat minulle jotakin todistusta sanoihisi...

— Mitäs tästä sanotte?

Kitty otti poveltansa pienen kirjelijun...

— Minulleko? sanoi d'Artagnan innokkaasti tempaisten kirjelijun käteensä.

— Ei, toiselle.

— Toiselle?

— Niin.

— Hänen nimensä, hänen nimensä! huudahti d'Artagnan.

— Katsokaa osoitetta.

— Herra kreivi de Wardes.

Heti kohta tuli d'Artagnan'in mieleen tapaus Saint-Germain'issä; ajatuksen nopeudella repäisi hän kirjeen auki, huolimatta Kitty'n huudahduksesta.

— Oh, Jumalani! sanoi hän, mitä te teette, herra?

— Minäkö? en mitään, sanoi d'Artagnan, ja luki:

"Te ette ole vastannut minun ensimmäiseen kirjeeseeni; oletteko siis vielä sairaana tai oletteko unhottaneet mitä silmäyksiä loitte minuun rouva de Guise'n tanssipidoissa? Nyt on tilaisuus tullut, kreivi; elkää sitä päästäkö käsistänne."

D'Artagnan vaaleni; hänen itserakkautensa oli loukattu, hän luuli rakkautensa loukatuksi.

— Rakas herra d'Artagnan-parka! sanoi Kitty sääliväisesti, puristaen uudestaan nuoren miehen kättä.

— Sinä surkuttelet minua, hyvä pienoiseni! sanoi d'Artagnan.

— Oh, kaikesta sydämmestäni! sillä minä kyllä tiedän mitä rakkaus on.

— Sinäkö tiedät mitä rakkaus on? sanoi d'Artagnan, ensi kertaa katsellen häntä tarkemmasti.

— Oi, tiedän.

— No niin, sen sijaan että surkuttelet minua, tekisit paremmin, jos auttaisit minua kostamaan emännällesi.

— Ja millä tavoin tahtoisitte hänelle kostaa?

— Minä tahtoisin valloittaa hänet ja sysätä syrjään kilpailijani.

— Siihen minä en koskaan rupea teitä auttamaan, herra, sanoi Kitty vilkkaasti.

— Ja miksikä et? kysyi d'Artagnan.

— Kahdesta syystä.

— Mitkä ne ovat?

— Ensiksikin, emäntäni ei ole koskaan rakastava teitä.

— Mistä sinä sen tiedät?

— Te olette loukanneet häntä syvästi.

— Minä! millä minä olisin voinut häntä loukata, minä, joka siitä saakka kuin olen hänet tuntenut, olen madellut kuin orja hänen jaloissaan; selitä, ole niin hyvä.

— Sitä minä en koskaan ilmoita kellenkään muulle kuin sille miehelle ... joka katsoo sieluni pohjaan saakka.

D'Artagnan silmäsi Kitty'ä toisen kerran. Nuorena työssä oli semmoinen tuoreus ja kauneus, että moni ruhtinatar olisi antanut ruununsa siitä.

— Kitty, sanoi hän, minä katson sinun sielusi pohjaan saakka, jos tahdot; siitä ei ole estettä, rakas lapseni; ja hän painoi suudelman hänen huulilleen, jolloin lapsi-parka muuttui punaiseksi kuin kirsikka.

— Oh, ei! huudahti Kitty, te ette rakasta minua, te rakastatte emäntääni, sen sanoitte minulle vast'ikään.

— Ja estääkö se ilmoittamastasi minulle toista syytä?

— Toinen syy, virkkoi Kitty rohjenneena suudelmasta ja nuoren miehen silmäyksestä, toinen syy on se että jokaisella on oma rakkautensa lähimpänä.

Silloin muistui d'Artagnan'in mieleen Kitty'n viehkeät silmäykset, hänen monet kohtauksensa etehisessä, portaissa, käytävässä, hänen hipaisemisensa ja hänen tukahdutetut huokauksensa; mutta kun hänellä oli mielessä vaan tuon ylhäisen naisen miellytteleminen, oli hän halveksinut kamarineitsyttä; ken pyytää kotkaa, hän ei välitä varpusista.

Tällä erää havaitsi gaskonjalaisemme yhdellä silmäyksellä kaiken sen hyödyn, minkä hän voi saada tuosta rakkaudesta, jonka Kitty niin lapsellisesti ja kainostelematta oli tunnustanut: sen avulla hän näet sai anastetuksi itselleen kreivi de Wardes'ille menevät kirjeet, sai salaiset tiedot aivan paikallaan, pääsi milloin hyvänsä Kitty'n huoneeseen, joka oli hänen emäntänsä huoneen vieressä. Niinkuin näkyy, uhrasi tuo uskoton jo ajatuksissaan tuon tyttöraukan, voittaaksensa puoleensa mylady'n joko hyvällä tai pahalla.

Hän rupesi siis kauniilla sanoilla selittämään ihastustansa Kitty'ä kohtaan ja todisteeksi rakkaudestansa ilmoitti hän heittävänsä sikseen koko sen iltaisen vierailunsa mylady'n luona ja pitävänsä seuraa kauniille Kitty'llensä.

Mutta tuskin oli hän päässyt tätä sanomasta, kun kello helähti mylady'n puolella.

— Taivasten tekijä! huudahti Ketty, emäntäni kutsuu minua; menkää, menkää joutuen pois.

D'Artagnan nousi ja otti lakkinsa ikäänkuin aikoakseen totella; sitten avasi hän nopeasti erään suuren kaapin oven ja pujahti sinne mylady'n pukujen sekaan.

— Mitä te teette? huudahti Ketty.

D'Artagnan sulkeutui kaappiin mitään vastaamatta.

— No, huusi mylady ärjyen, nukutko sinä, koska et tule kun minä soitan?

D'Artagnan kuuli avattavan äkkiä välioivea.

— Tässä olen, mylady, huudahti Ketty, rientäen emännällensä vastaan.

Molemmat menivät nyt mylady'n makuusuojaan ja kun ovi oli jäänyt auki, kuuli d'Artagnan mylady'n vielä hetken aikaa toruvan kamarineitsyttänsä; sitten leppyi hän ja puhe kääntyi d'Artagnan'iin, Ketty'n puuhaillessa hänen riisumisessaan.

— No, gaskonjalaistamme en ole saanut nähdä tänä iltana, sanoi mylady.

— Kuinka, mylady, vastasi Ketty, eikö hän ole ollutkaan täällä? Onko hän niin huikentelevainen ennenkuin edes on saavuttanut onneansa?

— Ei suinkaan, häntä on estänyt herra de Tréville tai herra Desessarts. Minä ymmärrän semmoisia, Ketty; hänet minä kyllä vedän pauloihini.

— Mitä mylady aikoo hänelle tehdä?

— Mitäkö aion hänelle tehdä? Ole huoletti, Ketty; hänen ja minun kesken on olemassa jotakin, josta hän ei tiedä mitään ... hän oli vähällä menettää minulta kardinaalin suosion. Mutta minä olen sen kostava!

— Minä luulin mylady'n rakastavan häntä.

— Minäkö rakastaisin häntä! Minä inhoon häntä! Hupsu, jolla on lord Winter'in henki käsissään, eikä tapa häntä ja saattaa minulle sillä tavoin vahinkoa kolmesataa tuhatta livre'ä pelkkää korkoa!

— Niin tosiaan, sanoi Ketty, teidän poikanne oli setänne ainoa perillinen ja siksi kunnes hän on päässyt lailliseen ikään, olisitte te saaneet hallita hänen omaisuuttansa.

D'Artagnan vapisi luihin ja ytimiin saakka kuullessaan tuon suloisen olennon soimaavan häntä siitä ett'ei hän ollut tappanut tuota miestä, jonka hän oli nähnyt osoittavan niin paljon ystävyyttä mylady'ä kohtaan.

— Jo olisinkin, jatkoi mylady, kostanut hänelle, ell'ei kardinaali, en tiedä mistä syystä, olisi kehoittanut minua säästämään häntä.

— Vai niin, mutta mylady ei ole säästänyt tuota pikku rouvaa, jota hän rakasti.

— Ahaa, tuota kauppiaan rouvaa Fossoyeurs'in kadulta! Ett'eikö hän jo ole unhottanut häntä olleen olemassakaan? Kaunis kosto, totta tosiaan!

Kylmä hiki valui d'Artagnan'in otsalta: tuo nainenhan oli koko hirviö!

Hän kuunteli vielä, vaan pahaksi onneksi oli riisuutuminen jo päättynyt.

— Hyvä on, sanoi mylady, mene suojaasi, ja huomenna tulee sinun koettaa saada vihdoinkin vastaus siihen kirjeeseen, jonka annoin sinulle.

— Kreivi de Wardes'inko kirjeeseen? kysyi Ketty.

— Tietysti, kreivi de Wardes'in.

— Hän näyttää minusta olevan juuri vallan päinvastainen kuin tuo herra d'Artagnan-parka.

— Menkää, neiti, sanoi mylady, minä en suvaitse arvosteluja.

D'Artagnan kuuli oven suljettavan ja pantavan salpaan, ja nyt oli mylady sulkeutunut kamariinsa. Ketty väänsi omalta puoleltaan, niin hiljaa kuin suinkin voi, oven lukkoon, ja samassa syöksähti d'Artagnan ulos kaapista.

— Jumalani! sanoi Ketty aivan hiljaa, mikä teitä vaivaa? Tehän olette vallan kalpea!

— Inhottava olento! mutisi d'Artagnan.

— Hiljaa, hiljaa, menkää! sanoi Ketty; mylady'n ja minun huoneeni välillä on vaan hieno seinä, niin että kaikki kuuluu toiseen mitä toisessa puhutaan.

— No niin, mutta sanohan nyt kumminkin, kuinka rouva Bonacieux'in on käynyt.

Tyttö parka vakuutti kiven kovaan ett'ei hän tiennyt siitä mitään, koska hänen emäntänsä ei milloinkaan ilmoittanut hänelle salaisuuksiansa muuta kuin puoliksi. Hän luuli voitavansa vaan sen verran sanoa, että rouva Bonacieux ei ollut kuollut.

Kuinka hän muka oli ollut vähällä menettää mylady'lta kardinaalin suosion, siitä ei Kitty myöskään mitään tiennyt. Vaan d'Artagnan tiesi sen asian paremmin. Hän huomasi mylady'n tarkoittavan timanttijuonen huonoa onnistumista.

Mutta kaikista selvintä kumminkin oli että mylady'n viha d'Artagnan'ia kohtaan perustui siihen, ett'ei hän ollut tappanut mylady'n lankoa.

D'Artagnan palasi seuraavana päivänä mylady'n luokse. Mylady oli sangen huonolla tuulella, d'Artagnan arvasi että häntä harmitti se ett'ei kreivi de Wardes'ilta tullut vastausta. Kitty tuli sisään; mutta mylady kohteli häntä tylästi. Silmäys, jonka Kitty loi d'Artagnan'iin, tahtoi sanoa: näettehän että minä kärsin teidän tähtenne.

Loppupuolella iltaa taltui tuo kaunis leijonatar, hän kuunteli hymyillen d'Artagnan'in helliä sanoja, antoipa kätensäkin hänelle suudeltavaksi.

Lähtiessään ei d'Artagnan tiennyt mitä ajatella; mutta hänen päätänsä ei niinkään hevillä saatu pyörälle, hänellä oli mielessä omat tuumansa.

Hän tapasi Kitty'n portilla ja samoin kuin edellisenä iltana meni hän nytkin hänen luoksensa. Kitty oli saanut paljon nuhteita; häntä oli syytetty huolimattomuudesta. Mylady ei voinut käsittää kreivi de Wardes'in vaihtoa; hän oli käskennyt Kittyä tulemaan hänen luoksensa kello yhdeksän huomisaamuna ottamaan kolmatta kirjettä.

D'Artagnan otti Kitty'ltä lupauksen että hän toisi huomisaamuisen kirjeen hänen käsiinsä; tyttö-parka lupasi kaikki mitä d'Artagnan pyysi; hän oli hurmautunut.

Seuraavana päivänä kello yhdentoista aikaan näki hän Kitty'n tulevan. Hänellä oli kädessä uusi kirje mylady'ltä. Tällä kertaa ei tyttö-parka yrittänytäkään estämään d'Artagnan'ia ottamasta sitä.

D'Artagnan avasi kirjeen ja luki seuraavaa:

"Tämä on nyt kolmas kerta kuin kirjoitan teille; ja tämän kirjoitan minä sanoakseni että minä rakastan teitä. Ja täydellisemmäksi vakuudeksi tälle tunnustukselleni lähetän minä kirjeentuojan mukana teille siitä näkyväisen todisteen"...

— Minkä todisteen? huudahti d'Artagnan äkkiä, pysähdyttäen lukemisensa, ja loi leimahtavan silmäyksensä vapisevaan Kitty-parkaan.

— Tämän, vastasi Kitty, vetäen poveltansa pienen rasian ja ojentaen sen d'Artagnan'ille.

D'Artagnan avasi sen kuumeentapaisesti ja otti rasiasta kauniin timanteilla koristetun safiirisormuksen.

— Mitä tämä on? huudahti hän, emäntäsi kosii minua aivan kouraantuntuvalla tavalla.

— Ei teitä, vaan kreivi de Wardes'ia, huomautti Kitty.

— Aivan oikein, kreivi de Wardes'ia, piti sanomani, mutta mitäs kirjeessä vielä puhutaan, maltappas.

"Varokaa itseänne, ett'en kirjoita teille neljättä kertaa, sanoakseni, että minä vihaan teitä. Jos te kadutte sitä tapaa, millä olette minua kohdelleet, on tämän kirjeen ja sormuksen tuoja teille ilmoittava, millä tavoin kunniallinen mies on hankkiva anteeksi-antamuksen rikoksellensa."

D'Artagnan punastui ja vaaleni monta kertaa tuota kirjettä lukiessansa.

— Ah, te rakastatte häntä vielä! sanoi Kitty, joka ei silmänräpäystäkään kääntänyt silmiänsä pois nuoren miehen kasvoista.

— Ei Kitty, sinä petyt; minä en rakasta häntä enää, vaan minä tahdon kostaa hänen ylenkatseensa.

Näin sanottuaan istahti hän pöydän ääreen, otti kynän käteensä ruvetaksensa kirjoittamaan. Mutta monenlaiset tunteet taistelivat hänen sydämessänsä, ja niin hämmensivät hänen ajatuksiansa, ett'ei yhtään sanaa ilmestynyt paperille.

Äkkiä nousi hän tuoliltaan ja sanoi:

— Kitty, sinä jäät tänne hetkiseksi odottamaan, minä palaan heti takaisin.

Ja ennenkuin Kitty-parka ennätti mitään virkkaa, oli d'Artagnan mennyt, annettuaan Planchet'ille käskyn sulkea oven, eikä päästää ketään sisään eikä ulos.

D'Artagnan riensi Athoksen luokse. Hän kertoi antauneensa kummalliseen seikkailuun ja pyysi hänen neuvoansa. Athos rypisti useita kertoja kulmiansa.

— Sinun mylady'si, sanoi hän, näyttää olevan kelvoton olento, vaan väärin olet kumminkin tehnyt ruvetessasi häntä pettämään; sinulla on nyt tavalla tai toisella kauhea vihollinen niskoillasi.

Puhuessansa katseli Athos tarkasti tuota timanteilla ympäröityä safiiria, joka nyt oli loistamassa d'Artagnan'in sormessa.

— Tätäkö katselet? sanoi d'Artagnan, ojentaen kättänsä hänelle.

— Niin, se muistuttaa minulle erästä perintökalleutta.

— Eikös se ole kaunis? kysyi d'Artagnan.

— Oivallinen! myönsi Athos. Enpä olisi luullut että on kahta noin kirkasta safiiria. Oletko vaihtanut sen timanttisormukseesi?

— En, sanoi d'Artagnan, tämä on lahja kauniilta englantilattareltani tai oikeammin ranskalattareltani, sillä vaikka en ole häneltä sukuperäänsä lähemmin tiedustanut, olen varma siitä että hän on syntyjään ranskalainen.

— Oletko saanut tuon sormuksen mylady'lta? huudahti Athos äänellä, joka ilmoitti hänen olevan kovassa mielenliikkeessä.

— Olen juuri vast'ikään.

— Näytäppäs sitä, sanoi Athos.

— Tässä se on, vastasi d'Artagnan, vetäen sen sormestaan.

Athos tutki sitä ja muuttui kalmankalpeaksi; sitten koetteli hän sitä vasemman kätensä sakarisormeen; se sopi siihen niin hyvin kuin olisi se ollut siihen tehty.

Vihan ja koston pilvi vetäysi Athoksen muutoin niin tynelle otsalle.

— Se on mahdotonta, että tämä voisi olla sama, sanoi hän. Kuinka saattaa tämä sormus olla lady Clarik'in hallussa? Ja kumminkin on uskomatonta että voisi olla kahta niin yhdennäköistä sormusta.

— Tunnetko sinä tämän sormuksen? kysyi d'Artagnan.

— Luulin sen tuntevani, vastasi Athos, vaan epäilemättä erhetyin.

Hän jätti sormuksen takaisin d'Artagnan'ille, vaan ei kumminkaan lakannut katselemasta sitä.

— Minä pyydän, paras veikkoseni, sanoi hän hetken mietittyänsä, ota pois tuo sormus sormestasi tai käännä sen kanta sisäänpäin; se tuopi mieleeni niin hirmuisia muistoja, ett'en minä voisi koota ajatuksiani puhuakseni kanssasi. Sinähän tulit pyytämään neuvoani? Etkös sanonut olevasi kahdella päällä mitä sinun oli tekeminen? Vaan maltappas vielä; näytähän tuota safiiria; siinä mistä minä puhuin oli reunassa erään tapauksen vuoksi pieni naarmu.

D'Artagnan otti sormuksen toistamiseen sormestaan ja antoi sen Athokselle.

Athos säpsähti.

— Kas vaan, sanoi hän; eikös tämä ole kummallista! Hän osoitti d'Artagnan'ille naarmun.

— Mutta keltä sinä olet saanut safiirisi, Athos?

— Äidiltäni, joka sen vuorostaan oli saanut äidiltänsä. Niinkuin sanoin, oli se vanha perintökalleus ... jonka ei olisi koskaan pitänyt päästä suvusta pois.

— Ja oletko ... myönyt sen? kysyi d'Artagnan eperoiden.

— En, vastasi Athos, omituisesti hymyten, minä annoin sen pois eräässä rakkauden hurmaustilassa, niinkuin se nyt on annettu sinulle.

D'Artagnan vaipui myöskin ajatuksiinsa. Hän oli näkevinänsä mylady'n sielussa kuiluja, joiden syvyudet olivat pimeät ja hirvittävät.

Hän ei pannut sormusta enää sormeensa, vaan pisti sen taskuunsa.

— Kuuleppas, sanoi Athos, tarttuen hänen käteensä, sinä tiedät että minä pidän sinusta, d'Artagnan; jos minulla olisi poika, en voisi hänestä pitää enemmän. No niin, tottele minua: luovu tuosta naisesta; minä en häntä tunne, vaan jonkunmoinen aavistus sanoo minulle, että hän on kadotettu olento ja tuopi onnettomuutta.

— Sinä olet oikeassa, sanoi d'Artagnan, minä luovun hänestä. Minä tunnen että tuo nainen minua kauhistaa.

— No niin, siinä teet oikein, poikani, sanoi Athos puristaen gaskonjalaisen kättä melkein isällisesti. Suokoon taivas, ett'ei tuo nainen jättäisi hirveitä jälkiä sinun elämäsi.

Ja silloin d'Artagnan lähti Athoksen luota, palaten kiiruumman kautta kotiinsa, jossa Kitty oli odottamassa kalpeana ja vapisevana.

Vaikka d'Artagnan hetkistä ennen oli todellakin vielä rakastanut mylady'ä, olivat Athoksen neuvot sekä hänen oman sydämensä parempi ääni lujentaneet hänen tahtonsa siihen määrään, että hän päätti ijäksi luopua mylady'stä. Tämän luopumuksen suoritti hän sillä tavoin, että tarttui kynään ja kirjoitti seuraavan vastauksen:

"Elkää odotelko minua, rouva hyvä; aina siitä saakka kuin paranin, on minulla niin monta ystävää tervehdittävänä, että minun täytyy asettaa käyntini jonkunmoiseen järjestykseen. Sittenkuin teidän vuoronne tulee, kyllä ilmoitan siitä teille ajallansa.

Minä suutelen teidän käsiänne, arvoisa rouva.

Tuo kirje oli ensinkin väärennystä; sitä paitsi oli koko menettely vailla kaikkea arkatuntoisuutta; meidän ajan siveellisen katsantotavan mukaan oli se konnamaisuutta, vaan siihen aikaan ei semmoisista aivan paljon pidetty lukua. Muutoin, mylady oli menetellyt hänen kanssansa petollisesti, niin ett'ei hänellä ollut laisinkaan enää kunnioitusta häntä kohtaan.

Safiirista ei hän virkkanut sanaakaan. Tahtoiko gaskonjalainen pidättää sen aseena mylady'ä vastaan, vai eikö hän, totta puhuen, säilyttänyt tuota safiiria viimeisenä keinona sotavaruksien hankkimiseen?

Toisen aikakauden tekoja ei pidä tuomita toisen aikakauden näkökannalta. Mikä nykyaikana olisi kunnan miehelle häpeäksi, oli sinä aikana usein aivan pelkkä luonnollinen asia.

D'Artagnan jätti kirjeen avonaisena Ketty'lle.

Ketty ei tahtonut voida uskoa onneansa; d'Artagnan'in oli pakko suullisesti vahvistaa kirjeen sisällys. Ja ajattelematta mihin vaaraan hän antautui jättäessään tuommoisen kirjeen kiivasluontoiselle emännällensä, kiiruhti nuori tyttö niin joutuisasti kuin jalat kannattivat, Place-Royal'iin.

Parhaimmankin naisen sydän on säälimätön kilpailijansa tuskia kohtaan.

Mylady aukasi kirjeen yhtä innokkaasti kuin Ketty sen hänelle toi; mutta jo ensi sanoja lukiessaan kalpeni hän, rutisti paperin kokoon, loi Ketty'yn salamoivat silmänsä ja virkkoi:

— Mikä kirje tämä on?

— Se on vastaus armollisen rouvan kirjeeseen; vastasi Ketty vapisten.

— Mahdotonta, että aatelismies on voinut kirjoittaa tällaista kirjettä naiselle.

Sitten huudahti hän äkkiä:

— Taivas! Jospa hän tietäisi...?

Hän pysähtyi vapisten. Hänen hampaansa nitisivät; hänen hipiönsä muuttui tuhkanharmaaksi. Hän tahtoi astua ikkunan luokse raitista ilmaa saamaan, mutta hän ei voinut muuta kuin ojentaa käsiänsä, jalat herkesivät kannattamasta ja hän vaipui eräsen nojatuoliin.

Ketty luuli hänen voivan pahoin, syöksähti hänen luoksensa ja rupesi aukaisemaan hänen liiviänsä. Mutta mylady nousi äkkiä seisovilleen.

— Mitä sinä tahdot? sanoi hän; minkätähden ryhdyt sinä minuun?

— Minä luulin armollisen rouvan voivan pahoin ja riensin teidän avuksenne, vastasi kamarineitsyt säikähtäneenä emäntänsä hirvittäviä kasvoja.

— Minäkö voisin pahoin, minä! Pidätkö minua tyttöräpäleenä? Kun minua loukataan, minä en voi pahoin, minä kostan, ymmärrätkö sen?

Hän viittasi Ketty'n menemään.

XXXIII.

Aramiksen ja Porthoksen sotavarukset.

Siitä lähtien kuin sotavaruksien puuha alkoi, eivät nuo neljä ystävästä pitäneet mitään säännöllisiä kokouksia; syötiin päivällistä kukin suunnallansa missä sattui, tai oikeammin missä saatiin. Sotapalvelus vei sekin oman kalliin aikansa, joka niin joutuisasti riensi. Oli vaan suostuttu siitä että tavattaisiin toisiaan kerta viikossa, kello yksi päivällä, Athoksen luona, koska Athos pysyi päätöksessään ett'ei astuisi jalkaansa huoneesta ulos.

Juuri päivää ennen kuin d'Artagnan kreivi *de Wardes*'ina oli kirjoittanut tuon ratkaisevan vastauksen mylady'lle, oli heillä yksi noita suostutuita kokouksiansa.

Kun d'Artagnan saapui Athoksen luokse, tapasi hän Athoksen ja Aramiksen siellä syvissä tuumailuissa. Aramiksessa tuntui vielä halu ottaa takaisin yllensä papinkauhtana; tavallisuuden mukaan ei Athos käskenyt eikä kieltänyt. Athoksen mielestä näet jokaisen tuli menetellä omissa asioissaan mielensä mukaan. Hän ei antanut koskaan neuvoja, ell'ei niitä häneltä nimenomaan pyydetty. Eikä hän niitä antanut edes ensi pyynnölläkään.

— Yleensä, niin oli hänen tapa sanoa, pyydetään neuvoja sen vuoksi ett'ei niitä kumminkaan sitten seurata: tai jos seurataan, niin sen vuoksi että on ketä syyttää niiden antamisesta.

Porthos saapui hetkistä myöhemmin kuin d'Artagnan. Neljä ystävästä oli siis taas yhdessä.

Nuo neljä muotoa ilmaisivat kukin omaa mielialaansa: Porthoksen levollisuutta, d'Artagnan'in

toivoa, Aramiksen levottomuutta ja Athoksen huolettomuutta. Heidän vähän aikaa keskusteltuansa, jolloin Porthos oli hieman viittailut sinnepäin että muka eräs ylhäinen henkilö oli ottanut auttaaksensa häntä pulastansa, Mousqueton astui sisään.

Hän tuli pyytämään Porthosta kotiin, jossa, lausui Mousqueton surkean näköisenä, hänen läsnäolonsa oli peräti välttämätön.

— Ovatko sotavarukseni tulleet? kysyi Porthos.

— Ovat tai eivät ole, vastasi Mousqueton.

— No sanohan toki mitä tarkoitat?

— Tulkaahan kotiin, herrani.

Porthos nousi seisomaan, kumarsi jäähyväisiksi ja astui ulos.

Tuokion perästä näkyi Bazin kynnyksellä.

— Mitäs sinulla on asiaa, ystäväni? kysyi Aramis sillä lempeällä puheentavalla, joka häneen aina ilmestyi silloinkuin hänen ajatuksensa vaan kääntyivät hengellisyyteen päin.

— Eräs mies odottaa teitä kotona, vastasi Bazin.

— Mies! kuka mies?

— Muudan kerjäläinen.

— Anna hänelle almu, Bazin, ja káske rukoilemaan erään vaivaisen syntisen edestä.

— Kerjäläinen tahtoo kaikin mokomin teitä puhutella ja väittää että te tulette sangen iloiseksi hänen tapaamisestansa.

— Eikö hänellä ollut mitään erityistä sanottavaa minulle?

— Oli. Jos herra Aramis, sanoi hän, empii tulla minua tapaamaan, niin sanokaa että minä tulen Tours'ista.

— Tours'ista? huudahti Aramis; hyvät herrat, suokaa anteeksi, mutta varmaankin mies tuopi minulle sanomia, joita juuri olen odottanut.

Ja nousten samassa tuoiltaan, hän kiirehti joutuisasti ulos.

Athos ja d'Artagnan jäivät kahdenkesken.

— Luulenpa että noilla veitikoilla on asiat selvillä. Tai mitä luulet, d'Artagnan? kysyi Athos.

— Minä luulen samaa; vaan, Athos veikkoseni, sinä joka niin auliisti jaoit pois englantilaisen pistole't, hyvästi saadun omaisuutesi, mitä sinä mietit?

— Minä olen aivan tyytyväinen että tapoin sen hupsun, koskapa englantilaisen tappaminen on hyvä työ; vaan jos olisin ottanut hänen rahansa, painaisivat ne minua kuin omantunnon vaivat.

— Onpa sinulla, Athos veikkoseni, toden totta käsittämättömät ajatukset.

Mutta me jätämme nyt heidät keskustelemaan ja seuraamme Aramista.

Näimme jo mikä kiire Aramikselle tuli, kun hän sai kuulla tuon kerjäläisen tulleen Tours'ista. Muutamassa hyppäyksessä oli hän kotonansa.

Siellä oli todellakin mies, pienikasvuinen, viekassilmäinen, ja ryysyihin puettu.

— Tekö se olette minua kysyneet? sanoi muskettisoturi.

— Niin, minä tahtoisin puhutella herra Aramista, oletteko te hän?

— Sama mies. Onko teillä mitään tuotavaa minulle?

— On, jos näytätte minulle erään kirjaillun niistimen.

— Tässä se on, sanoi Aramis, otettuaan avaimen povitaskustaan ja avattuaan pienen ebenpuisen, simpukoilla koristellun rasian.

— Hyvä on, sanoi kerjäläinen. Káskekää lakeija pois.

Bazin, joka oli utelias tietämään mitä miehellä oli Aramikselle asiaa, oli näet kiiruhtanut aivan Aramiksen kantapäillä ja saapunut kotiin melkein samaan aikaan kuin hän. Mutta tuo kiiruhtaminen häntä varsin vähän hyödytti. Kerjäläisen káskystä Aramis viittasi hänen poistumaan ja hänen täytyi totella.

Kun Bazin oli poissa, loi kerjäläinen pikaisen silmäyksen ympärillensä, tarkastaakseen ett'eikö kukaan voinut häntä nähdä tai kuulla, ja päästettyään irti nahkavyönsä, joka piteli koossa hänen ryysyistä takkiaa, alkoi hän ratkoa sen ylipuolta ja veti hetkisen perästä esille kirjeen.

Aramis huudahti ilosta, nähdessään sinetin, suuteli päällekirjoitusta ja avasi kuoren melkein hartaudella, ja luki seuraavat sanat:

"Ystäväni! Kohtalo tahtoo meitä vielä olemaan erillämme jonkun aikaa, mutta nuoruuden ihanat päivät eivät vielä ole ohitsemme. Tee velvollisuutesi sodassa; minä teen omalla tahollani. Ota vastaan mitä sanansaattaja sinulle antaa; taistele sodassa niinkuin kunnan aatelismiehen sopii ja muista minua, joka hellästi suutelen sinun mustia silmiäsi. Hyvästi, eli paremmin, hyvästi näkemään asti!"

Kerjäläinen yhä vaan ratkoi takkiansa; yksitellen otti hän likaisista ryysyistänsä sata viisikymmentä espanjalaista kaksoispistole'a jotka hän latoi pöydälle. Sitten avasi hän oven, kumarsi ja meni tiehensä, ennenkuin nuori mies, joka seisoi aivan ällistyneenä, oli uskaltanut virkkää hänelle sanaakaan.

Aramis luki kirjeen uudestaan ja huomasi silloin seuraavan jälkiliitteen:

"P. S. Sinun tulee kohdella sanansaattajaa hyvin, sillä hän on jalosukuinen espanjalainen kreivi."

— Mitä kultaisia unelmia nämä ovatkaan! huudahti Aramis. Oi, kuinka ihanaa on elämä! Niin, me olemme nuoria, ja meitä odottaa vielä autuaat päivät! Oi, sinulle pyhitän minä rakkauteni, vereni, henkeni! Kaikki, kaikki, kaikki omistan minä sinulle, armas lemmittyni!

Hän suuteli kirjettä ihastuksen vallassa, katsomatta edes kultarahoja, jotka kiilsivät pöydällä.

Bazin kolkutti ovelle; Aramiksella ei ollut syytä pysyttää häntä enää erillänsä, hän salli hänen tulla sisään.

Bazin seisautui hämmästyneenä, nähdessään kaiken tuon kullan paljouden ja unhotti ilmoittaa d'Artagnan'ia, joka uteliaana tietämään ken tuo kerjäläinen oli, Athoksesta erottuaan oli lähtenyt suoraa päätä Aramiksen luokse.

Kun d'Artagnan ei kursaillut Aramista, tuli hän, huomattuaan että Bazin ei muistanutkaan ilmoittaa häntä, itse ilmoittamaan tuloansa.

— Aa, hiisi vieköön, Aramis veikkoseni, sanoi d'Artagnan, jos nuo ovat niitä luumuja, joita sinulle lähetetään Tours'ista, niin sano minun puolestani suuret kiitokset sille tarhurille, joka ne on poiminut.

— Sinä petyt, veikkoseni, sanoi Aramis sotkien asiaa; minun kirjankustantajani on ne lähettänyt sen runoelman maksuksi, jonka sommittelin yksitavuisista säkeistä sillä kaukaisella matkallamme.

— Ahaa, tosiaan! sanoi d'Artagnan; onpa se varsin antelias kirjankustantaja, Aramis veikkoseni, muuta en voi sanoa.

— Kuinka, herra! huudahti Bazin, maksetaanko yhdestä runoelmasta noin runsaasti? se on käsittämätöntä! Oh, herra, te osaatte mitä tahdotte, teistä tulee Voiture'n ja Benserade'n vertainen. Sepä vasta on jotakin. Runoilija on melkein yhtä kuin apotti. Ah, herra Aramis! ruvetkaa runoilijaksi, olkaa niin hyvä.

— Bazin ystäväni, sanoi Aramis, luulenpa sinun sekoittuvan puheesemme.

Bazin huomasi tehneensä tyhmyyden; hän painoi päänsä alas ja meni matkaansa.

— Vai niin, että sinä myöt nerontuotteitasi kultanpainon mukaan, sanoi d'Artagnan hymyillen; sinä olet sangen onnellinen mies, ystäväni; mutta varoitappas ett'et pudota tuota kirjettä, joka pilkistää esille takkisi taskusta ja joka kaiketi myöskin on kustantajaltasi.

Aramis punastui silmänvalkeiseen saakka ja painoi kirjeen syvemmälle.

— D'Artagnan veikkoseni, jos sinua haluttaa, niin menkäämme ystäviämme tapaamaan; ja kun minä nyt olen rikas, niin voimme tänään syödä yhdessä päivällistä odottaessamme kunnes te rikastutte vuorollanne.

— No peijakas, sanoi d'Artagnan, vallan mielelläni! Siitä onkin jo kauvan kuin saimme kunnan päivällistä, jonka vuoksi voimme vähän kostuttaa kaulaamme muutamilla pullollisilla vanhaa bourgogne'a.

— Olkoon menneeksi vanhaa bourgogne'a! minäkin pidän siitä sangen paljon, sanoi Aramis, jolta kullan näkeminen oli pyyhkäissyt kaikki jumalaiset ajatukset niinkuin siivillä.

Otettuaan mukaansa kolme neljä kaksoispistole'a päivälliskustannusten varalle, kätki hän muun osan tuohon ebenpuiseen rasiaan, jossa hän säilytti kirjailtua niistintänsä, tuota merkillistä taikakaluansa.

Molemmat ystävykset lähtivät nyt takaisin Athoksen luokse, joka, pysyen päätöksessään ett'ei liikahtaisi kotoaan, otti toimittaaksensa päivällisen luoksensa. Koska hän hyvin ymmärsi herkkupöydän järjestämistä, d'Artagnan ja Aramis suostuivat mielellään jättämään päivällishuolet hänen toimeksensa.

He menivät nyt Porthoksen luokse; Bac'in kadun kulmassa kohtasivat he Mousqueton'in, joka surkean näköisenä ajoi edellensä hevosta ja aasia.

D'Artagnan huudahti ilonsekaisesta hämmästyksestä.

— Aa, minun keltainen hevoseni! sanoi hän. Katsoppas tuota hevosta, Aramis.

— Huu, millainen luuska! vastasi Aramis.

— Tiedäppäs, ystäväni, jatkoi d'Artagnan, juuri tuolla hevosella minä Pariisiin tulin.

— Mitä! Tunteeko herra tämän hevosen? kysyi Mousqueton.

— Sillä on peräti omituinen väri, sanoi Aramis; tuon karvaista en ole koskaan vielä ennen nähnyt.

— Sen kyllä uskon, sanoi d'Artagnan. Sen vuoksi möinkin sen kolmeen écu'sen, jonka hinnan sain kaiketi vaan tuon karvan vuoksi. Mutta kuinka tämä hevonen on joutunut sinun käsiisi, Mousqueton?

— Ah, huokasi palvelija, elkää kysykö minulta, hyvä herra, tässä on meidän herttuattaren mies tehnyt katalan kepposen.

— Kuinka niin, Mousqueton?

— Asian laita on semmoinen, että me olemme sangen hyvässä suhteessa eräasen korkea-arvoiseen naiseen, herttuatar...; mutta suokaa anteeksi, herrani on käskenyt minun pitämään sitä salassa. Hän oli saanut meidät ottamaan vastaan erään pienen muiston, erään komean espanjalaisen ratsun ja andalusialaisen aasin, joita oli oikein ilo katsella. Mutta puoliso sai vihiä asiasta; hän otti tiellä takavarikkoon kumpaisenkin ja lähetti meille nämä onnettomat elukat.

— Joita sinä nyt olet viemässä takaisin, vai kuinka? kysyi d'Artagnan.

— Juuri niin, vastasi Mousqueton. Huomaattehan, ett'emme voi olla tyytyväiset tämmöisiin, niiden sijasta, jotka meille luvattiin?

— Ettehän toki, hiisi vieköön, vaikka kylläpä olisin tahtonut nähdä Porthoksen keltaisen hevoseni selässä; siitä olisin saanut selvän kuvan miltä minä näytin Pariisiin tullessani. Mutta elkäämme viivyttäkö sinua, Mousqueton, mene vaan toimittamaan isäntäsi asiaa. Onko hän kotona?

— On, sanoi Mousqueton, mutta sangen pahalla tuulella!

Ja hän jatkoi matkaansa Grand-Augustin'in rantakatua kohden, jolla välin molemmat ystävykset menivät kolkuttamaan onnettoman Porthoksen ovelle. Mutta hän oli nähnyt heidän tulonsa pihalla, eikä ollut kiireissään avaamaan. He kolkuttivat siis turhaan.

Sillä aikaa Mousqueton kulki tietänsä, ja mentyänsä Pont-Neuf'in sillan yli, yhä vaan ajaen noita kahta kaakkiansa, joutui hän Ours'in kadulle. Perille päästyänsä sitoi hän, isäntänsä käskyn mukaan, hevosen ja aasin marhaminnasta prokuraattorin portin pieleen; sitten, huolimatta sen enempää heidän vastaisesta kohtalostansa, hän palasi Porthoksen luokse ja ilmoitti että hänen käskynsä oli täytetty.

Jonkun ajan perästä nuo molemmat elukat, jotka eivät olleet syöneet sittenkuin aamusella, nostivat semmoisen äänen, että prokuraattori käski juoksupojan mennä tiedustelemaan naapureilta kenenkä hevonen ja aasi siellä mahtoi olla.

Rouva Coquenard tunki lahjansa, eikä alussa voinut käsittää tuota paluuttamista; mutta Porthoksen käynti sen kohta selitti. Vihastus, joka säkenöitsi muskettisoturin silmissä, huolimatta hänen hillitsemisestänsä, säikähdytti tuon hellän armastajan. Mousqueton ei sitä paitsi ollut salannut isännältänsä, että hän oli kohdannut d'Artagnan'in ja Aramoksen, ja että d'Artagnan oli tuntenut tuon keltaisen hevosen samaksi béarnelaiseksi hevoskäpykäksi, jolla hän oli tullut Pariisiin ja jonka hän oli myönyt kolmeen écu'sen.

Porthos meni pois sittenkuin hän ja prokuraattorin rouva olivat päättäneet kohdata toisiansa Saint-Magloire'n luostarissa. Kun prokuraattori näki muskettisoturin lähtevän, pyysi hän häntä päivällisille, vaan sen kutsumuksen Porthos hylkäsi majesteettillisen näköisenä.

Vapisten meni rouva Coquenard Saint-Magloire'n luostariin, sillä hän arvasi mitä nuhteita hän oli saapa; mutta hänet oli lumonnut Porthoksen komea käytöstapa.

Kaikki soimaukset ja sadatukset mitä mies, jonka ylpeyttä on loukattu, voipi laskea naista kohden, kaikki ne laskee Porthos nöyrytyttyä prokuraattorin rouvaa kohden.

— Oi, voi, sanoi onneton rouva, minä olen tehnyt parhaimpani mukaan. Eräs meidän velkamies, muudan hevoskauppias, oli sitkeä maksamaan; minä otin sen vuoksi tuon aasin ja hevosen hänen velastansa. Hän oli luvannut minulle kaksi komeata elukkaa.

— No niin, rouva hyvä, sanoi Porthos; jos tuo hevoshuijari oli teille velkaa enemmän kuin viisi écu'tä, niin on hän petturi.

— Ei suinkaan ole luvatonta koettaa saada helpolla hinnalla, herra Porthos, sanoi prokuraattorin rouva, puollustellen itseään.

— Ei suinkaan, rouva hyvä, vaan ne, jotka koettavat saada helpolla hinnalla, saavat suvaita toisten hakea auliimpia ystäviä.

Porthos pyörähti kantapäällään ja astui muutamia askelia pois päin, aikoen muka mennä tiehensä.

— Herra Porthos, herra Porthos! huusi prokuraattorin rouva. Minä olen väärässä, sen tunnustan,

minun ei olisi pitänyt tinkiä silloin kuin oli hankittava varukset semmoiselle sotilaalle.

Vastaamatta mitään astui Porthos vielä muutaman askeleen pois päin.

Prokuraattorin rouva oli näkevinänsä hänet loistavassa utupilvessä herttuattarien ja markiisittarien ympäröimänä, jotka heittelivät kultasäkkejä hänen jalkojensa juureen.

— Taivaan nimessä, pysähtykäähän toki, herra Porthos, huusi prokuraattorin rouva. Pysähtykää että saamme puhua.

— Teidän kanssanne puhuminen tuottaa minulle paljasta onnettomuutta, sanoi Porthos.

— Mutta sanokaahan toki, mitä te pyydätte?

— En mitään, sillä se on yhdentekevä pyydäkö tai en.

Prokuraattorin rouva ojensi käsivartensa Porthosta kohden ja tuskan vallassa huusi hänelle:

— Herra Porthos, enhän minä semmoisia asioita ymmärrä. Tietäisinkö minä mitä hevonen on? tietäisinkö minä mitä varukset ovat?

— Teidän olisi pitänyt luottaa minuun, joka semmoisia seikkoja ymmärrän, rouva hyvä, mutta te tahdoitte säästää ja siis kiskoa minua.

— Minä tein väärin, herra Porthos, vaan minä korjaan sen.

— Millä tavoin? kysyi muskettisoturi.

— Kuulkaahan. Tänä iltana menee Coquenard herttua de Chaulnes'in luokse, joka on kutsunut häntä eräasen neuvotteluun, mikä kestää ainakin kaksi tuntia. Tulkaa silloin, me olemme silloin yksin ja voimme asettaa kaikki parhaimmalla tavoin.

— Hyvä! se kuuluu joltakin, armaani!

— Suotteko minulle anteeksi?

— Sittenhän nähdään, sanoi majesteetillisesti Porthos.

Ja he erosivat toisistaan sanoen: tänä iltana siis.

— Peijakas! mietti Porthos mennessään, minusta alkaa näyttää niinkuin kumminkin olisin pääsemässä mestari Coquenard'in raha-arkulle.

XXXIV.

Kostotuumia.

Saman päivän iltana kuin mylady oli saanut tuon musertavan kirjeen, antoi hän Kitty'lle käskyn laskea d'Artagnan hänen luoksensa heti kohta kuin hän tapansa mukaan saapui. Mutta hän ei tullutkaan.

Seuraavana päivänä tuli Kitty uudestaan nuoren miehen luokse ja kertoi koko edellisen illan tapahtuman. D'Artagnan hymyili; mylady'n lemmentekoisuus oli hänen kostonsa.

Iltasella odotti mylady vielä malttamattomammin kuin edellisenä iltana. Hän uudisti käskynsä, mutta samoin kuin eilisiltana, sai hän nytkin turhaan d'Artagnan'ia odottaa.

Ja taas seuraavana päivänä tuli Kitty d'Artagnan'in luokse, ei enää iloisena ja reippaana niinkuin edellisillä kerroilla, vaan päinvastoin hyvin alakuloisena.

D'Artagnan kysyi tyttöparalta, mikä häntä vaivaisi; mutta vastauksen sijaan antoi hän hänelle kirjeen.

Kirje oli mylady'n käsialaa; tällä kertaa oli se kirjoitettu d'Artagnan'ille, eikä herra de Wardes'ille.

Hän avasi sen ja luki seuraavaa:

"Paras herra d'Artagnan! On hyvin pahasti noin unhottaa ystäviänsä, semminkin kun kohdakkoin erotaan niin pitkäksi aikaa. Lankoni ja minä olemme odottaneet teitä turhaan sekä eilen että toissa iltana. Käyköhän samoin tänäkin iltana?"

Teidän kiitollinen
lady Clarick."

— Aivan oikein, sanoi d'Artagnan; tätä juuri odotin. Minun osakkeeni nousevat samaa mukaa kuin kreivi de Wardes'in alenevat.

— Tuletteko? kysyi Kitty.

— Kuuleppas, kaunis lapseni, sanoi gaskonjalainen, joka koki puollustautua omissa silmissään sen lupauksen rikkomisesta, jonka hän oli tehnyt Athokselle, sinä kaiketi ymmärrät, ett'ei olisi viisasta olla noudattamatta näin suoraa kutsumusta? Jos mylady havaitsisi ett'en enää käy hänen luonansa, voisi hän aavistaa jotakin, ja kukas tiesi kuinka kauvaksi naisen kosto voisi ulottua?

— Oh, Jumalani! sanoi Ketty, te osaatte puhua asiat aina niin päin että teillä on oikein. Mutta kun taas tulette seurustelemaan hänen kanssansa ja jos teidän tällä kertaa onnistuisi oikealla nimellänne ja oikeassa haamussanne miellyttää häntä, olisi se paljon pahempi kuin ennen.

Vaisti auttoi tyttöparkaa arvaamaan osaksi mitä olisi tapahtuva.

D'Artagnan rauhoitti häntä parhaimman mukaan ja lupasi olla tunteeton mylady'n houkutuskohtaan.

Hän pyysi Ketty'n vastaamaan mylady'lle että hän tunsu itsensä ylen kiitolliseksi hänen hyvydestänsä ja että hän noudattaisi kutsumusta; mutta hän ei uskaltanut kirjoittaa, pelosta että mylady'n tottunut silmä voisi huomata käsi-alan väärennyksen.

Kun kello löi yhdeksän, oli d'Artagnan Palais-Royal'issa. Nähtävästi oli palvelijoille ilmoitettu hänen tulostansa, sillä he odottivat esihuoneessa ja eräs heistä kiiruhti, ennenkuin d'Artagnan oli ennättänyt vielä mitään kysyä, ilmoittamaan hänen tuloansa.

— Pyytäkää häntä astumaan sisään, sanoi mylady lyhyesti, vaan niin kuuluvasti että d'Artagnan kuuli sen esihuoneeseen.

Hänet saatettiin sisään.

— Minä en ole kotona kellenkään, sanoi mylady, ymmärrättekö? En kellenkään.

Lakeija meni.

D'Artagnan loi uteliaan silmäyksen mylady'yn. Mylady oli kalpea ja hänen silmänsä olivat raukeat joko itkusta tai unettomuudesta. Tahallansa oli kynttilöiden lukumäärä vähennetty, vaan tuo nuori nainen ei sittenkään voinut peittää sen kuumeen jälkiä, joka häntä näinä kahtena viimeisenä päivänä oli vaivannut.

D'Artagnan lähestyi häntä kohteliaasti kuin ainakin; mylady ponnisti oikein viimeiset voimansa ottaaksensa häntä ystävällisesti vastaan, mutta tuskin koskaan on suloinen hymyily niin huonosti onnistunut.

D'Artagnan'in kysymykseen, kuinka hän voi vastasi hän:

— Huonosti, sangen huonosti.

— Mutta sittenhän, sanoi d'Artagnan, minä olen vaan vaivaksi, te tarvitsette epäilemättä lepoa ja minä menen siis pois.

— Ei suinkaan, sanoi mylady; päin vastoin, jääkää tänne vaan, herra d'Artagnan, teidän rakastettava seuranne minua virkistää.

— Ohoo, mietti d'Artagnan, noin viehättävä hän ei ole koskaan ollut; olkaamme varoillamme.

Mylady herkesi nyt mitä herttaisimman näköiseksi ja koetti panna puheesensa niin paljon eloisuutta kuin suinkin taisi. Samaan liittoon hänen kuumeensa, joka hänet oli hetkeksi jättänyt, palasi ja toi takaisin loiston hänen silmiinsä, hehkun hänen poskillensa ja punan hänen huulillensa.

D'Artagnan sai nähdä Kirken, joka jo oli kietonut hänet lumousvoimallansa. Hänen rakkautensa, jonka hän luuli jo sammuneen, mutta joka olikin vaan tukehduksissa, leimahti taas ilmituleen. Mylady hymyili ja d'Artagnan tunsu että hän olisi syössyt vaikka hornaan tuon hymyilyn tähden.

Tuli hetki, jolloin hän tunsu povessansa jotakin tunnonvaivojen kaltaista.

Vähitellen mylady muuttui yhä puheliaammaksi. Hän kysyi d'Artagnan'ilta, oliko hänellä lemmittyä.

— Oi, huokasi d'Artagnan niin surumielisen näköisenä kuin hän suinkin voi, voitteko olla minua kohtaan niin julma että kysytte semmoista, minulta, joka siitä hetkestä kuin teidät näin, olen vaan uneksinut ja haaveillut teistä.

Mylady hymyili oudosti.

— Siis te rakastatte minua? sanoi hän.

— Tarvitseeko minun sitä sanoa, ettekö ole sitä jo huomanneet?

— Kyllä; mutta tiedättehän että kuta ylpeämpi sydän, sitä vaikeampi se on saavuttaa.

— Oh, vaikeudet eivät minua peloita, sanoi d'Artagnan; minua ei vapisuta muut kuin mahdottomuudet.

— Ei mikään ole todelliselle rakastajalle mahdotonta, sanoi mylady.

— Eikö mikään?

— Ei, vakuutti mylady.

— Peijakas! mietti d'Artagnan itsekseen, nyt on toinen ääni kellossa. Mahtaisikko tuo oikkuija todella olla rakastunut minuun, ja huvittaisikko häntä lahjoittaa minulle vielä toisen samallaisen safiirin, jonka olen saanut kreivi de Wardes'ina.

D'Artagnan siirsi nopeasti tuolinsa lähemmäksi mylady'n tuolia.

— No niin, sanoi hän, mitä tekisitte todistaaksenne rakkauttanne, josta puhutte?

— Kaikki mitä ikinä halajatte. Käskekää minä olen valmis.

— Kaikki?

— Kaikki! huudahti d'Artagnan, joka tiesi edeltäkäsän ett'ei tuo lupaus häntä mihinkään suureen vaaraan saattaisi.

— No niin! keskustelkaamme sitten vähä, sanoi mylady, siirtäen vuorostaan tuolinsa lähemmäksi.

— Minä olen valmis kuulemaan, sanoi d'Artagnan.

Mylady oli hetkisen mietteissään ja ikäänkuin kahdella päällä; sitten näytti hän tekevän päätöksen ja lausui:

— Minulla on eräs vihollinen.

— Teilläkö, ihana rouva! huudahti d'Artagnan ollen kummastuvinaan, onko se mahdollista? Tehän olette niin kaunis ja hyvä!

— Eräs verivihollinen.

— Todellakin?

— Vihollinen, joka on niin hirmuisesti minua loukannut että meidän välillemme on syttynyt taistelu elämästä ja kuolemasta. Voinko saada teidät avukseni?

D'Artagnan oli heti huomannut, mihin tuo kostonjanoinen olento pyrki.

— Voitte varmaan, rouva hyvä, sanoi hän juhlallisesti, minun käsivarteni ja henkeni ovat teidän niinkuin rakkautenikin.

— No sitten, sanoi mylady, koska te olette yhtä jalomielinen kuin rakastunut...

Hän pysähtyi.

— Mitä sitten? kysyi d'Artagnan.

— No niin, jatkoi mylady hetkisen vaiettuansa, tästä hetkestä saakka ei teidän ole tarvis puhua mahdottomuuksista.

— Säästäkää minua menehtymästä onnellisuuteeni, huudahti d'Artagnan heittäytyen polvillensa ja peittäen suudelmilla hänen kätensä, jotka mylady jätti hänen valtaansa.

— Kostahan vaan minun puolestani tuolle hävyttömälle Wardes'ille, mietti mylady, kyllä minä sitten tiedän päästä erilleni sinusta, sinä tyhmä pöllö, sinä elävä miekanterä.

— Antaudu nyt mieluosiolla minun valtaani, sinä kavala, vaarallinen nainen, joka olet niin hävyttömästi pitänyt minua pilkkanasi, mietti d'Artagnan vuorostaan; sitten nauran minä sinulle yhdessä hänen kanssansa, jonka sinä tahtoisit minulla tapattaa.

D'Artagnan nosti päätänsä.

— Minä olen valmis, sanoi hän.

— Te olette siis ymmärtäneet tarkoitukseni, rakas herra d'Artagnan! sanoi mylady.

— Minä olen arvannut sen teidän silmäyksistänne.

— Siis te käytätte minun hyväkseni käsivarttanne, joka jo on saavuttanut niin suuren maineen.

— Vaikka paikalla!

— Mutta, sanoi mylady, kuinka saan minä korvatuksi moisen palveluksen?

— Te tiedätte sen sanomattanikin, että teidän rakkautenne on ainoa palkinto mitä haluan, sanoi d'Artagnan.

Ja hän veti mylady'n hellästi puoleensa.

Hän tuskin vastustelikaan.

— Ah, huudahti d'Artagnan, hurmautuneena siitä kiihkosta, jonka tuo nainen syytytti hänen sydämmeensä, ah! onneni on minusta vallan yliluonnollinen ja kun pelkään että se on vaan unta, on ainoa haluni muuttaa se todellisuudeksi.

— No niin, tehkää itsenne ansiolliseksi tähän onneenne!

— Minä tottelen käskyänne.

— Aivanko varmaan? kysyi mylady, vielä kerran viimeisen epäillen.
— Nimittäkää minulle se heittiö, joka on saattanut teidän suloiset silmänne itkemään.
— Ken teille on sanonut että minä olen itkenyt? kysyi hän.
— Minusta näyttää...
— Minun laiseni naiset eivät itke, sanoi mylady.
— Sitä parempi! Mutta sanokaapa, mikä hänen nimensä on.
— Tietäkää että hänen nimensä on koko minun salaisuuteni.
— Täytyyhän minun toki tietää hänen nimensä.
— Niin, täytyyhän teidän; nyt saatte nähdä, luotanko teihin!
— Te täytätte minut ilolla. Mikä on hänen nimensä?
— Te tunnette hänet.
— Todellakin?
— Varmaan.
— Eihän hän liene vaan minun ystäväni? kysyi d'Artagnan ollen eperoivinsa luulotellaksensa tietämättömyyttensä.

— Jos hän olisi teidän ystäviänne, empisittekö silloin? huudahti mylady, ja hänen silmänsä välähtivät uhkaavasti.

— En, vaikka hän olisi veljeni! huudahti d'Artagnan ikäänkuin innostuksen vallassa.

Gaskonjalaisellamme ei ollut mitään peljättävänä; sillä hän tiesi mihin saakka mennä.

— Minä rakastan teidän alttiuttanne, sanoi mylady.

— Oi, ettekö rakasta minussa muuta? kysyi d'Artagnan.

— Minä rakastan myöskin teitä itseänne, sanoi hän, tarttuen hänen käteensä.

Tuo tulinen kädenpuristus saattoi d'Artagnan'in vapisemaan, ikäänkun mylady'n kuume hänen koskettaessaan olisi tarttunut häneen.

— Te rakastatte minua! huudahti hän. Oh, jos niin on, saattaa se minut vallan hulluksi. Ja hän sulki hänet syliinsä; mylady ei yrittänytkään kääntämään pois huuliansa hänen suutelemisestaan, mutta hän ei vastannut suudelman.

Hänen huulensa olivat kylmät; d'Artagnan'ista tuntui kuin olisi hän suudellut marmorikuvaa.

Hän oli kumminkin hurmautunut ilosta, ja rakkauden hehkussa luuli hän melkein että mylady'kin oli hellä häntä kohtaan; hän melkein uskoi Wardes'in rikokselliseksi. Jos hän siinä hetkessä olisi saanut Wardes'in käsiinsä, olisi hän hänet tappanut.

Mylady käytti tilaisuutta.

— Hänen nimensä on ... sanoi hän vuorostaan. De Wardes, minä tiedän sen, huudahti d'Artagnan.

— Kuinka te sen tiedätte? kysyi mylady tarttuen hänen molempiin käsiinsä ja koettaen katsoa hänen silmiensä kautta hänen sielunsa pohjaan.

D'Artagnan huomasi menneensä yli äärien ja hairahtuneensa.

— Sanokaa, sanokaahan toki! uudisti mylady, kuinka te sen tiedätte?

— Kuinkako minä tiedän? sanoi d'Artagnan.

— Niin.

— Minä tiedän sen siitä että de Wardes eilen eräässä seurassa, jossa minäkin olin, näytti sormusta sanoen saaneensa sen teiltä.

— Katala heittiö! huudahti mylady.

Tuo nimitys, niinkuin hyvin saattaa ymmärtää, tuntui d'Artagnan'in sydämen pohjaan saakka.

— Mitäs arvellette? virkkoi mylady.

— No niin, minä koston tuolle heittiölle, vastasi d'Artagnan ruveten hyvin uljaan näköiseksi.

— Kiitos, urhoollinen ystäväni! huudahti mylady; ja milloinka kostatte?

— Huomenna, tai vaikka paikalla, jos tahdotte.

Mylady oli huudahtamaisillaan: "paikalla"; mutta hän huomasi että moinen kiiruhtaminen ei olisi kovinkaan mieluista d'Artagnan'ille.

Sitä paitsi tuli hänen käyttää tuhansia varokeinoja ja antaa tuhansia neuvoja urhollensa, ett'ei

rupeisi mihinkään selvityksiin kreivin kanssa muiden kuullen. Näistä mietteistä keskeytti häntä d'Artagnan, sanoen:

- Huomenna olen costanut puolestamme tai olen hengetönnä.
- Ei, sanoi mylady, te costatte puolestani, vaan te ette kuole. Hän on pelkuri.
- Kentiesi hän pelkää naisia, vaan miehiä hän ei pelkää. Minulla on siitä kokemusta.
- Mutta minun ymmärtääkseni teillä ei ollut syytä valittaa huonoa onnea viime taistelussanne.
- Onni on oikullinen: tänään suopea, huomenna kääntää selkensä.
- Te niin muodoin jo eperoitte.
- En suinkaan, Herra varjelkoon; vaan olisikko oikein laskea minut menemään kohti mahdollista kuolemaa, suomatta minulle toki vähän enempää kuin toivon?

Mylady vastasi silmäyksellä, joka ilmoitti:

- Eikö muuta?

Sitten liitti hän silmäykseensä myöskin sanoja ja lausui hellästi:

- Aivan oikein.
- Oh, te olette enkeli, sanoi nuori mies.
- Siis kaikki on sovittu? kysyi mylady.
- Kyllä, mutta...
- Vaiti; kuulen veljeni tulevan; hänen on tarpeetonta nähdä teitä täällä.

Hän soitti. Ketty tuli sisään.

— Menkää tuosta ovesta, sanoi hän d'Artagnan'ille, lykäten auki erään salaoven, ja palatkaa kello yksitoista jatkamaan puhettamme. Ketty saattaa teidät luokseni.

Tyttöparka oli menehtyä kuullessaan nuo sanat.

— No, neiti, mitä mietitte seisoessanne tuossa kuin kuva! saattakaa tämä herra ulos; ja tänä iltana kello yksitoista, kuulittehan?

Mylady ojensi d'Artagnan'ille kätensä, jota hän suuteli hellästi.

— Pidetäänpä nyt silmällä, mietti hän itsekseen mennessään, tuskin vastaten Ketty'n nuhteihin, pidetäänpä nyt silmällä ett'ei tehdä tyhmyyksiä; tuo nainen on aivan varmaan peräti kelvoton ihminen; pidetäänpä silmällä.

XXXV.

Myladyn salaisuus.

D'Artagnan lähti suoraa päätä hotellista, poikkeamatta tavallisuuden mukaan Ketty'n luokse, vaikka tyttö sitä hartaasti pyysi; näin teki hän kahdesta syystä: ensinkin, hän tahtoi välttää nuhteita, syytöksiä, rukouksia; toiseksi, hän tahtoi tutkistella omia ajatuksiansa ja, jos mahdollista, myöskin tuon naisen ajatuksia.

Heti kohta selveni hänelle, että hän rakasti mylady'ä hulluuteen asti ja että mylady ei häntä vähintäkään rakastanut. Hetkisen ajatteli hän että olisi parhainta mennä kotiin kirjoittamaan mylady'lle pitkä kirje, ja tunnustaa että hän ja de Wardes tähän saakka oli ollut sama henkilö, ja että hän siis ei voinut tappaa Wardes'ia, tekemättä itsemurhaa. Mutta häntäkin kiihoitti julma koston himo; hän tahtoi omistaa tuon naisen vuorostaan omassa nimessään; ja kun moinen kosto tuntui hänestä jossakin määrin suloiselta, hän ei tahtonut luopua siitä.

Hän käveli viisi kuusi kertaa Place-Royal'in ympäri, kääntyi aina joka kymmenen askeleen päässä katsomaan valoa, joka hohti mylady'n ikkunaverhojen lävitse.

Mutta vihdoin määrähetki löi ja silloin katosi viimeinenkin epäily d'Artagnan'in mielestä; hän kiiruhti tykyttävin sydämmin, polttavin päin, hotelliin ja nousi Ketty'n kamariin.

Tyttö, kalpeana kuin kuolema ja vavisten kuin haavanlehti, tahtoi pidättää häntä menemästä sisään, vaan mylady, jonka korva nyt oli herkimmillään, oli kuullut liikkeen ja avasi nyt välioiven lausuen:

- Käykää sisään.

D'Artagnan ei uskonut silmiään ei korviaan, hän luuli joutuneensa noiden yliluonnollisten

seikkailujen pyörteeseen, joihin unissa toisinaan joudutaan.

Hän syöksähti mylady'n luokse saman voiman alaisena, millä magneetti vetää puoleensa rautaa. Ovi sulkeutui heidän jälkeensä.

Ketty syöksähti vuorostaan ovea kohden.

Lemmenkateus, raivo, loukattu ylpeys, lyhyesti sanoen, kaikki intohimot, jotka taistelevat rakastavan naisen sydämessä, yllyttivät häntä ilmaisemaan kaikki; mutta olisihan hän hukassa, jos hän tunnustaisi olleensa avullisena moiseen petokseen ja kaiken päälliseksi menettäisi hän silloin myöskin d'Artagnan'in. Tuo viimeinen rakkauden ajatus kehoitti häntä vielä viimeiseen uhraukseen.

D'Artagnan puolestaan oli päässyt määränsä päähän: nyt ei häntä rakastettu enää kilpailijana vaan hänenä itsenään. Salainen ääni hänen povessaan sanoi hänelle kyllä, että hän oli vaan koston välikappaleena, jota hyväiltiin siinä toivossa että hän ottaisi kostettavan hengiltä; mutta ylpeys, itserakkaus, hulluus hiljensi tuon äänen, tukahdutti tuon kuiskutuksen. Sitä paitsi uskoi gaskonjalaisemme hyvin kyllä voivansa vetää vertoja kreivi de Wardes'ille, — hänellä näet, niinkuin olemme havainneet, oli suuret luulot itsestään, — ja hän tuumaili, miksikä ei häntä voitu rakastaa hänen oman itsensä tähden.

Mylady ei ollut hänelle enää peljättävä vehkeilijänainen, vaan oli hellä lemmitty, joka rakasti häntä muka yhtä tulisesti kuin hän mylady'a.

Mutta eipä mylady unhottunutkaan siinä määrässä kuin d'Artagnan lemmenhaaveilun valtaan; hän tempasi d'Artagnan'in unelmistaan ja käänsi hänen huomionsa todellisuuteen, kysymättä, oliko hän jo suorittanut ne toimenpiteet, jotka olivat tarpeen huomispäiväistä kreivi de Wardes'in kohtaamista varten.

Mutta d'Artagnan, jonka ajatukset liitelivät vallan toisaalla, ei muistanutkaan menetellä viisaasti, vaan vastasi kohteliaasti että aika oli nyt liian myöhäinen ajatella kaksintaisteluja ja miekanmittelyjä.

Tuo kylmyys, millä d'Artagnan kohteli mylady'n ainoata toivomusta, säikähdytti mylady'a ja hän rupesi yhä kiihkeämmin kyselemään asiasta.

Silloin d'Artagnan, joka ei koskaan ollut todenperään ajatellut tätä kaksintaistelua, koetti kääntää puhetta toisaalle, mutta turhaan.

Mylady pysyi lujasti kiinni asiassansa.

D'Artagnan luuli tekevänsä viisaasti kun hän koetti kehoittaa mylady'ä luopumaan koston tuumista ja suomaan de Wardes'ille anteeksi.

Mutta ensi sanasta, minkä d'Artagnan virkkoi sinne päin, mylady säpsähti ja vetäytyi erilleen d'Artagnan'ista.

— Rupeatteko aristelemaan, hyvä d'Artagnan? kysyi hän terävästi ja ivallisesti.

— Niin te ette ajattele, armaani, vastasi d'Artagnan; mutta entäpä jos kreivi de Wardes olisikkin vähemmin rikksellinen kuin luulette?

— Kaikessa tapauksessa, sanoi mylady vakavasti, on hän pettänyt minua ja samalla on hän myöskin ansainnut kuoleman.

— Hänen täytyy siis kuolla, koska te langetatte hänet, sanoi d'Artagnan lujuudella semmoisella että mylady tuli vakuutetuksi hänen rajattomasta alttiudesta.

Samassa vetäytyi hän takaisin d'Artagnan'in puoleen.

Ja kun eron hetki tuli, muistutti mylady häntä vielä kertomuksestaan.

— Minä olen aivan valmis, sanoi d'Artagnan, mutta sitä ennen tahtoisin olla varma eräästä seikasta.

— Mistä sitten? kysyi mylady.

— Siitä, että te minua rakastatte.

— Olenhan jo selvästi osoittanut rakastavani teitä.

— Siinä tapauksessa on ruumiini ja henkeni teidän omanne.

— Kiitos, uljas rakastajani! mutta samoin kuin minä olen osoittanut teille rakkauteni, osoitatte te myöskin minulle, eikö niin?

— Se on varma tosi. Vaan jos te rakastatte minua niin paljon kuin sanotte, ettekö pelkää mitään minun puolestani?

— Mitä minulla olisi peljättävää?

— Että tulen pahasti haavoitetuksi, ehkäpä menetän henkeni.

— Mahdotonta, sanoi mylady, siihen olette liian hyvä soturi, liian oiva miekanmittelijä.

— Ettekö siis ennemmin käyttäisi semmoista keinoa, millä voisitte saada koston ilman taistelua?

Mylady katsoi äänetönnä rakastajaansa; hänen kirkkaat silmänsä loistivat oudosti, pahaenteisesti:

— Totta tosiaan, sanoi hän, luulenpa vieläkin, että olette kahdella päällä.

— En laisinkaan; mutta minua todella säälistää kreivi de Wardes parka nyt, kun ette enää häntä rakasta; minun mielestäni on jo julma rangaistus, menettää teidän rakkautenne, eikä hän tarvitsisi enää muuta kuritusta.

— Ken teille sanoo rakastavani häntä? kysyi mylady.

— Ainakin saatan sanoa, luulematta kovin suuria itsestäni, että te rakastatte toista, sanoi nuori mies hellästi, ja sanon vieläkin, että kreivi de Wardes käy säälikseni.

— Teidän? kysyi mylady.

— Niin, minun.

— Ja minkä vuoksi?

— Sen vuoksi, että minä yksin tiedän...

— Mitä?

— Ett'ei hän ole, tai oikeammin, ett'ei hän ole ollut likimainkaan niin rikksellinen teitä kohtaan kuin hän näyttää.

— Kaikkea muuta! sanoi mylady levottoman näköisenä; selittäkää sananne, sillä minä en todellakaan käsitä mitä tarkoitatte?

Ja hän katsoi d'Artagnan'iin, joka häntä parhaillaan syleili, yhä välkkyvämmillä silmillä.

— Niin, minä olen rehellinen mies, sanoi d'Artagnan päättäneenä tehdä leikistä lopun, ja sittenkuin olen saanut teidän rakkautenne, sittenkuin olen varma siitä että se on minun omanani, sillä onhan se omanani, eikö niin?

— Täydellisesti, jatkakaa.

— No niin, minä tunnen itseni aivan toiseksi ihmiseksi: eräs tunnustus painaa minua.

— Tunnustus!

— Jos olisin epäillyt teidän rakkauttanne, en olisi tähän tunnustukseen ruvennut, vaan te rakastatte minua, kaunis lemmittyne? eikö niin, rakastattehan minua?

— Epäilemättä.

— Siis, jos minä ylenmääräisen rakkauteni tähden olen menetellyt rikksellisesti teitä kohtaan, suotteko sen minulle anteeksi?

— Ehkäpä.

D'Artagnan koetti, hymyten niin suloisesti kuin hän suinkin voi, lähentää huuliansa mylady'n huuliin, mutta tämä työnsi hänet pois.

— Mutta tuo tunnustus, sanoi hän vaaleten, mikä tunnustus se on?

— Te kirjoititte viime torstaina de Wardes'ille kirjeen, jossa ilmoititte rakastavanne häntä.

— Minäkö? Se ei ole totta! sanoi mylady niin lujalla äänen painolla ja niin levollisen näköisenä, että ell'ei d'Artagnan'illa olisi ollut niin täyttä varmuutta, olisi hän epäillyt.

— Elkää kieltäkö, kaunis enkelini, sanoi d'Artagnan hymyillen, se on turhaa.

— Kuinka? Selittäkäähän toki! Te kiusaatte minut kuoliaaksi.

— Oh, te ette ole rikkoneet minua vastaan, ja jos olisittekin, olen antanut jo teille anteeksi.

— Jatkakaa, jatkakaa!

— De Wardes'illa ei ole mitään kerskattavaa.

— Eikö? Sanoittehan itse että tuo sormus...

— Sormus, armaani, on minulla. Torstainen Wardes, joka teidän kirjeenne ja sormuksenne sai, samoin kuin kaksi edellistäkin kirjettä, ja joka vihdoin vastauksen teille kirjoitti, olen minä!

Varomaton mies odotti häpeänsekaista hämmästyä, pientä suuttumuksen myrskyä, joka taltuisi kyyneliksi, mutta hän pettyi pahasti, ja sen sai hän varsin pian huomata.

Kalpeana ja hirvittävänä kohosi mylady seisovilleen ja, sysäten d'Artagnan'ia rajusti rintaan, karkasi hänestä erilleen.

Mutta samassa oli d'Artagnan, jonka käsivartta vasten mylady istuessaan oli nojannut, koettanut pidättää häntä ja tarttunut kiini hänen olkapäähänsä; kun mylady sitten väkevällä tempauksella riistäytyi irti d'Artagnan'in syleilystä, repesi hänen pukunsa olkapään kohdalta, niin että vallan

paljas iho tuli näkyviin. Ja tuossa pyöreässä valkoisessa olkapäässä näki d'Artagnan sanomattomaksi kauhukseen liljan, tuon lähtemättömän merkin, jonka pyövelin häpäisevä käsi painaa.

— Taivasten tekijä! huudahti d'Artagnan heittäen irti; hän jäi istumaan paikallensa mykkänä, liikkumattomana, kivettyneenä.

Mutta mylady päätti d'Artagnan'in kauhistuksesta, että d'Artagnan varmaan oli kaikki nähnyt. Nuori mies tiesi siis nyt hänen hirveän salaisuutensa, joka oli koko maailmalle tuntematon.

Hän kääntyi takaisin, ei enää raivoavana naisena, vaan haavoitettuna pantterina.

— Aa, sinä kurja olento, sanoi hän, sinä olet minut kavalasti pettänyt ja sen lisäksi päässyt tietoon minun salaisuudestani! Sinun pitää kuoleman!

Ja samassa kiiruhti hän tavoittamaan erästä somatekoista rasiaa, joka oli läheisellä pöydällä, avasi sen vapisevin, hätäisin käsin, tempaisi sieltä kultapäisen, solakkateräisen puukon ja syöksähti yhdellä hyppäyksellä d'Artagnan'in kimppuun.

Vaikka nuori mies oli urhoollinen, niinkuin tiedetään, säikähti hän kumminkin tuota irvistelevää muotoa, noita kauhean avonaisia silmiä, noita kalpeita poskia ja verisiä huulia. Hän peräytyi aivan kuin jos käärme olisi kiemuroinut häntä kohden; peräytyessään seinään saakka tapasi hänen haparoiva kätensä miekan, jonka hän oli riisunut vyöltänsä ja asettanut seinää vasten. Hän tarttui hikisellä kädellään sen kahvaan ja vetäisi sen ulos tupesta.

Mutta säikähtämättä miekkaa koetti mylady lähestyä, iskeäkseen häntä puukollansa, eikä herennyt ennenkuin hän tunsu terävän miekankärjen rintaansa vasten.

Silloin tavoitteli mylady miekan terää käsiinsä; mutta d'Artagnan väisti joka kerta hänen yrityksensä ja, heristellen häntä milloin silmiä milloin rintaa vasten, peräytyi sitä ovea kohden, joka vei Ketty'n kamariin.

Mylady syöksähteli häntä vastaan ja kiljahteli raivosta.

Kun tämä alkoi d'Artagnan'ista tuntua kaksintaistelulta, muuttui hän vähitellen levolliseksi.

— Oivallista, kaunis naikkonen, oivallista! sanoi hän mutta tyyntykää, muutoin, jumaliste, piirustan toisen liljan noille kauniille poskipäille.

— Lurjus, heittiö! ärjyi mylady.

Mutta d'Artagnan, yhä vaan pyrkien ovea kohden, pysyttihe puollustuskannalla.

Meteli ja ryske, joka syntyi siitä että mylady kaateli kumoon huonekaluja, pyrkiessään d'Artagnan'in kimppuun ja d'Artagnan samoin, hakiessaan suojaa mylady'n hyökkäyksiä vastaan, saattoi Ketty'n avaamaan ovea. D'Artagnan, joka lakkaamatta oli sovitellut liikkeitänsä ovelle päästäksensä, ei ollut siitä enää kuin parin kolmen askeleen päässä. Yhdellä hyppäyksellä viskautui hän mylady'n huoneesta kamarineitsyen huoneeseen ja sulki salaman nopeudella oven, jota vasten hän heittäytyi koko painollansa, kunnes Ketty oli saanut sen salpaan.

Silloin koki mylady voimilla, jotka nousivat paljon yli naisen voimien, järkyttää oven rikki, vaan kun hän huomasi sen mahdottomaksi, rupesi hän pistelemään ovea puukollansa niin että muutamat iskut tunkivat lävitse.

Jokaisen iskun mukana seurasi hirveä kirous.

— Pian, pian, Ketty, sanoi d'Artagnan matalalla äänellä, sittenkuin ovi oli saatu teljetyksi, päästä minut nyt ulos hotellista, sillä jos me annamme hänelle mietintöaikaa, tapattaa hän minut lakeijoillaan. Joudu, joudu, sillä ymmärräthän että tässä on kysymys elämästä ja kuolemasta!

Ketty ymmärsi sen liiaksikin; hän veti d'Artagnan'in kiiruusti pimeitä portaita myöten alas portille. Aika olikin täperällä. Mylady oli jo soitollansa herättänyt koko hotellin liikkeelle. Portinvartija oli ehtinyt juuri irroittaa telkimen ja avata portin d'Artagnan'ille, kun samassa silmänräpäyksessä mylady huusi ikkunasta:

— Elkää avatko!

XXXVI.

Kuinka Athos saa ilman vaivatta sotavaruksensa.

Nuori mies pakeni mylady'n vielä uhatessa häntä voimattomalla viittauksella. Samassa hetkessä kuin hän katosi näkyvistä, vaipui mylady tainnuksiin kamarissansa.

D'Artagnan oli niin kovassa mielenliikkeessä että hän huolehtimatta vähääkään Ketty-paran kohtalosta, juoksi puolen Pariisia, eikä pysähtynyt ennenkuin Athoksen portilla. Hänen hämmennyksensä ja kauhistuksensa sekä takaa-ajavain yövartijain huudot kiihdyttivät vaan

hänen juoksuansa.

Hän riensi halki pihan, lensi portaita ylös toiseen kertaan ja kolkutti Athoksen ovelle.

Grimaud unenpöpperössä meni avaamaan totuttuun tapaansa. Mutta kun d'Artagnan syöksähti niin rajusti esihuoneeseen että oli vähällä sysätä hänet kumoon, säikähtyi Grimaud ja, luullen häntä varkaaksi, rupesi huutamaan:

— Apua, apua!

— Vaiti, onneton! sanoi nuori mies; minä olen d'Artagnan, etkö sinä tunne minua? Onko isäntäsi kotona?

— Grimaud, sanoi Athos, joka yöviitassa tuli huoneestansa, luulenpa että sinä uskallat ruveta puhumaan.

— Ah, herra, minä kun luulin...

— Vaiti!

Grimaud osoitti d'Artagnan'ia.

Athos tunsu hänet kohta, näki hänen hätäytyneen muotonsa ja virkkoi:

— Oletko haavoitettu? Sinä olet vallan kalpea.

— En, mutta minulle on tapahtunut hirveätä. Oletko yksin?

— Hiisi, ketäs täällä tähän aikaan olisi?

— Hyvä.

D'Artagnan syöksähti Athoksen kamariin.

— No mutta puhuhan toki, sanoi hän suljettuaan oven. Onko kuningas kuollut? Oletko tappanut kardinaalin? Sinähän olet vallan hurjistunut. Selitähän toki mitä on tapahtunut.

— Athos, sanoi d'Artagnan, valmista itsesi kuulemaan uskomattomia asioita.

— No mitä?

— Seikka on semmoinen, vastasi d'Artagnan, kuiskuttaen Athoksen korvaan, että mylady'n olkapäässä on liljan kuva.

— Ah! huudahti muskettisoturi ikäänkuin hän olisi saanut luodin rintaansa.

— Sanoppas, jatkoi d'Artagnan, oletko varma siitä, että se *toinen* todella on kuollut?

— *Toinen?* kertoi Athos niin matalalla äänellä että d'Artagnan töin tuskin kuuli.

— Niin, hän, josta puhuit tuonoin Amiens'issa.

Athos huoahutti ja painoi päänsä kämmeniinsä.

— Tämä, jatkoi d'Artagnan, on noin kuuden tai kahdeksankolmatta vuotias nainen.

— Vaaleaverinen, sanoi Athos, eikö niin?

— Juuri niin.

— Vaaleansiniset silmät, tavattoman kirikkaat, silmäripset ja kulmakarvat mustat?

— Niin.

— Pitkä, solakkavartaloinen?

— Niin.

— Lilja on pieni, punaisenkeltainen ja paljon kulunut puurohauteiden käyttämisestä.

— Niin.

— Vaan sinähän sanoit häntä englantilaiseksi?

— Häntä nimitetään mylady'ksi, vaan hän voi kyllä olla ranskalainen. Lord Winter on vaan hänen lankonsa.

— Minä tahdon nähdä hänet, d'Artagnan!

— Ole varoillasi, Athos, ole varoillasi! Sinä tahdoit kerran tappaa hänet; hän on semmoinen nainen että hän maksaa samalla mitalla ja varmemmalla tavalla.

— Hän ei uskalla sanoa mitään, sillä siten hän ilmaisisi itsensä.

— Hän uskaltaa vaikka mitä. Oletko koskaan nähnyt häntä raivossa?

— En, vastasi Athos.

— Hän on tiikeri, pantteri! Ah, rakas Athos, minä pelkään vetäneeni meidän molempien niskoille

kauhean koston.

D'Artagnan kertoi nyt kaikki, mylady'n hurjan vihastumisen ja hänen julmat uhkauksensa.

— Sinä olet oikeassa, sanoi Athos; mutta onneksi lähdemme jo ylihuomenna Pariisista. Uskottavasti menemme me La Rochelle'en ja kun kerta olemme siellä, niin...

— Hän vainoo sinua vaikka maailman ääreen asti, Athos, jos hän vaan tuntee sinut; anna siis hänen vihansa kohdata minua yksin.

— Ah, ystävänäni, mitä minä siitä huolin jos hän tappaa minut? Vai luuletko minun pitävän lukua hengestäni?

— Kaikessa tässä piilee joku hirveä salaperäisyys, Athos. Tuo nainen on kardinaalin vakooja, siitä olen varma.

— Ole varoillasi siinä tapauksessa. Ell'ei kardinaali sinua suuresti ihmettele Lontoo-matkan vuoksi, hän vihaa sinua ankarasti, vaan kun hän, kaiken päätteeksi, ei voi sinua julkisesti mistään soimata, ja vihan, semminkin kardinaalin vihan, täytyy purkautua jollakin tavoin, niin ole varoillasi. Kun menet ulos, elä mene yksin; kun syöt, ole varoillasi; sanalla sanoen epäile kaikkea, jopa omaa varjoasikin.

— Onneksi, sanoi d'Artagnan, ei tässä tarvita muuta kuin päästä ilman esteittä ylihuomis-iltaan, sillä kun kerta ollaan armeijassa, ei meillä toivoakseni ole pelkoa muista kuin miehistä.

— Minä kumminkin, sanoi Athos, luovun nyt päätöksestäni pysyä kotona ja seuraan sinua kaikkialle. Mutta täksi yöksi jäät sinä luokseni, niin saamme vähän keskustella sotavaruksiemme hankkimisesta. Ja odottamatta d'Artagnan'in suostumusta, tarttui hän soittokelloon ja helisti.

Grimaud astui sisään.

Athos, sanaakaan virkkamatta, viittasi puoliksi d'Artagnan'iin, puoliksi leposohvaansa.

Grimaud, joka oli tottunut isäntänsä puhuviin viittauksiin, ymmärsi tarkoituksen, ja muutamassa silmänräpäyksessä oli sohva valmistettu tilapäiseksi vuoteeksi. Tämän tehtyensä loi hän isäntäänsä silmäyksen, joka sanoi samaa kuin: tarvitaanko muuta? ja saatuaan isännältänsä kieltävän viittauksen, poistui.

— No niin, virkkoi Athos, kun Grimaud oli sulkenut oven, kuinkas käy sotavaruksiemme, sillä ell'en erehdy, olet sinä vielä yhtä varustamaton kuin minäkin? Mutta aivan oikein, onhan sinulla toki safiirisormus.

— Safiirisormus on sinun, Athos. Sanoithan että se on perhekalleus.

— Niin, isäni sen osti kahdella tuhannella écu'llä, sen mukaan mitä hän itse minulle kertoi; se oli eräs niitä häälähjoja, jotka hän antoi äidilleni; se on erinomaisen kaunis, niinkuin näet. Äitini antoi sen sittemmin minulle ja minä olin niin houkkio että, sen sijaan kuin minun olisi pitänyt säilyttää se pyhänä muistona, annoin sen tuolle katalalle olennolle.

— No ota siis takaisin tämä sormus, joka tietysti on sinulle kallisarvoinen.

— Minäkö ottaisin takaisin sormuksen, joka on ollut tuon kurjan käsissä! En koskaan! Tuo sormus on saastutettu, d'Artagnan.

— Myö se sitten.

— Möisinkö kallisarvoisen korun, jonka äidiltäni olen saanut! Minun täytyy tunnustaa että se olisi pyhyiden häväisemistä.

— Panttaa se sitten, sinulle lainataan sitä vastaan kyllä tuhat écu'tä. Sillä summalla suoritat kaikki tarpeesi ja kun vast'edes saat rahaa, lunastat sen takaisin puhdistuneena vanhasta saastastansa, sillä onhan se silloin käynyt jo koronkiskurin käsissä eikä ole enää mylady'n jäleltä.

Athos hymyili.

— Sinä olet kelpo toveri, lausui hän, sinä olet kelpo toveri, d'Artagnan veikkoseni. Ikuisella iloisuudellasi herätät sinä murheelliset mielet uudestaan eloon. No niin! pantatkaamme sormus, mutta yhdellä ehdolla!

— Millä?

— Että jaamme rahat tasan, viisisataa écu'tä kumpaisellekin.

— Mitä ajatteletkaan, Athos? Minä, joka olen henkivartija, en tarvitse neljättä osaakaan tuosta summasta; jos myön satulani, saan mitä tarvitsen. Mitäs tarvitsen? Hevosen Planchet'ille, siinä kaikki. Sitä paitsi sinä unhotat että minulla on myöskin sormus.

— Jota sinä näyt pitävän suuremmassa arvossa kuin minä omaani; ainakin luulen sen huomanneeni.

— Niin, sillä hädän hetkenä ei se ainoastaan auta meitä suuresta pulasta, vaan vieläpä suuresta vaarastakin. Se ei ole ainoastaan kallisarvoinen timantti, vaan vieläpä on se noiduttu taikakalu.

— En ymmärrä sinua, vaan uskon mitä sanot. Palatkaamme siis minun sormukseeni, tai oikeammin sinun; sinä otat puolen summasta, joka meille lainataan, taikka heitän minä

sormuksen Seine'en; enkä luule että, niinkuin Polykrateen tarinassa kävi, mikään kala on kylliksi kohtelias, tuodaksensa sitä meille takaisin.

— No niin, minä suostun ehtoosi, sanoi d'Artagnan.

Ja tultuansa näin tyydyttävään päätökseen, asettuivat ystävykset vuoteellensa ja nukkuivat tuokion perästä niin levollisesti, kuin jos mylady'n hirvittävä haamu ei olisi tehnyt mitään vaikutusta heidän mieleensä.

Aamun tultua, kun Athos ja d'Artagnan olivat valmiina lähtemään ulos, helisti ensinmainittu Grimaud'in saapuville ja teki hänelle käsillensä semmoisen liikkeen kuin pyssyllä tähdättäessä. Grimaud otti paikalla musketin seinältä ja valmistautui seuraamaan herraansa.

He tulivat Fossoyeurs'in kadulle, kohtaamatta mitään erinomaista. Mutta lähestyissäänsä d'Artagnan'in asuntoa tapasivat he portilla Bonacieux'in, joka katsoi d'Artagnan'iin veitikkamaisen näköisenä.

— Oh, rakas hyyryläiseni, sanoi hän, kiiruhtakaahan toki! Eräs nuori, kaunis tyttö odottaa luonanne, ja tiedättehän ett'eivät tytöt pidä odottamisesta.

— Se on Kitty! huudahti d'Artagnan ja riensi joutuisasti käytävänsä.

Noustuansa portaita, kohtasikin hän tyttöraukan, joka vapisten seisoi oven pielessä. Nähtyänsä d'Artagnan'in sanoi Kitty hänelle:

— Ottakaa minut nyt turviinne ja pelastakaa minut hänen kynsistänsä, sillä tähän olette saattaneet minut turmioon!

— Ole huoleti Kettyseni, sanoi d'Artagnan, käyden sisään, mutta mitä on tapahtunut sen jälkeen kuin minä lähdin?

— Tietäisinkö minä sitä! sanoi Kitty. Hänen huutoihinsa kiiruhtivat lakeijat sisään, hän oli aivan mielipuolena vihasta. Kaikki mahdolliset kiroukset purki hän kidastansa teidän ylitsenne. Silloin minä pelkäsin hänen älyävän minun osallisuuteni teidän rikokseenne, jonka tähden kiireimmittäin haalin kokoon vähät rahani ja parhaimmat vaatteeni ja hiivin pois.

— Lapsi raukka! Mutta mitäs minä nyt sinun teen? minä lähdän ylihuomenna.

— Tehkää mitä tahdotte, hyvä herra. Toimittakaa minut pois Pariisista, toimittakaa minut pois koko Ranskasta!

— Mutta enhän minä voi viedä sinua mukanani La Rochelle'n piiritykseen, sanoi d'Artagnan.

— Ette, vaan te voitte hankkia minulle paikan maalla jonkun tuttavanne rouvan luokse, esimerkiksi kotiseudussanne.

— Ah, ystävänäni, minun kotiseutuni rouvat eivät pidä kamarineitsyitä. Mutta maltahan; nyt tiedän. Planchet, mene noutamaan Aramista; käske hänen tulemaan tänne heti paikalla. Meillä on hyvin tärkeätä puhuttavaa hänelle.

— Minä ymmärrän, sanoi Athos, mutta miksi et lähetä noutamaan Porthosta! minun mielestäni hänen markiisittarensa...

— Porthoksen markiisitar puettaa päällensä sihteereillään, sanoi d'Artagnan nauraen. Sitä paitsi Kitty ei tahtoisi asua Ours'in kadun varrella, eikö niin, Kitty?

— Minä asun mielelläni missä tahansa, sanoi Kitty, kunhan vaan olen piilossa, eikä saada tietää olinpaikkaani.

— Nyt, rakas Kettyni, kun me eroamme, etkä sinä enää ole lemmenkateinen minua kohtaan...

— Herra, sanoi Kitty, lähellä tai kaukana, aina rakastan minä teitä.

— Mihinkähän hiiteen uskollisuus nyt aikoo pesiä! mutisi Athos.

— Minä myöskin, sanoi d'Artagnan, rakastan sinua, luota siihen. Mutta vastaa minulle nyt. Minä panen suuren painon siihen kysymykseen, jonka nyt teen sinulle: oletko koskaan kuullut puhuttavan eräästä naisesta, joka ryöstettiin pois muutamana yönä?

— Malttakaas ... oi Jumalani, rakastatteko te sitäkin naista?

— En, eräs minun ystäviäni häntä rakastaa, tämä herra Athos, kas tässä!

— Minä! huudahti Athos semmoisella äänellä kuin jos hän olisi polkaissut kyykäärmeen päälle.

— Niin kyllä, sinä! sanoi d'Artagnan puristaen Athoksen kättä. Tiedäthän kuinka me kaikki huolehdimme pienen rouva Bonaciux-raukan kohtalosta. Kitty muutoin ei ole hiiskuva mitään, ethän Kitty? Tiedäppäs, lapsukaiseni, sanoi d'Artagnan, hän on tuon ilkeän marakatin vaimo, jonka sinä näit portilla tänne tullessasi.

— Jumalani! huudahti Kitty, nyt muistan, kuinka minä peljästyin; kunpa hän vaan ei olisi tuntenut minua!

— Kuinka, tuntenutko sinua? oletko siis ennen nähnyt tuota miestä?

— Hän on käynyt kaksi kertaa mylady'n luona.

— Kas sitä! Milloinka?

— Noin pari kolme viikkoa takaperin.

— Aivan oikein.

— Ja eilen illalla kävi hän taas.

— Eilen illalla?

— Niin, juuri vähäistä ennen kuin te tulitte.

— Athos veikkoseni, me olemme kietoutuneet vakoojien verkkoihin. Ja luuletko hänen tunteneen sinut, Kitty?

— Minä peitin kasvoni huuppaan heti kuin näin hänet, vaan se taisi olla liian myöhäistä.

— Menepäs alas, Athos, sinua hän epäilee vähemmän kuin minua, ja katso, vieläkö hän on portilla.

Athos meni ja palasi heti takaisin.

— Hän on poissa, sanoi hän, ja hänen ovensa on lukittu.

— Hän on mennyt viemään sanaa ja ilmoittamaan että kaikki kyyhkysset ovat nyt häkissään.

— No niin, lentäkäämme siis tiehemme, sanoi Athos, ja jättäkäämme tänne vaan Planchet, saadaksemme hänen kauttansa tietoja.

— Hetkinen vielä! Mehän lähetimme noutamaan Aramista.

— Aivan oikein, sanoi Athos, odottakaamme Aramista.

— Samaan liittoon saapui Aramis.

— Hänelle kerrottiin koko asia ja osoitettiin, kuinka peräti tärkeätä oli hänen ottaa hankkiaksensa Kitty'lle paikka jonkun ylhäisen tuttavansa luona.

Aramis mietti hetkisen ja sanoi sitten punastuen;

— Tekisinkö sinulle sillä tavoin todellisen palveluksen, d'Artagnan?

— Kaiken ikäni olen siitä kiitollinen sinulle.

— No niin, rouva Bois-Tracy on pyytänyt minun toimittamaan eräälle ystävällensä, joka luullakseni asuu maalla, kamarineitsyen, ja jos sinä, d'Artagnan veikkoseni, voit mennä vastuusen neitsyestäsi...

— Oh, herra, huudahti Kitty, minä olisin peräti altis ja nöyrä sitä ihmistä kohtaan, joka saattaisi minut pääsemään pois Pariisista! olkaa varma siitä!

— No sittenhän kaikki käy vallan mainiosti, sanoi Aramis.

Hän istahti pöydän ääreen ja kirjoitti pari sanaa, sulki kirjeen sinettisormuksellansa ja antoi sen Kitty'lle.

— Kas tässä, tyttöseni! sanoi d'Artagnan. Sinä huomaat ett'ei täällä käy paremmin meille kuin sinullekaan. Erotkaamme siis. Me näemme toisemme vast'edes parempina aikoina.

— Milloin ja missä hyvänsä näemmekään toisemme taas, olkaa varma että rakastan teitä silloin yhtä paljon kuin nyt.

— Varmoja lupauksia, sanoi Athos d'Artagnan'in saattaessa Kitty'ä portaille.

Tuokion perästä erosivat ystävykset, päätettyään kokoutua kello neljä Athoksen luokse ja jätettyään Planchet'in vartioimaan taloa.

Aramis meni kotiin; Athos ja d'Artagnan menivät panttaamaan safiiria.

Niinkuin gaskonjalaisemme oli arvannut, saatiin safiirilla helposti kolme sataa pistole'a. Sitä paitsi ilmoitti juutalainen että jos he olisivat halulliset myömään sen, hän antaisi siitä viisikin sataa pistole'a, koska siitä tulisi oivallinen ripustin korvarenkaasen.

Sotilaan ripeydellä ja asiantuntijan tottumuksella suorittivat Athos ja d'Artagnan kolmessa tunnissa kaikki ne ostokset, mitä he sotaa varten tarvitsivat. Athos oli muutoin herkkä suostumaan kauppoihin ja kiireestä kantapäähän suuri herra. Milloin hän vaan näki mieluistansa, maksoi hän siitä tinkimättä mitä pyydettiin. D'Artagnan kannusteli toisinaan vähän vastaan, mutta Athos silloin laski hymyillen kätensä hänen olallensa, josta d'Artagnan oivalsi että hänen, vähäisen gaskonjalaisen aatelismiehen, kyllä sopi tinkiä, mutta ei miehen semmoisen, jolla oli ruhtinaalliset tavat.

Muskettisoturi yhdytti oivallisen, pikimustan soreajalkaisen, kuusivuotiaan andalusialaisen hevosen. Hän tutki sitä tarkoin ja havaitsi sen virheettömäksi. Siitä pyydettiin tuhat livre'ä. Kenties olisi hän saanut sen halvemmalla; mutta d'Artagnan'in tinkiessä hevoskauppiaan kanssa

luki Athos sata pistole'a pöytään.

Grimaud sai pikardilaisen hevosen, pienen vaan lujatekoisen, joka maksoi kolme sataa livre'ä.

Kun vielä oli ostettu tälle hevoselle satula ja Grimaud'ille aseet, ei Athoksen kukkarossa ollut enää rahtuakaan jälellä sadasta viidestäkymmenestä pistole'stansa. D'Artagnan tarjosi hänelle osan omasta osuudestaan, maksettavaksi muka takaisin milloin sopii.

Mutta Athos vastasi tarjoukseen olkapäittänsä kohouuttamisella.

— Kuinka paljon tahtoi juutalainen maksaa, saadaksensa safiirin kokonaan omaksensa? kysyi Athos.

— Viisi sataa pistole'a.

— Toisin sanoen, kaksi sataa pistole'a lisää; sata sinulle ja sata minulle. Mutta siinähan on kokonainen omaisuus, ystäväni; mene takaisin juutalaisen luokse.

— Kuinka? tahdotko siis...

— Sormus muistuttaisi mieleeni vaan liian surullisia asioita; sitä paitsi emme koskaan saa kolmea sataa pistole'a, lunastaaksemme sen takaisin häneltä; me siis menettäisimme kaksi tuhatta livre'ä kaupassamme. Mene sanomaan että sormus on hänen ja palaa takaisin kaksi sataa pistole'a kukkarossasi.

— Mietihän tarkemmin, Athos.

— Kontantti raha on kallista tähän aikaan, ja täytyy siis tietää uhrata paljo sen hyväksi. Mene vaan, d'Artagnan, mene; Grimaud seuraa sinua muskettinensa.

Puolen tunnin perästä d'Artagnan palasi kaksi tuhatta livre'ä taskussa, ja ilman kohtaamatta mitään haittoja matkallansa.

Tällä tavoin tapasi Athos pesässänsä varoja, joita hän ei ollut osannut odottaakkaan.

XXXVII.

Näky.

Kello neljä olivat nuo neljä ystävästä kokoutuneina Athoksen luona. He olivat päässeet sotavaruksien hankkimispulasta ja jokaisen kasvoilla oli nyt jälellä vaan yksityisten ja salaisten huoltien piirteet; sillä kaiken nykyisen onnellisuuden takana piilee tulevaisuuden pelko.

Yht'äkkiä astui Planchet sisään ja toi kaksi kirjettä d'Artagnan'ille.

Toinen oli pieni, somasti taitettu pitkulainen kirjelippu, suljettu kauniilla, vihreällä vaksisinetillä, jossa näkyi kyyhkynen, oksa nokassa.

Toinen taas oli suuri neliskulmainen kirje, jonka sinettinä välkkyi Hänen ylhäisyytensä kardinaali-herttuan peloittava vaakuna.

Nähdessään tuon pienen kirjelijun tunki d'Artagnan sydämensä sykkivän, sillä hän luuli tuntevansa käsi-alan; ja vaikka hän oli nähnyt tuota käsi-alaa vaan yhden ainoan kerran, oli kuitenkin muisto siitä painunut hänen sydämensä pohjaan saakka.

Hän avasi kiihkeästi pienen kirjeen, jonka sisältö oli seuraava:

"Menkää tulevana keskiviikkona kello kuuden ja seitsemän välillä Chaillot'in tielle ja katsokaa tarkasti kaikkiin ohitsekulkeviin vaunuihin. Vaan jos pidätte hengestänne ja niiden hengestä, jotka teitä rakastavat, niin elköö hiiskuko sanaakaan, elköö osoittako vähimmälläkään liikkeellä että olette tunteneet sen, joka panee kaikki alttiiksi nähdessään teitä yhden ainokaisen silmänräpäyksen."

Ei mitään nimimerkkiä.

— Tuo on paula, sanoi Athos, elä mene siihen, d'Artagnan.

— Mutta kyllä minusta näyttää käsi-ala tutulta, sanoi d'Artagnan.

— Se on ehkä väärennetty, virkkoi Athos; kuuden tai seitsemän tienoilla tähän vuoden aikaan on Chaillot'in tie jotenkin autiota. Yhtä hyvin voisit käyskennellä Bondy'n metsässä.

— Mutta jos menisimme kaikki yhdessä! sanoi d'Artagnan; eihän hiidessä saada niellyksi kaikkia neljää, palvelijoineen, hevoisineen, aseineen.

— Sitä paitsi on meillä siinä hyvä tilaisuus näyttää sotavaruksiamme, sanoi Porthos.

— Mutta jos tuon kirjeen lähettäjä on nainen, sanoi Aramis, ja jos nainen tahtoo olla näkymätön,

niin ajatteleppas että saatat hänet siten vaaraan, d'Artagnan, ja se ei ole aatelismiehen mukaista.

— Me jäämme takalistolle, sanoi Porthos, ja sinä yksin käyt esiin.

— Niin, mutta pistoolin laukaus on helppo ampua vaunuista, jotka kiitävät täyttä vauhtia.

— Pah! sanoi d'Artagnan, ei se minuun käy! Me saavutamme vaunut pian, ja tapamme kaikki sisässä-olijat. Pääsemmehän niitakin vihollisia vähemmäksi.

— Hän on oikeassa, sanoi Porthos; taisteluun! Pitäähän meidän toki koetella aseitamme.

— No suokaamme itsellemme se huvitus, sanoi Aramis lempeällä, huolettomalla tavallaan.

— Niinkuin tahdotte, sanoi Athos.

— Hyvät herrat, huomautti d'Artagnan, kello on nyt puoli viisi ja me töin tuskin ennätämme kello kuuteen Chaillot'in tielle.

— Jos me lähdemme liian myöhään, sanoi Porthos, ei meitä saada nähdä, ja sepä olisi vahinko. Laittaukaamme siis heti matkalle, hyvät herrat.

— Mutta sinä unhotat tuon toisen kirjeen, sanoi Athos; sinetistä päättäen se kyllä ansaitsee avaamisen vaivan. Ja minä puolestani, d'Artagnan veikkoseni, panen paljon suuremman painon tuolle kirjeelle kuin tuolle lipulle, jonka äsken niin salavihkaa pistit povellesi.

D'Artagnan punastui.

No niin, sanoi nuori mies, katsokaammepa, mitä Hänen ylhäisyydellänsä on minulle sanomista.

Ja d'Artagnan avasi kirjeen ja luki:

"Herra d'Artagnan, kuninkaan henkivartija Desessarts'in komppaniista, pyydetään tulemaan Palais-Cardinal'iin tänä iltana kello kahdeksan.

La Houdinière,
Henkivartija-kapteeni."

— Peijakas! sanoi Athos, siinä on vähän tärkeämpi kohta kuin tuo äskeinen.

— Minä menen toiseen tullessani ensimmäisestä, sanoi d'Artagnan; toinen on kello seitsemän, toinen kello kahdeksan. Aika riittää kumpaiseenkin.

— Hm! minä en menisi, sanoi Aramis; kelpo aatelismies ei lyö laimin naiskohtausta, mutta viisas aatelismies voi kyllä jättää menemättä Hänen ylhäisyytensä luokse, semminkin jos hänellä on jotakin syytä luulla että hänet kutsutaan vaan saamaan nuhteita.

— Minä olen samaa mieltä kuin Aramis, sanoi Porthos.

— Hyvät herrat, vastasi d'Artagnan, minä olen jo kerran saanut herra de Cavois'in kautta samallaisen kutsun Hänen ylhäisyydeltänsä, ja kun jätin sen noudattamatta, tapahtui minulle seuraavana päivänä suuri onnettomuus! Constance katosi; käyköön kuinka tahansa, minä menen.

— Jos se on päätöksesi, sanoi Athos, niin täytä se.

— Entäs Bastilji? kysyi Aramis.

— Pah! kyllä te minut pelastatte, vastasi d'Artagnan.

— Se on tietty, sanoivat Aramis ja Porthos yhteen ääneen ja niin erinomaisen vakavasti kuin temppu olisi ollut mitä yksinkertaisinta laatua, se on tietty että me sinut pelastamme; mutta kun meidän täytyy lähteä jo ylihuomenna, tekisit paremmin, jos et antautuisi Bastiljiin suljettavaksi.

— Tehkäämme ennemmin niin, sanoi Athos, ett'emme jätä häntä koko iltana, odottakaamme häntä palatsin luona, kukin portillansa, ja jokaisella kolme muskettisoturia takanansa; jos näemme sieltä lähtevän suljetut epäluulon alaiset vaunut, rynnätkäämme niiden kimppuun. Siitä onkin jo pitkä aika kuin olemme olleet tekemisissä kardinaalin henkivartijain kanssa, niin että herra de Tréville luulee meidät jo varmaan kuolleiksi.

— Athos, sanoi Aramis, sinä olet varmaan syntynyt kenraaliksi; mitäs sanotte tuumasta, hyvät herrat?

— Mainio! kertoivat nuoret miehet yhteen ääneen.

— No niin, sanoi Porthos, minä riennän hotelliin ilmoittamaan tovereillemme että ovat valmiina kello kahdeksan saapumaan kardinaalin palatsille; käskekää te palvelijain sill'aikaa satuloimaan hevoset.

— Vaan minullapa ei olekkaan hevosta, sanoi d'Artagnan, mutta minä menen ottamaan herra de Tréville'ltä.

— Se on tarpeetonta, sanoi Aramis, sinä saat minulta.

— Kuinkas monta sinulla onkaan? kysyi d'Artagnan.

— Kolme, vastasi Aramis hymyillen.

— Veikkoseni! sanoi Athos, sinä olet varmaan taitavin runoseppä koko Ranskassa ja Navarrassa.

— Kuuleppas, Aramis veikkoseni, sinä et kai tiedä mitä tehdä kolmella hevosella, vai kuinka? minä en ymmärrä, minkä vuoksi olet ostanutkaan kolmea hevosta.

— En tosiaan tiedäkään; kolmannen toi minulle tänä aamuna eräs livreeton palvelija, joka ei tahtonut ilmoittaa minulle, ken sen oli lähettänyt, vakuutti vaan saaneensa käskyn herraltansa...

— Tai rouvaltansa, keskeytti d'Artagnan.

— Se ei vaikuta asiaan, sanoi Aramis ... hän vakuutti saaneensa käskyn rouvaltansa, tuoda hevonen minun talliini, ilmoittamatta keltä se tuli.

— Semmoista tapahtuu vaan runoilijoille, lausui Athos painavasti.

— No niin, siinä tapauksessa tehkäämme vielä paremmin, sanoi d'Artagnan; kumpaisellako hevosella itse ratsastat, silläkö, jonka ostit, vai sillä, joka sinulle lahjoitettiin?

— Tietysti sillä, joka minulle on lahjoitettu; ymmärräthän, d'Artagnan, ett'en minä voi niin loukata...

— Tunteimatonta lahjoittajaa, jatkoi d'Artagnan.

— Tai salaperäistä lahjoittajataria, korjasi Athos.

— Ostohevosesi jää siis sinulta joutilaaksi?

— Melkeinpä.

— Oletko itse valinnut sen?

— Olen ja mitä huolellisemmasti; ratsumiehen turvallisuus on, niinkuin kyllä tiedät, melkein aina hänen hevosessansa.

— No niin! luovuta se minulle samasta hinnasta minkä itse maksoit.

— Minä aion juuri tarjota sitä sinulle, d'Artagnan veikkoseni, ja myöntää sinulle niin pitkän maksu-ajan kuin vaan tarvitset.

— Kuinka paljon se maksaa sinulle?

— Kahdeksan sataa livre'ä.

— Tässä on neljäkymmentä kaksoispistole'a, ystäväni, sanoi d'Artagnan vetäen summan taskustaan; minä tiedän sinun saavan runoistasi maksun tämmöisissä rahoissa.

— Sinä olet siis rikas? sanoi Aramis.

— Rikas, upporikas, veikkoseni.

Ja d'Artagnan helisti taskussaan jällelle jääneitä pistole'itansa.

— Lähetä satulasi muskettisoturien hotelliin, niin tuodaan hevosesi samassa kuin meidänkin.

— Hyvä; mutta kello on kohta viisi; kiiruhtakaamme.

Neljänneksen kuluttua näkyi Porthos Férou'n kadun päässä sangen pulskan espanjalaisen orhin selässä; Mousqueton seurasi häntä ratsastaen pienellä, mutta varsin somalla auvergnelaisella; Porthoksen naama loisti ilosta ja ylpeydestä.

Samaan liittoon ilmestyi toisessa päässä katua näkyviin Aramis, ratsastaen komealla englantilaisella juoksijalla; Bazin seurasi häntä kelpo raudikon selässä, taluttaen ratsastimista rajua meklempurilaista; se oli d'Artagnan'in hevonen.

Molemmat muskettisoturit kohtasivat toisensa portilla; Athos ja d'Artagnan katselivat heitä ikkunasta.

— Peijakas, sanoi Aramis, sinullapa on oivallinen ratsu, Porthos veikkoseni.

— Onpa kyllä, vastasi Porthos; tähän minulle alkujansa lähetettiin, vaikka puolison huono pila vaihtoi tämän toiseen; mutta saipa hän siitä rangaistuksen ja minä täyden korvauksen.

Nyt ilmaantuivat vuorostaan Planchet ja Grimaud näkyviin, taluttaen herrojensa ratsuja; d'Artagnan ja Athos saapuivat siihen myös, nousivat hevosensa selkään ja nyt lähtivät kaikki neljä liikkeelle: Athos hevosella, josta hän sai kiittää vaimoansa, Aramis lemmityltänsä saamalla, Porthos prokuraattorin rouvan toimittamalla ja d'Artagnan kaikkein parhaimman lemmityn, nimittäin onnettaren, lahjoittamalla.

Palvelijat seurasivat heitä.

Niinkuin Porthos oli ennakoita arvannut, teki tämä retkikunta hyvän vaikutuksen, ja jos rouva Coquenard olisi ollut näkemässä, kuinka muhkealta Porthos näytti kauniin espanjalaisen ratsunsa selässä, ei hän olisi katunut, että oli iskenyt suonta miehensä raha-arkusta.

Lähellä Louvre'a kohtasivat ystävykset herra de Tréville'n, joka palasi Saint-Germain'istä; hän toivotti onnea heille sotavaruksiensa johdosta, jolla välin muutama satanen uteliaita oli tuota

pikaa kokoutunut heidän ympärillensä.

D'Artagnan käytti tilaisuutta, puhuaksensa herra de Tréville'lle suurella punaisella sinetillä ja herttuallisella vaakunalla varustetusta kirjeestä; tuosta toisesta kirjeestä ei hän tietysti hiiskunut sanaakaan.

Herra de Tréville hyväksyi hänen päätöksensä ja vakuutti että ell'ei häntä näkyisi huomispäivänä, hän kyllä hakisi hänet käsiin mistä hyvänsä.

Samassa löi Samaritaine'n tornikello kuusi; neljä ystävästä pyysivät anteeksi että heidän muka erään kohtauksen vuoksi täytyi kiiruhtaa pois, ja ottivat jäähyväiset herra de Tréville'ltä.

Hetken aikaa ratsastettuansa täydessä nelisessä, saapuivat he Chaillot'in tielle; päivä alkoi mennä mailleen, vaunuja kulki sinne ja tänne. D'Artagnan, jota hänen ystävänsä muutamain askelten päässä pitivät silmällä, tähysteli vaunuja tarkasti, vaan ei voinut huomata mitään tuttuja kasvoja.

Vihdoin neljännestuntisen odotuksen perästä, kun jo alkoi hämärtää, näkyivät vaunut, jotka kiitivät täyttä vauhtia Sévres'tä päin; aavistus sanoi ennakoita d'Artagnan'ille että noissa vaunuissa tuli se henkilö, joka hänelle kirjeen oli lähettänyt. Nuori mies tunsu hämmästykseseen sydämensä kovasti tykyttävän. Tuota pikaa pisti vaununovesta esiin eräs naisen pää, kaksi sormea suulla, ikäänkuin vaitiolon merkiksi tai niinkuin suudelmaa heittäöksensä. D'Artagnan päästi hiljaisen huudahduksen. Tuo nainen tai paremmin näky, — sillä vaunut kiitivät ohitse pikaisesti kuin näky — oli rouva Bonacieux.

Tahtomattansa, ja huolimatta varoitusmerkistä, kannusti d'Artagnan hevosensa täyteen neliseen ja saavutti muutamilla hyppäyksillä vaunut; mutta vaunujen ikkunat olivat ummistuneet — näky oli kadonnut.

Silloin muisti d'Artagnan kehoituksen: "jos pidätte hengestänne ja niiden hengestä, jotka teitä rakastavat, elkkää osoittako vähimmälläkään liikkeellä että olette mitään nähneet."

Hän pysähtyi siis, vapisten, ei itsensä vuoksi, vaan tuon nais-raukan, joka nähtävästi oli antautunut suureen vaaraan, suodessansa hänelle tämän kohtauksen.

Vaunut jatkoivat matkaansa samalla vauhdilla, vyöryivät Pariisiin ja katosivat.

D'Artagnan, aivan masennuksissaan, oli jäänyt paikallensa eikä tiennyt mitä ajatella. Jos se oli rouva Bonacieux ja jos hän palasi Pariisiin, minkä vuoksi tämä hätäinen kohtaus, minkä vuoksi tämä pikainen silmäys, tämä heittomuisku? Jos, toisaalta, se ei ollut hän, joka oli yhtä mahdollista, sillä hämäryys saattoi helposti erehdyttää, jos se ei ollut hän, eikö tämä ollut hänen vainoamisensa alku, ja tuo nainen vaan syötti, sillä tunnettiinhan hänen rakkautensa rouva Bonacieux'ia kohtaan?

D'Artagnan'in kolme toveria lähestyivät häntä. Kaikki kolme olivat aivan selvään nähneet naisen pään vaununovessa, mutta ei kukaan heistä, paitsi Athos, tuntenut rouva Bonacieux'ia. Athos luuli muutoin häntä todellakin rouva Bonacieux'iksi, vaan koska nuo kauniit kasvot eivät sitoneet hänen huomiotaan siinä määrässä kuin d'Artagnan'in, oli hänellä aikaa havaita muutakin, ja hän luuli nähneensä vaunuissa syvemmällä toisenkin henkilön, nimittäin miehen.

— Jos asia niin on, sanoi d'Artagnan, niin veivät he häntä varmaankin toisesta vankilasta toiseen. Mutta mitä he siis mahtanevat aikoa tehdä tuolle rouva-paralle ja kuinka saan minä koskaan tavata häntä?

— Ystäväni, sanoi Athos painavasti, pane mieleesi että kuolleet ovat ainoat, joita ei enää koskaan saa kohdata maan päällä. Sinä tiedät siitä asiasta jotakin, samoin kuin minä, eikö niin? Jos siis lemmitys ei ole kuollut, jos se oli hän, minkä juuri äsken saimme nähdä, kyllä hänet saat kohdata päivänä tai toisena. Ja ehkäpä, lisäsi hän tavallisella surumielisyydellään, ehkäpä ennemmin kuin tahtoisitkaan.

Kello löi puoli kahdeksan, vaunut olivat myöhästyneet parikymmentä minuuttia määräraikaltansa. D'Artagnan'in ystävät muistuttivat häntä että hänen oli vielä saapuminen toiseen kohtaukseen, huomauttaen kumminkin samalla että vielä oli aika peräytyä.

Mutta d'Artagnan oli sekä itsepäinen että utelias. Hän oli päättänyt päätetyksensä mennä kardinaalin palatsiin kuulemaan mitä Hänen ylhäisyydellensä olisi hänelle sanomista. Ei mikään voinut järkähdyttää häntä aikomuksestaan.

Niin tultiin Saint-Honoré'n kadulle, ja Palais-Cardinal'in torilla tavattiin kävelemässä ja tovereitaan odottamassa ne kaksitoista muskettisoturia, jotka olivat sinne kutsutut tulemaan. Siellä vasta ilmoitettiin heille mistä oli kysymys.

D'Artagnan oli hyvin tunnettu kuninkaan muskettisoturien arvokkaassa miehistössä, johon tiedettiin hänenkin kerta pääsevän; häntä pidettiinkin jo ennakoita toverina. Siitäpä oli seurauksena että jokainen mielellään suostui siihen toimeen, johon heitä nyt oli pyydetty; sitä paitsi tässä oli kaikkien luulojen mukaan kysymyksenä tehdä kardinaalille ja hänen miehille joku paha tepponen, ja semmoisiin nuo kelpo herrat olivat aina valmiit.

Athos jakoi heidät kolmeen parveen, rupesi itse yhden päälliköksi, antoi toisen Aramikselle ja kolmannen Porthokselle, jonka perästä kaikki sijoittuivat vartioimaan kukin porttiansa.

D'Artagnan meni uljaasti sisään valtaporista.

Vaikka nuori mies tunsikin olevansa vankasti turvattuna, astui hän kumminkin jonkunmoisella levottomuudella portaita askeleen erällensä. Hänen käytöksensä mylady'ä kohtaan näytti sangen paljon petokselta, ja hän aavisti missä valtiollisessa yhteydessä mylady ja kardinaali olivat keskenänsä; siihen lisäksi de Wardes, jota hän oli niin pahoin pidellyt, oli Hänen ylhäisyytensä uskottuja, ja d'Artagnan tiesi että niin peljättävä kuin Hänen ylhäisyytensä olikin vihamiehillensä, hän oli hartaasti kiintynyt ystäviinsä.

— Jos de Wardes on kertonut koko meidän asiamme kardinaalille, mikä on epäilemätöntä, ja jos hän on minut tuntenut, mikä on hyvin luultavaa, voin minä pitää itseäni jo melkein tuomittuna, mieltä d'Artagnan pudistellen päätänsä. Mutta minkätähden on hän odottanut tähän päivään saakka? Se on selvä: mylady on valittanut minusta hänelle, ja tämä viimeinen rikos on täyttänyt astian yli ääriensä.

— Onneksi ovat ystäväni tuolla alhaalla, lisäsi hän, eivätkä he anna kuljettaa minua pois ilman puollustamatta minua. Mutta eihän herra de Tréville'n muskettikomppania voi yksinään taistella kardinaalia vastaan, jolla on koko Ranskan voimat hallussaan ja jonka edessä kuningatar on voimaton ja kuningas tahdoton. D'Artagnan ystäväni, sinä olet urhokas, varovainen, ja sinulla on oivallisia ominaisuuksia, mutta naiset sinun saattavat hukkaan.

Hän teki tämän surkean loppupäätöksen juuri esihuoneeseen astuessaan. Hän jätti kirjeensä vartijalle, joka saattoi hänet odotushuoneeseen ja katosi palatsin sisäsuojiin.

Tässä odotushuoneessa oli viisi tai kuusi kardinaalin henkivartijaa, jotka tuntien d'Artagnan'in ja tietäen hänen olevan saman miehen, joka oli haavoittanut Jussac'in, katselivat häntä omituisesti hymyillen.

Tuo hymyily näytti d'Artagnan'ista pahaenteiseltä; mutta kun meidän gaskonjalaisemme ei ollut arkalasta kotoisin, tai paremmin, hänen suuri ylpeytensä, mikä muutoin hänen seutulaisilleen oli ominaista, peitti näkymästä mitä hänen mielessään liikkui, jos se oli jotakin pelon tapaista, hän ojensihe ylpeästi herrojen henkivartijain edessä ja odotti käsi puuskassa, siis asemassa, josta ei puuttunut arvokkaisuutta.

Vartia palasi ja viittasi d'Artagnan'ia seuraamaan, häntä. Nuori mies luuli havainneensa että henkivartijat kuiskuttelivat keskenänsä nähdessään hänen poistuvan.

Hän kulki pitkin erästä käytävää, sitten muutaman suuren salin halki, ja tuli eräsen kirjastoon; silloin havaitsi hän olevansa erään miehen edessä, joka istui pöydän ääressä ja kirjoitti.

Vartija jätti hänet sisään ja poistui sanaakaan virkkamatta. D'Artagnan jäi seisomaan pöydän eteen ja rupesi tarkastelemaan tuota miestä.

D'Artagnan luuli alussa joutuneensa jonkun tuomarin eteen, joka tutki papereitansa, mutta hän huomasi pian että mies kirjoitti, tai paremmin korjaili, eripituisia rivejä ja luki niitä, laskien tavuja sormillansa; hän näki olevansa runoilijan edessä. Tuokion perästä runoilija sulki käsikirjoituksensa, jonka kansilehdelle oli kirjoitettu: *Mirane, viisinäytöksinen tragediia*, ja kohotti päätänsä.

D'Artagnan tunsikin hänet silloin kardinaaliksi.

XXXVIII.

Hirveä näky.

Kardinaali nojasi olkapäätänsä käsikirjoitukseen ja posken kättänsä vasten, ja katseli hetkisen nuorta miestä. Ei kellään ollut niin syvästi tutkivaa silmää kuin kardinaali Richelieu'llä, ja d'Artagnan tunsikin tuon silmäyksen virtaavan hänen suoniansa myöten niinkuin kuumeen.

Mutta hän piti hyvää ryhtiä, odottaen lakki kädessä Hänen ylhäisyytensä käskyjä, ei liian rohkeana, mutta ei myöskään liian nöyränä.

— Herra, sanoi kardinaali, oletteko d'Artagnan Béarn'esta?

— Olen, armollinen herra, vastasi nuori mies.

— On olemassa useampia d'Artagnan'in sukuhaaroja Tarbes'issa ja niillä seuduilla, sanoi kardinaali, mitä sukua te olette?

— Minä olen sen d'Artagnan'in poika, joka oli myötä uskonsodassa suuren Henrikki-kuninkaan, Hänen armollisen Majesteettinsa isän, kanssa.

— Aivan niin. Te se lähditte noin seitsemän tai kahdeksan kuukautta sitten maastanne, tullaksenne pääkaupunkiin onneanne hakemaan.

— Niin, armollinen herra.

— Te tulitte Meung'in kautta, missä teille tapahtui jokin seikka, en enää muista mitä, vaan

jotakin.

— Armollinen herra, sanoi d'Artagnan, minulle tapahtui semmoinen...

— Tarpeetonta, tarpeetonta, keskeytti kardinaali hymyllä, joka ilmoitti että hän tunsii historian yhtä hyvin kuin kertoja itse; teidät oli suositettu herra de Tréville'lle, eikö niin?

— Niin, armollinen herra; mutta juuri siinä onnettomassa Meung'in kohtauksessa...

— Kirje teiltä katosi, jatkoi Hänen ylhäisyytensä; niin, minä tiedän sen; mutta herra de Tréville on tarkka muodontuntija, joka oivaltaa ihmiset ensi näkemisestä ja hän sijoitti teidät lankonsa herra Desessarts'in komppaniaan, luvaten teille vastaisuudessa paikan muskettisoturien joukossa.

— Armollisella herralla on tarkat tiedot, sanoi d'Artagnan.

— Siitä lähtien on teille tapahtunut paljon kohtauksia: te kävelitte kerran Chartreux'in taustalla, eräänä päivänä, jolloin teidän olisi ollut parempi pysyä muualla; sitten, teitte ystävienne kanssa matkan Forges'in kylpylähteille; he pysähtyivät välille; mutta te jatkoitte matkaanne. Lyhyesti, teillä oli asiaa Englantiin.

— Armollinen herra, sanoi d'Artagnan masentuneena, minä menin...

— Metsästysretkelle Windsor'iin tai muuanne, sehän ei koske ketään. Minä tiedän sen, sentähden että minun toimenani on tietää kaikki. Palattuanne otti teitä vastaan eräs ylhäinen henkilö ja minä näen mielihyvällä että olette säilyttäneet hänen antamansa muiston.

D'Artagnan'illa oli sormessa kuningattarelta saamansa timantti ja hän käänsi pikaisesti kannan sisäänpäin; mutta liian myöhään.

— Sen jälkeisenä päivänä kävi luonanne de Cavois, jatkoi kardinaali: hän tuli pyytämään teitä tänne palatsiin; te ette noudattaneet kutsumusta, ja siinä teitte pahasti.

— Armollinen herra, minä pelkäsin joutuneeni Teidän ylhäisyytenne epäsuosioon.

— Oh; miksikä niin? senkö vuoksi että täytitte esimiestenne käskyt nerokkaammin ja rohkeammin kuin kukaan muu, senkö vuoksi olisitte joutuneet minun epäsuosiooni! Ei toki, te päinvastoin ansaitsitte minun ylistykseni! Minä rankaisen vaan tottelemattomia, enkä semmoisia kuin te, jotka tottelevat ... liiankin hyvin... Ja todistukseksi siihen, muistutelkaapa mieleenne, milloin minä kutsutin teitä luokseni ja koettakaapa muistaa, mitä teille saman päivän iltana tapahtui.

Juuri samana iltana rouva Bonacieux ryöstettiin pois. D'Artagnan'in selkää karmi ajatellessa että hän puoli tuntia takaperin oli nähnyt tuon rouva-paran ajavan ohitsensa, epäilemättä vielä saman voiman kiidättämänä, joka hänet oli kadoksiinkin saattanut.

— Vihdoin, jatkoi kardinaali, kun en ole kuullut teistä mitään vähään aikaan, tahdoin tietää mitä te toimitatte. Muutoin, te olette minulle jonkunmoisessa kiitollisuuden velassa: olettehan huomanneet, kuinka teitä on säästetty kaikissa tiloissa.

D'Artagnan kumarsi kunnioituksella.

— Tämä ei ole tapahtunut ainoastaan oikeuden ja kohtuuden vuoksi, jatkoi kardinaali, vaan myöskin erään aikomuksen tähden, joka minulla on teidän suhteenne.

D'Artagnan hämmästyi hämmästymistään.

— Minä aion esitellä teille aikeeni sinä päivänä, jolloin saitte minun ensimmäisen kutsumukseni; mutta te ette tulleet. Kaikeksi onneksi ei ole mitään kadotettu tämän viivästymisen kautta, ja nyt saatte sen kuulla. Istukaa tuohon minun eteeni, herra d'Artagnan; te olette kylliksi kelpo aatelismies ett'ei teidän ole tarvis kuunnella minua seisovillanne.

Ja kardinaali viittasi sormellansa tuolia nuorelle miehelle, joka oli niin hämmästyneenä kaikesta siitä mitä tapahtui, että hän jäi odottamaan toista viittausta, ennenkuin hän totteli.

— Te olette rohkea mies, herra d'Artagnan, jatkoi Hänen ylhäisyytensä; te olette, mikä on vielä parempi, varovainen. Minua miellyttää sellaiset miehet, joilla on sekä päätä että sydäntä; elkkää olko peloissanne, sanoi hän hymyillen; sydämmen miehillä tarkoitan minä rohkeita miehiä; mutta kun te olette niin nuori ja vast'ikään tulleet maailman pyörteeseen, on teillä voimakkaita vihollisia: ell'ette ole varoillanne, ne syöksevät teidät perikatoon.

— Valitettavasti on se epäilemättä heille hyvin helppoa, armollinen herra, vastasi nuori mies; sillä heillä on sekä voimaa että tukevia apumiehiä: minä olen sitä vastoin yksinäni!

— Niin, se on totta; mutta niin yksinänne kuin olettekin, olette jo paljon toimittaneet ja toimitatte vieläkin enemmän, sitä en epäile. Mutta kuitenkin luulen tarvitsevanne johdatusta sillä monivaiheisella matkallanne, jolle olette lähteneet; sillä ell'en erhety, olette tulleet tänne Pariisiin kunnianhimoisessa aikomuksessa päästä eteväksi mieheksi.

— Minä olen hullujen toiveiden ijässä, armollinen herra, vastasi d'Artagnan.

— Hulluja toiveita on vaan tyhmillä, herraseni, vaan te olette järkevä mies. Malttakaas, mitä arvelisitte vänrikin paikasta minun miehistössäni ja omasta komppaniasta sodan jälkeen?

— Ah, armollinen herra.

— Te otatte sen vastaan, eikö niin?

— Armollinen herra, vastasi d'Artagnan hämillänsä.

— Kuinka, kieltäydyttekö? huudahti kardinaali hämmästyneenä.

— Minä olen Hänen Majesteettinsa henkivartiostossa, armollinen herra, eikä minulla ole mitään tyytymättömyyden syytä.

— Mutta minun nähdäkseni, sanoi Hänen ylhäisyytensä, ovat minun henkivartijani myöskin Hänen Majesteettinsa henkivartijoita ja kun palvellaan ranskalaisessa miehistössä, silloin palvellaan kuningasta.

— Armollinen herra, Teidän ylhäisyytenne käsitti väärin minun sanani.

— Te tahdotte jotakin tekosyytä, eikö niin? Minä ymmärrän. No niin, tekosyyt te kyllä, saatte. Arvo-ylennys, alkava sota, minun tarjoomani tilaisuus, siinä maailmaa varten; itseänne varten taas varman suojeluksen tarve; sillä teidän on hyvä tietää, herra d'Artagnan, että minun korviini on tullut ankarointa valituksia teistä, on, näette, kerrottu että te ette käytä päiviänne ja öitänne yksinomaan kuninkaan palvelukseen.

D'Artagnan punastui.

— Muutoin, jatkoi kardinaali laskien kätensä eräälle paperikasalle, minulla on tässä koko joukko teitä koskevia papereita; mutta ennenkuin olen ryhtynyt niitä lukemaan, olen tahtonut puhutella teitä. Minä tiedän teidät lupapäätöksiseksi mieheksi, ja teidän toimintanne voisi, paremman suunnan saatuaan, tuottaa teille paljon hyvää, sen sijaan kuin se nyt voipi saattaa teidät turmioon. Miettikää siis ja tehkää päätöksenne.

— Teidän hyvyttenne, armollinen herra, saattaa minut vallan hämille, vastasi d'Artagnan, ja minä huomaan Teidän ylhäisyydessänne niin suuren hengen, että tunnen itseni maan matoseksi; mutta koska te, armollinen herra, suvaitsette minun puhua suoraan...

D'Artagnan pysähtyi.

— Puhukaa vaan.

— No niin! minä aion sanoa Teidän ylhäisyydellenne, että kaikki minun ystäväni ja toverini ovat kuninkaan muskettisoturien ja henkivartijain joukossa, ja viholliseni, käsittämättömästä sattumuksesta, ovat Teidän ylhäisyytenne väessä; täällä minä siis olisin kovin vastenmielinen ja tuolla toisella puolella katsottaisiin minua karsain silmin, jos ottaisin Teidän ylhäisyytenne tarjouksen vastaan.

— Asuuko teissä jo semmoinen ylpeys että pidätte minun tarjonneen teille vähemmän kuin mitä ansaitsette, herraseni? sanoi kardinaali halveksivasti hymyen.

— Armollinen herra, Teidän ylhäisyytenne on minua kohtaan sata kertaa liian hyvä, ja päin vastoin minä en pidä vielä toimittaneeni likimainkaan niin paljoa että ansaitsisin teidän hyvyttänne. La Rochelle'n piiritys on tulossa, armollinen herra; minä palvelen silloin Teidän ylhäisyytenne katsannon alaisena, ja jos minulla on onni käyttäytyä tässä piirityksessä semmoisella tavalla että ansaitseen Teidän armollista huomiotanne puoleeni, niin sitten! sitten on minulla ainakin joku urostoite tehtynä, jonka turvin saatan pyrkiä siihen suojelukseen, millä Teidän ylhäisyytenne nyt suvaitsee minua kunnioittaa. Joka asia vaatii aikansa, armollinen herra; ehkäpä vast'edes tulee minulle oikeus tarjota itseni lahjaksi, tällä erää minä näyttäisin myövän itseni.

— Toisin sanoen, te kieltäydytte minun palveluksestani, herra, sanoi kardinaali äänellä, jossa tuntui pahastumista mutta samalla myöskin jonkunmoista kunnioitusta; jääkää sitten omaan huostaanne ja pitäkää vihollisenne ja ystäväenne.

— Armollinen herra...

— Hyvä, hyvä, sanoi kardinaali, minä en vihastu teille; mutta ymmärrättehän että ystäviensä puollustamisessa ja heidän palkitsemisessansa on kylliksi tekemistä; vihamiehiä kohtaan ei ole mitään velvollisuuksia, ja kumminkin tahdon antaa teille yhden neuvon: olkaa hyvin varoillanne, herra d'Artagnan, sillä siitä hetkestä saakka kuin minä vedän käteni teistä, minä en tahdo maksaa teidän hengestänne äyriäkään.

— Minä koetan, armollinen herra, vastasi gaskonjalainen ylevällä suoruudella.

— Muistakaa vast'edes, jonakin hetkenä, jolloin teitä kohtaa onnettomuus, sanoi Richelieu painavasti, että minä se kerran noudatin teidät luokseni ja tein mitä voin, estääkseni sen onnettomuuden kohtaamasta teitä.

— Tapahtukoon mitä hyvänsä, sanoi d'Artagnan, pannen kätensä vasten rintaansa ja kumartaen, minä olen ikuisesti kiitollinen Teidän ylhäisyyttänne kohtaan siitä mitä te teette minulle tällä hetkellä.

— No niin, niinkuin olen teille sanonut, herra d'Artagnan, me tapaamme toisemme sodan jälkeen; minä olen pitävä teitä silmällä, sillä minä tulen sinne myös, jatkoi kardinaali, viitaten sormellansa d'Artagnan'ille erästä komeata sota-asua, johon hän oli pukeutuva, ja palattuamme, no niin! sitten toimitamme loppusuorituksen!

— Ah, armollinen herra, huudahti d'Artagnan, säästäkää minua epäsuosionne painosta; olkaa

puolueeton, armollinen herra, jos näette minun menettelevän kunnan miehen tavalla.

— Nuori mies, sanoi Richelieu, jos minä vielä kerran voin sanoa teille samaa, mitä olen sanonut teille tällä erää, lupaan sen teille sanoa.

Näissä viimeisissä Richelieu'n sanoissa tuntui kauhea epätietoisuus; se hämmästytti d'Artagnan'ia enemmän kuin mitkään uhkaukset, sillä se oli varoitus. Kardinaali tahtoi siis suojella häntä jostakin uhkaavasta vaarasta. Hän avasi suunsa, vastataksensa, mutta kardinaali viittasi ylhäisesti hänet menemään.

D'Artagnan meni; mutta ovella oli hänen rohkeutensa loppumaisillaan ja hän oli vähältä palata takaisin. Silloin tuli hänen silmiensä eteen Athoksen ankara ja vakava muoto: jos hän suostuisi kardinaalin ehdottelevaan sopimukseen, Athos ei enää ojentaisi hänelle kättänsä, vaan sysäisi hänet luotansa.

Tämä pelko pidätti häntä kääntymästä takaisin, niin suuri vaikutus on todellisesti suurella luonteella ympäristöönsä.

D'Artagnan laskeutui samoja portaita, joita hän oli noussut ja tapasi portin edessä Athoksen ja neljä muskettisoturia, jotka odottivat hänen palaamistansa ja alkoivat jo tulla levottomiksi. Yksi ainoa d'Artagnan'in sana rauhoitti heidät, ja Planchet juoksi ilmoittamaan toisille että vartioiminen oli tarpeetonta, koska hänen herransa oli tullut takaisin ehyenä ja terveenä kardinaalin palatsista.

Kun he sitten olivat palanneet Athoksen luokse, tiedustelivat Aramis ja Porthos tuon omituisen käynnin syytä; mutta d'Artagnan ei sanonut heille muuta kuin että herra de Richelieu oli käskenyt hänet luoksensa, ehdotellaksensa hänelle vänrikin paikkaa miehistössänsä ja että hän oli siitä kieltäytynyt.

— Siinä teit oikein, huudahtivat Porthos ja Aramis yhteen ääneen.

Athos oli vaipunut syvään uinailemiseen eikä virkkanut mitään. Mutta sittenkuin he olivat kahden kesken, lausui hän:

— Sinä teit niinkuin sinun tekemän piti, d'Artagnan, mutta ehkäpä teit kumminkin väärin.

D'Artagnan huoautti; sillä tuo ääni oli vastakaiku hänen sydämensä ääneen, joka sanoi että suuret onnettomuudet odottivat häntä.

Seuraava päivä kului lähtövalmistuksiin; d'Artagnan kävi herra de Tréville'n luona jäähyväisillä. Silloin luultiin vielä että muskettisoturi ja henkivartijain ero oli vaan hetkellinen, koska kuningas samana päivänä piti neuvottelun ja oli aikeissa lähteä huomispäivänä. Herra de Tréville kysyi siis vaan d'Artagnan'ilta, tarvitsiko hän hänen apuansa, mutta d'Artagnan vastasi ylheästi että hänellä oli kaikki mitä hän tarvitsi.

Yön olivat yhdessä kaikki ne herra Desessarts'in henkivartiakomppaniian ja herra de Tréville'n muskettikomppaniian miehet, jotka olivat tovereita keskenänsä. Erottaisiin muka taas yhtyäkseen niin pian kuin kohtalo sen salli. Yö oli mitä meluisinta, niinkuin kyllä saattoi arvata, sillä sellaisissa tapauksissa voidaan vaan ylenmääräisellä huolettomuudella karkoittaa ylenmääräinen alakuloisuus.

Kun aamu valkeni, erosivat ystävykset heti kuin ensimmäinen torventoitotus oli raikunut: muskettisoturit kiiruhtivat herra de Tréville'n ja henkivartijat herra Desessarts'in hotelliin. Jokainen kapteeni johdatti sitten komppaniiansa Louvre'en, jossa kuningas piti tarkastuksen.

Kuningas oli alakuloinen ja näytti sairaalta, joka vähensi hänen ryhtinsä upeutta. Häntä oli todella ruvennut vaivaamaan kuume keskellä neuvottelua. Kumminkin oli hän päättänyt lähteä jo samana iltana ja vastoin kaikkia estelyitä oli hän tahtonut pitää tarkastuksen, toivossa että tämä ponnistus karkoittaisi hänestä taudin, jonka oireet hänessä jo tuntuivat.

Kun tarkastus oli ohitse, lähtivät henkivartijat marssimaan yksin, koska muskettisoturi ei pitänyt lähteä ennen kuin kuninkaan kanssa, ja siitä sai Porthos tilaisuuden ratsastaa komeissa varuksissaan Ours'in kadulle.

Prokuraattorin rouva näki hänen ajavan ohitse uudessa asussaan ja pulskalla hevosellaan. Hän rakasti Porthosta liiaksi, voidaksensa antaa hänen mennä noin vaan; hän viittasi häntä astumaan alas hevosensa selästä ja tulemaan hänen luoksensa. Porthos oli komea kerrassaan; hänen kannuksensa helisivät, hänen haarniskansa välkkyi, hänen miekkansa hyppeli ylheästi hänen sivullansa. Tällä kertaa ei kirjureilla ollut ensinkään naurun halua, niin sotaiselta näytti Porthoksen ryhti.

Muskettisoturi vietiin herra Coquenard'in luokse, jonka pienet, harmaat silmät säihkyivät vihasta, hänen nähdessään serkkunsa noin perin uutena. Mutta yksi seikka häntä kumminkin lohdutti, se nimittäin, että yleensä arveltiin sodan tulevan tuimaksi: hän toivoi kaikessa hiljaisuudessa sydämensä pohjasta että Porthos jäisi sille tiellensä.

Porthos heitti mestari Coquenard'ille kohteliaat jäähyväiset; mestari Coquenard toivotti hänelle kaikkea onnea ja menestystä. Rouva Coquenard puolestaan ei voinut pidättää kyyneliänsä; mutta tuo suru ei saattanut ketään pahoihin luuloihin, sillä hänen tiedettiin olevan hyvin hellän sukulaisiaan kohtaan, joiden vuoksi hänellä aina oli ollut kiivasta toraa puolisonsa kanssa.

Mutta oikeat jäähyväiset tapahtuivat rouva Coquenard'in kamarissa: ja ne olivat sydäntä

särkevät.

Niin kauvan kuin prokuraattorin rouva saattoi seurata lemmittyänsä silmillään, heilutti hän nenäliinaa kurottuen ulos ikkunasta. Porthos otti kaikki nuo hellyyden osoitukset vastaan semmoisen miehen tavalla, joka on tottunut moisiin kohteliaisuuksiin. Vasta sittenkuin hän kääntyi kadunkulmasta, otti hän hattunsa ja heilautti sitä jäähyväisiksi.

Aramis puolestaan kirjoitti pitkän kirjeen. Kelle? Ei kukaan sitä tiennyt. Viereisessä kamarissa odotti Ketty, jonka piti samana iltana lähteä Tours'iin.

Athos joi pienissä kulauksissa viimeisen pullon espanjalaista viiniänsä.

Sill'aikaa d'Artagnan marssi komppaniiansa mukana. Kun hän oli joutunut Saint-Antoine'n esikaupunkiin, kääntyi hän mielihyvillään katselemaan Bastiljia; mutta kun hänen silmänsä olivat kiintyneet yksinomaisesti vaan Bastiljiin, ei hän havainnut ensinkään mylady'ä, joka istui kellertävän-valkoisen hevosen selässä ja osoitti häntä kahdelle kehnon näköiselle miehelle, jotka lähestyivät riviä saadaksensa hänet paremmin näkyviinsä. Heidän kysyvään silmäykseensä vastasi mylady merkillä että hän se oli. Sitten, varmana siitä ett'ei mitään erhetystä voinut syntyä hänen käskyjensä täyttämässä, hän kannusti hevostansa ja katosi.

Nuo molemmat miehet seurasivat sitten komppaniiaa, ja sen lähtiessä Saint-Antoine'n esikaupungista nousivat valmiiksi satuloitujen hevosten selkään, joita livreetön palvelija oli pidellyt heidän varallansa.

XXXIX.

La Rochelle'n piiritys.

La Rochelle'n piiritys oli eräs Ludvig XIII:n hallituksen suuria valtiollisia tapauksia ja kardinaalin suuria sotayrityksiä. On siis hupaista, jopa tarpeellistakin, lausua siitä muutama sana; useat tämän piirityksen yksityisseikat liittyvät sitä paitsi liian läheisesti tähän kertomukseemme, voidaksemme jättää niitä mainitsematta.

Kardinaalin valtiolliset tuumat tähän piiritykseen ryhtyessä olivat varsin laajat. Esittäkäämme ne ensiksi ja siirrykäämme sitten niihin erikoistuumiin, joilla oli kenties yhtä suuri vaikutus Hänen ylhäisyytensä toimintaan kuin noilla edellisilläkin.

Niistä tärkeistä kaupungeista, joita Henrikki IV oli lahjoittanut hugenoteille turvapaikoiksi, oli jällellä enää La Rochelle. Oli siis asia hävittää tuo kalvinilaisuuden viimeinen varustus, tuo vaarallinen hapantaikina, johon alinomaa sekoittui kotimaisen kapinan tai ulkomaisen sodan käyttöä.

Tyytymättömiä espanjalaisia, englantilaisia, italialaisia, seikkailijoita, kaikista kansallisuuksista, onneaan etsiviä sotamiehiä, kaiken karvaisia, kiiruhti ensi kutsulla protestanttien lippujen juureen, järjestyen laajaksi liittokunnaksi, jonka haarat sopivissa tiloissa hajaantuivat joka paikkaan yli koko Euroopan.

La Rochelle, jonka tärkeys oli yhä kasvanut muiden kalvinilaisten kaupunkien hävityksestä, oli siis riitojen ja kunnianhimoisten aikeiden pesäpaikkana. Vielä enemmän, sen satama oli viimeinen portti, mikä vielä oli avoinna englantilaisille Ranskan kuningaskuntaan; sulkiessaan sen tuolta ikiviholliseltamme Englannilta, kardinaali täytti Johanna d'Arc'in ja Guise'n herttuan alkaman työn.

Niinpä Bassompierre, joka oli samalla protestantti ja katolilainen, protestantti vakuutukseltaan vaan katolilainen Pyhän Hengen ritariston jäsenenä, Bassompierre, joka oli saksalainen syntyjään vaan ranskalainen sydämmeltään, Bassompierre, vihdoin, jolla oli erityinen päällikkyys La Rochelle'n piirityksessä, sanoikin kerta, taistelllessaan muiden suurten herrojen etunenässä, yhtä hyvien protestanttien kuin hän itse:

— Saattepa nähdä, hyvät herrat, että me teemme niin tyhmästi että valloitamme La Rochelle'n!

Ja Bassompierre oli oikeassa: Ré'n saaren pommitus ennusti Sevegnien vainoa; La Rochelle'n valloitus oli esipuhe Nantes'in ediktiin.

Mutta niinkuin jo sanoimme, tuon tasoittelevan ja muodostelevan ministerin tuumien ohella, jotka kuuluvat historian alalle, on ajankuvailijan pakko ottaa käsiteltäviksi myöskin rakastuneen miehen ja lemmenkateisen kilpailijan pienet tarkoitukset.

Richelieu, niinkuin jokainen tietää, oli rakastunut kuningattareen: mutta oliko tuolla hänen rakkaudellansa vaan pelkkä valtiollinen tarkoituspäätä, vai oliko se aivan luonnollisesti noita syviä tunteita, joita Itävallan Anna herätti kaikissa, jotka häntä ympäröivät; sitä emme voi ratkaista; mutta oli miten oli, lukija on jo tämän kertomuksen kehittymisessä voinut havaita Buckingham'in saaneen hänestä voiton ja parissa kolmessa kohdassa, erittäinkin tuossa timanttikoriste-jutussa saanut nähdä, että Buckingham kolmen muskettisoturien alttiuden ja d'Artagnan'in rohkeuden

avulla oli julmasti pettänyt kardinaalin toiveita.

Richelieu'n oli nyt siis sekä vapauttaminen Ranskanmaa vihollisista että kostaminen kilpailijallensa; sitä paitsi oli tuo kosto saatava suureksi ja loistavaksi sekä sen miehen arvoiseksi, jolla oli taisteluaseena kokonaisen valtakunnan voimat.

Richelieu tiesi että hän, taistellessaan Englantia vastaan, taisteli Buckingham'ia vastaan, että hän riemuitessaan edellisestä voitosta, riemuitsi myöskin jälkimäisestä, sanalla sanoen, että hän masentaessaan Englantia Euroopan silmissä, masensi Buckingham'ia kuningattaren silmissä.

Buckingham taas puolestaan, vaikka Englannin kunnia kyllä oli hänen näennäisenä tarkoituksenaan, oli samojen vaikuttimien alaisena kuin kardinaalikin; hänelläkin oli erityinen kostontuuma perille ajettavana; ei hän millään varjolla voinut palata Ranskaan lähettiläänä; hän tahtoi siis palata sinne valloittajana.

Siitä seuraa että todellinen voiton esine tässä pelissä, johon kaksi mahtavaa valtakuntaa oli ryhtynyt kahden rakastuneen miehen hyväksi, oli vaan pelkkä hellä silmäys Itävallan Annalta.

Ensimmäinen etu oli ollut Buckingham'in puolella: odottamatta tulleena Ré'n saaren läheisyyteen yhdeksälläkymmenellä laivalla ja noin kahdenkymmenen tuhannen miehen kanssa, oli hän käynyt kreivi Toirac'in kimppeen, joka kuninkaan puolesta oli saaren päällikkönä, ja verisen taistelun jälkeen noussut maalle.

Mainitkaamme ohimennen että parooni Chantal oli tässä taistelussa kaatunut. Hän jätti orvoksi pienen kahdeksantoista kuukautisen tyttären.

Tuosta pienestä tytöstä tuli sittemmin rouva de Sevigné.

Kreivi de Toirac vetäytyi varustusväkineen Saint-Martin'in linnoitukseen ja ahtoi satakunnan miestä pieneen La Prée-nimiseen linnaan.

Tämä tapaus oli kiiruhtanut kardinaalin päätöstä; ja odottaessaan että kuningas ja hän voisi ottaa ylipäällikkyyden La Rochelle'n piirityksessä, joka jo oli päätetty asia, oli hän lähettänyt *monsieur*'in johtamaan ensimmäisiä piiritystoimia ja siirtänyt sotapaikalle kaikki joukot, mitkä suinkin olivat hänen käytettävissään.

Tuohon osastoon, joka noin lähetettiin etujoukkona, ystävämme d'Artagnan'kin kuului.

Kuningas, niinkuin jo olemme maininneet, oli lähtevä sinne heti neuvoskunnan kokouksen perästä; mutta tullessaan tuosta kokouksesta, kesäkuun 23 päivänä, tunsu hän saaneensa kuumeen; hän oli kumminkin tahtonut lähteä matkalle, vaan kun hänen tilansa huononi, oli hänen pakko pysähtyä Villeroi'han.

Mutta mihin kuningas pysähtyi, siihen pysähtyivät myöskin muskettisoturit; tästä seurasi että d'Artagnan, joka oli vaan henkivartijaväessä, näki joutuneensa, ainakin hetkeksi, erilleen ystävistensä Athoksesta, Porthoksesta ja Aramiksesta; tämä ero, joka nyt oli hänelle vaan ikävä, olisi varmaankin herättänyt hänessä todellista levottomuutta, jos hän olisi voinut arvata mitkä vaarat häntä uhkasivat joka puolelta.

Hän tuli kumminkin ilman mitään kohtauksia La Rochelle'n leirille syyskuun 10 päivän tienoissa v. 1627.

Kaikki oli samassa tilassa: herttua ja hänen englantilaisensa, Ré'n saaren valtaherrat, jatkoivat Saint-Martin'in linnoituksen piirittämistä, vaan ilman menestyksettä, ja vihollisuudet La Rochelle'a vastaan olivat alkaneet pari kolme päivää takaperin sen varustuksen johdosta, minkä Angoulême'n herttua oli rakennuttanut aivan lähelle kaupunkia.

Herra Desessarts'in komennon alaiset henkivartijat olivat sijoitetut Minimes'iin.

Mutta niinkuin jo tiedämme, oli d'Artagnan varsin vähän seurustellut komppaniia-toveriensa kanssa, hänen kunnianhimoisen mielensä kun paloi päästä muskettisoturien joukkoon; hän oli nyt siis yksinään, omien mietteidensä valtaan jätettynä.

Ja nuo mietteet eivät olleetkaan varsin iloisia: kaksi vuotta taaksepäin hän oli tullut Pariisiin, tällä ajalla oli hän sekoittunut valtiollisiin asioihin ja hänen yksityiset pyrintönsä rakkauden ja onnen saavuttamiseen olivat menestyneet huononpuolisesti.

Mitä hänen rakkaus-asioihinsa tulee, ainoa nainen, joka häntä oli lempinyt, oli rouva Bonacieux, ja hän oli kadonnut teille tietämättömille.

Mitä taas hänen onneensa tulee, oli hän kaikessa vähäpätöisyydessään saanut viholliseksensa kardinaalin, toisin sanoen, miehen, jonka edessä valtakunnan ylhäisimmät, kuninkaasta alkaen, vapisivat.

Tuo mies saattoi hänet musertaa, eikä kumminkaan ollut sitä tehnyt; vaan siinä säästämisespä huomasikin d'Artagnan'in terävä äly aukon, josta paremman tulevaisuuden päivä pilkoitti.

Mutta sitä paitsi oli hän hankkinut itselleen toisenkin vihollisen, jota hän tosin piti vähemmän peljättävänä, vaan josta hänen vaistinsa kumminkin sanoi ett'ei se ollut aivan kokonaan halveksittava. Se vihollinen oli mylady.

Toisaalta oli hän sitä vastoin kuningattaren suosiossa ja suojeluksessa, mutta kuningattaren suosio oli niinä aikoina vaan yhä lisäsyynä vainoomisiin; ja hänen suojeluksensa taas oli, niinkuin

kyllä tiedetään, hyvin huonoksi turvaksi: muistettakoon vaan Chalais'ia ja rouva Bonacieux'ia.

Ainoa, mitä hän oikeastaan oli kaiken kaikkiaan voittanut, oli siis tuo viiden tai kuuden tuhannen livre'n veroiseksi arvattu timantti, mikä hänellä oli sormessaan; ja jos oletetaan että d'Artagnan kunnianhimoisissa aikomuksissaan tahtoi säilyttää sen, voidaksensa kerta tilaisuuden tullessa näyttää sitä kuningattarelle tuntomerkinä, ei tuo timantti nyt, kun hän ei voinut luopua siitä, ollut hänelle suurempi-arvoinen kuin kivet joita hän polki jaloillaan.

Sanomme: kivet, joita hän polki jaloillaan, sillä d'Artagnan ajatteli kaikkia näitä mietteitensä kävellessään yksinään erästä kaunista kapeata tietä myöten, joka vei leiristä Angoutin'in kylään; nämä mietteet olivat saattaneet häntä menemään kauvemaksi kuin hän oikeastaan oli aikonut, ja päivä alkoi mennä mailleen, kun hän laskeutuvan auringon valossa luuli näkevänsä musketin piipun kiiltävän eräässä pensastossa.

D'Artagnan'illa oli nopea silmä ja vilkas ajatuksen juoksu; hän älysi heti ett'ei musketti ollut joutunut sinne itsestään ja että sen pitelijä ei varmaankaan ystävällisissä aikomuksissa ollut kätkeytynyt pensaston taakse. Hän päätti siis lähteä pakoon, mutta silloin huomasi hän toisella puolella tietä erään kiven takana toisen musketin piipun.

Tässä oli nähtävästi väijytys.

Nuori mies loi silmäyksen ensimmäiseen muskettiin ja näki jonkunmoisella levottomuudella sen suuntautuvan häntä kohden, mutta kun hän huomasi musketin suun herkeevän liikkumattomaksi, heittäytyi hän suin päin maahan. Samassa silmänräpäyksessä pamahti laukaus ja hän kuuli luodin vingahtavan ylitsensä.

Tässä ei ollut aikaa vitkastella; d'Artagnan oli yhdessä hyppäyksessä jaloillaan; samassa tuokiassa sinkoili kiven muruja siitä paikasta, missä hän oli maannut, — toisen musketin luoti oli näet siihen sattunut.

D'Artagnan ei ollut noita turhanpäiväisesti urhoollisia miehiä, jotka syöksevät päättömästi kuolemaa kohden vaan sen vuoksi että heistä sitten sanottaisiin ett'eivät he peräytyneet askeltakaan; tässä ei sitäpaitsi ollutkaan urhoollisuus kysymyksessä: d'Artagnan oli näet joutunut väijyjäin käsiin.

— Jos he ampuvat vielä kolmannen laukauksen, olen minä kuoleman oma.

Ja silloin lähti hän kypälämäkeen, paeten leiriä kohden sillä nopeudella, mikä oli ominaista hänen maamiehillensä, jotka olivat kuuluisia ripeydestään, mutta vaikka hän juoksi kyllä kovasti, oli ensimmäinen ampuja ennättänyt kuitenkin saada uuden panoksen muskettiin; hän ampui nyt toisen laukauksen, joka tällä kertaa oli niin hyvin tähdätty että luoti lävisti d'Artagnan'in lakin ja lennätti sen kymmenkunnan askelta hänestä.

Mutta kun d'Artagnan'illa ei ollut toista lakkia, sieppasi hän sen juostessaan mukaansa ja tuli hyvin hengästyneenä ja kalpeana majapaikkaansa, jossa hän heittäytyi istumaan sanaakaan virkkamatta ja rupesi asiaa ajattelemaan.

Tähän tapaukseen saattoi olla kolme syytä.

Ensimmäinen ja luonnollisin: se saattoi olla rochellelaisten väijytys, heillä kun kaiketi ei ollut mitään sitä vastaan että edes joku Hänen Majesteettinsa henkivartija saisi surmansa, koska heillä siten olisi yksi vihollinen vähemmän ja tuolla vihollisella saattoi ehkä olla vankka kukkaro taskussa.

Toiseksi saattoi se olla hyvä muistutus herra kardinaalilta. Muistetaan, kuinka d'Artagnan juuri samaan aikaan kuin hän oli huomannut musketin piipun kiiltävän pensastossa, oli kummastellut kardinaalin pitkämielisyyttä.

Mutta d'Artagnan pudisti päätänsä. Kun oli kysymys henkilöistä, joita vastaan kardinaalin tarvitsi vaan ojentaa kätensä, hän harvoin käytti tuollaisia keinoja.

Kolmanneksi saattoi se olla mylady'n kosto.

Tämä luulo oli uskottavampi.

Turhaan koki hän muistutella mieleensä salamuraajan pukua tai kasvoja; hän oli poistunut heistä niin kiiruusti ett'ei hänelle ollut jäänyt aikaa mihinkään semmoisiin havainnoihin.

— Ah, minun rakkaat ystäväni! mutisi d'Artagnan, missä olette? Kuinka suuresti kaipaamme teitä!

D'Artagnan'illa oli levoton yö. Kolme neljä kertaa hypähti hän ylös vuoteeltaan, luullen että joku lähestyi häntä iskeäksensä puukon hänen rintaansa. Mutta vihdoin päivä valkeni, eikä pimeys ollut tuottanut hänelle mitään onnettomuutta.

Mutta d'Artagnan oli siinä varmassa luulossa ett'ei yritys sillensä jäisi.

Koko päivän pysyi hän majapaikassansa; hän oli pitävinään huonoa säätä siihen syynä.

Kello yhdeksän ylihuomenna rumputettiin kenttämarsiin. Orleans'in herttua tarkasteli joukot. Henkivartijat kiiruhtivat aseihin; d'Artagnan sijoittui paikallensa riviin toveriensa joukkoon.

Monsieur ratsasti rintaman eteen, jonka perästä kaikki korkeammat upseerit lähestyivät häntä tervehtimään, niiden joukossa myöskin henkivartijain kapteeni Desessarts niinkuin kaikki muut.

Hetkisen perästä luuli d'Artagnan huomaavansa että herra Desessarts viittasi häntä lähestymään; peljäten pettyneensä odotti hän uutta viittausta esimieheltänsä; kun viittaus uusittiin, jätti hän rivinsä ja astui esiin saamaan käskyjä.

— *Monsieur* kysyy miehiä, jotka vapaaehtoisesti ottaisivat lähteäksensä vaaralliselle asialle; sen suorittajat saavat paljon kunniaa, ja minä viittasin teille, että pitäisitte itseänne valmiina.

— Kiitoksia, herra kapteeni, vastasi d'Artagnan, joka ei parempaa pyytänyt kuin päästä osoittamaan kuntoansa ylipäällikön silmien edessä.

Todella olivatkin rochellelaiset yöllä tehneet hyökkäyksen ja valloittaneet takaisin erään varustuksen, jonka kuninkaallinen armeija kaksi päivää ennen oli heiltä anastanut; nyt oli asia tehdä rohkea tiedustusmatka, että saataisiin selville kuinka vihollinen suojeli varustusta.

Sentähden *monsieur* hetkisen perästä korotti äänensä ja lausui:

— Siihen toimeen tarvitsen kolme tai neljä vapaaehtoista ja niitä johtamaan luotettavan miehen.

— Mitä viimeainittuun tulee, se on minulla tässä käsillä, armollinen herra, sanoi kapteeni Desessarts, osoittaen d'Artagnan'ia, ja mitä noihin kolmeen tai neljään vapaaehtoiseen tulee, armollisen herran tarvitsee vaan lausua julki aikeensa, niin ei tarjokkaista ole puutetta.

— Neljä urhokasta miestä kanssani kuolemaan! huusi d'Artagnan kohottaen miekkansa.

Kaksi hänen henkivartijatoveriansa kiiruhti heti esiin, ja kun siihen lisäksi vielä yhtyi kaksi sotamiestä, oli luku täysi. D'Artagnan sen vuoksi viittasi toiset tarjokkaat takaisin, koska hän ei tahtonut tehdä väärin ensiksi saapuneille.

Ei tiedetty, olivatko rochellelaiset anastettuansa varustuksen, jättäneet sen, vai olivatko he jättäneet sinne suojelusväkeä; täytyi siis pyrkiä niin lähelle varustusta että seikasta saataisiin tarkka tieto.

D'Artagnan lähti neljän seuralaisensa kanssa kulkemaan pitkin juoksuhaudaa; kaksi henkivartijaa kulki hänen rinnallansa ja sotamiehet jälessä.

Sillä tavoin saapuivat he juoksuhaudan penkereen suojassa noin sadan askeleen päähän varustuksesta. Siellä havaitsi d'Artagnan kääntyessään taaksepäin että molemmat sotamiehet olivat kadonneet.

Hän luuli ensin että he olivat pelosta jättäytyneet jälkeen, ja jatkoi kulkuansa.

Vihdoin olivat he vaan enää noin kuudenkymmenen askeleen päässä varustuksesta.

Ei ketään näkynyt; varustus näytti autiolta.

Nuo kolme henkensäkaupittelijaa neuvottelivat silloin keskenään, menisivätkö vielä eteenpäin, kun yht'äkkiä savupilvi tuprahti varustuksesta ja tusina luoteja vingahti d'Artagnan'in ja hänen tovereidensa ympärillä.

Enempää ei tarvittu tietää: varustus oli suojeltu; pitempi viipyminen tällä vaarallisella paikalla olisi ollut hyödytön varomattomuus. D'Artagnan ja molemmat toiset henkivartijat käänsivät selkensä ja rupesivat peräytymään tavalla joka näytti pa'olta.

Kun he olivat joutuneet juoksuhaudan kulmaan, jonka takana heillä oli suoja luotituiskulta, kaatui toinen henkivartija; luoti oli sattunut häntä rintaan; toinen, joka jäi vahingoittumatta, jatkoi juoksuansa leiriin päin.

D'Artagnan ei tahtonut paikalla jättää toveriansa; hän kyyristyi nostaaksensa häntä ylös ja auttaaksensa häntä pääsemään parempaan suojaan, mutta samassa silmänräpäyksessä pamahti kaksi laukausta; toinen luoti mursi tuon jo haavoittuneen henkivartijan pääkallon ja toinen litistyi kalliota vasten, pyyhkäistyänsä parin tuuman päässä d'Artagnan'in ohitse.

Nuori mies kääntyi nopeasti taaksepäin, sillä tämä hyökkäys ei voinut tulla varustuksesta, joka oli jäänyt juoksuhaudan kulman taakse. Hänen mieleensä juolahti nuo kaksi sotamiestä, jotka olivat hänet hyljänneet ja hän muisti silloin myöskin eilispäiväiset murhaajat. Hän päätti tällä kertaa ottaa täyden selon siitä, mitä hänen oli asiasta ajatteleminen, ja hän kaatui toverinsa ruumiin päälle, ollen kuolevinansa.

Heti näki hän kaksi päätä kohoavan erään hyljätyn ulko-varustuksen takaa, noin kolmenkymmenen askeleen päässä siitä. D'Artagnan ei ollutkaan pettynyt; siinä olivat nuo molemmat sotamiehet. Nuo miehet olivat seuranneet häntä vaan murhataksensa hänet, toivossa että nuoren miehen kuolema joutuisi vihollisten niskoille.

Mutta kun hän saattoi olla vaan haavoitettu ja siinä tapauksessa ilmoittaa heidän rikoksensa, tulivat he esiin, lopettaaksensa hänet. Onneksi antoivat he d'Artagnan'in kavaluuden pettää itsensä ja heittivät pyssyinsä täyttämättä uudella panoksella.

Kun he olivat kymmenen askeleen päässä d'Artagnan'ista, nousi hän pystyyn ja hyppäsi heitä vastaan miekka kädessä.

Murhaajat ymmärsivät että jos he pakenisivat leiriin päin ennenkuin olivat saaneet hänet hengiltä, vetäisi hän heidät syytökseen. Toinen tarttui pyssyinsä piippuun käyttäeksensä asettansa nuijana; hän suuntasi hirvittävän iskun d'Artagnan'ia kohden, mutta d'Artagnan väisti sen

viskautumalla syrjään, vaan sen liikkeen kautta toimitti hän tien auki roistolle, joka syöksähti varustukseen päin. Mutta kun rochellelaiset, jotka sitä vartioivat, eivät tienneet missä aikomuksessa tuo mies tuli heitä kohden, ampuivat he häntä, ja hän kaatui, saatuaan luodin olkapäähänsä.

Sillä välin oli d'Artagnan hyökännyt toisen sotamiehen kimppuun ja ruvennut ahdistelemaan häntä miekallansa. Taistelu ei ollut pitkä; tuolla kurjalla heittiöllä oli vaan särkynyt musketti puollustus-aseena. D'Artagnan'in miekka luiskahti tuon vahingottoman aseensa kyljestä murhaajan reiteen, ja hän kaatui samassa. D'Artagnan ojensi miekan kärjen hänen kurkkuunsa vasten.

— Elkää tappako minua! huusi roisto; armoa, armoa, upseerini, niin ilmaisen teille kaikki.

— Ansaitseeko sitten salaisuutesi että lahjoitan sinulle henkesi? kysyi nuori mies vetäen käsivarttansa taakse päin.

— Ansaitsee, jos pidätte elämällä olevan mitään arvoa, sille, joka niinkuin te, on kahdenkymmenen vuotias, kaunis ja urhoollinen ja sen vuoksi voi saavuttaa kaikki.

— Konna! ärjäsi d'Artagnan, sano suoraan ja pian, ken on antanut sinulle toimeksi murhata minut?

— Eräs nainen, jota minä en tunne, vaan jota nimitettiin mylady'ksi.

— Mutta jos sinä et tunne naista, kuinka tiedät sitten hänen nimensä?

— Toverini tunsu hänet ja nimitti häntä niin; hän sopikin asiasta toverini kanssa eikä minun. Hänellä on, taskussaan tuolta naiselta kirje, joka varmaankin olisi hyvin tärkeä teille, sen mukaan mitä kuulin sanottavan.

— Mutta kuinka saatoit sinä ruveta osalliseksi tähän väijytykseen?

— Hän ehdotteli että me molemmat yhdessä suorittaisimme asian, ja minä suostuin.

— Ja kuinka paljon maksoi hän teille tuosta kauniista toimesta?

— Sata louisdor'ia.

— Hyvä, sanoi nuori mies hymyillen, hän pitää minua siis jonkun arvoisena. Sata louisdor'ia on jommoinenkin summa kahdelle tuollaiselle lurjukselle kuin te olette. Enkäpä ihmettelekkään että suostuit tuumaan, ja minä annan sinulle armon, vaan yhdellä ehdolla.

— Millä sitten? kysyi sotamies levottomasti, havaitessaan ettei kaikki ollut vielä lopussa.

— Että menet ottamaan kirjeen toverisi taskusta.

— Mutta, huudahti roisto, sehän on toinen tapa ottaa minut hengiltä; kuinka tahdottekaan että menisin ottamaan kirjeen keskellä luotituiskua?

— Sinun täytyy mennä, muutoin, sen vannon, saat surmasi minun kädestäni.

— Armoa, herra kulta, armoa sen nuoren naisen nimessä, jota te rakastatte ja jonka kai luulette kuolleeksi, vaan joka ei ole kuollut! huudahti roisto langeten polvilleen ja nojaten kädellään maahan, sillä hänen voimansa alkoivat vähetä verenvuodon tähden.

— Ja kuinka sinä tiedät että on olemassa nuori nainen, jota minä rakastan ja jonka olen luullut kuolleeksi? kysyi d'Artagnan.

— Sen minä tiedän kirjeestä, joka on toverini taskussa.

— No sittenhän kaiketi pitäisi sinun ymmärtää että minun täytyy saada tuo kirje käsiini, sanoi d'Artagnan. Siis ei mitään viivyttelystä eikä empimistä, vaan laita luusi kohta matkalle, sillä niin vastenmielistä kuin minulle onkin ruveta toistamiseen tahraamaan miekkaani tuommoisen konnan verellä, vannon kunniallisen nimeni kautta että...

Näin sanoen teki d'Artagnan niin uhkaavan liikkeen, että haavoitettu nousi jaloilleen.

— Elkää, elkää! huudahti hän saaden rohkeutta kauhistuksestansa, minä menen, minä menen...

D'Artagnan otti sotamiehen musketin ja ajoi häntä edellensä tuon kaatuneen toverin luokse, pistellen häntä miekkansa kärjellä.

Hirmuista oli nähdä, kuinka tuo onneton, jättäen kulkiessansa pitkän verijäljen, ja lähestyvän kuoleman pelosta kelmeänä, koetti huomaamattomana päästä vetäytymään rikstoverinsa ruumiin luokse, joka oli parinkymmenen askeleen päässä siitä.

Kauhistus kuvautui elävästi hänen kasvoilleensa, joita kylmä tuskanhiki peitti; d'Artagnan'ia rupesi sääliittämään ja hän, ylenkatseellisesti silmäten häntä, lausui:

— No niin, minä näytän sinulle, mikä ero on kunnan miehen ja sinun laisesi pelkurin raukan välillä. Jää tähän, niin minä menen itse.

— Joutuisin askelin, tähytävin silmin, pitäen varalla kaikkia vihollisen liikkeitä, käyttäen kaikkia maanluonteen etuja, onnistui d'Artagnan'in päästä kaatuneen sotamiehen luokse.

Oli kaksi keinoa tarkoituksen saavuttamiseksi: kopeloida häntä paikallansa tai kantaa hänet pois,

käyttämällä kilpenä hänen ruumistansa, ja tarkastella hänet juoksuhaudassa.

D'Artagnan valitsi jälkimäisen keinon ja otti murhaajan selkäänsä samalla kuin vihollinen tähtäsi ja ampui.

Vähäinen täräys, joka syntyi siitä että kolme luotia syhähti murhaajan ruumiiseen, viimeinen huudahdus ja kuolontempaus, ne vakuuttivat d'Artagnan'ille että sama, joka oli tahtonut murhata hänet, oli pelastanut hänen henkensä.

D'Artagnan palasi juoksuhautaan ja heitti ruumiin haavoitetun viereen, joka oli yhtä kalpea kuin ruumiskin.

Heti kohta alotti hän omaisuuden tarkastuksen ja löysi nahkaisen lompakon, kukkaron, jossa oli rahaa, varmaankin juuri osa siitä summasta minkä murhaaja oli saanut palkaksensa, pikari ja pelikuutiot, — siinä kaikki vainajan jälkeenjättämä perintö.

Pikarin ja kuutiot jätti hän mihin ne putosivat maahan, heitti kukkaron haavoitetulle ja avasi kiihkeästi lompakon.

Muutamain arvottomain paperein seasta löysi hän seuraavan kirjeen, jota hän henkensä kaupalla oli lähtenyt noutamaan:

"Koska olette häipyneet naisen jäliltä ja koska hän nyt on hyvässä turvassa siinä luostarissa jonne teidän ei olisi koskaan pitänyt päästää häntä menemään, koettakaa ainakin ettei mies pääse teidän kynsistänne; ell'ette sitä tee, tietäkää että saatte kalliisti maksaa ne sata louisdor'ia jotka olette minulta saaneet."

Ei mitään nimikirjoitusta. Kumminkin näkyi päivän selvästi että kirje oli mylady'ltä. Hän säilytti sen siis todistuskappaleena ja, ollen hyvässä suojassa juoksuhaudan kulman takana, rupesi kuulustelemaan haavoitettua. Tämä tunnusti että hän yhdessä toverinsa kanssa, tuon saman, joka vast'ikään oli saanut surmansa, oli ottanut ryöstääksensä pois erään nuoren naisen, joka oli tulossa Pariisiin La Villette'n tulliportin kautta, vaan että he olivat sattuneet viivähtämään eräässä kapakassa ja tulleet määräraikalle kymmenen minuuttia myöhemmin kuin vaunut.

— Mitä olisitte tehneet naiselle? kysyi d'Artagnan tuskan vallassa.

— Olisimme vieneet hänet Place-Royal'in hotelliin, sanoi haavoitettu.

— Aivan niin, mutisi d'Artagnan, juuri mylady'n itsensä luokse.

Silloin havaitsi nuori mies vapistuksella, mikä hirveä kostonhimo ajoi tuota naista syöksemään turmioon sekä hänet että sen, joka häntä rakasti, ja kuinka tarkoin tuo nainen tunsu mitä hovissa tapahtui, koskapa hän oli kaikkien asioiden perillä. Epäilemättä oli hänellä nuo tiedot kardinaalilta.

Mutta sitä vastoin havaitsi hän myös todellisella ilolla että kuningatar oli vihdoin saanut selville sen vankeuden, johon rouva Bonacieux-parka oli alttiutensa tähden joutunut, ja että hän oli saanut hänet sieltä pelastetuksi. Nyt selveni hänelle myöskin se kirje, minkä hän oli saanut rouva Bonacieux'iltä ja samalla myös oli varmaa että rouva Bonacieux todellakin oli kiittänyt ohitse Chaillot'in tiellä, eikä ollut mikään harhanäkö, joksi hän sitä ensin oli luullut.

Nyt oli mahdollista löytää rouva Bonacieux, niinkuin Athos oli ennustanut, sillä luostariin ei ollut mikään mahdoton päästä.

Tämä ajatus hellytti hänen sydämensä. Hän kääntyi haavoitetun puoleen, joka tuskallisesti oli seurannut kaikkia hänen muotonsa eleitä, ja sanoi, ojentaen hänelle kätensä:

— No niin, minä en tahdo sinua näin hyljätä. Nojaa minua vasten, niin palaamme takaisin leiriin.

— Kyllä, sanoi haavoitettu, jonka oli vaikea uskoa tuommoista jalomielisyyttä, mutta ei suinkaan teillä liene aikomus hirtättää minua?

— Sinulla on kunniasanani, lausui hän, ja toistamiseen lahjoitan minä sinulle henkesi.

Haavoitettu lankesi polvilleen ja suuteli pelastajansa jalkoja, mutta d'Artagnan, jolla ei enää ollut mitään syytä viipyä niin lähellä vihollista, keskeytti itse nämä kiitollisuuden purkaukset.

Henkivartija, joka ensi laukauksen perästä oli palannut leiriin, oli siellä kertonut neljän toverinsa kaatuneen. Oltiin sen vuoksi sekä hämmästyksissään että iloissaan, kun nähtiin nuoren miehen palaavan ehyenä ja terveenä.

D'Artagnan selitti toverinsa saaneen miekanpiston muka vihollisten hyökkäyksessä. Hän kertoi kuinka toinen sotamies oli kaatunut ja missä vaarassa hän oli ollut. Tuo kertomus hankki hänelle miehistöltä suuria ylistyksiä. Koko sotaväki kertoi kaiken päivää tuosta urostyöstä ja *monsieur* kutsutti hänet eteensä ja onnitteli häntä.

Kun muutoin jokainen kelpo työ tuopi mukanansa palkinnon, toi d'Artagnan'inkin teko hänelle sen mielenrauhan, jonka hän oli kadottanut. Nuori mies luuli voivansa olla rauhassa nyt kun hänen kahdesta vainoojastaan toinen oli saanut surmansa ja toinen liittynyt häneen kiitollisuuden tunteilla.

Tuo rauha osoitti ett'ei d'Artagnan vielä oikein tuntenut mylady'ä.

XL.

Anjou-viini.

Sittenkuin melkein toivottomia tietoja oli jonkun aikaa kulkenut kuninkaan tilasta, alkoi parantumisen sanomia levitä leiriin; ja kun hän oli hyvin kiireissään itse päästä piiritykseen, sanottiin että niin pian kuin hän vaan saattoi nousta hevosen selkään, hän lähtisi matkalle.

Sillä välin *monsieur*, joka tiesi että hän kohdakkoin saisi jättää ylipäällikkyyden joko herttua Angoulême'lle, Bassompierre'lle tai Schomberg'ille, jotka sitä kilvoittelivat, ei tehnyt juuri sanottavasti mitään; hän kulutti aikaa vaan tiedustusretkiin eikä uskaltanut ryhtyä mihinkään tehokkaampaan toimeen englantilaisten karkoittamiseksi Ré'n saarelta, josta ne myötäänsä piirittivät Saint-Martin'in linnoitusta ja La Prée'n varustusta, kun ranskalaiset vuorostaan piirittivät La Rochelle'a.

D'Artagnan oli, niinkuin sanoimme, tullut levolliseksi, niinkuin ainakin vaaran mentyä ohitse. Nyt häntä huoletti vaan yksi seikka, se nimittäin, ett'ei hän saanut mitään tietoja ystäviltänsä.

Mutta eräänä aamuna selkeni hänelle kaikki seuraavasta kirjeestä, joka oli lähetetty Villeroi'sta:

"Herra d'Artagnan!

Herrat Athos, Porthos ja Aramis, vietettyään erään iloisen hetken minun ravintolassani, vallattomuudessaan pitivät semmoista meteliä että linnanvouti, joka on sangen ankara mies, panetti heidät muutamiksi päiviksi arestiin. Mutta minä tahdon kumminkin täyttää heidän käskynsä ja lähettää teille kaksitoista pulloa Anjou-viiniäni, jota he pitävät suuressa arvossa; he toivovat että te juotte heidän maljansa tällä heidän mieliviinillänsä.

Minä olen nyt täyttänyt heidän pyyntönsä, ja olen kaikella kunnioituksella

Teidän nöyryin ja kuuliaisin palvelijanne

Godeau,

Herrojen muskettisoturien ravintoloitsija."

— Hyvä! huudahti d'Artagnan, he muistavat minua huvituksissansa niinkuin minä muistan heitä ikävässäni; se on tietty että minä juon heidän terveydeksensä ja täydestä sydämmestä; mutta minä en juo yksin.

Ja d'Artagnan kiiruhti kahden henkivartijan luokse, joiden kanssa hän oli lähemmässä tuttavuudessa kuin muiden, pyytääksensä heitä juomaan hänen kanssansa oivallista Anjou-viiniä, joka juuri oli tullut Villeroi'sta.

Toinen henkivartijoista oli pyydetty samaksi illaksi toiseen paikkaan ja toinen huomis-illaksi; illanvietto lykättiin siis ylihuomiseen.

D'Artagnan lähetti palattuansa nuo kaksitoista pulloa henkivartijain ravintolaan, siellä huolellisesti säilytettäväksi; kun juhlapäivä tuli ja juhla-ateria oli määrätty alkamaan kello kaksitoista, lähetti d'Artagnan kello yhdeksän aikaan Planchet'in laittamaan kaikki valmiiksi.

Planchet, ylpeänä siitä että hänet noin oli korotettu ylijärjestäjän arvoon, aikoi valmistaa kaikki mitä parhaimmalla tavalla; sen vuoksi otti hän apulaiseksensa erään Fourreau-nimisen lakeijan, joka oli palveluksessa yhdellä noita hänen isäntänsä kutsumia juhlavieraita, sekä tuon valesotamiehen, jonka d'Artagnan oli ollut tappamaisillaan ja joka, kun hän ei kuulunut mihinkään komppaniaan, oli ruvennut d'Artagnan'in tai paremmin Planchet'in palvelukseen.

Kun pitojen hetki oli tullut, saapuivat molemmat juhlavieraat, jolloin istuuduttiin pöytään ruokailemaan. Planchet tarjoili ruokia, Fourreau aukoi viini-pulloja ja Brisemont — se oli tuon tervehtyvän nimi — täytteli karahviinejä viinillä, joka näytti vähän sekautuneen kuljetettaessa.

Kun ensimmäinen pullo oli sekavaa pohjalta, kaatoi Brisemont sakan lasiin ja d'Artagnan salli hänen juoda sen; sillä miesparka oli vielä varsin huonoissa voimissa.

Kun vieraat olivat nauttineet lientä ja olivat juuri kallistamaisillaan ensimmäistä lasia huulilleen, pamahti äkkiä kanuunanlaukaus Ludvig'in ja Neuf'in varustuksista; silmänräpäyksessä henkivartijat, jotka luulivat piiritettyjen tai englantilaisten tehneen odottamattoman hyökkäyksen, riensivät aseihin. D'Artagnan tietysti samoin ja kaikki kolme syöksyivät niinmuodoin ulos paikoilleen.

Mutta tuskin olivat he päässeet ulos huoneesta, kun kanuunan paukauksen syy kävi selville. Ylt'ympäri kaikui huutoja: Eläköön kuningas, eläköön kardinaali! ja rummun pärrytystä kuului kaikkialta.

Kuningas oli näet, malttamattomana, niinkuin sanottiin, saapunut henkivartijoihin ja tuonut sitä paitsi mukanaan kymmenentuhannen miehisen apujoukon. Hänen muskettisoturinsa kulkivat

hänen edellensä ja takanansa. D'Artagnan, seisoen komppaniinsa rivissä, tervehti puhuvalla viittauksella ystäviensä, jotka seurasivat häntä silmillänsä, ja herra de Tréville'ä, joka heti tunsi hänet.

Kun vastaanotto-juhllaisuus oli ohitse, neljä ystävästä kiiruhtivat syleilemään toinen toisiaan.

— Peijakas! huudahti d'Artagnan. Ettepä voineet tulla soveliaampaan aikaan; paisti ei ole vielä ehtinyt hyytyä! Eikös niin, hyvät herrat? lisäksi nuori mies kääntyen niihin kahteen henkivartijaan, jotka olivat hänen päivällisvieraitansa ja jotka hän nyt esitteli ystävilensä.

— Ahaa! näyttääpä kuin tulisimme paraiksi juhlapitoihin, sanoi Porthos.

— Minä toivon, sanoi Aramis, ett'ei juhlapäivällisillesi ole kutsuttu naisia.

— Onkos tässä pesässä juotavaksi kelpaavaa viiniä? kysyi Athos.

— No eihän vaan! teidän viiniänne, ystäväni, vastasi d'Artagnan.

— Meidän viiniämmekö? kysyi Athos kummastuksissaan.

— Niin, samaa mitä lähetitte meille.

— Mekö olemme lähettäneet sinulle viiniä?

— Niin, tiedäthän, tuota Anjou-viiniä.

— En todellakaan tiedä mistä viinistä sinä puhut.

— Siitä viinistä, josta sinä niin paljon pidät.

— Niin todella, ell'ei minulla ole samppanjaa tai chambertin'ia.

— No niin, samppanjan ja chambertin'in puutteessa saatte nyt tyytyä siihen.

— Onko siis hankittu tänne viiniä Anjou'sta, viinintuntijoita kun ollaan? kysyi Porthos.

— Ei suinkaan, vaan se on tuota teidän lähettämäännne.

— Meidän lähettämäämme? kysyivät muskettisoturit yhteen ääneen.

— Oletko sinä, Aramis, sanoi Athos, lähettänyt tänne viiniä?

— En; entäs sinä, Porthos?

— En; entäs sinä, Athos?

— En.

— Ell'ette te, niin teidän ravintoloitsijanne, sanoi d'Artagnan.

— Meidän ravintoloitsijamme?

— Niin tietysti! Teidän ravintoloitsijanne, Godeau, muskettisoturien ravintoloitsija.

— No hiisi vieköön, tulkoon tuo viini mistä hyvänsä, yhdentekevä, sanoi Porthos, maistelkaamme sitä, ja jos se on hyvää, niin juokaamme sitä.

— Ei, sanoi Athos, elkäämme juoko viiniä, joka vuotaa tuntemattomasta lähteestä.

— Sinä olet oikeassa, Athos, sanoi d'Artagnan. Eikö kukaan teistä ole antanut Godeau'lle toimeksi lähettää minulle viiniä?

— Ei! ja onko sitä lähetetty meidän puolestamme?

— Tässä on kirje! sanoi d'Artagnan, ja jätti kirjelipun tovereilleensa.

— Tämä ei ole hänen käsi-alaansa! sanoi Athos, minä tunnen sen, sillä minä ennen lähtöämme tein laskut isäntämme kanssa.

— Väärä kirje, sanoi Porthos, me emme ole olleet arestissa.

— D'Artagnan, sanoi Aramis soimaavasti, kuinka olet voinut luulla meidän pitäneen melua?...

— D'Artagnan vaaleni ja suonenvedon tapainen väristys pudisti hänen jäseniänsä.

— Sinä peljästyät minua, sanoi Athos, mitä on tapahtunut?

— Rientäkäämme, rientäkäämme hyvät ystävät! huudahti d'Artagnan, kauhea epäluulo iski minun sieluuni! olisikohan tämä vielä tuon naisen kostopuuhiä?

Nyt kalpeni Athos vuorostaan.

D'Artagnan syöksähti ravintolaan; kolme muskettisoturia ja kaksi henkivartijaa kiirehti hänen perässänsä.

Ensimmäinen näkö minkä d'Artagnan kohtasi tullessaan ateriasaliin, oli Brisemont, joka kiemuroi lattialla hirveissä kouristuksissa.

Planchet ja Fourreau kalmankalpeina kokivat häntä auttaa; mutta silminnähtävästi oli kaikki apu

turha; onnettoman kasvoja väaristelivät jo viimeiset kuolontempaukset.

— Ah! huusi hän nähdessään d'Artagnan'in, ah! tämä on kauheata, te olitte armahtavinanne minua, vaan sitten myrkytitte minut!

— Minä! huudahti d'Artagnan, minäkö, onneton! mitä sanotkaan?

— Sanon että te annoitte minulle tuota viiniä, käskitte minun juomaan sitä ja tahdoitte sillä tavoin kostaa minulle, se on hirveätä!

— Elä toki semmoista minusta usko, Brisemont, sanoi d'Artagnan, elä toki usko! Minä vannon, minä kiellän...

— Oh! mutta Jumala on tuolla ylhäällä! Hän on teidät rankaiseva! Jumalani! kärsiköön hän kerta samaa mitä minä nyt kärsin!

— Sieluni autuuden kautta, huudahti d'Artagnan syöksyen kuolevaista kohden, minä vannon että en tietänyt viinin olevan myrkytettyä ja että olin juuri juomaisillani sitä samoin kuin sinä.

— En usko teitä, sanoi sotamies, ja heitti henkensä kauheissa tuskissa.

— Hirveätä, hirveätä! mutisi Athos, jolla välin Porthos särki pulloja ja Aramis antoi vähän myöhänlaisen käskyn mennä noutamaan ripittäjää.

— Oi hyvät ystäväni! sanoi d'Artagnan, te tulitte taas kerran pelastamaan henkeni, ettekä ainoastaan minun, vaan myöskin näiden kahden herran. Hyvät herrat, jatkoi hän kääntyen viimeainittujen puoleen, minä pyydän teitä pitämään salassa tämän kohtauksen, korkeat henkilöt saattaisivat olla osallisina tähän mitä olette nähneet ja kaiken tämän seuraukset voisivat kohdata meitä kaikkia.

— Ah, herra! sopersi Planchet enemmän elävänä kuin kuolleena; ah, herra! minä pelastuin onnellisesti!

— Kuinka, hullu, huudahti d'Artagnan, aioitko siis juoda minun viiniäni?

— Kuninkaan terveydeksi, herra; olisin juuri juonut yhden pienen lasillisen, ell'ei Fourreau olisi sanonut että minua kutsuttiin.

— Oi, voi! sanoi Fourreau, jonka hampaat löivät loukkua kauhistuksesta, minä tahdoin saada hänet pois, juodakseni yksinäni!

— Hyvät herrat, sanoi d'Artagnan kääntyen henkivartijoihin, niinkuin huomaatte, olisi meidän juhlailemisemme sangen surullista tällaisen tapauksen jälkeen; suokaa siis minulle anteeksi, jos ehdottelen että lykkäisimme juhlanvieton toistaiseksi.

Molemmat henkivartijat ottivat d'Artagnan'in anteeksi-pyyynnön ystävällisesti vastaan, ja, ymmärtäen että nuo neljä ystävästä halusivat olla yksinään, poistuivat.

Sittenkuin nuori henkivartija ja kolme muskettisoturia jäivät yksin, loivat he toisiinsa silmäyksiä, jotka ilmoittivat että he jokainen täysin käsittivät tilaisuuden tärkeyden.

— Aivan ensiksi, sanoi Athos, lähtekäämme tästä huoneesta; kuollut on ikävä seuratoveri, semminkin tuommoinen, joka on kuollut väkivaltaisen kuoleman.

Planchet, sanoi d'Artagnan, minä jätän tuon kurjan vainajan ruumiin sinun huostaasi. Haudattakoon hänet siunattuun maahan. Hän oli tehnyt rikoksen, vaan hän on tehnyt katumuksen.

Ja neljä ystävästä lähtivät huoneesta, jättäen Planchet'in ja Fourreau'n huoleksi toimittaa Brisemont'in maalliset jäännökset hautaan.

Ravintolan isäntä antoi heille kamarin, jonne hän toi heille keitettyjä munia ja vettä, jota Athos itse nouti kaivosta.

— No niin, sanoi d'Artagnan Athokselle, tästä siis näet että taistelu on elämästä ja kuolemasta. Athos pudisti päätänsä.

— Niin, niin, sanoi hän, kyllä sen näen; mutta luuletko että se on hän?

— Siitä olen varma.

— Mutta kumminkin täytyy minun tunnustaa että vielä epäilen.

— Vaan entäs tuo liljan merkki olkapäässä?

— Hän on kai englantilainen, joka on tehnyt rikoksen Ranskassa ja saanut siitä rangaistuksensa.

— Athos, hän on sinun vaimosi, sen sanon, lausui d'Artagnan; etkös muista kuinka molemmat tuntomerkit sopivat häneen hyvin?

— Olisinpa kumminkin luullut hänen kuolleen, sillä kyllä toimitin hirttämisen niin huolellisesti. Nyt d'Artagnan vuorostaan pudisti päätänsä.

— Mutta mitäs on tekeminen? sanoi nuori mies.

— Se on varma tosi ett'ei tässä voi ijän kaiken sietää miekkaa riippumassa päänsä päällä, sanoi Athos, ja että tästä tilasta pitää päästä erillensä.

— Mutta kuinka?

— Kuuleppas, koeta saada tavata häntä ja päästä loppusuoritukseen hänen kanssansa; sano hänelle: Rauha tai sota! aatelis-sanani olkoon takeena siitä ett'en ilmaise teistä mitään enkä koskaan saata teille vahinkoa; mutta te puolestanne vannokaa juhlallinen vala että pysytte aivan puolueettomana minun suhteeni; ell'ette sitä tee, käänny minä kanslerin puoleen, tai vaikka kuninkaan puoleen, jopa itse pyövelin puoleen; minä yllytän koko hovin teitä vastaan, ilmoitan että te olette pahantekijän merkillä merkitty; nostan kanteen teitä vastaan, ja jos teidät vapautetaan, no niin, silloin tapan teidät, kunniasanani kautta! tapan teidät jossakin syrjäisessä nurkassa niinkuin hullun koiran.

— Minua miellyttää se keino, sanoi d'Artagnan, mutta kuinka saan häntä tavata?

— Aika antaa tilaisuuden, ystäväni, aika tuo ihmiselle voiton tai tappion; kuta enemmän on pantu peliin, sitä enemmän voitetaan, kun vaan maltetaan odottaa.

— Niinpä kyllä, mutta siihen kurki kuolee ennenkuin suo sulaa, sillä salamurhaajat ja myrkyttäjät...

— Pah! sanoi Athos, Jumala on suojellut meitä tähän asti, Hän suojelee meitä tästäkin puoleen.

— Niin, meitä; me olemme muutoin miehiä ja meidän on asia kaikessa tapauksessa panna henkemme alttiiksi; mutta entäs nainen, lisäsi hän hiljemmin.

— Kuka nainen? kysyi Athos.

— Constance.

— Rouva Bonacieux? Ah, se on totta! sanoi Athos; ystävä-parka, minä unhotin että olet rakastunut.

— No niin, puuttui Aramis puheesen, mutta etkös juuri siitä kirjeestä, jonka löysit tuon kaatuneen kurjan taskusta, nähnyt että nainen on eräässä luostarissa? Luostari on hyvä turvapaikka ja niin kohta kuin La Rochelle'n piiritys on päättynyt, lupaan minä puolestani...

— Hyvä! sanoi Athos, hyvä, Aramis veikkoseni! Me tiedämme sinun mielesi palavan luostari-elämään.

— Minä olen muskettisoturi vaan toistaiseksi, sanoi Aramis nöyrästi.

— Kyllä näkee ett'ei hän ole kaukaan saanut sanomia lemmityltänsä, sanoi Athos hiljaa; mutta mitäs siitä, se on meille tuttu asia.

— No, niin! sanoi Porthos, minun mielestäni on tässä varsin helppo keino.

— Mikä? kysyi d'Artagnan.

— Hän on luostarissa, niinhän sanoit? kysyi Porthos.

— Niin.

— No, niin kohta kuin piiritys on päättynyt, me ryöstämme hänet pois luostarista.

— Mutta ensin täytyy tietysti saada selville, missä luostarissa hän on.

— Se on totta, sanoi Porthos.

— Mutta minulle pistää päähän eräs asia, sanoi Athos; etkös sanonut että hänelle on tuon luostarin valinnut kuningatar?

— Niin ainakin luulen.

— No niin, Porthos on meitä auttava tässä pulassa.

— Millä tavoin, jos saan kysyä?

— Onhan sinun markiisittarellasi, herttuattarellasi, vai mikä prinsessa hän onkaan, pitkä käsivarsi.

— Vaiti, sanoi Porthos, painaen kaksi sormea huulilleen, minä luulen häntä kardinaalilaiseksi, eikä hänen siis pidä saaman mitään tietää.

— Silloin otan minä, sanoi Aramis, hankkiakseni tiedon hänen olinpaikastansa.

— Sinäkö, Aramis, huudahtivat kaikki kolme yhtä haavaa, mutta kuinka saat hänestä selvän?

— Kuningattaren hovipapin kautta, jonka kanssa olen hyvä tuttu ... sanoi Aramis punastuen.

Tämän vakuutuksen perästä ystävykset, lopetettuaan yksinkertaisen ateriansa, erosivat, luvaten tavata toisiansa samana iltana; d'Artagnan palasi Minimes'iin ja kolme muskettisoturia menivät kuninkaan pääkortteeriin, jossa heidän tuli laittaa asuntonsa kuntoon.

XLI.

Colombier-Rouge'n ravintola.

Kuningas, jolla oli ollut niin kiire kohtaamaan vihollista, ja joka vielä paremmalla syyllä kuin kardinaali kantoi vihaa Buckingham'ia vastaan, oli tuskin saapunut leiriin, kun hän jo aikoi ryhtyä valmistuksiin, ensinkin englantilaisten karkoittamiseksi Ré'n saarelta ja sitten La Rochelle'n piirityksen jouduttamiseksi; mutta vasten tahtoansa tuli hän viivytetyksi sen eripuraisuuden kautta, jossa toisella puolella oli Bassompierre ja Schomberg, toisella herttua Angoulême.

Herrat Bassompierre ja Schomberg olivat Ranskan marsalkkoja ja vaativat oikeutta saada kuninkaan ylipäällikkyyden alaisina johtaa armeijaa, mutta kardinaali, joka pelkäsi että Bassompierre, ollen täysiverinen hugenotti, ahdistelisi vaan heikosti uskonveljiään englantilaisia ja rochellelaisia, suosi ja puollusti herttua Angoulême'a, jonka kuningas oli hänen neuvostaan nimittänyt kenraaliluutnantiksi. Siitä oli taas seurauksena, että herroille Bassompierre'lle ja Schomberg'ille oli pakko myöntää kumpaisellekin erityinen päällikkyyys, kun muka peljättiin heidän muutoin ehkä karkaavan armeijasta. Bassompierre asetui Laleu'n kaupungin pohjoispuolelle Dompierre'en, herttua Angoulême Dompierre'n itäpuolelle Perigny'yn ja Schomberg Perigny'n eteläpuolelle Angoutin'iin.

Monsieur piti asuntoansa Dompierre'ssa. Kuningas majaili milloin Etré'ssä, milloin La Jarrie'ssa.

Vihdoin, kardinaalin olopaikka oli La Pierre'n sillan luona pienessä talossa, joka ei ollut millään tavoin suojeltuna.

Sillä tavoin *monsieur* piti silmällä Bassompierre'ä, kuningas herttua Angoulême'a ja kardinaali Schomberg'ia.

Niin pian kuin kaikki oli valmiiksi järjestettynä, oli päätetty ryhtyä karkoittamaan englantilaisia Ré'n saarelta.

Aika ja tilaisuus oli varsin sopiva: Englantilaisilla, jotka ennen kaikkea tarvitsevat kelpo ruokavaroja, ollaksensa kelpo sotilaita, vaan joiden nyt täytyi tyytyä suolaiseen lihaan ja huonoon leipään, oli leirissänsä paljo sairaita; ja meri, joka siihen vuoden aikaan on sangen vaarallinen kaikilla rannikoilla, hävitti joka päivä jonkun laivan, niin että rannalle ilmestyi joka nousuveden aikaan yhä enemmän kaikenmoisia laivan jäännöksiä ja pirstaleita; siitä seurasi että vaikka kuninkaan väki pysyisi aivan toimetonna leirissään, täytyisi Buckingham'in, joka vaan itsepäisyydestä viipyi Ré'n saarella, jonakin päivänä aivan itsestään heretä piirityksestä.

Mutta kun herra de Toirac lähetti sanan että vihollisten leirissä valmisteltiin uutta hyökkäystä, katsoi kuningas parhaaksi päättää tehdä lopun asiasta ja antoi tarpeelliset käskyt siihen suuntaan.

Kun tarkoituksenamme ei ole kirjoittaa tämän piirityksen päiväkirjaa, mutta esittää vaan ne tapaukset, jotka ovat suoranaudessa yhteydessä kertomukseemme, tahdomme vaan parilla sanalla mainita että yritys onnistui kuninkaan suureksi kummastukseksi ja kardinaalin suureksi kunniaksi. Englantilaiset, karkoitettuina askel askeleelta, joutuneina tappiolle kaikissa otteluissa, muserrettuina Loix'in saareen mennessään, olivat pakoitetut peräytymään laivoihinsa, jätettyään taistelukentälle kaksituhatta miestä, niiden joukossa viisi everstiä, kolme everstiluutnanttia, kaksisataa viisikymmentä kapteenia ja kaksikymmentä ylhäistä aatelismiestä, neljä kanuunaa ja kuusikymmentä lippua, jotka Claude de Saint-Simon vei Pariisiin, ja ripustettiin suurella komeudella Notre-Dame'n holvikaariin.

Te Deum'ia laulettiin leirissä ja leveni sieltä yli koko Ranskanmaan.

Mutta rauha oli vaan hetkellinen.

Eräs Montaigu-niminen Buckingham'in lähettiläs oli saatu kiini ja sen kautta päästy perille Rooman valtakunnan, Espanjan, Englannin ja Lothringin keskinäisestä liitosta.

Liitto oli muodostettu Ranskaa vastaan. Siihen lisäksi oli Buckingham'in majapaikassa, joka hänen oli täytynyt jättää pikemmin kuin hän oli voinut arvata, tavattu papereita, jotka vahvistivat tuon liiton todenperäisyyden ja jotka, sen mukaan mitä kardinaalin muistelmat kertovat, pahasti paljastivat rouva de Chevreuse'n ja siis myöskin kuningattaren.

Kardinaalin hartioilla se koko vastuun-alaisuus oli, sillä ilman vastuun-alaisuutta ei olla ylivalentias ministeri; senpätähden olivatkin hänen mahtavan neronsa voimat jännityksissään yöt päivät, ja hän kuunteli vähintäkin huhua, mikä levisi mistäkin Euroopan suurten valtakuntain hovista.

Kardinaali tunsi Buckingham'in jänteveyden ja erittäinkin hänen vihansa; jos Ranskaa uhkaava liittokunta pääsisi voitolle, koko hänen vaikutuksensa olisi mennyttä; Espanjan ja Itävallan politiikka saisi edustajansa Louvre'n neuvoskamariin, jossa niillä tähän saakka oli vaan puollustajia, hän, Richelieu, Ranskan ministeri ja etupäässä kansallinen ministeri, olisi hukassa. Kuningas, joka totteli häntä kuin lapsi, vaan vihasi myöskin niinkuin lapsi vihaa opettajaansa, jättäisi hänet alttiiksi *monsieur*'in ja kuningattaren kostolle; hän olisi siis hukassa ja ehkäpä itse

Ranska hänen kanssansa. Kaikkea tuota oli hänen koettaminen estää.

Niinpä nähtiinkin pika-sanansaattajia, joiden luku joka hetki karttui, yöt ja päivät toinen toisensa jälkeen käyvän tuossa pienessä talossa La Pierre'n sillan korvassa, johon kardinaali oli sijoittunut asumaan.

Siellä kävi munkkeja, jotka näyttivät niin tottumattomilta munkin kauhtanassa kulkemaan, että oli helppo havaita heidän etupäässä olevan taistelevan kirkon väkeä; naisia, joille hovipojan puku näytti tuntuvan oudolta ja joiden laajat housut eivät voineet kokonaan salata heidän pulleita ruumiinsa muotoja; vihdoin talonpoikia, joiden kädet olivat mustatut vaan jalat olivat niin solakat, että heidät saattoi kohta tuntea säätyhenkilöiksi.

Mutta toisellaisia, vähemmin tervetulleita käyntejä myöskin tehtiin, sillä pari kolme kertaa levisi huhu että kardinaali oli ollut vähällä saada surmansa salamurhaajan kädestä.

Tosin Hänen ylhäisyytensä vihamiehet sanoivat että hän itse palkkasi taitamattomia salamurhaajia, että hänellä, jos niiksi sattuisi, olisi oikeus korvaukseen, mutta eihän tarvitse uskoa mitä ministerit tai heidän vihamiehensä sanovat.

Se ei kumminkaan estänyt Hänen ylhäisyyttänsä, jonka rohkeutta ei pahinkaan vihamies ole kyennyt moittimaan, tekemästä usein öisin pitkiä retkiä, milloin antamaan herttua Angoulême'lle tärkeitä käskyjä, milloin neuvottelemaan kuninkaan kanssa, milloin keskustelemaan jonkun sanansaattajan kanssa, jota hän ei tahtonut päästää luoksensa.

Muskettisotureilla puolestaan ei ollut sanottavasti tekemistä piirityksessä, eikä heitä pidetty tarkalla, vaan saivat mielin määrin viettää iloista elämää. Se olikin heille varsin helppoa, erittäinkin noille kolmelle aseveikolle, jotka olivat herra de Tréville'n erityisessä suosiossa ja saivat sen vuoksi helposti lupaa viipyä ulkona senkin perästä kuin leiri oli suljettu.

Eräänä iltana kun d'Artagnan oli vahdissa juoksuhaudassa eikä voinut olla ystävänsä seurassa, tapahtui että Athos, Porthos ja Aramis, ratsastaen sotahevosillansa, kenttäkauhtanaansa verhoutuneina ja toinen käsi pistoolin perässä kiini, palasivat kolmen kesken eräästä ravintolasta, jonka Athos pari päivää taaksepäin oli löytänyt La Jarrie'n tien varressa, ja jonka nimi oli Colombier-Rouge. Kun he ratsastivat leiriin menevää tietä ja olivat, niinkuin sanoimme, varoillaan väijytyksen pelosta, luulivat he, noin neljännes-lieu'n päässä Boinar'in kylästä, kuulevansa kavioiden töminää. He pysähtyivät heti, liittyivät lähelle toisiansa ja asettuivat keskelle tietä. Hetkisen kuluttua, juuri kun kuu pilkisti näkyviin pilvien välistä, näkivät he tien käänteessä kaksi ratsumiestä, jotka, heidät nähtyään, myöskin pysähtyivät ja näyttivät neuvottelevan, jatkaisivatko kulkuansa vai pyörtäisivätkö takaisin. Tuo eperoiminen herätti kolmen ystävyksen epäluuloja; Athos ratsasti muutamia askelia eteenpäin ja huusi vakavalla äänellä:

— Ken siellä?

— Ken olette itse? vastasi toinen ratsumies.

— Se ei ole mikään vastaus, sanoi Athos. Ken siellä? vastatkaa, tai muuten käymme kimppuunne.

— Kavahtakaa sitä tekemästä, herrat! sanoi silloin värähtävä ääni, joka tuntui olevan tottunut käskemään.

— Se on kai joku korkeampi upseeri, joka on yötarkastuksellansa, sanoi Athos kääntyen toveriensa puoleen; mitä te aiotte, hyvät herrat?

— Ketä te olette? kysyi sama käskävä ääni; vastatkaa te vuorostanne, tai muutoin voitte saada kärsiä tottelemattomuudestanne.

— Kuninkaan muskettisotureita, vastasi Athos, alkaen yhä varmemmin luulla että kysyjällä oli oikeus puolellansa.

— Mitä komppaniiaa?

— Tréville'n.

— Tulkaa lähemmäksi ja selittäkää mitä te teette täällä tähän aikaan.

Kolme aseveikkoa ratsastivat esiin vähän ala-ujoisina, sillä heille oli nyt selvillä että olivat joutuneet tekemisiin väkevämpänsä kanssa. Sananvalta muutoin jätettiin Athokselle.

Toinen ratsumies, sama, joka oli jälempiä ruvennut puhumaan, oli kymmenkunnan askelta toverinsa edellä; Athos viittasi Porthosta ja Aramista jäämään vuorostaan taaemmaksi ja ratsasti yksin esille.

— Anteeksi, arvoisa upseeri! sanoi Athos; mutta me emme tienneet kenen kanssa olimme joutuneet tekemisiin ja te näette että olemme tarkkoja vartijoita.

— Mikä nimenne? sanoi upseeri, joka suojeli osan kasvoistaan vaipallansa.

— Mutta te itse, herra, sanoi Athos, joka alkoi tuskastua tuohon tutkisteleamiseen, antakaa minulle todistus siitä että teillä on oikeus minua kuulustella.

— Mikä nimenne? lausui ratsumies toistamiseen siirtäen vaippaa kasvoiltaan niin että kasvot paljastuivat.

— Herra kardinaali! huudahti muskettisoturi hämmästyneenä.

— Mikä nimenne? kysyi Hänen ylhäisyytensä kolmannen kerran.

— Athos, sanoi muskettisoturi.

Kardinaali viittasi tallimestarillensa, joka samassa lähestyi.

— Nämä herrat muskettisoturit seuraavat meitä, sanoi hän hiljaisella äänellä; minä en tahdo kenenkään tietävän minun olleen poissa leiristä; kun he seuraavat meitä, saatamme olla varmat siitä ett'eivät he ilmoita sitä kellenkään.

— Me olemme aatelismiehiä, arvoisa herra, sanoi Athos; meidän sanaamme voitte luottaa. Jumalan kiitos, me osaamme säilyttää salaisuuksia.

Kardinaali loi läpitunkevan silmäyksensä rohkeaan puhujaan.

— Teillä on tarkka korva, herra Athos, sanoi kardinaali, mutta kuulkaapas nyt: minä en epäluulosta pyydä teitä seuralaisikseni, vaan turvallisuuden vuoksi; epäilemättä ovat nuo teidän toverinne herrat Porthos ja Aramis.

— Niin ovat, Teidän ylhäisyytenne, sanoi Athos, jolla välin nuo taaemmaksi jääneet muskettisoturit siirtyivät lähemmäksi, hattu kourassa.

— Minä tunnen teidät, hyvät herrat, sanoi kardinaali, minä tunnen teidät, ja tiedän myös ett'ette ole juuri minun ystäviäni, ikävä kyllä, mutta minä tiedän myöskin että te olette urhoollisia ja rehellisiä aatelismiehiä ja että teihin voi luottaa. Herra Athos, te ja teidän molemmat ystäväne tehnette kai minulle sen kunnian että saatatte minua, ja silloin on minulla vartiosto, joka on herättävä itse kuninkaankin kateutta, jos satumme hänet kohtaamaan.

Kolme muskettisoturia kumarsivat aivan hevostensa kaulaan saakka.

— No niin, kunniani kautta, sanoi Athos, Teidän ylhäisyytenne tekee oikein, ottaessaan meidät mukaansa; me olemme tavanneet pahan näköisiä miehiä tiellä, ja neljän semmoisen kanssa jouduimme me riitaan Colombier-Rouge'n ravintolassa.

— Riitaan, ja miksikä niin? kysyi kardinaali. Minä en pidä riidan rakentajista, sen te tiedätte.

— Juuri sen vuoksi on minulla kunnia ilmoittaa tapauksesta Teidän ylhäisyydellenne, sillä Teidän ylhäisyytenne olisi voinut saada siitä kuulla muilta kuin meiltä ja väärrien tietojen nojalla tulla siihen luuloon että syy on ollut meissä.

— Kuinka riita päättyi? kysyi kardinaali rypistäen kulmiansa.

— Ystäväni Aramis, tässä, sai miekanpiston käsivarteensa, mutta se ei ole häntä estävä, niinkuin Teidän ylhäisyytenne voi nähdä, huomenna olemasta osallisena hyökkäyksessä jos Teidän ylhäisyytenne semmoiseen käskää.

— Mutta ettehän te ole niitä miehiä, jotka antavat pistellä itseään; kas niin, olkaa suorat, hyvät herrat! Kaiketi te pistitte takaisin, vai kuinka? Tunnustakaa, tiedättehän minulla olevan oikeuden antaa teille anteeksi.

— Minä, sanoi Athos, en edes paljastanut miekkaani, mutta otin vastustajaani vyötäisistä kiini ja heitin hänet ulos ikkunasta; luulen että hän pudotessaan, jatkoi Athos vähän empien, taittoi reitensä.

— Ahaa! sanoi kardinaali, vaan entäs te, herra Porthos?

— Minä, arvoisa herra, joka tiesin kaksintaistelujen olevan kiellettyjä, otin penkin ja annoin sillä erälle roistolle semmoisen iskun että luullakseni hänen olkapäänsä musertui.

— Hyvä! sanoi kardinaali, ja te, herra Aramis?

— Minä, arvoisa herra, joka olen hyvin rauhallinen luonnoltani ja sitä paitsi, niinkuin arvoisa herra ehkä tietää, pian aion kääntyä hengelliseen säätyyn, tahdoin tyynnyttää tovereitani, mutta silloin eräs heittiö salavihkaa pisti minua miekallansa olkapäähän; tuosta loppui kärsivällisyyteni ja minäkin paljastin miekkani, ja kun hän uudestaan ryntäsi vastaan, tuntui minusta ikäänkuin hän hyökätessään olisi lävistänyt ruumiinsa minun miekkaani; se ainakin on varmaa että hän kaatui ja minusta näytti että hänet kannettiin pois molempien toveriensa kanssa.

— Peijakas! sanoi kardinaali, kolme miestä tehty kykenemättömiksi taisteluun vaan pelkän kapakkariidan vuoksi! Teidän kanssanne ei ole leikkimistä, mutta mikä oli riidan syynä?

— Heittiöt olivat juovuksissa, sanoi Athos, ja kun saivat tietää että illan suussa eräs nainen oli tullut ravintolaan, tahtoivat he väkisin tunkeutua hänen huoneesensa.

— Tunkeutua hänen huoneesensa, sanoi kardinaali, ja minkätähden?

— Epäilemättä tehdäksensä hänelle väkivaltaa, sanoi Athos; minulla oli jo kunnia ilmoittaa Teidän ylhäisyydellenne että heittiöt olivat juovuksissa.

— Oliko nainen sitten nuori ja kaunis? kysyi kardinaali vähän levottomasti.

— Me emme nähneet häntä, arvoisa herra, vastasi Athos.

— Ettekö nähneet häntä? Ah, hyvä! virkkoi kardinaali vilkkaasti. Teitte oikein puollustaessanne naisen kunniaa, ja kun minä nyt juuri olen menossa Colombier-Rouge'en, saan kyllä siellä tietää, kuinka totta olette puhuneet.

— Arvoisa herra, sanoi Athos ylpeästi, me olemme aatelismiehiä, ja me emme käyttäisi valhetta henkemme pelastukseksikaan.

— En minä epäilekkään teidän sanojanne, herra Athos, en minä epäile silmänräpäystäkkään; mutta, lisäsi hän muuttaaksensa puheen ainetta, nainen oli siis yksinään.

— Naisella oli herra seurassaan huoneessa, sanoi Athos; mutta huolimatta metelistä, pysyi herra näkymättömissä, niin että hän varmaan oli aika pelkuri.

— Elkää tuomitko, sanoo evankeliumi, vastasi kardinaali.

Athos kumarsi.

— Ja nyt, hyvät herrat, on kaikki hyvin, virkkoi Hänen ylhäisyytensä; minä tiedän nyt mitä tahdoinkin tietää; seuratkaa minua.

Kolme muskettisoturia asettuivat kardinaalin taakse; hän peitti kasvonsa viittaansa ja lähti ratsastamaan kymmenkunnan askelta neljän seuralaisensa edellä.

Pian saavuttiin hiljaiseen ja yksinäiseen ravintolaan; isäntä epäilemättä tiesi mikä kuuluisa vieras hänelle oli tulossa ja oli sen vuoksi toimittanut pois kaikki liikanaiset henkilöt.

Kymmenen askelta ennen portille tulemistansa kardinaali viittasi tallimestarillensa ja kolmelle muskettisoturille että pysähtyisivät; valmiiksi satuloitu hevonen seiso ikkunaluukun viereen sidottuna; kardinaali löi kolmasti portille omalla omituisella tavallansa.

Eräs viittaaan kääriytynyt mies tuli samassa ulos ja puhui kiireesti muutamia sanoja kardinaalin kanssa; sitten nousi hän hevosen selkään ja ratsasti pois Surgères'iin päin, joka on samaan suuntaan kuin Pariisi.

— Käykää lähemmäksi, herrat, sanoi kardinaali.

— Te olette puhuneet totta, oivat aatelismiehet, sanoi hän kääntyen kolmeen muskettisoturiin, eikä ole minun syyni, ell'ei meidän tämän-iltainen kohtauksemme ole teille eduksi; mutta seuratkaahan minua.

Kardinaali laskeutui maahan, kolme muskettisoturia tekivät samoin; kardinaali heitti ohjokset tallimestarinsa käsiin, muskettisoturit sitoivat hevosensa ikkunaluukun viereen.

Isäntä seiso ikinnyksellensä; hänelle oli kardinaali vaan upseeri, joka tuli tervehtimään erästä naista.

— Onko teillä mitään huonetta alakerrassa, jossa nämä herrat voisivat odottaa minua hyvän takkavalkean ääressä? kysyi kardinaali.

Isäntä avasi oven suureen saliin, johon äskettäin oli sijoitettu suuri ja kelpo kamiini huonon takan sijaan.

— On minulla tämä.

— Hyvä on, sanoi kardinaali; käykää sisään, hyvät herrat, ja odottakaa minua; minä en viivy enemmän puolta tuntia.

Ja sillä välin kun muskettisoturit kävivät sisään alakertaan, kardinaali tiedustelematta sen enempää nousi portaita miehen semmoisen tavalla, joka ei tarvitse tien näyttäjää.

XLII.

Kamiinitorvien hyödystä.

Silminnähtävästi olivat meidän kolme muskettisoturiamme, aavistamattansa ja vaan ritarillisen ja seikkailuhaluisen luonteensa vaatimuksesta, tehneet hyvän palveluksen jollekulle, jota kardinaali kunnioitti erityisellä suojeluksellansa.

Ken oli tuo joku? Siinä kysymys, joka heti nousi kolmen muskettisoturin mieleen, mutta kun he huomasivat ett'ei heidän ymmärryksensä voinut antaa siihen tyydyttävää vastausta, huusi Porthos isäntää sisään ja pyysi häneltä pelikuutioita.

Porthos ja Aramis istuivat pöydän ääreen pelaamaan; Athos käveli edestakaisin syvissä ajatuksissa.

Noin miettiessään ja kävellessään kulki Athos useita kertoja erään kamiinitorven sivuitse, joka oli keskeltä poikki ja jonka ylipää oli ylikerran huoneessa; joka kerta kun hän kulki ohitse, kuuli hän

ääniä, jotka vihdoinkin herättivät hänen huomionsa. Athos lähestyi torvea ja kuuli muutamia sanoja, jotka näyttivät hänestä ansaitsevan vilkasta huomiota, sillä hän viittasi tovereilleen että olisivat hiljaa ja asetti korvansa torven suun tasalle.

— Kuulkaahan, mylady, sanoi kardinaali, asia on peräti tärkeä. Istukaa ja puhukaamme siitä.

— Mylady! mutisi Athos.

— Minä kuuntelen Teidän ylhäisyyttänee suurimmalla tarkkuudella, vastasi naisen ääni, joka saattoi muskettisoturien säpsähtämään.

— Eräs pieni alus, jonka miehistö on englantilainen ja kapteeni minun miehiäni, odottaa teitä Charente'n joen suussa La Pointe'n varustuksen luona; se lähtee huomisaamuna varhain.

— Minun täytyy siis lähteä sinne tänä yönä?

— Heti paikalla, toisin sanoen, kohta kuin olette saaneet minun määräykseni. Kaksi miestä, jotka te tapaatte portilla mentyänne ulos, saattavat teitä; te annatte minun mennä ensin ja lähdette puoli tuntia sen jälkeen.

— Kyllä, arvoisa herra. Palatkaamme nyt siihen asiaan, joka minun tulee toimittaa; ja kun minä yhä edespäinkin tahdon ansaita Teidän ylhäisyytenne luottamuksen, pyydän teitä esittämään asian selvässä ja tarkassa sanamuodossa, ett'en minä tekisi mitään hairahdusta.

Nyt syntyi hetken hiljaisuus; selvästi huomasi että kardinaali edeltäkäsinkin tarkasti mietti mitä hän aikoi sanoa ja että mylady kokosi kaikki ymmärrysvaransa, voidaksensa käsittää mitä hän oli sanova ja painaa sen mieleensä.

Athos käytti sitä tuokiota, pyytääksensä molempia tovereitansa sulkemaan oven sisäpuolelta ja viittasi heitä tulemaan hänen kanssansa kuuntelemaan.

Molemmat muskettisoturit, jotka pitivät mukavuuksista, kantoivat kumpikin tuolinsa kuuntelupaikalle, ja Athokselle myös tuolin. Kaikki kolme istuutuivat nyt paikoilleen, kurottivat päänsä ja kuuntelivat.

— Te menette Lontooseen, alkoi kardinaali. Sinne tultuanne haette käsiin Buckingham'in.

— Teidän ylhäisyytenne suvainnee muistaa, keskeytti mylady, että tuon timanttijutun jälkeen, josta herttua vielä epäilee minua, on hänellä epäluuloja minua kohtaan.

— Tällä kertaa, sanoi kardinaali, ei olekaan kysymystä hänen luottamuksensa hankkimisesta, mutta nyt on esiintymisen aivan suoraan ja rehellisesti pelkkänä välittäjänä.

— Suoraan ja rehellisesti, toisti mylady suunnattoman viekkaalla äänenpainolla.

— Niin, suoraan ja rehellisesti, kertoi kardinaali samalla äänellä; koko tämä asia on toimitettava aivan suoraan.

— Minä olen sananmukaisesti noudattava Teidän ylhäisyytenne määräystä.

— Te menette Buckingham'in luokse minun puolestani ja sanotte hänelle että minä tunnen mitä hän valmistelee, vaan että ne eivät minua laisinkaan huoleta, koska minä heti kuin hän rohkenee liikahtaakkaan, syöksen kuningattaren perikatoon.

— Mahtaneeko hän uskoa Teidän ylhäisyytenne voivan panna uhkaustansa toimeen?

— Kyllä, sillä minulla on todistuksia.

— Sitten täytyy minun osata selittää nuo todistukset hänen harkittavaksensa.

— Tietysti, ja teidän tulee sanoa hänelle että minä saatan julkisuuteen Bois-Robert'in ja markiisi de Beautru'n ilmoitukset siitä kohtauksesta, joka herttualla ja kuningattarella oli konnetabelin rouvan luona samana iltana kuin viimeainutulla oli naamiaishuvit; teidän tulee, ett'ei hänelle jäisi epäilemisen sijaa, sanoa hänelle että hän oli noissa naamiaisissa suurmogulin puvussa, joka oli aiottu de Guise'lle, vaan jonka hän osti häneltä kolmella tuhannella pistole'lla.

— Hyvä, arvoisa herra.

— Kertokaa hänelle yksityisseikkoja myöten, kuinka hän tuli ja meni sinä yönä, jolloin hän hiipi sisään italialaiseksi ennustajaksi puettuna, ja ett'ei hän epäilisi minun saamieni tietojen pätevyyttä, sanokaa hänelle että hänellä viittansa alla oli iso valkoinen kauhtana, johon ylt'yleensä oli siroiteltu mustia pilkkuja, pääkallon ja luurangon kuvia; sillä sen varalla että hänet keksittäisiin, aikoi hän esiintyä valkoisen rouvan haamuna, joka, niinkuin tiedetään, näyttäytyy Louvre'ssa aina kuin jotakin tärkeätä on tapahtumassa.

— Siinäkö kaikki, arvoisa herra?

— Sanokaa hänelle vielä että minä myöskin tunnen kaikki pikkuseikatkin Amiens'in seikkailussa, että minä siitä kirjoitutan pienen, sievän romaanin, johon on liitetty puutarhan kartta ja tuon öisen kohtauksen päähenkilöiden kuvat.

— Sen olen hänelle sanova.

— Sanokaa myös että minulla on Montaigu kynsissäni, että hän parhaillaan istuu Bastiljissa ja että häneltä tosin ei ole löydetty mitään kirjeitä, vaan kidutus kyllä saattaa hänet ilmoittamaan

kaikki mitä hän tietää ja myöskin ... mitä hän ei tiedä.

— Mainiota.

— Lisätkää siihen, että Hänen armonsä siinä kiireessä, millä hän lähti Ré'n saarelta, unhotti majapaikkaansa erään kirjeen rouva Chevreuse'ltä, mikä erinomattain paljastaa kuningatar, koska siinä käy selville että Hänen Majesteettinsa ei ainoastaan rakasta kuninkaan vihollisia vaan vieläpä vehkeilee heidän kanssansä yhdessä Ranskaa vastaan. Olette kai tarkoin käsittäneet kaikki mitä teille olen sanonut?

— Teidän ylhäisyytenne saa itse päättää: konnetabelin rouvan tanssipidot, yö Louvre'ssa, ilta Amiens'issa, Montaigu'n vangitseminen, rouva Chevreuse'n kirje.

— Aivan niin, sanoi kardinaali, aivan niin; teillä on sangen hyvä muisti, mylady.

— Mutta, virkkoi nainen, jota kardinaali oli noin mielistellyt, jos herttua ei sittenkään hellitä, vaan yhä uhkaa Ranskaa?

— Herttua on rakastunut kuin mieletön tai paremmin kuin pöllö, jatkoi kardinaali syvällä katkeruudella; niinkuin muinaiset vaeltavat ritarit, on hän ryhtynyt tähän taisteluun vaan saadaksensa silmäyksen kaunottareltansa. Jos hän tietää tämän sodan voivan menettää hänen ajatuksiensa lemmityltä — niinkuin hän kuningatar nimittää — kunnian ja ehkäpä vapaudenkin, minä takaan että se saattaa häntä arvelemaan asiaa tarkemmin.

— Mutta jos hän sittenkin, väitti mylady hellittämättömyydellä, joka osoitti hänen tahtovan päästä täydelleen selville siitä tehtävästä, mikä hänen toimitettavaksensa oli jätetty, jos hän sittenkin pysyy aikeissansa?

— Hän ei pysy, sanoi kardinaali ... se ei ole uskottavaa.

— Se on mahdollista, sanoi mylady.

— Ell'ei hän hellitä... Hänen ylhäisyytensä vaikenä hieman ja jatkoi sitten: ell'ei hän hellitä, no niin! silloin asetan toivoni erääsen noita tapahtumia, jotka jolloinkulloin muuttavat valtioiden muotoa.

— Jos Teidän ylhäisyytenne suvaisi osoittaa minulle historiasta muutamia tuommoisia tapauksia, sanoi mylady, ehkäpä sitten taipuisin teidän laillanne luottamaan tulevaisuuteen.

— No niin, malttakaas, sanoi Richelieu, esimerkiksi kun vuonna 1610 kuningas Henrikki IV — kunnia hänen muistollensa — aikoi melkein samanlaisen seikan vuoksi, mikä nyt käskee herttuaa, väkivallalla anastaa samalla kertaa Flanderin ja Italian, voidaksensa molemmilta tahoilta ahdistaa Itävaltaa, sattui tapaus, joka pelasti Itävallan? Miksi ei Ranskan kuninkaalla saattaisi olla samallaista onnea kuin keisarilla?

— Teidän ylhäisyytenne tarkoittaa puukonpistoä Ferronnerie'n kadulla?

— Aivan niin, vastasi kardinaali.

— Eikö Teidän ylhäisyytenne pelkää Ravailac'in rangaistuksen voivan peloittaa niitä, joiden mieleen juolahtaisi seurata hänen esimerkkiänsä?

— Kaikkina aikoina ja kaikissa maissa, semminkin semmoissa, joissa uskonnolliset eripuraisuudet vallitsevat, on haaveilijoita, jotka eivät pyydä mitään niin halukkaasti kuin päästä marttiuroiksi. Ja juuri nyt muistuu mieleeni että puritaanit ovat silmittömästi suuttuneita Buckingham'in herttuaan ja että heidän saarnaajansa huutavat häntä Antikristukseksi.

— Mitä sitten? kysyi mylady.

— Sitä, jatkoi kardinaali huolettoman näköisenä, että tällä erää saattaisi vaan tarvita hakea käsiin jonkun kauniin, nuoren, sukkelapäisen naisen, jolla olisi itsellään kostettavaa herttualle. Ja semmoisen naisen kai voinee löytää; herttua on naisten ihailija, ja jos hän on kylvänyt paljon rakkautta ikuisen uskollisuuden lupauksilla, hän kaiketi on kylvänyt myöskin paljo vihaa alinomaisella uskottomuudellaan.

— Epäilemättä, sanoi mylady kylmästi, voipi sellaisen naisen löytää.

— No niin, sellainen nainen, joka pistäisi Jacques Clement'in tai Ravailac'in puukon jonkun kiihkoilijan kouraan, pelastaisi Ranskanmaan.

— Niin kylläkin, mutta hän olisi silloin osallinen salamurhaan.

— Onko koskaan päästy tietoon Ravailac'in tai Jacques Clement'in rikostovereista?

— Ei, sillä ehkäpä ne olivat niin korkeassa asemassa, ett'ei uskallettu etsiä heitä sieltä missä he olivat; eikähän Palais de Justice'ä liene poltettu kenen tahansa vuoksi, arvoisa herra.

— Luuletko siis Palais de Justice'n palaneen muusta syystä kuin sattumasta? kysyi Richelieu niin huolettomasti kuin olisi ollut kysymys vallan mitättömästä tapauksesta.

— Minä, arvoisa herra, vastasi mylady, minä en luule mitään, minä vaan puhun tapahtuneesta asiasta, siinä kaikki; mutta sen minä sanon että jos minun nimeni olisi neiti de Montpensier tai jos olisin kuningatar Maria di Medicis, niin olisin vähemmin varovainen kuin olen nyt, ollessani vaan pelkkä lady Clarik.

- Se on totta, sanoi Richelieu; mitä te sitte tahdotte?
- Minä tahtoisin määräyksen, joka ennakoita oikeuttaisi kaikkeen mitä luulen tarvitsevani tehdä Ranskanmaan parhaaksi.
- Mutta ensin tulisi löytää se nainen, josta puhuin ja jolla olisi itsellään kostettavaa herttualle.
- Hän on löydetty, sanoi mylady.
- Sitten täytyy löytää se kurja kiihkolainen, joka rupeaa välikappaleeksi Jumalan oikeuden täyttämiseen.
- Hänet kyllä löydetään.
- No niin! sanoi kardinaali, sitten on kyllä aikaa pyytää tuota määräystä josta mainitsitte äsken.
- Teidän ylhäisyytenne on oikeassa, sanoi mylady, ja minä olen ollut väärässä, luullessani näkeväni siinä tehtävässä, jonka Teidän ylhäisyytenne on suvainnut uskoa minun toimekseni, jotakin muuta kuin mitä se todella on, nimittäin ilmoittaa teidän puolestanne Hänen armollensa, että te tiedätte missä eri valepuvuissa hänen on onnistunut lähestyä kuningatar konnetabelin rouvan tanssipidoissa; että teillä on todisteita siitä keskustelusta, johon kuningatar Louvre'ssa antautui erään italialaisen tähteintulkitsijan kanssa, joka ei ollut kukaan muu kuin Buckingham'in herttua itse; että kirjoitutte pienen, sievän romaanin Amiens'in kohtauksesta, liittämällä siihen sen puutarhan kartan, missä kohtaus tapahtui sekä niiden henkilöiden kuvat, jotka siinä esiintyivät; että Montaigu on Bastiljissa ja että kidutus on saattava hänet puhumaan kaikki mitä hän muistaa ja myöskin mitä hän on jo voinut unhottaa; vihdoin, että teidän hallussanne on eräs rouva de Chevreuse'n kirje, joka on löydetty Hänen armonsa majapaikasta ja joka erittäinkin paljastaa niinhyvin kirjoittajan kuin myöskin sen, kenen nimessä se on kirjoitettu. Jos hän kaikesta siitä huolimatta pysyy aikeissaan, ja kun minun tehtäväni ei ulotu sen pitemmälle kuin jo sanoin, niin ei minulle jää muuta neuvoa kuin rukoilla Jumalaa tekemään jonkun ihmetyön Ranskanmaan pelastamiseksi. Eikös se ollut niin, arvoisa herra, eihän minulla ole muuta tehtävänä?
- Niin oli, vastasi kardinaali kuivasti.
- Ja nyt, sanoi mylady, ollen olevinansa huomaamatta herttuan äänen muutosta, nyt, kun olen saanut Teidän ylhäisyydeltänne teidän vihollisianne koskevat määräykset, sallitteko, arvoisa herra, myöskin minun lausua muutamia sanoja omista vihollisistani?
- Onkos teilläkin vihollisia? kysyi Richelieu.
- On, arvoisa herra, minulla on vihollisia, joita vastaan teidän on minulle suominen kaikki apunne, sillä minä olen saanut ne Teidän ylhäisyytenne palveluksessa.
- Ja ketä ovat ne? kysyi kardinaali.
- Ensiksikin eräs pieni juontenkutoja-nainen, nimeltä Bonacieux.
- Hän on Nantes'in vankilassa.
- Toisin sanoen, hän oli siellä, sanoi mylady, mutta kuningatar on hankkinut kuninkaalta määräyksen, jonka nojalla hän on kuljetuttanut hänet erääsen luostariin.
- Luostariin? toisti kardinaali.
- Niin, luostariin.
- Mihin?
- Sitä en tiedä; salaisuus on hyvästi säilytetty.
- Kyllä minä siitä selvän saan.
- Ja Teidän ylhäisyytenne ilmoittaa sitten minulle, missä luostarissa hän on?
- Siihen en näe mitään estettä, sanoi kardinaali.
- Hyvä! Mutta sitten on minulla toinen vihollinen, joka on paljoa peljättävämpi kuin tuo vähäpätöinen rouva Bonacieux.
- Kuka?
- Hänen rakastajansa.
- Mikä hänen nimensä on?
- Oh, Teidän ylhäisyytenne tuntee hänet vallan hyvin! huudahti mylady vihasta kuohahtaen; hän on meidän molempain vainohenki; hän se eräässä taistelussa Teidän ylhäisyytenne henkivartijain kanssa ratkaisi voiton muskettisoturien puolelle; hän se antoi de Wardes'ille, teidän lähettiläällemme, kolme miekanpistoa ja saattoi timanttiasian haaksirikkoon; vihdoin, hän se on, saatuansa tietää että minä ryöstin hänet rouva Bonacieux'in, vannonut tappavansa minut.
- Ahaa, sanoi kardinaali, nyt jo tiedän, ketä tarkoittatte!
- Minä tarkoitan sitä d'Artagnan-heittiötä.

- Hän on rohkea veitikka, sanoi kardinaali.
- Juuri sen vuoksi on hän yhä enemmän peljättävä.
- Täytyy saada, sanoi kardinaali, todisteita hänen salaisesta yhteydestänsä Buckingham'in kanssa.
- Todisteita! huudahti mylady; minä hankin niitä vaikka kymmenen.
- No niin, sitten on asia mitä yksinkertaisinta olla saattaa; antakaa minulle ne todisteet niin suljetan hänet Bastiljiin.
- Hyvä, arvoisa herra, mutta sitten?
- Kun ollaan Bastiljissa, niin ei ole enää mitään "sitten", sanoi kardinaali kolkolla äänellä. Ah! Herran nimessä, jatkoi hän, jos minä yhtä helposti itse pääsisin vihollisistani kuin päästän teidät teidän vihollisistanne ja jos te sellaisia ihmisiä vastaan pyytäisitte rankaisemattomuuden valtakirjaa!...
- Arvoisa herra, lausui mylady, toinen toisesta, henki hengestä, mies miehestä; antakaa minulle tämä, minä annan teille toisen.
- En tiedä mitä te tarkoittatte, sanoi kardinaali, enkä tahdokkaan sitä tietää; mutta minua haluttaa olla teille mieliksi, enkä näe minkään estävän itseäni myöntämästä teille mitä pyydätte noin mitätöntä olentoa vastaan, sitä ennemmin kuin tuo d'Artagnan, sen mukaan mitä olette sanoneet, on huikentelevainen ihminen, tappelija ja petturi.
- Konna, arvoisa herra, täydellinen konna!
- Antakaa minulle siis paperia, kynä ja mustetta, sanoi kardinaali.
- Tässä on, arvoisa herra.
- Syntyi hetken hiljaisuus, joka osoitti että kardinaali mietti, millä sanoilla hänen tulisi kirjoittaa tuo määräys tai että hän juuri parhaillaan sitä kirjoitti. Athos, joka ei ollut menettänyt sanaakaan keskustelusta, otti kumpaakin toveriansa kädestä kiini ja saattoi heidät toiselle puolelle huonetta.
- No mitä nyt! sanoi Porthos, mitä aiot, miksi et anna meidän kuulla keskustelua loppuun saakka?
- Vaiti! kuiskasi Athos; me olemme kuulleet kaikki mitä meidän tarvitsi kuulla; muutoin, minä en kiellä teitä kuuntelemasta, mutta minun täytyy lähteä.
- Sinunko täytyy lähteä! sanoi Porthos; mutta jos kardinaali sinua kysyy, mitä me vastaamme?
- Elkää odottako hänen kysymistensä, vaan ehättäkää hänelle sanomaan että minä menin ennakolta tarkastelemaan, koska muutamat isäntämme sanat saattoivat minua epäilemään tien turvallisuutta; minä sitä paitsi puhun pari sanaa kardinaalin tallimestarille; muu koskee minua itseäni, siitä elkää välittkö.
- Ole varovainen, Athos! sanoi Aramis.
- Ole huoleti, vastasi Athos, tiedäthän että olen kylmäverinen.
- Porthos ja Aramis palasivat paikoilleensa kamiinitorven viereen.
- Athos meni ulos aivan peittelemättä, irroitti hevosensa, vakuutti parilla sanalla tallimestarin uskomaan palausmatkan tarkastamisen tarpeellisuuden, oli tutkivinaan huolellisesti pistoolinsa syttöruudin, nousi satulaan ja lähti ratsastamaan leiriin viepää tietä.

XLIII.

Aviokohtaus.

Niinkuin Athos oli arvannut, ei kaukaa viipynyt ennenkuin kardinaali laskeutui alas; hän avasi salin oven ja näki Porthoksen ja Aramoksen syväytyneen kiihkeään kuutiopeliin. Hän loi nopean silmäyksen salin kaikkiin nurkkiin ja näki kolmannen muskettisoturin olevan poissa.

- Minne on herra Athos joutunut? kysyi hän.
- Arvoisa herra, vastasi Porthos, hän meni tarkastelumatkalle, koska hän oli kuullut isännän lausuvan jotakin, joka saattoi hänet luulemaan ett'ei tie ollut oikein turvallinen.
- Ja mitäs te olette tehneet, herra Porthos?
- Olen voittanut viisi pistole'a Aramikselta.
- Tahdotteko nyt palata kanssani?

— Me odotamme Teidän ylhäisyytenne käskyjä.

— Ratsaille siis, hyvät herrat, sillä nyt on myöhä.

Tallimestari seisoi portilla pitelemässä kardinaalin hevosta suitsista. Syrjempänä näkyi pimeässä kaksi miestä ja kaksi hevosta; nuo miehet olivat juuri ne, joiden tuli saattaa mylady La Pointe'n varustukseen ja katsoa että hän pääsisi turvallisesti laivaan.

Tallimestari vahvisti kardinaalille sen mitä muskettisoturit jo olivat sanoneet Athoksesta. Kardinaali nyykäytti päätänsä myönnytykseksi ja lähti matkalle, käyttäen samaa varovaisuutta kuin tullessaankin.

Jättäkäämme hänet ratsastamaan tallimestarinsa ja muskettisoturien turvissa ja palatkaamme Athokseen.

Noin satakunnan askelta oli hän ratsastanut tasaisessa vauhdissa, mutta niin pian kuin hän oli päässyt näkyvistä, oli hän pyörtänyt oikealle, kääntynyt eräälle syrjätielle ja ratsastanut parikymmentä askelta vesakkoon, jääden siihen odottamaan kardinaalia ja hänen seurueensa: kun hän huomasi toveriensa ranteiset hatut ja kardinaalin kultahetaleisen kauhtanan, odotti hän siksi kunnes ratsumiehet olivat joutuneet tien käänteeseen taakse, ja niin pian kuin hän oli kadottanut heidät näkyvistään, ratsasti hän täydessä nelisessä takaisin ravintolaan, jonne hänet esteettömästi päästettiin.

Isäntä tunsu hänet kohta.

— Upseerini unhotti, sanoi Athos, sanoa yläkerrassa olevalle naiselle erään peräti tärkeän asian; hän lähetti minun korjaamaan sitä unhotusta.

— Käykää ylös, sanoi isäntä; hän on vielä huoneessaan.

Athos käytti lupaa hyväksensä, nousi toiseen kertaan niin hiljaa kuin suinkin saattoi, tuli eteiseen ja puoli-avoimesta ovesta näki mylady'n juuri panevan hattua päähänsä. Hän astui huoneeseen ja sulki oven jälkeensä.

Athos seisattui oven suuhun, viittaansa verhoutuneena ja hattu vedettynä alas kasvoille.

Nähdessään tuon äänettömän olennon, joka oli yhtä liikkumaton kuin kuvapatsas, peljästyivät mylady.

— Ken olette ja mitä tahdotte? huudahti hän.

— Ah, se on todellakin hän! mutisi Athos. Ja laskien viittansa alas ja kohottaen hattunsa kasvoiltaan hän astui esiin.

— Tunnetteko minua, rouva hyvä? kysyi hän.

Mylady astui askeleen eteenpäin, mutta tempautui heti takaisin ikäänkuin hän olisi nähnyt käärmeen.

— Ahaa! sanoi Athos, hyvä, minä näen että tunnette minut!

— Kreivi de la Fère! mutisi mylady, ja vetäysi kalpeana taaksepäin kunnes seinä esti häntä pääsemästä kauemmaksi.

— Niin, mylady, vastasi Athos, kreivi de la Fère itse, joka nyt tulee suoraan toisesta maailmasta saadakseen hovin nähdä teitä. Istukaamme ja puhelkaamme, niinkuin kardinaali sanoo.

Mylady, selittämättömän kauhun valtaamana, istui sanaakaan hiiskahtamatta.

— Te olette siis maan päälle lähetetty hornan henki! sanoi Athos. Teidän voimanne on suuri, sen tiedän; mutta tietäkää myöskin te että Jumalan avulla ihmiset usein ovat voittaneet hirvittävimpiäkin hornan henkiä. Minä olen jo ennen ollut tekemisissä teidän kanssanne; luulin jo päässeeni teistä ikipäiviksi, vaan minä joko erhetyin tai on horna syössyt teidät ulos kidastaan.

Mylady, kuultuansa nuo sanat, jotka johduttivat hänelle mieleen kauheita muistoja, painoi päänsä alas ja päästi tukahtuneen huokauksen.

— Niin, horna on syössyt teidät kidastansa ulos, toisti Athos, horna on tehnyt teidät rikkaaksi, horna on antanut teille toisen nimen, milt'ei toiset kasvotkin; mutta se ei ole pessyt teidän sielunne saastaa eikä ruumiinne häpeänmerkkiä.

Mylady kimposi seisovilleen kuin vivulla ja hänen silmänsä säihkyivät salamoita. Athos pysyi istuvillaan.

— Te luulitte minut kuolleeksi, eikö niin, samoin kuin minä luulin teidät? ja tuo Athoksen nimi on peittänyt kreivi de la Fère'n aivan niinkuin mylady Clarick'in nimi on peittänyt Anna de Bueil'in! Eikös teidän nimenne ollut se, silloinkuin teidän kunnioitettava veljenne vihki meidät toisiimme? Meidän asemamme on todellakin omituinen, jatkoi Athos hymyten; tähän päivään saakka olemme me eläneet vaan sen vuoksi että luulimme toisiamme kuolleeksi ja että muistoa on helpompi sietää kuin elävää olentoa, vaikka muistokin toisinaan on vallan raateleva!

— Mutta vihdoinkin, sanoi mylady tukahtuneella äänellä, mikä teidät on tuonut minun luokseni, ja mitä te tahdotte?

— Minä tahdon sanoa teille että vaikka olenkin ollut teidän silmillenne näkymättömänä, minä en ole kadottanut teitä näkyvistäni!

— Tiedättekö siis mitä minä olen tehnyt?

— Minä voin kertoa teille päivästä päivään jokaisen tekonne siitä saakka kuin olette ruvenneet kardinaalin palvelukseen aina tähän iltaan asti.

Uskomattomuuden hymy vilahti mylady'n kelmeillä huulilla.

— Kuunnelkaa: te se otitte kaksi timanttia Buckingham'in olkakoristuksesta; te se ryöstätitte pois rouva Bonacieux'in; te se kirjoititte rakkaudenkirjeitä d'Artagnan'ille, luullen niiden menevän kreivi de Wardes'ille, johon olitte rakastuneet; te se, luullen de Wardes'in pettäneen teidät, tahdoitte surmauttaa hänet kilpailijallaan; te se, silloin kuin tuo kilpailija keksi teidän häpeällisen salaisuutenne, tahdoitte tapattaa hänet kahdella salamurhaajalla, jotka lähetitte häntä väijymään; te se, nähtyänne ett'ei murhaajain luodit osuneet paikkaansa, lähetitte hänelle myrkytettyä viiniä ja väärennetyn kirjeen, uskotellaksenne kostonne uhria että viini muka tuli hänen ystäväiltänsä; te se, vihdoin, tulitte tänne, tähän kamariin, istuitte tälle tuolille, jolla minä nyt istun, ottamaan kardinaali Richelieu'lta toimeksi murhauttaa Buckingham'in herttua sitä lupausta vastaan, jonka hän antoi teille murhauttaaksensa muka d'Artagnan'in.

Mylady oli kalmankalpeana.

— Mutta oletteko te itse saatana? sanoi hän.

— Ehkäpä, sanoi Athos; vaan kuulkaahan kaikessa tapauksessa: murhatkaa tai murhauttakaa te Buckingham'in herttua, vähät siitä, minä en häntä tunne; hän on sitäpaitsi englantilainen; mutta elkää koskeko pikku sormellannekaan yhtään d'Artagnan'in hiuskarvaa, sillä hän on minun uskollinen ystäväni, jota minä rakastan ja puollustan; sen vannon isäni pään kautta, että jos sen teette, on se oleva teidän viimeinen rikoksenne.

— Herra d'Artagnan on minua julmasti loukannut, sanoi mylady kolkolla äänellä: herra d'Artagnan'in pitää kuoleman.

— Todellakin? Onko mahdollista teitäkin loukata, rouva hyvä, sanoi Athos nauraen; hän on teitä loukannut, ja hänen pitää kuoleman, vai niin!

— Hänen pitää kuoleman, vakuutti mylady; naisen ensin, hänen sitten.

Athosta melkein pyörrytti; nähdessään tuon olennon, joka ei näyttänyt vähäkään naiselta, alkoivat muistot häntä raadella; hänen mieleensä johtui, kuinka hän eräässä vähemmän vaarallisessa tilaisuudessa, missä hän nyt oli, jo vähältä oli uhraamaisillaan kunniansa hänelle; hänessä syttyi murhaamishalu uudelleen, ja se valtasi hänet kuin polttava kuume; hän nousi nyt vuorostaan seisovilleen, laski kätensä vyölleen, veti esiin pistoolin ja jännitti hanan.

Mylady, kalpeana kuin ruumis, koetti huutaa, vaan hänen jähmettynyt kurkkunsa ei saanut aikaan muuta kuin sorahtavan ynähdyksen, joka ei kuulunut ensinkään ihmisääneltä vaan paremmin pedon mörähtämiseltä; painautuneena seinää vasten näytti hän hajanaisine hiuksineen kauhun hirveältä kavalta.

Athos nosti pistoolinsa verkalleen, ojensi käsivartensa niin että ase melkein kosketti mylady'n otsaa, ja lausui äänellä, joka oli sitä kauheampi kuulla, kun siinä tuntui järkähtämättömän päätöksen levollisuus:

— Rouva, jättäkää minulle heti paikalla kardinaalin kirjoittama paperi, taikka, sieluni kautta, ammun luodin otsaanne.

Jos siinä olisi ollut toinen mies, olisi mylady voinut vielä vähän epäillä, mutta hän tunsu Athoksen. Kumminkin pysyi hän liikkumattomana.

— Teillä on vielä yksi sekunti arvelemisen aikaa, sanoi Athos.

Mylady näki hänen kasvojensa puristamisesta että laukaus oli pamahtamaisillaan; hän pisti kätensä nopeasti poveensa, veti sieltä paperin ja heitti sen Athokselle.

— Siinä on, sanoi hän, ja olkaa kirottu!

Athos otti paperin, laski pistoolin vyöllensä, lähestyi lamppua nähdäksensä, oliko paperi oikea, avasi sen ja luki:

"Mitä tämän omistaja on tehnyt, sen on hän tehnyt minun käskystäni ja valtion hyväksi.

3 päivä Joulukuuta 1627.

Richelieu."

— Nyt, sanoi Athos, ottaen viittansa ja laskien hatun päähänsä, nyt kun olen temmannut sinulta hampaat, kyykäärme, pure nyt jos voit.

Ja hän meni huoneesta, katsahtamatta edes taaksensa.

Portilla tapasi hän ne kaksi miestä ja hevosen, jota he pitelivät suitsista.

— Herrat, sanoi hän, te tiedätte että Hänen ylhäisyytensä käsky on saattaa tuo nainen viipymättä La Pointe'n varustukseen, eikä jättää häntä ennenkuin hän on päässyt laivaan.

Kun nämä sanat sopivat tarkasti yhteen sen käskyn kanssa, minkä he jo olivat saaneet, he nyökkäyttivät päätänsä myöntymyksen merkiksi.

Athos puolestaan viskautui kevyesti satulaan ja lähti ratsastamaan täyttä karkua; mutta hän ei noudattanutkaan tietä, vaan ratsasti halki kentän, kannustaen uutterasti hevostansa ja pysähtyen aika-ajoin kuuntelemaan.

Eräässä tämmöisessä pysähdyksessä kuuli hän tieltä useiden hevoisten juoksua. Hän ei epäillyt ett'eikö siellä tullut kardinaali seurueineen. Heti ratsasti hän uuden taipaleen eteenpäin, pyyhki hevostansa kanervilla ja lehdillä ja asettui poikki tien, noin sata askelta leiristä.

— Ken siellä? huusi hän kaukaa, nähdessään ratsastajat.

— Siellä on kaiketi meidän uljas muskettisoturimme, sanoi kardinaali.

— Niin on, arvoisa herra, vastasi Porthos.

— Herra Athos, sanoi Richelieu, sulimmat kiitokset hyvästä vartioitsemisesta. Hyvät herrat, nyt olemme perillä; ratsastakaa sisään vasemmasta portista, lunnassana on: *Kuningas* ja *Ré*.

Näin sanoen kardinaali nyökkäytti päätänsä noille kolmelle aseveikolle ja meni oikeanpuolisesta portista, tallimestarinsa seuraamana; sillä tänä yönä nukkui hän itse leirissä.

— No niin! sanoivat yht'aikaa Porthos ja Aramis, kun kardinaali oli ulkopuolella kuulomatkaa, no niin! hän kai kirjoitti sen paperin, jota nainen pyysi!

— Kyllä, sanoi Athos levollisesti, ja tässä se on.

Ja kolme ystävästä eivät hiiskahtaneet sanaakaan ennenkuin majapaikassaan, paitsi vartijoille lunnassanan.

Mutta Mousqueton lähetettiin sanomaan Planchet'ille että niin pian kuin hänen herransa pääsi juoksuhaudasta, hän samassa saapuisi muskettisoturien majapaikkaan.

Toisaalta, niinkuin Athos oli arvannut, kun mylady tapasi portilla kaksi miestä, jotka häntä odottivat, hän seurasi heitä esteettömästi; hänellä oli tosin ensi hetkessä halu saatattaa itsensä kardinaalin luokse ja kertoa hänelle kaikki, mutta hänen ilmaisemisensa olisi saattanut Athoksen vuorostaan ilmaisemaan; hän kyllä olisi voinut sanoa että Athos oli hänet hirttänyt, mutta Athos silloin saattoi ilmoittaa hänen olevan merkityn, jonka vuoksi hän arveli kuitenkin paremmaksi pysyä vaiti ja mennä siivosti matkaansa, tavallisella taidollansa täyttämään sitä vaikeata tehtävää, jonka hän oli ottanut suorittaaksensa, ja sittenkuin kaikki oli toimitettu kardinaalin mielen mukaisesti, tulla häneltä pyytämään kosta.

Niinpä saapui hän, matkattuansa läpi yön, kello seitsemän aikaan aamulla La Pointe'n varustukseen, oli kello kahdeksan laivalla, joka nosti ankkurin kello yhdeksän ja, kardinaalin käskykirjeen mukaan ollen lähtevinään Bayonne'en, lähtikin purjehtimaan Englantiin.

XLIV.

Saint-Gervais'in vallinsarvi.

Tultuansa kolmen ystävänsä luokse, tapasi d'Artagnan heidät kaikki samassa huoneessa; Athos istui mietteissään, Porthos väänteli viiksiänsä, Aramis luki kaunista samettikansista rukouskirjaa.

— Saakeli soikoon, hyvät herrat! sanoi d'Artagnan, minä toivon että teidän sanottavanne ansaitsee kuulemisen vaivan, sillä muutenpa en anna teille anteeksi että olette kutsuneet minut tänne, ettekä ole antaneet minun levätä rauhassa semmoisen yön jälkeen, jonka olemme viettäneet erään vallinsarven särkemisessä. Ah, miksi ette te olleet siellä, hyvät herrat! Siellä oltiin aika löylyssä!

— Me olimme toisaalla, jossa ei myöskään ollut aivan kylmä, vastasi Porthos vääntäen viiksensä tavanmukaisiin kippuroihin.

— Hiljaa, sanoi Athos.

— Ahaa, vastasi d'Artagnan, joka tajusi muskettisoturien hienon kulmanrypistyksen, täällä on siis myös jotakin tapahtunut.

— Aramis, sanoi Athos, sinä söit toissa päivänä aamiaista Parpaillot'in ravintolassa, luullakseni?

— Kyllä.

— Millaista siellä on?

— No, minä ainakin sain sangen huonon aterian; toissa päivänä oli kalapäivä, mutta heillä oli vaan lihaa tarjottavana.

— Kuinka! sanoi Athos, eikö täällä ole kalaa, sataman ääressä?

— Puhuvat, sanoi Aramis, kääntyen takaisin hurskaasen lukemiseensa, että sulku, jota kardinaali rakennuttaa, karkoittaa kalat aavalle ulapalle.

— Mutta sitä en oikeastaan tarkoittanut, Aramis, sanoi Athos; minä tarkoitin vaan kysyä, saiko olla rauhassa vai häiritsikö kukaan sinua?

— Minusta näytti ett'ei meillä siellä ollut mitään haitallista seuraa, ja sinun sanottavaasi varten, Athos, soveltuu Parpaillot vallan hyvin.

— Menkäämme siis Parpaillot'iin, sanoi Athos, sillä täällä ovat seinät ohuet kuin paperi.

D'Artagnan, joka tunsi ystävänsä tavat ja joka yhdestä hänen sanastansa, viittauksestansa, merkistänsä havaitsi tärkeitä asioita olevan liikkeellä, otti Athosta käsivarresta ja meni hänen kanssansa ulos sanaakaan virkkamatta. Porthos seurasi puhellen Aramiksen kanssa.

Tiellä kohtasivat he Grimaud'in; Athos viittasi häntä seuraamaan. Tapansa mukaan Grimaud totteli äänetönnä; miesparka oli melkein unhottanut puhumistaidon.

Tultiin Parpaillot'in ravintolaan. Kello oli seitsemän aamulla, päivä alkoi valjeta; kolme ystävästä pyysivät aamiaista ja menivät saliin, jossa he isännän vakuutuksen mukaan saisivat olla häiritsemättöminä.

Pahaksi onneksi oli aika huonosti valittu keskustelua varten; aamuherätys oli juuri rumputettu, jokainen ravisti unta itsestään, ja kostean aamu-ilman karkoittamiseksi tultiin ravintolaan juomaan joku lasi; rakuunoita, sveitsiläisiä, henkivartijoita, muskettisotureita, kevyttä ratsuväkeä tulvaili myötäänsä, tosin isännän suureksi mielihyväksi, vaan neljän ystävyksen harmiksi. Niinpä vastasivatkin he nyreästi toveriensa tervehdyksiin, maljoihin ja pilapuheihin.

— Mutta, sanoi Athos, me voimme helposti joutua täällä riitaan, ja se sopisi vallan huonosti tällä hetkellä. D'Artagnan, kerroppas meille, kuinka olet yösi viettänyt, niin me sitten vuorostamme kerromme meidän yönviettomme.

— Niinpä todellakin, sanoi eräs ratsumies, joka seiso heilutellen jalkojaan ja piteli viinalasia kädessään, tuon tuostakin maistellen herkkuaansa; todellakin, te olitte viime yönä juoksuhaudassa, herrat muskettisoturit, ja teillä kaiketi oli tiukka ottelu rochellelaisten kanssa.

D'Artagnan katsoi Athokseen, nähdäksensä pitäisikö hänen vastata tuolle, joka rohkeni sekoittaa heidän puheesensa.

— No, sanoi Athos, etkö kuule että herra de Busigny kunnioittaa sinua puhuttelemisellaan? Kerro nyt, mitä viime yönä tapahtui, koska nämä herrat toivovat saada kuulla.

— Ettekös te valloittaneet erään varustuksen? kysyi muuan sveitsiläinen, joka joi rommia juomalasista.

— Valloitimme, vastasi d'Artagnan kumartaen, meillä oli todella se kunnia; me olimme myöskin, niinkuin kaiketi olette kuulleet, eräsen kulmaan sovittaneet ruutitynnörin, joka räjähtäessään teki kelpo aukon muuriin, ja kun vallinsarvi ei ollut eilispäiväistä tekoa, sai koko muukin rakennus melkoisia vammoja.

— Mikä vallinsarvi se oli? kysyi eräs rakuuna, joka sapelissaan kantoi hanhea, minkä hän oli tuonut mukansa saadaksensa sen paistetuksi.

— Saint-Gervais, jonka takaa rochellelaiset hätyyttelivät meidän työmiehiämme, vastasi d'Artagnan.

— Oliko ottelu tiukka?

— Olipa vainenkin; me hukkasimme viisi miestä ja rochellelaiset kahdeksan tai kymmenen.

— Balzampleu! huudahti sveitsiläinen, joka saksalaisten erinomaisen runsaan kiroussanavaraston lisäksi oli ruvennut käyttämään myöskin ranskalaisia kiroussanoja.

— Mutta luultavaa on, sanoi ratsumies, että he nyt aamun tultua lähettävät miehiä panemaan vallinsarven uudestaan kuntoon.

— Se on kyllä uskottavaa, sanoi d'Artagnan.

— Hyvät herrat, minä lyön vetoa, huudahti Athos.

— Ahaa, niin, vetoa, kas niin! tokaisi sveitsiläinen.

— Mistä? kysyi ratsumies.

— Malttakaa, sanoi rakuuna, ruveten paistamaan hanheansa liedellä, minä rupean vetoon. Saakelin isäntä, tänne paistinpannu, ett'en menettäisi pisaraakaan tämän kelpo linnun rasvasta!

— Hän on oikeassa, sanoi sveitsiläinen, hanhenrasva on oivallista marjahillon kanssa.

— Kas niin, sanoi rakuuna, antakaapa kuulla vetonne. Me kuuntelemme, herra Athos.

— Niin, veto! säästi ratsumies.

— No niin, minä lyön vetoa kanssanne, herra de Busigny, sanoi Athos, että kolme toveriani, herrat Porthos, Aramis ja d'Artagnan ja minä menemme syömään aamiaista Saint-Gervais'in vallinsarveen ja viivymme siellä kokonaisen tunnin, kello kädessä, vaikka viholliset mitenkinkokisivat karkoittaa meitä sieltä.

Porthos ja Aramis katsoivat toisiinsa; he alkoivat jo käsittää.

— Mutta, sanoi d'Artagnan, kuiskuttaen Athoksen korvaan, sinä viet meidät säälimättä surman suuhun.

— Enemmän on henkemme vaarassa, ell'emme mene sinne, vastasi Athos.

— Ah, kunniani kautta, hyvät herrat, sanoi Porthos kiikkuen tuolillaan ja sivellen viiksiään, eikös se ollut komea veto, vai kuinka?

— Minä suostun vetoon, vastasi herra de Busigny; ja määrätkäämme nyt vaan, mitä panemme vedoksi.

— Teitä on neljä, hyvät herrat, sanoi Athos, ja meitä myös neljä; mielenmukainen päivällinen kahdeksalle hengelle, tyydyttekö siihen?

— Mainiosti! vastasi herra de Busigny.

— Oivallisesti! säästi rakuuna.

— Minä tulen myös vetoon, sanoi sveitsiläinen.

Neljäs kuulija, joka oli pysynyt äänettömänä koko keskustelun ajan, nyykäytti päätänsä suostumuksen merkiksi.

— Herrojen aamiainen on valmis, sanoi isäntä.

— No niin, tuokaa se tänne, sanoi Athos.

Isäntä noudatti käskyä. Athos huusi Grimaud'ia, osoitti hänelle suurta, nurkassa olevaa koria ja viittasi häntä säälimään ruokalajit pöytäliinan sisään.

Grimaud tajusi heti että aikomus oli mennä ateriaimaan ulko-ilmaan, sääli ruuat ja pullot koriin ja otti sen käsivarrellensa.

— Mutta missä te aiotte syödä aamiaisenne? kysyi isäntä.

— Mitä se teitä liikuttaa, sanoi Athos, kunhan saatte maksun?

Hän heitti majesteetillisesti kaksi pistole'a pöydälle.

— Tuleeko minun antaa takaisin, herra upseeri? kysyi isäntä.

— Ei, mutta pankaa lisäksi kaksi pulloa samppanjaa, jäännös olkoon ruokaliinoista.

Isäntä ei jäänyt niin suurelle voitolle kun hän ensin oli luullut; mutta hän korvasi vahingon pistämällä samppanjan sijaan noille neljälle ruokavieraalle kaksi pulloa anjou-viiniä.

— Herra de Busigny, sanoi Athos, suvaitsetteko asettaa kellonne minun kelloni mukaan, vai sallitteko minun asettaa omani teidän kellonne mukaan?

— Aivan mielelläni, sanoi ratsumies, vetäen taskustaan erittäin kauniin timanteilla koristetun kellon; kello on nyt puoli kahdeksan.

— Kolmekymmentä viisi minuuttia yli seitsemän, sanoi Athos; muistakaamme siis että minun kelloni käy viisi minuuttia edellä.

Ja kumartaen jäähyväisiksi hämmästyneille läsnäoleville, nuo neljä nuorta miestä lähtivät Saint-Gervais'in vallinsarvea kohden, Grimaud'in seuraamana, joka, tietämättä minne he aikoivat, kantoi koria tottelevaisesti, ajattelemtakaan edes kysyä, minne oltiin menossa.

Niin kauvan kuin vielä oltiin leirin piirissä, eivät ystävykset vaihettaneet sanaakaan; heitä muutoin seurasi koko joukko uteliaita, jotka, saatuaan kuulla vedosta, tahtoivat tietää kuinka siinä piti käymän; mutta niin pian kuin he olivat joutuneet leiripiirin ulkopuolelle vapaasen ilmaan, luuli d'Artagnan, joka ei laisinkaan tiennyt mistä oli kysymys, olevan ajan pyytää selitystä.

— Nyt, Athos veikkoseni, sanoi hän, ollet kai hyvä ja sanot minne meillä on oikeastaan matka?

— Näethän, sanoi Athos, että menemme vallinsarvelle.

— Mitä meillä on siellä tekemistä?

— Tiedäthän sen kyllä: menemme syömään aamiaista.

— Mutta miksi emme syöneet aamiaistamme Parpaillot'issa?

— Siksi että meillä on peräti tärkeitä asioita keskusteltavana ja tuolla ravintolassa oli mahdoton saada rauhassa keskustella viidenkään minuutin aikaa tuossa rasittavassa joukkiossa, joka kulkea edestakaisin, tervehtii ja tarttuu puheeseen. Tuolla ainakaan, jatkoi Athos osoittaen vallinsarvea,

ei meitä häiritä.

— Minun nähdäkseni, sanoi d'Artagnan varovaisuudella, joka hänessä näkyi niin hyvästi ja luontevasti sopivan yhteen hänen erinomaisen urhoollisuutensa kanssa, minun nähdäkseni olisimme voineet hakea jonkun yksinäisen paikan meren hietarannikolla.

— Jossa meidät neljä huomattaisiin yhdessä, niin että kardinaali neljännestunnin perästä vakoojainsa kautta saisi tietää meidän pitäneen neuvottelua.

— Niin, sanoi Aramis, Athos on oikeassa; *animadvertuntur in desertis*.

— Niinpä kyllä, erämaa ei olisi ollut mitä pahempi, vaan mistäs sen erämaan täällä löytää?

— Ei ole mitään erämaata, missä ei lintu saata lentää pään päällitse, tai kala puikahtaa ylös vedestä, tai kaniini hypätä esiin olinpaikastaan, ja minä luulen että linnut, kalat, kaniinit, kaikki ovat kardinaalin vakoojia. Parempi on siis mennä yrityksemme perille, josta emme nyt enää voikkaan peräytyä ilman häpeättä; me olemme lyöneet vedon, vedon, jota ei voitu edeltäkäsien aavistaa ja jonka todellista syytä ei varmasti kukaan voi arvata. Voittaaksemme vedon, täytyy meidän olla vähintäänkin tunti vallinsarvessa, hätyytettäköön meitä tai ei. Jos ei meitä hätyytetä, saamme kylläksi keskustelun aikaa, eikä kukaan meitä kuule, sillä minä takaan ett'ei vallinsarven seinillä ole korvia; jos meitä hätyytetään, keskustelemme me sittenkin asioistamme ja sitä paitsi puollustaessamme itseämme saavutamme kunnioitusta; te näette siis että meille on tästä kaikessa tapauksessa puhdasta voittoa.

— Niin, mutta, sanoi d'Artagnan, me saamme aivan varmaan joka mies luodin ruumiisemme.

— Oh, ystäväni, sanoi Athos, tiedäthän kyllä että vaarallisimmat luodit eivät tule vihollisten puolelta.

— Mutta minun mielestäni, virkkoi Porthos, meidän olisi tämmöiselle retkelle pitänyt toki ottaa mukaan muskettimme.

— Sinä olet vähän tyhmä, ystäväni Porthos; minkävuoksi olisimme ottaneet noin tarpeetonta kuormaa?

— Hyvä musketti, kaksitoista patruunaa ja ruutisarvi eivät mielestäni ole niinkään tarpeettomia kappaleita vihollista vastaan mennessä.

— No etkö kuullut mitä d'Artagnan sanoi? kysyi Athos.

— Mitä hän sitten sanoi? kysyi Porthos.

— D'Artagnan sanoi että viime-öisessä kahakassa kaatui kahdeksan tai kymmenen ranskalaista ja yhtä monta rochellelaista.

— Entäs sitten?

— Niitä ei kaiketi ennätetty ryöstää, koska oli paljon tärkeämpääkin tehtävää.

— Mitäs sitten?

— No, me otamme heidän muskettinsa ja patruunansa; neljän musketin ja kahdentoista luodin sijaan on meillä sitten vähintään viisitoista muskettia ja sata latinkia.

— Oi, Athos, huudahti Aramis, sinä olet todella suuri mies!

Porthos nyykäytti päätänsä myönnetykseksi. D'Artagnan vaan oli yhä epävakaisena. Grimaud näytti olevan d'Artagnan'in kanssa yhtä mieltä, sillä kun hän huomasi marsittavan vallinsarvea kohden, mitä hän tähän asti oli vielä epäillyt, nykäsi hän herraansa takinliepeestä.

— Minne ollaan menossa, kysyi hän viittauksella.

Athos osoitti vallinsarvea.

— Mutta, lausui Grimaud samalla kielellä, täällä ollaan henkeänsä kaupalla.

Athos kohotti silmänsä ja kätensä taivaasen päin.

Grimaud laski korin maahan ja istui itse viereen, ravistaen päätänsä.

Athos otti pistoolin vyöltänsä, tarkasti, oliko se ampumakunnossa, jännitti hanan ja painoi pistoolin suun Grimaud'in korvan juureen.

Grimaud hypähti ylös niinkuin vivulla.

Silloin viittasi Athos Grimaud'ia ottamaan korin ja käymään edellä. Grimaud totteli.

Kaikki mitä Grimaud-parka oli voittanut tuolla hetkellisellä eperoimisellaan, oli se että hänet muutettiin takajoukosta etujoukkoon.

Tultuansa vallinsarveen, kääntyivät he katsomaan taaksensa.

Enemmän kuin kolmesataa miestä oli kokoutunut leirin portille; eri parvessa nähtiin herra de Busigny, rakuuna, sveitsiläinen ja neljäs vedonlyöjä.

Athos otti hatun päästänsä, pisti sen miekkansa kärkeen ja heilutti sitä ilmassa.

Kaikki katsojat vastasivat hänen tervehdykseensä vahvalla hurraa-huudolla.

Sen jälkeen katosivat kaikki neljä vallinsarveen, jonne Grimaud jo heidän edellensä oli mennyt.

XLV.

Muskettisoturien neuvottelu.

Niinkuin Athos oli arvannut, ei vallinsarvessa ollut muuta puollustusväkeä kuin muudan tusina kaatuneita ranskalaisia ja rochellelaisia.

— Hyvät herrat, sanoi Athos, joka johti retkikuntaa, sill'aikaa kuin Grimaud laittaa ruokapöytää kuntoon, kerätkäämme kokoon musketit ja patruunat. Me voimme sitä paitsi keskustella sen ohella. Nuo herrat, lisäsi hän, osoittaen kuolleita, eivät kuule puhettamme.

— Mutta me voimme heittää heidät kumminkin juoksuhautaan, sanoi Porthos, sittenkuin olemme ensin tarkoin tutkineet, eikö heidän taskuissansa olisi mitään.

— Niin kyllä, sanoi Athos, mutta se on Grimaud'in asia.

— No niin, sanoi d'Artagnan, tutkikoon heidät Grimaud ja heittäköön heidät sitten yli muurin.

— Elkäämme tehkö niin, sanoi Athos, heistä voi olla meille hyötyä.

— Mitä hyötyä meille voi olla noista kuolleista? sanoi Porthos; sinä olet houkko, Athos ystäväni.

— Enpä olekkaan, vastasi Athos; kuinka monta muskettia on, hyvät herrat?

— Kaksitoista, vastasi Aramis.

— Kuinka monta patruunaa?

— Satakunta.

— Siinä on niin paljon kuin tarvitsemme, pankkaamme musketit latinkiin.

Ja he rupesivat työhön. Kun viimeinen musketti oli latingissa, antoi Grimaud merkin, että aamiainen oli valmiina.

Athos vastasi, yhä vaan viittauksilla, että: hyvä on, ja viittasi Grimaud'ia menemään erääsen katoksen tapaiseen, josta viittauksesta Grimaud ymmärsi että hänen oli rupeaminen vahtiin. Kuitenkin, lieventääksensä vahdinpidon ikävyyttä, salli Athos hänen ottaa mukaansa leipää, lihapaistia ja pullon viiniä.

— Nyt aterioimaan, hyvät herrat! sanoi Athos.

Neljä ystävästä istuutuivat maahan jalat ristiin, niinkuin turkkilaiset tai räätälit.

— No, sanoi d'Artagnan, nyt, kun sinulla ei enää ole mitään peljättävää että kukaan kuulisi, toivon minä sinun ilmoittavan meille salaisuutesi.

— Minä toivon voivani toimittaa teille sekä huvia että kunniaa, hyvät herrat, sanoi Athos. Minä olen antanut teidän tehdä herttaisen huvimatkan; kas tässä mitä herkullisin aamiainen, ja tuolla viisisataa henkeä, jotka te voitte nähdä ampuma-aukoista, ja jotka pitävät meitä joko hulluina tai sankareina, — kaksi laatua tyhmyreitä, jotka ovat paljon toistensa kaltaisia.

— Mutta tuo salaisuus! sanoi d'Artagnan.

— Salaisuus, vastasi Athos, on se, että minä eilen illalla kohtasin mylady'n.

D'Artagnan oli jo nostanut lasin huulilleen, mutta "mylady"-sanan kuultuansa rupesi hän niin vapisemaan, että hän laski lasin pois kädestänsä, estääksensä sisällyksen läikkymästä maahan.

— Sinä olet siis nähnyt vaim...

— Vaiti sinä! keskeytti Athos. Sinä unhotat, ystäväni, ett'eivät nämä herrat tässä, niinkuin sinä, tiedä minun perhesalaisuksistani; minä olen tavannut mylady'n.

— Ja missä? kysyi d'Artagnan.

— Noin parin lieu'n päässä täältä, Colombier-Rouge'n ravintolassa.

— Siinä tapauksessa olen minä hukassa, sanoi d'Artagnan.

— Etpä aivan sentään vielä, sanoi Athos, sillä näihin aikoihin on hän jo kaukana Ranskanmaan rannikosta.

D'Artagnan hengitti vapaammin.

— Mutta kaiken päätteeksi, kuka on vihdoinkin tuo mylady? kysyi Porthos.

— Eräs ihastuttava nainen, sanoi Athos, maiskutellen huulillansa vaahtoavaa viiniä. Saakelin isäntä! huudahti hän. Hän antaa meille anjou-viiniä samppanjan sijaan, ja minä luulen että annamme pettää itseämme. Niin, jatkoi hän, ihastuttava nainen, joka on osoittanut hyvyyttä ystäväämme d'Artagnan'ia kohtaan, joka vuorostaan on tehnyt hänelle lempo tiesi minkä kepposen, minkä tuo nainen aikoi kostaa, kuukausi taaksepäin, yrittämällä murhauttaa hänet musketin luodilla, ja kahdeksan päivää taaksepäin, yrittämällä myrkyttää hänet, ja eilen, pyytämällä hänen päätänsä kardinaalilta.

— Kuinka? onko hän pyytänyt minun päätäni kardinaalilta! huudahti d'Artagnan, kalpeana kauhistuksesta.

— Se on yhtä totta kuin evankeliumi, sanoi Porthos; minä kuulin sen omilla korvillani.

— Minä myös, sanoi Aramis.

— Silloin, sanoi d'Artagnan, laskien masentuneena käsivartensa alas, on tarpeetonta enää taistella; yhtä hyvin voin jo ampua luodin otsaani, niin sitten on kaikki lopussa.

— Se on viimeinen tyhmyys, mitä tulee tehdä, sanoi Athos, koska se on ainoa, mitä ei voi parantaa.

— Mutta enhän voi koskaan päästä pakoon moisia vihollisia, sanoi d'Artagnan. Ensinkin tuo tuntematon Meung'in mies, sitten de Wardes, jolle olen antanut kolme miekan pistoa, sitten mylady, jonka salaisuuden perille olen päässyt; ja vihdoin kardinaali, jonka kostotuumat olen turmellut.

— No niin, sanoi Athos, siinä on vaan neljä, ja meitä on neljä, siis yksi yhtä vastaan. Saakeli, jos meidän on uskominen Grimaud'in viittauksia, niin on meillä kohta paljon lukuisampaa vihollisjoukkoa vastaan taisteltavana! Mitäs nyt, Grimaud? sanoi Athos. Asian tärkeyteen katsoen sallin sinun puhua, mutta elä puhu liikoja! No, mitä näet?

— Erään joukon.

— Kuinka monta?

— Kaksikymmentä.

— Mitä miehiä?

— Kuusitoista kaivumiestä ja neljä sotilasta.

— Kuinka kaukana?

— Viidensadan askeleen päässä.

— Hyvä, sitten on meillä vielä aikaa syödä lintupaistiamme ja juoda lasin viiniä terveydeksesi, d'Artagnan. Maljasi!

— Maljasi! toistivat Porthos ja Aramis.

— No niin, maljani, olkoon menneeksi, vaikka en usko teidän toivotustenne minua suuresti hyödyttävän.

— Oh, kyllä kaikki hyvin käy, sanoi Athos, tyhjentäen lasinsa, jonka jälkeen hän nousi levollisesti seisovilleen, otti ensimmäisen musketin minkä käsiinsä sai, ja meni ampuma-aukolle.

Porthos, Aramis ja d'Artagnan tekivät samoin. Grimaud sai käskyn asettua heidän taaksensa lataamaan käytettyjä musketteja uudelleen.

Hetkisen perästä nähtiin parven tulevan; se kulki jonkunmoista juoksuhautaa myöten, joka yhdisti vallinsarven ja kaupungin.

— Hiisi viekään! sanoi Athos, mitäs tässä nyt ruvettiin meitä vaivaamaan parinkymmenen kuokka- ja lapiomiehen vuoksi! Grimaud olisi voinut vaan viitata heitä menemään tiehensä, ja minä olen varma siitä että he olisivat antaneet meidän olla rauhassa.

— Minä puolestani epäilen sitä, sanoi d'Artagnan, sillä he lähestyvät sangen päättäväisinä. Sitä paitsi työmiesten joukossa on neljä sotamiestä ja yksi korpraali, kaikki musketeilla varustettuina.

— Sitten he eivät ole meitä havainneet, sanoi Athos.

— Kunniani kautta, sanoi Aramis, minun täytyy tunnustaa että minusta tuntuu vastenmieliseltä ampua noita porvari-raukkoja.

— Huono pappi, sanoi Porthos, joka säälii kerettiläisiä!

— Todella, sanoi Athos, Aramis on oikeassa, ja minä menen varoittamaan heitä.

— Mitä peijakasta sinä nyt aiot tehdä? kysyi d'Artagnan; sinut ammutaan, ystäväni.

Athos ei huolinut varoituksesta; hän astui muurin aukkoon, musketti toisessa, hattu toisessa kädessä.

— Hyvät herrat, sanoi hän, kääntyen sotilaihin ja työmiehiin, jotka hämmästyneinä tuosta nä'ystä pysähtyivät noin viidensadan askeleen päähän vallinsarvesta, hyvät herrat, virkkoi hän

kohteliaasti kumartaen; minä olen muutamien ystävieni kanssa täällä vallinsarvessa syömässä aamiaista. Niinkuin tiedätte, ei mikään ole harmillisempaa kuin tulla häirityksi ruokailun aikana; me pyydämme siis, jos teillä kaikin mokomin on täällä jotakin tekemistä, odottamaan kunnes olemme syöneet aamiaistemme tai menemään pois ja palaamaan myöhemmin, ell'ette mahdollisesti haluaisi jättää kapinoitsijain joukkoa ja sen sijaan tulla tänne juomaan kanssamme Ranskan kuninkaan maljan.

— Varo itseäsi, Athos! sanoi d'Artagnan; etkö näe että he tähtäävät?

— Kyllä, kyllä, sanoi Athos, mutta he ovat porvareita, jotka ampuvat sangen huonosti, eivätkä, siis saa sattumaan.

Samassa pamahti neljä laukausta ja luodit litistivät aukon reunamiin Athoksen ympärillä, — ei yksikään osunut häneen.

Neljä laukausta pamahti heille vastaukseksi melkein samassa silmänräpäyksessä, mutta ne olivat paremmin suunnattuja kuin hyökkääjien; kolme sotamiestä kaatui paikalla ja yksi työmies haavoittui.

— Grimaud, tänne toinen musketti! sanoi Athos, joka vielä seiso i aukossa.

Grimaud totteli heti. Kolme ystävästä olivat vuorostaan myös latanneet muskettinsa. Toiset laukaukset pamahtivat; korpraali ja kaksi kaivumiestä kaatui, ja muut lähtivät pötkimään pakoon.

— Kas niin, herrat, tehkäämme nyt hyökkäys, sanoi Athos.

Ja neljä ystävästä syöksivät ulos, tulivat taistelukentälle, ottivat sotamiesten ja korpraalin aseet, ja varmoina siitä ett'eivät pakenijat pysähtyisi ennenkuin kaupungissa, palasivat he takaisin vallinsarveen voitonmerkkineen.

— Lataa uudestaan musketit, Grimaud, sanoi Athos, ja me, hyvät herrat, jatkakaamme aamiaistamme ja keskustelkaamme. Mihinkäs jäimmekään?

— Minä muistan, sanoi d'Artagnan, sinä sanoit että mylady, pyydettyään kardinaalilta minun päätäni, jätti Ranskan rannikon. Ja minne menee hän? lisäksi d'Artagnan, joka tahtoi halukkaasti tietää mylady'n matkan suuntaa.

— Hän menee Englantiin, vastasi Athos.

— Missä tarkoituksessa?

— Murhaamaan tai murhauttamaan Buckingham'ia.

D'Artagnan huudahti hämmästyksestä ja harmista.

— Mutta sehän on kurjamaista! sanoi hän.

— Oh, mitä siihen tulee, vastasi Athos, pyydän minä sinun olemaan varma siitä ett'ei se suuresti minua huoleta. Nyt kun olet lopettanut työsi, Grimaud, ota korpraalin miekka, sido siihen ruokaliina ja pane se heilumaan vallinsarven harjalle, että rochellelaiset näkisivät täällä olevan urhoollisia ja rehellisiä kuninkaan sotureita.

Grimaud totteli äänetönnä. Hetkisen perästä liehui valkoinen lippu neljän ystävyksen pään päällä. Mieltymyksen jymy kajahti leiristä; puoli leiriä tunkeili leirin porteilla.

— Kuinka! sanoi d'Artagnan, sinua ei suuresti huoleta, murhaako tai murhauttaako hän Buckingham'in? Muista, että herttua on meidän ystävämme.

— Herttua on englantilainen ja sotii meitä vastaan; tehkөөn hän siis herttualle mitä hän tahtoo; siitä en minä välitä enempää kuin tyhjästä pullosta.

Ja Athos heitti luotansa viidentoista askeleen päähän kädessänsä olevan tyhjän pullon, josta hän oli kaatanut viimeisenkin pisaran lasiinsa.

— Mutta, sanoi d'Artagnan, minä en hylkää Buckingham'ia tuolla tavoin; hänhän antoi meille mitä kauniimmat hevoset.

— Ja erittäinkin sangen kauniit satulat, huomautti Porthos.

— Sitä paitsi, sanoi Aramis, Jumala tahtoo syntisen kääntymistä, mutta ei hänen kuolemaansa.

— Amen! vastasi Athos, ja me palaamme vielä siihen asiaan, jos sellainen sinua huvittaa; mutta mielestäni tärkeintä tässä asiassa oli, ja minä olen varma että sinä, d'Artagnan, ymmärrät minua, että tuolta naiselta oli saatava pois eräs valtakirja, jonka hän oli pusertanut kardinaalilta ja jonka avuin hän voisi rankaisematta vapauttaa itsensä sinusta ja ehkäpä myöskin meistä.

— Tuo olento on siis koko pahahenki! sanoi Porthos, ojentaen lautasensa Aramikselle, joka leikkasi lintua.

— Ja onko tuo valtakirja vielä hänen käsissänsä? kysyi d'Artagnan.

— Ei, se on joutunut minun käsiini; en voi sanoa saaneeni sitä juuri ilman vaivatta, sillä silloin valhettelisin.

— Rakas Athokseni, sanoi d'Artagnan, en voi enää lukea niitä kertoja, joista minun tulee kiittää

sinua hengestäni.

— Sinä jätit siis meidät, palataksesi hänen luoksensa? kysyi Aramis.

— Juuri niin.

— Ja sinulla on tuo kardinaalin kirje? kysyi d'Artagnan.

— Tässä se on, sanoi Athos.

Ja näin sanoen veti hän takkinsa taskusta tuon kallis-arvoisen paperin.

D'Artagnan avasi sen kädellä, jonka vapisemista hän ei edes koettanutkaan peitellä, ja luki:

"Mitä tämän omistaja on tehnyt, sen on hän tehnyt minun käskystäni ja valtion hyväksi.

3 päivä Joulukuuta 1627.

Richelieu."

— Toden totta, sanoi Aramis, sehän on täydellinen anteeksi-antamus.

— Tuo paperi on revittävä palaisiksi, sanoi d'Artagnan, joka luuli lukevansa kuoleman-tuomionsa.

— Ei, päin vastoin, sanoi Athos, tämä pitää huolellisesti säilyttää; minä en tahtoisi luopua tästä paperista, vaikka se peitettäisiin kullalla.

— Ja mitä aikoo tuo nainen nyt tehdä? kysyi nuori mies.

— Ah, sanoi Athos huolettomasti, hän kirjoittaa kaiketi kardinaalille että eräs kirottu Athos-niminen muskettisoturi on väkivallalla häneltä ryöstänyt hänen suojeluskirjeensä; hän antaa kaiketi samassa kirjeessä kardinaalille sen neuvon että hän pelastaisi hänet samalla kertaa sekä Athoksesta että hänen molemmista ystävästään Porthoksesta ja Aramiksesta. Kardinaali on muistava että ne ovat samoja miehiä, joita hän aina on kohdannut tiellänsä; silloin hän jonakin päivänä otattaa kiini d'Artagnan'in ja ett'ei hänen aikansa kävisi pitkästyttäväksi, lähettää meidät hänelle seuralaisiksi Bastiljiin.

— Mutta, sanoi Porthos, tuo on surullista pilaa, ystäväni.

— Minä en laske pilaa.

— Kuuleppas, sanoi Porthos, olisi paljon pienempi synty nutistaa kuoliaaksi tuo kirottu mylady kuin tappaa noita hugenotti-parkoja, jotka eivät koskaan ole muuta pahaa tehneet kuin laulaneet ranskaksi samoja virsiä, mitä me laulamme latinaksi.

— Mitäs apotti siitä sanoo? kysyi Athos tyynesti.

— Minä sanon että olen samaa mieltä kuin Porthos, vastasi Aramis.

— Entäs minä sitten! sanoi d'Artagnan.

— Onneksi on hän jo matkojen päässä, virkkoi Porthos, sillä minun täytyy tunnustaa että täällä olisi hän minulle suureksi haitaksi.

— Minua haittaa hän yhtä paljon Englannissa kuin Ranskassa, sanoi Athos.

— Minua haittaa hän kaikkialla, sanoi d'Artagnan.

— Mutta kun hän oli sinun vallassasi, miksikä et hukuttanut tai kuristanut tai hirttänyt häntä? Kuolleet eivät juoruile.

— Luuletko niin, Porthos? vastasi muskettisoturi kolkosti hymyten, jonka hymyilyn d'Artagnan yksin ymmärsi.

— Minulle johtuu eräs seikka mieleeni, sanoi d'Artagnan.

— Sano se! kehoittivat muskettisoturit.

— Aseihin! huusi Grimaud.

Nuoret miehet nousivat nopeasti ylös ja juoksivat muskettinsa luoksi.

Tällä kertaa lähestyi parin-, kolmenkymmenen miehen suuruinen parvi, ja ne eivät olleet työmiehiä, vaan sotilaita.

— Mitä jos palaisimme leiriin? ehdotteli Porthos. Tämä ei ole tasaväkistä peliä.

— Mahdotonta, ja kolmesta syystä, vastasi Athos: ensiksi emme ole vielä lopettaneet aamiaistamme; toiseksi on meillä vielä tärkeitä asioita puhuttavana; kolmanneksi puuttuu vielä kymmenen minuuttia ennenkuin tunti on täysi.

— Kuulkaapas nyt, sanoi Aramis, meidän täytyy tehdä taistelu-suunnitelma.

— Se on varsin yksinkertainen, sanoi Athos; niin pian kuin vihollinen on pyssyngantomatkalla, ammusme; jos he jatkavat ryntäämistä, ammusme yhä niin kauvan kuin meillä on ampumavaroja; jos jäännösjoukko sitten vielä rynnistää eteenpäin, annamme heidän tulla muurin

juurelle saakka, ja silloin sysäämme heidän niskaansa kappaleen tuota muuria, joka ikäänkuin ihmeen avulla pysyy tasapainossa.

— Bravo! sanoi Porthos, sinä olet toden totta syntynyt kenraaliksi, Athos veikkoseni, ja kardinaali, joka luulee olevansa suuri sotaherra, on mitätön sinun verrallasi.

— Hyvät herrat, sanoi Athos, ei yhtään laukausta hukkaan, minä pyydän; ottakaa kukin oma miehenne.

— Minulla jo on, sanoi d'Artagnan.

— Minulla myös, sanoi Porthos.

— Samoin minulla, sanoi Aramis.

— No niin, laukaiskaa! huusi Athos.

Neljä laukausta kuuluivat yhtenä pamauksena, mutta neljä miestä kaatui.

Heti paikalla kuului rummun pärrytys ja pieni joukko lähestyi ryntäys-askelin.

Nyt seurasi laukaus laukauksen perästä ilman säännönmukaisuutta, vaan aina kumminkin yhtä huolellisesti tähdättynä; mutta ikäänkuin tuntien ystävämme vähäisen lukumäärän, jatkoivat rochellelaiset ryntäystä yhä kiihkeämmässä vauhdissa.

Kolme laukausta kaatoi kaksi miestä, mutta jäännökset eivät sittenkään hiljentäneet kulkuansa.

Kun viholliset olivat päässeet vallinsarven juurelle, oli heitä vielä jälellä neljä- tai viisitoista miestä; heitä vastaan laskettiin viimeinen laukaus-sarja, mutta se ei heitä hillinnyt; he syöksyivät hautaan ja alkoivat kiivetä muurin aukkoa kohden.

— Kas niin, ystäväni, sanoi Athos, tehkäämme nyt loppu leikistä. Muurille! muurille!

Ja neljä ystävästä, Grimaud apumiehenä, rupesivat nyt muskettiensa piipuilla työntämään muuria, joka alkoi järkkyä kuin tuulen huojuttamana, irtautui perustuksestansa ja kaatui hautaan hirveällä jyrinällä; kuului kauhea parahdus, tomupilvi kohosi taivasta kohden ja kaikki oli ohitse.

— Lienemmeköhän musertaneet heidät viimeiseen mieheen saakka? sanoi Athos.

— Siltä todella näyttää, sanoi d'Artagnan.

— Ei, sanoi Porthos, tuolla on pari kolme, jotka nilkuttaen juoksevat tiehensä.

Kolme tai neljä noita onnettomia pakeni todellakin verisenä ja multaisena notkotietä kaupunkiin päin; siinä oli koko jäännös tuosta pienestä joukosta.

Athos katsahti kelloonsa.

— Hyvät herrat, sanoi hän, nyt olemme olleet täällä tunnin täyteen, ja veto on voitettu, mutta meidän ei pidä olla kitsastelijoita; sitä paitsi d'Artagnan ei vielä ole lausunut ajatustansa.

Ja levollisena kuin ainakin istahti muskettisoturi aamiais-jäännösten ääreen.

— Ajatustaniko? kysyi d'Artagnan.

— Niin, sanoithan että sinulle pisti päähän joku ajatus.

— Ah, nyt muistan, sanoi d'Artagnan; minä lähden toistamiseen käymään Englannissa ja haen käsiini herra Buckingham'in.

— Ei, d'Artagnan, sitä sinä et tee, sanoi Athos kylmästi.

— Miksikä en? Enkö ole jo kerran käynyt siellä?

— Kyllä, vaan silloin ei ollut sota; silloin oli herra Buckingham liittolainen eikä vihollinen; mitä nyt aiot tehdä, se selitettäisiin kavallukseksi.

D'Artagnan huomasi sen syyn päteväksi ja vaiken.

— Kuulkaapas, sanoi Porthos, minulla on myös eräs ajatus.

— Kuunnelkaamme Porthoksen ajatusta, sanoi Aramis.

— Minä pyydän lomaa herra de Tréville'ltä jollakin tekosyillä, jonka te keksitte, sillä minä en juuri pysty tekosyitä keksimään. Mylady ei minua tunne; minä lähestyn häntä hänen pelkäämättänsä, ja kun olen saanut kaunottaren käsiini, niin kuristan hänet.

— Todella, sanoi Athos, minä melkein olisin taipuvainen hyväksymään Porthoksen ehdotuksen.

— Hyi toki! sanoi Aramis, tappaa naista! Ei, kuulkaapas, minä olen keksinyt oikean keinon.

— Annappa kuulua, Aramis, sanoi Athos, joka mukautui hyvin herkästi tuon nuoren soturin mielipiteihin.

— Pitää antaa kuningattarelle tieto asiasta.

— Aivan oikein, huusi Porthos ja d'Artagnan yhteen ääneen, sepä taitaa olla vaan paras keino.

— Antaa tieto kuningattarelle? kysyi Athos; ja millä tavalla? Onko meillä mitään yhteyttä hovin kanssa? Voimmeko lähettää ketään Pariisiin, ilman että kukaan saa siitä leirissä tietää? Täältä on Pariisiin sata neljäkymmentä lieu'tä; kirjeemme ei ennätä edes Angers'iin saakka ennenkuin jo olemme vankeudessa joka kynsi.

— Mitä tulee kirjeen saattamiseen varmoja teitä kuningattaren käsiin, sanoi Aramis punastuen, sen otan minä huolekseni; minä tunnen erään neuvokkaan henkilön Tours'issa...

Aramis pysähtyi, nähdessään Athoksen hymyilevän.

— No, etkö tyydy semmoiseen keinoon, Athos? sanoi d'Artagnan.

— En minä sitä kokonaan hylkää, vastasi Athos, mutta tahdon vaan huomauttaa Aramista siitä, että ken hyvänsä, paitsi joku meistä, on epäluotettava, että kaksi tuntia sen jälkeen kuin sananviejä on lähtenyt, kardinaalin kapusiinimunkit, kätyrit ja mustatakkiset osaavat sinun kirjeesi ulkoa ja että sinä ja sinun neuvokas ystäväsi vangitaan.

— Puhumattakaan siitä, sanoi Porthos, että kuningatar kyllä pelastaisi herra Buckingham'in, vaan ei suinkaan meitä.

— Hyvät herrat, sanoi d'Artagnan, Porthoksen huomautus on sangen järjellinen.

— Ah, mitäs kaupungissa on tekeillä? sanoi Athos.

— Siellä rumputetaan yleiseen marssiin.

Neljä ystävästä kuuntelivat; rumpujen pärrytys kaikui todellakin heidän korviinsa.

— Saattepa nähdä että he lähettävät meitä vastaan koko rykmentin, sanoi Athos.

— Ethän vaan aikone ruveta taistelemaan koko rykmenttiä vastaan? sanoi Porthos.

— Miksikä en? vastasi muskettisoturi. Tunnenpa olevani juuri sillä päällä ja olisin valmis taistelemaan vaikka armeijaa vastaan jos vaan olisimme olleet niin varovaisia että olisimme ottaneet tusinan pulloja lisää mukaamme.

— Totta tosiaan rumpu lähestyy! sanoi d'Artagnan.

— Anna sen lähestyä, sanoi Athos; täältä on neljännestunnin matka kaupunkiin, siis yhtä pitkä matka sieltä tänne. Siinä on aikaa enemmän kuin tarvitsemme, tehdäksemme suunnitelmamme; jos me lähdemme täältä, emme koskaan saa näin sopivaa paikkaa. Tietäkääs, hyvät herrat, nyt juuri pisti eräs tuuma päähäni.

— Annappas kuulua!

— Sallikaa minun antaa Grimaud'ille muutamia tarpeellisia käskyjä.

Athos viittasi palvelijaansa tulemaan luoksensa.

— Grimaud, sanoi Athos, osoittaen linnansarvessa olevia kuolleita, aseta nuo herrat muuria vasten, pane hatut heidän päähänsä ja sovita kivääri heidän käsiinsä.

— Suuri mies! huudahti d'Artagnan, minä käsitän aikomuksesi.

— Käsitätkö? kysyi Porthos.

— Entäs sinä, Grimaud, käsitätkö sinä? kysyi Aramis.

Grimaud viittasi myöntävästi.

— Muuta ei tarvita, sanoi Athos, palatkaamme tuumaani.

— Minä tahtoisin ensin käsittää, sanoi Porthos.

— Se on tarpeetonta.

— Aivan niin, Athoksen tuuma, sanoivat yhteen ääneen d'Artagnan ja Aramis.

— Tuolla mylady'llä, tuolla naisella, tuolla elukalla, tuolla pedolla on luullakseni lanko, sinun puheesi mukaan, d'Artagnan.

— Niin on, minä tunnen hänet hyvin, ja luulen ett'ei hän ole aivan hyvässä sovussa kälynsä kanssa.

— Se ei pilaa asiaa, vastasi Athos, ja jos hän inhoisi häntä, olisi se vielä parempi.

— Jos niin on, silloin on asianlaita mieleemme mukaan.

— Mutta minä, intti Porthos, tahtoisin toki käsittää mitä tuo Grimaud'in puuha tarkoittaa.

— Vaiti, Porthos! sanoi Aramis.

— Mikä on tuon langon nimi?

— Lord Winter.

— Missä on hän nyt?

— Hän palasi Lontoosen heti kuin sota syttyi.

— Hyvä! hän on juuri se mies, jota tarvitsemme, sanoi Athos. Hänelle on asia ilmoitettava, hänelle on annettava tieto siitä että hänen kälynsä aikoo murhata erään henkilön, ja pyydettyä häntä pitämään mylady'ä silmällä. On kaiketi Lontoossa, toivon ma, joku *Magdalena-kodin* tai *Turva-kodin* tapainen laitos: sinne toimittakoon hän kälynsä, niin saamme olla huoleti.

— Niin, niin kauvan kuin hän siellä pysyy, sanoi d'Artagnan.

— Ah, kunniani kautta, sanoi Athos, sinä pyydät liian paljoa, d'Artagnan veikkoseni! Minä olen antanut nyt kaikki mitä minulla oli, ja nyt sanon että varastoni on lopussa.

— Minun mielestäni tuo ehdotus on paras, sanoi Aramis. Me ilmoitamme samalla kertaa kuningattarelle ja lord Winter'ille.

— Niin, mutta kenen saatamme lähettää viemään kirjettä Tours'iin ja Lontoosen?

— Minä vastaan Bazin'ista, sanoi Aramis.

— Ja minä Planchet'ista, sanoi d'Artagnan.

— Niin, sanoi Porthos, ell'emme itse voi lähteä leiristä, voivat kyllä meidän lakeijamme.

— Se on tietty, sanoi Aramis, ja jo aivan tänä päivänä kirjoitamme kirjeet, varustamme palvelijamme rahoilla, ja he lähtevät.

— Varustamme heidät rahoilla? kysyi Athos; teillä on siis rahoja?

Neljä ystävästä katsoivat toisiinsa ja heidän kasvonsa pilvistyivät, vaikka ne vast'ikään olivat niin valoisat.

— Katsokaas, huudahti d'Artagnan, tuolla näen liikkuvan mustia ja punaisia pilkkuja. Minkätähden sanoit "rykmentti", Athos? Tuohan on koko armeija.

— Niinpä todellakin, vastasi Athos, sielläpä he tulevat! Mokomat kavalat veitikat, kun tulevat aivan torvitta ja rummuitta, kaikessa hiljaisuudessa. Hohoi, Grimaud, joko työsi on valmis?

Grimaud viittasi myöntävästi ja osoitti muudanta tusinaa ruumiita, jotka hän oli sovitellut mitä omituisimpiin asentoihin, toiset kivääri olalle, toiset tähtäämään, toiset miekka käteen.

— Bravo! sanoi Athos, tuopa antaa arvoa sinun mielikuvituksellesi.

— Kaikessa tapauksessa, sanoi Porthos, tahtoisin minä kumminkin mielelläni käsittää...

— Lähtekäämme ensin matkaamme, sanoi d'Artagnan, kyllä sitten käsität asian.

— Vielä hetkinen, hyvät herrat, vielä hetkinen! Antakaa Grimaud'in sääliä ruuat korjuusen.

— Ah, sanoi Aramis, mustat ja punaiset pilkut kasvavat silmännähtävästi, ja minä olen samaa mieltä kuin d'Artagnan; minä luulen ett'ei meillä ole aikaa hetkeäkään hukata, jos aiomme ennättää leiriimme.

— Kunniani kautta, sanoi Athos, minulla ei ole enää mitään lähtöämme vastaan; vetomme määräsi yhden tunnin; nyt olemme olleet puolitoista; nyt ei ole mitään sanomisen sijaa; lähtekäämme, hyvät herrat, lähtekäämme.

Grimaud oli jo mennyt etukynnessä korineen ja jälkiruokineen.

Neljä ystävästä seurasivat häntä ja olivat jo kulkeneet kymmenkunnan askelta.

— Mutta, huudahti Athos, mitä saakelia me ajattelemme, herrat!

— Oletko unhottanut jotakin? kysyi Aramis.

— No lippu, hiidessä! Ei suinkaan lippua voi jättää vihollisten käsiin, vaikka se onkin vaan ruokaliina.

Athos kiiruhti takaisin vallinsarveen, kiipesi muurin harjalle ja otti lipun; mutta kun rochellelaiset olivat jo päässeet pyssynkantaman päähän, suuntasivat he kauhistavan luotituiskun tuota miestä kohden, joka aivan kuin huviksensa asettui ammuttavaksi.

Olisippa voinut luulla taikavoiman suojelevan Athosta, sillä luodit vinhuivat hänen ympärillään, vaan ei yksikään osunut häneen.

Athos heilutti lippuansa, käänsi selkensä vihollisille ja tervehti leirissä-olijoita. Molemmilta puolin kuului vahvoja huutoja, toiselta harmin, toiselta ihastuksen.

Uusi luotituisku seurasi ensimmäistä, ja kolme luotia lävisti ruokaliinan, tehden siitä todellisen lipun.

Leiristä kuului ylt'yleensä huutoja: Alas! alas!

Athos laskeutui alas; hänen toverinsa, jotka tuskissaan odottivat häntä, näkivät ilolla hänen palaavan.

— Tule, Athos, joudu, huusi d'Artagnan, juoskaamme joutuun; nyt, kun olemme saaneet kaikki

selville, paitsi rahat, olisi tyhmyyttä tapattaa itsensä.

Mutta Athos käveli majesteettillisen levollisena; kun hänen toverinsa näkivät kaikki kehoitukset turhiksi, mukautuivat he kulkemaan hänen tapaansa.

Grimaud ja hänen korinsa olivat päässeet kauvas edelle ja olivat ulkopuolella pyssynkantamaa.

Hetkisen perästä kuului raju pyssyn pauke.

— Mitä se on? kysyi Porthos; ja mitä he ampuvat? Minä en kuule mitään luodin vinkumista enkä näe ketään vihollista.

— He ampuvat meidän kuolleitamme, vastasi Athos.

— Mutta meidän kuolleet eivät vastaa laukauksiin.

— Aivan oikein; silloin viholliset luulevat meidän olevan väijyksissä ja neuvottelevat; viimein lähettävät he airueen ja kun he huomaavat kepposen, olemme jo ulkopuolella pyssynkantamaa. Sentähden elkäämme huoliko kiirehtiä, ett'emme rientäessämme hanki itsellemme pistoksia.

— Ah, nyt käsität! sanoi Porthos hämmästyneenä.

— No sepä hyvä! sanoi Athos, kohauttaen olkapäitänsä.

Ranskalaiset huusivat ihastuksesta, kun he näkivät noiden neljän ystävyksen palaavan hiljakselleen.

Vihdoin kuului uusi pauke; tällä kertaa litistivät luodit muskettisoturien kulkeman tien vieressä olevia kiviä vasten ja vinhuivat kamalasti heidän korvissaan. Rochellelaiset olivat juuri anastaneet vallinsarven.

— Mokomiakin kömpelyksiä! sanoi Athos; kuinka monta me ammuimme? Kaksitoista vai kuinka?

— Niin, tai viisitoista.

— Kuinka monta me musersimme?

— Kahdeksan tai kymmenen.

— Ja sitä vastaan ei edes yhtä naarmua! Vai — kuinkas onkaan? Mitä sinulla on kädessä, d'Artagnan? Verta, luulen ma?

— Ei se ole mitään, sanoi d'Artagnan.

— Singahtanut luoti?

— Ei edes sitä.

— Mitä se sitten on?

Olemme jo sanoneet että Athos rakasti d'Artagnan'ia kuin omaa poikaansa ja tuo synkkä, jäykkäluontoinen mies toisinaan huolehti hänestä isän tavalla.

— Ei muuta kuin hierahaava, sanoi d'Artagnan; sormeni sattui joutumaan kahden kiven väliin, muurinkiven ja sormuskiven, niin että orvaskesi lähti.

— Semmoista on pitää timanttikiviä sormessaan, poika pahainen! sanoi Athos nuhdellen.

— Vai niin, huudahti Porthos, meillä on siis timantti? Mitä peijakasta me sitten valitamme rahan puutetta!

— Aivan oikein! sanoi Aramis.

— Hyvin, Porthos! Tällä kertaa sinulla todellakin oli ajatus!

— Olipa kyllä, sanoi Porthos, pöyhistyen Athoksen kiittämisestä; koska kerran on timantti, niin myökäämme se.

— Mutta, sanoi d'Artagnan, tämä on kuningattaren timantti.

— Sitä suurempi syy, sanoi Athos; kuningatar pelastaa rakastajansa, Buckingham'in herttuan, mikäs on kohtuullisempaa? Kuningatar pelastaa meidät, ystävänsä, se on myös aivan niinkuin olla pitää. Myökäämme timantti. Vai mitä apotti arvelee asiasta? Minä en pyydä saada kuulla Porthoksen mieltä, sillä hän on jo sen lausunut.

— Minun mielestäni, sanoi Aramis punastuen, kun sormus ei ole saatu keltään lemmityltä eikä siis ole mikään lemmenlahja, voipi d'Artagnan sen kyllä myödä.

— Ystäväni, sinä puhut kuin kirja. Sinun neuvosi siis on...

— Että timantti myödään, vastasi Aramis.

— No niin, sanoi d'Artagnan hilpeästi, myökäämme se sitten, elkäämme enää siitä puhuko.

Pyssynpauketta kuului yhä vaan, mutta ystävykset olivat jo ulkopuolella kantomatkaa ja rochellelaiset ampuivat vaan keventääksensä omaatuntoansa.

— Totta tosiaan, sanoi Athos, aivan viime ripussa pälkähti Porthoksen päähän ajatus; nyt olemme leirissä. Siis, hyvät herrat, ei enää sanaakaan asiasta! Meitä katsellaan; meitä tullaan vastaan; meitä varmaan kannetaan riemusaatossa.

Niinkuin sanoimme, oli koko leiri todella liikkeellä; yli tuhannen henkeä oli katsellut neljän ystävyksen onnellista urostyötä niinkuin näytelmää ikään, urostyötä, jonka todellista syytä ei osattu aavistaakaan. Kuului vaan huutoja: eläköön henkivartijat, eläköön muskettisoturit! Herra de Busigny tuli ensimmäisenä kättelemään Athosta, tunnustaen menettäneensä vedon. Rakuuna ja sveitsiläinen seurasivat hänen perässään ja sitten kaikki toverit järjestyksessä. Onnentoivotuksista, kädenpuristuksista, syleilyistä ei ollut tulla loppuakaan; rochellelaisille naurettiin nauramastakin päästyä; meteli oli niin hirmuinen, että kardinaali luuli kapinan syttyneen, ja lähetti kapteeninsa La Houdinière'n ottamaan selvää mitä melua se oli.

Lähettiläälle selitettiin asia ihastuksen kiihkolla.

— No? kysyi kardinaali, kun hän näki La Houdinière'n palaavan.

— Niin, arvoisa herra, vastasi hän, asia on sellainen, että kolme muskettisoturia ja eräs henkivartija olivat lyöneet vedon herra de Busigny'n kanssa, menevänsä syömään aamiaista Saint-Gervais'in vallinsarveen ja aamiaisen kestäessä vastustelleet vihollista kaksi tuntia ja tappaneet emme tiedä kuinka monta rochellelaista.

— Kysyittekö ketä muskettisoturit olivat nimeltään?

— Kyllä, arvoisa herra.

— Ketä he olivat?

— Herrat Athos, Porthos ja Aramis.

— Aina vaan nuo kolme urhoollista! mutisi kardinaali. Entäs henkivartija?

— Herra d'Artagnan.

— Aina vaan tuo hurja poika! Nuo neljä miestä minun pitää saada omakseni.

Samana iltana puhui kardinaali herra de Tréville'n kanssa sen-aamuisesta urostyöstä, joka oli yleisenä puheenaineena koko leirissä; herra de Tréville, joka oli kuullut tapauksen sankareilta itseltään, kertoi sen nyt kaikkia erityisiseikkojaan myöten Hänen ylhäisyydellensä, unhottamatta edes ruokaliina-juttua.

— Hyvä on, herra de Tréville, sanoi kardinaali, minä pyydän teitä hankkimaan minulle tuon ruokaliinan; minä ompelutan siihen kolme kultaista liljaa ja lahjoitan sen teidän komppaniiallenne lipuksi.

— Arvoisa herra, sanoi herra de Tréville, se olisi väärin henkivartijoita kohtaan; herra d'Artagnan ei ole minun, vaan herra Desessarts'in komppaniiaa.

— No niin, ottakaa hänet sitten komppaniiaanne; sanoi kardinaali; väärin on ett'eivät nuo neljä urhoollista soturia, jotka niin sydämmellisesti pitävät toisistaan, palvele samassa komppaniiaassa.

Samana iltana ilmoitti herra de Tréville kolmelle muskettisoturille ja d'Artagnan'ille tämän mieluisen uutisen ja käski heidät kaikki neljä seuraavaksi päiväksi aamiaiselle luoksensa.

D'Artagnan oli hurmautuneena ilosta. Muistetaanhan hänen elämänsä unelman olleen päästä muskettisoturiksi.

Kolme ystäväystä olivat myöskin hyvin iloissaan.

— Olipa sinulla todella oivallinen ajatus, sanoi d'Artagnan Athokselle; kävi niinkuin sanoit: saimme paljon kunniaa ja saimme rauhassa keskustella tärkeästä asiasta.

— Jota keskustelua nyt voimme jatkaa ilman että kukaan epäilee meitä, sillä tästä puoleen meitä pidetään kardinaalilaisina.

Samana iltana kävi d'Artagnan ilmoittamassa herra Desessarts'ille ylennyksestänsä.

Herra Desessarts, joka pani d'Artagnan'ille suuren arvon, tarjosi hänelle apuansa, kun tuo ylennys toi mukanaan suuria varuskustannuksia.

D'Artagnan hylkäsi tarjouksen, mutta kun hänestä tilaisuus oli sopiva, pyysi hän herra Desessarts'in arvostelemaan timantin, jonka hän antoi hänelle, ilmoittaen haluavansa muuttaa sen rahaksi.

Seuraavana päivänä kello kahdeksan aamulla tuli herra Desessarts'in palvelija d'Artagnan'in luokse ja jätti hänelle pussin, joka sisälsi seitsemäntuhatta livre'ä kullassa.

Se oli kuningattaren timantin hinta.

Perhe-asia.

Athos oli löytänyt selityksen: *perhe-asia*. Perhe-asia ei ollut kardinaalin tiedustelujen alainen; perhe-asia ei koskenut ketään; perhe-asioita saattoi toimittaa vaikka koko maailman edessä.

Niin, Athos oli löytänyt selityksen: perhe-asia.

Aramis oli löytänyt aatteen: lakeijat.

Porthos oli löytänyt keinon: timantti.

D'Artagnan yksin ei ollut löytänyt mitään, vaikka hän oli tavallisesti kaikista neljästä kekseliäin; mutta myönnettävä on että pelkkä mylady'n nimi kangistutti hänen ajatusvoimaansa.

Mutta tosiaan! mehän erhetymme: hän oli löytänyt ostajan timanttinsa.

Aamiainen herra de Tréville'n luona oli erinomaisen hauska ja hupainen. D'Artagnan oli jo uudessa univormussaan. Kun d'Artagnan oli vartaloiltaan melkein Aramiksensa kaltainen, ja Aramis, joka, niinkuin muistamme, oli saanut sangen runsaan maksun runojensa kustantajalta, oli teettänyt kaikkia kaksi kappaletta, oli hän luovuttanut toisen täysinäisen varuksensa ystävälleen.

D'Artagnan oli nyt päässyt toivojensa perille ja olisi pitänyt itsensä ylenmäärin onnellisena, ell'ei hän olisi nähnyt mylady'n pilkistävän esille ikäänkuin mustan pilven taivaan rannalla.

Aamiaisen jälkeen päättivät he tavallisuuden mukaan kohdata toisensa illan tultua Athoksen luona, jossa asia lopullisesti ratkaistaisiin.

D'Artagnan vietti päivänsä näyttelemällä leirissä muskettisoturi-pukuansa joka paikassa.

Iltaisilla sovittuun aikaan kohtasivat ystävykset toisensa; kolme asiaa vaan oli ratkaistavana:

mitä kirjoitettaisiin mylady'n langolle;

mitä kirjoitettaisiin sille neuvokkaalle henkilölle Tours'iin;

ja ketkä lakeijat pantaisiin viemään kirjeitä.

Jokainen tarjosi omaansa; Athos puhui Grimaud'in äänettömyydestä: hän ei muka avannut suutansa muulloin kuin isäntänsä sitä avatessa; Porthos kehui Mousqueton'insa voimaa; hän muka jaksaisi pieksää neljä tavallista miestä; Aramis, joka luotti Bazin'insa neuvokkaisuuteen, ylisteli suurisanaisesti ehdokastansa; d'Artagnan puolestaan asetti kaiken luottamuksensa Planchet'in rohkeuteen, josta hän toi esille useita todisteita.

Neljän lakeijan ansiot kilvoittelivat kauvan voitosta ja antoivat aiheita mitä loistavimpiin ylistyspuheihin, jotka tässä jätämme kertomatta, pelosta että ne pitkästyttäisivät lukijaa.

— Pahaksi onneksi, sanoi Athos, täytyy sen, joka lähetetään, yksin omistaa nuo neljä ansiota, äänettömyyden, väkevyyden, neuvokkaisuuden ja rohkeuden.

— Mutta mistä saadaan semmoinen?

— Se on mahdotonta, sanoi Athos, sen kyllä tiedän; valitkaamme siis Grimaud.

— Valitkaamme Mousqueton.

— Valitkaamme Bazin.

— Valitkaamme Planchet; Planchet on rohkea ja neuvokas; siinä on jo kaksi noista ominaisuuksista.

— Hyvät herrat, sanoi Aramis, tärkeintä ei ole saada tietää, kuka meidän lakeijoistamme on äänettömin, kuka väkevin, kuka neuvokkain, kuka urhoollisin, vaan tärkeintä on tietää, kuka panee rahalle suurimman arvon.

— Aramiksensa miete on sangen järjellinen, sanoi Athos; täytyy ottaa lukuun ihmisten puutteet, ei heidän ansioitansa; herra apotti, te olette suuri ihmisluonteen tuntija!

— Totta kyllä, sanoi Aramis; siinä ei ole kylliksi että me tarvitsemme tarkkaa palvelusta onnistuaksemme, vaan me tarvitsemme sitä myös välttääksemme turmioon joutumista, sillä jos asia menestyy huonosti, maksaa se hengen, eikä ainoastaan lakeijan hengen...

— Hiljemmin, Aramis, sanoi Athos.

— Vaan myöskin hänen herransa, ehkäpä meidän kaikkien. Ovatko meidän lakeijamme kylliksi alttiita panemaan henkensä vaaraan meidän tähtemme? Eivät.

— Kunniani kautta, sanoi d'Artagnan, melkeinpä uskaltaisin vastata Planchet'ista!

— No niin, ystäväni, pane tuon hänen alttiutensa lisäksi vielä vankka rahasumma, joka turvaa hänen toimeentulonsa, niin voit vastata hänestä vaikka kahdesti, lausui Aramis.

— Petytpä, hiisi vieköön, petytpä vainenkin, sanoi Athos, joka oli hyväluuloinen, kun oli kysymys

asioista, vaan pahaluuloinen, kuin oli kysymys ihmisistä. He lupaavat vaikka mitä saadaksensa rahat, vaan sitten pelko pidättää heidät täyttämästä lupaustansa. Mutta kun kerran joutuvat kiini, pannaan heidät lujiin pinteihin, ja silloin tunnustavat he kaikki. Mitä saakelia! emmehän me lapsia ole! Ennenkuin Englantiin pääsee, (Athos hiljensi ääntänsä) täytyy kulkea halki Ranskanmaan, joka on täynnä kardinaalin vakoojia ja elukoita; ennenkuin laivaan pääsee, tarvitsee passin; ja täytyy osata englanninkieltä, ennenkuin edes voi kysyä tietä Lontoosen. Minun mielestäni on asia sangen vaikea.

— Ei ensinkään, sanoi d'Artagnan, joka halusi kaikin mokomin tuumaa toimeen: minun mielestäni on se päinvastoin sangen helppo. Sehän, hiisi vieköön, on sangen luonnollista, että jos lord Winter'ille kirjoitetaan päin seiniä, kardinaalin vehkeistä...

— Hiljemmin, sanoi Athos.

— Kardinaalin vehkeistä ja valtiosalaisuuksista, jatkoi d'Artagnan totellen varoitusta, niin tietysti me joka mies joudumme pihtiin; mutta mehän, niinkuin itse sanoit, Athos, kirjoitamme hänelle perhe-asiasta, sehän sinun on muistaminen, ja me kirjoitamme hänelle yksinomaan että hän toimittaisi mylady'n heti Lontoosen tultua semmoiseen säilöön ett'ei hän voi meitä vahingoittaa. Minä siis kirjoitan hänelle jotenkin tällöisen kirjeen.

— Annappas kuulua, sanoi Athos, ruveten heti hyvin arvostelijan näköiseksi.

— "Arvoisa herra ja rakas ystävä..."

— Oh, vai "rakas ystävä" englantilaiselle, keskeytti Athos, kaunis alku, bravo, d'Artagnan! Nuo pari pikku sanaa vaan revittäisivät sinut hevosilla palasiksi.

— No niin, lienetpä oikeassa; minä kirjoitan siis vaan kuiviltaan: "Arvoisa herra!"

— Voitpa vielä kirjoittaa: Mylord! virkkoi Athos, joka suosi paljon muodollisuuksia.

— Mylord! Muistatteko Luxemburg'in palatsin vierellä olevaa pientä aitausta?

— Mainiota! Luxemburg aivan etunenässä! Tuota voisi luulla viittaukseksi leskikuningattareen. Sepä oli nerokkaasti! ivasi Athos.

— No pannaan sitten vaan: "Mylord! Muistatteko erästä pientä aitausta, jossa teidän henkeänne säästettiin?"

— D'Artagnan veikkoseni, sanoi Athos, sinä et koskaan ole muuta kuin huono kirjoitusmies. "Jossa teidän henkeänne säästettiin!" Hyi, tuo ei ole arvokasta! Rehellistä kunnon miestä ei muistuteta tuommoisista palveluksista. Hyvästä työstä muistuttaminen on loukkaamista.

— Ah, ystäväni, sanoi d'Artagnan, sinä olet tuskastuttava! Jos minun tulee kirjoittaa sinun tarkastuksesi alaisena, niin, kunniani kautta, ennemmin luovun koko toimesta.

— Ja siinä teet oikein. Hoida sinä muskettiasi ja miekkaasi; kumpaistakin käytät kunnialla, vaan jätä kynä apotille; se on hänen aseitansa.

— Niinpä kyllä, sanoi Porthos, jätä kynä Aramikselle; hän kirjoittelee latinalaisia teesejä.

— No niin, olkoon menneeksi! sanoi d'Artagnan. Kirjoita sinä, Aramis, tämä kirje meille; mutta pyhän paavin nimessä, kirjoita se hyvin, sillä minä sanon jo ennakolta että aion saivarrella sitä ankarasti.

— Parempaa en pyydä, sanoi Aramis, sillä lapsellisella luottamuksella itseensä, joka kaikille runoilijoille on ominaista; sano minulle vaan mitä minun on tarvis tietää; olenhan silloin tällöin kuullut sanottavan että tuo käly on kelvoton olento; minulla on siihen todistuksiakin, sillä kuulinhan hänen keskustelunsa kardinaalin kanssa...

— Hän on, saakeli vieköön paljon kelvottomampi, huomautti Athos.

— Mutta, jatkoi Aramis, minä en tunne yksityisseikkoja.

— En minäkään, sanoi Porthos.

D'Artagnan ja Athos silmäilivät hetkisen toisiansa. Viimein Athos, selvittyään hämmästyksestensä, mutta kalpeampana tavallistansa, viittasi myöntävästi d'Artagnan'ille. Viimemainittu ymmärsi saaneensa luvan puhua.

— No niin, kuule siis mitä sinun tulee kirjoittaa, alkoi d'Artagnan. "Mylord! Teidän kälyenne on pahantekijä, joka on tahtonut murhauttaa teidät saadaksensa periä. Mutta hänellä ei ollut oikeutta mennä naimisiin teidän veljenne kanssa, koska hän oli ennestään naimisissa Ranskassa ja..."

D'Artagnan pysähtyi ikäänkuin tavoitellen sanaa, ja katsoi Athokseen.

— Miehensä oli ajanut hänet pois, sanoi Athos.

— Koska hän oli pahantekijänä merkitty, jatkoi d'Artagnan.

— Pah! huudahti Porthos, mahdotonta! onko hän tahtonut tappaa lankonsa?

— On.

— Oliko hän naimisissa? kysyi Aramis.

— Oli.

— Ja hänen miehensä oli päässyt perille hänen olevan pahantekijänä merkityn? huudahti Porthos.

— Niin.

Nuo kolme lyhyttä vastausta oli Athos lausunut yhä kolkommalla äänellä.

— Mutta ken on nähnyt tuon liljan? kysyi Aramis.

— D'Artagnan ja minä, tai oikeammassa aika-järjestyksessä minä ja d'Artagnan, vastasi Athos.

— Ja tuon kauhean olennon mies elää vielä? kysyi Aramis.

— Kyllä hän elää vielä.

— Oletko varma siitä?

— Olen.

Syntyi hetken äänettömyys, jolla välin kukin luonteensa mukaan tunsivat kertomuksen vaikutuksen.

— Tällä kertaa, alkoi Athos, lopettaen äänettömyyden, on d'Artagnan antanut meille oivallisen suunnitelman, ja se on ensiksi kirjoitettava.

Aramis tarttui kynään, mietti muutaman hetkisen ja kirjoitti sitten kymmenkunnan riviä somalla naisen käsialalla; kun kirjoitus oli valmis, luki hän hiljaisella äänellä ja harvalleen, ikäänkuin punnitien joka sanaa, seuraavaa:

"Mylord!

Tämän kirjoittajalla on ollut kunnia mitellä miekkaa teidän kanssanne eräessä pienessä aitauksessa Enfer'in kadun varrella. Kun te sittemmin monesti olette suvainneet nimittää häntä ystäväksenne, täytyy hänen hyvän neuvon antamisella osoittaa kiitollisuuttansa tuosta ystävyydestä. Kahdesti olette olleet vähältä saada surmanne erään läheisen sukulaisenne kautta, jota te pidätte perillisenänne, koska ette tiedä hänen ennen naimisiin menoansa Englannissa olleen jo naimisissa Ranskassa; mutta kolmannella kertaa, joka on tulossa, saattaisitte helposti joutua hänen uhriksensa. Teidän omaisenne lähti viime yönä La Rochelle'sta Englantiin. Valvokaa hänen tuloansa, sillä hänellä on suuria ja kamalia aikeita. Jos tahdotte varmaan tietää, mihin hän kykenee, voitte lukea hänen menneisyytensä hänen vasemmasta olkapäästänsä."

— No niin, tuohan on mainiosti, sanoi Athos, sinä kirjoitat kuin valtiosihteeri, Aramis veikkoseni. Lord Winter voi nyt olla varoillaan, jos vaan varoitus saapuu hänen käsiinsä, ja vaikka se joutuisi itse Hänen ylhäisyytensä käsiin, ei meillä olisi mitään vaaraa. Mutta kun palvelija, joka lähtee tätä viemään, saattaisi luuloitella meitä käyneensä Lontoossa, vaikka hän ei olisi käynyt kauvempana kuin Châtellerault'issa, annamme me hänelle lähtiessä vaan puolen luvatusista rahamäärästä, ja lupaamme toisen puolen sittenkuin hän on tuonut vastauksen. Onko timanttisi vielä tallella? jatkoi Athos.

— Minulla on parempaa kuin se, minulla on sen hinta, sanoi d'Artagnan ja heitti rahapussin pöydälle; kullaan hely saattoi Aramoksen luomaan silmänsä ylöspäin ja Porthoksen säpsähtämään; Athos sitä vastoin pysyi liikkumattomana.

— Kuinka paljon on tuossa pussissa? kysyi hän.

— Seitsemäntuhatta livre'ä kahdentoista frankin louisdor'eina.

— Seitsemäntuhatta livre'ä! huudahti Porthos; oliko tuo vähäpätöisen näköinen timantti seitsemäntuhannen livre'n arvoinen!

— Kaiketi se oli, koska rahat ovat tässä, sanoi Athos; en luulekkaan d'Artagnan'in panneen siihen lisäksi omista rahoistaan.

— Mutta, hyvät herrat, lausui d'Artagnan, kaikessa tässä elköämme kuitenkaan ajatelko kuningatarta itseään, vaan huolehtikaamme hänen rakkaan Buckingham'insa terveydestä. Se on kaikkein vähintä, mitä olemme hänelle velkaa.

— Aivan oikein, sanoi Athos, mutta se on Aramoksen asia.

— No niin, vastasi tämä punastuen, mitä minun siis on tekeminen?

— Oh, sanoi Athos, mitäs muuta kuin kirjoittaa toinen kirje, nimittäin tuolle neuvokkaalle henkilölle, joka asuu Tours'issa.

Aramis tarttui toistamiseen kynään, mietti taas hetkisen ja kirjoitti seuraavat rivit, jotka hän heti luki ystävänsä tarkastettavaksi!

"Paras serkkuni!"

— Ahaa, sanoi Athos, tuo neuvokas henkilö on siis sukulaisesi?

— Oikea serkkuni, vastasi Aramis.

— Menköön vaan serkkuna!

Aramis jatkoi.

"Paras serkkuni! Hänen ylhäisyytensä, kardinaali, jota Jumala suojelkoon Ranskanmaan onneksi ja valtakunnan vihollisten turmioksi, on nyt kukistamaisillaan La Rochelle'n kapinalliset kerettiläiset; luultavaa on ett'ei Englannin laivasto tule linnoituksen näkyviinkään; uskallanpa melkein sanoa olevani varma, että joku tärkeä tapaus on estävä herttua Buckingham'ia lähtemästä. Hänen ylhäisyytensä on sekä menneen että nykyisen ajan ja luultavasti myöskin tulevan ajan etevin valtiomies. Hän sammuttaisi auringonkin jos se olisi hänelle haitaksi. Ilmoita sisarellesi nämä onnelliset sanomat, paras serkkuni. Minä näin unta että tuo kirottu englantilainen oli kuollut. En voi muistaa saiko hän surmansa puukosta vai myrkystä: siitä vaan olen varma että näin unta hänen kuolleen, ja tiedäthän että unet eivät koskaan minua petä. Ole siis varma että kohdakkoin näet minun palaavan."

— Mainiosti! huudahti Athos; sinä olet runoilijain kuningas, Aramis veikkoseni, sinä puhut kuin Ilmestyskirja ja olet tosiperäinen kuin evankeliumi. Nyt on vaan kirjoitettava nimi ja osoite.

— Se on pian tehty, sanoi Aramis.

Hän taittoi kirjeen somasti ja kirjoitti päälle:

"Neiti Michon, ompelijatar Tours'issa."

Kolme ystäväystä silmäilivät toisiansa hymyillen; Aramis oli eksyttänyt heidät.

— Nyt, sanoi Aramis, huomannette, hyvät herrat, että ainoastaan Bazin voi viedä kirjeen Tours'iin; serkkuni tuntee vaan hänet eikä luota kehenkään muuhun; ei kukaan muu suorittaisi siis asiaa menestyksellä. Bazin on muutoin sekä kunnianhimoinen että oppinut. Hän on lukenut historiaa, hyvät herrat; hän tietää että Sixtus V tuli paaviksi sikopaimenesta, ja kun hänkin aikoo kirkon palvelukseen samalla kertaa kuin minä, on hänelläkin toivoja päästä paaviksi tai ainakin kardinaaliksi. Huomaatte siis että mies, jolla on semmoiset aikeet, ei mene satimeen, tai jos hän joutuukin satimeen, hän ennen kärsii marttiirakuoleman kuin ilmaisee mitään.

— Hyvä, sanoi d'Artagnan, minä suostun täydestä sydämmestäni Bazin'iin, mutta suostukaa te myöskin Planchet'iin. Samoin kuin Tours'in asiat ovat sinun, Aramis ystäväni, ovat Lontoon asiat minun. Sen vuoksi pyydän että valitaan Planchet, joka sitäpaitsi on jo käynyt Lontoossa minun kanssani ja osaa aivan kelvollisesti sanoa: *London, sir, if you please, sekä my master, lord d'Artagnan*; sillä tulee hän toimeen sekä meno- että tulomatkan, olkaa varmat.

— Siinä tapauksessa, sanoi Athos, Planchet'in tulee saada seitsemänsataa livre'ä meno- ja toiset seitsemänsataa livre'ä tulomatkasta, ja Bazin'in kolmesataa meno- ja kolmesataa tulomatkasta; siten vähenee summa viideksisadaksi livre'ksi. Me otamme tuhat livre'ä kukin omaksi käytettäväksemme ja jällelle jääneet tuhat livre'ä olkoon vararahastona, jonka apotti säilyttäköön erityisten tapauksien tai yhteisten tarpeiden varalle. Suostutteko siihen?

— Athos veikkoseni, sanoi Aramis, sinä puhut kuin Nestor, joka, niinkuin tiedetään, oli viisain kreikkalainen.

— No niin, siis se on päätetty, jatkoi Athos; Planchet ja Bazin lähtevät matkalle; enkä minä olekkaan pahoillani että saan pitää Grimaud'in täällä, sillä hän on tottunut minun tapoihini, ja sille panen suuren arvon; eilis-päivä teki hänet hyvin alakuloiseksi; tämä matka hänet kokonaan masentaisi.

Lähetettiin kutsumaan Planchet'ia, ja annettiin hänelle määräykset; d'Artagnan oli hänelle jo asiasta ilmoittanut ja kuvitellut hänelle ensin kunniaa, sitten rahaa, ja viimeiseksi vaaroja.

— Minä säilytän kirjettä nuttuni kauluksen alla, sanoi Planchet, ja minä nielen sen, jos sitä ruvetaan minulta ottamaan.

— Mutta sitten et saa asiaa toimitetuksi? sanoi d'Artagnan.

— Te annatte minulle tänä iltana kirjeestä jäljennöksen, jonka minä huomiseksi opettelen ulkoa.

D'Artagnan katsoi ystäviinsä, ikäänkuin sanoaksensa heille: no, mitäs minä lupasin teille?

— Nyt, jatkoi hän kääntyen Planchet'iin, on sinulla kahdeksan päivää ennättääksesi lord Winter'in luokse ja kahdeksan päivää takaisin tullaksesi, siis yhteensä kuusitoista päivää. Jos et ole palannut kuudennentoista päivän illalla kello kahdeksan, et saa laisinkaan rahaa, vaikka kello ei olisi enempää kuin viisi minuuttia yli kahdeksan.

— Siinä tapauksessa, herra, sanoi Planchet, ostakaa minulle kello.

— Ota tämä, sanoi Athos, ojentuen hänelle kellonsa huolettomalla anteliaisuudella, ja ole kelpo poika. Muista että jos sinä puhut, kielittelet, vitkastelet tiellä, saatat sinä herrasi, joka luottaa sinuun niin suuresti, ja on mennyt vastuuseen sinusta, pääätä lyhemmäksi. Mutta muista myös että jos sinun tähtesi mitä vahinkoa tapahtuu herra d'Artagnan'ille, niin otan minä sinusta selvän

vaikka sinä missä olisit, ja teurastan sinut.

— Oh, hyvä herra! sanoi Planchet, loukkautuneena moisesta epäluulosta ja erittäinkin peljästyneenä muskettisoturien vakavasta katsannosta.

— Ja minä, sanoi Porthos, muljautellen suuria silmiään, muista se, nyljen sinut elävältä.

— Ah, herra!

— Ja minä, sanoi Aramis lempeällä, sointuvalla äänellensä, paistan sinut hiiloksessa niinkuin villi metsäläinen.

— Ah, herra!

Ja nyt Planchet rupesi itkemään; emme uskalla sanoa, peljästyttivätkö häntä nuo kamalat uhkaukset, vai liikuttko häntä tuo neljän ystävyksen harras yksimielisyys.

D'Artagnan tarttui hänen käteensä ja syleili häntä.

— Katsoppas, Planchet, sanoi hän, nämä herrat sanovat sinulle kaikkea tuota hellyydestä minua kohtaan, mutta oikeastaan pitävät he sinusta.

— Ah, herra, sanoi Planchet, minä joko onnistun, taikka hakataan minut neljäksi kappaleeksi; mutta vaikka minut hakattaisiinkin neljäksi kappaleeksi, niin luottakaa minuun ett'ei yksikään kappale hiisku sanaakaan.

Päätettiin että Planchet lähtisi seuraavana päivänä kello kahdeksan aamulla, voidaksensa, niinkuin hän itse oli ehdottanut, yön kuluessa oppia kirjeen ulkoa. Sillä voitti hän määrilleen kaksitoista tuntia; hänen piti olla takaisin kuudentenatoista päivänä kello kahdeksan aamulla.

Seuraavana aamuna, kun Planchet juuri oli nousemaisillaan hevosen selkään, d'Artagnan, joka sydämmessään tunsu olevansa herttuan puolella, veti Planchet'in syrjään.

— Kuulehan, sanoi hän, kun olet jättänyt kirjeen lord Winter'ille ja hän on lukenut sen, sano silloin hänelle: "Varjelkaa Hänen ylhäisyyttänsä herra Buckingham'ia, sillä häntä aiotaan murhata." Mutta tämä, näethän Planchet, on niin tärkeä ja vakava asia, ett'en minä ystävillenikään uskalla tunnustaa ilmoittaneeni sinulle tämän salaisuuden, enkä millään ehdolla suostuisi antamaan sinun käsiisi mitään kirjallista tästä asiasta.

— Olkaa huoleti, herra, sanoi Planchet, saatte nähdä, voiko minuun luottaa.

Ja niin sanottuansa lähti Planchet ajamaan täyttä karkua oivallisella ratsullansa, jolla hänen oli määrä kulkea kaksikymmentä lieu'tä ja jatkaa sitten kyytihevosilla; hänen sydämmensä tykytti vähän levottomasti muskettisoturien uhkausten tähden, vaan muutoin oli hän mitä parhaimmalla tuulella.

Seuraavana päivänä matkusti Bazin Tours'iin ja sai hän kahdeksan päivää asiansa toimitusta varten.

Neljä ystävästä käyttivät koko tuon lähettiläidensä viiptymisen ajan, niinkuin helposti voi arvata, enemmän kuin koskaan tarkastelemiseen, nuuskimiseen ja kuuntelemiseen. Heidän päivänsä kuluivat siihen, että kokivat urkkia tietoonsa mitä puhuttiin, pitää silmällä kardinaalin toimia ja nuuskia hänen luonansa käyviä sanansaattajia. Useamman kuin yhden kerran valtasi heidät ankara säikähdys, kun heitä kutsuttiin johonkin odottamattomaan palvelustoimeen. Heidän täytyi sitä paitsi valvoa omaa turvallisuuttansa, sillä mylady oli kummitus, joka, kun se oli kerran ilmestynyt ihmisille, ei enää antanut heille rauhallista lepoa.

Kahdeksannen päivän aamuna palasi Bazin, terveenä kuin ainakin ja tapansa mukaan hymyilevänä, Parpailot'in ravintolaan, juuri kuin neljä ystävästä istuivat aamiaisella, ja sanoi, ennakkolta tehdyn suostumuksen mukaan:

— Herra Aramis, tässä on vastaus serkultanne.

Neljä ystävästä vaihettivat iloisen silmäyksen keskenänsä; puoli heidän tuumaansa oli nyt toimitettu; tosin oli se lyhyin ja helpoin.

Vastoin tahtoansa punastuen otti Aramis kirjeen, joka oli kömpelöllä käsialalla ja sangen virheellisesti kirjoitettu.

— No totta tosiaan, huudahti hän nauraen, jopa alan menettää kaiken toivon; tuo Michon-parka ei koskaan opi oikein kirjoittamaan.

— Mikä Michon-parka? kysyi sveitsiläinen, joka sattui parhaillaan olemaan puhelemassa neljän ystävyksen kanssa, kun kirje tuli.

— No, aina parempi kuin ei mitään! sanoi Aramis; onpahan eräs soma ompelijatar, josta minä paljon pidin ja pyysin sen vuoksi hänen kirjoittamaan minulle muistiksi muutamia riviä.

— Hiisi viekään! sanoi sveitsiläinen, jos hän on yhtä suuri nainen kuin hänen käsi-alansa on suuri, niin onpa hänessä lemmittyä kylliksi, veikkoseni.

Aramis luki kirjeen, ja antoi sen sitten Athokselle.

— Katsoppas Athos, mitä hän kirjoittaa, sanoi hän.

Athos vilkaisi ensin kirjeeseen ja hälventääksensä kaikki epäluulot, mitä kentiesi oli saattanut syntyä, luki hän sen ääneen:

"Serkkuni! Sisareni ja minä olemme hyviä unenselittäjiä ja me pelkäämme unia suuresti; mutta teidän unestanne saattanee toivottavasti sanoa: ei unissa uskomista. Hyvästi, voikaa hyvin ja antakaa meille joskus tietoja itsestänne.

Aglaé Michon."

— Mistä unesta hän puhuu? kysyi rakuuna, joka oli lähestynyt kirjettä luettaessa.

— Niin, mistä unesta? kysyi sveitsiläinen.

— Oh, peijakas! vastasi Aramis, minä kerroin hänelle vaan muutaman unen, jonka olin nähnyt.

— Oh, pentele, vai unien kertomista, minä en uneksi koskaan.

— Te olette varsin onnellinen, sanoi Athos, nousten istuimeltaan; jospa minäkin voisin sanoa samaa.

— En koskaan, toisti sveitsiläinen, ihastuneena siitä että semmoinen mies kuin Athos häntä kadehti, en koskaan, en milloinkaan!

Kun d'Artagnan näki Athoksen nousevan seisovilleen, nousi hän myös, tarttui hänen käsivarteensa ja meni ulos hänen kanssansa.

Porthos ja Aramis jäivät sveitsiläisen ja rakuunan kanssa lörpöttelemään.

Bazin puolestaan meni makaamaan eräälle olkikuvolle ja kun hänellä oli vilkkaampi mielikuvitus kuin sveitsiläisellä, uneksi hän että Aramis oli päässyt paaviksi ja pani hänen päähänsä kardinaalin hiipan.

Mutta niinkuin jo mainitsimme, Bazin'in palaaminen oli vaan jossakin määrin lieventänyt sitä levottomuutta, joka neljää ystävästä vaivasi. Odotuspäivät olivat pitkiä ja d'Artagnan olisi ollut valmis lyömään vetoa että vuorokaudet sisälsivät vähintään neljäkymmentä kahdeksan tuntia. Hän unhotti että kulku Kanavan yli oli ehdottomasti viivästyttävä ja lioitteli mylady'n voimaa; hän kuvitteli mielessään että tuolla naisella, jota hän piti hirviönä, oli yhtä ylikuonnollisia liittolaisia kuin hän itsekin oli; vähinkin melu sai hänet luulemaan että häntä tultiin vangitsemaan ja että Planchet tuotiin takaisin kuulusteltavaksi hänen ja hänen ystäviensä kanssa. Ja vielä enemmän: luottamuksensa tuohon kelpo pikardilaiseen, mikä näihin asti oli ollut niin rajaton, väheni päivä päivältä. Tuo levottomuus oli niin suuri, että se tarttui myöskin Porthokseen ja Aramikseen. Athos vaan pysyi tyynenä, ikäänkuin ei mikään vaara olisi ollut häntä uhkaamassa ja niinkuin hän olisi hengittänyt aivan tavallista ilmaansa.

Erittäinkin nousi tuo levottomuus kuudentenatoista päivänä niin suureen määrään d'Artagnan'issa ja hänen molemmissa ystäviissään, ett'eivät he voineet pysyä paikoillansa, vaan harhailivat kuin varjot tiellä jota myöten Planchet'in olisi pitänyt palata.

— Toden totta, sanoi Athos heille, te ette ole miehiä vaan lapsia, koska nainen voi noin teitä peljästytää. Mitä meillä muutoin on peljättävää? Vankeuttako? No niin, kyllä meidät vankeudesta pelastetaan; pelastettiinhan rouva Bonacieux'kin. Hengen menettämistäkö? Joka päivähän me juoksuhaudassa panemme henkemme paljon suurempaan vaaraan, sillä luotihan voi musertaa jalan, ja minä olen varma siitä että välskäri saattaa meille paljon suurempia tuskia ottaessaan meiltä jalan, kuin pyöveli ottaessaan meiltä pään. Olkaa siis huoleti vaan; kahden, neljän, korkeintaan kuuden tunnin kuluttua on Planchet täällä; hän on sen luvannut ja minä luotan sangen paljon Planchet'in lupauksiin, sillä minusta näyttää hän kunnan mieheltä.

— Mutta jos hän ei tule? sanoi d'Artagnan.

— No niin, ell'ei hän tule, on hän saanut esteitä. Hän on sattunut putoamaan hevosen selästä tai tehnyt onnistumattoman hyppäyksen laivankannelta tai ehkä juossut itselleen keuhkokuumeen. Ajatelkaa, hyvät herrat, kaikkea, mitä mahdollisesti saattaa tapahtua. Elämä on suuri helminauha pieniä ikävyyksiä, joita filosofi hymyillen nyppii irti. Olkaa filosoofeja, niinkuin minä, hyvät herrat; istukaa pöytään ja ruvetkaamme juomaan; tulevaisuus ei koskaan näytä niin ruusunpunaiselta kuin katsellessa viinilasin lävitse.

— Tuo kaikki on kyllä hyvin, vastasi d'Artagnan, mutta minua jo väsyttää tuo alinomainen pelko, että viini, jota juon, tulee mylady'n kellarista.

— Sinä olet kovin oikkuinen, sanoi Athos, niin kaunis nainen!

— Merkitty nainen! sanoi Porthos, kömpelösti hymyillen.

Athos säpsähti, nosti käden otsallensa pyyhkiäksensä hikipisaroita ja nousi istuimeltaan, vapisten vastoin tahtoansa.

Sillä välin kului päivä ja ilta tuli vitkalleen, mutta tuli kuitenkin vihdoin. Ravintola täyttyi vieraila. Athos, joka oli ottanut huostaansa timantti-osuutensa, ei lähtenyt enää Parpailot'ista. Hän oli saanut herra de Busigny'stä, joka muutoin oli antanut heille herkulliset päivälliset, oivan pelitoverin. He pelasivat siis yhdessä tavallisuuden mukaan, kunnes kello oli puoli kahdeksan, jolloin oli aika erota.

— Me olemme kadotetut, kuiskutti d'Artagnan Athoksen korvaan.

— Sinä tarkoitat että me olemme kadottaneet, sanoi Athos tyynesti, ottaen neljä pistole'a taskustaan ja lyöden ne pöytään. Nyt, hyvät herrat, kuuluu iltarumpu, menkäämme levolle.

Ja Athos lähti Parpailloista d'Artagnan'in kanssa. Aramis seurasi heitä Porthoksen kanssa.

Aramis mutisi ja Porthos tempoi levottomasti viiksiään.

Mutta yht'äkkiä näkyi pimeässä varjo, jonka muoto oli d'Artagnan'ille varsin tuttu ja jonka ääni, tuttu sekin, sanoi hänelle:

— Herra, minä tulen teidän viitassanne, sillä ilta on sangen kylmä.

— Planchet! huudahti d'Artagnan ilon vimmassa.

— Planchet! toistivat Porthos ja Aramis.

— No niin! Planchet, sanoi Athos, mitäs kummaa siinä on? Hän lupasi olla takaisin kello kahdeksaksi ja koht'ikään lyö kello kahdeksan. Oivallisesti, Planchet, sinä olet sanasi pitävä mies; jos sinä milloin jätät herrasi, otan minä sinut palvelukseeni.

— Oh, en koskaan, sanoi Planchet, en koskaan jätä herra d'Artagnan'ia.

Samalla kertaa tunsivat d'Artagnan Planchet'in pistävän hänen kouraansa kirjelipun.

D'Artagnan'illa oli suuri halu syleillä Planchet'ia nyt hänen palattuansa, samoin kuin hän oli syleillyt häntä lähtiessä; mutta hän pelkäsi että tuommoinen ystävyys osoitus palvelijaa kohtaan keskellä katu näyttäisi ohikulkevista oudolta, ja hän hillitsi itseänsä.

— Minulla on vastaus käsissä, sanoi hän Athokselle ja toisille ystävillensä.

— Hyvä on, sanoi Athos, menkäämme asuntoomme lukemaan, mitä se sisältää.

Kirje poltti d'Artagnan'in kättä, hän tahtoi joututtaa kulkuansa; mutta Athos pisti hänen käsivartensa kainaloonsa ja pakoitti siten d'Artagnan'in tasoittamaan kulkunsa hänen mukaansa.

Vihdoin päästiin teltaan, sytytettiin lamppu ja Planchet'in vartioidessa oven takana, ett'ei heitä pääsisi kukaan odottamatta häiritsemään, mursi d'Artagnan vapisevin käsin sinetin ja avasi tuon niin ikävällä odotetun kirjeen.

Se sisälsi puoli riviä oikein aito brittiläistä käsi-alaa ja oli lyhyt kuin spartalaisen vastaus:

"Thank you, be easy."

Joka merkitsi: kiitoksia, olkaa huoleti.

Athos otti kirjeen d'Artagnan'in kädestä, sytytti sen lampusta palamaan, eikä heittänyt sitä kädestänsä ennenkuin se oli muuttunut tuhkaksi.

Sitten huusi hän Planchet'ia sisään ja sanoi hänelle:

— Nyt, poikaseni, voit täydellä syyllä pyytää saadaksesi seitsemänsataa livre'äsi, mutta et sinä mokoman kirjeen vuoksi kai suuressa vaarassa ollut.

— Olipa siinä vaan aikalailla piiloittelemista siinäkin, sanoi Planchet.

— Vai niin, sanoi d'Artagnan, kerroppas siitä meille.

— Se on, hiisi vieköön, pitkä juttu.

— Sinä olet oikeassa, Planchet, sanoi Athos; mutta nyt on jo rumpu levolle ja se herättäisi huomiota, jos me polttaisimme valkeata kauvemmin kuin muut.

— Aivan oikein, sanoi d'Artagnan; ruvetkaamme levolle. Hyvää yötä, Planchet.

— Totta tosiaan, herra, tämä on ensi kerta koko kuudessatoista vuorokaudessa, kun saan unta silmiini.

— Niin minullakin, sanoi d'Artagnan.

— Niin minullakin, sanoi Porthos.

— Niin minullakin, sanoi Aramis.

— No niin, tahdotteko minuakin tunnustamaan totuuden? — Niin minullakin, sanoi Athos.

XLVII.

Mylady'n matka.

Sillä välin mylady, vihan raivossa kiljuen laivan kannella, oli vähältä heittäytyä mereen, uidaksensa takaisin rantaan; sillä yhä sietämättömämmäksi kävi hänelle se ajatus, että d'Artagnan oli häntä loukannut ja Athos uhannut, ja että hänen täytyi lähteä Ranskasta kostamatta heille. Tuo sietämättömyys kasvoi vihdoinkin niin suureksi että hän kaiken vaaran uhalla, mitä hänelle itselleen oli tarjona, rukoili kapteenia viemään hänet maihin; mutta kapteeni, joka kaikkiin mokomiin halusi päästä pois noilta vaarallisilta vesiltä, missä ranskalaiset ja englantilaiset laivat risteilivät, ja kiiruhtaa Englantiin, kieltäytyi jyrkästi noudattamasta hänen pyyntöänsä, jota hän piti vaan pelkkänä naisen oikkuna. Vihdoinkin taipui hän sen verran, että suostui saattamaan hänet johonkin satamaan Bretagne'n rannikolla, joko Lorient'iin tai Brest'iin. Mutta meri oli kovassa liikkeessä ankaran tuulen vuoksi, joka sitä paitsi oli vastainen. Yhdeksän-päiväisen risteilyn perästä Charente'sta lähdettyä, näki mylady ainoastaan Finisterre'n siintävät rannikot. Hän oli vallan kalpeana tuskasta ja raivosta.

Mutta kun hän lähemmin rupesi ajattelemaan kardinaalin tykö palaamista, huomasi hän että se siinä määrässä viivyttäisi hänen joutumistansa Lontoosen, että monta tärkeätä kohtausta ennättäisi tapahtua siellä ja tehdä hänen aikeensa tyhjäksi; ja kun hän siihen lisäksi ajatteli että kardinaali epäilemättä vihastuisi hänelle, jos hän palaisi ennen asiansa toimittamista, ja niin ollen kenties taipuisi ennemmin kuuntelemaan niitä valituksia, mitä tehtäisiin häntä vastaan, kuin niitä, mitä hän tekisi muita vastaan, päätti hän hyljätä palaustuumat ja antoi kapteenin suunnata laivansa Englantia kohden. Ja samana päivänä kuin Planchet astui laivaan Portsmouth'issa, purjehtiaksensa Ranskaan takaisin, saapui Hänen ylhäisyytensä asiantoimittaja riemullisena satamaan.

Koko kaupunki oli erinomaisessa liikkeessä; neljä suurta, vasta rakennettua laivaa oli laskettu veistämöltä. Loistavassa puvussa, tavallisuuden mukaan säihkyen timanteista ja jalokivistä, valkoinen, olalle riippuva töyhtö hatussa, seisoi Buckingham rannalla, ylhäisen seurueen ympäröimänä.

Päivä oli noita harvinaisen kauniita talvipäiviä, jolloin Englanti saa nähdä että aurinko on yhä vielä olemassa. Komeana laski tuo välkkyvä päivän-tähti maillensa, punaten sekä taivaan että meren tulihehkullansa ja heittäen tornien huippuihin ja kaupungin kattojen harjoille viimeisiä kultasäteitänään, joista ikkunat kimaltelivat ikäänkuin tulipalo olisi niihin heijastanut. Mylady hengitti raitista meri-ilmaa ja katseli noita voimakkaita sotavarustuksia, joiden vaikutuksen hän oli ottanut tehdäkseen tyhjäksi, koko tuota suurta armeijaa, jota vastaan hän oli yksin sotiva ainoastaan muutamien kultapussien avulla, ja hän vertasi itseänsä ajatuksissaan Judith'iin, tuohon kauheaan juutalaistytöön sinä hetkenä, jolloin hän tunkeusi assyrialaisien leiriin ja näki lukemattoman joukon vaunuja, hevosia, ihmisiä ja aseita, jotka hänen yksi ainoa kätensä liike oli hajottava kuin akanat tuuleen.

Tultiin sataman edustalle; mutta juuri kun aiottiin laskea ankkuri, lähestyi pieni, hirvittävästi varustettu kutteri kauppalaivaa, ilmoitti olevansa rannikkovartija ja irroitti soutuveneeseen, joka heti saapui laivan viereen. Veneessä oli upseeri, perämies ja kahdeksan soutajaa. Upseeri nousi yksin laivaan, jossa häntä otettiin vastaan kunnioituksella, mihin hänen univormunsa antoi hänelle täyden oikeuden.

Upseeri puhui hetkisen aikaa kapteenin kanssa, antoi hänen luettavaksensa muutamia paperia, joita hänellä oli muassansa, ja kapteenin käskystä kutsuttiin kaikki laivassa-olijat, sekä matruusit että matkustajat, kannelle.

Kun tätä kehoitusta oli noudatettu, kysyi upseeri kuuluvalla äänellä laivan lähtöpaikkaa, sen matkaa, sekä sen maissa-käyntiä, ja kaikkiin kysymyksiin vastasi kapteeni tyydyttävästi, suoraan ja selvään. Sen jälkeen alkoi upseeri tarkastella kaikkia, toista toisensa jälkeen, ja viivähtäen vähän enemmän mylady'n kohdalla, katsoi hän häntä hyvin tarkkaan, mutta sanaakaan virkkamatta.

Sitten kääntyi hän uudestaan kapteenin puoleen, puhui hänelle vielä muutamia sanoja, ja kun upseeri tästä hetkestä saakka piti päällikkyyttä laivalla, komensi hän liikkeen, jota koko laivamiehistö paikalla noudatti. Laiva pantiin taas kulkemaan, yhä vaan tuon pienen kutterin vartioimana, joka purjehti vierellä, uhaten sen kylkeä kuudella kanuunallansa; soutuvene seurasi perässä pienenä pilkkuna tuon suuren kauppalaiivan vierellä.

Sen tarkastuksen aikana, jonka alaiseksi upseeri oli asettanut mylady'n, oli tämä niinkuin kyllä saattaa arvata, tähdännyt häntä vuorostaan. Mutta huolimatta siitä tottumuksesta, millä tuo tulisilmäinen nainen luki niiden sydämiä, joiden salaisuuksia hän tarvitsi tietää, ei hän tällä kertaa voinut mitään tutkimisellansa, niin muuttumattomasti kylmä oli upseerin katso. Tuo tarkasteleva upseeri saattoi olla noin viiden- tai kuudenkolmatta ikäinen mies, kalpeakasvoinen, siniset silmät vähän kuopassa; hänen hienopiirteinen suunsa pysyi liikkumattomana säännöllisissä juonteissaan; hänen vahvasti ulkoneva leukansa osoitti tuota tahdonvoimaa, joka tavallisessa brittiläisessä on vaan itsepäisyyttä; vähän taaksepäin kaltevaa otsaa, jommoinen sopii runoilijoille, innoittelijoille ja sotilaille, varjosi lyhyt, harvanlainen tukka, joka, samoin kuin partakin, mikä peitti hänen kasvojensa alapuolen, oli kaunis kastanjanvärinen.

Satamaan päästessä oli jo pimeä. Usva lisäsi pimeyttä ja muodosti majakkaliekkien ja lyhtyjen ympärille renkaan, jommoisen kuu muodostaa ympärillensä sateisen sään edellä. Ilma oli muuttunut painavaksi, kosteaksi ja kylmäksi.

Mylady, tuo niin lujavoimainen nainen, tunsu vastustamattoman väristyksen ruumiissansa.

Upseeri näyttöi itsellensä mylady'n tavarat, kannatti ne laivaveneeseen, ja kun se oli toimitettu,

kehoitti häntä itseään laskeutumaan veneeseen, ojentaen hänelle kätensä.

Mylady katsoi tuota miestä ja oli kahdella päällä.

— Ken olette, herra, kysyi hän, joka hyvántahtoisesti suvaitsette näin erityisesti minusta huolta pitää?

— Se teille näkynee univormustani, rouva; minä olen Englannin laivaston upseereja, vastasi nuori mies.

— Mutta onko todella tavallista, että Englannin laivaston upseerit tarjoovat palvelustansa oman maansa naisille, kun he tulevat mihin Suuren-Britannian satamaan, ja menevätkö he kohteliaisuudessaan niin pitkälle, että saattavat heitä maihin?

— Niin on tapa, mylady, ei juuri kohteliaisuudesta vaan varovaisuudesta, että kaikki ulkomaalaiset sota-aikana viedään johonkin määrättyyn ravintolaan, jossa ne pidetään hallituksen katsannon alaisina siksi kunnes heistä on saatu täydelliset tiedot.

Nämä sanat lausuttiin mitä kohteliaimmalla tavalla ja mitä täydellisimmällä levollisuudella. Vaan sittenkään ne eivät voineet vakuuttaa mylady'ä.

— Mutta minä en ole mikään ulkomaalainen, herrani, sanoi hän puhtaimmalla englanninkielellä mitä koskaan on saatu kuulla Portsmouth'in ja Manchester'in välillä; nimeni on lady Clarick ja tämä varovaisuuden toimi...

— Tämä varovaisuuden toimi koskee kaikkia, mylady, ja teidän olisi turha koettaa päästä siitä vapaaksi.

— Minä seuraan teitä, herra.

Ja tarttuen upseerin käteen alkoi hän laskeutua nuoratikkaita myöten veneeseen, joka häntä odotti. Upseeri seurasi jälestä; laaja viitta oli levitetty veneen perään; upseeri pyysi häntä ottamaan viitan yllensä ja istuutui hänen viereensä.

— Soutamaan, sanoi hän matruuseille.

Kahdeksan aironlapaa painui veteen, yksi ainoa loiskaus kuului joka vetokerralla ja vene liukui juurikuin lennossa veden pintaa.

Viiden minuutin perästä oltiin rannassa.

Upseeri hyppäsi laiturille ja ojensi mylady'lle kätensä.

Vaunut olivat odottamassa.

— Ovatko nuo vaunut meitä varten? kysyi mylady.

— Ovat, rouva, vastasi upseeri.

— Ravintola on siis kaukana täältä?

— Toisessa päässä kaupunkia.

— Olkoon menneeksi sitten! sanoi mylady.

Ja päättävästi nousi hän vaunuihin.

Upseeri katsoi että tavarat tulivat hyvästi nuoritetuiksi vaunujen taakse ja kun se oli toimitettu, istuutui hän mylady'n viereen ja sulki vaunun-oven.

Heti kohta, ilman käskyä ja matkan määrän ilmoittamista lähti kuski ajamaan täyttä karkua pitkin kaupungin katuja.

Noin outo vastaan-otto oli omiansa saattamaan mylady'n pitkiin ajatuksiin; niinpä, semminkin kun hän huomasi ett'ei upseerilla näkynyt olevan mitään halua aloittaa keskustelua, nojauti hän vaunun-soppeen ja rupesi tarkemmin tutkimaan niitä arveluja, kutakin erällensä, jotka heräsivät hänen mieleensä.

Mutta neljännestunnin kuluttua, kun matkan pituus alkoi häntä kummastuttaa, nojauti hän vaunun-ovea vasten, kurkistaaksensa, minne häntä vietiin. Ei mitään rakennuksia enää näkynyt; puita haamoitti pimeässä ikäänkuin mustia aaveita, jotka ajelivat toinen toisiansa.

Mylady'ä värisytti.

— Emmekö olekkaan enää kaupungissa, herra? kysyi hän.

Nuori upseeri oli vaiti.

— Minä en lähde kauvemmaks, ell'ette sano minne te minua viette; sen sanon teille jo ennakolta, herra.

Tuo uhkaus ei saanut mitään vastausta.

— Ah, tämä menee liian pitkälle! sanoi mylady, apua, apua!

Ei ainoakaan ääni vastannut hänen huutoonsa; vaunut vyöryivät yhä samaa vauhtia; upseeri

näytti kuvapatsaalta.

Mylady loi upseeriin noita hirvittäviä silmäyksiä, jotka olivat hänelle niin ominaisia ja harvoin jäivät tekemättä vaikutustansa; viha saattoi hänen silmänsä säkenöimään pimeässä.

Nuori mies pysyi liikkumattomana.

Mylady tahtoi avata vaunun-oven ja syöksyä ulos.

— Varokaa, rouvani, sanoi nuori mies kylmästi, te voisitte loukata itseänne hyppäämällä ulos.

Mylady istuutui uudestaan, kuohuen raivosta; upseeri nojautui eteenpäin, katseli häntä nyt vuorostaan ja näytti hämmästyvän, havaitessaan nuo äsken niin kauniit kasvot vihan väännöksissä ja melkein inhottavina. Mutta tuo kavala olento huomasi että hän turmelisi oman asiansa, jos hän antaisi upseerin katsella hänen sieluunsa; hän tyyntyi siis muotonsa rauhallisen näköiseksi ja lausui huoaten:

— Taivaan nimessä, herrani, sanokaa minulle, tekö itse vai hallitus, vaiko joku vihamies on syyppää tähän väkivaltaan minua kohtaan?

— Teille ei tehdä mitään väkivaltaa, rouvani, ja kaikki mitä tapahtuu teille, on vaan seuraus varovaisuudesta, jota meidän on pakko noudattaa kaikkien niiden suhteen, jotka tulevat Englannin maalle.

— Ettekö siis tunne minua, herrani?

— Minulla on kunnia nähdä teitä ensi kertaa.

— Ja kunnianne nimessä, onko teillä mitään syytä vihata minua?

— Ei suinkaan, sen vakuutan.

Nuoren miehen äänessä oli niin paljon tyyneyttä, melkeinpä hellyyttä, että mylady tyyntyi ja rauhoittui.

Vihdoin, noin tunnin matkan perästä pysähtyivät vaunut erään rautaisen ristikkoportin eteen, joka sulki erään rotkotien, mikä vei muutamaan vakavan ja tukevan näköiseen yksinäiseen linnaan. Kun portti oli avattu ja vaunut päässeet lävitse, vyöryivät ne hienolla hiekalla, ja silloin kuuli mylady pauhinaa, jonka hän tunsu meren aaltoamiseksi ja aaltojen loiskeeksi jyrkkiä rantoja vastaan.

Vaunut kulkivat kahden holvin alitse ja pysähtyivät vihdoin synkälle neliskulmaiselle pihalle; melkein samassa avautuivat vaunun-ovet, nuori mies hyppäsi keveästi maahan ja ojensi kätensä mylady'lle, joka nojautui siihen ja vuorostaan laskeutui maahan, jotenkin levollisena.

— Se nyt ainakin on varmaa, että minä olen vankina, sanoi mylady silmäillen ympärillensä ja sitten taas tuohon nuoreen upseeriin, mitä suloisimmasti hymyillen; mutta minä en ole sitä kauvan, siitä olen myöskin varma, lisäsi hän, omatuntoni ja teidän kohteliaisuutenne, hyvä herra, ovat minulle siitä varmana takeena.

Vaikka tuo kyllä oli varsin imartelevaa, ei upseeri kumminkaan vastannut mitään, vaan otti vyöltänsä pienen hopeaisen vihellyspillin, puhalsi siihen kolme erilaista kertaa, jolloin ilmaantui näkyviin useita miehiä, jotka riisuivat valjaista vaahtoiset hevokset ja työnsivät vaunut suojukseen.

Nyt kehoitti upseeri yhtä tyyneen-kohteliaasti vankiansa käymään sisään rakennukseen. Tämä, aina yhtä hymyilevä, tarttui hänen käsivarteensa ja meni hänen kanssansa matalan kaariportin kautta erääsen holvikäytävään, jonka tausta vaan oli valaistu ja joka johdatti erään jykevän oven eteen; kun nuori mies oli sovittanut mukanansa olevan avaimen lukkoon ja avannut sen, kääntyi ovi raskaasti saranoissaan ja aukasi pääsyn mylady'lle aiottuun huoneeseen.

Yhdellä silmäyksellä otti vanki selon huoneesta ja sen pienimmistäkin yksityiskohdista.

Huone oli sisustettu sangen soveliaaksi vangin olopaikaksi, mutta samalla myös sangen soveliaaksi vapaan ihmisen asumukseksi; ikkunaristikot ja oven telkimet osoittivat kumminkin selvästi että se oli vankihuone.

Hetkiseksi lannistui koko hänen sielun voimansa, vaikka se kyllä oli lujaksi karaistu. Hän vaipui nojatuoliin, kädet ristiin, painoi päänsä nuukalleen ja odotti joka silmänräpäys nähdäksensä jonkun tulevan häntä tutkimaan.

Mutta ei ketään tullut, pari kolme merisotilasta vaan, jotka kantoivat laatikoita ja vaate-arkkuja, asettivat ne huoneen nurkkaan ja menivät tiehensä sanaakaan sanomatta.

Upseeri johti kaikkia noita toimia samalla tyyneydellä, jonka mylady jo oli hänessä huomannut, hän ei virkkanut sanaakaan, häntä toteltiin vaan käden viittauksesta tai vihellyspillin puhalluksesta.

Olisi voinut luulla, ett'ei tuon miehen ja hänen alamaistensa kesken ollut mitään kieltä tai että se oli tarpeeton.

Vihdoin mylady ei sietänyt kauvempaa, vaan katkaisi äänettömyyden.

— Taivaan nimessä, herra, huudahti hän, mitä tämä kaikki tietää? Selittäkää se minulle; minulla on rohkeutta kohdata kaikkia vaaroja, joiden näen itseäni uhkaavan, kaikkea onnettomuutta, mitä

voin käsittää. Missä minä olen ja mikä minä täällä olen? Jos olen vapaa, minkä vuoksi sitten nuo rautaristikot ja telkimet? Jos olen vanki, minkä rikoksen minä olen tehnyt?

— Te olette täällä teille varustetussa huoneessa, rouva. Minä sain käskyn noutaa teitä laivalta ja tuoda teidät tähän linnaan; sen käskyn luulen nyt täyttäneeni sotilaan sääntöilyllä mutta myöskin herrasmiehen kohteliaisuudella. Tähän päättyy ainakin toistaiseksi minun tehtäväni; muu jääpi toisen henkilön huostaan.

— Ja kuka sitten on tuo toinen henkilö? kysyi mylady; ettekö voi sanoa minulle hänen nimeänsä?

Samaan liittoon kuului portaisissa kovaa kannusten kilinää; muutamia ääniä kulki ohitse ja haihtui, ja yksinäisen henkilön askeleet lähestyivät ovea.

— Sieltä saapuu se henkilö, rouvani, sanoi upseeri avaten oven ja asettuen kunnioittavaan ja alamaiseen asentoon.

Samassa näkyi mies kynnyksellä.

Hän oli ilman hattua, hänellä oli miekka vyöllä ja kädessään puserteli hän kovasti sormillaan nenäliinaa.

Mylady luuli tuntevansa tuon varjon hämärästi valaistussa huoneessa; toisella kädellään nojasi hän istuimensa selkämykseen ja kurotti päätänsä, ikäänkuin paremmin nähdäkseen.

Outo mies lähestyi verkalleen ja sen mukaan kuin hän lähestyi lampun valon piiriin, vetäytyi mylady tietämättänsä taaksepäin.

Sittenkuin hänellä ei enää ollut mitään epäilystä ken tuo tulija oli, huudahti hän peräti hämmästyksen vallassa:

— Mitä, veljeni! Sinäkö se olet?

— Niin, kaunis nainen, vastasi lord Winter, kumartaen puoliksi kohteliaasti puoliksi ivallisesti, minä itse.

— Mutta tämä linna?

— On minun.

— Ja tämä huone?

— On sinun.

— Olenko minä siis sinun vankisi?

— Melkeinpä.

— Mutta tämähän on julmaa väkivaltaa!

— Suuret sanat syrjään; istukaamme tyynesti puhelemaan niinkuin veljen ja sisaren kesken sopii.

Sitten kääntyi hän oveen päin ja nähden nuoren upseerin odottavan lisäkäskeyä, sanoi hän:

— Hyvä on, minä kiitan teitä; ja nyt, jättäkää meidät, herra Felton.

XLVIII.

Veli ja sisar keskustelevat.

Sillä aikaa kuin lord Winter sulki oven ja avasi erään ikkunaluukun sekä siirsi tuolin kälynsä tuolin viereen, loi mylady syvissä mietteissä silmäyksensä kaikkiin mahdollisuuden syvyyksiin ja keksi koko salajuonen, jota hän ei ollut voinut aavistaakaan ennenkuin hän pääsi tietoon, kenen käsiin hän oli joutunut. Hän tunsu lankonsa rehelliseksi kunnan aatelismieheksi, vireäksi metsästäjäksi, säikähtymättömäksi pelaajaksi ja tiesi myöskin hänen olevan rohkean naisväkeä kohtaan vaan huonon vehkeilijän. Kuinka hän oli saanut selon hänen tulemisestansa ja otattanut hänet kiini? Minkä vuoksi pidätti hän hänet vangiksi?

Athos oli kyllä sanonut hänelle muutamia sanoja, jotka osoittivat että hänen keskustelunsa kardinaalin kanssa oli kuulunut vieraisiin korviin, mutta hän ei voinut uskoa hänen niin pikaisesti ja niin rohkeasti voivan kaivaa hänelle sudenkuoppaa. Ennemmin pelkäsi hän että hänen ennemmäiset vehkeensä Englannissa olivat tulleet ilmiin. Buckingham oli kenties aavistanut että hän se oli leikannut irti nuo kaksi timanttia ja tahtoi täten kostaa hänelle tuon pienen kavaluuden; mutta Buckingham ei voinut käyttää väkivaltaa naista kohtaan, erittäinkin kun arveltiin tuon naisen toimineen lemmentateudesta.

Tuo olettaminen näytti hänestä kumminkin luultavimmalta; hänestä näytti tämä olevan kosta entisistä eikä hänen tulevaisten tekojensa estämistä. Kuitenkin ja kaikessa tapauksessa oli hän hyvillensä siitä että oli joutunut edes lankonsa valtaan, josta hän toivoi pääsevänsä erilleen

hyvällä kaupalla, eikä kavalan vihamiehen käsiin.

— Niin, puhelkaamme, veljeni, sanoi hän tavallaan iloisesti, sillä hän oli päättänyt, huolimatta kaikesta teeskentelemisestä, mihin lord Winter saattoi pystyä, pyrkiä selville niistä seikoista, joita hänen tarvitsi tietää määrätöksensä vastaisen toiminta-tapansa.

— Sinä olet siis saanut itsesi tulemaan Englantiin, sanoi lord Winter, vaikka niin monta kertaa Pariisissa sanoit päättäneesi, ett'et koskaan astuisi jalkaasi Suuren-Britannian alueelle?

Mylady vastasi kysymykseen toisella kysymyksellä.

— Mutta ennen kaikkea, sanoi hän, selitäppäs minulle, kuinka olet voinut seurata niin tarkasti minun askeleitani, että edeltäkäsin tiesit tuloni, etkä yksistään sitä, vaan myöskin päivän, tunnin ja sataman?

Lord Winter käytti samaa sotajuontoa kuin mylady, ajatellen että koska hänen kälynsä sitä käytti, mahtoi se olla hyvä.

— Sanoppas itse, paras siskoni, jatkoi hän, mitä aiot tehdä täällä Englannissa?

— Minä tulin tapaamaan sinua, vastasi mylady, aavistamattakaan kuinka paljon hän tällä vastauksellansa viritti niitä epäluuloja, jotka d'Artagnan'in kirje oli herättänyt hänen langossansa, ja koettaen vaan voittaa kuulijansa hyväntahtoisuuden puolellensa tällä valheella.

— Ah! minua tapaamaan? toisti Winter epäilevästi.

— Niin kyllä, sinua tapaamaan. Mitä kummaa siinä on?

— Eikö sinulla olisi sitten muuta tarkoitusta tällä matkallasi kuin tavata minua?

— Ei.

— Sinä olet siis vaan minun tähteni vaivannut itseäsi matkustamaan yli Kanavan?

— Aivan sinun tähtesi.

— Hiisi, mikä hellyys, sisareni!

— Mutta enkös minä ole sinun lähin sukulaisesi? kysyi mylady äänellä, joka ilmaisi mitä liikuttavinta lapsellisuutta.

— Ja minun ainoa perilliseni, sanoi vuorostaan lord Winter, luoden terävän silmäyksen mylady'yn.

Kaikessa lujaluontoisuudessaankaan ei mylady voinut hillitä vapistemistansa ja kun lord Winter viime sanoja lausueksaan oli laskenut kätensä kälynsä käsivarrelle, tunsu hän tuon vapistemisen.

Isku oli syvä ja sattuva. Ensimmäinen ajatus, joka mylady'n päähän pisti, oli että Ketty oli kielitellyt paroonille tuosta saaliinhimon herättämästä vastenmielisyydestä, jota hän tunsu lankoansa kohtaan, ja jota hän, varomattomasti kyllä, oli jolloin kulloin Ketty'n nähden osoittanut; hän muisti myöskin ne raivoisat mielenpurkaukset d'Artagnan'ia kohtaan sen johdosta että d'Artagnan oli säästännyt hänen lankonsa henkeä.

— Minä en ymmärrä, sanoi hän ajan voittamiseksi ja saadaksensa vastustajansa puhumaan. Mitä sinä tarkoitat? Piileekö sanoissasi joku salainen tarkoitus?

— Oh, Jumala nähköön, ei suinkaan! sanoi lord Winter nähtävällä hyväluontoisuudella; sinä haluat tavata minua ja sen vuoksi tulet sinä Englantiin. Minä saan tietää halustani, tai oikeammin aavistan että sinulla semmoinen halu on, ja säästääkseni sinulta kaiken sen ikävyyden, mitä yön aikaan satamaan tulemisesta on, ja sen hankaluuden, mikä maihin pääsemisessä on, lähetän minä sinulle vastaan erään upseerejani, annan vaunut hänen käytettäväksensä, ja hän tuopi sinut tähän linnaan, jonka haltija minä olen, jonne minä tulen joka päivä ja jossa minä, tyydyttääkseni meidän molemminpuolista toivoa, saada tavata toisiamme, laitatan kuntoon huoneen sinua varten. Onko se, mitä nyt sinulle sanoin, kummastuttavampaa kuin se, mitä sinä minulle sanoit?

— Ei, mutta minua kummastuttaa vaan, kuinka tiesit minun tulostani?

— Ja kumminkin on se mitä helpointa maailmassa, rakas sisareni; etkö huomannut että pienen laivasi kapteeni sataman suulle tullessa lähetti ennakoita pienellä veneellä ilmoituksen ja nimiluettelon, saadaksensa luvan päästä laskemaan satamaan? Minä olen sataman päällikkö, luettelo näytettiin minulle, ja siinä näin nimesi. Sydämmeni sanoi minulle silloin samaa, mitä sinun suusi äsken tunnusti, nimittäin missä tarkoituksessa sinä antauduit niin vaarallisen tai ainakin tätä nykyä niin vaivaloisen meren valtaan, ja lähetin kutterini sinulle vastaan. Loput tiedät itse.

Mylady näki lordin puhuvan valhetta, ja se peljästytti häntä yhä enemmän.

— Veljeni, sanoi hän, eikös se ollut lord Buckingham, jonka tänä iltana tullessani näin rannalla?

— Oli kyllä. Ah, minä ymmärrän että hänen näkemisensä tuntui sinuun! virkkoi lord Winter; sinä tulet maasta, jossa hänestä kaiketi paljo puhutaan, ja minä tiedän että hänen varustuksensa Ranskaa vastaan aikalailla vannehtivat ystäväsi kardinaalin päätä.

— Ystäväni kardinaalin! huudahti mylady, huomattessaan että lord Winter'illä oli siinä kohden yhtä hyvät tiedot kuin tuossakin toisessa.

— Eikös hän sitten ole sinun ystäväsi? sanoi parooni huolettomasti; ah, suo anteeksi, minä luulin niin, mutta me palaamme sittemmin mylord herttuaan; elkäämme jättäkö sitä hellää luonnetta, jonka keskustelumme sai alussa; sinä tulit, niinhän sanoit, minua tapaamaan?

— Niin tulin.

— No niin, ja minä vastasin että täällä on sinua varten huone ja sinua palvellaan täällä mielesi mukaan, ja että me tapaamme täällä toisemme joka päivä.

— Pitääkö minun sitten ikipäiviksi jäädä tänne? kysyi mylady melkein kauhistuen.

— Onko tämä asumus sinusta kenties huono, siskoseni? Pyydä mitä sinulta puuttuu, minä olen valmis toimittamaan sen sinulle.

— Mutta eihän minulla ole täällä kamarineitsyttäni eikä muuta palvelusväkeäni...

— Kaikkea semmoista olet saapa, rouva hyvä; sano vaan, mille kannalle sinun ensimmäinen miehesi oli talouden asettanut, ja vaikka minä olen vaan sinun lankosi, laitatan minä kaikki samallaiselle kannalle.

— Ensimmäinen mieheni! huudahti mylady, katsoen lord Winter'ia kauhistavin silmin.

— Niin, ranskalainen miehesi; minä en tarkoita veljeäni. Muutoin, siinä tapauksessa että kenties olet sen jo unhottanut ja koska hän vielä elää, voin minä kirjoittaa hänelle ja pyytää häneltä tietoja asiasta.

Kylmät hikipisarot kihosivat mylady'n otsalle.

— Sinä lasket leikkiä, sanoi hän kolkolla äänellä.

— Näytänkö minä leikinlaskijalta? kysyi parooni, nousten istuimeltansa ja peräytyen askeleen.

— Tai oikeammin, sinä loukkaat minua, jatkoi hän, tarttuen suonenvedon tapaisesti nojatuolin käsipuihin ja kohottautuen käsivarsiansa varaan.

— Minäkö loukkaisin sinua? sanoi lord Winter ylenkatseellisesti; todellako, hyvä rouva, pidätte sitä mahdollisena?

— Totta tosiaan, hyvä herra, sanoi mylady, sinä olet joko hullu tai humalassa; mene matkaasi ja lähetä tänne kamarineitsyt.

— Kamarineitsyet ovat kovin kieleviä, siskoseni; enkö minä voisi kelvata sinulle kamarineitsyeksi? Sillä tavoin kaikki meidän salaisuutemme jäisivät perheen piiriin.

— Hävytön! huudahti mylady; ja niinkuin vivun ponnistuksesta hyppäsi hän paroonia kohden, joka ristissä-käsivarsin odotti häntä, mutta kumminkin toinen kämmen lähellä miekankahvaa.

— Kas niin, sanoi hän, minä tiedän että sinulla on tapa murhata ihmisiä, mutta minä puollustan itseäni, sen sanon jo edeltäkäsini, vaikkapa omaa itseäsikin vastaan.

— Oikein, sanoi mylady, sinä näytätkin kylliksi pelkurilta, voidaksesi ruveta taistelemaan naisen kanssa.

— Se saattaisi tapahtua; muutoin se olisi minulle suotava anteeksi, sillä luullakseni minun käteni ei olisi ainoa miehenkäsi, joka on kohonnut sinua vastaan.

Ja parooni osoitti verkalleen ja pitkään mylady'n vasenta olkapäätä, jota hän melkein kosketti sormellaan.

Mylady karjahti ja vetäytyi taaksepäin huoneen nurkkaan, ikäänkuin pantteri, joka hakee ponnistuspaikkaa takanansa, voidakseen paremmin syöksähtää saaliinsa kimppuun.

— Oh, karju mitä karjut, huudahti lord Winter, mutta elä yritäkkään puremaan, sillä sen sanon ennakolta, että pahentaisit vaan asiaasi; täällä ei ole mitään asianajajia, jotka edeltäkäsini järjestelivät perintöseikkoja; täällä ei ole ketään vaeltavaa ritaria, joka tulisi hieromaan riitaa minun kanssani kauniin naisen tähden, jota minä pidän vankinani; mutta minulla on varalla tuomareita, jotka langettavat syylliseksi semmoisen naisen, joka on niin hävytön että menee kaksin-naimisiin vanhimman veljeni lord Winterin kanssa, ja ole varma siitä että ne tuomarit jättävät sinut pyövelin käsiin, joka toimittaa sinun molemmat olkapääsi samanlaisiksi.

Mylady'n silmät säihkyivät semmoisia salamoita, että vaikka lord Winter oli mies, joka täysissä aseissa seisoj aseettoman naisen edessä, hän kumminkin tunsu hyydyttävän kauhistuksen tunkeutuvan sielunsa pohjaan asti; mutta siitä huolimatta jatkoi hän kiihtyvällä raivolla:

— Niin, minä ymmärrän, että sittenkuin olit perinyt veljeni, olisi sinulle ollut varsin mieluista periä myöskin minut; mutta tiedä se, tapa tai tapata sinä minut, minä olen jo kaikki valmiiksi järjestänyt: ei penniäkään omaisuudestani ole joutuva sinun käsiisi. Etkö ole jo kylliksi rikas, kun sinulla on liki miljoona ja etkö voisi lakata kulkemasta tuota kovan onnen tietä, jolle olet antautunut, ell'et tekisi pahaa vaan sen vuoksi, että pahanteko on sinulle sanomattomaksi nautinnoksi? Kuuleppas, ell'ei veljeni muisto olisi minulle pyhä, saisit maata jossakin vankikomerossa tai Tyburn'issa tyydyttää merimiesten uteliaisuutta; minä olen vaiti sinusta, mutta kärsi sinä tyynesti vankeuttasi. Parin kolmen viikon perästä menen minä La Rochelle'en armeijan mukana; mutta päivää ennen lähtöäni tulee eräs laiva noutamaan sinua, viedäksensä

sinut eteläisiin siirtomaihimme ja ole varma siitä, että minä panen sinulle matkatoveriksi miehen, joka ampuu luodin otsaasi niin pian kuin uskallat yrittääkään palata Englantiin tai Europan mannermaalle.

Mylady kuunteli häntä tarkasti ja hänen säihkyvät silmänsä yhä suurenivat.

— Mutta siihen saakka, jatkoi lord Winter, täytyy sinun pysyä tässä linnassa; seinät ovat paksut, ovet vankat, rautaristikot lujat; sitä paitsi on tämän huoneen ikkuna meren korkean rantajyrkänteen puolella. Muutamia miehiä minun väestöstäni, jotka ovat minulle kuolemaan saakka uskolliset, vartioivat tätä huonetta kaikilta puolilta, sekä pihalle viepää käytävää. Käsky on tämmöinen: askel, liike, sana, joka osoittaa sinun aikovan paeta — ja sinut heti ammutaan. Ja jos sinut täällä tapetaan, on Englannin oikeus toivoakseni oleva minulle kiitollinen että olen säästänyt siltä tämän puuhan. Sinun kasvosi tyyntyvät; tässä on pari kolme viikkoa vielä aikaa, niin kai mietit, minulla on neuvokas pää ja sillä ajalla keksin kyllä jonkun keinon! No niin, koeta parastasi!

Kun mylady näki ajatuksensa paljastuneen, koki hän hillitä kaikkia muita muodon eleitä, paitsi tuskan ja kauhistuksen.

Lord Winter jatkoi:

— Upseerin, joka täällä päällikkyyttä pitää poissa ollessani, olet nähnyt ja hänet siis jo tunnet; niinkuin olet huomannut, osaa hän totella käskyjä, sillä tullessasi Portsmouth'ista tänne, et suinkaan ollut koettamatta saada häntä puhumaan. Mitäs sanot? Voiko marmoripatsas olla äänettömämpi ja kylmempi? Sinä olet koettanut viehätysvoimaasi moneen mieheen ja kovaksi onneksi olet aina onnistunut; mutta koetappas vietellä tätä miestä, ja jos, jumal'auta, onnistut siinä rahdunkaan, olet sinä varmaan itse piru!

Hän meni ovelle ja avasi sen äkisti:

— Käskekää tänne herra Felton, sanoi hän. Odotahan, minä suositan sinut hänelle.

Heidän välillensä syntyi nyt outo äänettömyys, jonka aikana kuului verkkaisten, säännöllisten askelten lähenemistä. Pian näkyi käytävän pimeydessä ihmisolennon haamu, ja nuori luutnantti, jonka jo olemme tulleet tuntemaan, pysähtyi kynnykselle odottamaan paroonin käskyjä.

— Käy sisään, rakas John, sanoi lord Winter; käy sisään ja sulje ovi.

— Katsoppas, sanoi parooni, tuota naista: hän on nuori, kaunis, ja hänellä on kaikki viehättävät ominaisuudet; no niin, mutta hän on epäsiikö, joka kahtenakymmenenä vuotena on tehnyt itsensä syyppääksi yhtä moneen rikokseen kuin mitä kokonaisen vuoden aikana ehtisit lukea tuomioistuinten rikosarkistoista. Hänen äänensä on miellyttävä, hänen kauneutensa on syöttinä hänen uhreille; hän koettaa vietellä sinua, ehkäpä koettaa hän tappaakin sinut. Minä olen nostanut sinut kurjuudesta, Felton, olen tehnyt sinusta luutnantin, olenpa kerran pelastanut henkesikin, muistat kyllä missä tilaisuudessa; minä en ole ainoastaan sinun suojelijasi, vaan myöskin ystäväsi, enkä ainoastaan hyväntekijäsi, vaan myöskin isäsi. Tämä nainen on tullut Englantiin väijymään minun henkeäni; minä pidän tämän käärmeen käsissäni; no niin, minä kutsun sinut tänne ja sanon sinulle: Ystäväni Felton, John poikani, suojele minua ja ennen kaikkia suojele itseäsi tuota naista vastaan; vanna ikuisen autuutesi nimessä, että tallennat hänet sitä rangaistusta varten, jonka hän on ansainnut. John Felton, minä luotan sanaasi ja rehellisyyteesi.

— Mylord, vastasi nuori upseeri, ja hänen rehellisistä silmistänsä hehkui kaikki se viha, mitä hän tuns sydämmessään, minä vannon, mylord, että teen teidän tahtonne mukaan.

Mylady otti tuon silmäyksen vastaan nöyrän uhrin lailla; mahdotonta oli nähdä nöyryyttä, lempeämpää kasvojen ilmausta kuin mikä hänen muodossaan nyt oli nähtävänä. Toi tuskin lord Winter itse saattoi tuntea hänen olevan saman tiikerin, jota vastaan hän vast'ikänsä oli taistellut.

— Hän ei saa laisinkaan lähteä tästä huoneesta, ymmärrätkö John, jatkoi parooni; hän ei saa olla kirjevaihdossa kenenkään kanssa; hän ei saa puhua muiden kuin sinun kanssasi, jos nimittäin sinä huolit osoittaa hänelle sitä kunniaa, että antaudut puhumaan hänen kanssansa.

— Kylliksi, mylord; minä olen vannonut.

— Ja nyt, rouva, sanoi parooni, pyrkikää sovintoon Jumalan kanssa, sillä ihmiset ovat tuominneet teidät.

Mylady antoi päänsä painua ikäänkuin olisi tuo tuomio masentanut hänet kokonaan. Lord Winter meni, viitaten Felton'ille, joka meni hänen jälestänsä ja sulki oven.

Hetkisen perästä kuului käytävässä raskaita askeleita, siellä näet käveli vahtisotamies sotakirves vyöllä ja musketti olalla.

Mylady pysyi vähän aikaa samassa asennossa, sillä hän epäili että häntä tarkasteltaisiin avaimenreiästä; sitten nosti hän verkalleen päänsä pystyyn, ja hänen kasvoillansa kuvastui hirvittävä koston ja ynseyden ilmaus; hän juoksi kuuntelemaan ovelle, tirkisti ulos ikkunasta ja vaipui sitten syvään nojatuoliin.

Hän oli mietteissään.

Upseeri!

Sillä välin odotteli kardinaali tietoja Englannista, mutta muita kuin ikäviä ja uhkaavia ei tullut.

Vaikka La Rochelle kyllä oli ankarassa piiritystilassa ja menestys näytti varmalta, kaikista toimenpiteistä päättäen, mutta erittäinkin siihen katsoen, että sulku esti pienimmänkin venheen pääsemästä piiritettyyn kaupunkiin, saattoi piiritys kumminkin vielä kestää kauvan, ja se olisi suureksi häpeäksi kuninkaan asevoimalle ja saattaisi paljon harmia kardinaalille, jolla tosin ei enää ollut työtä eripuraisuuden herättämisessä Ludvig XIII:n ja Itävallan Annan välille, sillä se oli jo olemassa, mutta sen sijaan oli hänen saaminen herra Bassompierre ja Angoulême'n herttua sovintoon, sillä he olivat riidassa.

Monsieur taas, joka oli piirityksen alkanut, oli jättänyt sen kardinaalin lopetettavaksi. Kaupunki oli, pormestarin erinomaisesta jäntevyydestä huolimatta, koettanut ruveta kapinoimaan, antautuaksensa; pahimmat yllyttäjät hirtettiin. Se toimi hillitsi levottomimmat, jotka sen sijaan päättivät nääntyä nälkään. Tuo kuoleminen tapa näytti heistä toki pitkäikäisemmältä ja epätietoisemmältä kuin kuristuminen.

Piirittäjät puolestaan ottivat silloin tällöin kiinni niitä lähettiläitä, joita rochellelaiset koettivat lähettää Buckingham'in luokse, taikka vakoojia, joita Buckingham lähetti rochellelaisten luokse. Kumpaisessakin tapauksessa oli suoritus lyhyt. Kardinaali sanoi vaan sanan: hirtettäköön! Kuningas pyydettiin katselemaan näitä hirttämisiä. Hän saapui väsyneenä näköisenä ja asettui hyvälle paikalle nähdäksensä toimituksen kaikkine yksityisseikkoineen; semmoinen tuotti hänelle aina jonkunmoista huvia ja virkistystä, niin että hän kärsivällisesti kesti tuon pitkäikäisen piirityksen, mutta se ei kumminkaan estänyt hänellä olemasta sangen ikävän ja joka hetki puhumasta Pariisiin palaamisestansa, jonka tähden Hänen ylhäisyytensä, jos lähettiläistä ja vakoojista olisi puutos tullut, olisi joutunut pahaan pulaan kaikessa kekseliäisyydessäänkin.

Aika kului kumminkin. Rochellelaiset eivät tahtoneet antautua; viimeisellä vakoojalla, joka saatiin kiinni, oli kirje. Siinä kirjeessä ilmoitettiin Buckingham'ille että kaupunki oli mitä suurimmassa hädässä, mutta sen sijaan että olisi lisätty: "Ell'ei apua tule kahden viikon kuluessa, antaudumme armoille", lisättiin vaan: "ellei apua tule kahden viikon kuluessa, olemme kaikki nälkään nääntyneet silloin kuin apu tulee."

Rochellelaisten toivo oli siis yksinomaan Buckingham'issa; hän oli heidän pelastajansa. Päivän selvää oli, että jos he kerta saisivat varmaan tietää ett'ei Buckingham'ia ole toivomista avuksi, katoisi heidän rohkeutensa samalla kuin toivokin.

Kardinaali odotti sen vuoksi kovin levottomasti semmoisia tietoja Englannista, ett'ei Buckingham muka tulisikaan.

Ryntäämiskysymys, jota ensin oli kuninkaan sotaneuvostossa, harkittu, oli jätetty syrjälle. Ensinkin näytti La Rochelle valloittamattomalta; sitä paitsi tiesi kardinaali vallan hyvin, sanoipa hän mitä sanoikin, että verenvuodatuksen kauhistus tuommoisessa taistelussa, missä ranskalainen seisoi ranskalaista vastaan, oli samaa kuin peräytyä kuusikymmentä vuotta taaksepäin politiikassa; ja kardinaali oli siihen aikaan mitä näinä aikoina nimitetään edistyneen mieheksi. Niinpä La Rochelle'n hävitys ja kolmen neljän tuhannen hugenotin teurastus vuonna 1628 olisi näyttänyt kovin paljon Bartholomeon-yön verisaunalta, joka tapahtui vuonna 1572; ja vihdoin tuo kaikkein viimeinen keino, jota kuningas, kelpo katolilainen kun oli, ei suinkaan pitänyt hyljättävänä, sortui neuvottelussa joka kerta tähän piirittäväin sotapäällikköjen väitteeseen: "La Rochelle'a ei voi valloittaa muuten kun nälällä."

Kardinaali ei voinut karkoittaa mielestään sitä pelkoa, jota hänen hirmuinen lähettiläänsä oli hänessä herättänyt; sillä hänkin oli huomannut että jotakin outoa oli tuossa naisessa, joka näytti milloin kärmeeltä milloin leijonalta. Oliko tuo nainen hänet kavaltanut? Vai oliko hän kuollut? Kaikessa tapauksessa tunsu hän häntä kylliksi, tietääksensä että ainoastaan voimakkaat esteet saattoivat pidättää häntä tehtävänsä täyttämistä, joko hän sitten toimi hänen hyödyksensä tai vahingoksensa, ystävänä tai vihollisena; mutta mistä tulivat nuo esteet? Sitä hän ei voinut tietää.

Muutoin luotti hän kumminkin jossakin määrin mylady'yn, eikä ilman syyttä: olihan hän aavistanut tuon naisen entisessä elämässä niitä hirvittäviä seikkoja, joita vaan hänen punainen vaippansa voi peitellä, ja hän tajusi että mylady syystä tai toisesta oli hänen puolellansa, koska tuo nainen ainoastaan hänessä löysi vakavimman turvan niitä vaaroja vastaan, jotka häntä uhkasivat.

Hän päätti sentähden suorittaa sodan yksinään, odottamatta apua ulkoapäin muulla tavoin kuin miten onnellista sattumaa odotetaan. Hän jatkoi siis piiritystoimiensa korottamalla tuota kuuluisata sulkua, jonka avulla hän oli näännyttävä nälkään La Rochelle'n; sitä odottaessaan loi hän silmänsä tuohon onnettomaan kaupunkiin, joka sisälsi niin paljon kurjuutta, niin paljon sankarillisuutta, ja muisti Ludvig XI:sta, joka oli hänen valtiollinen edeltäjänsä samoin kuin hän oli Robespierre'n, ja hän muisti tuota Tristan'in sankarin peruslausetta: "Eroita ja hallitse."

Kun Henrik IV piiritti Pariisia, heittäti hän muurin yli leipää ja muita ravinto-aineita; kardinaali heittäti pieniä kirjelippuja, joissa hän osoitti rochellelaisille, kuinka väärin, itsekkäästi ja raakamaisesti heidän päällikkönsä menettelivät; noilla päälliköillä muka oli yltäkyllin ruokavaroja,

vaan he eivät jakaneet niitä käytettäväksi; he pitivät muka semmoista mieltä että oli yhdentekevää, kuolivatko vaimot, lapset ja ukot, kunhan vaan ne miehet, joiden oli puollustaminen muureja, pysyisivät hyvissä voimissa. Tähän saakka oli tuo mielipide, olematta tosin yleisesti hyväksytty, joutunut käytäntöön joko puutteenaisten alttiudesta tai heidän kykenemättömydestänsä sitä vastustamaan; mutta kirjelijut rupesivat sitä horjuttamaan. Ne näet huomauttivat miehille, että nuo lapset, vaimot ja ukot olivat heidän poikiensa, vaimojansa ja isiänsä, ja että siis olisi oikeudenmukaisempaa kaikkien kärsiä samallaista hätää, että samallinen tila saattaisi heidät yksimieliseen päätökseen.

Nuo kirjelijut tekivät kaiken sen vaikutuksen, mitä niiden kirjoittaja saattoi toivoa, ne näet saattoivat suuren joukon kaupungin asukkaita siihen päätökseen, että kuninkaan armeijan kanssa oli rupeaminen neuvotteluihin. Mutta juuri kun kardinaali näki kylvönsä kantavan hedelmiä ja iloitsi siitä että hän oli tuohon keinoon ryhtynyt, tuli kaupunkiin eräs La Rochelle'n asukkaita, joka, luoja tiesi kunka, oli päässyt pujahtamaan piirityslinjojen lävitse, huolimatta Bassompierre'n, Schomberg'in ja Angoulême'n herttuan valppaudesta, jota kardinaali puolestaan sitä paitsi piti silmällä, tuli, sanoimme eräs La Rochelle'n asukkaita Portsmouth'ista ja toi sen sanoman, että hän oli nähnyt siellä komean laivaston valmiina lähtemään kahdeksan päivän perästä. Sitä paitsi antoi Buckingham kaupungin pormestarille sen tiedon, että ai'ottu suuri liittokunta nyt vihdoon oli julistava sodan Ranskaa vastaan ja kuningaskuntaa ahdistettaisiin yhdellä kertaa Englannin, Itävallan ja Espanjan puolelta. Tuo kirje luettiin julki joka torilla, ja jäljennöksiä naulattiin katujen kulmiin; yksin nekin, jotka olivat tahtoneet ruveta neuvotteluihin, luopuivat nyt tuumastansa ja päättivät odottaa tuota niin pulskasti luvattua apua.

Tämä odottamaton asianhaara palautti Richelieu'n entiseen levottomuuteensa ja pakoitti hänen taaskin luomaan silmänsä toiselle puolelle mertä.

Kaiken tämän ohella vietti kuninkaan armeija iloista elämää, koska leiristä ei puuttunut ruokavaroja eikä rahaa; kaikki sotilaskunnat kilpailivat vaan vallattomuudessa ja iloisuudessa. Vakoojain kiini-ottaminen ja hirttäminen, vaaralliset retket sululle tai merelle, kaikellaisten hullutusten keksiminen ja tekeminen — semmoista oli heidän ajanviettonsa, joka teki sotajoukon päivät lyhyiksi ja hauskoiksi, nuo samat päivät, jotka nälkäisille ja hätäytyneille rochellelaisille olivat niin pitkiä, kuin myöskin kardinaalille, joka heitä niin ankarasti piiritti.

Toisinaan, kun kardinaali, myötäensä satulassa kuin alhaisin sotamies, katseli mieltäväisenä noita piiritystöitä, jotka hänen kiihtyneestä mielestään kävivät niin kovin hitaasti, ja joita Ranskanmaan kaikilta ääriiltä kutsutut insinöörit toimittelivat, tapahtui että hän kohdatessaan Tréville'n komppaniian muskettisoturin, katseli häntä omituisella tavalla, mutta kun hän huomasi, ett'ei se ollut yksikään noista meidän neljästä ystävyksestä, suuntasi hän tutkivan silmäyksensä ja laajat ajatuksensa toiselle taholle.

Eräänä päivänä kun kardinaali, kovasti ikävissään ja toivotonna minkään neuvottelujen aikaansaamisesta kaupungin kanssa, ja saamatta mitään uutisia Englannista, ratsasti pitkin rantaa, ainoastaan Cahusac'in ja La Houdinière'n seuraamana, joutui hän hiljaisesti ratsastaen eräälle pienelle kunnaalle, josta katsellessaan hän huomasi erään pensaston takana seitsemän miestä pullojen ympäröimänä pitkällään maassa paistattamassa päivää, joka siihen vuoden aikaan vallan harvoin näytti säteitensä. Neljä noista miehistä olivat meidän muskettisoturimme, jotka parhaillaan kuuntelivat erään kirjeen lukemista, minkä yksi heistä oli saanut. Tuo kirje oli niin tärkeä, että kortit ja kuutiot olivat jääneet joutilaiksi eräälle rummulle.

Kolme miestä oli kiskomassa tulppaa äärettömän suuresta koripullosta; ne olivat herrojen lakeijoja.

Kardinaali oli, niinkuin jo sanoimme, synkällä mielellä, ja kun hän oli semmoisella tuulella, ei mikään sitä niin yhä huonontanut kuin toisten iloisuus. Muutoin oli hänellä se omituinen luulo, että hänen alakuloisuutensa se juuri herätti toisten iloa. Hän viittasi La Houdinière'lle ja Cahusac'ille että pysähtyisivät, laskeutui satulasta ja lähestyi noita epäluulon-alaisia huvittelijoita, siinä toivossa että hiekan avulla, joka estäisi hänen askeleensa kuulumasta ja pensaitten, jotka peittäisivät hänet näkymästä, saisi kuulla muutaman sanan tuosta keskustelusta, joka hänestä näytti niin kiinnostavaltä. Vasta kymmenen askeleen päässä pensastosta tunsu hän gaskonjalaisen puheenparren ja kun hän jo tiesi että nuo miehet olivat muskettisotureita, oli hänelle heti päivänselvänä, että kolme muuta olivat nuo niin sanotut eroittamattomat, eli Athos, Porthos ja Aramis.

Sen arvaa että tuo havainto yhä kiihdytti hänen haluansa saada kuulla keskustelua; hänen silmänsä muuttuivat omituisen näköiseksi ja tiikerin tavoin hiipi hän lähemmäksi pensastoa; mutta hän ei ollut vielä saanut kuulla muuta kuin yksityisiä epäselviä tavuja, kun yht'äkkiä kimakka, lyhyt äännähdyks säpsähdytti häntä ja herätti muskettisoturien huomion hänen puoleensa.

— Upseeri! huudahti Grimaud.

— Luulenpa että puhut, tomppe! sanoi Athos kohoten toisen kyynäsvartensa nojaan ja luoden Grimaud'iin välkähtävän silmäyksen.

Eipä Grimaud hiiskunut enää sanaakaan; hän osoitti vaan sormellansa pensastoon päin ja ilmoitti sillä tavoin kardinaalin ja hänen seuralaistensa läsnä-olon.

Neljä muskettisoturia olivat yhdessä hyppäyksessä jaloillaan ja tervehtivät kunnioittavasti.

Kardinaali näytti raivostuneelta.

— Luulenpa että muskettisoturit asettavat etuvartijoita itselleen? sanoi hän. Tuleeko englantilainen maan puolelta, vai pitävätkö herrat muskettisoturit itseänsä korkeampina upseereina?

— Arvoisa herra, vastasi Athos, sillä keskellä yleistä säikähdystä oli hän yksin säilyttänyt ylhäisen miehen tyyneyden ja kylmäverisyyden, jotka eivät koskaan hänestä luopuneet, arvoisa herra, kun muskettisoturit eivät ole palvelustoimessa, tai kun heidän palvelustoimensa on päättynyt, juovat he ja pelaavat kuutiota, ja he ovat korkeampia upseereja lakeijoillensa.

— Lakeijoillensa, murisi kardinaali, lakeijoillensa, joiden on määrä ilmoittaa herroillensa, kun joku tulee tienoolle, semmoiset eivät ole lakeijoita, vaan ovat esivartijoita.

— Mutta Teidän ylhäisyytenne suvaitkoon huomata että ell'emme olisi käyttäneet tätä varovaisuutta, olisi meillä ollut se ikävyys tarjona, että Teidän ylhäisyytenne olisi kulkenut ohitsemme emmekä olisi saanut osoittaa kunnioitustamme ja lausua kiitollisuuttamme siitä armosta, jota Teidän ylhäisyytenne on osoittanut kohtamme, yhdistämällä meidät. D'Artagnan, jatkoi Athos, sinä, joka juuri äsken toivoit tätä tilaisuutta, osoittaaksesi kiitollisuuttasi Hänen ylhäisyyttänsä kohtaan, nyt näet tilaisuuden tulleen, käytä sitä.

Nämä sanat lausui Athos sillä järkähtämättömällä tyvenyydellä, joka hänessä aina ilmaantui vaaran hetkenä ja sillä erinomaisella kohteliaisuudella, joka hänestä tämmöisissä tiloissa teki kuninkaan, paljoa majesteetillisemmän kuin synnynnäisen kuninkaan.

D'Artagnan lähestyi ja sopersi muutamia kiitollisuuden sanoja, jotka sammuiivat heti kardinaalin synkkään silmänluontiin.

— Siitä huolimatta, herrat, jatkoi kardinaali, vähintäkään syrjähtymättä ensimmäisestä aikomuksesta sen keskeytyksen kautta, jonka Athos oli aikaan saanut, siitä huolimatta, herrat, minä en laisinkaan pidä siitä että tavalliset sotamiehet, vaikkapa heillä onkin se etusija, että palvelevat valitussa sotilaskunnassa, tuolla tavoin ovat olevinansa herroja; kuri on sama kaikille.

Athos antoi kardinaalin puhua puhuttavansa; kumartaen myöntävästi, lausui hän sitten:

— Kurin vaatimukset, arvoisa herra, eivät toivoakseni ole millään tavoin tulleet meidän puoleltamme loukatuiksi. Me emme ole palvelustoimessa, ja luulimme siis saavamme käyttää aikamme oman mieleemme mukaan. Jos meillä on onni saada Teidän ylhäisyydeltänne mitä erityisiä käskyjä, olemme me valmiit niitä täyttämään. Te näette, arvoisa herra, jatkoi Athos, rypistäen kulmiaan, sillä tämänlaatuinen kuulustelu alkoi häntä harmittaa, että me, ollaksemme valmiina ensi viittauksella, olemme lähteneet ulos täysissä aseissa.

Hän osoitti sormellansa kardinaalille neljää toisiaan vasten pystytettyä muskettia lähellä rumpua, jossa kortit ja kuutiot olivat.

— Teidän ylhäisyytenne suvaitkoon olla varma siitä, lisäsi d'Artagnan, että me heti olisimme tulleet Teidän ylhäisyyttänsä vastaan, jos vaan olisimme osanneet aavistaa että niin pienen seurueen kanssa lähestyvää olitte te.

Kardinaali pureksi viiksiänsä ja vähän huuliansakin.

— Tiedättekö, miltä te näytätte, te, jotka myötäjänsä olette yksissä tuolla tavoin, täysissä aseissa, ja lakeijainne vartioimina? sanoi kardinaali; te näytätte salavehkeilijöiltä.

— Ah, mitä siihen tulee, arvoisa herra, sanoi Athos, se onkin totta; me vehkeilemme, niinkuin Teidän ylhäisyytenne tuonnoisena aamuna havaitsi, mutta ainoastaan rochellelaisia vastaan.

— Ah, herrat valtioviisaat, jatkoi kardinaali vuorostaan rypistäen kulmiaan, teidän aivoistanne voisi kenties löytää monenlaatuisia salaisuuksia, jos niitä voisi lukea, samoin kuin te luitte kirjettä, joka kätkettiin, kun nähtiin minun tulevan.

Veri kuohahti Athoksen päähän; hän astui askeleen Hänen ylhäisyyttänsä kohden.

— Voisippa luulla teidän todellakin epäilevän meitä, arvoisa herra, ja meidän täytyvän käydä säännöllisen tutkinnon alaisiksi. Jos asia niin on, suvaitkoon Teidän ylhäisyytenne selittää asian tarkemmin, että toki saamme tietää, mistä on kysymys.

— Ja jos tämä todellakin olisi tutkinto, lausui kardinaali, niin on moni muu kuin te, herra Athos, saanut ruveta sen alaiseksi, kieltäytymättä vastaamasta.

— Minä olenkin, arvoisa herra, jo sanonut Teidän ylhäisyydellenne, että teidän tarvitsee vaan tehdä kysymyksenne ja me olemme valmiit niihin vastaamaan.

— Mikä kirje se oli, jota ai'oitte lukea, herra Aramis, ja jonka piiloititte?

— Kirje eräältä naiselta, arvoisa herra.

— Ah, ymmärrän kyllä, sanoi kardinaali, että semmoisia kirjeitä aristellaan näyttää, mutta niitä voi kumminkin näyttää rippi-isälle, ja tiedättehän minun olevan hengellistä säätyä.

— Arvoisa herra, sanoi Athos levollisesti, mikä tuntui yhä hirvittävämmältä sen vuoksi, että hän pani päänsä vaaraan sitä sanoessaan, arvoisa herra, kirje on naiselta, mutta nimi ei ole Marion Delorme eikä rouva d'Aiguillon.

Kardinaali muuttui kalman kalpeaksi; hirvittävä salama leimahti hänen silmistänsä; hän käännähti taaksepäin ikäänkuin antaaksensa käskyn Cahussac'ille ja Houdinière'lle. Athos näki liikkeen ja astahti askeleen musketteihin päin, joihin myöskin kolme ystävästä olivat silmänsä kiinnittäneet, ikäänkuin heillä olisi ollut kovin vähän halua antautua kiini otettaviksi. Kardinaali itse oli kolmas; muskettisotureita lakeijoinen oli seitsemän; kardinaali huomasi että taistelu olisi yhä vähemmän tasaväkinen, jos Athos ja hänen toverinsa todella olivat salaliittolaisia, ja nopeiden välivaihdosten kautta, joita hänellä aina oli varalla, muuttui hänen vihastuksensa hymyilyksi.

— Hyvä, hyvä, sanoi hän, te olette rivakoita poikia, ylpeitä päivän valossa, uskollisia pimeässä, eikä ole mitään pahaa vartioittaa itseänsä, kun niin hyvin vartioi muita. Hyvät herrat, minä en ole unhottanut sitä yötä, jolloin te saatoitte minua Colombier-Rouge'en; jos minua nyt tällä matkallani, millä nyt olen, uhkaksi mikään vaara, pyytäisin taaskin teitä seuralaisikseni, vaan kun semmoista ei ole tarjona, niin jääkää vaan tänne lopettelemaan pullojanne, peliänne ja kirjeenne lukemista. Hyvästi, hyvät herrat!

Samassa nousi hän hevosensa selkään, — Cahusac oli näet tuonut sen hänen luoksensa, — viittasi heille jäähyväisiksi ja poistui.

Nuoret miehet seisoivat liikkumattomina ja katselivat häntä äänettöminä, kunnes hän oli kokonaan kadonnut.

He silmäilivät sitten toisiansa.

Kaikkien kasvoille kuvastui hämmästyksensä, sillä huolimatta Hänen ylhäisyytensä ystävällisestä hyvästi-jätöstä, näkivät he kardinaalin poistuvan raivoisassa mielentilassa.

Athos yksin hymyili ylpeästi ja ylenkatseellisesti.

Kun kardinaali oli joutunut näkymättömiin ja kuulumattomiin, huudahti Porthos, joka halusi purkaa harmiansa jonkun niskoille:

— Grimaud huusi liian myöhään.

Grimaud aikoi vastata jotakin puollustukseksensa.

Athos kohotti sormensa ja Grimaud vaiken.

— Olisitko jättänyt kirjeen hänen käsiinsä, Aramis? kysyi d'Artagnan.

— Minä, vastasi Aramis heleällä äänellensä, olin päättänyt antaa hänelle kirjeen, jos hän olisi sitä vaatinut, mutta samalla kun minä toisella kädelläni olisin ojentanut hänelle kirjeen, olisin minä toisella syössyt miekkani hänen lävitsensä.

— Sitä minä odotinkin, sanoi Athos, ja sen vuoksi asetuin minä väliin. Tuo mies on toden totta kovin varomaton, kun menee puhumaan sillä tavoin toisille miehille! Voisinpa luulla ett'ei hän koskaan ole ollut tekemisissä muiden kuin naisten ja lasten kanssa.

— Athos veikkoseni, tuumaili d'Artagnan, minä ihmettelen sinua; mutta kyllä me oikeastaan olimme sentään väärässä.

— Kuinka, mekö väärässä! sanoi Athos. Kenen on sitten ilma, jota me hengitämme? Kenenkä on meri, jonka ulapoille me luomme katseemme? Kenen hiekka, jolla me lojuimme? Kenen tuo kirje, jonka Aramis on saanut lemmityltään? Kardinaalinko ne kaikki ovat? Kunniani kautta, tuo mies luuloittelee maailman olevan hänen omansa! Sinä seisot änkyttäen, hämmästyneenä ja masentuneena; olisinpa voinut luulla Bastiljin kohoavan sinun edessäsi tai jättiläismeduusan muuttaneen sinut kiveksi. Onko rakastaminen salavehkeilyä? Sinä olet rakastunut eräaseen naiseen, jonka kardinaali on suljettanut vankeuteen; sinä tahdot temmata hänet kardinaalin kynsistä; tuo kirje on sinun korttisi; minkätähden sinä näyttäisit korttiasi pelitoverillesi? Ei semmoista tapaa käytetä. Arvatkoon hän ne, olkoon menneeksi! me arvaamme kai myöskin hänen korttinsa!

— Todella, sanoi d'Artagnan, sinä puhut aivan oikein, Athos.

— Siinä tapauksessa elkäämme enää puhuko siitä mitä on tapahtunut ja Aramis jatkakoon serkultaan saamansa kirjeen lukemista siitä paikasta, johon kardinaalin tulo sen keskeytti.

Aramis otti kirjeen taskustaan, kolme ystävästä liittyivät lähemmäksi häntä ja kolme lakeijaa kokoontuivat uudestaan koripullon ympärille.

— Sinä luit vasta pari riviä, sanoi d'Artagnan: lue uudestaan alusta saakka.

— Mielelläni, sanoi Aramis.

"Paras serkkuni!

Minä taidan lähteä käymään Stenay'ssä, jossa sisareni on hankkinut pienelle kamarineitsyytellemme pääsyn karmeliittaluostariin. Lapsiparka on nöyrä; hän tietää ett'ei hän voi elää muualla, jättämättä sieluansa vaarojen alaiseksi. Jos kumminkin meidän perheseikat järjestyvät toivomme mukaan, luulen minä että hän antautuu kadotuksellekin alttiiksi ja palaa niiden tykö, joita hän kaipaa, semminkin kun hän tietää että häntä myötäensä ajatellaan. Sen ohessa ei hän ole kovin onneton; kaikki, mitä hän toivoo, on saada kirjeen sulhaseltansa. Minä kyllä tiedän, ett'ei

sellainen tavara pääse niinkään helposti pujahtamaan luostaristikkojen lävitse, mutta niinkuin minä jo olen sinulle osoittanut, paras serkkuni, en minä ole aivan kömpelö ja otan siis vallan mielelläni sen toimen tehtäväkseni. Sisareni kiittää sinua hyvästä ja alinomaisesta muistamisestasi. Hän oli muutaman hetken kovin levottomana, vaan hän on jo paljo tyyntynyt, sittenkuin hän lähetti kirjanpitäjänsä sinne pois, ett'ei mitään odottamatonta siellä tapahtuisi.

Hyvästi, paras serkkuni! Lähetä tietoja itsestäsi niin usein kuin voit, toisin sanoen, niin usein kuin luulet voitasi niitä lähettää varmaan. Minä syleilen sinua.

Marie Michon."

— Oi kuinka suuressa kiitollisuuden velassa minä olen sinulle, Aramis! huudahti d'Artagnan. Rakastettu Constance! Minä sain siis vihdoinkin tietoja hänestä; hän elää, hän on luostarin turvassa, hän on Stenay'ssä! Missä on Stenay, Athos?

— Vaan muutamia peninkulmia Elsassista, Lothringissa; kun piiritys on päättynyt, voimme tehdä retken sinne.

— Ja siihen ei liene toivottavasti pitkää aikaa, sanoi Porthos, sillä tänä aamuna on taas hirtetty yksi vakooja, joka oli kertonut rochellelaisten olevan jo niin suuressa hädässä, että he ovat alkaneet syödä saappaittensa päällyksiä. Jos he, päällykset syötyänsä, syövät vielä pohjatkin, en ymmärrä mitä syötävää heille sitten enää jääpi, ell'eivät rupea syömään toisiansa.

— Hupsut raukat! sanoi Athos, tyhjentäen lasin oivallista bordeaux-viiniä, joka, vaikka sillä siihen aikaan ei vielä ollut sitä mainetta, mikä sillä on nykyään, ansaitsi kumminkin jo silloin mainitsemista; hupsut raukat! Ikäänkuin ei katolinusko olisi mukavin ja miellyttävin kaikista uskonnoista! Mutta oli miten oli, lisäsi hän maiskuttaen kieltänsä, ovat he kumminkin kelpo väkeä. Vaan mitä saakelia sinä teet, Aramis? jatkoi Athos; sinähän panet kirjeen taskuusi.

— Niin, sanoi d'Artagnan, Athos on oikeassa; kirje on poltettava, ja vaikka se poltetaankin, hiisi tiesi, eikö kardinaali tiedä jotakin taikatemppea, jonka avulla hän voi lukea sen sisällyksen tuhkastakin.

— Kyllä kai hän tietää, sanoi Athos.

— Mutta mitenkäs sitten menettelette kirjeen kanssa? kysyi Porthos.

— Tule tänne, Grimaud! sanoi Athos.

Grimaud totteli:

— Rangaistukseksi siitä että olet puhunut ilman luvatta, ystäväni, tulee sinun syödä tämä paperi, mutta palkinnoksi siitä hyödystä, jonka puhumisellasi meille toimitit, saat juoda tämän lasillisen viiniä; kas niin, tässä kirje ensiksi, pureksi se hyvästi.

Grimaud hymyili ja, silmäillen viinilasia, jonka Athos oli täyttänyt ääriään myöten, pureksi kirjeen ja nieli sen.

— Bravo, mestari Grimaud! sanoi Athos, otappas nyt tämä, kas niin, minä vapautan sinut sanomasta kiitoksia.

Grimaud tyhjensi lasin äänettömänä.

— Ja nyt, sanoi Athos, ell'ei kardinaalin päähän pistä se nerokas ajatus, että avauttaa Grimaud'in vatsan, luulen voivamme olla jotenkin levollisina.

Sillä välin jatkoi Hänen ylhäisyytensä surumielistä ratsastustaan, mutisten partaansa:

— Nuo neljä miestä pitää minun saada omikseni.

L.

Vankeuden ensi päivä.

Palatkaamme mylady'yn, jonka kadotimme näkyvistämme, luodessamme silmäyksen Ranskanmaan rannikolle.

Me tapaamme hänet siinä epätoivon tilassa, mihin hänet jätimme, vaipuneena synkkien mietteittensä syvyyteen, helvettiin, jonka portin edustalla hän kadotti melkein kaiken toivonsa; sillä ensimmäisen kerran epäilee hän, ensimmäisen kerran pelkää hän.

Kahdessa tilassa on onni hänet pettänyt, kahdessa tilassa on hän nähnyt itsensä oivalletuksi ja kavalletuksi ja kumpaisellakin kertaa on siihen ollut syynä hänen vainohenkensä, jonka Herra epäilemättä on lähettänyt häntä kukistamaan. D'Artagnan on voittanut hänet, hänet, tuon

voittamattoman pahanhengen voiman.

Hän on loukannut hänen rakkauttansa, nöyryyttänyt hänen ylpeyttänsä, pilkannut hänen kunnianhimoansa; ja nyt, nyt on hän hävittämässä koko hänen onnensa, ahdistamassa hänen vapauttansa, uhkaamassa hänen henkeänsä. Vielä enemmän: hän on kohottanut hänen naamiotansa, tuota kilpeä, jonka taakse hän on peittäytynyt ja joka estää pääsemästä häneen käsiksi.

D'Artagnan on kääntänyt Buckinghamista, jota mylady vihaa, niinkuin hän vihaa kaikkea, mitä hän ennen on rakastanut, sen myrskyn, jolla Richelieu uhkasi häntä kuningattaren persoonassa. D'Artagnan on tekeytynyt de Wardes'iksi, jota kohtaan hän tunsii tiikerimäistä himoa, kukistamatonta, niinkuin sen luontoisilla naisilla tavallista. D'Artagnan tuntee hänen hirveän salaisuutensa, josta hän on vannonut ett'ei kukaan sitä saa tietää menettämättä henkeänsä. Vihdoin, samassa hetkessä kuin hän Richelieu'ltä oli saanut tuon avonaisen valtakirjan, jonka avulla hän aikoi kostaa vihollisellensa, temmattiin tuo valtakirja hänen kädestänsä ja d'Artagnan se toimitti hänet vankeuteen, ja lähettää hänet johonkin likaiseen Botanybay'hin, johonkin katalaan Tyburn'iin Intian valtameren syliin.

Sillä kaikki tämä on epäilemättä kotoisin d'Artagnan'ista; mistäs sitten, ellei hänestä tulisi kaikki se häväistys, jonka alaiseksi hän oli joutunut? Hän yksin oli voinut ilmoittaa lord Winterille ne hirveät salaisuudet, jotka hän kovaksi onneksi sai tietoonsa, toisen toisensa jälkeen. D'Artagnan tuntee hänen lankonsa, hän on hänelle kirjoittanut.

Mikä hornan viha hänessä kiehuukaan tuossa hänen istuessaan autiossa kamarissaan liikkumattomana, hehkuvin, tylsistynein silmin! Kuinka hyvin tuo aikavälistä huo'unnan mukaan rinnasta pääsevä kolkko ärjyntä soveltuukaan meren aaltohyökkyyn, joka paisuu, kohajaa, kiljuu ja musertuu ikuisen ja voimattoman epätoivon lailla vasten niitä kallioita, joiden päällä tämä synkkä, uhkea linna kohoaa! Ja niiden salamoiden loisteessa, joita tuo riehuva viha sytyttää hänen sielussaan, mitä oivallisia, kaukaisuuteen katoavia kostontuumia sepitteleekään hän rouva Bonacieux'ia, Buckingham'ia ja erittäinkin d'Artagnan'ia vastaan!

Niin, mutta ennenkuin voi kostaa, täytyy olla vapaa; ja ennenkuin vankina ollen vapaaksi pääsee, täytyy murtaa muuri, repiä rikki rautaristikoita, kavertaa reikä lattiaan — kaikki semmoista, jonka väkevä, hellittämätön mies voi saada toimeen, mutta joka naisen kuumeentapaisille ponnistuksille jää onnistumatta. Sitä paitsi tarvitaan semmoiseen aikaa, kuukausia, vuosia, ja hänellä on vaan kymmenkunta päivää käytettävänä, sen mukaan mitä lord Winter, hänen veljellinen ja peljättävä vanginvartijansa on sanonut hänelle.

Jos hän olisi mies, hän kumminkin koettaisi kaikkea tuota ja ehkäpä onnistuisi; minkä vuoksi taivas onkaan erhettynyt ja antanut tuon miehekkään sielun hennolle ja hienolle ruumiille? Hänen vankeutensa ensi hetket olivat todella kauheat; mutta vähitellen on hän hillinnyt vihansa purkaukset. Ruumista tärisyttävät tempaukset ovat lakanneet ja nyt istuu hän kokoon vetäytyneenä ikäänkuin uupunut käärme, joka kokoo uusia voimia.

— Niin, niin, minä olin hullu, kuin kiivastuin sillä tavoin, sanoi hän, katsellen peiliin, joka heijasti hänen silmiinsä sen säihkyvän silmäyksen, millä hän näytti tiedustelevan neuvoa omalta itseltään. Ei mitään kiivastumista! Kiivastuminen on heikkouden merkki. Minä en olekaan koskaan onnistunut sitä keinoa käyttämällä. Ehkäpä, jos käyttäisin voimaani naisia kohtaan, huomaisiin heidät vielä heikommiksi itseäni ja siis voitaisin heidät; mutta minä taistelen urhoollisia miehiä vastaan, ja heidän verrallansa olen minä vaan heikko nainen. Mutta taistelkaamme naisena, minun voimani on minun heikkoudessani.

Ja nyt, ikäänkuin olisi hän tahtonut tarkastaa niitä eri vivahduksia, mitä hän saattoi luoda eloisille, liikkuville kasvoilensa, antoi hän muodollensa kaikkia mielenilmauksia, vihasta, joka rumensi hänen piirteitensä, aina suloisimpaan, hellimpään, ihastuttavampaan hymyilyyn saakka. Sitten käänteli hän tottuneella kädellään hiuksensa kaikkiin niihin kiharamuotoihin, joiden kautta hän luuli korottavansa kasvojensa suloutta. Vihdoin mutisi hän tyytyväisenä omaan itseensä:

— Eipä vielä ole mitään hukassa; minä olen vielä kaunis.

Kello oli noin kahdeksan tienoilla iltaa. Mylady näki vuoteen ja arveli että muutamien tuntien lepo häntä virkistäisi, eikä ainoastaan hänen päätänsä ja ajatuksiensa, vaan myöskin hänen hipiötänsä. Ennenkuin hän asettui levolle, pisti hänelle päähän vielä parempi ajatus. Hän oli kuullut mainittavan iltaruuasta. Hän oli jo tunnin verran ollut tässä huoneessa, kauvan siis ei mahtanut kestää, ennenkuin hänen ruokansa tuotaisiin sisään. Vanki ei tahtonut hukata aikaansa; hän päätti tunnustella jo samana iltana seutua, tutkimalla niiden ihmisten luonteita, joiden huostaan hänen vartioitsemisensa oli uskottu.

Valo pilkahti oven alta; tuo valo ilmoitti että vanginvartija oli tulossa. Mylady, joka oli noussut seisovilleen, heittäytyi kiiruusti takaisin nojatuoliinsa, kasvot pois päin, hiukset irrallaan, toinen käsi povella, toinen riipuksissa.

Telkeet työnnettiin auki, ovi narisi saranoissaan, askeleita kuului huoneessa; ne lähestyivät.

— Asettakaa pöytä tuonne, sanoi ääni, jonka vanki tunsii Felton'in ääneksi.

Käskeytettiin.

— Noutakaa kynttilöitä ja asettukaa vahtivuoroonne, jatkoi Felton. Nuo kaksi käskyä, jotka nuori luutnantti antoi samoille henkilöille, osoittivat mylady'lle, että hänen palvelijansa olivat samoja

kuin hänen vartijansa, nimittäin sotamiehiä.

Felton'in käskyt täytettiin muutoin äänettömästi ja nopeasti, mikä osoitti luutnantin pitävän tarkkaa kuria.

— Ah, sanoi hän, hän nukkuu! Hyvä on; herättyänsä syö hän illallisensa.

Ja näin sanottuansa hän astui muutaman askeleen mennäksensä alas.

— Mutta herra luutnantti, sanoi toinen sotamies, joka ei ollut niin tyyniluontoinen kuin hänen päällikkönsä ja oli lähestynyt mylady'ä, nainen ei nuku.

— Kuinka, eikö hän nuku? sanoi Felton; mitäs hän tekee?

— Hän on pyörtnyt; hänen kasvonsa ovat kovin kalpeat ja vaikka kuinka kuuntelin, en voi kuulla hänen hengittävän.

— Sinä olet oikeassa, sanoi Felton, katseltuaan paikaltaan mylady'ä, lähestymättä häntä askeltakaan; mene ilmoittamaan lord Winterille että hänen vankinsa on pyörtnyt, sillä minä en tiedä kuinka minun on menetteleminen, koska en voinut ennalta arvata tätä tapausta.

Sotamies meni täyttämään upseerinsa käskyä. Felton istahti eräälle tuolille, joka sattui olemaan lähellä ovea, ja odotti, sanaakaan hiiskahtamatta. Mylady'llä oli vallassaan tuo naisten paljon käyttämä taito, katsella pitkien silmäripsiensä lävitse, ilman että silmäluomet näyttivät olevan raollaan; hän näki Felton'in, joka istui selkä häneen päin; hän katseli nuorta luutnanttia kymmenkunnan minuuttia, jolla ajalla tuo tunteeton vartija ei kääntynyt kertaakaan häneen päin.

Silloin muisti hän lord Winterin kohta saapuvan ja läsnä-olollaan antavan hänen vartijallensa uutta voimaa; hänen ensimmäinen kokeensa oli mennyt myttyyn, vaan hän piti sen hyvänensä, niinkuin keinoihinsa luottava nainen ainakin. Hän kohotti siis päätänsä, avasi silmänsä ja päästi heikon huokauksen.

Tämä huokaus saattoi Felton'in vihdoinkin kääntymään.

— Ah, te olette siis heränneet, rouva! sanoi hän; sitten minulla ei ole täällä mitään tekemistä enää. Jos te tarvitsette jotakin, niin helistäkää kelloa.

— Ah, Jumalani, Jumalani, kuinka minä olen kärsinyt! mutisi mylady sointuvalla äänellensä, joka, niinkuin muinaisten noitien, lumosi kaikki, ketä hän tahtoi saattaa turmioon.

Ja nousten vähän ylemmäksi nojatuolissansa, rupesi hän vielä viehättävämpään ja vapaampaan asentoon kuin missä hän maatessaan oli ollut.

Felton nousi seisovilleen.

— Teille tarjotaan ruokaa kolmesti päivässä, rouva, sanoi hän; kello yhdeksän aamusella, kello yksi päivällä ja kello kahdeksan iltasella. Jos ette tyydy siihen, saatte itse määrätä toiset ajat näiden ehdoteltujen sijaan, sillä tässä kohden mukaudutaan teidän tahtonne jälkeen.

— Mutta täytyykö minun olla yksin tässä avarassa synkässä huoneessa? kysyi mylady.

— Eräs nainen täältä lähistöstä on pyydetty tänne ja saapuu huomenna; hän tulee luoksenne niin usein kuin haluatte.

— Minä kiitän teitä, hyvä herra, vastasi vanki nöyrästi.

Felton kumarsi ja meni oveen päin. Juuri samassa kun hän oli astumaisillaan yli kynnyksen, näkyi lord Winter käytävässä, sama sotamies jälessä, joka oli mennyt ilmoittamaan hänelle mylady'n pyörtymisestä; hänellä oli kädessä hajusuolapullo.

— No, mikäs täällä on hätänä? kysyi hän ivallisella äänellä, nähdessään vangin ylhäällä ja Felton'in pois menossa. Jokos kuollut on herännyt uudestaan eloon? Peijakas, Felton poikaseni, etkö siis huomannut että sinua pidettiin vast'alkajana ja sinulle näyteltiin ensimmäinen näytös sitä ilveilystä, jonka me kaiketi saamme vielä nähdä kokonaisuudessaan, kaikkine vaiheineen?

— Niin minäkin uskoin, mylord, sanoi Felton, mutta kun vanki kaikessa tapauksessa on nainen, tahdoin minä osoittaa hänelle sitä kohteliaisuutta, jota jokainen sivistynyt mies on velkapää osoittamaan naista kohtaan, ellei naisen, niin kumminkin oman itsensä vuoksi.

Mylady'n koko ruumis värisi. Felton'in sanat kiitivät jäänä hänen suonissaan.

— Tuo kaunis, taiteellisesti hajotettu tukka, jatkoi Winter nauraen, tuo valkoinen nahka ja tuo haaveileva silmäys ei siis vielä ole vietellyt sinua, kivisydän?

— Ei, mylord, vastasi tunteeton nuori mies, ja olkaa vakuutettu, että minun viettelemisekseni tarvitaan muuta kuin naisen kavaluutta ja kiekailemista.

— Siinä tapauksessa, uljas luutnanttini, jätämme mylady'n keksimään toisia keinoja ja menemme syömään illallista. Ah, ole huoleti, hänellä on rikkaat keksintälahjat, ja ilvenäytelmän toinen näytös seuraa kai aivan kohta ensimmäisen jälkeen.

Ja näin sanoen otti lord Winter Felton'in käsivarresta ja meni nauraen pois hänen kanssansa.

— Oh, minä kyllä olen keksivä mitä sinä tarvitset! mutisi mylady kiristellen hampaitansa; ole huoleti, onnistumaton munkkiraukka, kurja sotilaspyhimys, joka olet leikannut sotilaskauhtanasi

munkkikaapusta.

— Mutta kesken puheen, mylady, jatkoi lord Winter pysähtyen kynnykselle, elkää antako myttyyn menneen kokeenne häiritä ruokahaluanne. Maistelkaa kanaa ja kalaa, joita minä, kunniani kautta, en ole antanut myrkyttää. Minä olen hyvässä sovussa kokkini kanssa ja kun hän ei saa periä minua, luotan minä häneen hyvästi. Tehkää te samoin. Hyvästi, rakas siskoni! Me tapaamme ensi pyörtymyskohtauksessa!

Tässä oli melkein enemmän kuin mylady voi sietää; hänen kätensä pusertuivat kovasti nojatuolia vasten, hänen hampaansa kirisivät hiljaa, hänen silmänsä seurasivat oven liikettä, joka sulkeutui lord Winter'in ja Felton'in jälkeen, ja kun hän näki olevansa yksinään, valtasi hänet uusi epätoivon puuska; hän loi silmänsä pöytään päin, näki veitsen välkkyvän, hypähti pöydän luokse ja tempasi veitsen; mutta hän pettyi pahasti, sillä veitsen terä oli pyöreäkärkinen ja taipuvaa hopeata.

Naurun hohotus kuului oven takaa ja se aukeni uudestaan.

Ha, ha! nauroi lord Winter, ha, ha, ha! Katsoppas, kelpo Felton'ini! Muistatkos mitä sanoin! Tuo veitsi oli ai'ottu sinua varten; hän olisi sinut tappanut; näetkös, se on hänen juoniansa, noin tavalla, tai toisella, vapauttaa itsensä semmoisista ihmisistä, jotka haittaavat häntä. Jos minä olisin seurannut neuvoasi, jos veitsi olisi ollut terävä ja kovaa terästä, niin: hyvästi Felton! Hän olisi tappanut ensin sinut ja sitten kaikki muut. Katsoppas, John, kuinka hyvin hän osaa pitää veistä kädessään.

Mylady piteli todellakin vielä suonenvedon tapaisesti vahingotonta veistä kädessään, mutta nuo viimeiset sanat, tuo lisäloukkaus, veivät voimat hänen käsistään, eivätkä ainoastaan hänen voimiansa vaan myöskin tahtonsa.

Veitsi putosi lattialle.

— Te olette oikeassa, mylord, sanoi Felton inhoa ilmoittavalla äänellä, joka tuntui mylady'n sydämen pohjaan saakka, te olette oikeassa ja minä olen väärässä.

Molemmat menivät ulos.

Mutta tällä kertaa kuunteli mylady vielä tarkemmin kuin äsken ja hän kuuli heidän askeltensa etenevän käytävässä ja vihdoin sammuvan kokonaan kuulumattomiin.

— Minä olen hukassa mutisi hän, minä olen sellaisten miesten käsissä, joihin minä en voi koskaan vaikuttaa enempää kuin pronssi- tai kivipatsaihin, he osaavat minut ulkoa ja ovat terästetyt minun aseitani vastaan.

— Kumminkin on mahdotonta että tämä saattaa päätyä heidän tahtonsa mukaan. Tämä viimeinen miete, tämä viimeinen vaistomainen toivon palaus osoittaa, ett'ei pelko ja arkuus kauvan voinut viihtyä tuossa syvässä sielussa. Mylady istuutui pöytään, söi useita ruokalaatuja, joi vähän Espanjan viiniä ja tunsi koko jäntevyytensä palaavan.

Ennenkuin hän rupesi levolle, oli hän jo tutkistellut ja joka puolelta tarkastellut vartioittensa puheita, liikkeitä, viittauksia ja merkkejä, jopa äänettömyyttäkin, ja tuon syvän, taitavan ja kokeneen tutkimuksen tuloksena oli, että Felton oli kumminkin hänen vainoojistansa kaikkein helpommin haavoitettava.

Yksi sana varsinkin alinomaa pyörii vangin mielessä.

— Jos olisin seurannut sinun neuvoasi, oli lord Winter sanonut Felton'ille. Felton oli siis puhunut jotakin hänen eduksensa, koska lord Winter ei ollut tahtonut seurata hänen neuvoansa.

— Paljo tai vähä, tuumaili mylady, tuolla miehellä on kuitenkin kipene sääliä sydämessään. Siitä kipeneestä sytytän minä tulipalon, joka on hänet polttava.

— Mitä tuohon toiseen tulee, hän tuntee minut; hän pelkää minua ja tietää, mitä hänellä on minulta odotettavana, jos koskaan pääsen hänen käsistään; on siis vallan tarpeetonta koettaakaan mitään hänen kanssansa.

— Mutta Felton, se on toinen asia; hän on nuori, kokematon, turmeltumaton mies ja näyttää olevan siveä; niiden ominaisuuksien avulla on mahdollista saattaa hänet turmioon.

Ja mylady pani maata ja nukkui hymy huulilla; ken olisi nähnyt hänen nukkuvan, olisi luullut näkevänsä nuoren tytön uneksivan siitä kukkaiskiehkurasta, jolla hän ensi juhlatilaan oli koristava päätänsä.

LI.

Vankeuden toinen päivä.

Mylady näki unta, että hänellä viimeinkin oli d'Artagnan vallassansa, että hän oli näkemässä

hänen mestaustansa ja tuon vihatun veren, joka virtasi pyövelin kirveen iskusta, näkeminen toi tuon suloisin hymyilyä hänen huulillaan.

Hän nukkui miten nukkuu vanki, jota tuudittaa hänen ensimmäinen toivonsa.

Kun seuraavana aamuna tultiin hänen huoneeseensa, nukkui hän yhä vielä. Felton pysyi käytävässä, hänellä oli mukanaan se nainen, josta hän edellisenä päivänä oli puhunut ja joka äsken oli saapunut linnaan. Tuo nainen tuli sisään, lähestyi mylady'n vuodetta ja tarjosi hänelle palvelustansa.

Mylady oli tavallisesti kalpea, ja hänen ihonsa saattoi siis helposti pettää ensi kertaa näkijän.

— Minulla on kuume, sanoi hän; en ole nukkunut hiventäkään koko tänä pitkänä yönä. Minä kärsin hirveästi; mahdotteko te olla ihmisellisempi minua kohtaan kuin mitä eilen oltiin? Minä en pyydä mitään muuta kuin saada pysyä vuoteella.

— Tahdotteko kenties lääkäriä? kysyi nainen.

Felton kuunteli tuota puhetta sanaakaan virkkamatta.

Mylady arveli että kuta enemmän väkeä häntä ympäröi, sitä enemmän hänellä olisi hellytettäviä ja sitä tarkemmaksi tulisi lord Winterin varovaisuus. Sitä paitsi lääkäri saattoi julistaa sairauden olevan teeskentelyä ja kun mylady oli menettänyt ensimmäisen pelin, ei hän tahtonut menettää toista.

— Lääkäriä, sanoi hän, mitä se hyödyttäisi? Julistivathan nuo herrat eilen, että minun huono vointini oli vaan ilvettä, tänäpäivänä varmaankin kävisi samoin, sillä eilisestä illasta saakka on kyllä ollut aikaa valmistella tohtoria.

— Sanokaa sitten, rouva hyvä, itse, puuttui Felton puheeseen, alkaen tulla kärsimättömäksi, sanokaa sitten itse, millä tavoin tahdotte kanssanne meneteltävän.

— Mutta Herran tähden, kuinka minä sitä tietäisin? Minä tunnen kärsiväni tuskia, siinä kaikki; menetelkää minun kanssani niinkuin tahdotte, yhden tekevä minusta.

— Menkää noutamaan lord Winter tänne, sanoi Felton, väsyneenä tuohon lakkaamattomaan vaikerrukseen.

— Oi, ei, ei, huudahti mylady, ei, hyvä herra, elkkää kutsuko häntä tänne, minä rukoilen teitä! Minä voin hyvin, minä en tarvitse mitään, elkkää kutsuko häntä tänne!

Hän painoi noihin sanoihin niin ylenmääräisen kiihkon, niin vastustamattoman kaunopuheliaisuuden, että Felton tahtomattansa astui muutamia askelia huoneeseen.

— Se naula veti, ajatteli mylady itsekseen.

— Mutta, rouva hyvä, sanoi Felton, jos te todella olette sairas, lähetetään noutamaan lääkäriä, ja jos te petätte meitä, on se sitä pahempi teille itsellenne, vaan emmehan tarvitse sitten soimata itseämme mistään.

Mylady ei vastannut mitään, painoi vaan kauniin päänsä tyynyä vasten ja ratkesi itkemään ja nyhkyttämään.

Felton katsoi häneen hetkisen tavallisella tunteettomuudellansa, mutta nähdessään että itkeminen uhkasi käydä pitkälliseksi, meni hän pois. Nainen meni hänen mukanaan. Lord Winteriä ei näkynyt.

— Luulenpa että minulle rupeaa päivä kajastamaan, mutisi mylady ja hän tuli vallan raivoon pelkästä ilosta; mutta hän kääriytyi peitteensä sisään, kätkeäkseen ilonsa purkaukset kaikilta, jotka ehkä katselivat häntä salaa.

Kaksi tuntia kului.

— Nyt on aika taudin tau'ota, sanoi hän; minä tahdon nousta vuoteelta ja jo tänä päivänä koettaa saada jotakin menestymään; minulla ei ole kuin kymmenen päivää ja tänä iltana on niistä jo kaksi kulunut.

Aamulla oli tuotu sisään hänen aamiaisensa. Hän arveli sen vuoksi että kohta kaiketi tultiin noutamaan ruokapöytä pois ja että hän silloin taas saisi nähdä Felton'in.

Mylady ei pettynytäkään, Felton ilmestyi taas ja, kysymättä oliko mylady koskettanut ruokaa tai ei, viittasi että vietäisiin pois pöytä, joka tavallisesti kannettiin sisään valmiiksi katettuna.

Felton jäi viimeiseksi; hänellä oli kirja kädessä? Mylady leväten nojatuolissa lähellä uunia, kauniina, kalpeana ja nöyränä, näytti pyhäältä neitsyeltä, joka odotti marttiiraseppelettä.

Felton lähestyi häntä ja virkkoi:

— Lord Winter, joka on katolilainen niinkuin tekin, rouva, on arvellut, että niiden hartausharjoitusten ja menojen kaipio, jotka kuuluvat teidän uskontoonne, on teille tuskallista; hän sallii sen vuoksi teidän joka päivä lukea niitä rukouksia, jotka kuuluvat *teidän messuunne*, ja tässä on teille käsikirja.

Katsanto, mikä näkyi Felton'in muodossa hänen asettaessaan kirjaa sille pienelle pöydälle, jonka

ääressä mylady istui, ääni, millä hän lausui sanat *teidän messuunne*, halveksiva hymy, mikä seurasi noita sanoja, saattoivat mylady'n kohottamaan päätänsä ja katsomaan upseeria vähän tarkemmin.

Silloin huomasi hän tuon koristelemattoman päähineen, tuon ylenmääräisesti yksinkertaisen puvun, tuon marmorisileän mutta samalla yhtä kovan ja lujan otsan ja tunsi miehen yhdeksi noita synkkämielisiä puritaaneja, joita hän niin usein oli tavannut Jaakko-kuninkaan ja Ranskan kuninkaan hovissa, jonne he, Bartholomeon yön muistosta huolimatta, toisinaan tulivat pakopaikkaa hakemaan.

Hänelle pälkähti yht'äkkiä päähän eräs noita pikaisesti syntyviä ajatuksia, joita ainoastaan nerokkaat ihmiset ratkaisevana hetkenä saavat aivoihinsa, ja joista usein heidän kohtalonsa tai elämänsä riippuu.

Nuo kaksi sanaa *teidän messuunne* ja yksi ainoa Felton'in silmäys olivat todella osoittaneet hänelle, mikä paino oli siinä vastauksessa, jonka hän oli hänelle antava.

Mutta hänen nopea käsityksensä, joka hänelle oli ominaista, toi vastauksen valmiina hänen huulilleen.

— Minäkö! sanoi hän ylenkatseellisella äänellä, samallaisella, jota nuori upseeri oli käyttänyt, minäkö, hyvä herra, *minun messuani!* Lord Winter, tuo turmeltunut katolilainen, tietää vallan hyvin ett'en minä ole hänen uskontoansa ja tämä on vaan ansa, jonka hän tahtoo virittää minulle.

— Mitä uskontoa te sitten olette; rouva? kysyi Felton kummastuksella, jota hän kaikista peittelemisistä huolimatta ei voinut täydelleen salata.

— Sen minä olen teille ilmoittava sinä päivänä, jolloin olen kylliksi kärsinyt uskoni tähden, huudahti mylady teeskennellyllä innostuksella.

Felton'in silmäys paljasti mylady'lle kaikessa laajuudessaan sen alan, jonka hän oli raivannut itselleen tuolla ainoalla sanalla.

Mutta nuori upseeri pysyi äänetönnä ja liikkumattomana, hänen silmäyksensä vaan oli puhunut.

— Minä olen vihamiesteni käsissä, jatkoi hän sillä innostuksen äänellä, jonka hän tiesi olevan puritaaneille ominaista. No niin, pelastakoon Jumala minut, tai tulkoon minulle kuolema Jumalani tähden! Siinä on vastaus, jonka pyydän teidän viemään lord Winterille. Ja tuon kirjan, lisäsi hän osoittaen käsikirjaa, mutta koskematta sitä, ikäänkuin tuo koskettaminen olisi häntä saastuttanut, saatte viedä takaisin ja itse käyttää sitä, sillä te olette epäilemättä kahdella tavoin lord Winterin rikostoveri, hänen rikostoverinsa niinhyvin vainoojana kuin vääräuskolaisena.

Felton ei vastannut mitään, otti vaan kirjan samalla inholla, jota hän jo oli osoittanut sitä tuodessaan, ja meni mietteissään pois.

Kello viisi iltapäivällä tuli lord Winter. Mylady'llä oli ollut koko päivä aikaa miettiä, kuinka hänen olisi menetteleminen; hän otti lordia vastaan niinkuin nainen, joka on voittanut takaisin kaikki edut puolelensa.

— Näyttääpä siltä, virkkoi paroni, istahtaen nojatuoliin vastapäätä mylady'ä, ja ojentaen huolettomasti jalkansa uuninliestä kohden, näyttääpä siltä kuin oltaisiin uskonluopioita!

— Mitä te tarkoitatte, herra?

— Minä tarkoitan että siitä lähtien kuin viimeksi tavattiin, ollaan muutettu toiseen uskoon. Oletteko kentiesi menneet naimisiin kolmannelle miehelle, joka on protestantti?

— Selittäkää, mylord, jatkoi vanki arvokkaasti, sillä minä kyllä kuulen teidän sananne, vaan minä en käsitä niitä?

— Teillä ei siis ole kai mitään uskontoa laisinkaan, ja se minua enemmän miellyttää, virkkoi lord Winter, hymyillen ivallisesti.

— Varmaankin olisi se enemmän teidän periaatteidenne mukaista, vastasi mylady kylmästi.

— Oh, minun täytyy tunnustaa, että se on minulle vallan yhdentekevää.

— Oh, teidän ei tarvitsisi sanoa, että uskonto on teille yhdentekevää; teidän riettautenne ja rikoksenne todistavat sitä kylliksi.

— Mitä? Tekö puhutte riettauksista, rouva Messalina, ja rikoksista, lady Macbeth! Minä joko kuulin väärin tai te, jumal'auta, olette koko lailla häpeämätön!

— Te puhutte tuolla tavoin, kun tiedätte että meitä kuunnellaan, virkkoi mylady kylmästi ja kun koetatte yllyttää vanginvartijanne ja pyövelinne minua vastaan.

— Vanginvartijani! Pyövelini! Kas vaan, rouvaseni, nythän rupeatte oikein runolliseksi ja eilinen ilvenäytelmä muuttuu murhenäytelmäksi. Mutta vähät siitä, kahdeksan päivän perästä olette siellä, missä teidän pitää olla, ja sitten on minun tehtäväni täytetty.

— Häpeällinen, jumalaton tehtävä! lausui mylady semmoisella innostuksella, millä viattomasti syytetty syyttää tuomareitansa.

— Luulenpa totta tosiaan, sanoi Winter nousten seisovilleen, että tuo lutka on hullu! Kas niin, kas

niin, hillitkää luontoanne, rouva puritaani, taikka minä suljetan teidät pimeään huoneeseen. Hiisi vieköön, eiköhän vaan espanjalainen viinini liene noussut teidän päähänne? Mutta olkaa huolehti, tuo humala ei ole vaarallista, eikä siitä ole mitään seurauksia.

Ja lord Winter meni pois kiroillen, mikä siihen aikaan kuului aatelistapoihin.

Felton seisoi todellakin oven takana ja kuuli joka sanan koko tuosta keskustelusta.

Mylady oli arvannut oikein.

— Niin, mene vaan matkoihisi! sanoi hän itsekseen; seuraukset tulevat kohtakin, mutta sinä, narri, et niitä saa nähdä ennen kuin on myöhäistä niitä välttää.

Taas tuli hiljaisuus ja kaksi tuntia kului; illallinen kannettiin sisään ja mylady tavattiin lukemassa ääneen rukouksiansa, joita hän oli oppinut toisen miehensä vanhalta palvelijalta, ankaralta puritaanilta. Hän näytti olevan innostuksen vallassa eikä näyttänyt laisinkaan huomaavan mitä hänen ympärillensä tapahtui. Felton antoi merkin ett'ei häntä häirittäisi ja kun kaikki oli järjestyksessä, meni hän sotamiesten kanssa hiljaa ulos.

Mylady tiesi että häntä saatettiin salaa katsella; hän luki siis rukouksen loppuun ja hän huomasi että sotamies, joka vartioitsi käytävässä, ei astunut enää samalla tavoin kuin ennen ja että hän tuntui kuuntelevan häntä.

Tällä erää ei hän toivonutkaan enempää, hän nousi tuoliltaan, istuutui pöytään, söi vähän ja joi vaan vettä.

Tunnin perästä tultiin ottamaan pöytää pois, mutta mylady huomasi että tällä kertaa ei Felton ollut sotamiesten muassa.

Nuori upseri siis pelkäsi nähdä häntä kovin usein.

Hän kääntyi seinään päin hymyilläksensä, sillä siinä hymyilyssä kuvautui sellainen voitonriemu, että se olisi ollut kylliksi häntä syyttämään.

Hän antoi vielä puoli tuntia kulua ja kun kaikki oli vielä hiljaista vanhassa linnassa eikä muuta kuulunut kuin aaltojen herkeämätön pauhu, tuo valtameren voimakas huo'unta, alkoi hän puhtaalla, sulosointuisella äänellensä laulaa ensimmäistä värssyä erästä virrestä, joka on puritaanin suosituimpia.

Sä Herra meidät ylönannat
Vaan koettaakses uskoamm'
Ja voiton palmun viimein kannat,
Kun vanhurskaudess' vaellamm'.

Värssyt eivät olleet kovin hääviä, kaukana siitä, mutta niinkuin tiedetään, eivät puritaanit olleet juuri mitään runoseppiä.

Laulaessaan kuunteli mylady: sotamies oven takana oli pysähtynyt niinkuin olisi hän kiveksi muuttunut. Mylady sai siis päättää, minkä vaikutuksen hän oli aikaan saanut.

Sitten jatkoi hän lauluansa sanomattoman innokkaasti ja tunteellisesti; hänestä tuntui kuin hänen laulunsa olisi levennyt kauvaksi holvien alle ja ikäänkuin salainen tenho mennyt pehmittämään hänen vartiainsa sydämiä; näyttipä kumminkin siltä kuin vartija-sotamies, joka epäilemättä oli harras katolilainen, olisi pudistellut itsestään tuon lumouksen, sillä hän virkkoi oviluukun kautta:

— Vaietkaahan toki, rouva; tuo teidän laulunne on synkkä kuin mikä *De profundis*,^[6] ja jos, paitsi tätä huvia, mikä vartioitsemisesta on, täytyy vielä tuommoista kuulla, ei tässä enää mikään kestä.

— Vaiti! sanoi nyt vakava ääni, jonka mylady tunsu Felton'in ääneksi; mitä sinä heittiö siihen sekoitut! Onko sinua käsketty kieltämään tuota naista laulamasta? Ei. Sinut on vaan velvoitettu vartioimaan häntä ja ampumaan hänet jos hän yrittää pakoon. Vartioitse häntä, ja jos hän pakenee, ammu hänet; mutta elä mene yli määräyksiesi.

Sanomaton ilo kuvautui mylady'n kasvoilla, mutta se vilahti vaan kuni salama, ja näyttämättä kuulleenkaan tuota puhetta, josta hän ei ollut sanaakaan menettänyt, alkoi hän uudestaan, antaen äänellensä kaiken sen sulouden ja viehätöksen, minkä hornan henget olivat siihen istuttaneet:

Mua kyyneleet ja surut sortaa,
Maanpako kolkko, katkera,
Vaan ei ne mua jaksaa murtaa,
Kun Herra mull' on turvana.

Tuo tavattoman laaja ja erinomaisen sulosointuinen ääni loi noihin kömpelöihin värssyihin semmoisen ihanuuden, että Felton, joka ei ollut puritaaniveljiensä hartaimmissakaan lauluissa niin syvää innostusta huomannut, luuli kuulevansa enkelin taivaallisia, lohduttavia säveleitä.

Mylady jatkoi:

Kyll' huojennuksen aamu aukee,
Sill' Herra ompi laupias;
Vaan joskin tämä toivo raukee,
Autuuden voiton kuolemass'.

Tuo värssy, johon lumoojatar painoi koko sielunsa, sai nuoren upseerin sydämen vuotamaan yli ääriensä; hän avasi äkisti oven ja mylady näki hänen astuvan sisään, kalpeana kuin ainakin, mutta palavin silmin ja melkein mielipuolisena.

— Miksi laulatte noin, sanoi hän, ja semmoisella äänellä?

— Anteeksi, herra, vastasi mylady vienosti, minä unhotin, ett'eivät lauluni sovellu tässä talossa laulettaviksi. Minä olen kenties loukannut teidän uskoanne, mutta sen olen tehnyt tahtomattani, sen vannon. Antakaa minulle siis anteeksi tämä virhe, joka ehkä on suuri, mutta ei vapatahtoinen.

Mylady oli tällä hetkellä niin kaunis, hengellinen hartaus, johon hän näytti vajonneen, loi hänen kasvoillensa semmoisen loisteen, että Felton so'enneena luuli näkevänsä sen enkelin, jota hän äsken oli vaan kuullut.

— Niin, niin, vastasi hän, te häiritsette, liikutatte niitä, jotka tässä linnassa asuvat.

Hupsu raukka ei huomannut sanojensa sotkuisuutta, jonka ohessa mylady'n ilveksensilmä sukelsi hänen sydämensä pohjaan saakka.

— Minä vaikenen, sanoi mylady luoden silmänsä alaspäin, ja tehden äänensä niin lempeäksi kuin suinkin saattoi, ja hereten niin nöyräksi kuin hänen olentonsa suinkin myönsi.

— Ei, ei, rouva hyvä, sanoi Felton; laulakaa vaan; mutta hiljaisemmalla äänellä, etenkin yön aikaan.

Ja näin sanottuansa syöksyi Felton ulos huoneesta, sillä hän tunsi että hän ei enää voinut olla luja vankia kohtaan.

— Teitte oikein, herra luutnantti, sanoi sotamies; nuo laulut panevat pään pyörälle, vaan viimein niihin tottuu: hänen äänensä on niin kovin kaunis!

LII.

Vankeuden kolmas päivä.

Felton oli hullautunut; mutta vielä tarvittiin yksi askel: Felton piti saada jäämään pitemmäksi aikaa huoneesen, tai oikeammin, jäämään yksin hänen kanssansa; mutta vielä ei ollut mylady oikein selvillä siitä, kuinka hän voisi päästä niin kauvaksi.

Vielä enemmän: hänen piti saada Felton puhumaan, voidaksensa itse ruveta puhumaan; sillä mylady tiesi vallan hyvin, että hänen suurin viehätysvoimansa oli hänen äänesssä, jonka avulla hän osasi saada ihmisellisen puheen kuulumaan melkein taivaalliselta.

Ja sittenkin saattoivat mylady'n aikeet mennä myttyyn, sillä Felton'ia oli varoitettu pienimmistäkin kohdista. Tästä hetkestä saakka valvoi hän kaikkia, kaikkia sanojansa, silmäyksiänsä, liikkeitänsä, jopa hengitystänsäkin, jonka voisi selittää huokaukseksi. Sanalla sanoen, hän tutki ja harjoitteli kaikkea niinkuin taitava näyttelijätär harjoittelee uutta roolia, johon hän ei ole tottunut.

Lord Winterin suhteen oli hän täysin selvillä; hänen tuli olla äänetön ja arvokas hänen seurassaan, toisinaan kiusoittaa häntä teeskennellyllä halveksimisella, ynseällä sanalla, yllyttää häntä uhkauksiin ja väkivaltaisuuksiin, jotka olisivat vastakohtana hänen nöyryydellensä, — semmoinen oli hänen suunnitelmansa. Felton'in tuli kaikkea tuota nähdä; hän ei kenties virkkaisi mitään, vaan hän näkisi sitä.

Aamulla tuli Felton tavallisuuden mukaan, mutta mylady antoi hänen järjestää aamiaisen, puhuttelematta häntä sanallakaan. Kun hän oli menemäisillään, tunsi mylady toivon kipinän povessaan, sillä hän luuli huomaavansa että Felton aikoi häntä puhutella; mutta vaikka Felton'in huulet liikkuivat, ei hän saanut sanaa suustansa, ja viimein hillitsi hän sydämensä eikä lausunut niitä sanoja, joita hän oli lausumaisillaan, vaan meni äänetönnä pois.

Kello kaksitoista tuli lord Winter sisään. Oli kaunis talvipäivä, Englannin vaalean auringon säde, joka loistaa, vaan ei lämmitä, pilkisti huoneesen ikkunaristikon lävitse.

Mylady katseli ulos ikkunasta eikä ollut kuulevinaan että ovea avattiin.

— Ah, sanoi lord Winter, sittenkuin on näytelty ilvenäytelmää ja murhenäytelmää, ruvetaan näyttelemään surumielisyyttä.

Vanki ei vastannut.

— Niin, niin, jatkoi lord Winter, kyllä ymmärrän: te tahtoisitte vapautenne tuonne rannalle; te haluaisitte päästä hyvällä laivalla kyntelemään tuota vihreätä merta; no, malttakaa, malttakaa! Neljän päivän perästä on tuo ranta ja meri teille avoinna, niin, ehkäpä enemmän avoinna kuin tahtoisittekaan, sillä neljän päivän perästä pääsee Englanti teistä.

Mylady liitti kätensä ristiin ja nosti kauniit silmänsä taivasta kohden.

— Jumalani, Jumalani, virkkoi hän suloisella äänellä kuin enkeli, anna anteeksi tuolle miehelle, niinkuin minä hänelle anteeksi annan!

— Niin, rukoile vaan, sinä kadotettu syntinen! huudahti parooni; sinun rukouksesi on sitä jalomielisempi, kun minä vannon sinulle, että nyt olet semmoisen miehen käsissä, joka ei ole antava sinulle anteeksi.

Ja hän meni ulos.

Samassa silmänräpäyksessä kuin hän meni, loi mylady terävän silmäyksen puoli-avoimen oven lävitse ja näki Felton'in pujahtavan syrjään, ett'ei mylady häntä huomaisi.

Silloin lankesi hän polvilleen rukoilemaan.

— Jumalani, Jumalani, sanoi hän, Sinä tiedät, minkä pyhän asian tähden minä kärsin! Anna minulle myöskin voimaa kärsiä!

Ovi aukeni hiljaa; kaunis rukoilija ei ollut sitä huomaaviansa; hän jatkoi itkuisella äänellä:

— Sinä koston Jumala, sinä laupeuden Jumala! Sallitko tuon miehen kurjamaisten aikomusten toteutua?

Sitten vasta oli hän kuuleviansa Felton'in askeleita ja ajatuksen nopeudella kohosi hän jaloilleen, punastuen, ikäänkuin hän olisi hävennyt että hänet tavattiin polvillaan.

— Minä en tahdo häiritä rukoilevia, rouva, sanoi Felton vakavasti; elköö häiriytykö minun tähteni, minä pyydän hartaasti!

— Kuinka te tiedätte että minä rukoilin? sanoi mylady nyhkyttäen. Te erhetyitte, herra, minä en rukoillut.

— Luuletteko sitten, rouva, vastasi Felton yhtä vakavasti, vaan vähän lempeämmästi, että minä pidän oikeutenani estää kenenkään luodun olennon lankeamasta polvilleen Luojansa eteen? Ei, Jumala siitä varjelkoon! Katumus sopii niin hyvin rikollisille, olkoon heidän rikoksensa mikä hyvänsä; rikollinen on minulle pyhä, Jumalan jalkain juureen langenneena.

— Minä rikollinen! sanoi mylady hymyillen niin että tuomion-enkelikin olisi lauhtunut. Rikollinen! Jumala, sinä tiedät, olenko minä rikollinen! Sanokaa, että minä olen tuomittu, hyvä herra, olkoon niin, mutta te tiedätte itse, että Jumala rakastaa marttiuroja, sallii viattomainkin toisinaan joutua tuomion alaisiksi.

— Jos te olisitte tuomittu, jos te olisitte viaton, jos te olisitte marttiura, vastasi Felton, olisi teillä vielä suurempi syy rukoilla, ja minä itse auttaisin teitä rukouksillani.

— Ah, te olette Jumalan lapsi, huudahti mylady heittäytyen hänen jalkoihinsa, minä en kestä enää, sillä minä pelkään voimaini pettävän sillä hetkellä kuin minun täytyy taistella ja tunnustaa uskoni; kuulkaa siis epätoivoon joutuneen naisen rukous. Teitä petetään, hyvä herra, mutta siitä ei nyt ole kysymys; minä pyydän vaan yhtä armoa, yhtä ainokaista, ja jos te suotte minulle sen, siunaan minä teitä sekä tässä että tulevaisessa elämässä.

— Puhukaa herralleni, sanoi Felton; minulla ei onneksi ole anteeksi-antamista eikä rankaisemista; minua korkeampi on se mies, jolle Jumala on pannut sen vastuun-alaisuuden.

— Ei, teille, ainoastaan teille. Kuulkaa minua ennemmin kuin olette avullisena minun alennukseeni, minun häväisemiseeni.

— Jos te olette ansainneet tämän alennuksen, rouva, jos te itse olette vetäneet päällenne tämän häväistyksen, täytyy teidän ruveta sen alaiseksi, uhrataksenne siten Jumalalle.

— Mitä te sanotte? Ah, te ymmärrätte minua väärin! Kun minä puhun häväistyksestä, luuletteko te minun tarkoittavan jotakin rangaistusta, vankeutta tai kuolemaa? O, olisikko se Jumalalle otollista! Mitä minä huolin kuolemasta tai vankeudesta!

— Nyt en minä enää teitä ymmärrä, rouva, sanoi Felton.

— Tai ette ole ymmärtävinänne, hyvä herra, vastasi vanki hymyillen epäilevästi.

— En totta tosiaan, sotilaskunniani kautta, kristinuskon nimessä!

— Kuinka? Ettekö siis tiedä mitä lord Winter minulle aikoo?

— En.

— Mahdotonta! Te, hänen uskottunsa!

— En koskaan valhettele, rouva.

— Oh, hän ei sitä niin paljon peittele, ett'ei sitä voisi arvata.

— Minä en koeta arvata mitään, rouva hyvä; minä odotan kunnes minulle uskotaan asioita, ja paitsi mitä lord Winter on sanonut minulle teidän kuullen, hän ei ole minulle mitään uskonut.

— Mutta, huudahti mylady sanomattoman totuudenmukaisella äänellä, ettekö te siis olekkaan

hänen rikostoverinsa? Ettekö te siis tiedäkään että hän aikoo minua häväistä tavalla, jolle ei mikään maallisen rangaistuksen kauheus vertoja vedä?

— Te petytte, rouva, sanoi Felton punastuen; lord Winter ei voi tehdä semmoista rikosta.

— Hyvä! mietti mylady itsekseen; tietämättä mitä se onkaan, nimittää hän sitä jo rikokseksi.

Sitten virkkoi hän ääneen:

— Tuon katalan miehen ystävä pystyy kaikkeen.

— Ketä te sanotte katalaksi? kysyi Felton.

— Onko koko Englannissa kahta miestä, jolle semmoinen nimitys voi sopia?

— Te tarkoitate Georges Williers'ia, sanoi Felton, jonka silmät alkoivat säkenöidä.

— Jota epäjumalanpalvelijat, uskottomat pakanat nimittävät Buckingham'in herttuaksi, lisäsi mylady; minä en osannut luulla koko Englannissa olevan miestä, joka tarvitsisi niin pitkiä selityksiä, arvataksensa ketä minä tarkoitin.

— Herran käsi on ojennettu häntä vastaan; hän ei ole välttävä ansaittua rangaistustansa.

Felton ilmoitti Buckingham'in herttuata kohtaan samaa inhoa, mitä kaikki englantilaiset tunsivat tuota miestä kohtaan, jota itse katolilaisetkin sanoivat nylkyriksi, verenimijäksi, irstailijaksi ja jota puritaanit nimittävät suorastaan saatanaksi.

— O, Jumalani, Jumalani! huudahti mylady, kun minä pyydän teitä toimittamaan tuolle miehelle sen rangaistuksen, johon hän on tehnyt itsensä syyppääksi, tietäkää, ett'en minä etsi omaa kostoani, vaan kokonaisen kansan vapautta, — sitä minä teiltä rukoilen.

— Tunnetteko te siis hänet? huudahti Felton.

— Vihdoinkin tekee hän minulle kysymyksen, mietti mylady itsekseen, riemastuneena siitä että niin pian oli saavuttanut niin suuren voiton. Ah, kysyttekö, tunnenko minä häntä! Kyllä tunnen, ja kovaksi onnekseni, ikuisiksi onnettomuudekseni!

Ja mylady väänteli käsiänsä kuni raatelevien tuskien vallassa.

Felton tunsi epäilemättä povessaan, että hänen voimansa alkoivat uupua ja hän astui askeleen oveen päin; vanki, joka ei silmänräpäyksikään heittänyt häntä näkyvistänsä, syöksähti hänen jälkeensä ja pidätti hänet.

— Herrani, huudahti hän, olkaa hyvä, olkaa lempeä, kuulkaa minun rukoukseni! Se veitsi, jonka paroni julmassa aavistuksessaan ryösti minulta pois, koska hän tietää mitä sillä tekisin ... ah, kuunnelkaa minua loppuun ... armosta, armeliaisuudesta antakaa minulle se veitsi vaan silmänräpäykseksi! Minä syyleilen teidän polvianne; ajatelkaas, te suljette oven, en minä teille mitään pahaa tahdo tehdä; Jumalani, tahtoisinko teille mitään pahaa tehdä, teille, ainoalle oikeamieliselle, hyvälle, säälivälle olenolle jonka olen löytänyt, teille, joka ehkä olette minun pelastajani! Antakaa minulle se veitsi yhdeksi minuutiksi vaan, minä annan sen teille takaisin oviluukusta. Yhdeksi minuutiksi vaan, herra Felton, ja te olette silloin pelastaneet minun kunniani.

— Te tahdotte murhata itsenne! huudahti Felton kauhistuneena, unhottaen vetää kätensä irti vangin käsistä; murhata itsenne!

Felton seisoi liikkumattomana, kahden vaiheella.

— Hän empii vielä, ajatteli mylady; minä en ole ollut kyllyiksi totuudellinen.

Askeleita kuului käytävässä; mylady tunsi ne lord Winter'in askeleiksi.

Felton tunsi ne myös ja astui askeleen oveen päin.

Mylady syöksähti hänen luoksensa.

— Oh, ei sanaakaan, sanoi hän hiljaa ja hätäisesti, ei sanaakaan tuolle miehelle siitä, mitä olen teille puhunut, sillä silloin olen hukassa, ja te, te...

Kun askeleet lähenivät, vaikenä hän, pelosta että hänen äänensä kuuluisi, ja hän painoi sanomattomalla kauhistuksella kauniin kätensä Felton'in suulle.

Felton työnsi hiljaa pois luotansa mylady'n, joka vaipui erääsen lepotuoliin.

Lord Winter kulki oven sivuitse pysähtymättä, ja askelten kuultiin etenevän.

Kalmankalpeana seisoa Felton muutamia silmänräpäyksiä, tarkasti kuunnellen, mutta kun askeleet herkesivät kuulumasta, hengitti hän taas, ikäänkuin unesta heränneenä, ja syöksähti ulos huoneesta.

— Ah, sanoi mylady, kuunnellen vuorostaan Felton'in askeleita, jotka poistuivat vastapäiseen suuntaan kuin lord Winter'in, vihdoinkin olet kynsissäni!

Mutta pian synkistyivät taas hänen kasvonsa.

— Jos hän kertoo paroonille, sanoi hän, olen minä hukassa, sillä parooni, joka kyllä tietää että

minä en tapa itseäni, asettaa hänen läsnä-ollessaan veitsen minun käteeni, ja silloin saa hän nähdä koko tuon minun epätoivoni olleen vaan teeskenneltyä.

Hän meni peilin eteen ja tarkasteli itseänsä; hän ei ollut koskaan ollut niin kaunis.

— Eipä sentään, sanoi hän hymyillen, eipä hän hiisku mitään.

Iltasella tuli lord Winter samalla kertaa kuin hänen iltaruokansa.

— Herra, sanoi mylady, onko teidän läsnä-olonne välttämättömästi minun vankeuteeni kuuluvaa, ja ettekö voi säästää minua siitä kärsimyksestä, jota teidän käyntinne minulle tuottavat?

— Mitä nyt, rakas siskoseni! vastasi Winter; eikös tuo pieni, kaunis suu, joka nyt on niin julma minua kohtaan, sanonut minulle oikein hellästi, että te tulitte tänne Englantiin vaan minua tervehtimään, ja että te niin halusitte tätä nautintoa että sen vuoksi antauduitte meritaudin, myrskyn ja vankeuden alaiseksi? No, nyt minä olen tässä, olkaa siis tyytyväinen; sitä paitsi on minun käynnilläni tällä kertaa pätevä syykin.

Mylady vapisi; hän luuli Felton'in kertoneen; tuo nainen, joka oli niin monta kovaa kokenut, niin monia ankaroituksia ja mellastavia sielunliikkeitä tuntenut, oli tuskin koskaan tuntenut sydämensä niin kovasti sykkivän kuin nyt.

Hän istui; lord Winter siirsi tuolin hänen viereensä ja asettui siihen istumaan; sitten otti hän taskustaan paperin, ja avasi sen verkalleen.

— Minä tahdon näyttää teille tämän laatuksen passin, jonka itse olen kirjoittanut, sanoi hän, ja joka määrää, miten teidän on eläminen sitä uutta elämää, jonka minä suon teille.

Sitten siirsi hän silmänsä mylady'stä paperiin ja luki:

"Käsky viedä sinne ja sinne" — paikan nimen kohdalla on aukko, keskeytti Winter; jos tahdotte määrätä paikan itse, niin ilmoittakaa se; ja jos se ei ole tuhatta peninkulmaa lähempänä Lontoota, niin toivomukseenne myönnyttään. Minä jatkan siis: "käsky viedä sinne ja sinne Charlotta Backson-niminen nainen, joka Ranskan rikoslain mukaan on merkitty polttoliljalla, mutta rangaistuksen perästä vapautettu; hänen täytyy asua siellä, poistumatta sieltä koskaan kolmea peninkulmaa kauemmaksi. Jos hän yrittää pakoon, pantakoon kuolemantuomio täytäntöön. Hän saakoon viisi killinkiä päivässä asuntoa ja elatusta varten."

— Tuo käskykirje ei koske minua, vastasi mylady kylmästi, koska siinä ei ole minun nimeni.

— Nimenne! Onko teillä sitten mitään nimeä?

— Minulla on teidän veljenne nimi.

— Erhetystä; minun veljeni oli vaan teidän toinen miehenne, ja ensimmäinen miehenne elää vielä. Sanokaa hänen nimensä niin pannaan se tähän Charlotta Backson'in sijaan. Eikö?... Ettekö tahdo?... Te vaikenette? Hyvä, teidät kirjoitetaan siis Charlotta Backson'in nimelle.

Mylady pysyi äänettömänä; tällä kertaa ei tuo äänettömyys ollut tekeytymistä, vaan sen vaikutti kauhistus; hän luuli että käskykirje oli valmis pantavaksi toimeen, että lord Winter oli määrännyt hänen lähtönsä aikaisemmaksi, että hänet oli tuomittu lähtemään jo samana iltana. Hetkisen aikaa luuli hän kaikki olevan hukassa, mutta yht'äkkiä huomasi hän ett'ei käskykirjeessä ollut mitään allekirjoitusta.

Ilo, jonka tämä huomaus hänelle tuotti, oli niin suuri, ett'ei hän voinut sitä salata.

— Niin, niin, sanoi lord Winter, joka näki mitä mylady'n mielessä liikkui, te haette allekirjoitusta ja mietitte: vielä ei kaikki ole hukassa, vielä ei tämä käskykirja ole allekirjoitettu; sitä näytetään minulle vaan peljättykseksi, siinä kaikki. Te petytte; huomenna lähetetään tämä käskykirje lord Buckingham'ille, ylihuomenna tulee se takaisin hänen allekirjoittamanansa ja hänen sinetillään varustettuna ja kahdenkymmenen neljän tunnin perästä siitä lukien ruvetaan sitä panemaan täytäntöön. Hyvästi, rouva hyvä, nyt olen sanonut sanottavani.

— Ja minä vastaan teille, herra, että tämä vallan väärinkäyttö, tämä maanpakoon-ajo valhenimen varjossa on kauheata kunnottomuutta.

— Tahdotteko mieluummin tulla hirtetyksi oikealla nimelläne, mylady? Te tiedätte, että Englannin lait ovat järkähtämättömän ankarat avioliitonrikos-asioissa; sanokaa suoraan. Vaikka minun nimeni, tai oikeammin minun veljeni nimi on tähän kaikkeen sotkeutunut, antaudun minä julkisen oikeudenkäynnin häpeän alaiseksi, päästäkseni varmasti teistä erilleni.

Mylady ei vastannut, mutta hän vaaleni kalmankalpeaksi.

— Ah, minä näen että te valitsette mieluummin matkustamisen. No niin, ehkäpä olettekin oikeassa. Onhan elämä sentään sängen hauskaa. Senpä vuoksi ei minua halutakaan antaa teidän ryöstää sitä itseltäni. Mitäs pidätte noista viidestä killingistä, jotka saatte päivärahaksi? minä olen vähän liian kitsas mielestänne, vai kuinka? Se on sen vuoksi, ett'ette pääsisi rikastumaan ja sitten lahjomaan vartioitanne. Onhan teillä muutoin aina hempeytenne ja suloutenne, joilla voitte heitä houkutella. Käyttäkää niitä, ell'ei vastoinkäymisenne Felton'in kanssa ole teitä kyllästyttänyt.

— Felton ei siis ole puhunut mitään, mietti mylady, ei mitään siis ole vielä kadotettu.

— Ja hyvästi nyt. Huomenna tulen ilmoittamaan sanansaattajani lähdöstä.

Lord Winter nousi seisovilleen, kumarsi ivallisesti mylady'lle ja meni.

Mylady huokasi; hänelle oli vielä neljä päivää aikaa; neljä päivää olisivat hänelle kylliksi hurmaamaan Felton'in.

Mutta hirmuinen ajatus pälkähti hänen päähänsä, lord Winter lähettäisi ehkä Felton'in itsensä Buckingham'in luokse allekirjoitusta saamaan.

Mutta häntä rauhoitti kumminkin, niinkuin jo sanoimme, se seikka ett'ei Felton ollut mitään puhunut.

Hän tahtoi osoittaa ett'ei lord Winter'in uhkaukset olleet häntä säikähdyttäneet; hän istuutui ruokapöytänsä syömään.

Sitten hän, niinkuin edellisenäkin iltana, laskeutui polvilleen ja luki ääneen rukouksiansa. Samoin kuin edellisenäkin iltana, pysähtyi sotamies nytkin kuuntelemaan.

Pian kuului askeleita, jotka olivat keveämmät kuin vahdin askeleet ja jotka tulivat käytävän päästä ja pysähtyivät hänen ovellensa.

Se on hän, mietti mylady.

Hän alkoi nyt laulaa samaa virttä, joka edellisenä iltana niin kovasti oli Felton'ia liikuttanut.

Mutta vaikka hänen suloinen, täyteläinen äänensä soi vielä ihanammin, vielä sydäntäsärkevämmän kuin silloin, pysyi ovi kiinni. Tosin oli mylady, salaa vilkaisten oviluukkuun, näkevinänsä ristikon läpi nuoren miehen hehkuvat silmät; mutta oliko se harhanäköä tai todellisuutta, ainakin tällä kertaa jaksoi Felton hillitä itsensä tulemasta sisään.

Mutta kun mylady oli virtensä päättänyt luuli hän hetkisen perästä kuulevansa syvän huokauksen, ja samat askeleet, jotka hän oli kuullut lähestyvän, poistuivat verkalleen ja ikäänkuin vastenmielisesti.

LIII.

Vankeuden neljäs päivä.

Kun Felton seuraavana päivänä tuli mylady'n luokse, tapasi hän hänet seisomassa tuolilla, kädessä köysi, jonka hän oli punonut ja liitellyt batistiliinoistansa. Kun Felton avasi oven, hyppäsi mylady keveästi lattialle tuoliltansa ja koetti peittää selkänsä taakse köyttänsä.

Nuori mies oli tavallistansa kelmeämpi ja hänen silmänsä, punaisina unettomuudesta, ilmaisivat että hänen yönsä oli ollut levoton.

Mutta hänen otsallansa näkyi lujempi vakavuus kuin koskaan ennen.

Verkalleen lähestyi hän mylady'ä, joka oli istuutunut tuolille ja nosti lattialta tuon murhaavan köyden toisen pään, jonka hän erhetyksestä tai ehkäpä ehdollansa oli pudottanut.

— Mitä tuo on, rouva? kysyi hän kylmästi.

— Tämäkö? Ei mitään, sanoi mylady, hymyillen tuota katkerata hymyänsä, jota hän niin taitavasti osasi käyttää. Ikävyys on vankien veri-vihollinen; minulla oli ikävä ja sentähden koetin minä kuluttaa aikaani punomalla tätä köyttä.

Felton loi katseensa seinälle siihen paikkaan, missä hän oli tavannut mylady'n seisomassa samalla tuolilla millä hän nyt istui, ja hän näki seinässä hänen päänsä päällä kullatun koukun, johon oli tapa ripustaa vaatteita tai aseita.

Hän säpsähti, ja vanki huomasi sen; sillä vaikka hänen silmänsä olivat maahan päin luotuina, ei häneltä jäänyt mitään näkemättä.

— Ja mitä varten te seisotte tällä tuolilla? kysyi hän.

— Mitä se teihin koskee? vastasi mylady.

— Mutta, jatkoi Felton, minä tahdon sen tietää.

— Elkää kysykö, sanoi vanki; te tiedätte kyllä että meitä, jotka olemme tosikristittyjä, on kielletty valhettelemast.

— No niin, sanoi Felton, minä sanon teille, mitä te teitte tai oikeammin, mitä te aioitte tehdä. Te aioitte täyttää onnettoman aikeenne. Mutta miettikää, hyvä rouva, että jos Jumala kieltää valhettelemast, Hän vielä ankarammin kieltää itsemurhasta.

— Kun Jumala näkee luodut olentonsa viattomasti vainottuina, asetettuina itsemurhan ja häväistykseen vaiheelle, uskokaa minua, herra, vastasi mylady syvän vakaumuksen äänellä, silloin Jumala antaa anteeksi itsemurhan, sillä silloin on itsemurha marttiirakuolema.

— Te sanotte joko liian paljon tai liian vähän; puhukaa, rouva; taivaan nimessä, selittäkää sananne!

— Kertoisinko teille onnettomuuksistani, että pitäisitte niitä pelkkänä taruna? Ilmoittaisinko teille aikeeni, että te ilmoittaisitte ne vainoojalleni? Ei, herra. Sitä paitsi, mitä tällaisen onnettoman tuomitun olennon elämä tai kuolema merkitsee? Te vastaatte vaan minun ruumiistani, eikö niin? Ja jos te näytätte vaan kuolleen ruumiin, joka tunnetaan minuksi, ei teiltä muuta vaadita, ja ehkäpä saatte vielä kaksinkertaisen palkinnon.

— Minäkö, rouva, minä! huudahti Felton; voitteko uskoa että minä koskaan ottaisin vastaan maksua teidän hengestäni! Oi, te ette ajattele mitä puhutte!

— Sallikaa minun puhua loppuun, Felton, sallikaa minun puhua loppuun, sanoi mylady, ollen innostuviansa; jokaisen sotilaan tulee olla kunnianhimoinen, eikö niin? Te olette luutnantti; no niin, te saatte kulkea minun ruumis-saatossani kapteenin arvossa.

— Mutta mitä olenkaan teille tehnyt, että sälytätte niskoilleni semmoisen vastuun-alaisuuden Jumalan ja ihmisten edessä? sanoi Felton kovasti liikutettuna. Muutaman päivän perästä olette kaukana täältä, rouva hyvä, teidän henkenne ei ole enää silloin minun hoidettavanani ja, lisäksi hän huoaten, silloin ... silloin saatte menetellä sen kanssa mielenne mukaan.

— Siis, huudahti mylady, ikäänkuin hän muka ei olisi voinut suojella itseänsä pyhältä suuttumukselta, te, jumalinen mies, te jota nimitetään hurskaaksi, te pyydätte vaan yhtä seikkaa: päästä joutumasta syyhyn, ikävyyksiin, minun kuolemani tähden!

— Minun tulee varjella teidän henkeänne, rouva, ja minä varjelen sitä.

— Mutta käsitättekö tehtäväänne? Se on julma jo silloin jos minä olen syyllinen, mutta minkä nimen annatte sille, minkä nimen antaa Herra sille, jos minä olen viaton?

— Minä olen sotilas, ja tottelen niitä käskyjä, jotka minulle on annettu.

— Luuletteko että Jumala tuomiopäivänä eroittaa sokean pyövelin väärästä tuomarista? Te ette tahdo tappaa minun ruumistani, vaan rupeatte sen välikappaleeksi, joka tahtoo murhata sieluni.

— Mutta minä sanon vielä toistamiseen, lausui Felton liikutuksissaan, teitä ei uhkaa mikään vaara, ja minä vastaan lord Winter'istä aivan kuin omasta itsestäni.

— Mieleton, huudahti mylady, mieleton raukka, joka uskaltaa vastata toisesta miehestä, kun viisaimmatkin, ne, jotka ovat kaikkein otollisimpia Jumalalle, pelkäävät vastata omasta itsestäänkin, mieleton, joka asettuu väkevimpien, onnellisimpien puolelle, musertamaan heikoimman, onnettomimman naisen.

— Mahdotonta, rouva hyvä, mahdotonta, mutisi Felton, joka tunsu tuon muistutuksen koskevan sydämmensä pohjaan saakka; vankina ette minun kauttani saa vapauttanne; elävänä ette minun kauttani menetä henkeänne.

— Niin, huudahti mylady, mutta minä menetän enemmän kuin henkeni, minä menetän kunniani, Felton, ja teidät teen minä Jumalan ja ihmisten edessä vastuun-alaiseksi häpeästäni ja häväistyksestäni.

Tällä kertaa Felton, vaikka hän kyllä koki olla tai olla olevinaan tuntee, ei voinut vastustaa sitä salaperäistä vaikutusta, joka jo oli hänet vallannut. Nähdä tuo nainen, ihana ja vieno kuin viattomin henki-olento, nähdä hänet milloin itkuisena milloin uhkaavana, tuntee vuoroin tuskan vuoroin sulouden voimaa, se oli liiaksi tuolle jumaliselle haaveilijalle, liiaksi aivoille, joita uskonkiihkon unelmat järkyttivät, liiaksi sydämmelle, jota raateli yhtä haavaa polttava rakkaus taivasta kohtaan ja kalvava viha ihmisiä kohtaan.

Mylady näki tuon taistelun, hän tunsu, aivan kuin omassa povessaan, noiden riehuvien intohimojen liekit, jotka paloivat nuoren kiihkoilijan suonissa; ja ikäänkuin taitava sotapäällikkö, joka, nähden vihollisen valmiina peräytymään, ryntää suoraan häntä vastaan, nostaen riemuhuudon, kohosi mylady istuimeltaan, kauniina kuin muinaisajan naispappi, haltioissaan kuin kristitty neitsyt, käsivarsi ojennettuna, kaula paljaana, hiukset hajalla, toinen käsi sydämmellä, silmä täynnä tulta ja intoa, joka jo oli saattanut tuon nuoren puritaanin tunteet kuohumaan, tällöin astui hän suoraan häntä kohden, ruveten ihanalla säveleellä ja sulosointuisella äänellensä, jonka hän, jos tahtoi, saattoi tehdä melkein uhkaavaksi, laulamaan seuraavaa värssyä:

Veri puhdas hurskahan
Baalin uhriks' kannan!
Jalopeurain kitahan
Marttiira nyt anna!
Katumuksen ahdistus,
Tuska, vaiva, vaikerrus
Palkkana on sulla...
Herran armo mulla!

Felton hölmistyi tuosta oudosta puuskasta ja seisoikin kivettynyt.

— Ken te olette, ken te olette? huudahti hän, liittäen kätensä ristiin, oletteko Jumalan sanansaattaja vai helvetin sikiö, oletteko enkeli vai paholainen, onko nimenne Eloa vai Astarte?

— Etkö ole minua tuntenut, Felton? Minä en ole enkeli enkä paholainen; minä olen maailman tyttäriä, minä olen uskosisaresi, siinä kaikki.

— Niin, niin! vastasi Felton, minä epäilin äsken vielä, mutta nyt uskon.

— Sinä uskot, ja kumminkin olet sinä tuon Belialin lapsen rikostoveri, jota nimitetään lord Winteriksi! Sinä uskot ja kumminkin jätät sinä minut vihollisteni käsiin, Englannin ja Jumalan vihollisten käsiin! Sinä uskot ja kumminkin heität sinä minut tuon miehen valtaan, joka täyttää ja tahraa maan väärauskoisuudellaan ja irstaudellaan, tuon katalan Sardanapaluksen käsiin, jota sokeat nimittävät Buckinghamiksi, vaan jota uskovaiset sanovat Antikristukseksi!

— Minäkö jättäisin teidät Buckingham'ille, minä! mitä sanottekaan?

— Heillä on silmät, huudahti mylady, ja he eivät näe, heillä on korvat ja he eivät kuule!

— Niin, niin, sanoi Felton pyyhkäisten kädellään hikistä otsaansa, ikäänkuin karkoittaaksensa viimeisenkin epäilyksen; niin, minä tunnen tuon äänen, joka puhuu minulle unelmissani; minä tunnen tuon enkelin kasvonpiirteet, joka jok'ikinen yö ilmestyy minulle ja huutaa minun sielulleni, joka ei voi nukkua: "Lyö, iske, pelasta Englanti, pelasta itsesi, sillä sinä olet kuoleva, ell'et lepytä Jumalaa!" Puhukaa, puhukaa, huudahti Felton, sillä nyt saatan ymmärtää teitä.

Hirvittävä ilon leimaus, mutta pikainen kuin ajatus, välähti mylady'n silmistä. Kaikki oli hänellä valmiina tätä niin hartaasti odotettua tilaisuutta varten. Verrattoman mielikuvituksensa avulla oli hän näet sepittänyt kauhistavan historian niistä kärsimyksistä, joita hän muka oli saanut kokea. Hän kokoili vielä kerran ajatuksissansa kaikki kertomuksen juonet ja vaiheet ja oli juuri alkamaisillaan, kun Felton malttamattomana vielä kerran huudahti:

— Mutta puhukaahan toki, kertokaa!

— Kertoisinko teille häpeäni; huudahti mylady kainouden puna kasvoillansa; sillä toisen rikos on usein toisen häpeä. Kuinka minä, nainen, kertoisin sitä teille, joka olette mies! Oi, jatkoi hän, peittäen kauniit silmänsä käsillään, en koskaan. Antakaa minun kuolla, toimittakaa minulle vaan veitsi ja vielä viimeisessä hengenvedossa olen siunaava pelastajaani.

Tuo suloinen, vieno, rukoileva ääni hurmasi Felton'in nyt täydellisesti. Lumoojattaren kauneus, hempeys, kyyneleet ja vastustamaton, salaperäinen viehätys olivat hänet nyt kietoneet kokonaan.

Felton lähestyi häntä ja lausui hellästi:

— Kuinka ette kertoisi minulle, uskonveljellenne!

Mylady silmäili häntä hetkisen aikaa katseella, jonka nuori upseeri selitti empimiseksi, vaan joka kuitenkin ei ollut muuta kuin tarkastelemista ja ihastuksen yllyttämistä.

Felton vuorostaan seiso i rukoilevana ja ristissä käsin.

— No niin, sanoi mylady, minä tahdon uskoa kaikki veljelleni, minä uskallan!

Ja nyt seurasi tuo kamala kertomus, johon mylady pani kaiken kuvituskykynsä rikkauden ja kaunopuheliasuutensa tenhovoiman.

Felton kuunteli sanaakaan hiiskahtamatta. Kuta kauvemmaxi kertomus joutui, sitä tuijottavammiksi kävivät hänen silmänsä. Hän vuoroin kalpeni, vuoroin punastui. Hiki virtasi hänen otsaltansa.

Mutta hän oli vallan menehtyä kauhistuksesta ja raivosta, kun mylady joutui kertomuksen ydinkohtaan, joka kuului näin:

Kun hän vihdo i huomasi ett'ei mitkään viettelyskeinot auttaneet, ja kun olin vannonut ilmoittavani koko maailmalle hänen konnamaiset vehkeensä minua kohtaan, keksi hän pirullisen keinon estääksensä asiaa tulemasta ilmiin.

Kolmannen päivän iltana tuli siihen huoneeseen, jossa hän piti minua vankinansa, kaksi naamioittua miestä; toinen niistä oli hän itse; minä tunsin hänet käynnistänsä, äänestänsä ja tuosta pulskasta olennosta, jonka horna on hänelle lahjoittanut ihmiskunnan turmioksi.

— No, sanoi hän minulle, aiotteko pysyä uhkauksessanne ja valassanne?

— Tiedättehän, että puritaani pitää sanansa, sanoin minä; sanani olette jo kuulleet; minä vannon syyttäväni teitä murhaajaksi ja konnaksi. Ristin kautta; minä vannon että, jos koskaan pääsen täältä, haen minä ihmiskunnalta kosto a teille.

— Siinä tapauksessa ilmoitan teille että minulla on eräs keino, jota tosin en tahdo käyttää kuin viimeisessä hätätilassa, ja keino on semmoinen, että minä suljen teidän suunne, tai ainakin toimitan niin, ett'ei kukaan usko teidän sanojanne.

— Minä kokosin voimani vastatakseni hänelle ivanaurulla.

— Pysyttekö vielä valassanne? kysyi hän uhkaavasti.

— Vielä kerran viimeisen vakuutan teille, että maan päällä syytän teitä ihmisten ja taivaassa

Jumalan tuomioistuimen edessä.

Silloin kääntyi hän seuralaiseensa ja sanoi:

— Pyöveli, tee velvollisuutesi.

Felton nojasi erästä huonekalua vasten; hirviöntapaisella ilolla näki mylady, että nuoren upseerin voimat ehkä uupuisivat ennen kertomuksen loppua. Ja hän jatkoi:

— Huolimatta huudoistani ja vastustuksistani, sillä minä aloin käsittää että minua uhkasi pahempi kuin kuolema, tarttui pyöveli minuun, löi minut kumoon maahan, puristeli minut keltaiseksi ja siniseksi, ja kun olin jo nyyhkytyksiin tukahtumaisillani, melkein tiedotonna, huutaen avukseni Jumalaa, joka ei minua kuullut, päästin äkkiä kauhistavan huudon; tulinen rauta, pyövelin merkkirauta, oli painettu minun olkapäähäni.

Felton ärjähti.

— Katsokaa, sanoi mylady, kohoten seisovilleen majesteetillisena kuin kuningatar, katsokaa, Felton, oppikaa tuntemaan ihmissydämiä, ja älkää täst'edes ruvetko niin herkästi heidän jumalattoman kostonsa välikappaleeksi.

Nopeasti tempasi mylady pukunsa rinnasta auki, repäsi batistin, joka peitti hänen olkapäänsä ja punottavana teeskennelystä vihasta ja häpeästä, näytti hän nuorelle miehelle tuon lähtemättömän merkin, joka häpäisi hänen kaunista olkaansa.

— Mutta, huudahti Felton, tuohan on lilja!

— Niin, siinä juuri häpeäni onkin! vastasi mylady. Jos se olisi Englannin polttomerkki ... silloin hänen olisi täytynyt todistaa, mikä tuomioistuin sen on minulle tuominnut ja minä olisin voinut vedota kaikkiin valtakuntamme tuomioistuihin, mutta Ranskanmaan polttomerkki ... oi, tällä tulini minä todellakin auttamattomasti häväistyksi! Tämä oli liian paljo Felton'ille.

Kalpeana, liikkumattomana, masentuneena tuon kauhean salaisuuden paljastuksesta, so'enneena tuon naisen ylikuonnollisesta ihanuudesta lankesi hän vihdoin polvilleen hänen eteensä, samoin kuin ensimmäiset kristityt polvistuivat noiden puhtaiden, pyhien marttirojen edessä, joita Rooman keisarit vainosivat ja häväisivät. Polttomerkki katosi hänen silmissänsä, jällelle jäi vaan kauneus ja viattomuus.

Antakaa anteeksi, antakaa anteeksi! huudahti Felton, oi, antakaa minulle anteeksi!

Mylady luki hänen silmissänsä: rakkaus! rakkaus!

— Mitä minun on anteeksi annettava? kysyi hän.

— Että minä olen liittynyt teidän vainoojiinne.

Mylady ojensi hänelle kätensä.

— Niin nuori ja kaunis! huudahti Felton suudellen kättä palavasti.

Hän jumaloitsi mylady'ä.

Kun ensimmäinen puuska oli tyyntynyt sanoi hän:

— Ah! nyt on vaan yksi asia kysyttävänä: ken oli tuo hirveä kiusaaja, tuo teidän oikea pyövelinne; sillä toinen oli vaan hänen välikappaleensa, ei mitään muuta.

— Kuinka, veljeni! huudahti mylady; pitääkö minun sanoa hänen nimensä? Etkö jo ole arvannut, ken hän oli?

— Mitä! sanoi Felton, hänkö!... Yhä ainako vaan hän!... Mitä! Tuo oikea konna...

— Tuo oikea konna, sanoi mylady, oli Englannin sortaja, uskovaisten vainooja, tuo katala mies, joka on niin monta naista turmioon saattanut, jonka turmeltuneen sydämen oikun vuoksi on niin paljo englantilaista verta vuotanut, joka tänäpäivänä suojelee protestantteja ja huomenna pettää heidät...

— Buckingham! Se on Buckingham! huudahti Felton vihaa vimmassa.

Mylady peitti kasvonsa käsillään, ikäänkuin hän ei olisi voinut kantaa sitä häpeää, mitä tuo nimi hänelle muistutti mieleen.

— Buckingham tuon enkelimäisen olennon pyöveli! huudahti Felton. Ja sinä et ole iskenyt häntä murskaksi, suuri Jumala! Sinä olet antanut hänen olla ylhäisenä, kunnioitettuna, kaikille meille turmiota tuottavana!

— Jumala hylkää sen, joka hylkää itsensä, sanoi mylady.

— Hän tahtoo siis päällensä sen rangaistuksen, joka tuomittua odottaa! jatkoi Felton yhä kiihtyen. Hän tahtoo siis inhimillisen koston käymään Jumalan koston edellä!

— Ihmiset häntä pelkäävät ja säästävät.

— Oh, sanoi Felton, minä en häntä pelkää, minä en häntä ole säästävä!

Mylady tunsi helvetillisen ilon täyttävän sielunsa.

— Mutta kuinka saattaa lord Winter, minun suojelijani, minun isäni, olla sotkeutunut kaikkeen tähän? kysyi Felton.

— Kuulkaa Felton, sanoi mylady; kurjain, halpamaisten ihmisten ohella on myöskin suuria, jaloja luonteita; minulla oli sulhanen, mies, jota minä rakastin ja joka rakasti minua; hänellä oli sydän kuin teillä, Felton, hän oli mies semmoinen kuin te. Minä kerroin hänelle kaikki; hän tunsikin minut, eikä epäillyt silmänräpäystäkkään. Hän oli korkea-arvoinen mies, kaikissa suhteissa Buckingham'in veroinen. Hän ei sanonut mitään, satoi miekan vyöllensä, kääriytyi kauhtanaansa ja lähti Buckingham'in palatsiin.

— Niin, niin, sanoi Felton, minä ymmärrän, vaikka tuommoisia miehiä vastaan ei pitäisi käyttää miekkaa vaan puukkoa.

— Buckingham oli matkustanut pois edellisenä päivänä, hän oli mennyt lähettiläänä Espanjaan, jossa hänen oli pyytämisen perintöruhtinatarta puolisoiksi kuningas Kaarle I:lle, joka oli vaan Wales'in prinssi. Minun sulhaseni palasi takaisin tyhjin toimin.

— Kuuleppas, sanoi hän, hän on poissa; siis välttää hän tällä kertaa minun kostoani; mutta menkäämme kumminkin yhteen, niinkuin olemme aikoneet, ja luota sitten siihen, että lord Winter on korjaava oman ja vaimonsa kunnian.

— Lord Winter! huudahti Felton.

— Niin, sanoi mylady, lord Winter; ja nyt käsitätte koko asian, eikö niin? Buckingham oli poissa kokonaisen vuoden; kahdeksan päivää ennen hänen palaamistansa kuoli lord Winter äkkiä, jättäen minut yksinäiseksi perilliseksensä. Mistä tuli tuo isku? Jumala kaikkietävä sen epäilemättä tietää; minä en syytä ketään...

— Voi, mikä pohjaton kauheus, mikä pohjaton kauheus! huudahti Felton.

— Lord Winter kuoli, ilmaiseematta mitään veljillensä. Tämän hirmuisen salaisuuteni ei pitäisi päästä kenenkään tietoon siksi kunnes se salaman tavoin iskisi rikokselliseen; teidän suojelijanne oli mielipahalla nähnyt veljensä menevän naimisiin köyhän tytön kanssa. Minä oivalsin, ett'ei minulla olisi mitään turvaa miehestä, jonka perinnötoiveet olivat myttyyn menneet. Minä menin Ranskaan, jäädäkseen sinne koko elämäni ajaksi; mutta koko minun omaisuuteni oli Englannissa; kun yhteys näiden maiden kesken oli lakannut sodan vuoksi, jouduin minä puutteen ja olin pakoitettu palaamaan tänne takaisin; viisi päivää sitten tulini minä Portsmouth'iin.

— No niin? sanoi Felton.

— Niin, Buckingham oli varmaan saanut vihiä tulostani, ja ilmoittanut siitä lord Winter'ille, joka joki kieroin silmin katseli minua; Buckingham sanoi hänelle, että hänen kälynsä oli epäsiiveellinen, polttomerkillä rangaistu nainen. Jalo, puhdassydäminen mieheni ei ollut enää puollustamassa minua. Lord Winter uskoi kaikki mitä hänelle kerrottiin, sitä herkemmin, koska tuo uskominen oli hänen hyödyksensä. Hän vangitsi minut ja tuotti minut tänne ja asetti minut teidän vartioitavaksenne. Loput tiedätte; ylihuomenna lähdetään minua kuljettamaan maanpakoon; ylihuomenna asetetaan minut kunnioittomain joukkoon. Haa! juoni on hyvästi mietitty, ja minun kunniani ei ole jaksava kestää sitä. Huomaattehan siis, että minun täytyy kuolla, Felton; antakaa minulle puukko, Felton.

Ja ikäänkuin hänen voimansa nyt olisivat olleet lopussa, vaipui mylady uupuneena, rauenneena nuoren upseerin syliin, joka hurmautuneena rakkaudesta, vihasta, ennen tuntemattomista tunteista, ihastuneena painoi hänet rintaansa, vapisten tuntiessaan tuon kauniin suun huountaa, ja aaltoilevan poven liikettä.

— Ei, ei, sanoi hän, sinun pitää elää, kunnioitettuna ja puhtaana; sinun pitää elää, riemuitaksesi vihollistesi kostamisesta.

Mylady työnsi hänet hiljaa pois luotansa, vaan lumosi hänet silmäyksellään; Felton syöksähti hänen luoksensa, syleili häntä ja rukoili häntä kuin jumalallista olentoa.

— Oi, kuolema! kuolema! sanoi hän summentuen ääntänsä, kuolema ennemmin kuin häpeä! Felton, veljeni, ystäväni, minä rukoilen sinua.

— Ei, huudahti Felton, ei, sinun täytyy elää ja saada kostetuksi!

— Felton, minä saatan vaan onnettomuutta niille, jotka minua lähenevät; hylkää minut, Felton, anna minun kuolla!

— No niin, kuolkaamme sitten yhdessä! huudahti hän.

Mutta silloin kuului kaukaisia askeleita käytävässä; ne lähenivät ja tuossa tuokiossa aukeni ovi ja lord Winter astui sisään.

Felton oli sillä välin vetäytynyt pikaisesti takaisin ja seisoi nyt muutamain askelten päässä vangista.

Parooni kävi verkalleen esiin ja siirsi tutkivan silmäyksen vangista nuoreen upseeriin.

— Sinä olet ollut täällä kauvan, John, sanoi hän; onko tämä nainen kertonut sinulle rikoksiansa? Sitten kyllä ymmärrän että keskustelun on täytyntä kestää kauvan.

Felton säpsähti, ja mylady huomasi että hän oli hukassa, ell'ei hän kävisi avuksi hämilleen

joutuneelle puritaanille.

— Ah, te pelkäätte, että vankinne pääsee teiltä pakoon! sanoi hän. No niin, kysykää vanginvartijaltanne, minkälaista armoa minä juuri ikään häneltä pyysin.

— Pyysittekö armoa? sanoi paroni epäileväisesti.

— Hän pyysi, mylord, sanoi nuori mies hämmästyneenä.

— Mitä armoa, antakaas kuulua? kysyi lord Winter.

— Hän pyysi saada puukkoa, vastasi Felton.

— Onko täällä sitten piilossa joku, jolta tämä viehättävä olento tahtois ottaa hengen? kysyi lord Winter tavallisella ivallisella äänellensä.

— Ei ketään muita kuin minä itse, vastasi mylady.

— Minä olen antanut teille vallan valita joko Ameriikan tai Tyburn'in, jatkoi lord Winter; valitkaa, Tyburn, mylady; uskokaa minua, nuora on varmempi kuin puukko.

Felton kalpeni ja astui askeleen eteenpäin.

— Te olette oikeassa sanoi mylady, ja minä olenkin jo sitä ajatellut, lisäsi hän kolkosti; minä ajattelen sitä edeskinpäin.

Felton tunsi luunsa ja ytimensä värisevän; luultavasti huomasi lord Winter tuon liikituksen.

— Ole varoillasi, John, sanoi hän; ystäväni John, minä luotan sinuun, pidä varasi; minä olen sinua varoittanut. Ole muutoin hyvällä mielellä, poikani, sillä kahden päivän kuluttua pääsemme tuosta olennosta, ja siellä, minne hän joutuu, ei hän voi ketään vahingoittaa.

— Sinä kuulet sen! huudahti mylady äänellä, joka paroonin luulon mukaan tarkoitti taivasta mutta Felton ymmärsi sen tarkoittavan häntä.

Felton painoi päänsä alas ja vaipui ajatuksiinsa. Parooni otti upseeria käsivarresta ja lähti menemään pois hänen kanssaan, katsoen pitkin matkaa taaksensa mylady'yn.

Nyt, sanoi vanki, kun ovi oli sulkeutunut, nyt olen päässyt askeleen eteenpäin pelastukseni tiellä! Felton, lisäsi hän, ja villi ylenkatseen hymy vilahti hänen huulillansa, Felton, sinä jumalinen hölmö, tartuitkos ansaan!

LIV.

Karkaus.

Ei ollut epäilemistäkään ett'eikö Felton nyt ollut vakuutettu hänen viattomuudestaan. Felton oli nyt kokonaan hänen vallassaan. Vaikka enkeli olisi ilmestynyt nuoren miehen eteen mylady'ä syyttämään, olisi hän nykyisessä mielensä tilassa pitänyt häntä paholaisen lähettiläänä.

Mutta lord Winter oli ehkä voinut ruveta epäilemään Felton'ia, ja Felton silloin itse joutunut vartioittavaksi.

Sentähden rupesi hän levottomasti ja hartaasti odottamaan Felton'in tuloa. Hän oli saattanut Felton'in siihen sieluntilaan, että hänellä oli syy toivoa hänen pian palaavan takaisin, edes silmänräpäykseksi. Mutta päivä kului kulumistaan, eikä Felton'ia näkynyt ei kuulunut.

Kello löi yksi ja tavallisuuden mukaan kannettiin päivällispöytä sisään.

Silloin huomasi mylady kauhuksensa, että vartioivilla satureilla oli toinen puku. Hänen pahat aavistuksensa näyttivät rupeavan toteutumaan.

Viimein ei hän voinut olla kysymättä, minne Felton oli joutunut.

Hänelle vastattiin, että Felton oli aamupäivällä noussut satulaan ja ratsastanut pois.

Hän kysyi, oliko parooni vielä linnassa; sotamies vastasi myöntävästi ja sanoi saaneensa käskyn paroonilta että hänelle oli ilmoitettava, jos vanki tahtoi häntä puhutella.

Mylady vastasi, että hän halusi saada olla yksinänsä.

Sotamies meni, asetettuaan päivällispöydän järjestykseensä.

Felton oli siis toimitettu pois; sotilaat vaihdetut. Felton'ia siis epäiltiin.

Tämä oli pahin isku, mikä häntä oli kohdannut. Kamala tuska valtasi hänet. Hän heittäytyi vuoteellensa, mutta se poltti häntä kuin tulinen liesi. Hän loi silmänsä oveen. Sen luukku oli tukittu; parooni oli kaiketi peljännyt, että hän tuon aukon kautta taas jollakin pirullisella keinolla viettelisi vartijansa.

Hän nousi jalkeille ja juoksi ympäri huonetta kuin hullu, tai kuin rautahäkkiin suljettu tiikeri.

Viimein tyyntyi hän ja näytti rukoilevan. Mutta hän ei rukoillut Jumalaa, vaan paholaista, tuota suurta voimaa, jolla on niin suuri valta ihmiskunnassa, ja joka, niinkuin arapialaisessa sadussa kerrotaan, tarvitsee vaan kranaattiomenan sydämmen, luodaksensa uudestaan hävitetyn maailman.

Hän tiesi itsellään olevan enää vaan kaksi päivää aikaa, hän tiesi että kun käskykirjeesen oli vaan saatu Buckingham'in nimi, joka oli sitä helpompi saada, koska se oli asetettu väärälle nimelle, josta Buckingham ei voinut päästä tietoon, kestä oikeastaan oli kysymys — että kun käskykirjeesen vaan oli saatu Buckingham'in nimi, toimittaisi parooni hänet heti kohta laivaan.

Tosin saattoi hän palata maanpaosta, sitä hän ei epäillyt rahtuakaan, mutta kuinka kauvan tuo maanpako oli kestävä? Niin toimivalle ja kunnianhimoiselle sielulle kuin mylady'n, ovat ne päivät, jolloin ei nousta, kovanonnen päiviä; mitä ovat sitten ne päivät, jolloin mennään alaspäin? Vuoden tai parin kolmen hukkaaminen olisi jo koko ijanikaikkisuus; miltä tuntuisi palata vasta sittenkuin d'Artagnan ja hänen ystävänsä, onnellisina ja riemuitsevina, olisivat kuningattarelta saaneet hyvästi ansaitun palkintonsa häntä kohtaan tehdyistä palveluksista, — nuo ajatukset olivat kalvavampia kuin mitä mylady'n laatuinen nainen saattoi sietää. Muutoin hänen voimansa yhä kasvoivat siitä myrskystä, joka riehui hänen povessaan, ja hän olisi murtautunut vankihuoneensa kiviseinät, jos hänen ruumiinsa olisi silmänräpäyksenkään ajaksi saanut saman ko'on kuin hänen sielullansa oli.

Mutta yhä enemmän jännitti häntä kaiken tämän ohessa kardinaalin muistaminen. Mitähän tuo levoton, epäluuloinen kardinaali ajatteli ja sanoi hänen äänettömyydestänsä, kardinaali, joka ei ollut ainoastaan hänen tukensa ja tätä nykyä hänen ainoa suojelijansa, mutta myöskin hänen paras välikappaleensa tulevaisen onnensa ja kostonsa saavuttamiseen? Hän tunsikin kardinaalin; hän tiesi että vaikka hän turhalta matkalta kotiin palattuansa mitenkään puollustaisi itseänsä vangiksi joutumisellaan, ja vaikka hän mitenkään liioittelisi kärsittyjä vaivojaan, kardinaali kumminkin vastaisi hänelle vaan ivallisella kylmyydellensä: "Ette olisi antanut vangita itseänne!"

Näissä mietteissä kului aika iltaan asti. Kello kuusi tuli sisään lord Winter, täysissä aseissa. Tuo mies, jota mylady tähän saakka oli pitänyt tyhmänsekaisena aatelismiehenä, oli muuttunut ihmeteltäväksi vanginvartijaksi. Hän näytti arvaavan kaikki, aavistavan kaikkea ja estävän kaikki.

Hän tarkasteli huolellisesti ikkunat ja ristikot, tutki lattian ja seinät, uunin ja ovet, eikä hän eikä mylady koko tuon pitkän tarkastelun aikana hiiskunut sanaakaan.

Epäilemättä oivalsivat molemmat tilaisuuden olevan liian vakavan, että ruvettaisiin tuhlaamaan aikaa tehottomiin vihanpurkauksiin.

Mutta kun tarkastus oli päättynyt lausui lord Winter:

— Hyvä, ette te karkaa tänäkään yönä! Ettekä myöskään saa minua surmatuksi; teillä ei ole mitään aseita, ja minä olen varoillani. Te olitte alkaneet hurmata Felton-parkaani; hänessä tuntui jo teidän helvetillinen vaikutuksenne; mutta minä tahdon pelastaa hänet: hän ei pääse enää näkemään teitä, kaikki on nyt ohitse. Pankaa vaatteenne kokoon, huomenna lähdette. Minä olin määrännyt lähtönne 24:ksi päiväksi, vaan sitten arvelin kumminkin, että kuta enemmän se tapahtuu, sitä varmempi se on. Huomenna kello 12 on käsissäni Buckingham'in allekirjoittama käskykirja. Jos sanotte sanaakaan kelle hyvänsä, ennenkuin olette laivalla, ampuu kersantini luodin otsaanne, hänellä on semmoinen käsky. Jos te laivalla hiiskutte sanaakaan kelle hyvänsä, ennenkuin kapteeni antaa siihen luvan, heittättää hän teidät mereen, niin on suostumus.

— Se minulla oli sanottavana teille tänään. Huomenna näen teidät uudestaan, jättääkseni teille jäähyväiset.

Näin sanottuansa parooni meni.

Mylady'lla oli halveksivainen hymy huulilla, vaan raivo sydämmessä, kun hän kuunteli tuota uhkaavaa puhetta.

Hänen illallisensa tuotiin sisään. Mylady tunsikin tarvitsevansa voimia; hän ei tiennyt, mitä oli tapahtuva tänä yönä, joka lähestyi uhkaavana, sillä paksuja mustia pilviä vyöryi taivaalla ja muutamat kaukaiset salamamat ennustivat rajuilman lähestymistä.

Rajuilma nousi kello kymmenen; mylady'ä lohdutti nähdä luonnon yhtyvän hänen sydämmensä riehuntaan. Ukkonen jyrähteli niinkuin viha hänen sielussansa; hänestä tuntui ohitse kiitävä tuulenpuuska vinhuavan hänen otsansa ympäri, niinkuin se vinhusi puiden ympäri, joiden oksat taipuivat ja joiden lehtiä se tempoi irti; hän kiljui kilpaa myrskyn kanssa, ja hänen äänensä katosi luonnon mahtavaan ääneen, joka, samoinkuin hän, tuntui huokailevan ja vaikertavan.

Yht'äkkiä kuului naputus ikkunaan, ja erään salaman valossa näki hän miehen naaman toisella puolella ristikköä.

Hän kiiruhti ikkunan luokse ja avasi sen.

— Felton! huudahti hän; pelastettu!

— Niin, sanoi Felton, mutta hiljaa, hiljaa! Minä tarvitsen aikaa sahatakseni ristikköraudat poikki. Varo vaan, ett'ei sinua huomata oviluukun kautta.

— Ah, siinä on todistus, että Herra on meidän kanssamme, Felton, virkkoi mylady; he ovat

tukkineet oviluukun laudalla.

— Hyvä on! Jumala on ottanut heiltä järjen, sanoi Felton.

— Mutta mitä minun on tekeminen? kysyi mylady.

— Ei mitään, ei mitään; sulje vaan ikkuna. Mene vuoteelle tai heittäydy ainakin pitkällesi vaatteissasi; kun minä olen saanut työni valmiiksi, naputan minä ruudulle. Ole valmis ensi merkinannolle.

Mylady sulki ikkunan, sammutti lampun ja meni, niinkuin Felton oli häntä kehoittanut, pitkälleen vuoteelle. Keskellä myrskyn vinkumista kuuli hän viilan nirinää ja joka salaman valossa näki hän Felton'in haamun ikkunaruuudun takana.

Hän kulutti tunnin melkein hengittämättä, hiki otsalla ja sydän kauhean tuskan puristuksessa joka liikkeestä, mikä kuului käytävässä.

On hetkiä, jotka ovat vuoden pituisia.

Tunnin kuluttua naputti Felton toistamiseen.

Mylady hypähti vuoteelta ja meni avaamaan. Kaksi poikki viilattua ristikkorautaa jätti aukon, josta ihminen saattoi mahtua lävitse.

— Oletko valmis? kysyi Felton.

— Olen. Otanko mukaani mitään?

— Rahaa, jos sinulla on.

— Onneksi on minun annettu pitää mitä minulla oli.

— Sitä parempi, sillä minulta meni kaikki rahat, kun vuokrasin sinulle laivan.

— Kas tässä sanoi mylady, ojentaen Felton'ille pussin täynnä louisdor'eja.

Felton otti pussin ja heitti sen muurin juurelle.

— Tahdotko nyt tulla? sanoi hän.

— Tässä olen.

Mylady nousi tuolille ja pisti yläpuolen ruumistansa ikkunan lävitse; hän näki nuoren upseerin riippuvan nuoratikkaissa syvyyden yllä.

Ensi kerran muistutti kauhistava tunne häntä, että hän oli nainen.

Tyhjä avaruus peloitti häntä.

— Minä aavistin tätä, sanoi Felton.

— Ei se ole mitään, ei mitään, sanoi mylady, minä laskeudun umpisilmin.

— Luotatko minuun? kysyi Felton.

— Kuinka sitä kysytkään!

— Pidä kätesi kiinni toisissaan; pane ne ristiin; kas niin, sillä tavoin!

Felton sitoi nenäliinansa hänen molempien kalvosiansa ympäri ja sitten nuoran sen ympäri.

— Mitä sinä teet? kysyi mylady kummastuneena.

— Pane käsivartesi kaulaani eläkä pelkää mitään.

— Mutta minun painoni saattaa sinut tasapainosta ja me molemmat putoamme kumpikin murskaksi maahan.

— Ole huoleti, minä olen merimies.

— Tässä ei ollut aikaa kadottaa sekuntiakaan. Mylady laski käsivartensa Felton'in kaulaan ja liukui ulos ikkunasta.

Felton laskeutui hiljalleen tikkaita, askeleen erällänsä. Huolimatta heidän molempain painosta heilutti myrsky heitä ilmassa.

Yht'äkkiä pysähtyi Felton.

— Mitä nyt? kysyi mylady.

— Vaiti! sanoi Felton, minä kuulen askeleita.

— Meidät on huomattu!

Synty hetkisen äänettömyys.

— Mitä melua se on?

— Vartijat käyvät kiertoansa.

- Mistä kautta he kulkevat?
- Juuri meidän alitsemme.
- Huomaavatko he meidät?
- Ei, ell'ei salamoi.
- He tölmäävät tikkaiden alipäähän.
- Onneksi ovat ne liian lyhyet.
- Jumalani, tuossa ovat vartijat.
- Vaiti!

Molemmat riippuivat ilmassa, liikkumatta ja hengittämättä, kaksikymmentä jalkaa maasta, sotilaat kulkivat heidän alitensa nauraen ja puhellen.

Tämä oli hirveä hetki pakolaisille.

- Vartijat menivät ohitse; askelten kopina eteni ja äänten sorina hiljeni hiljenemistään.
- Nyt, sanoi Felton, nyt olemme pelastetut.

Mylady veti henkäyksen ja meni tainnuksiin.

Felton jatkoi laskeutumistaan. Päähän päästyensä, kun jalan sija loppui, laskeutui hän käsiensä varassa ja jouduttuaan viimeiseen astimeen, jalat ottivat jo maahan. Hän kumartui, nosti rahapussin maasta ja otti sen hampaihinsa.

Sitten nosti hän mylady'n syliinsä ja lähti menemään vastapäiseen suuntaan kuin minne vartijat olivat menneet. Pian poikkesi hän tieltä, kulki poikki kallioiden ja rannalle päästyensä puhalsi vihellyspilliin.

Samallinen ääni vastasi hänelle ja viiden minuutin perästä näki hän veneen, jota neljä miestä souti.

Vene lähestyi rantaa niin paljon kuin saattoi, mutta ranta oli liian matala, vene ei päässyt kuivalle maalle asti. Felton astui veteen vyötäystä myöten; hän ei tahtonut uskoa kenenkään haltuun kallista kuormaansa.

Onneksi alkoi myrsky asettua, mutta meri aaltosi vielä kovasti; pieni vene heittelehti kuin pähkinän kuori laineilla.

- Purteen, sanoi Felton, ja soutakaa rivakasti!

Neljä miestä soutivat minkä jaksoivat, vaan meri aaltosi niin, ett'eivät aivot voineet päästä kelmollisesti veteen.

Kumminkin tultiin linnasta kauvemmaksiksi, ja se oli tärkeintä. Yö oli pilkkopimeä; jo oli melkein mahdotonta erottaa veneestä rantaa, ja vielä vaikeampaa oli siis erottaa rannasta venettä.

Musta pilkku keinui meren pinnalla.

Se oli pursi.

Sillä välin kuin vene kulki eteenpäin neljän soutajansa koko voimalla, irroitti Felton nuoran ja nenäliinan, joilla hän oli sitonut mylady'n kädet yhteen.

Kun kädet olivat vapaina, valeli hän merivedellä mylady'n kasvoja.

Mylady huohti ja avasi silmänsä.

- Missä olen? kysyi hän.
- Pelastettu, vastasi nuori upseeri.

Oi, pelastettu, pelastettu! huudahti hän. Niin, tuolla näen taivaan ja tässä meren! Ilma, jota hengitän, on vapauden! Ah, ... kiitos, Felton, kiitos!

Nuori mies painoi hänet rintaansa.

- Mutta kuinka on kätteni laita? kysyi mylady; tuntuu kuin niitä olisi puristettu ruuvipenkissä.

Mylady kohotti käsivarsiansa; hänen kalvosensa olivat pahasti runneltuneet.

- Sen pahempi! sanoi Felton katsellen noita kauniita käsiä ja pudistellen hiljaa päätänsä.
- Ah, ei se mitään tee, huudahti mylady; nyt muistan kaikki.

Mylady katseli ympärillensä ikäänkuin jotakin etsien.

- Tässä se on, sanoi Felton, koskettaen jalallansa rahapussia.

Lähestyttiin purtta. Vartija-matruusi huudahti; veneestä vastattiin.

- Mikä tämä alus on? kysyi mylady.

- Tämä on se, minkä vuokrasin sinua varten.
- Minne se viepi minut?
- Minne vaan haluat, kun vaan saatat minut Portsmouth'iin.
- Mitä sinä Portsmouth'issa teet? kysyi mylady.
- Täytän lord Winter'in käskyn, sanoi Felton synkästi hymyillen.
- Minkä käskyn? kysyi mylady.
- Etkö käsitä? sanoi Felton.
- En, selitä se minulle.
- Kun hän epäili minua, tahtoi hän itse vartioida sinua ja lähetti minun puolestaan Buckingham'in luokse saamaan allekirjoitusta maanpakokäskyysi.
- Mutta jos hän epäili sinua, kuinka saattoi hän uskoa sinulle sen toimen?
- Hän ei luullut minun tietävän mistä kysymys oli.
- Vai niin. Ja sinä menet nyt Portsmouth'iin?
- Minulla ei ole hetkeäkään aikaa hukata; huomenna on 23:s päivä ja Buckingham lähtee huomenna laivastollansa liikkeelle.
- Lähteekö hän huomenna, ja minne?
- La Rochelle'en.
- Hän ei saa lähteä! huudahti mylady, kadottaen tavallisen malttinsa.
- Ole huoletti, vastasi Felton, ei hän lähdekkään.

Mylady vapisi ilosta; hän oli nähnyt nuoren miehen sydämen sisimpään: Buckingham'in kuolema oli siellä selvin kirjaimin kirjoitettuna.

- Felton, sanoi hän, sinä olet suuri kuin Judas Makkabeus! Jos sinä kuolet, kuolen minä sinun kanssasi. Siinä kaikki mitä voin sinulle sanoa.
- Vaiti! sanoi Felton, me olemme perillä.

Tultiin purren kylkeen.

Felton juoksi ensin nuoratikkaille, ojensi kätensä mylady'lle, jota matruusit tukesivat, sillä meri oli vielä kovin liikkeessä.

Hetkisen perästä olivat he aluksen kannella.

- Kapteeni, sanoi Felton, tässä on se henkilö, josta olen teille puhunut, ja joka teidän tulee saattaa eheänä Ranskanmaalle.
- Tuhannen pistole'n maksusta, sanoi kapteeni.
- Minä olen jo antanut teille viisisataa.
- Se on totta, vastasi kapteeni.
- Ja tässä toiset viisi sataa, sanoi mylady, laskien kätensä rahapussille.
- Ei, sanoi kapteeni, minä pysyn sanassani, jonka olen antanut tälle nuorelle miehelle; toiset viisi sataa saan vasta sittenkuin olemme tulleet Boulogne'en.
- Luuletteko meidän sinne pääsevän?
- Hengissä ja terveenä, vastasi kapteeni, niin totta kuin nimeni on Jack Buttler.
- No niin, sanoi mylady, jos te pysytte sanassanne, annan minä teille ei ainoastaan viisisataa, vaan tuhannen pistole'a.
- Hurraa sitten teille, kaunotar, huudahti kapteeni ja suokoon Jumala minulle usein semmoisia matkustajia kuin Teidän armonne!
- Ensiksi, sanoi Felton, saattakaa meidät siihen lahdelmaan ... tiedättehän, niinkuin puhe oli.

Kapteeni vastasi vaan käskemällä laivaa liikkeelle, ja kello seitsemän aamulla laski pieni alus ankkuriin siihen lahdelmaan, josta oli sovittu.

Matkalla kertoi Felton mylady'lle kaikki: kuinka hän, sen sijaan että olisi mennyt Lontoosen, oli vuokrannut tämän pienen aluksen, kuinka hän oli palannut takaisin, kuinka hän oli kiivennyt seinää myöten ylös sillä tavoin, että hän sitä mukaa kuin hän nousi, pisteli puikkoja kivien rakoihin jalkainsa tukeeksi, ja kuinka hän vihdoin, päästyänsä ikkunaristikoon saakka, oli kiinnittänyt siihen nuoratikkaat. Muun tiesi mylady.

Mylady puolestaan koki innostaa Felton'ia aikeensa täyttämiseen; mutta ensi sanoista, mitkä hän siihen suuntaan lausui, huomasi hän että tuo nuori kiihkolainen tarvitsi enemmän hillitsemistä

kuin yllyttämistä.

Tehtiin semmoinen suostumus, että mylady odottaisi Felton'ia kello kymmeneen saakka; ell'ei hän silloin olisi palannut, jatkaisi hän matkaansa.

Silloin hän, siinä tapauksessa että olisi vapaa, etsisi hänet käsiin Ranskasta, Béthune'n karmeliittaluostarista.

LV.

Mitä Portsmouth'issa tapahtui 23 p. Elokuuta 1628.

Felton suuteli jäähyväisiksi mylady'ä kädelle, aivan kuin veli sisartansa, lähtiessään vaan pienelle kävelymatkalle.

Koko hänen olentonsa näytti olevan tavallisen levollisuuden tilassa; omituinen loiste vaan, ikäänkuin kuumeen oire, paloi hänen silmissänsä. Hänen otsansa oli vakavampi tavallisestansa, hampaat yhteen purtuina, ja hänen lyhyt, jyrkkä äänensä ilmaisi, että joku synkkä ajatus hänessä vallitsi.

Niin kauvan kuin hän oli veneessä, joka saattoi häntä maihin, olivat hänen kasvonsa kääntyneinä mylady'yn päin, joka, kannella seisoen, seurasi häntä silmillänsä. He eivät peljänneet enää mitään takaa-ajoa. Mylady'n huoneesen ei koskaan tultu ennen kello yhdeksää, ja kolme tuntia kesti matka linnasta Lontoosen.

Felton astui maalle, kiipesi rantatörmälle, heitti mylady'ltä viimeiset jäähyväiset ja suuntasi kulkunsa kaupunkia kohden.

Käveltyänsä sata askelta, saattoi hän, kun tie rupesi laskeutumaan myötämäkeä, nähdä enää vaan aluksen maston.

Hän kiiruhti aika vauhtia Portsmouth'iin päin, jonka tornit ja rakennukset noin puolen peninkulman päässä näkyivät aamusumun lävitse.

Portsmouth'in toisella puolella oli meri laivojen peitossa, niiden mastot, ikäänkuin poppelimetsä, jolta talvi on lehdet riistänyt, huojuivat tuulessa.

Kiireisen käyntinsä ohella ajatteli Felton kaikkia niitä Jaakko I:n ja Kaarlo I:n suosikkia vastaan tehtyjä oikeita ja väärinä syytöksiä, joita hänen mieleensä oli keräytynyt sinä pitkänä aikana, minkä hän oli seurustellut puritaanien kanssa.

Kun Felton vertasi tuon ministerin yleisiä rikoksia, hänen julkisia, eurooppalaisia rikoksiansa, jos niin voi sanoa, niihin yksityisiin ja tuntemattomiin, joista mylady oli syyttänyt häntä, havaitsi hän, että rikoksellisin niistä kahdesta miehestä, jotka yhdistyivät Buckingham'in persoonaksi, oli se, joka suurelle yleisölle oli tuntematon. Sillä hänen outo, vasta syttynyt, palava rakkautensa näytti hänelle lady Winterin hävyttömät ja seipitetyt syytökset samalla tavoin kuin suurennuslasi näyttää kauheina hirviöinä semmoisia mitkä todellisuudessa ovat näkymättömiä pienen pieniä hiukkasia.

Hänen kiireinen käyntinsä yhä kiihdytti hänen vertansa. Ajatus, että hän jätti taaksensa kauhean koston alaiseksi sen naisen, jota hän rakasti, tai paremmin, jumaloi, äsken kestävänsä sielunjännitys, nykyinen väsymyksensä, — kaikki nuo kohottivat hänen sielunsa tavallisten inhimillisten tunteiden yli.

Hän saapui Portsmouth'iin kello kahdeksan. Koko väestö oli jalkeilla. Rumpu pärisi kaikilla kaduilla ja satamassa. Laivoihin menevät sotajoukot marssivat meren rantaan päin.

Pölyn peittämänä ja hikisenä tuli Felton amiraliteettiin. Hänen tavallisesti kalpeat kasvonsa punottivat palavasta ja vihasta. Vartija tahtoi sysätä hänet takaisin, mutta Felton kutsutti vartijapäällikön ja otti taskustansa mukanaan olevan kirjeen.

— Tärkeä sanoma lord Winter'iltä, sanoi hän.

Kun päällikkö kuuli lord Winter'in nimen, käski hän antaa Felton'in päästä sisään; sillä lord Winter tunnettiin herttua Buckingham'in likeisimmiksi uskottuiksi. Felton oli sitä paitsi itse meriupseerin puvussa.

Felton riensi palatsiin.

Samassa hetkessä kuin hän tuli porstuaan, tuli sinne myös eräs toinen pölyinen ja hengästynyt mies; hän oli jättänyt portin pieleen hevosen, joka siihen päästyänsä oli lypsinyt polvilleen.

Felton ja hän kääntyivät samalla kertaa Patrikin puoleen, joka, niinkuin muistamme, oli herttuan uskottu kamaripalvelija. Felton ilmoitti parooni Winter'in nimen. Tuntematon ei tahtonut ilmoittaa mitään nimeä, vaan sanoi että hän ainoastaan herttualle saattoi ilmaista itsensä. Molemmat vaativat päästä ensimmäisenä herttuan puheille.

Patrik, joka tiesi lord Winter'in sekä viran että ystävyiden puolesta olevan läheisessä suhteessa herttuaan, antoi etusijan sille, joka hänen nimessään tuli. Toisen oli pakko jäädä odottamaan, ja helposti huomasi, kuinka hän kirosi tuota viivytystä.

Kamaripalvelija vei Felton'in suuren salin halki, jossa La Rochelle'n lähettiläät, Soubise'n prinssi etunenässä, seisoivat odottamassa, ja saattoi hänet eräasen huoneeseen, jossa Buckingham, juuri kylvystä tultuansa, parhaillaan järjesteli pukuansa, minkä toimen hän nyt niinkuin ainakin teki erinomaisen huolellisesti.

— Luutnantti Felton, ilmoitti Patrik, lord Winter'in luota.

— Lord Winter'in luota! kertoi Buckingham; käske sisään.

— Felton astui esiin. Juuri samassa heitti Buckingham eräälle sohvalle kultakirjaisen yöviittansa, puukekseen yllensä helmikirjaisen sinisen samettitakin.

— Miksi ei parooni tule itse? kysyi Buckingham. Minä odotin häntä tänä aamuna.

— Hän pyysi minun sanomaan Teidän armollenne, vastasi Felton, että hän oli sangen pahoillansa siitä ett'ei hän voinut tulla itse, sillä häntä esti se vartioiminen, jota hänen tuli pitää silmällä linnassa.

— Niin, niin, sanoi Buckingham, minä tiedän; hänellä on siellä vanki.

— Juuri siitä vangista minulla onkin puhumista Teidän armollenne, sanoi Felton.

— No niin, puhukaa.

— Minun sanottavaani ei sovi kuulla kenenkään muun kuin teidän itsenne, mylord.

— Poistu, Patrik, sanoi Buckingham, mutta pysy kellon kuuluvilla; minä kutsun sinua hetkisen perästä.

Patrik meni.

— Nyt olemme kahden kesken, herra, sanoi Buckingham; puhukaa.

— Mylord, alkoi Felton, lord Winter on äskettäin kirjoittanut ja pyytänyt teidän allekirjoitustanne maanpakomääräykseen, joka koskee erästä nuorta Charlotte Backson-nimistä naista.

— Niin, herrani, ja minä vastasin hänelle että jos hän tahtoo tuoda tai lähettää määräyksen tänne, minä kirjoitan sen alle.

— Tässä se on, mylord.

— Antakaa tänne, sanoi herttua.

Ja ottaen paperin Felton'in kädestä, loi hän siihen pikaisen silmäyksen. Kun hän tunsi sen kysymyksen alaiseksi määräykseksi, laski hän sen pöydälle, otti kynän ja oli juuri kirjoittamaisillaan.

— Anteeksi, mylord, sanoi Felton, pidättäen herttuaa, mutta Teidän armonne kaiketi tietää ett'ei Charlotta Backson ole tuon nuoren naisen oikea nimi?

— Kyllä, herrani, kyllä sen tiedän, vastasi herttua, pistäen kynän mustetolppoon.

— Siis tietää Teidän armonne myöskin hänen oikean nimensä? kysyi Felton kuivasti.

— Tiedän.

Herttua laski kynän kärjen paperiin. Felton vaaleni.

— Ja vaikka tiedätte hänen oikean nimensä, jatkoi Felton, kirjoitatte kumminkin nimenne tuohon määräykseen?

— Epäilemättä, sanoi Buckingham ja ennemmin kahdesti kuin yhdesti.

— Minä en voi uskoa, jatkoi Felton äänellä, joka muuttui yhä lyhemmäksi ja katkonaisemmaksi, että Teidän armonne tietää tuon määräyksen koskevan lady Winter'ia?

— Minä tiedän sen vallan hyvin, mutta minua kummastuttaa että te tiedätte sen.

— Ja teidän armonne voipi kirjoittaa tuon määräyksen alle ilman tunnonvaivoja?

Buckingham katsoi nuorta miestä ylpeästi.

— Tiedättekö herra, sanoi hän, että te teette minulle kummallisia kysymyksiä ja että minä olen tyhmä kun vastaan niihin.

— Vastatkaa niihin, Teidän armonne, sanoi Felton, asia on vakavampaa laatua, kuin ehkä aavistattekaan.

Buckingham luuli että tuo nuori mies, joka tuli lord Winter'in luota, varmaankin puhui hänen nimessään, jonka vuoksi hän hillitsi luontoansa.

— Ilman vähintäkään tunnonvaivaa, sanoi hän, ja parooni tietää yhtä hyvin kuin minä, että lady Winter on suuri pahantekijä ja että se on melkein armo, kun hänen rangaistuksensa rajoitetaan

maanpaoksi.

Herttua laski uudestaan kynän paperiin.

— Teidän ei pidä kirjoittaa tuon määräyksen alle, mylord! sanoi Felton, astuen askeleen herttuata kohden.

— Eikö minun pidä kirjoittaa! sanoi Buckingham, ja miksikä ei?

— Siksi, että teidän pitää tutkia itseänne ja tehdä mylady'lle oikein.

— Hänelle tehtäisiin oikein, jos hänet lähetettäisiin Tyburn'iin, sanoi Buckingham; mylady on hävytön pahantekijä.

— Teidän armonne, hän on enkeli, sen te kyllä tiedätte, ja minä pyydän teiltä hänen vapauttamistansa.

— Mutta, sanoi Buckingham, oletteko hullu, kun tuolla tavoin puhutte minulle?

— Anteeksi, mylord. Minä puhun niinkuin voin; minä koen hillitä itseäni. Ajatelkaahan toki, mitä ai'otte tehdä, mylord, ja varokaa menemästänne liian kauvaksi.

— Mitä?... Herra armahtakoon, huudahti Buckingham, luulenpa että hän uhkaa minua!

— En minä uhkaa, mylord, vaan minä pyydän vielä ja minä sanon teille: vesipisara on kyllyksi saattamaan astian vuotamaan yli ääriensä; pieni hairahdus saattaa vaikuttaa sen että rangaistus kohtaa erästä tähän asti säästettyä suuresti rikoksellista päätä.

— Herra Felton, sanoi Buckingham, te lähдете heti paikalla tästä huoneesta ja menette arestiin.

— Teidän täytyy kuulla minua loppuun, mylord. Te olette loukanneet, häväisseet tätä nuorta naista; korvatkaa häntä kohtaan tekemät rikoksenne, asettakaa hänet vapauteensa, niin en vaadi teiltä mitään muuta.

— Te ette vaadi? sanoi Buckingham, katsoen Felton'iin hämmästyneenä ja laskien painon joka tavulle.

— Mylord, jatkoi Felton, kiihtyen sitä myöten kuin hän jatkoi puhettansa, varokaa itseänne! Koko Englanti on väsynyt teidän väärinkäyttöksiinne, mylord; te olette väärin käyttäneet kuninkaallista valtaa, jonka olette melkein omaan huostaanne omistaneet; te olette kauhistus Jumalalle ja ihmisille. Jumala on vast'edes rankaiseva teidät, vaan minä rankaisen teidät jo tänä päivänä!

— Haa! tämä menee liian pitkälle! huudahti Buckingham, astuen askeleen ovelle päin.

Felton asettui hänen tiellensä.

— Minä pyydän teitä nöyrästi, kirjoittakaa lady Winter'in vapautuskäsky. Ajatelkaahan, mylord, hän on nainen, jota te olette kauheasti häväisseet.

— Menkää, herra, sanoi Buckingham, taikka minä helistän kelloa ja lyötän teidät rautoihin!

— Te ette helistä kelloa, sanoi Felton, asettuen herttuan ja helistyskellon välille; varokaa itseänne, mylord, te olette nyt Jumalan käsissä.

— Paholaisen käsissä, ai'otte kai sanoa! huusi Buckingham, koventaen ääntänsä, kutsuaksensa sillä tavoin palvelusväkeä saapuville, nimenomaan kumminkaan heitä huutamatta.

— Kirjoittakaa, mylord, lady Winter'in vapautuskäskyn alle, sanoi Felton ojentaen paperin herttualle.

— Tekö aiotte pakoittaa minua? Tekö rupeatte uhoittelemaan? Tänne, Patrik!

— Kirjoittakaa alle, mylord!

— En koskaan!

— Ettekö koskaan?

— Tänne! huusi herttua ja hyppäsi miekkansa luokse.

Mutta Felton ei antanut hänelle aikaa paljastaa sitä; hänellä oli kädesssä puukko, ja yhdellä hyppäyksellä oli hän hyökännyt herttuan kimppuun.

Samassa tuli Patrik sisään huutaen:

— Mylord, kirje Ranskasta!

— Ranskasta! huudahti Buckingham, unhottaen kaikki, ajatellessaan keltä kirje tuli.

Felton käytti silmänräpäystä hyväksensä ja iski puukkonsa herttuan kylkeen aivan päätä myöten.

— Haa, kavaltaja! huudahti Buckingham, sinä olet murhannut minut!

— Murhaa, murhaa! kirkui Patrik.

Felton katsahti ympärillensä, paetaksensa, ja nähdessään oven auki, syöksähti hän lähimpään huoneeseen, jossa, niinkuin jo sanoimme, La Rochelle'n lähettiläät odottivat, juoksi sen halki,

hyökkäsi portaille, mutta kohtasi ensimmäisillä astimilla lord Winter'in, joka, nähdessään hänet kalman kalpeana, hurjistuneena, kädet ja kasvot verisinä, tarttui häntä kurkkuun ja huusi:

— Minä aavistin tätä, tulin vaan minuutin liian myöhään! Haa, sinua onneton!

Felton ei yrittänytkaan vastarintaan. Lord Winter jätti hänet vartijan huostaan, ja kiiruhti Buckingham'in huoneeseen.

Herttuan ja Patrikin huutoihin oli sama mies, jonka kanssa Felton oli etuhuoneessa kilvoitellut sisällepääsystä, rientänyt murhapaikalle.

Hän tapasi herttuan makaamassa sohvalla ja painamassa nyrkkiänsä haavan tukkeeksi.

— La Porte, sanoi herttua kuolevan äänellä, La Porte, tuletko sinä hänen luotansa?

— Tulen, armollinen herra, vastasi Itävallan Annan uskollinen liepeenkantaja, mutta kenties liian myöhään.

— Hiljaa, La Porte, ehkä voitaisiin kuulla sanojasi! Patrik, elä laske ketään sisään. Oi, Jumalani, minä en saa tietää, mitä hän käskee minulle sanoa! Minä kuolen!

Herttua meni tainnuksiin.

Sillä välin oli lord Winter, lähettäjä, upseerit ja palvelusväki hyökänneet hänen huoneeseensa; kaikkialla kuului epätoivon huutoja. Uutinen, joka täytti palatsin voitotuksilla, tunkeutui pian ulos ja levisi yli koko kaupungin.

Tykinpamaus ilmoitti että uusi ja odottamaton tapaus oli tapahtunut.

Lord Winter repi tukkaansa.

— Minuutti liian myöhään! huusi hän; yksi ainoa minuutti liian myöhään! Jumalani, Jumalani, mikä kova onni!

Kello seitsemän oli hänelle ilmoitettu, että nuoratikkaat riippuivat eräässä linnan ikkunassa; hän oli heti rientänyt mylady'n kamariin, nähnyt sen autiona ja ikkunaristikot poikki sahattuina, oli muistanut d'Artagnan'in lähettämän suusanallisen varoituksen, oli peljännyt herttuan hengen olevan vaarassa, kiiruhtanut talliin ja hypähtänyt ensimmäisen hevosen selkään, mikä oli saatavissa, ratsastanut täyttä karkua, hypännyt pihalla satulasta, syössyt portaita ylös ja ylimäisellä astimella, niinkuin jo sanoimme, kohdannut Feltonin.

Mutta herttua ei toki vielä kuollut; hän tointui, avasi silmänsä, ja toivo palasi kaikkien sydämiin.

— Hyvät herrani, sanoi hän, jättäkää minut yksin Patrikin ja La Porte'n... Ah, te täällä, Winter! Te lähetitte minulle tänä aamuna eriskummallisen hullun, katsokaa, mihin tilaan hän on minut saattanut!

— Ah, mylord, huudahti parooni, minä en koskaan saa enää lohdutusta!

— Sinä olet väärässä, hyvä ystäväni, sanoi Buckingham, ojentaen hänelle kätensä. Minä en tunne ketään miestä, joka ansaitsisi toisen suremista koko ikäkautta. Mutta jätä meidät nyt, minä pyydän.

Parooni meni ulos nyhkyttäen.

Huoneeseen jäi nyt vaan haavoitettu herttua, La Porte ja Patrik.

Lääkäriä haettiin, vaan ei löydetty.

— Te ette saa kuolla, mylord, te ette saa kuolla, huudahteli myötäänsä Itävallan Annan sanansaattaja, polvillaan herttuan sohvalla edessä.

— Mitä kirjoittaa hän minulle? sanoi Buckingham heikolla äänellä, verta vuotaen ja kokien hillitä kovia tuskiansa, puhuakseen rakastetustansa. Mitä kirjoittaa hän minulle? Lue hänen kirjeensä minulle.

— Ah, mylord! huudahti La Porte.

— Tottele, La Porte; etkö näe ett'ei minulla ole hetkeäkään hukata?

La Porte mursi sinetin, avasi kirjeen ja levitti sen herttuan silmäin eteen, mutta turhaan koki herttua nähdä kirjoitusta.

— Lue, sanoi hän, lue, sillä minä en enää näe; lue, sillä kohta en minä ehkä kuulekkaan ja minä kuolen saamatta tietää mitä hän on minulle kirjoittanut.

La Porte ei enää estellyt, vaan luki:

"Mylord!

Kaiken sen nimessä, mitä siitä saakka kuin tulin teidät tuntemaan olen kärsinyt teidän tähtenne, pyydän minä teitä hartaasti että, jos pidätte lukua minun rauhastani, lakkaatte suurista varustuksistanne, joita teette Ranskaa vastaan, ja herkeette sodasta, jonka syyksi julkisesti mainitaan uskontoa, vaan salaisesti kuiskaillaan teidän rakkauttanne minua kohtaan.

Tämä sota saattaa tuottaa Ranskalle ja Englannille kovia kohtauksia mutta samalla myöskin teille, mylord, onnettomuuksia, joita minä kaiken ikäni surisin.

Suojelkaa henkeänne, jota uhataan, ja joka on oleva minulle rakas siitä hetkestä saakka kuin minun ei tarvitse pitää teitä vihollisena.

Teidän altis
Anna."

Buckingham ponnisti viimeiset elinvoimansa kuullaksensa tuota lukemista; kun se oli päättynyt, kysyi hän, ikäänkuin katkerasti pettyneenä toiveissaan:

— Eikö teillä ole mitään sanottavaa minulle suullisesti, La Porte?

— On, armollinen herra, kuningatar käski minun kehoittamaan teitä varomaan tarkasti itseänne, sillä hän oli saanut tietää että teitä aiottaisiin murhata.

— Siinäkö kaikki, siinäkö kaikki? kysyi Buckingham levottomana.

— Hän käski minun myöskin sanomaan että hän yhä teitä rakastaa.

— Ah, sanoi Buckingham, ylistetty olkoon Herra! Minun kuolemani ei siis ole hänelle vieraan kuolema!

La Porte itki katkerasti.

— Patrik, sanoi herttua, anna minulle lipas, jossa timantit olivat.

Patrik toi pyydetyn lippaan, jonka La Porte tunsikin kuningattaren omaksi.

— Ja tuo sitten tänne se valkoinen silkkipussi, johon on helmillä kirjailtu kuningattaren nimi.

Patrik teki niinkuin käskettiin.

— La Porte, sanoi Buckingham, tässä ovat ainoat muistot mitä minulla on hänestä, tämä hopealipas ja nämä kaksi kirjettä. Anna ne takaisin Hänen Majesteetillensa; ja viimeiseksi muistoksi — hän haki jotakin kallisarvoista esinettä ympäriltänsä — pane siihen lisäksi...

Hän haki vielä, mutta lähestyvän kuoleman himmentämät silmänsä kohtasivat vaan puukon, joka oli pudonnut Felton'in kädestä ja jonka verinen terä höyrysi vielä.

— Pane siihen lisäksi tämä punkko, sanoi herttua, tarttuen La Porte'n käteen.

Hän jaksoi vielä laskea pussin lippaan pohjalle ja antoi puukonkin pudota sinne, jonka ohessa hän viittasi La Porte'lle, että hän ei enää voinut puhua; sitten kohtasi häntä viimeinen kuolonkouristus, jota hän ei jaksanut enää kestää, ja hän putosi hervotonna sohvalta lattialle.

Patrik päästi kovan huudahduksen.

Buckingham tahtoi hymyillä vielä viimeisen kerran, vaan kuolema katkaisi hänen ajatuksensa, joka jäi hänen otsallensa viimeiseksi lemmensuudelmaksi.

Samassa hetkessä saapui herttuan lääkäri hämmästyneenä paikalle; hän oli jo ehtinyt mennä amiraalilaivalle, ja sieltä saakka oli häntä täytyntä noutaa.

Hän lähestyi herttuaa, otti häntä kädestä, jota hän hetkisen piti omassaan ja laski sen sitten irti.

— Kaikki on turhaa; hän on kuollut.

— Kuollut, kuollut! huudahti Patrik.

Tähän huutoon palasivat kaikki huoneeseen; kaikkialla vallitsi hämmennys ja sekasorto.

Niin pian kuin lord Winter näki Buckingham'in kuolleeksi, kiiruhti hän Felton'in luokse, jota sotamiehet yhä vartioitsivat.

— Kurja onneton! sanoi hän tuolle nuorelle miehelle, joka Buckingham'in kuoltua oli saanut takaisin levollisuutensa ja kylmäverisyytensä; kurja onneton, mitä olet tehnyt?

— Olen kostanut puolestani, sanoi hän.

— Puolestasi! vastasi parooni. Sano ennemmin että olet ollut tuon helvetillisen naisen välikappaleena; mutta sen vannon, tämä rikos on oleva hänen viimeisensä.

— En tiedä mitä te tarkoitatte, sanoi Felton tyynesti, enkä ymmärrä kestä te puhutte, mylord; minä olen tappanut Buckingham'in, koska hän kahdesti on kieltäynyt nimittämästä minua kapteeniksi; minä olen rangaissut hänen vääryytensä, siinä kaikki.

Winter mykkänä hämmästyksestä katseli kuinka sotamiehet sitoivat Felton'in, eikä tiennyt mitä hänen oli ajatteleminen sellaisesta paatumuksesta.

Yksi ainoa seikka synkistyi kumminkin Felton'in otsaa. Jokaisessa melussa, minkä hän kuuli, luuli tuo typerä puritaani kuulevansa mylady'n liikkeen ja äänen, mylady'n, joka muka tuli heittäytymään hänen syliinsä, ilmaisemaan itsensä sypääksi ja osalliseksi hänen rikokseensa ja kuolemaan hänen kanssansa.

Yht'äkkiä hän säpsähti; hänen silmäyksensä kiinnittyi yhteen kohtaan merelle, joka laajana leveni katsojan silmäin eteen siltä paikalta missä he seisoivat; merimiehen tarkalla silmällä oli hän siinä kohdassa, missä toinen olisi luullut kalalokin liitelevän, tuntenut sen aluksen purjeen, mikä nyt riensi aika vauhtia Ranskan rannikkoa kohden.

Hän vaaleni, painoi käden sydäntänsä vasten, joka oli pakahtumaisillaan ja oivalsi siinä tuokiassa koko petoksen.

— Viimeistä suosioa pyydän, mylord! sanoi hän paroonille.

— Mitä? kysyi hän.

— Kuinka paljo kello on?

Parooni otti kellon taskustaan.

— Kello on kymmenen minuuttia vailla yhdeksän, sanoi hän.

Mylady oli lähtenyt puolitoista tuntia ennen suostuttua aikaa; niin pian kuin hän oli kuullut tykinpaukauksen, joka julisti tuon onnettoman tapauksen, oli hän antanut käskyn nostaa ankkuri.

Pursi kiiti jo kaukana rannasta sinisen taivaan alla.

— Jumala on näin sallinut, sanoi Felton kiihkolaisen nöyryydellä, mutta kumminkaan heittämättä silmistään tuota venettä, jonka kannella hän luuli eroittavansa sen naisen valkoisen haamun, jonka tähden hänen henkensä oli menevä.

Winter seurasi hänen silmäystänsä, arvasi hänen kärsimyksensä ja ymmärsi kaikki.

— Kärsi ensin yksin rangaistuksesi, kurja mies, sanoi lordi Felton'ille, joka, silmät merelle luotuina, antoi kuljettaa itseänsä pois, mutta minä vannon rakastetun veljeni muiston kautta, että sinun rikostoverisi ei ole toki pääsevä pako.

Felton painoi päänsä alas eikä hiiskunut sanaakaan.

Winter kiiruhti portaita alas ja lähti satamaan.

LVI.

Ranskanmaalla.

Englannin kuninkaan Kaarlo I:n ensimmäinen pelko, kuultuansa herttuan kuolemasta, oli että tuo hirvuinen uutinen lannistaisi rochellelaisten urhoollisuuden; hän koetti, sanoo Richelieu muistelmissansa, niin kauvan kuin mahdollista salata tätä tapausta heiltä, suljettamalla kaikki valtakuntansa satamat ja ankarasti katsottamalla, ett'ei yhtään laivaa pääsisi lähtemään ennenkuin Buckingham'in varustama sotajoukko oli lähtenyt: Buckingham'in sijaan otti hän itse omassa persoonassaan valvoakseen sen lähtöä.

Hän pani tämän määräyksen niin ankarasti toimeen, että Englannista ei laskettu lähtemään Tanskan lähettilästä, joka jo oli ottanut eron, ja Hollannin lähettilästä, jonka oli määrä saattaa Vliessingen'in satamaan ne itäintialaiset laivat, jotka Kaarlo I oli luovuttanut takaisin.

Mutta kun hän ei huomannut antaa tämmöistä määräystä ennenkuin viisi tuntia tapauksen jälkeen, toisin sanoen, vasta kello kaksi jälkeen puolenpäivän, oli kaksi alusta jo ennättänyt lähteä satamasta, toinen, niinkuin tiedämme, vieden mylady'n, joka, aavistaen jo mitä oli tapahtunut, sai vahvistuksen luulollensa, kun hän näki mustan lipun liehuvan amiraalilaivan mastossa.

Ketä toinen laiva kuljetti ja minne se lähti, sen sanomme tuonnempana.

Sillä aikaa ei ollut mitään uutta tapahtunut leirissä La Rochelle'n edustalla. Ainoa oli, että kuningas, jolla tavallisuuden mukaan oli ikävä, vaan ehkä vielä enemmän leirissä kuin muualla, oli päättänyt lähteä tuntemattomana Saint-Louis'in juhlille Saint-Germain'iin ja käskenyt kardinaalin toimittamaan hänelle suojelusväeksi kaksikymmentä muskettisoturia. Kardinaali, johon kuninkaan alakuloisuus toisinaan tarttui, antoi sangen hyvillä mielin tuon loman kuninkaalliselle alapäälliköille, joka lupasi olla takaisin Syyskuun 15 päivän tienoilla.

Herra de Tréville, saatuansa tiedon Hänen ylhäisyydeltänsä, valmistihe matkaan ja kun hän, syitä tuntematta, oli nähnyt ystäväinsä hartaan halun päästä käymään Pariisissa, valitsi hän heidät suojelusväkeen.

Neljä ystävästä saivat tietää uutisen kohta, sillä herra de Tréville ilmoitti sen heille aivan ensiksi. Nyt vasta saattoi d'Artagnan oikein panna arvoa kardinaalin häntä kohtaan osoittamalle suosiolle, kardinaali kun näet oli antanut hänen päästä muskettisoturiksi. Sillä ilman tuota seikkaa olisi d'Artagnan nyt saanut jäädä leiriin, kun hänen toverinsa lähtivät.

Sanomattakin on selvää, että heidän halunsa Pariisiin syntyi siitä vaarasta, mikä varmaan uhkasi rouva Bonacieux'ia, kun hän Béthune'n luostarissa kohtasi mylady'n, verivihollisensa. Niinpä

olikin Aramis viipymättä kirjoittanut Marie Michon'ille, tuolle Tours'in ompelijattarelle, jolla oli niin hienoja tuttavuuksia, että hän hankkisi rouva Bonacieux'ille kuningattaren luvan, päästä lähtemään luostarista, ja piiloutua Lothringiin tai Belgiaan. Vastaus oli tullut pian, kymmenen päivän perästä oli Aramis näet saanut seuraavan kirjeen:

"Paras serkkuni! Tässä tulee minun sisareni lupa ottaa meidän pieni neitosemme pois Béthune'n luostarista, jonka ilma sinun mielestäsi on hänelle vahingoksi. Sisareni lähettää tämän luvan sinulle erittäin mielellään, sillä hän pitää paljon tuosta nuoresta tytöstä, jolle hän toiste aikoo olla hyödyksi. Minä syleilen sinua.

Marie Michon."

Tämän kirjeen sisässä oli seuraava kirjallinen lupa:

"Béthune'n luostarin johtajatar jättäköön tämän lipun tuojalle sen neidon, joka minun käskystäni ja minun suojelemanani on otettu hänen luostariinsa.

Anna."

Louvressa Elok. 10 p. 1628.

Helposti on ymmärrettävä että tuo Aramoksen ja kuningatar sisarekseen nimittävän ompelijattaren sukulaisuus oli omiansa herättämään paljo iloisuutta nuorten ystäväysten kesken; mutta sittenkuin Aramis pari kolme kertaa oli punastunut korvia myöten Porthoksen tyhmistä pilapuheista, oli hän pyytänyt ystäviänsä heittämään sen asian rauhaan ja ilmoittanut että jos hän vielä saisi kuulla sanankaan siitä, hän ei enää käyttäisi serkkuunsa välittäjäksi tällaisiin asioihin.

Siis ei neljän muskettisoturien kesken puhuttu enää mitään Marie Michon'ista; heillä muutoin olikin jo käsissään mitä olivat toivoneet, nimittäin lupa ottaa rouva Bonacieux pois Béthune'n karmeliittaluostarista. Tämä lupakirja ei tosin heitä hyödyttänyt niin kauvan kuin he olivat leirissä La Rochelle'n edustalla, toisin sanoen, Ranskanmaan toisessa ääressä; d'Artagnan olikin jo aivan pyytämällänsä herra de Tréville'ltä päästä lomalle, kun samaan liittoon tuli hänen sekä hänen kolmen toverinsa tietoon se uutinen, että kuningas oli lähdössä Pariisiin ja että he pääsisivät siihen kaksikymmenmiehiseen suojelusjoukkoon.

Ilo oli suuri. Palvelijat lähetettiin ennakolta kuormaston mukana, ja 16:n päivän illalla lähdettiin.

Kardinaali saattoi Hänen Majesteettiansa Surgères'ista Mauzé'hen; siellä heittivät kuningas ja hänen ministerinsä mitä suurimmilla ystävyiden osoituksilla jäähyväiset toisiltaan.

Kuningas matkusti niin joutuisasti kuin mahdollista, sillä hän halusi päästä Pariisiin 23 päivänä; mutta kun hän oli taipuvainen huvituksiin, pysähtyi hän katselemaan harakanpyyntiä, ajanviettoa, johon de Luynes oli herättänyt hänessä halun, ja josta hän aina oli erittäin paljon pitänyt. Kahdestakymmenestä muskettisoturista oli kuusitoista hyvin huvitettu semmoisesta pysähdyksestä, vaan neljä kovasti harmissaan. Erittäinkin d'Artagnan tunsu alinomaista suhinaa korvissansa, jonka Porthos selitti tähän tapaan:

— Eräs hyvin korkea-arvoinen nainen on sanonut minulle sellaisen merkitsevän, että sinusta puhutaan jossakin.

Vihdoin 23 päivänä iltamyöhällä saavuttiin Pariisiin; kuningas kiitti herra de Tréville'ä ja käski hänen antaa sotureille neljän päivän loman, ehdolla, ett'ei kukaan noista kahdestakymmenestä saanut näyttäytyä missään julkisessa paikassa, muuten joutuisivat Bastiljiin.

Niinkuin helposti saattaa ymmärtää, saivat meidän neljä ystäväämme aivan ensimmäisenä lomaluvan; vielä enemmän, Athos sai herra de Tréville'ltä kuusi päivää neljän sijaan, ja siihen lisäksi kaksi yötä, sillä he lähtivät 24 p. kello viisi iltasella ja hyväntahtoisesti merkitsi herra de Tréville lupakirjan annetuksi 25 p. aamusella.

— Mutta mitä hiisiä! sanoi d'Artagnan, joka, niinkuin tiedetään, ei milloinkaan vaipunut epätoivoon, minun mielestäni me nostamme liian suurta melua turhasta; kahdessa päivässä, jos ajan pari kolme hevosta pakahduksiin — mitäs sillä väliä, onhan minulla rahaa — olen Béthune'ssa; minä annan kuningattaren kirjeen johtajattarelle ja vien rakkaan aarteeni, jota minä etsin, en Lothringiin enkä Belgiaan, vaan Pariisiin, jossa se on helpompi piiloittaa, semminkin niin kauvan kuin kardinaali on La Rochelle'n edustalla. Sittenkuin olemme lopullisesti palanneet sotaretkeltä, saamme kyllä, osittain hänen serkkunsa avulla, osittain omien ansioidemme vuoksi, kuningattarelta mitä tahdomme. Jääkää siis vaan tänne, eläkää lähtekö tarpeettomasti rasittamaan ruumistanne. Minä ja Planchet, siinä kaikki mitä näin yksinkertaiselle matkalle tarvitaan.

Tähän vastasi Athos tyynesti:

— On meilläkin rahaa, sillä minä en ole vielä kokonaan juonut timantin jäännöstä, eivätkä Porthos ja Aramis myöskään vielä syöneet loppuun osuuttansa. Me voimme siis yhtä hyvin ajaa neljä hevosta pakahduksiin. Mutta ajatteleppas, d'Artagnan, lisäsi hän niin kolkolla äänellä, että nuori mies värisi, ajatteleppas, että Béthune on kaupunki, jossa kardinaali on päättänyt kohdata erään naisen, joka kaikkialle, missä hän näyttäytyy, tuo onnettomuutta mukanaan. Jos sinulla olisi tekemistä vaan neljän miehen kanssa, d'Artagnan, antaisin sinun matkustaa yksin mutta nyt on

sinulla tekemistä tuon naisen kanssa; lähtekäämme siis kaikki neljän ja suokoon Jumala, että meitä neljän palvelijamme kanssa olisi sittenkään kylliksi monta!

— Sinä säikähdytät minua, Athos! huudahti d'Artagnan; mitä Herran nimessä sinä siis pelkää?

— Kaikkea, vastasi Athos.

D'Artagnan katseli toveriensa kasvoja, jotka kaikki, samoin kuin Athoksen, olivat peräti levottoman näköiset, ja matkaa jatkettiin niinkuin vaan hevosen kaviosta lähti, mutta sanaakaan virkkamatta.

25:n päivän iltana, juuri kun he saapuivat Arras'iin ja d'Artagnan oli laskeutunut satulasta Herse-d'or'in ravintolan edessä ja mennyt juomaan lasin viiniä, tuli eräs ratsumies pihasta, jossa hän oli juuri muuttanut hevosta ja lähti ratsastamaan täyttä karkua vereksellä hevosella Pariisiin päin. Katuportin luona häiläytti tuuli hänen kauhtanaansa, johon hän oli kääriytynyt, vaikka oltiin Elokuussa, ja tempasi hänen päästänsä hatun, jonka hän sieppasi kiini ja nopeasti painoi takaisin päähänsä.

D'Artagnan, jonka silmät olivat luotuina tuohon mieheen, kalpeni kovasti ja heitti lasin irti kädestänsä.

— Mikä teitä vaivaa herra? kysyi Planchet. Ah, hyvät herrat, kiiruhtakaa tänne, isäntäni voipi pahoin!

Kolme ystävää kiiruhtivat luokse ja näkivät d'Artagnan'in, pahoin-voimisen sijaan, juoksevan hevosensa luokse. He pysähdyttivät hänet kynnyksellä.

— Mihin hornaan sinä olet menossa? kysyi Athos häneltä.

— Se on hän! huudahti d'Artagnan, kalpeana vihasta ja hiki otsalla. Se on hän! anna minun tavoittaa häntä kiini!

— Kuka hän? kysyi Athos.

— Se mies!

— Kuka mies?

— Tuo kirottu mies, minun vainohenkeni, jonka minä aina olen nähnyt silloinkuin minua on uhannut joku onnettomuus; sama, joka oli sen kauhean naisen seurassa, silloinkuin hänet ensi kerran kohtasin; sama, jota minä ha'in silloinkuin vaadin sinut kaksintaisteluun, Athos; sama, jonka näin sen päivän aamuna, jolloin rouva Bonacieux ryöstettiin pois. Minä näin hänet, se oli hän. Minä tunsin hänet, kun tuuli avasi hänen kauhtanaansa.

— Saakeli! sanoi Athos mietteissään.

— Satulaan, hyvät herrat, lähtekäämme ajamaan häntä takaa! Me saavutamme hänet kyllä.

— Ystäväni, sanoi Aramis, ajatteleppas, että hän menee vastapäiseen suuntaan kuin minne meidän matkamme pitää; että hänellä on veres hevonen ja meidän ovat väsyneet; että me ajamme hevosemme pakahduksiin, häntä edes saavuttamatta.

— Herra! huusi eräs tallirenki lähtien juoksemaan tuntemattoman jälestä; herra, tässä on paperi, joka putosi teidän hatustanne!

— Ystäväni, sanoi d'Artagnan, puoli pistole'a tuosta paperista.

— Aivan mielelläni, hyvä herra; tässä on!

Tallirenki, mielissään hyvästä kaupasta, meni takaisin pihaan.

D'Artagnan avasi paperin.

— No? kysyivät hänen ystävänsä, ympäröiden hänet.

— Yksi sana vaan, sanoi d'Artagnan.

— Niin, sanoi Aramis, mutta tuo sana on jonkun kaupungin tai kylän nimi.

— "*Armentières*" luki Porthos. Armentières? Sitä paikkaa minä en tunne.

— Ja tuo nimi on kirjoitettu hänen kädellensä, huudahti Athos.

— Hyvä! Säilyttäkäämme tämä paperi, sanoi d'Artagnan; ehkäpä puoli pistole'ani ei ole mennyt hukkaan. Ratsaille, ystäväni, ratsaille!

Neljä ystävästä kiitivät täyttä karkua Béthune'a kohden.

Béthune'n karmeliittaluostari.

Suuria pahantekijöitä johtaa jonkunmoinen sallimus, joka auttaa heitä raivaamaan tieltänsä kaikki esteet ja välttämään kaikki vaarat aina siihen hetkeen saakka, jonka kohtaloiden määrääjä, väsyneenä, on valinnut salakariksi, mihin heidän rikoksien kautta saavuttama onnensa törmää haaksirikkoon.

Niin oli myladynkin laita; hän raivasi tiensä kumpaisenkin kansakunnan risteilijälaivojen välitse ja tuli ilman mitään kohtauksia Boulogne'en.

Kun mylady astui maalle Portsmouth'issa, oli hän englantilainen, jonka Ranskalaisten vainoomiset olivat karkoittaneet La Rochelle'sta; kun hän kaksipäiväisen merimatkan perästä astui maalle Boulogne'ssa, oli hän siellä ranskalaisena, jota englantilaiset olivat hätyytelleet Portsmouth'issa, vihassa Ranskaa vastaan.

Myladyllä oli muutoin kaikkein paras passi mitä olla saattaa: kauneutensa, ylhäinen näkönsä ja se anteliaisuus millä hän jakeli pistole'ja ympärillensä. Erään vanhan merikapteenin ystävällinen hymy ja kohteliaisuus vapauttivat hänet tavanmukaisesta tarkastuksesta, ja Boulogne'ssa viipyi hän ainoastaan sen verran mitä tarvitsi pannaksensa postiin näin kuuluvan kirjeen:

"Hänen ylhäisyydellensä, herra kardinaali Richelieu'lle hänen leiriinsä La Rochelle'n edustalla.

Arvoisa herra! Teidän ylhäisyytenne saa olla aivan huoletti. Hänen armonsa, herttua Buckingham ei matkusta Ranskaan.

Mylady

P. S. Teidän ylhäisyytenne toivomuksen mukaan menen minä nyt Béthune'n karmeliittaluostariin odottamaan siellä teidän käskyjänne."

Samana iltana lähtikin mylady matkalle; kun yö hänet yllätti, pysähtyi hän eräsen ravintolaan yöksi ja jatkoi matkaansa seuraavana aamuna kello 5 ja saapui kolmen tunnin perästä Béthune'en.

Hän neuvotti itsensä karmeliittaluostariin ja oli tuota pikaa siellä.

Luostarin johtajatar tuli hänelle vastaan; mylady näytti hänelle kardinaalin määräyksen; johtajatar toimitti hänelle heti huoneen ja lähetti hänelle aamiaista.

Kaikki menneet tapaukset olivat haihtuneet mylady'n mielestä ja katsellessaan tulevaisuuteen, näki hän vaan sen loistavan onnellisuuden, minkä hänelle oli säilyttänyt kardinaali, jota hän niin onnellisesti oli palvellut, ilman että hänen nimensä laisinkaan oli sekoittunut tuohon veriseen juttuun. Ne alinomaiset intohimot, jotka häntä kalvoivat, tekivät hänen elämänsä noiden pilvien kaltaisiksi, jotka häilyvät taivaan kannella milloin sinertävinä, milloin tulipunaisina, milloin mustina ukkospilvinä, jättämättä maan pinnalle muita jälkiä kuin hävitystä ja kuolemaa.

Aamiaisen jälkeen tuli johtajatar tervehdyskäynnille. Luostarissa on vähän huvituksia, ja sentähden kiiruhti tuo hyvä johtajatar tekemään tuttavuutta uuden tulokkaan kanssa.

Mylady halusi päästä johtajattaren suosioon. Se oli helppo asia niin lahjakkaalle naiselle; hän koki miellyttää, hän oli ihastuttava ja veti puoleensa tuon hyvän johtajattaren hauskalla vaihtelevalla keskustelullansa ja sillä sulolla, joka ympäröi koko hänen olentoansa.

Johtajatar, joka oli aatelisneiti, piti etenkin hovikertomuksista, joita niin harvoin ulottuu valtakunnan kaukaisempiin ääriin ja joiden on erittäinkin vaikea kiivetä luostarin muurien yli, joiden ulkopuolella maailman huhut tavallisesti sammuvat.

Mylady sitä vastoin tunsu sangen hyvin kaikki ylhäisön juonet ja vehkeet, joiden keskellä hän oli lakkaamatta viisi kuusi vuotta elänyt; hän alkoi kertoa tuolle hyvälle johtajattarelle Ranskan hovin elämästä, höystellen sitä jutuilla kuninkaan liiallisista hartaudenharjoituksista. Hän kertoi mitä kielittelijöillä oli sanomista hoviherroista ja hovinaisista, jotka johtajatar hyvin tunsu nimiltään, kosketti ohimennen kuningattaren ja Buckingham'in lemmenseikkailuja ja puhui paljon, saadaksensa sitten vuorostaan kuulla jotakin.

Mutta johtajatar ei muuta kuin kuunteli ja hymyili, vastaamatta mitään. Kuitenkin, koska mylady huomasi että senlaatuiset kertomukset paljon huvittivat häntä, jatkoi hän, mutta käänsi nyt puheen kardinaaliin.

Mutta hän oli aivan pyörällä; hän ei tiennyt, oliko johtajatar kuninkaan vai kardinaalin puolella; hän kulki sen vuoksi kultaista keskitietä; mutta johtajatar puolestaan oli vieläkin varovaisempi, eikä muuta kuin nykytytti vaan päätänsä joka kerta kuin matkustaja lausui Hänen ylhäisyytensä nimen.

Mylady rupesi luulemaan että hänelle tulisi sangen ikävä luostarissa. Hän päätti sen vuoksi tehdä rohkeamman kokeen, päästäksensä heti selville, kuinka hänen oli menetteleminen. Kun hän tahtoi nähdä, kuinka kauvas johtajattaren äänettämyys menisi, alkoi hän, ensin kautta rantain, vaan sitten sangen suoraan puhua pahaa kardinaalista, kertoen ministerin lemmensuhteista rouva d'Aiguillon'iin, Marion de Lorme'en ja muutamiin muihin ylhäisiin naisiin.

Johtajatar kuunteli häntä tarkemmin, muuttui vilkkaamman näköiseksi ja hymyili.

Hyvä! mietti mylady, hän rupeaa pitämään kertomuksistani. Jos hän onkin kardinaalilainen, ei hän ainakaan ole kovin kiihkoisesti harras.

Nyt alkoi hän kertoa miten kardinaali vihollisiansa vainosi. Johtajatar teki vaan ristinmerkkejä, mutta ei näyttänyt hyväksymistänsä eikä pahaksumistansa.

Tämä vahvasti mylady'ä siihen luuloon että johtajatar oli enemmän kuninkaan kuin kardinaalin puolella. Mylady jatkoi menen yhä kauemmaksi ja kauemmaksi.

Minä en tiedä mitään noista seikoista, sanoi vihdoin johtajatar; mutta vaikka olemmekin niin kaukana hovista ja ulkopuolella kaikkia maallisia mielenkiintoja, on meillä kumminkin sangen surkuteltavia esimerkkiä teidän kertomustenne todenperäisyydestä: eräs meidän hoidokkaitamme on saanut varsin paljon kärsiä kardinaalin kosta ja vainoa.

— Eräs teidän hoidokkaitanne? sanoi mylady, ah, Jumalani! naisraukka, minä säälitellen häntä!

— Ja siinä teette oikein, hänessä onkin säälittelemistä: vankeutta, uhkauksia, huonoa kohtelua, kaikkea on hänen täytynt kärsiä. Mutta kaiken päätteeksi, jatkoi johtajatar, on kardinaalilla kenties ollut päteviä syitä semmoiseen menettelyyn, ja vaikka hän näyttää enkeliltä, ei ihmisiä kumminkaan saa tuomita ulkokuoreen katsoen.

Hyvä! mietti mylady, kukas tiesi, enkö keksi täällä jotakin; olen hyvässä alussa.

Ja nyt koki hän antaa kasvoilensa täydellisen avosydämmisyyden ilmeen.

— Ah, sanoi mylady, minä tiedän sen! Sanotaan ett'ei ole luottamista kauniisiin kasvoihin, mutta mihinkäs sitten tulee luottaa, ell'ei Luojan ihanimpaan tekoon? Mitä minuun tulee, ehkä minua petetään koko elämän-aikani, mutta minä olen aina luottava semmoiseen henkilöön, jonka kasvot minua miellyttävät.

— Te siis olette taipuvainen uskomaan, sanoi johtajatar, että se nuori nainen on syytön?

— Herra kardinaali rankaisee ainoastaan rikoksia, sanoi hän, mutta on olemassa eräitä hyveitä, joita hän vainoo enemmän kuin monia rikoksia.

— Sallikaa minun, hyvä rouva, lausua teille kummastukseni, sanoi johtajatar.

— Mitä te kummastelette? kysyi mylady luonnollisesti.

— Teidän puheenne laatua.

— Mitä kummastuttavaa siinä on? kysyi mylady hymyillen.

— Te olette kardinaalin ystävä, koska hän on lähettänyt teidät tänne, ja kumminkin...

— Ja kumminkin puhun minä pahaa hänestä, jatkoi mylady, täydentäen johtajattaren ajatuksen.

— Ainakaan ette puhu hänestä hyvää.

— Asianlaita on semmoinen, että minä en ole hänen ystävänsä, sanoi hän huoaten, vaan hänen uhrinsa.

— Mutta entäs tuo kirje, jossa hän suosittaa teidät minulle?

— On käsky minulle, pysyä jonkunmoisessa vankeudessa, siksi kunnes hän antaa muutamien kätyriensä vapauttaa minut.

— Mutta miksi ette ole paenneet?

— Minnekkäs minä pakenisin? Luuletteko maan päällä olevan yhtään paikkaa, johon kardinaali ei yltäisi, jos hän vaan tahtois ojentaa kättänsä? Jos olisin mies, voisi se vielä käydä päinsä, mutta mitäs nainen voi tehdä? Tuo nuori hoidokas täällä, onkohan hän koettanut paeta?

— Ei, se on totta; mutta hänen laitansa on toinen; minä luulen että häntä pidättää Ranskassa joku hellempi taipumus.

— Sitten, sanoi mylady huoaten, jos hän rakastaa, ei hän ole niin vallan onneton.

— Siis, sanoi johtajatar, katsellen mylady'ä yhä enemmän häneen kiintyen, näenkö taaskin tässä jonkun vainotun raukan?

— Näette! vastasi mylady.

Tuokion katseli johtajatar mylady'ä levottomasti, ikäänkuin uusi ajatus olisi pälkähtänyt hänen päähänsä.

— Ettehän liene vihollinen meidän pyhälle uskonnollemme? sanoi hän änkyttäen.

— Minä! huudahti mylady, minäkö protestantti! Enhän toki; minä otan todistajakseni Jumalan, joka meitä kuulee, että minä päinvastoin olen mitä hartain katolilainen!

— Silloin, rouva hyvä, sanoi johtajatar hymyillen, voitte olla huoleti; tämä huone, jossa te nyt olette, ei suinkaan ole tuleva teille miksikään rasittavaksi vankihuoneeksi, ja me teemme mitä voimme, saadaksemme teidän pitämään vankeudestanne. Sitä paitsi saatte täällä tavata äsken mainitun nuoren naisen, jota epäilemättä vainotaan jonkun hovijuonen vuoksi. Hän on suloinen ja rakastettava olento.

— Mikä hänen nimensä on?

— Eräs sangen ylhäinen henkilö on suosittanut hänet minulle Ketty'n nimellä. Minä en ole kysynyt hänen toista nimeänsä.

— Ketty! huudahti mylady; mitä, oletteko siitä varma?

— Ettäkö hän kutsuttaa itseänsä sillä nimellä? Kyllä, rouva hyvä. Tunnetteko ehkä hänet?

Mylady hymyili itsekseen sille ajatukselle, mikä vast'ikään oli hänessä herännyt, että tuo nuori nainen saattoi näet olla hänen entinen kamarineitsyensä. Tuon nuoren tytön muistoon liittyi toinen, nimittäin vihan ja kostonhimon, ja se muutti silmänräpäykseksi mylady'n haahmon hirvittävän näköiseksi, mutta melkein samassa tuokiassa palautti hän kasvoilensa taas levollisuuden ja hyvänsävyisyyden, jotka tuo tuhatmuotoinen nainen hetkeksi oli päästänyt pakenemaan.

— Ja milloin saan nähdä tuon nuoren naisen, johon jo nyt tunnen mieleni niin hellästi kiintyvän? kysyi mylady.

— Jo tänä iltana, sanoi johtajatar, jo aivan tänä iltana. Mutta te lähдете täältä neljän päivän kuluttua, olette minulle sanoneet; te nousitte tänä aamuna jo kello viisi matkalle; varmaankin tunnette tarvitsevanne lepoa; ruvetkaa siis maata; päivällisen aikaan tulemme teitä herättämään.

Vaikka mylady vallan hyvin olisi tullut toimeen nukkumatta, häntä kun jo kiihoittelivat kaikki ne yllykkeet, joita uudet seikkailut herättivät hänen vehkeihin taipuvaisessa mielessään, suostui hän kuitenkin johtajattaren tarjoukseen. Kahden tai viidentoista päivän kuluessa oli hänellä ollut niin monta eri mielenliikutusta, että vaikka hänen teräksinen ruumiinsa saattoikin vielä kestää rasituksia, hänen sielunsa kumminkin tarvitsi lepoa.

Hän heitti siis jäähyväiset johtajattarelle ja pani maata, ja häntä tuudittelivat uneen ne kostontuumat, jotka Ketty'n nimi varsin luonnollisesti oli hänessä herättänyt vireille. Hän muisti sitä melkein rajatonta lupautta, jonka kardinaali oli hänelle antanut, jos hän onnistuisi yrityksessään. Hän oli onnistunut, d'Artagnan oli siis hänen vallassaan.

Yksi ainoa seikka mylady'ä kauhisti; hänen miehensä muisto, kreivi de la Fère'n, jonka hän oli luullut kuolleeksi tai ainakin maanpakolaiseksi, vaan joka hänelle oli ilmestynyt Athoksena, d'Artagnan'in parhaimpana ystävänä.

Mutta myöskin, jos hän oli d'Artagnan ystävä, hän kaiketi oli ollut hänelle avullisena kaikissa niissä vehkeissä, joiden kautta kuningatar oli kumonnut kaikki Hänen ylhäisyytensä aiheet; jos hän oli d'Artagnan'in ystävä, hän myöskin oli kardinaalin vihamies, ja näin ollen toivoi mylady voivansa kietoa hänetkin samaan kostoverkkoonsa, mihin hän aikoi tukehduuttaa tuon nuoren muskettisoturin.

Kaikki nämä toiveet olivat mylady'lle suloisia ajatuksia; näiden tuudittelemana nukkuikin hän pian.

Hänet herätti lempeä ääni, joka kuului hänen vuoteensa ääressä. Hän avasi silmänsä ja näki johtajattaren sekä erään nuoren, vaaleatukkaisen, hienohipiöisen naisen, joka katseli häntä hyväntahtoisen ja samalla uteliaan näköisenä.

Nuoren naisen kasvot olivat mylady'lle aivan tuntemattomat. Molemmat katselivat toisiaan sangen tarkasti, samalla kun he vaihtoivat tavallisia kohteliaisuuden osoituksia. Molemmat olivat sangen kauniit, mutta aivan eri tavalla. Mylady hymyili kumminkin, nähdessään itsensä olevan paljon edellä tuosta nuoresta naisesta ylhäisen ja hienon käytöstävän suhteen. Mutta myönnettävä on, että luostaripuku, johon hoidokas oli verhottuna, ei ollut suinkaan eduksi tällöisessä kilpailussa.

Johtajatar esitti heidät toisilleen ja jätti heidät sitten kahden kesken, koska virkatoimet vaativat häntä kirkkoon.

Hoidokas aikoi mennä johtajattaren mukana, koska mylady oli yhä vielä pitkällään, mutta mylady pidatti hänet.

— Kuinka, rouvani, sanoi hän, tuskin olen nähnyt teidät, kun jo tahdotte poistua; luulinpa toki saavani teistä seuraa täällä ajanvietteeksi.

— Minä taas, vastasi hoidokas, luulin tulleeeni sopimattomaan aikaan. Te nukuitte, te olette väsyksissä.

— No niin, sanoi mylady, mitäs nukkujat voivat toivoa? Suloista heräämistä. Semmoisen olette te minulle valmistaneet; sallikaa minun siitä myöskin nauttia mielin määrin.

Ja tarttuen hänen käteensä, mylady veti hänet nojatuoliin, joka oli hänen vuoteensa vieressä.

Hoidokas istuutui.

— Jumalani, sanoi hän, kuinka onneton minä olen! Kuusi kuukautta olen nyt saanut viettää täällä ikävässä; te tulette sitten tänne, teidän seuranne olisi minulle hupainen, ja nyt täytyy minun varmaan aivan kohtakin lähteä täältä luostarista.

— Kuinka! sanoi mylady, lähdettekö täältä kohta?

- Niin ainakin toivon, sanoi hoidokas riemulla, jota hän ei koettanutkaan salata.
- Minä luulen kuulleen sanottavan että olette saaneet kärsiä kardinaalin vainoa, jatkoi mylady; siinä yksi syy lisää meidän hyvään ystävytytemme.
- Siis se on totta, mitä hyvä äitimme sanoi meille, että tekin olette tuon ilkeän papin vainon alainen.
- Vaiti! sanoi mylady; elkkäämme edes hiiskuko mitään semmoista hänestä; kaikki minun onnettomuuteni lähtee siitä, että minä kerta melkein tuolla tavoin kuin te nyt satuin sanomaan eräälle naiselle, jota luulin ystäväkseni, vaan joka petti minut. Oletteko tekin petoksen uhri?
- En, sanoi hoidokas, en petoksen vaan alttiuden! Minä palvelin alttiisti erästä naista, jota rakastin suuresti, ja jonka tähden olisin uhrannut henkeni ja uhraisin vieläkin.
- Ja joka hylkäsi teidät, niin se käy!
- Minä olin, paha kyllä, siinä uskossa, mutta pari kolme päivää taaksepäin näin että asia on vallan toisin, jumalankiitos. Kuinka vaikeata minun olisi ollut, jos minun olisi pitänyt uskoa hänen unohtaneen minut! Mutta te, rouvani, jatkoi hoidokas, näytte olevan vapaa; jos te tahtoisitte paeta, olisi se kaiketi ihan teidän omassa vallassanne?
- Minne luulette minun voivan päästä ilman ystäviä, ilman rahaa, minulle aivan oudossa seudussa, ihan toisella puolella Ranskaa, jossa en koskaan ole ollut.
- Oh, huudahti hoidokas, ystäviä saatte te kaikkialla, minne vaan tulette, te näytätte niin hyvältä ja olette niin kaunis!
- Se ei estä, lisäsi mylady vielä suloisemmin hymyillen, ikäänkuin hän olisi tahtonut ruveta enkelin näköiseksi, se ei estä minun olemasta yksinäisenä ja hyljättynä.
- Kuulkaa, sanoi hoidokas, teidän tulee asettaa toivonne Jumalaan; ja tietäkääs, ehkäpä teille on onneksi sekin, että nyt kohtasitte minut, niin vähäpätöinen ja arvoton kuin olenkin; sillä jos minä lähden tästä luostarista, on minulla voimallisia ystäviä, jotka minua autettuansa auttavat myöskin teitä.
- Oh, kun sanoin olevani yksinäinen, vastasi mylady, joka toivoi itsestään puhumalla saavansa hoidokkaan puhumaan, en sillä tarkoittanut, ett'ei minullakin olisi voimallisia tuttavuuksia; mutta he itse vapisevat kardinaalia; itse kuningatarakaan ei uskalla auttaa minua tuota peljättävää ministeriä vastaan; minulla on todisteita siihen, että kuningattaren, vaikka hänellä on niin jalo sydän, on täytynyt useamman kuin yhden kerran uhrata alttiita palvelijoitansa Hänen ylhäisyytensä vihan tähden.
- Uskokaa minua rouva, että vaikka kuningatar näennäisesti onkin hyljännyt turvistansa ne henkilöt, ei pidä luottaa ulkokuoreen; kuta pahemmin heitä vainotaan, sitä enemmän hän ajattelee heitä ja usein hetkenä, jolloin he vähemmin sitä aavistavat, saavat he todisteita hänen hyväntahtoisen muistelemisestansa.
- Ah, sanoi mylady, minä uskon sen, kuningatar on niin hyvä!
- Ah, te tunnette hänet siis, te tunnette siis ihanan, jalon kuningattaren, koska te sillä tavoin puhuitte hänestä! huudahti hoidokas ihastuksissaan.
- Toisin sanoen, jatkoi mylady, vetäytyen linnoitukseensa, minulla ei ole kunnia tuntea häntä persoonallisesti, vaan minä tunnen suuren joukon hänen likeisimpiä ystäviänsä; minä tunnen herra de Putange'n; minä tunsin Englannissa herra Dujart'in; minä tunnen herra de Tréville'n.
- Herra de Tréville'n; huudahti hoidokas; tunnetteko herra de Tréville'n?
- Tunnen vallan hyvin, oikeinpa erinomaisesti.
- Kuninkaan muskettisoturien kapteenin?
- Kuninkaan muskettisoturien kapteenin.
- Ah, saattepa nähdä, huudahti hoidokas, että me olemme kohta täydellisesti tuttavuuksia, melkein ystäviä! Jos te tunnette herra de Tréville'n, olette te kaiketi myöskin käyneet hänen luonansa?
- Usein, vastasi mylady, valhetellen yhä lisää, kun hän näki sen menevän täydestä.
- Hänen luonansa varmaan olette myös tavanneet muutamia hänen muskettisotureitansa?
- Kaikkia jotka tavallisesti hänen luonansa käyvät, vastasi mylady, josta tämä keskustelu alkoi tuntua todella kiinnostavaltä.
- Nimittäkääpäs minulle muutamia, joita te tunnette, niin saamme nähdä että he ovat minun ystäviäni.
- Oh, sanoi mylady hämillänsä, minä tunnen herra de Souvigny'n, herra de Courtivron'in, herra de Ferrussac'in.
- Hoidokas antoi hänen puhua, mutta kun hän näki hänen pidättelevän, sanoi hän:
- Ettekö tunne erästä aatelismiestä, jonka nimi on Athos?

Mylady'n kasvot olivat yhtä valkoiset kuin lakana, jolla hän lepäsi ja vaikka hän kyllä koki hallita luontoansa, ei hän voinut olla huudahtamatta, ja samalla tarttui hän hoidokkaan käteen ja tuijotti hänen silmiinsä.

— Kuinka! Mikä teitä vaivaa? Oi, Jumalani! kysyi naisparka säikähtyneenä; olenko sanonut jotakin loukkaavaa?

— Ette suinkaan, mutta tuo nimi hämmästytti minua, koska minäkin olen tuntenut tuon aatelismiehen, ja minusta tuntui oudolta tavata toinen, joka näkyi tuntevan hänet hyvästi.

— Ah, hyvin hyvästi, erinomaisen hyvästi, enkä ainoastaan häntä, mutta myöskin hänen ystävänsä, herrat Porthoksen ja Aramiksen.

— Todella? Heidät minä myöskin tunnen, huudahti mylady, joka tunsi sydämmensä hyytyvän.

— No niin, jos te tunnette heidät, tiedätte te siis myöskin, että he ovat kunniallisia ja urhoollisia miehiä. Minkätähden ette käänny heidän puoleensa, jos te olette avun tarpeessa?

— Oikeastaan en ole lähemmässä tuttavuudessa yhdenkään noiden kanssa, sopersi mylady; minä tunnen heidät sillä tavoin, että olen kuullut erään heidän ystävänsä, herra d'Artagnan'in, paljon puhuvan heistä.

— Tunnetteko herra d'Artagnan! huudahti hoidokas vuorostaan tarttuen mylady'n käsiin ja katsoen häneen kiihkeästi.

Kun hän huomasi mylady'n kummallisen silmäyksen, jatkoi hän:

— Suokaa anteeksi, rouva, te tunnette hänet, mutta millä tavoin?

— Mitäs, virkkoi mylady hämillänsä, ystävänä.

— Te petätte minua, rouva, vastasi hoidokas; te olette olleet hänen lemmittynsä!

— Tepäs olette olleet, rouvani! huudahti mylady vuorostaan.

— Minäkö! sanoi hoidokas.

— Niin te juuri; nyt minä tunnen teidät: te olette rouva Bonacieux.

Nuori nainen säpsähti hämmästyksestä ja vetäytyi säikähtyneenä taaksepäin.

— Oh, elköö kieltäkö, vastatkaa! jatkoi mylady.

— No niin, minä myönnän, rouva, sanoi hoidokas; olemmeko kilpailijoita?

Mylady'n silmissä leimusi niin raivokas hehku, että rouva Bonacieux toisissa oloissa olisi kauhistuksesta juossut pakoon; mutta häntä vallitsi kokonaan hänen lemmenkateutensa.

— Antakaas kuulla, sanokaa minulle, rouva, jatkoi rouva Bonacieux voimalla, jota hänellä ei olisi luullut olevan, oletteko olleet hänen lemmittynsä?

— Oh, en koskaan, huudahti mylady äänellä, joka ei suonut epäilykselle sijaa; en koskaan, en koskaan!

— Minä uskon teitä, sanoi rouva Bonacieux; mutta miksi te sitä noin monesti vakuutatte?

— Kuinka, ettekö ymmärrä minua? sanoi mylady, joka oli tointunut hämmennyksestään ja voittanut kaiken malttinsa.

— Kuinka minä voisin ymmärtää? Minä en tiedä mitään.

— Te ette siis ymmärrä, että kun herra d'Artagnan oli minun ystäväni, uskoi hän minulle salaisuutensa?

— Todella?

— Te ette ymmärrä että minä tiedän kaikki: kuinka teidät ryöstettiin pois pienestä paviljongista Saint-Germain'issä, kuinka hän ja hänen ystävänsä olivat epätoivossa ja kuinka he sittemmin turhaan ovat kokeneet saada teistä selvää. Mitenkä olisin voinut siis olla hämmästyttä, kun aavistamatta huomasin olevani aivan teidän edessänne, teidän, josta me niin usein olemme puhelleet, jota hän rakastaa täydestä sielustaan ja jota hän sai minunkin rakastamaan ennenkuin vielä olin teitä nähnytkään! Ah, rakas Constance'ni, minä näen teidät siis nyt vihdoinkin edessäni!

Ja mylady ojensi sylinsä rouva Bonacieux'ille, joka kaikesta mitä edellinen oli sanonut, oli joutunut siihen täyteen uskoon, että tuo nainen, jota hän hetkistä ennen oli pitänyt kilpailijansa, päinvastoin oli hänen paras ystävänsä.

— Oi, antakaa minulle anteeksi, sanoi hän, nojautuen hänen olkapäätänsä vasten, minä rakastan häntä niin suuresti!

Molemmat naiset viipyivät hetkisen toinen toisensa syleilyksessä. Varma on, että jos mylady'n voima olisi ollut hänen vihansa vertainen, ei rouva Bonacieux olisi päässyt elävänä tästä syleilyksestä.

Mutta kun hän ei voinut häntä pusertaa kuoliaaksi, hymyili hän hänelle.

— Oi, minun suloinen pikku oma ystäväni! sanoi mylady, kuinka onnellinen olen kun tapasin teidät! Antakaa minun katsella itseänne. Ja näin sanoen tähtäsi hän häntä terävästi silmillään. Niin, te se todellakin olette. Ah, minä näen nyt teidät aivan semmoiseksi kuin minulle on teidät kerrottu!

Nuori naisparka ei osannut aavistaa, mitä julmia tuumia kuohui tuon puhtaan otsan ja noiden loistavien silmien takana, joissa hän luki vaan sääliä ja myötätuntoisuutta.

— Te tiedätte siis, kuinka paljo minä olen saanut kärsiä, sanoi rouva Bonacieux, koska hän on sanonut teille mitä hän kärsi; mutta hänen tähtensä kärsiminen on suloista.

Mylady toisti koneenomaisesti:

— Niin, se on suloista.

— Ja sitä paitsi, jatkoi rouva Bonacieux, on minun kärsimykseni lähellä loppuansa; huomenna, ehkäpä jo tänä iltana, saan minä nähdä hänet ja sitten on kaikki ollutta ja mennyttä.

— Tänä iltana? Huomenna? huudahti mylady, jonka nuo sanat herättivät unelmista; mitä te sillä tarkoitatte? Odotatteko häneltä tietoja?

— Odotan häntä itseänsä.

— Häntä itseänsä, d'Artagnan'ia tänne?

— Juuri häntä itseänsä.

— Ei, se on mahdotonta; hän on kardinaalin mukana La Rochelle'n piirityksessä, eikä palaa Pariisiin ennenkuin kaupunki on valloitettu.

— Niin te luulette; mutta onko mikään mahdotonta minun d'Artagnan'illeni, tuolle jalolle ja rehelliselle aatelismiehelle?

— Oh, minä en voi uskoa teitä.

— No, lukekaa sitten! sanoi onneton nuori nainen, ylenmäärin ylpeänä ja riemullisena ojentaen mylady'lle kirjeen.

— Rouva de Chevreuse'n käsi-alaa! sanoi mylady itselleen. Ah, minä olin varma siitä että heillä on suhteita siellä päin.

Hän luki ahnaasti seuraavat rivit:

"Rakas lapseni! Ole valmiina; *ystävämme* tapaa sinut kohta; hän tulee tempaamaan sinut irti vankeudestasi, jossa sinua on pidetty turvallisuutesi vuoksi; laita siis kaikki valmiiksi matkaan, ja luota meihin aina.

Meidän oivallinen gaskonjalaisemme on osoittanut urhoolliseksi ja uskolliseksi niinkuin ainakin; sano hänelle että eräällä taholla ollaan hänelle hyvin kiitollisia antamastansa varoituksesta."

— Niin, niin sanoi mylady, kirje on sangen selvä; tiedätkö mikä varoitus se oli?

— En; minä vaan luulen, että hän on antanut kuningattarelle vihiä jostain uudesta kardinaalin vehkeestä.

— Niin, niin se mahtaa olla, sanoi mylady, antaen kirjeen takaisin rouva Bonacieux'ille ja laskien mietteissään päänsä vasten rintaansa.

Samassa tuokiossa kuului hevosen kavioiden kopinaa.

— Oh, huudahti rouva Bonacieux hypähtäen ikkunaan, mahtaako se olla hän?

Liikkumattomana hämmästyksestä lepäsi mylady vuoteellaan. Yhdessä silmänräpäyksessä oli niin monta odottamatonta asiaa tapahtunut, että hän ensi kerran eläissään joutui pyörälle.

Hän, hän! mutisi hän. Olisiko se todella hän? Ja hän makasi vuoteellansa, tuijottaen tylsästi eteensä.

— Ah, ei, sanoi rouva Bonacieux, se on mies, jota minä en tunne ja joka kuitenkin näyttää aikovan tänne. Niin, hän hiljentää ajoansa, hän seisautuu portille, hän soittaa.

Mylady hyppäsi vuoteeltansa.

— Oletteko varma ett'ei se ole hän? kysyi mylady.

— Olen kyllä, aivan varma.

— Mutta entäs jos näitte väärin?

— Oi, minä tuntisin hänet, jos näkisin vilahduksenkaan hänen töyhtöänsä tai kauhtanaansa.

Mylady pukeutui.

— Yhdentekevä; mies pyrki tänne, niinhän sanoitte?

— Niin, hän on jo tullut sisään.

— Hän tulee joko teidän tai minun tähteni.
— Oh, Jumalani, kuinka levottomalta te näytätte!
— Niin, minä myönnän että olen levoton; minä en ole niin tynniluontoinen kuin te; minä pelkään kaikkea kardinaalilta.
— Vaiti! sanoi rouva Bonacieux, joku tulee.
Ovi aukeni ja johtajatar astui sisään.
— Oletteko te tulleet Boulogne'sta? kysyi hän mylady'ltä.
— Olen, vastasi hän, koettaen tyyntyä levolliseksi; ken minua tiedustelee?
— Eräs mies, joka ei tahdo sanoa nimeänsä, mutta joka tulee kardinaalin puolesta.
— Ja hän tahtoo puhua kanssani? kysyi mylady.
— Hän tahtoo puhua Boulogne'sta tulleen naisen kanssa.
— Olkaa hyvä ja käskekää hänet sisään.
— Jumalani, Jumalani! huudahti rouva Bonacieux, mahtaakohan tulla ikäviä sanomia?
— Pahoin pelkään.
— Minä jätän teidät sitten vieraan kanssa kahden; mutta niin pian kuin hän on mennyt, tulen takaisin, jos suvaitsette.
— Tulkaa toki, minä oikein pyydän teitä tulemaan.
Johtajatar ja rouva Bonacieux menivät ulos.
Mylady jäi yksin, silmät tähdättyinä oveen päin.
Hetkisen perästä kuului portaista kannusten kilinää, askeleet lähestyivät, ovi aukeni ja eräs mies astui sisään.
Mylady päästi ilon huudahduksen. Tuo mies oli kreivi de Rochefort, Hänen ylhäisyytensä kätyri.

LVIII.

Kaksi eri hirviö-lajia.

— Ah, huudahtivat yht'aikaa Rochefort ja mylady, tehän se olette?
— Niin, minä se olen.
— Mistä te tulette? kysyi mylady.
— La Rochelle'sta, entäs te?
— Englannista.
— Buckingham?
— Kuollut tai ainakin vaarallisesti haavoitettu; juuri lähdettyäni, saamatta häntä rahtuakaan taipumaan, eräs kiihkolainen murhasi hänet.
— Ah, sanoi Rochefort hymyillen, sepä oli onnellinen sattuma, ja se on suuresti miellyttävä Hänen ylhäisyytensä. Oletteko ilmoittaneet siitä hänelle?
— Minä kirjoitin hänelle Boulogne'sta. Mutta minkä vuoksi olette nyt täällä?
— Hänen ylhäisyytensä, joka oli levoton, lähetti minut teitä etsimään.
— Minä tulin vasta eilen.
— Ja mitä olette täällä eilisestänne tehneet?
— En ole hukannut aikaani.
— Oh, sen kyllä uskon.
— Tiedättekö kenen täällä tapasin?
— En.
— Arvatkaas!
— Kuinka minä voisin...?

- Sen nuoren naisen, jonka kuningatar otti pois vankeudesta.
- Sen pikku d'Artagnan'in lemmitynkö?
- Niin, rouva Bonacieux'in, jonka nykyinen olopaikka oli kardinaalille tuntematon.
- Hyvä, sanoi Rochefort. Sepä oli taaskin sattuma yhtä hyvä kuin joku toinenkin. Kardinaali on todella onnetarten lellipoika.
- Käsitätekö hämmästykseni, jatkoi mylady, kun huomasin olevani tuon naisen kanssa vallan naamattain?
- Tunteeko hän teidät?
- Ei.
- Hän pitää teitä siis ventovieraana?

Mylady hymyili.

- Minä olen hänen paras ystävänsä!
- Eipä ole toista teidän vertaista, paras kreivinnani, tekemään mokomia ihmetöitä! sanoi Rochefort.
- Ja se oli minun onneni, sanoi mylady, sillä tiedätkö, herra kreivi, mitä nyt on tekeillä?
- En.
- Huomenna tai ylihuomenna tullaan kuningattaren määräyskirjeellä varustettuna ja viedään hänet pois.
- Todella? Kuka tulee?
- D'Artagnan ja hänen ystävänsä.
- Totta tosiaan, he toimittavat asiansa niin, että meidän on pakko lähettää heidät Bastiljiin.
- Miksi heitä ei jo ennen ole lähetetty?
- Mitäs voi tehdä, kun kardinaalilla on noiden miesten suhteen joku heikkous, jota en voi ymmärtää!
- Todella?
- Niin.

— No niin, sanokaa hänelle siis että nuo neljä miestä kuulivat meidän keskustelumme Colombier-Rouge'n ravintolassa; sanokaa hänelle että hänen lähdeytyänsä yksi heistä tuli ylös minun luokseni ja väkisin otti minulta hänen antamansa suojeluskirjan; sanokaa hänelle että he olivat ennakolta toimittaneet tiedon lord Winter'ille tulostani Englantiin, että he tälläkin kertaa olivat vähältä tehdä tyhjäksi koko matkani, samoin kuin timanttijutussa kävi; sanokaa hänelle että noista neljästä miehestä ainoastaan kaksi on peljättävää, nimittäin d'Artagnan ja Athos; sanokaa hänelle, että kolmas, Aramis, on rouva de Chevreuse'n rakastaja; hänet pitää jättää eloon, hänen salaisuutensa tunnetaan, hänestä voi olla hyötyä; neljäs, Porthos, on joutavanpäiväinen höperö, josta hänen ei tarvitse pitää mitään lukua.

- Mutta nuo neljä miestä ovat varmasti tällä hetkellä La Rochelle'n piirityksessä.
- Niin minäkin luulin, mutta eräs kirje, jonka rouva Bonacieux on saanut rouva de Chevreuse'ltä ja jonka hän varomattomasti kyllä antoi minun lukea, saattaa minut uskomaan että nuo neljä miestä päin vastoin ovat matkalla tänne ryöstämään häntä pois.
- Saakeli! Mitäs nyt tehdään?
- Mitä on kardinaali sanonut teille minun kohdalleni?
- Että ottaisın vastaan teidän ilmoituksenne joko kirjalliset tai suulliset ja palaisin kyytihevoisilla, ja kun hän on saanut tietää mitä te olette tehneet, miettii hän, mitä teidän on sitten tekeminen.
- Minun pitää siis jäädä tänne?
- Tänne eli näille seuduin.
- Te ette voi siis viedä minua mukanne?
- En, minulla on nimenomainen määräys; leirin lähistössä teidät voitaisiin tuntea, ja ymmärrättehän kyllä itse että se olisi vahingoksi kardinaalille.
- Minun tulee siis odottaa täällä tai lähistössä.
- Sanokaa vaan ennakolta missä te odotatte tietoja kardinaalilta, että tiedän, missä te olette saatavissa.
- Kuulkaahan, se on luultavaa, että minä en voi jäädä tänne.

- Minkä vuoksi?
- Te unhotatte että minun viholliseni voivat tulla minä hetkenä tahansa.
- Se on totta, mutta silloin pääsee tuo pikku naikkonen livistämään Hänen ylhäisyytensä käsistä.
- Pah! sanoi mylady hymyillen tavalla, joka oli hänelle ominaista; te unhotatte että minä olen hänen paras ystävänsä!
- Niinpä kylläkin; minä voin siis sanoa kardinaalille tuosta naisesta...
- Että hän saa olla siitä huolehti.
- Siinäkö kaikki?
- Kyllä hän tietää mitä se merkitsee.
- Mutta sanokaapa nyt, mitä minun pitää tehdä?
- Matkustaa paikalla takaisin; minun mielestäni kannattaa kyllä kiiruhtaa näiden sanomien vuoksi, joita teillä nyt on vietävänä.
- Vaununi särkyivät Lilliers'iin tullessani.
- Oivallista!
- Mitä! Oivallista?
- Niin, minä tarvitsen teidän vaununne.
- Kuinkas minä sitten matkustan?
- Hevosen selässä.
- Teidän on helppoa istua täällä ja sanoa noin; sata kahdeksankymmentä lieu'tä!
- No, mitäs se merkitsee?
- Ne kuljetaan. Entäs sitten?
- Kun olette tulleet Lilliers'iin, lähetätte minulle vaunut ja käskette palvelijanne toimittamaan ne minun käytettäväkseni.
- Hyvä!
- Teillä on varmaankin mukanne joku kardinaalin määräys?
- On, valtakirjani.
- Näyttäkää se johtajattarelle ja sanokaa että minua tullaan noutamaan tänään tai huomenna ja että minun täytyy seurata sitä henkilöä, joka ilmoitakse teidän nimessänne.
- Hyvä!
- Elkää unhottako pitelemättä minua pahoin, puhuessanne minusta johtajattaren kanssa.
- Minkä vuoksi se on tarpeen?
- Minä olen eräs kardinaalin uhri. Minunhan pitää herättää pikku rouva Bonacieux'issä luottamusta.
- Aivan oikein. Tahdotteko nyt luetella minulle kaikki tapahtumat?
- Johan minä olen kertonut kaikki; teillä on hyvä muisti; kertokaa ne nyt vuorostanne minulle niinkuin minä ne teille kerroin; paperi voisi kadota.
- Te olette oikeassa; sanokaa minulle vaan, missä minä tapaan teidät, ett'en tarvitse turhaan tallustella ylt'ympäri koko seudun.
- Se on totta; malttakaas.
- Tahdotteko kartan?
- Oh, minä tunnen tämän seudun erinomaisen hyvin.
- Tekö? Milloin te olette olleet täällä?
- Minä olen täällä saanut kasvatukseni.
- Todella?
- Näettekö, siitä on toki jotakin hyvää, että on saanut kasvatuksensa jossakin.
- Missä odotatte siis minua?
- Malttakaas hetkinen; no niin, nyt tiedän, Armentières'issä.
- Mikä paikka on Armentières?
- Eräs pieni kaupunki Lys'in varrella! en tarvitse muuta kuin mennä yli virran niin olen vieraassa

maassa.

— Oivallista! Mutta se lankeaa luonnostaan, ett'ette mene yli virran muutoinkuin hätätilassa?

— Se on tietty.

— Ja kuinka saan siinä tapauksessa tietää missä te olette?

— Ettehän te tarvitse lakeijaanne?

— En.

— Onko hän luotettava mies?

— Hän kestää kaikki koetukset.

— Antakaa hänet minulle, ei kukaan häntä tunne; minä jätän hänet sinne missä viimeksi olen ollut, ja hän saattaa teidät sinne missä olen.

— Ja te sanotte odottavanne minua Armentières'issä.

— Niin, Armentières'issä.

— Kirjoittakaa nimi paperilapulle, ett'en sitä unhoitaisi. Kaupungin nimi ei voi ilmaista ketään, eikä niin?

— Oh, kukas tiesi? Mutta olkoon menneeksi, sanoi mylady, kirjoittaen nimen paperipalasalalle, minä uskallan.

— Hyvä! sanoi Rochefort ja otti paperin mylady'n kädestä, taittoi sen kokoon ja pisti sen hattunsa sisään hikinauhan alle. Olkaa kaikessa tapauksessa huolehti; minä teen niinkuin lapset; sen varalta että sattuisin kadottamaan tämän paperin, hoen minä sitä pitkin matkaa. Onko nyt kaikki?

— Eiköhän.

— No katsotaanpas: Buckingham kuollut tai vaarallisesti haavoitettu; teidän ja kardinaalin keskustelu joutunut neljän muskettisoturien korviin; lord Winter saanut ennakolta ilmoituksen teidän tulostanne Portsmouth'iin; d'Artagnan ja Athos Bastiljiin, Aramis rouva de Chevreuse'n rakastaja; Porthos joutavanpäiväinen höperö, rouva Bonacieux löydetty; teille lähetettävä vaunut niin pian kuin mahdollista; annettava lakeijani teidän käytettäväksenne; esitettävä teitä kardinaalin uhrina, ett'ei johtajatar rupeaisi epäilemään; Armentières, Lys'in varrella; eikä niin?

— Todella, paras herrani, teillä on erittäin hyvä muisti. Mutta vielä yksi asia.

— Mikä?

— Minä näin varsin kauniin metsän, joka varmaankin liittyy luostarin puutarhaan, sanokaa että minun sallitaan kävellä siellä metsässä. Kukas tiesi? Voisin ehkä tarvita mennä ulos takaportista.

— Te ajattelette kaikkea.

— Ja te unhotatte yhden asian.

— Minkä?

— Kysyä, tarvitsenko rahaa.

— Se on totta; kuinka paljon tahdotte?

— Kaikki mitä teillä on kultaa.

— Minulla on noin viisi sataa pistole'a.

— Minulla on saman verran; tuhannella pistole'lla voi kohdata kaikkea; tyhjentäkää siis lakkarinne.

— Kas tässä!

— Hyvä! Ja te lähdette?

— Tunnin perästä; minun pitää saada vähän ruokailuaikaa ja sillä välin lähetän noutamaan kyytihevosta.

— Mainiota! Hyvästi, herra kreivi.

— Hyvästi, kreivinna!

— Sulkekaa minut kardinaalin suosioon.

— Sulkekaa minut paholaisen suosioon.

Mylady ja Rochefort hymyilivät toinen toisilleen ja erkanivat.

Tunnin perästä ratsasti Rochefort tiehensä täyttä karkua ja viisi tuntia myöhemmin oli hän Arras'issa.

Lukijamme tietävät jo kuinka d'Artagnan hänet siellä tunsu ja kuinka tuo tunteminen, joka herätti jonkunmoista pelkoa neljässä muskettisoturissa, antoi uutta vauhtia heidän matkallensa.

LIX.

Vesipisara.

Tuskin oli Rochefort mennyt ulos huoneesta, kun rouva Bonacieux tuli taas sisään. Hän tapasi mylady'n hymyilevänä.

— No, sanoi nuori nainen, siis se mitä pelkäsitte on tapahtunut? Tänä iltana tai huomen aamuna lähettää kardinaali teitä noutamaan täältä?

— Kuinka te sen tiedätte, lapsukaiseni? kysyi mylady.

— Minä kuulin sen itseltään sanansaattajalta.

— Tulkaa istumaan tähän minun viereeni, sanoi mylady.

— Tässä olen.

— Malttakaas, kun katson ett'ei kukaan voi kuulla meitä.

— Minkä vuoksi tämmöistä varovaisuutta?

— Sen saatte sitten tietää.

Mylady nousi istuviltaan, meni ovelle, avasi sen, katsoi ulos käytävään, palasi takaisin ja istuutui rouva Bonacieux'in viereen.

— Vai kertoi hän semmoisia, no silloin näytteli hän osansa hyvin.

— Kuka?

— Se, joka ilmoittautui johtajattarelle kardinaalin asiantoimittajaksi.

— Näyttelikö hän siis vaan?

— Pelkkää ilvettä, lapsukaiseni.

— Se mies ei ollutkaan siis...?

— Se mies, sanoi mylady hiljentäen ääntänsä, oli minun veljeni.

— Teidän veljenne! huudahti rouva Bonacieux.

— No niin, ei kukaan muu tiedä tästä salaisuudesta kuin te, lapsukaiseni; jos te ilmaisette sen kelle hyvänsä, olen minä hukassa, ja ehkä te myös.

— Oi, Jumalani!

— Kuulkaa, kuinka asianlaita oikeastaan on. Veljeni, joka kiiruhti avukseni, viedäksensä minut pois täältä, vaikka väkivallalla, jos tarvittiin, tapasi kardinaalin asiantoimittajan, joka oli tulossa minua noutamaan. Hän seurasi noutomiehen jälessä. Kun he olivat tulleet yksinäiseen seutuun, veti hän miekkansa, kehoitti sanansaattajaa jättämään hänelle mukanansa olevat paperit. Sanansaattaja rupesi puollustamaan itseänsä; veljeni tappoi hänet.

— Ah, sanoi rouva Bonacieux vapisten.

— Ajatelkaas, se oli ainoa keino. Silloin päätti veljeni käyttää viekkautta väkivallan asemesta; hän otti paperit, ilmoittautui täällä kardinaalin sanansaattajana ja yhden tai kahden tunnin päästä tulevat vaunut noutamaan minua kardinaalin puolesta.

— Minä ymmärrän; teidän veljenne lähettää vaunut.

— Tietysti; mutta ei siinä kaikki; tuo kirje jonka te olette saaneet ja jonka te luulette olevan rouva de Chevreuse'ltä...

— No niin?

— On väärä.

— Kuinka niin?

— Se on petosta; se on vaan ansa, viritetty sen vuoksi ett'ette vastustelisi, kun teitä tullaan noutamaan.

— Mutta d'Artagnan'han se tulee?

— Te petytte; d'Artagnan ja hänen ystävänsä ovat vielä La Rochelle'n piirityksessä.

— Kuinka te sen tiedätte?

— Veljeni tapasi matkalla useita kardinaalin kätyreitä muskettisotureiksi puettuina. Teidät kutsuttaisiin portille, te luulisitte olevanne ystävien kanssa tekemisissä, teidät ryöstettäisiin

silloin pois ja vietäisiin Pariisiin.

— Oi, Jumalani! Minun pääni menee sekaisin tässä petosten ja salavehkeiden pyörteessä. Minä tunnen, jatkoi rouva Bonacieux painaen kädellään otsaansa, että jos tätä menoa jatkuisi, tulisin minä hulluksi.

— Kuulkaa!

— Mitä se on?

— Minä kuulen kavioiden kopinaa; veljeni ratsastaa nyt takaisin; minä tahdon sanoa hänelle vielä viimeiset jäähyväiset; tulkaa!

Mylady avasi ikkunan ja viittasi rouva Bonacieux'ia myöskin tulemaan sinne. Nuori nainen kiiruhti ikkunaan.

Rochefort ratsasti sivuitse täyttä neliä.

— Hyvästi, veljeni! huudahti mylady.

Ratsumies kohotti päätänsä näki molemmat nuoret naiset ja viittasi ratsastaessaan mylady'lle tervehdykseksi.

— Tuo hyvä George! sanoi hän sulkien ikkunan, ja hänen kasvonsa kuvastelivat sisarellista rakkautta ja ikävöimistä.

Hän meni takaisin äskeiselle paikallensa ja ikäänkuin vaipui syviin mietteihin.

— Hyvä rouva, sanoi rouva Bonacieux, suokaa anteeksi että häiritsen teitä, mutta sanokaa, mitä neuvotte minun tekemään? Jumalani! Teillä on enemmän kokemusta kuin minulla; puhukaa, minä tahtoisin kuulla teidän ajatustanne.

— Ensiksikin, sanoi mylady, saattaa olla mahdollista että minä olen väärässä ja että d'Artagnan ja hänen ystävänsä todellakin tulevat teille avuksi.

— Ah, se olisi liian suuri onni! huudahti rouva Bonacieux; niin paljoa ei minulle ole suotu!

— No niin, huomaattehan että siinä tapauksessa olisi kysymys vaan siitä kuka ennen ennättää, — jonkunlainen kilpa-ajo. Jos teidän ystäväne ennättävät ennen perille, olette pelastettu; jos taas kardinaalin kätyrit, olette hukassa.

— Ah, niin, niin, auttamattomasti hukassa. Mitä on tekeminen? Mitä on tekeminen?

— No, tähän voisi olla aivan yksinkertainen, aivan luonnollinen keino.

— Mikä? sanokaa!

— Piiloutua lähistöön ja odottaa kunnes saa nähdä, ketä teidän noutajanne ovat.

— Mutta missä voisin odottaa?

— Oh, se kysymys on helposti vastattu; minä itsekin aion asettua jonkun matkan päähän täältä odottamaan veljeni noutamista. No mitäs, minä otan teidät mukaani, me piiloudumme ja odotamme yhdessä.

— Mutta minua ei lasketa täältä; minä olen täällä aivan kuin vankina.

— Kun luullaan minua noudettavan kardinaalin puolesta, ei osata uskoa teidän olevan kovinkaan herkkä lähtemään minun mukaani.

— No niin?

— No niin! Vaunut odottavat portilla; te otatte minulta jäähyväiset; te nousette astimelle syleilläksenne minua vielä kerran; veljeni palvelija, joka tulee minua noutamaan, tietää asian ennakolta; hän viittaa kyytimiehelle ja silloin menemme tiehemme täyttä vauhtia.

— Mutta d'Artagnan, d'Artagnan, entäs jos hän tulee?

— Senhän me saamme tietää.

— Millä tavoin?

— Ei mikään ole helpompaa: me lähetämme Béthune'en veljeni palvelijan, johon, niinkuin olen sanonut, voimme luottaa; hän pukeutuu valepukuun ja asettuu asumaan vastapäätä luostaria; jos kardinaalin kätyrit tulevat, ei hän hievahda paikaltaan; jos d'Artagnan ja hänen ystävänsä tulevat, tuopi hän ne meidän luoksemme.

— Hän tuntee ne siis?

— Tietysti; onhan hän nähnyt d'Artagnan'in minun luonani.

— Niin, niin, se on oikein. Sillä tavoin menee kaikki hyvin; kaikki on nyt hyvästi, mutta elkäämme poistuko täältä kovin kauvaksi.

— Korkeintaan seitsemän tai kahdeksan lieu'tä; me pysyttelemme rajalla, esimerkiksi, ja ensi risahduksesta pujahdamme ulkopuolelle Ranskanmaata.

- Mutta mitä teemme siihen asti?
- Odotamme.
- Mutta jos he tulevat?
- Veljeni vaunut tulevat ennen heitä.
- Vaan jos minä en ole teidän luonanne silloinkuin teitä tullaan noutamaan; jos minä olen esimerkiksi päivällisellä tai illallisella?
- Tehkääpäs näin!
- Kuinka?
- Sanokaa meidän hyvälle johtajattarellemme, että te, jättääksenne minua niin vähän kuin mahdollista, pyydätte saada ruokailla minun luonani.
- Mahtaako hän sallia semmoista?
- Mitä hankaluutta siitä olisi?
- Oh, mainiota! Sillä tavoin emme tarvitse erota hetkeksikään.
- No niin, menkää nyt hänen luoksensa ja esittäkää pyyntönne; minun pääni tuntuu niin raskaalta, että taidan lähteä vähän kävelemään tuonne puutarhaan.
- Tehkää niin; missä tapaan teidät sitten?
- Täällä, tunnin perästä.
- Täällä, tunnin perästä! Oi kuinka hyvä te olette! Minä kiitän teitä.
- Kuinka voisin muuta olla teitä kohtaan? Vaikka ette olisi niin kauniskaan ja viehättävä, olettehan erään minun parhaimman ystäväni ystävä.
- Hyvä d'Artagnan! Ah, kuinka sydämmellisesti hän onkaan kiittävä teitä!
- Niin minäkin toivon. No niin, kaikki on suostuttu; menkäämme nyt.
- Ja te menette puutarhaan?
- Niin.
- Menkää pitkin käytävää; pieni porras vie teidät sinne.
- Hyvä; kiitoksia!

Molemmat naiset erkanivat hymyillen suloisesti toisilleen.

Mylady oli puhunut totta sanoessaan päänsä tuntuvan raskaalta, sillä hänen sekavat ehdotuksensa törmäsivät toisiansa vastaan kuin missäkin mylläkässä. Hän tarvitsi yksinäisyyttä ja hiljaisuutta, järjestääksensä ajatuksiaan ja saattaaksensa selvään muotoon aikeidensa epäselvät piirteet.

Kaikkein tärkeintä oli viedä rouva Bonacieux varmaan säilöpaikkaan ja käyttää häntä tarpeen tullessa panttivankina. Rouva Bonacieux oli d'Artagnan'ille koko elämä; d'Artagnan taas rouva Bonacieux'ille enemmän kuin elämä; rouva Bonacieux oli se nainen, jota d'Artagnan rakasti. Hän soveltuisi siis, jos vastoinkäymisiä sattuisi kohtaamaan, neuvottelun välittimeksi, jonka avulla voisi hankkia itselleen edulliset ehdot.

Siis se pykälä oli selvillä. Ilman vähintäkään epäluuloa lähtisi rouva Bonacieux hänen mukaansa; kun he kerran olivat päässeet hyvään piilopaikkaan Armentières'iin, oli hänelle helppo uskotella, ett'ei d'Artagnan ollut tullutkaan Béthune'en. Viimeistään kahden viikon perästä olisi Rochefort takaisin. Niinä kahtena viikkona olisi mylady'llä muutoin aikaa tuumia kuinka hänen olisi menetteleminen saadaksensa mitä julmimmasti kostetuksi noille neljälle ystävykselle. Ja semmoinen ajanviete oli mylady'n luontoiselle naiselle tietysti mitä hupaisinta.

Näitä tuumiessaan katseli hän ympärillensä ja painoi mieleensä tarkasti koko puutarhan kaikkine kohtineen. Mylady teki niinkuin taitava sotapäällikkö, joka ottaa lukuun kaikki, sekä voitot että tappiot, ja joka on valmis ryntäämään eteenpäin taikka peräytymään, sen mukaan kuinka kulloinkin sotaonni vaihtelee.

Tunnin kuluttua kuuli hän lempeän äänen huutavan häntä; se oli rouva Bonacieux. Hyvä johtajatar oli tietysti myöntynyt kaikkeen, ja hyväksi aluksi oli heidän nyt aterioiminen jo illallista yhdessä.

Kun he tulivat pihalle, kuului vaunujen jyryä.

Mylady kuunteli.

- Kuuletteko? sanoi hän.
- Kuulen, vaunujen jyrinää.
- Siinä ovat veljeni lähettämät vaunut.

Vaunut pysähtyivät portille.

— Ah, Jumalani!

— Kas niin, rohkeutta nyt!

Soitettiin luostarin porttikelloa; mylady oli arvannut oikein.

— Menkää huoneeseen, sanoi hän rouva Bonacieux'ille, teillä on kaiketi kalleuksia, jotka haluatte ottaa mukaanne!

— Minulla on hänen kirjeensä, sanoi hän.

— No niin, menkää noutamaan ne, ja tulkaa sitten luokseni; syökäämme kiiruusti illallinen, me saamme kenties matkustaa osan yötä ja tarvitsemme siis virkistää voimiamme.

— Suuri Jumala! sanoi rouva Bonacieux, painaen kädellään poveansa, sydämmeni on pakahtua, minä en voi käydä.

— Rohkeutta vaan, rohkeutta! Ajatelkaa että neljännestunnin perästä olette pelastettu ja että mitä nyt teette, sen teette hänen tähtensä.

— Niin, niin, kaikki hänen tähtensä! Yhdellä ainoalla sanalla olette antaneet minulle rohkeuteni takaisin. Menkää, minä tulen sitten.

Mylady meni kiiruusti huoneesensa; siellä kohtasi hän Rochefort'in lakeijan ja antoi hänelle määräyksensä.

Hänen tuli odottaa portilla; jos muskettisotureita sattuisi näkymään, lähtisivät vaunut kiitämään täyttä vauhtia, kiertäisivät luostarin ympäri ja pysähtyisivät odottamaan eräasen pieneen kylään metsän toisessa päässä. Siinä tapauksessa mylady menisi puutarhan ja metsän kautta jalan kylään: olemme jo maininneet että mylady tunsii erittäin hyvin tämän seudun Ranskanmaata.

Jos muskettisotureita ei näkyisi, menisi kaikki suostutulla tavalla. Rouva Bonacieux nousi vaunuihin ottamaan muka jähmyväisiä mylady'ltä ja vaunut veisivät hänet pois.

Rouva Bonacieux tuli sisään ja hänen epäluulojensa karkoittamiseksi, jos semmoisia olisi, kertoi mylady hänelle lakeijan kuullen koko loppupuolen määräyksistensä.

Mylady kyseli sitten vaunuista ja sai tietää, että niitä veti kolme hevosta, joita ajoi kyytimies; Rochefort'in lakeija ratsastaisi vaunujen edellä.

Mylady'n pelko, että rouva Bonacieux muka epäilisi, oli aivan turha; tuo nuori naisraukka oli liiaksi jaloluontoinen, voidaksensa epäillä toisesta naisesta sellaista uskottomuutta; sitä paitsi kreivinna Winterin nimi, jonka hän oli kuullut johtajattaren mainitsevan, oli hänelle aivan tuntematon, eikä hän edes tiennyt, että nainen oli niin suurena syynä hänen elämänsä onnettomuuksiin.

— Te näette, sanoi mylady, kun lakeija oli mennyt ulos, että kaikki on järjestyksessään. Johtajatar ei epäile mitään; hän luulee että minua noudetaan kardinaalin puolesta. Syökää nyt hiukkasen, juokaa pisara viiniä ja lähtekäämme.

— Niin, sanoi rouva Bonacieux aivan koneenomaisesti, niin, lähtekäämme.

Mylady viittasi häntä istumaan vastapäätä pöydän ääreen, kaasi pieneen lasiin Espanjan viiniä ja asetti hänen eteensä palasen linnun rintaa.

— Kas, sanoi hän, eikö kaikki ole meille myötäistä! Kas, kuinka rupeaa hämärtämään; päivän koitteella saavumme suojapaikkaamme, eikä kukaan aavista meidän olopaikkaamme. Rohkeutta vaan! Syökää vähä!

Rouva Bonacieux söi aivan koneenomaisesti muutaman suupalan ja maisteli hiukan viiniä.

— Kas näin, kas näin, sanoi mylady, nostaen lasin huulilleen, tehkää tällä tavoin kuin minä.

Mutta juuri kuin hän oli ryyppäämisillään, jäi hänen kätensä liikkumattomasti ojennuksiinsa; hän oli kuullut tieltä päin kaukaista kavioiden kopinaa, joka läheni ja pian oli hän kuulevinaan hevoisten hirnuntaa.

Tämä melu tempasi mylady'n ilostansa, ikäänkuin myrsky herättää meitä ihanasta unesta; hän vaaleni ja riensi ikkunaan, jolla välin rouva Bonacieux vapisten nousi istuimeltaan ja piteli sen selkämäyksestä kiini, estääksensä itseänsä kaatumasta.

Vielä ei mitään näkynyt; kuului vaan nelistämistä, joka yhä läheni.

— Oi, Jumalani! huusi rouva Bonacieux, mitä meteliä se on? Ne ovat meidän ystäviä tai meidän vihollisia, sanoi mylady hirveän kylmäkiskoisesti. Seiskaa siinä missä olette; minä sanon teille ketä he ovat.

Rouva Bonacieux seiso i äänetönnä, liikkumattomana, kalpeana kuin kuvapatsas.

Sillä välin kasvoi meteli, hevoset saattoivat olla enää sadan viidenkymmenen askeleen päässä; jos heitä ei vielä näkynyt, oli siihen syynä tien kaarros. Mutta töminä oli jo niin selvää että olisi voinut lukea hevoset heidän tasaisista kavioidensa kopinasta.

Mylady katsoi ulos, jännittäen huomionsa mitä kiinteimmäksi; oli vielä siksi valoisa että tulijat saattoi tuntea.

Yht'äkkiä näki hän tien käänteessä kirjailtujen hattujen kiiltävän ja töyhtöjen häilyvän; hän luki ensin kaksi, sitten viisi, sitten kahdeksan ratsumiestä; yksi heistä ratsasti parin hevosenpituuden verran toisten edellä.

Mylady päästi tukahdutetun huudon. Etunenässä ratsastavan tunsu hän d'Artagnan'iksi.

— O, Jumalani, Jumalani! huudahti rouva Bonacieux; mitä on liikkeellä?

— Ne ovat kardinaalin henkivartijoita, ei ole silmänräpäystäkään aikaa hukata! huudahti mylady. Paetkaamme, paetkaamme!

— Niin, niin, paetkaamme! toisti rouva Bonacieux, mutta hän ei voinut astua askeltakaan, pelko oli hänet naulinnut kiini paikoilleen.

Ratsumiesten kuultiin ajavan ohii ikkunan alitse.

— Tulkaa, tulkaahan nyt! huudahti mylady, koettaen vetää käsipuolesta nuorta naista perässään. Hyvä että on puutarha ja minulla sinne avain, me voimme vielä paeta, mutta rientäkäämme; viiden minuutin perästä on kaikki liian myöhäistä.

Rouva Bonacieux koetti kävellä, astui muutamia askeleita ja lypsähti polvilleen.

Mylady koetti nostaa häntä ylös ja viedä häntä pois, vaan se ei onnistunut.

Samassa tuokiossa kuului rattaiden jyrä ja vaunut kiitivät täyttä vauhtia muskettisoturien silmien edestä. Kolme tai neljä pyssynpamausta kuului.

— Viimeisen kerran, tahdotteko tulla? huudahti mylady.

— Oi Jumalani, Jumalani, näettehän että voimani uupuvat, näettehän ett'en jaksa käydä? Paetkaa yksin.

— Pakenisinko yksin ja jättäisin teidät tänne? En koskaan! huudahti mylady.

Yht'äkkiä ojensi hän itsensä suoraksi, hornan leimaus välähti hänen silmissään; hän kiiruhti pöydän luokse ja tipautti rouva Bonacieux'in lasiin hätäisesti avatusta sormuksensa kannasta jotakin.

Se oli pieni punainen marja, joka heti liukeni. Sitten tarttui hän lasiin vakavalla kädellä.

— Juokaa, sanoi hän, tämä viini antaa teille voimia; juokaa!

Mylady asetti lasin nuoren naisen huulille: hän joi koneenomaisesti.

— Ah, en minä sillä tavalla aikunut kostaa, mietti mylady ja lasi pirullisesti hymyten lasin takaisin pöydälle, mutta, kunniani kautta, jokainen tekee mitä voipi!

Ja hän syöksähti ulos huoneesta.

Rouva Bonacieux näki hänen pakenevan voimatta häntä seurata; hän oli samassa tilassa kuin ne, jotka uneksivat että heitä ajetaan takaa ja koettavat turhaan päästä pakenemaan.

Muutamia minuuttia kului; hirveä räikinä kuului portilta; joka silmänräpäys odotti rouva Bonacieux että mylady tulisi takaisin, vaan häntä ei näkynyt.

Useita kertoja kihosi, epäilemättä kauhistuksesta, kylmä hiki hänen polttavalle otsallensa.

Vihdoin kuuli hän porttien narinaa; ne avattiin, saappaiden kopinaa ja kannuksien helinää kuului portaissa; kova rähinä läheni ja keskellä kaikkia luuli hän kuulevansa nimeään mainittavan.

Yht'äkkiä päästi hän riemuhuudahduksen ja hyppäsi ovelle; hän oli tuntenut d'Artagnan'in äänen.

— D'Artagnan! huudahti hän. Tekö se olette? Tännepäin, tännepäin!

— Constance! Constance! Vastasi nuori mies. Missä olette? Oi, Jumalani!

Samassa luostarikammion ovi sai semmoisen sysäyksen, että se pääsi sijoiltaan ennemmin kuin aukeni. Useita miehiä ryntäsi huoneeseen; rouva Bonacieux oli vaipunut erälle tuolille, jaksamatta nousta siitä ylös.

D'Artagnan heitti kädestään pistoolin, joka vielä savusi, ja viskautui polvilleen lemmittynsä eteen; Athos pani pistoolinsa vyölleen; Porthos ja Aramis, joilla oli paljas miekka kädessä, pistivät ne takaisin tuppeen.

— Ah, d'Artagnan, minun syvästi rakastettu d'Artagnan'ini, vihdoinkin tulet! Sinä et ole pettänyt minua, sinähän se olet!

— Niin, niin, Constance! Nyt olemme vihdoin kohdanneet taas toisemme!

— Ah! Hän kyllä sanoi ett'et sinä tulisi, mutta minä toivoin kuitenkin; minä en tahtonut paeta. Voi, kuinka hyvin minä tein! Kuinka onnelliseksi tunnen nyt itseni!

Kuultuansa hän sanan, Athos, joka levollisesti oli istahtanut tuolille, nousi äkkiä seisovilleen.

— Hän? kuka hän? kysyi d'Artagnan.

— Minun seuralaiseni, joka ystävydestä minua kohtaan tahtoi viedä minut mukanaan pois vainoojaini käsistä, ja joka vast'ikään pakeni tiehensä, koska hän luuli teitä kardinaalin henkivartijoiksi.

— Teidän seuralaisenne! huudahti d'Artagnan, vaaleampana kuin hänen lemmittynsä valkoinen huntu. Mistä seuralaisestanne te puhutte?

— Siitä, jonka vaunut odottivat portilla; eräästä naisesta, joka sanoo olevansa teidän ystäväne, d'Artagnan; eräästä naisesta, jolle te olette kertoneet kaikki.

— Mikä hänen nimensä on! huudahti d'Artagnan; Jumalani! Ettekö tiedä hänen nimeänsä?

— Kyllä se minulle sanottiin; malttakaas ... mutta sepä kummallista... Oi Jumalani! Päätäni pyörryttää, minä en näe mitään enää.

— Apua, apua, ystäväni! Hänen kätensä ovat jääkylmät, huudahti d'Artagnan; hän voi pahoin; suuri Luoja, hän menee tainnuksiin!

Sillä välin kuin Porthos kaikella äänensä voimalla huusi apua, kiiruhti Aramis pöydän luokse ottamaan lasin vettä, mutta hän pysähtyi nähdessään Athoksen, haahmo hirmuisesti muuttaneena, seisovan pöydän ääressä, hiukset pystyssä, silmät jäykkänä hämmästyksestä, ja katsovan erästä lasia mitä kauheimman epäluulon vallassa.

— Oh, sanoi Athos, eihän toki sentään, ei se voi olla mahdollista! Jumala ei voisi suvaita semmoista rikosta.

— Vettä, vettä! huusi d'Artagnan; vettä!

— Voi naisraukka, voi naisraukka! mutisi Athos murtuneella äänellä.

Rouva Bonacieux avasi silmänsä d'Artagnan'in suudelmiin.

— Hän toipuu! huudahti nuori mies, oi Jumalani, minä kiitän sinua!

— Rouva hyvä, sanoi Athos, rouva hyvä, taivaan nimessä, kenen on tämä tyhjä lasi?

— Minun, herra, vastasi nuori nainen kuolevan äänellä.

— Ja kuka kaatoi viinin lasiin?

— Hän!

— Kuka hän?

— Ah, nyt muistan, sanoi rouva Bonacieux, kreivinna Winter.

Neljä ystävästä huudahtivat yhteen ääneen; mutta Athoksen ääni kuului ylinnä.

Sillä hetkellä muuttui rouva Bonacieux'in muoto mustansinertäväksi; kamala tuska masensi hänet; hän vaipui läähättäen Porthoksen ja Aramoksen käsiin.

D'Artagnan tarttui Athoksen käsiin sanomattoman tuskan vallassa.

— Kuinka? sanoi hän, sinä siis luulet... Hänen äänensä sammui nyhkytykseen.

— Minä luulen kaikkea, sanoi Athos, purren huulensa veriseksi, tukahduttaaksensa huokauksen.

— D'Artagnan, d'Artagnan! huusi rouva Bonacieux, missä sinä olet? Elä jätä minua; näethän, että minä olen kuolemaisillani.

D'Artagnan päästi irti Athoksen kädet, joita hän vielä oli suonenedontapaisesti puristanut ja kiiruhti rouva Bonacieux'in luokse.

Hänen kauniit kasvonsa olivat aivan väännyksissä; hänen lasimaiset silmänsä eivät katsoneet enää mihinkään; väristyksiä kulki hänen ruumiissansa ja hiki tiukkuu hänen otsaltansa.

— Taivaan nimessä, kiiruhtakaa, huutakaa! Porthos, Aramis, hankkikaa apua!

— Turhaa, sanoi Athos, turhaa; sille myrkyllä, jota hän sekoittaa, ei ole olemassa mitään vastamyrkyä.

— Niin, niin, apua, apua! sopersi rouva Bonacieux, apua!

Sitten kokosi hän kaikki voimansa, kiersi molemmat käsivartensa nuoren miehen pään ympäri, katseli häntä hetkisen, ikäänkuin tahtoen vuodattaa koko sielunsa siihen silmäykseen, ja nyhkyttävästi huudahtaen painoi huulensa hänen huuliansa vasten.

— Constance, Constance! huudahti d'Artagnan.

Huokaus puhkesi rouva Bonacieux'in rinnasta hänen huuliansa koskettaessa d'Artagnan'in huulia; tuo huokaus oli hänen siveä, rakastava sielunsa, joka kohosi taivaasen.

D'Artagnan painoi nyt vaan ruumista rintaansa vasten. Nuori mies huudahti ja vaipui lemmittynsä vierelle, yhtä kalpeana ja kylmänä kuin hän.

Porthos itki, Aramis pui nyrkkiä taivaalle. Athos teki ristinmerkin.

Siinä silmänräpäyksessä näkyi ovella mies, melkein yhtä kalmankalpea kuin huoneessa-olijat; hän katseli ympärillensä ja näki rouva Bonacieux'in kuolleena, d'Artagnan'in pyörtyneenä.

Hän tuli juuri sinä huumauksen hetkenä, joka on suurten tapahtumien tavallinen seuraus.

— Minä en erhettynyt, sanoi hän; tuossa on herra d'Artagnan ja te olette hänen kolme ystäväänsä, herrat Athos, Porthos ja Aramis.

Ne, joiden nimet lausuttiin, katsoivat hämmästyneinä vierasta; kaikki kolme pitivät häntä tutun näköisenä.

— Hyvät herrat, jatkoi äskentullut, te niinkuin minäkin etsitte varmaan erästä naista, joka, lisäsi hän kamalasti hymyten, kaiketi on liikkunut täällä, koskapa täällä näkyy olevan ruumis.

Kolme ystävästä pysyivät äänettöminä; sekä ääni että kasvot muistuttivat heitä miehestä, jonka he olivat ennen nähneet, mutta he eivät voineet muistaa missä ja milloin.

— Herrat, jatkoi vieras, koska te ette näy tuntevan miestä, joka kaksi kertaa on saanut luultavasti teitä kiittää hengestänsä, täytyy minun ilmoittaa nimeni: minä olen lord Winter, sen naisen lanko.

Kolme ystävästä huudahtivat hämmästyksestä.

Athos nousi ja ojensi hänelle kätensä.

— Tervetullut, mylord, sanoi hän; te olette meidän miehiä.

— Minä matkustin Portsmouth'ista viisi tuntia jälemmin häntä, sanoi lord Winter; minä tulin kolme tuntia myöhemmin häntä Boulogneen, kaksikymmentä minuuttia ennemmin oli hän ehtinyt lähteä Saint-Omer'ista kuin minä sinne jouduin; mutta vihdoin häivyin minä hänen jäliltänsä Lilliers'issä. Sitten kuljin minä umpimähkää, kysellen kaikilta, kun samaan liittoon näin teidän kiitävän sivuitseni täyttä vauhtia; minä tunsin d'Artagnan'in. Minä huusin teitä, te ette vastanneet; minä koetin seurata teitä, mutta minun hevoseni oli liian uupunut, voidaksensa juosta niin nopeasti kuin teidän; ja kuitenkin näyttää siltä kuin te kaikesta kiirehtimisestä huolimatta olisitte tulleet perille liian myöhään.

— Niin, niinkuin näette, sanoi Athos, osoittaen lord Winterille rouva Bonacieux'in ruumista ja d'Artagnan'ia, jota Porthos ja Aramis koettivat virotella henkiin.

— Ovatko he molemmat kuolleet? kysyi lord Winter kylmästi.

— Eivät, onneksi, vastasi Athos; herra d'Artagnan on vaan pyörreksissä.

— Sitä parempi! sanoi lord Winter.

Todella d'Artagnan avasi samassa tuokiossa silmänsä. Hän kiskoi itsensä irti Porthoksen ja Aramoksen käsistä ja viskautui kuin mieletön lemmittynsä ruumiin ääreen.

Athos nousi liikkeelle ja kävi juhlallisilla, vakavilla askeleilla ystävänsä luokse, syleili häntä hellästi ja sanoi, kun d'Artagnan ratkesi nyyhkyttämään, ylevällä, rauhoittavalla äänellensä hänelle:

— Ystäväni, ole mies; naiset itkevät vainajia, miehet kostavat heidän puolestansa!

— Niinpä kyllä, sanoi d'Artagnan, niinpä kyllä, jos kysymys on kostamisesta, olen minä paikalla valmis sinua seuraamaan!

Athos käytti tätä hetkeä, jolloin kostamisen toivo antoi hänen onnettomalle ystävällensä uutta voimaa, viitataksensa Porthokselle ja Aramikselle että menisivät noutamaan luostarin johtajatarta.

Molemmat ystävykset kohtasivat hänet käytävässä, vielä vallan hämmennyksissä niin monista kummallisista tapauksista; hän käski saapuville muutamia nunnia tähän viiden miehen seuraan, vastoin kaikkia luostarin tapoja.

— Hyvä rouva, sanoi Athos, ottaen d'Artagnan'in käsivarren kainaloonsa, me jätämme tämän kovaonnisen naisen ruumiin teidän hurskaasen huostaanne. Hän oli enkeli maan päällä, ennenkuin hän muuttui taivaalliseksi enkeliksi. Menetelkää hänen kanssansa niinkuin sisarenne kanssa; me tulemme vielä erään kerran tänne rukoilemaan hänen haudallensa.

D'Artagnan kätki kasvonsa Athoksen povelille ja puhkesi nyyhkytyksiin.

— Itke, sanoi Athos, itke, sinä sydän, joka olet täynnä rakkautta, nuoruutta ja elämää! Ah, kuinka mielelläni tahtoisin itkeä niinkuin sinä!

Ja hän veti ystävänsä muassaan, hellänä kuin isä, lohduttavana kuin Herran palvelija, ylevänä kuin mies, joka on kärsinyt paljon.

Kaikki viisi ja heidän palvelijansa, jotka taluttivat heidän hevosiensa, lähtivät nyt menemään Béthune'n kaupunkiin, jonka reuna jo näkyi, ja pysähtyivät ensimmäisen ravintolan edustalle, minkä tapasivat.

— Mutta, sanoi d'Artagnan, emmekös ajakkaan takaa sitä naista?

— Kyllä, mutta myöhemmin, sanoi Athos, minulla on vielä muutamia toimenpiteitä.

— Mutta hän livistää käsistämme, sanoi nuori mies, hän livistää käsistämme, ja se on silloin sinun syysi.

— Minä takaan hänestä, sanoi Athos.

D'Artagnan'illa oli niin suuri luottamus kaikkeen mitä hänen ystävänsä sanoi, että hän vaikenä ja meni allapäin ravintolahuoneeseen.

Porthos ja Aramis katsoivat toinen toisiinsa; he eivät voineet käsittää Athoksen varmuutta.

Lord Winter luuli hänen puhuvan noin, lauhduttaaksensa vaan d'Artagnan'in tuskaa.

— Nyt, hyvät herrat, sanoi Athos, otettuaan selon siitä että ravintolassa oli viisi joutilasta huonetta, menkäämme kukin huoneeseemme. D'Artagnan tarvitsee yksinäisyyttä murehtiaksensa ja me nukkuaksemme. Olkaa huoleti, minä otan kaikki niskoilleni.

— Minun mielestäni kuitenkin, sanoi lord Winter, jos tässä mihin toimenpiteihin kreivinnaa vastaan ryhdytään, on se minun asiani, sillä hän on minun kälyni.

— Ja minun vaimoni, virkkoi Athos.

D'Artagnan hymyili, sillä hän ymmärsi että Athos oli varma kostostansa, koska hän ilmaisi semmoisen salaisuuden; Porthos ja Aramis katsoivat toinen toisiinsa ja kalpenivat. Lord Winter luuli Athoksen menettäneen järkensä.

— Vetäytykää nyt kukin huoneeseen, sanoi Athos ja antakaa minun vallita; näettehän että tämä koskee minua hänen miehenänsä. Kumminkin, d'Artagnan, jos sinulla on vielä tallella se paperi, joka putosi miehen hatusta, ja johon kaupungin nimi oli kirjoitettu, niin anna se minulle.

— Ah, sanoi d'Artagnan, kyllä ymmärrän, hänen omalla kädellään kirjoitettu nimi...

— Näethän, sanoi Athos, että kohtaloiden ohjaaja on olemassa!

LX.

Punaviittainen mies.

Athoksen epätoivo oli siirtynyt väkevän sieluntuskan tieltä, ja se toi tuon miehen loistavat henkiset ominaisuudet yhä selvemmin esille.

Kun hän mietti yksinomaan sitä lupausta, jonka hän oli tehnyt ja sitä vastuunalaisuutta, mihin hän oli sitoutunut, meni hän kaikista viimeiseksi huoneesensa, pyysi isännän toimittamaan hänelle seudun kartan ja, saatuansa sen, rupesi sitä tutkimaan. Silloin havaitsi hän neljä eri tietä vievän Béthune'sta Armentières'iin; hän käski palvelijat sisään.

Planchet, Grimaud, Mousqueton ja Bazin saivat silloin Athokselta selvät, tarkat ja säntilliset käskyt.

Heidän tuli huomenna aamun koitteella lähteä Armentières'iin kukin eri tietänsä. Planchet, joka oli viisain ja ymmärtäväisin kaikista neljästä, oli kulkeva sitä tietä, mitä ne vaunut olivat kiittäneet, jota kolme ystävästä olivat ampuneet ja joiden muassa, niinkuin muistetaan, Rochefort'in palvelija oli mennyt.

Athos lähetti palvelijat tiedustusretkelle, kunkin eri tietänsä. Seuraavana päivänä kello yksitoista oli heidän kaikkien neljän kokoontuminen yhteen. Jos he olivat saaneet selon mylady'n piilopaikasta, jäisi kolme vartioimaan häntä ja neljäs palaisi Béthuneen ilmoittamaan Athokselle ja näyttämään tietä heille kaikille.

Kun nämä määräykset olivat annetut, vetäytyivät palvelijat pois.

Athos sitten nousi tuoliltansa, vyötti miekan kupeellensa, kääriytyi viittaansa ja meni ravintolasta ulos: kello oli lähes kymmenen iltasella. Kello kymmenen aikaan ovat niinkuin tiedetään pikkukaupunkien kadut jokseenkin autiot. Athos nähtävästi haki jotakin, jolta hän olisi voinut kysyä. Vihdoin kohtasi hän myöhästyneen vaeltajan, lähestyi häntä ja sanoi muutaman sanan. Mies, jota hän puhutteli, hypähti säikähtyneenä taaksepäin, mutta vastasi kuitenkin muskettisoturin puhutteluun osoittavalla käden liikkeellä. Athos tarjosi miehelle puoli pistole'a että hän seuraisi häntä, mutta mies hylkäsi tarjouksen.

Athos meni sille kadulle, jota hänelle oli osoitettu, mutta tultuaan poikkikadulle, pysähtyi hän, nähtävästi hämillänsä. Mutta kun tällä kadulla paremmin kuin missään muualla näytti olevan toivoa tavata joku, pysähtyi hän siihen. Hetkisen perästä kulkikin yövartija ohitse. Athos teki hänelle saman kysymyksen kuin äskeiselle miehelle. Yövärtija näytti samalla tavoin säikähtävän, kieltäytyi myöskin seuraamasta Athosta ja viittasi minnepäin hänen oli meneminen.

Athos meni osoitettuun suuntaan ja tuli esikaupunkiin, joka oli vastapäisellä puolella kuin mistä

hän tovereineen oli tullut. Täällä näytti hän taas olevan levoton ja kahden vaiheella, ja pysähtyi kolmannen kerran.

Onneksi tuli muuan kerjäläinen, joka lähestyi Athosta ja pyysi häneltä almuja. Athos tarjosi hänelle yhden écu'n, jos hän ottaisi saattaaksensa hänet sinne, minne hän oli menossa. Kerjäläinen oli hetkisen kahdella päällä, mutta kun hän näki pimeässä kiiltävän hopearahan, teki hän päätöksensä ja käski Athoksen tulla hänen jälestänsä.

Kun he olivat tulleet eräasen kadunkulmaan, osoitti hän kaukaista, yksinäistä, synkkää taloa; Athos lähti menemään sinnepäin, mutta kerjäläinen, joka oli maksunsa saanut, puitti tiehensä niin kiiruusti kuin pääsi.

Athos käveli talon ympäri, ennenkuin hän keksi oven sen punertavan värin peitosta, jolla talo oli sivelty. Ei vähintäkään valoa pilkahtanut ikkunaluukkujen raosta, ei mikään ääni ilmoittanut talon olevan asutun, se oli pimeä ja hiljainen kuin hauta.

Kolme kertaa kolkutti Athos ovelle, saamatta vastausta. Kolmannella kertaa kuului kuitenkin lähestyviä askeleita sisäpuolelta; vihdoinkin aukeni ovi raolleen, ja roteva, kalpeakasvoinen, mustatukkainen ja mustapartainen mies ilmaantui näkyviin.

Athos ja hän puhuivat keskenään muutamia sanoja hiljaa, jonka perästä roteva mies viittasi muskettisoturille, että hän saattaisi käydä sisään. Heti noudatti Athos viittausta ja ovi sulkeutui heidän jälkeensä.

Mies, jota Athos niin kaukaa oli tullut tapaamaan ja niin suurella vaivalla saanut käsiinsä, vei hänet jonkunmoiseen laboratorioon, jossa hän parhaillaan oli rautalangoilla liittelemässä kokoon luurangon eri osia. Koko vartalo oli jo kunnossa, pää vaan oli vielä pöydällä.

Koko muukin huoneen sisustus osoitti että mies, jonka luona Athos nyt oli, tutki luonnontiedettä; siellä oli purakkoja, täynnä käärmeitä ja kunkin purakon kyljessä lippu, jossa laji oli ilmoitettu; kuivatut sisiliskot kimaltelivat kuin smaragdi mustissa puukehyksissään; vihdoinkin hyvänhajuisia ruohokimppuja riippui orsilla katossa taikka oli pystyssä huoneen nurkissa.

Muutoin, ei mitään perhettä, ei ketään palvelijaa; tuo roteva mies asui yksin talossa.

Athos loi kylmän välinpitämättömän silmäyksen kaikkiin noihin mainittuihin esineihin ja sen kehoituksesta, jota hän oli tullut tapaamaan, istuutui hän aivan hänen lähellensä.

Nyt ilmoitti hän käyntinsä syyn ja myös mihin toimeen hän häntä halusi; mutta tuskin oli hän lausunut pyyntönsä, kun tuo outo mies, joka oli jäänyt seisomaan muskettisoturien eteen, peräytyi kauhistuksesta ja kieltäytyi. Silloin otti Athos taskustansa pienen paperin, johon oli kirjoitettu kaksi riviä, ja joka oli varustettu allekirjoituksella ja sinetillä; tämän paperin näytti hän nyt tuolle liian aikaisin kieltäytyjälle. Roteva mies oli tuskin nähnyt nuo kaksi riviä, allekirjoituksen ja sinetin, kun hän kumarsi merkiksi, ett'ei hänellä ollut mitään estelemistä, vaan oli heti valmis tottelemaan.

Athos ei muuta pyytänyt; hän nousi seisovilleen, kumarsi ja meni ulos, vaelsi takaisin samoja teitä mitä oli tullut, meni ravintolaan ja sulkeutui huoneeseensa.

Aamupuhteella tuli d'Artagnan hänen luoksensa kysymään mitä oli tehtävä.

— Odotettava, vastasi Athos.

Muutama hetkinen sen jälkeen lähetti luostarin johtajatar sanan muskettisotureille että mylady'n myrkyttämän naisen hautaus oli tapahtuva kello kaksitoista. Myrkyttäjistä ei ollut vielä saatu lähempiä tietoja. Tiedettiin vaan että hän oli paennut puutarhan kautta, jonka hietakäytävillä oli tavattu hänen jälkiänsä ja jonka portti oli lukittuna; avain oli kadonnut.

Määrättyyn aikaan menivät lord Winter ja neljä ystävästä luostariin; kellot soivat täydessä vauhdissa, kappeli oli auki; kuorin keskelle oli vainajan ruumis asetettu; se oli luostaripuvussansa. Molemmilla puolilla kuoria seisoi koko karmeliittaluostarin väestö kuunnellen jumalanpalvelusta ja yhtyen pappien lauluun.

Kappelin ovella tunsu d'Artagnan luontonsa taas vaipuvan masennuksiin; hän kääntyi katsomaan Athosta, vaan Athos oli kadonnut.

Kostopuuhiissaan oli Athos saatattanut itsensä puutarhaan ja siellä seuraten tuon naisen keveitä askeleita hietakäytävillä, tuon naisen, jonka jäljet tiukkuivat verta, missä ikinä hän vaan liikkui, saapui hän portille mikä vei metsään, avautti portin ja jatkoi kulkuansa.

Silloin näki hän luulonsa toteutuvan; tie, jota myöten vaunut olivat kiitäneet näkymättömiin, kulki metsän ympäri. Athos noudatti vähän aikaa tätä tietä, silmät maahan luotuina; pienempiä veripilkkuja haavasta, jonka oli saanut joko vaunuissa ollut lakeija, taikka joku hevosista, näkyi pitkin tietä. Kolmen neljänneksen lieu'n päässä, tuskin viittäkymmentä askelta Festubert'istä, oli suurempi veritäplä ja tie oli hevosten poljeksima. Metsän ja tämän merkkipaikan välillä, hiukan taampana poljeksittua kohtaa, tavattiin samat jälet kuin puutarhassa; tässä olivat vaunut pysähtyneet.

Tällä paikalla oli mylady tullut metsästä esiin ja astunut vaunuihin.

Tyytyväisenä tähän keksintöön, joka näytti todeksi kaikki hänen aavistuksensa, palasi Athos ravintolaan ja kohtasi Planchet'in, joka maltitonna odotti häntä.

Kaikki oli käynyt Athoksen arvelujen mukaan. Planchet oli kulkenut Athoksen näyttämää tietä ja nähnyt niinkuin Athoskin veripilkkuja; niinkuin Athoskin oli hän huomannut paikan missä hevoset olivat pysähtyneet; mutta hän oli mennyt kauemmaksi kuin Athos, niin että Festubert'in kylässä, jossa hän oli mennyt kapakkaan juomaan lasin viiniä, hän oli kyselemättänsäkin saanut kuulla että muudan haavoitettu mies, joka oli erään kyytivaunuissa matkustavan naisen mukana, kello puoli yhdeksän aikaan eilen illalla oli ollut pakoitettu keskeyttämään matkansa, kun ei ollut jaksanut matkustaa kauemmaksi. Tapauksesta syytettiin rosvoja, jotka muka olivat metsässä hätyyttäneet vaunuja. Mies oli jäänyt kylään, vaan nainen oli muuttanut hevoisia ja jatkanut matkaansa.

Planchet koetti saada selvää siitä kyytimiehestä, joka oli vaunuja kuljettanut, ja tapasikin hänet. Hän oli kyydinyt naista Fromelles'iin; sieltä oli hän matkannut Armentières'iin; Planchet meni oikotietä ja kello seitsemän aamusella oli hän Armentières'issä.

Siellä oli vaan yksi ainoa ravintola, joka samalla oli kestikievari. Planchet oli olevinansa palveluksen ha'ussa. Hän ei ollut puhunut kymmentä minuuttia isäntäväen kanssa, kun hän jo tiesi että eräs yksinäinen nainen oli tullut sinne kello yhdentoista aikaan illalla, ottanut huoneen, kutsuttanut isännän ja ilmoittanut hänelle haluavansa oleskella jonkun aikaa siellä.

Planchet ei tarvinnut tietää enempää. Hän kiiruhti kokouspaikalle, tapasi kolme lakeijaa siellä ja odottamassa, otti heidät mukaansa, asetti heidät pitämään salaa silmällä ravintolan kaikkia sisäänkäytäviä ja palasi Athoksen luokse, joka juuri kuunteli Planchet'in ilmoitusten loppua, kun hänen ystävänsä palasivat luostarista.

Kaikkien kasvot olivat synkät ja rypistyneet, yksin Aramiksenkin lempeä muoto.

— Mitä on tehtävä? kysyi d'Artagnan.

— Odotettava, vastasi Athos.

Jokainen meni huoneesensa.

Kello kahdeksan iltasella antoi Athos käskyn satuloida hevoset ja laittoi sanan lord Winter'ille ja kolmelle ystävällensä että valmistautuisivat matkalle.

Silmänräpäyksessä olivat kaikki valmiina. Kukin tarkasteli aseitansa ja laittoi ne kuntoon. Athos astui viimeisenä ulos ravintolasta; hän tapasi d'Artagnan'in jo hevosen selässä ja hyvin malttamattomana.

— Malttia! sanoi Athos. Vielä meistä yksi puuttuu.

Neljä ratsumiestä katselivat ympärilleen kummastuneina ja koettivat turhaan keksiä, kuka yksi heistä puuttui.

Nyt tuli Planchet Athoksen hevosella. Muskettisoturi hyppäsi keveästi satulaan.

— Odottakaa minua tässä; minä palaan heti. Ja hän ratsasti pois täyttä neliä.

Neljännestunnin kuluttua palasi hän, mukanansa eräs naamioittu mies punaisessa viitassa.

Lord Winter ja kolme muskettisoturia katsoivat kysyväisinä toisiansa. Ei kukaan heistä voinut antaa toisellensa selkoa, sillä ei kukaan tiennyt, kuka tuo mies oli. He jättivät kumminkin kaikki sillensä, tiedustelematta, kun Athos oli asian sillä tavoin asettanut.

Planchet'in näyttäessä tietä, lähti tuo pieni retkikunta kello yhdeksän ravintolasta kulkemaan samaa tietä, jota vaunut olivat menneet.

Surullinen näky oli noiden kuuden miehen kulku hiljaisuudessa, jokainen oli vaipunut syviin ajatuksiin, jotka olivat synkät kuin epätoivo, kamalat kuin rangaistus.

LXI.

Tuomio.

Yö oli pimeä ja myrskyinen; paksuja pilviä kulki taivaalla ja ne peittivät tähtien valon; kuu oli nouseva vasta jälkeen puoliyön.

Toisinaan näkyi, taivaan rannalla leimahtavan salaman valossa tie, joka kaareili vaaleana ja autiona; mutta kun salama oli sammunut, peittyi kaikki taas pimeyteen.

Joka hetki täytyi Athoksen muistuttaa d'Artagnan'ia pysymään rivissä, hän näet alinomaa kiiruhti tuon pienen retkikunnan edelle. Hänessä vallitsi vaan yksi ajatus, nimittäin kiiruhtaminen, ja sentähden hän kiiruhti.

Äänetönnä kuljettiin Festubert'in kylän lävitse, jonne se haavoitettu palvelija oli jäänyt, sitten ratsastettiin Richebourg'in metsän viertä. Kun tultiin Herlier'iin, kääntyi Planchet, joka yhä vaan opasti matkua, vasempaan.

Useita kertoja olivat lord Winter, Porthos ja Aramis koettaneet puhutella punaviittaista miestä, vaan jokaiseen kysymykseen, mikä hänelle oli tehty, oli hän vaan kumartanut vastaukseksi. Silloin olivat matkamiehet ymmärtäneet, että oli varmaankin olemassa joku erityinen syy, minkä vuoksi tuntematon oli vaiti, ja he olivat lakanneet puhuttelemasta häntä.

Raju-ilma muutoin oli yhä kasvamaan päin, salamoita leimahteli tiheään, ukkonen alkoi jyristä ja vinha tuuli, myrskyn edeltäjä, vinkui ratsumiesten töyhdöissä ja hiuksissa.

Matkue lähti ajamaan kovassa nelisessä.

Jonkun matkaa Fromelles'in toisella puolen puhkesi raju-ilma täyteen voimaansa. Käärrittiin kauhtanat kiinteämmälle ruumista vasten.

D'Artagnan oli ottanut hatun päästänsä, eikä ollut heittänyt kauhtanaakaan yllensä; hänestä tuntui hyvältä antaa veden virtailla palavaa otsaansa ja kuumeesta värisevää ruumistansa myöten.

Samassa tuokiossa kuin tuo retkikunta oli kulkenut Goskal'in ohitse ja oli lähellä kestikievaria, poistui eräs mies, joka oli hakenut suojaa erään puun alla, sen tyveltä, jonka kanssa hän pimeässä oli ikäänkuin yhteen sulanut, ja meni keskelle tietä, asettaen sormen suullensa.

Athos tunsu Grimaud'in.

— Kuinkas on? huudahti d'Artagnan; onko hän lähtenyt Armentières'istä?

Grimaud nyykäytti päätänsä myöntävästi. D'Artagnan kiristi hampaitansa.

— Hiljaa d'Artagnan! sanoi Athos; minähän olen ottanut kaikki niskoilleni; minun asiani on siis kuulustella Grimaud'ia.

— Missä hän on? kysyi Athos.

Grimaud ojensi kätensä Lys-virtaan päin.

— Kaukanako täältä? kysyi Athos.

Grimaud näytti herrallensa koukistettua etusormeansa.

— Yksinkö? kysyi Athos.

Grimaud viittasi myöntävästi.

— Herrat, sanoi Athos, hän on puolen lieu'n päässä täältä virtaan päin.

— Hyvä, sanoi d'Artagnan; näytä tietä Grimaud.

Grimaud kääntyi menemään poikki ketojen ja rupesi nyt matkueen oppaaksi.

Noin viidensadan askeleen päässä tultiin pienelle purolle, jonka yli kahlattiin.

Erään salaman valossa nähtiin Enguinghem'in kylä.

— Tuollako? kysyi d'Artagnan.

Grimaud pudisti päätänsä kieltävän vastauksen merkiksi.

— Vaiti nyt! sanoi Athos.

Ja matkue jatkoi kulkuansa.

Toinen salama leimahti; Grimaud ojensi kätensä ja tulikäärmeen sinertävässä valossa havaittiin yksinäinen talo virran reunalla, sata askelta lautalta.

Erästä ikkunasta loisti valkea.

— Me olemme perillä, sanoi Athos.

Samassa silmänräpäyksessä nousi eräs mies ojasta; se oli Mousqueton; hän osoitti valoisata ikkunaa.

— Tuolla hän on, sanoi hän.

— Entäs Bazin? kysyi Athos.

— Minun vartioidessani ikkunaa, hän vartioi ovea.

— Hyvä; sanoi Athos. Te olette kaikki uskollisia palvelijoita.

Athos hyppäsi satulasta maahan, antoi ohjokset Grimaud'in käteen ja meni ikkunaan, viitattuansa muulle joukolle että poikkeaisivat ovelle päin.

Pientä taloa ympäröi pari kolme jalkaa korkea aita. Athos hyppäsi aidan yli ja tuli aivan ikkunan luokse, jossa ei ollut luukkuja, vaan jonka varjostimet olivat tarkasti eteen vedetyt.

Hän nousi kivijalalle, nähdäksensä varjostimien yli.

Lampun valossa näki hän erään mustaan kaapuun kääriytyneen naisen, joka istui pienellä rahilla melkein sammuneen pystyvalkean ääressä. Hänen kyynäpäätänsä nojasivat kehoon pöytään ja

hän oli kallistanut päänsä molempia käsiänsä vasten, jotka olivat valkoiset kuin norsunluu.

Ei voinut nähdä hänen kasvojansa, vaan kamala hymy lennähti Athoksen huulille. Tuo hymy ei voinut erehdyttää, istuja oli todella se, jota hän haki.

Samassa hetkessä hevonen hirnahti. Mylady nosti päätänsä, näki Athoksen kalpeat kasvot lasinruudussa ja kiljahti.

Athos ymmärsi että hänet oli tunnettu, työnsi polvellaan ja kädellään ikkunaa, ikkuna antoi mukaa, ruudut särkyivät.

Ja ikäänkuin koston haamu hyppäsi Athos huoneeseen.

Mylady juoksi ovelle ja tempasi sen auki; kalpeampana ja vielä uhkaavampana kuin Athos, seiso d'Artagnan kynnyksellä.

Mylady vetäytyi takaisin ja kiljahti uudestaan. D'Artagnan, luullen hänellä olevan vielä mahdollisuuden päästä pakoon, ja peljäten että hän livistäisi heidän käsistään, veti pistoolin vyöltänsä. Mutta Athos kohotti kätensä.

Pane ase paikoilleensa, d'Artagnan, sanoi Athos, tämä nainen on tuomittava, ei murhattava. Malta silmänräpäys, d'Artagnan, niin olet tyytyväinen. Käykää sisään, herrat.

D'Artagnan totteli, sillä Athos puhui juhlallisella äänellä ja ylevän näköisenä, niinkuin hän olisi ollut itse Jumalan lähettämä tuomari. Ja d'Artagnan'in perästä tuli sisään Porthos, Aramis, lord Winter ja punaviittainen mies.

Neljä palvelijaa vartioitsivat ovea ja ikkunaa.

Mylady oli vaipunut rahillensa kädet ojennuksissa, ikäänkuin kokien manata pois tuota kauheata näkyä. Kun hän huomasi lankonsa, päästi hän hirveän huudon.

— Ketä te etsitte? kysyi mylady.

— Me etsimme, sanoi Athos, Charlotta Backson'ia, joka ensin nimitti itseänsä kreivinna de la Fère'ksi ja sitten lady Winteriksi, Scheffield'in paronessaksi.

— Minä se olen, minä se olen, sopersi hän suurimman kauhun vallassa. Mitä te minusta tahdotte?

— Me tahdomme tuomita teidät rikoksienne mukaan; sanoi Athos; teillä on vapaus puollustaa itseänne; todistakaa itsenne syyttömäksi, jos voitte. Herra d'Artagnan, lausukaa te ensin syytöksenne.

D'Artagnan astui esiin.

— Jumalan ja ihmisten edessä, sanoi hän, syytän minä tätä naista eilen illalla kuolleen Constance Bonacieux'in myrkyttämisestä.

Hän kääntyi Porthoksen ja Aramoksen puoleen.

— Me todistamme syytöksen oikeaksi, sanoivat yht'aikaa molemmat muskettisoturit.

D'Artagnan jatkoi:

— Jumalan ja ihmisten edessä syytän minä tätä naista siitä, että hän on aikonut myrkyttää minut itseni viinillä, jonka hän lähetti minulle Villeroi'sta, ilmoittaen samalla mukana olleessa väärässä kirjeessä, että viinin olivat lähettäneet muka minun ystäväni. Jumala pelasti minut, vaan toinen kuoli minun sijassani, mies, jonka nimi oli Brisemont.

— Me todistamme tämänkin syytöksen oikeaksi, sanoivat Porthos ja Aramis yhteen ääneen.

— Jumalan ja ihmisten edessä, jatkoi d'Artagnan, syytän minä tätä naista siitä, että hän on koettanut saada minua murhaamaan kreivi de Wardes'in, ja kun täällä ei ole ketään, joka voisi todistaa tämän syytöksen oikeaksi, niin minä todistan sen itse. Minä olen puhunut.

Ja d'Artagnan astui toiselle puolelle huonetta Porthoksen ja Aramoksen kanssa.

Parooni lähestyi nyt vuorostaan.

— Jumalan ja ihmisten edessä, sanoi hän, syytän minä tätä naista siitä että hän on murhauttanut herttua Buckingham'in.

— Herttua Buckingham murhattu! huudahtivat kaikki läsnäolijat yhteen ääneen.

— Niin, sanoi parooni, murhattu. Sen varoituskirjeen johdosta, jonka te, herra d'Artagnan kirjoititte minulle, otatin minä kiini tämän naisen ja jätin hänet erään rehellisen palvelijan huostaan; hän vietteli sen miehen, pisti puukon hänen käteensä, sai hänet tappamaan herttuan, ja ehkäpä juuri tällä hetkellä Felton parhaillaan suorittaa verellensä tämän hornanhengen rikosta.

Tuomareita värisytti, kun he kuulivat noita tähän saakka tuntemattomia rikoksia.

— Siinä ei kumminkaan vielä ole kaikki, jatkoi lord Winter; veljeni, joka oli määrännyt teidät perilliseksensä, kuoli kolmessa tunnissa eriskummalliseen tautiin ja hänellä oli mustansinisiä täpliä yli koko ruumiin. Kuinka kuoli teidän miehenne, kälyni?

— Voi kauhistusta! huudahtivat Porthos ja Aramis.

— Buckingham'in murhaaja, Felton'in ja veljeni murhaaja, minä vaadin teille rangaistusta ja julistan, että ell'ei sitä myönnetä, rankaisen minä itse.

Lord Winter asettui d'Artagnan'in sivulle, jättäen paikkansa uudelle syyttäjälle.

Mylady antoi päänsä painua käsiinsä ja koki koota hirmuiseen häiriöön joutuneita ajatuksiansa.

— Nyt on vuoro minun, sanoi Athos vapisten, niinkuin leijona vapisee nähdessään käärmeen, nyt on vuoro minun. Minä menin naimisiin tämän naisen kanssa, silloinkuin hän oli nuori tyttö; minä nain hänet, vaikka perheeni oli sitä vastaan; minä annoin hänelle omaisuuteni, nimeni, ja eräänä päivänä huomasin minä että tämä nainen on kunniattomaksi julistettu; hänellä oli polttomerkki olkapäässä.

— Ah, sanoi mylady, nousten seisovilleen, minä rohkenen kysyä, voiko kukaan sanoa, mikä tuomioistuin on langettanut minut tähän häpeälliseen rangaistukseen; minä rohkenen kysyä, voiko kukaan ilmoittaa ken sen tuomion on pannut toimeen.

— Hiljaa, sanoi eräs ääni. Tähän on minun vastattava. Ja punaviittainen mies astui nyt esille.

— Ken on tuo mies? ken on tuo mies? huudahti mylady, kauhistuksen tukahduttamana, ja hänen hivuksensa nousivat pystyyn hänen lyijynkarvaisessa päässänsä, ikäänkuin ne olisivat eläneet.

Kaikkien silmät kääntyivät tuohon mieheen, sillä ei kukaan, paitsi Athos, häntä tuntenut.

Athoskin katsoi häntä yhtä hämmästyneenä kuin muut, sillä hän ei tiennyt, millä tavoin tuo vieras saattoi olla sekoittuneena tähän hirveään näytelmään, joka nyt lähestyi loppukohtaustansa.

Astuttuansa hitailla, juhlallisilla askeleilla niin lähelle mylady'ä, että heitä eroitti toisistaan vaan pöytä, otti tuntematon naamarin pois kasvojensa edestä.

Muutamia silmänräpäyksiä katseli mylady kasvavalla kauhulla noita kalpeita kasvoja, joita kehystenä ympäröi musta tukka ja poskiparta, ja jotka ilmaisivat jäistä tunteettomuutta.

— Oi, ei, ei, huudahti hän sitten äkkiä, nousten rahiltaan ja vetäytyen seinään saakka, ei, tuo on hornan kummitus, ei se ole hän! Apua, apua! huusi hän käheällä äänellä, kääntyen seinään päin, ikäänkuin avataksensa käsillään pääsyä ulos.

— Mutta ken te sitten olette? huusivat kaikki todistajat tähän.

— Kysykää tuolta naiselta, sanoi punaviittainen mies, sillä näettehän että hän tuntee minut.

— Lille'n pyöveli, Lille'n pyöveli! huudahti mylady mielettömän kauhistuksen vallassa, koettaen pitää käsillään kiini seinästä, pysyäkseen pystyssä.

— Kaikki vetäytyivät sivulle ja punaviittainen mies seisoi yksin keskellä huonetta.

— Oi, armoa, armoa! Säästäkää, huusi tuo kurja onneton, heittäytyen polvilleen.

Tuntematon odotti kunnes taas tuli hiljaisuus.

— Sanoihan minä että hän minut tuntisi, jatkoi hän. Niin, minä olen Lille'n pyöveli, ja minun historiani on seuraava:

Kaikkien silmät olivat kääntyneet tuohon mieheen, jonka sanoja nyt kuunneltiin uteliaassa ahdistuksessa.

— Tuo nuori nainen oli muinoin nuori tyttö, yhtä ihana kuin vielä tänäpäivänä. Hän oli nunna benediktiluostarissa Templemor'issa. Nuori, hurskas, jumalismiellinen pappi toimitti siinä luostarissa jumalanpalvelusta; tuo nunna päätti vietellä hänet ja onnistui. Hän olisi voinut vietellä vaikka pyhimyksen.

Molempien luostarilupaukset olivat pyhät ja peräyttämättömät; heidän yhteytensä ei voinut kestää kauvan, sortamatta heitä kumpaakin perikatoon. Hän sai papin taipumaan siihen, että he poistuisivat seudusta ja menisivät aivan toiselle puolelle Ranskaa, jossa voisivat elää tuntemattomina; mutta siihen tarvittiin rahaa. Sitä ei kumpaisellakaan ollut. Pappi varasti pyhät astiat ja möi ne: mutta juuri kun he valmistautuivat pakoon, otettiin heidät kiini.

Kahdeksan päivän kuluessa oli hän houkutellettu puoleensa vanginvartijan pojan ja päässyt pakoon. Nuori pappi tuomittiin kymmenvuotiseen vankeuteen ja saamaan polttomerkkin. Minä olin pyövelinä Lille'n kaupungissa, niinkuin tämä nainen on sanonut. Minun oli pakko merkitä tuo rikoksen tehnyt, joka, herrat, oli minun veljeni!

Silloin minä vannoin että tuon naisen, joka oli saattanut hänet turmioon, ja joka oli enemmän kuin hänen rikostoverinsa, koska hän oli hänet vietelleyt rikokseen, pitäisi joutua ainakin saman rangaistuksen alaiseksi. Minä aavistin, minne hän oli piiloutunut, minä ajoin häntä takaa, saavutin hänet, sidoin hänet ja painoin häneen saman liljanmerkin, jonka olin painanut veljeeni.

Seuraavana päivänä, kun olin palannut Lilleen, onnistui minun veljeni päästä karkuun; minua syytettiin osalliseksi hänen pakoonsa ja minut tuomittiin hänen sijaansa vankeuteen kunnes hän itse sinne tulisi vapatahtoisesti. Veliparkani ei tiennyt tästä tuomiosta; hän oli uudestaan liittynyt tuohon naiseen; he olivat paenneet yhdessä Berryyn ja siellä oli hän saanut pienen papinpaikan. Tämä nainen oli olevinaan hänen sisarensa.

Tilanhaltija, jonka tiluksilla papin kirkko oli, näki tuon valesisaren ja rakastui häneen, rakastui

siihen määrään, että pyysi häntä vaimoksensa. Silloin hylkäsi hän sen, jonka hän oli syössyt turmioon ja liittyi siihen, jonka hän aikoi syöstä, ja hänestä tuli kreivinna de la Fère.

Kaikkien silmät kääntyivät Athokseen, jonka oikea nimi tuo mainittu oli ja joka nyökkäytti päätänsä osoitteeksi että kaikki, mitä pyöveli oli puhunut, oli totta.

— Silloin, jatkoi viimeainittu, palasi veliraukkani Lilleen, mieletönnä, epätoivoisena ja varmalla aikeella lopettaa elämänsä, sittenkuin tuo nainen oli ryöstänyt häneltä kaikki, kunnian ja onnellisuuden; kun hän sitten sai tietää että minut oli tuomittu vankeuteen hänen tähtensä, ilmaisi hän itsensä ja hirttäytyi samana iltana vankihuoneensa ikkunaan.

Tuomarini vapauttavat minut heti kuin ruumis oli todistettu veljekseni.

Tästä rikoksesta häntä syytän; tämä oli syy minkä vuoksi poltin häneen liljanmerkin.

— Herra d'Artagnan, sanoi Athos, mitä rangaistusta vaaditte tälle naiselle?

— Kuolemanrangaistusta, vastasi d'Artagnan.

— Mylord Winter, jatkoi Athos, mitä rangaistusta te vaaditte tälle naiselle?

— Kuolemanrangaistusta, toisti lord Winter.

— Herrat Porthos ja Aramis, sanoi Athos, te, jotka olette hänen tuomareitansa, mihin rangaistukseen tuomitsette tämän naisen?

— Kuolemanrangaistukseen, vastasivat molemmat muskettisoturit kolkolla äänellä.

Mylady päästi hirveän voivotuksen ja tuli polvillansa ryömien muutamia askeleita lähemmäksi tuomareitansa.

Athos ojensi kätensä häntä vastaan.

— Charlotta Backson, kreivinna de la Fère, mylady Winter, sanoi hän, teidän rikoksenne ovat väsyttäneet ihmiset maan päällä ja Jumalan taivaassa. Jos osaatte jotakin rukousta, niin rukoilkaa se; sillä teidät on tuomittu kuolemaan ja teidän täytyy kuolla.

— Kuultuansa nämä sanat, jotka eivät jättäneet hänelle enää toivon kipinää, kohosi mylady koko pituuteensa ja tahtoi puhua; mutta voimat pettivät. Hän tunsu voimakkaan, leppymättömän käden tarttuvan häntä hiuksiin ja vetävän häntä pois yhtä hellittämättömästi kuin kova onni vetää ihmistä turmioon. Hän ei koettanutkaan vastustella; hän meni ulos majasta.

Lord Winter, d'Artagnan, Athos, Porthos ja Aramis menivät ulos hänen jälessänsä. Palvelijat seurasivat herrojansa ja huone jäi autioksi, ikkuna rikki, ovi auki, ja savuava lamppu synkästi palamaan pöydälle.

LXII.

Mestaus.

Yö oli melkein puolessa; kuu, jolle myrskyn viimeiset mainingit antoivat veripunaisen hohteen, nousi melkein jo sirpinmuotoisena, vähenemässä päin kun oli, Armentières'in kylän takaa, valaisten heikosti taustaa, jota vasten kylän rakennukset ja erittäinkin kellotapulnin korkea luuranko mustina kolkosti seista rojottivat. Heidän edessään vieritteli Lys-virta laineitansa, jotka näyttivät melkein lyijyltä, ja toisella rannalla näkyi mustia metsiköitä vasten myrskyistä taivasta, jota paikkapaikoin peitti paksut kuparinkarvaiset pilvet. Vasemmalla ojenteli vanha, hyljätty tuulimylly liikkumattomia siipiänsä ja sen komeroista kuului yöhuuhkajan läpituokeva, ajoittainen, yksitoikkoinen huuto. Siellä täällä kedolla molemmin puolin tietä, jota myöten tämä synkkä surusaatto kulki, näkyi muutamia lyhyitä ja paksuja puita, jotka näyttivät vaivaisilta kääpiöiltä ja ikäänkuin kyyristivät muutenkin kyyryisiä niskojaan, tirkistelläkseen ihmisiä tällä synkällä hetkellä.

Leveä salama leimahti silloin tällöin ympäri koko taivaan, kiemurrellen mustien metsikköjen päällitse ja viilsi kuin hirveä turkkilainen kourusapeli taivaan ja veden erillensä. Mutta muutoin oli ilma tyyntynyt, ei ainoatakaan tuulahdusta liikkunut raskaassa ilmassa. Haudan hiljaisuus painoi koko luontoa, maa oli märkä ja liukas sateesta ja virkistynyt ruoho tuoksusi tuoreemmin.

Kaksi palvelijaa talutti mylady'a käsivarresta, kumpikin puoleltansa. Pyöveli kulki takana ja lord Winter, d'Artagnan, Athos, Porthos ja Aramis pyövelin takana.

Planchet ja Bazin kulkivat viimeisinä.

Taluttajat veivät mylady'n rantaan. Hänen suunsa oli mykkä, mutta hänen silmänsä puhuivat sanomattoman kaunopuheliaasti, rukoillen jokaista, kehen ne kääntyivät.

Kun hän sattui joutumaan saattoseurasta hiukan edelle, sanoi hän palvelijoille:

— Te saatte tuhannen pistole'a kumpikin, jos autatte minua pakoon; vaan jos jätätte minut herrojenne käsiin, ovat minun kostajani aivan lähellä ja he antavat teidän kalliisti maksaa minun kuolemani.

Grimaud oli kahdella päällä. Mousqueton'in kaikki jäsenet vapisivat.

Athos, joka oli kuullut mylady'n äänen, lähestyi joutuisasti; lord Winter samoin.

— Pois palvelijat! sanoi hän; hän on puhunut heille; silloin he eivät ole enää täysin luotettavia.

Huudettiin esille Planchet ja Bazin, jotka rupesivat Grimaud'in ja Mousqueton'in paikalle.

Kun he olivat tulleet virran reunalle, astui pyöveli mylady'n luokse ja sitoi hänen jalkansa ja kätensä.

Silloin katkaisi hän äänettömyyden ja huudahti:

— Te olette pelkuria, kataloita murhaajia; teitä on kymmenen tappamassa yksinäistä naisraukkaa; varokaa itseänne; ell'en saa apua, kostetaan minun puolestani ainakin.

— Te ette ole nainen, sanoi Athos kylmästi, te ette ole ihmissukua, te olette hirviö, peto, joka on päässyt hornasta karkuun, ja jonka me ajamme sinne takaisin.

— Ah, herrat hyveen ystävät, sanoi mylady, muistakaa että se teistä, joka koskettaa hiuskarvaakaan päästäni, on vuorostaan murhaaja?

— Pyöveli voi tappaa, olematta siltä murhaaja, sanoi punaviittainen mies, läimäyttäen leveää miekkaansa; hän on lopullinen tuomari, ei mitään muuta: *Nachrichter*, niinkuin naapurimme saksalaiset sanovat. Ja kun hän tätä sanoessaan sitoi häntä, päästi hän pari kolme kiljhdusta, jotka tekivät synkän ja eriskummallisen vaikutuksen, kaikuen yössä ja hälveten metsän syvyyteen.

— Mutta jos minä olen rikoksellinen, jos minä olen tehnyt ne pahat työt, joista te minua syytätte, ulvoi mylady, niin vetäkää minut tuomioistuimen eteen; te ette ole mitään tuomareita, jotka voisitte minua tuomita.

— Minä ehdottelin teille Tyburn'ia, sanoi lord Winter; minkätähden ette tahtoneet tulla sinne?

— Sentähden että minä en tahdo kuolla, huudahti mylady, ponnistellen vastaan, minä olen liian nuori kuolemaan!

— Nainen, jonka te myrkytite Béthune'ssa, oli vielä nuorempi kuin te, rouva, ja hän on kumminkin kuollut, sanoi d'Artagnan.

— Minä menen luostariin, minä otan hunnun ylleni, sanoi mylady.

— Te olitte luostarissa, sanoi pyöveli ja sieltä te lähditte, syöstäksenne veljeni turmioon.

Mylady kiljahti kauhistuksesta ja vaipui polvilleen.

Pyöveli otti häntä kainaloista, nosti hänet pystyyn ja rupesi viemään häntä veneeseen.

— Jumalani, Jumalani, aiotteko hukuttaa minut?

Nuo huudot olivat niin sydäntä särkeviä, että d'Artagnan, joka alussa oli ollut kiihkein ajamaan mylady'ä takaa, vaipui nyt istumaan eräälle kannolle, laski päänsä kämmentensä väliin ja tukki korvansa, mutta sittenkin kuuli hän mylady'n uhkailevan ja kirkuvan.

D'Artagnan oli nuorin kaikista näistä miehistä, hänen luontonsa masentui.

— Oh, minä en voi nähdä tätä hirveätä näytelmää, sanoi hän; minä en voi myöntyä siihen että tämä nainen kuolee tuolla tavoin!

Mylady kuuli nuo sanat; hänessä syttyi toivon kipinä.

— D'Artagnan, d'Artagnan! huudahti hän, muista, että minä sinua kerta rakastin!

Nuori mies nousi seisovilleen ja astui askeleen häneen päin.

Mutta nyt nousi Athoskin, veti miekkansa ja asettui hänen tiellensä.

— Jos astut vielä askeleenkaan, d'Artagnan, sanoi hän, niin me mittelemme miekkoja!

D'Artagnan laskeutui polvilleen ja rukoili.

— Kas niin, jatkoi Athos, tee tehtäväsi, pyöveli!

— Mielelläni, arvoisa herra, sanoi pyöveli, sillä yhtä varmaan kuin olen katolilainen, yhtä varmaan uskon tekevänä oikein, kun mestaan tämän naisen.

— Hyvä on.

Athos astui askeleen mylady'ä kohden.

— Minä annan teille anteeksi, sanoi hän, kaiken sen pahan, mitä olette minulle tehneet; minä annan teille anteeksi menetetyt tulevaisuuteni, loukatun kunniani, tahratun rakkauteni ja ikipäiviksi kadottamani onnellisuuden sekä sen epätoivon, johon olette minut syösseet. Kuolkaa rauhassa!

Lord Winter lähestyi nyt vuorostaan.

— Minä annan teille anteeksi, sanoi hän, veljeni myrkyttämisen ja Buckingham'in murhan. Minä annan teille anteeksi Felton-raukan kuoleman. Minä annan teille anteeksi teidän murhayrityksenne minua itseäni vastaan. Kuolkaa rauhassa!

— Ja minä, sanoi d'Artagnan, pyydän teiltä anteeksi, rouva, että petollisen, aatelismiehelle arvottoman menettelyn kautta herätin teissä vihan itseäni vastaan, ja sen sijaan annan minä teille anteeksi onnettoman ystävättäreni murhaamisen ja teidän julman kostonne; minä annan teille anteeksi ja itken teidän puolestanne. Kuolkaa rauhassa!

— *I am lost*, mutisi mylady englanninkielellä, *I must die*. Nyt nousi hän seisovilleen ja loi ympärillensä muutaman noita kirkkaita silmäyksiä, jotka näyttivät välähtävän kuin tulisilmästä.

Hän ei nähnyt mitään.

Hän kuunteli, vaan hän ei kuullut mitään.

Hänen ympärillensä oli vaan vihollisia.

— Missä minun on kuoleminen? kysyi hän.

— Toisella rannalla, vastasi pyöveli.

Nyt vei hän mylady'n veneesen, ja kun hän itse oli astumaisillaan hänen jälestänsä, antoi Athos hänelle erään summan rahaa.

— Kas tässä, sanoi hän, mestauspalkka; nähtäköön, että me teemme niinkuin tuomarit.

— Hyvä, sanoi pyöveli ja tietäköön tämä nainen vuorostaan ett'en minä toimita ammattiani, vaan teen velvollisuuteni.

Ja hän heitti rahat virtaan.

Vene poistui toiselle rannalle, vieden mukanaan pahantekijän ja pyövelin. Kaikki muut jäivät toiselle rannalle, jossa he laskeutuivat polvilleen.

Vene liukui vitkalleen lauttausväylää myöten erään vaalean pilven valossa, joka sillä hetkellä häilyi veden pinnan yllä.

Veneen nähtiin laskevan maihin toisella rannalla; henkilöt siellä kuvastuivat mustina punertavaa taivasta vasten.

Yli mennessä oli mylady'n onnistunut purkaa irti köysi, jolla hänen jalkansa olivat kytketyt; kun päästiin rantaan, hyppäsi hän keveästi maalle ja lähti juoksemaan pakoon.

Mutta maa oli kostea; kun hän oli päässyt rantatörmälle, nuljahti hänen jalkansa ja hän putosi polvilleen.

Varmaankin valtasi hänet nyt taikauskoinen ajatus; hän näki että taivas kielsi häneltä apuansa ja hän jäi samaan asemaan, mihin hän oli pudonnut, pää alaspäin ja kädet ristiin liittyneinä.

Nyt nähtiin toiselta rannalta pyövelin verkalleen kohottavan molemmat käsivartensa, kuun valo välähti hänen leveän miekkansa terällä, molemmat käsivarret laskeutuivat taas, kuului miekan suhaus, uhrin kiljahdus, — työ oli tehty.

Pyöveli riisui päältänsä punaisen viittansa, levitti sen maahan, asetti ruumiin siihen ja heitti siihen myös pään, satoi viitan neljästä kulmasta kokoon, nosti kuorman hartioillensa ja palasi veneesen.

Kun hän oli tullut keskelle Lys-virtaa, pysähdytti hän veneen ja huusi kovalla äänellä, pitäen kuormaansa virran yllä:

— Tapahtukoon Jumalan oikeus!

Ja hän pudotti ruumiin virran syvimpään kohtaan, ja sinne se katosi jäljettömiin.

Kolmen päivän perästä neljä muskettisoturia saapuivat Pariisiin; he eivät olleet viipyneet yli lomaluvan, ja samana iltana kuin he tulivat, menivät he tavalliselle tervehdyskäynnille herra de Tréville'n luokse.

— No, hyvät herrani, kysyi tuo uljas kapteeni, olikos teillä paljo huvia retkellänne?

— Oli hirveän paljo! vastasi Athos omasta ja toveriensa puolesta.

LXIII.

Päätös.

Pysyen kardinaalille antamassa lupauksessaan, lähti kuningas kuudentena päivänä seuraavaa kuuta pääkaupungistansa, vielä aivan hämmästyksissään siitä uutisesta, joka oli alkanut levitä, että Buckingham oli murhattu.

Vaikka kuningatar oli saanut tietää vaaran uhkaavan sitä miestä, jota hän niin syvästi rakasti, ei hän tahtonut ottaa uskoaksensa, kun ilmoitettiin hänen kuolemastansa; hänpä vielä sattui aivan varomattomasti huudahtamaan:

— Se on valhetta; hän on äskettäin kirjoittanut minulle.

Mutta seuraavana päivänä täytyi hänen uskoa tuo kamala sanoma todeksi. La Porte, joka, samoin kuin kaikki muut, Kaarlo I:n julistaman käskyn johdosta oli pidätetty Englantiin, tuli ja toi mukanaan sen viimeisen ja surullisen lahjan, jonka Buckingham oli kuningattarelle lähettänyt.

Kuninkaan riemu oli ollut hyvin valtava; hän ei huolinut sitä laisinkaan salata, vaan antoi sen puhjeta esiin kuningattarenkin nähden. Niinkuin kaikilta heikoilta sieluilta, puuttui myöskin Ludvig XIII:lta jalomielisyys.

Mutta pian muuttui kuningas taas synkäksi ja pahoinvointiseksi; hänen otsansa ei ollut niitä, jotka pitkäksi aikaa kirkastuvat; hän tiesi, että kun hän palasi leiriin, joutui hän entiseen orjuuteensa; ja kumminkin hän palasi sinne.

Kardinaali oli kuninkaan lumoova käärme ja kuningas oli lintu, joka hyppii oksalta oksalle voimatta lentää pakoon.

Niinpä olikin palaus La Rochelleen peräti surullinen. Erittäinkin olivat meidän neljä ystävästä tovereidensa kummastuksen esineenä; he ratsastivat toinen toisensa sivulla allapäin, pahoilla mielin, kaiken kallella kypärin. Athos oli ainoa, joka jolloinkulloin kohotti leveää otsaansa, salama välähti hänen silmistänsä, katkera hymy vilahti hänen huulillansa, ja sen perästä vaipui hän toveriensa lailla uinailemaan.

Niin kohta kuin he matkalla La Rochelleen olivat tulleet johonkin kaupunkiin ja neljä ystävästä saattaneet kuninkaan asuntoonsa, menivät he joko majapaikkaansa tai johonkin syrjäiseen ravintolaan, jossa he eivät pelanneet eivätkä juoneet, vaan puhelivat keskenään matalalla äänellä ja tähystelivät tarkasti, saattoiko kukaan kuulla heidän puhettansa.

Eräänä päivänä kun kuningas oli pysähtynyt matkalla, ampuuksensa harakoita, ja kun neljä ystävästä tapansa mukaan, sen sijaan että olisivat ottaneet osaa metsästykseen, olivat menneet eräaseen ravintolaan valtatievarrella, tuli pikasanansaattaja La Rochelle'sta ja pysähtyi portille juomaan lasin viiniä, jolloin hän tuli katsoneeksi huoneeseen, jossa neljä muskettisoturia istuivat ruokailemassa.

— Hollaa, herra d'Artagnan! sanoi hän; ettekös se ole te, jonka näen siellä kaukana?

D'Artagnan loi silmänsä puhuttelijaan päin ja huudahti ilosta. Puhuttelija oli hänen aaveensa, tuo tuntematon mies, jonka hän oli kohdannut Meung'issä, Fossoyeurs'in ja Arras'in kadulla.

D'Artagnan veti miekkansa tupesta ja syöksähti ovelle.

Mutta tällä kertaa ei tuntematon lähtenytkään pakoon vaan hyppäsi alas satulasta ja tuli d'Artagnan'ille vastaan.

— Ah, herrani, sanoi nuori mies, vihdoinkin tapaan teidät! Tällä kertaa ette pääse käsistäni.

— Se ei olekkaan enää aikomukseni, herra, sillä tällä kertaa haen minä teitä. Kuninkaan nimessä otan minä teidät kiini. Minä sanon, että teidän tulee jättää minulle miekkanne, herra, ja ilman vähintäkään vastustelemista. Henkenne on kysymyksessä, sen voin sanoa teille jo ennakolta.

— Kuka te sitten olette? kysyi d'Artagnan laskien miekkansa alas, mutta antamatta sitä kumminkaan vielä pois kädestänsä.

— Minä olen kreivi de Rochefort, vastasi tuntematon, kardinaali Richelieu'n tallimestari, ja minulla on käsky viedä teidät heti paikalla Hänen ylhäisyytensä luokse.

— Me olemme juuri palausmatkalla Hänen ylhäisyytensä luokse, herra, sanoi Athos lähestyen häntä, ja te kai uskotte kun herra d'Artagnan lupaa tulla täältä suoraan La Rochelleen?

— Minun täytyy jättää hänet vartijan huostaan; hänen tulee saattaa hänet leiriin.

— Me olemme hänen vartijoinansa, herra, aateliskunniamme nimessä. Mutta aateliskunniamme nimessä vakuutamme me myöskin, lisäsi Athos rypistäen kulmiansa, että herra d'Artagnan ei meitä jätä.

Kreivi de Rochefort loi silmäyksen taaksensa ja huomasi että Porthos ja Aramis olivat asettuneet hänen ja oven välille; hän näki olevansa kokonaan noiden neljän miehen vallassa.

— Hyvät herrat, sanoi hän, jos herra d'Artagnan tahtoo jättää minulle miekkansa ja liittää kunniasanansa teidän vakuutukseenne, niin minä tyydyn teidän lupaukseenne viedä herra d'Artagnan Hänen ylhäisyytensä kardinaalin majapaikkaan.

— Kunniasanani olkoon siitä teille vakuutena, sanoi d'Artagnan, ja tässä on miekkani.

— Tämä sopii sitä paremmin, lisäsi Rochefort, koska minun tulee jatkaa matkaani.

— Jos aiotte mennä etsimään mylady'ä, sanoi Athos kylmästi, niin on se vallan turhaa, sillä häntä ette enää löydä.

— Minne hän sitten on joutunut? kysyi Rochefort vilkkaasti.

— Tulkaa takaisin leiriin, siellä saatte sen tietää.

Rochefort seisoi hetkisen mietteissään; mutta kun oltiin vaan päivän matkan päässä Surgères'ista, jonne kardinaali oli tuleva kuninkaalle vastaan, päätti hän suostua Athoksen ehdotukseen ja palata heidän kanssansa.

Sitä paitsi oli tällä palaamisella se etu, että hän sai itse vartioida vankiansa.

Lähdettiin matkalle.

Seuraavana päivänä kello kolme iltapäivällä tultiin Surgères'iin. Kardinaali odotti siellä Ludvig XIII:ttä. Ministeri ja kuningas tuhlasivat kohteliaisuuksia toinen toisillensa ja kiittivät sitä onnellista sattumaa, joka oli pelastanut Ranskanmaan sen kaikkein kovapintaismasta vihollisesta, joka tätä valtakuntaa vastaan oli yllyttänyt koko Euroopan. Sitten kardinaali, jolle Rochefort oli ilmoittanut d'Artagnan'in olevan kiini, ja joka oli halukas mitä pikemmin kuulustelemaan häntä, heitti jäähyväiset kuninkaalle, pyytäen häntä tulemaan seuraavana päivänä katsomaan sulkua, joka nyt oli valmis.

Kun kardinaali iltasella palasi majapaikkaansa La Pierre'n sillan luokse, tapasi hän portilla d'Artagnan'in miekatonna, ja kolme muskettisoturia täysissä aseissa.

Tällä kertaa ollen voimakkaampi, hän katsoi ankarasti heihin ja antoi silmäyksellä ja kädellä d'Artagnan'ille viittauksen seurata hänen mukansa.

D'Artagnan totteli.

— Me odotamme sinua täällä, d'Artagnan, sanoi Athos niin kovasti että kardinaali sen kuului.

Hänen ylhäisyytensä rypisti kulmiansa, pysähtyi hetkiseksi ja jatkoi sitten kulkuansa sanaakaan virkkamatta.

D'Artagnan kävi sisään kardinaalin jälessä ja hänen taaksensa asettuivat vartijat ovelle.

Hänen ylhäisyytensä astui siihen huoneeseen, jota hän käytti työhuoneensa ja viittasi Rochefort'ille, että hän toisi sisään nuoren muskettisoturin.

Rochefort noudatti käskyä ja vetäytyi sitten pois.

D'Artagnan seisoi yksinään kardinaalin edessä, tämä oli hänen toinen keskustelunsa Richelieu'n kanssa, ja hän tunnusti jälkepäin, että hän oli vakuutettu sen olevan myöskin viimeisen.

Richelieu oli jäänyt seisomaan, uunia vasten nojauneena; pöytä oli hänen ja d'Artagnan'in välillä.

— Herra, sanoi kardinaali, teidät on otettu kiini minun käskystäni.

— Niin on minulle sanottu, armollinen herra.

— Tiedättekö minkä vuoksi?

— En, armollinen herra, sillä ainoa asia, minkä vuoksi minut voitaisiin ottaa kiini, on Teidän ylhäisyydellenne vielä tuntematon.

Richelieu katsoi terävästi nuoreen mieheen.

— Mikä niin? sanoi hän, mitä tämä tietää?

— Jos armollinen herra suvaitsee ensin ilmoittaa minulle, mistä rikoksista minua on syytetty, minä sitten ilmoitan Teidän ylhäisyydellenne, mitä minä todella olen tehnyt.

— Teitä syytetään rikoksista, joista korkeampien henkilöiden kuin teidän pään täytyy pudota, sanoi kardinaali.

— Mistä niin, armollinen herra? kysyi d'Artagnan niin levollisesti että se hämmästytti itse kardinaaliakin.

— Teitä syytetään siitä, että olette pitäneet kirjevaihtoa valtakunnan vihollisten kanssa, olette vakoilleet valtiosalaisuuksia, olette koettaneet saada erään sotapäällikön tuumat raukeamaan tyhjiksi.

— Kuka minua semmoisista syyttää, armollinen herra? sanoi d'Artagnan, joka aavisti syytöksien olevan kotoisin mylady'stä. Niin, valtakunnan lain perusteella rikoksesta merkitty nainen, nainen, joka on mennyt avioliittoon yhden miehen kanssa Ranskassa, toisen kanssa Englannissa, nainen joka on myrkyttänyt toisen miehensä ja on koettanut myrkyttää minutkin.

— Mitä te sanotte, herra? huudahti kardinaali kummastuneena; ja kestä naisesta te puhutte?

— Lady Winter'istä, vastasi d'Artagnan; niin, lady Winter'istä, jonka moninaiset rikokset Teidän ylhäisyydellenne epäilemättä olivat tuntemattomat, koska Teidän ylhäisyyttenne kunnioitti häntä luottamuksellansa.

— Herra, sanoi kardinaali, jos lady Winter on tehnyt niitä rikoksia, joista te olette häntä

syyttäneet, on hän saapa rangaistuksensa.

— Hän on jo saanut, armollinen herra.

— Kuka on hänet rangaissut?

— Me.

— Onko hän vankeudessa?

— Hän on kuollut.

— Kuollut! toisti kardinaali, joka ei voinut uskoa korviansa; kuollut! Sanoitteko että hän on kuollut?

— Kolmasti koetti hän murhata minua ja minä annoin hänelle anteeksi; mutta hän murhasi sen naisen, jota minä rakastin. Silloin minun ystäväni ja minä otimme hänet kiini ja tuomitsimme hänet kuolemaan.

D'Artagnan kertoi nyt, kuinka rouva Bonacieux oli myrkytetty Béthune'n karmeliittaluostarissa, kuinka mylady oli tuomittu yksinäisessä talossa ja mestattu Lys-virran rannalla.

Väristys kulki kardinaalin ruumiin lävitse, vaikka hän ei hevillä vapissut.

Mutta yht'äkkiä, ikäänkuin uusi ajatus olisi pälkähtänyt hänen päähänsä, kirkastui kardinaalin tähän saakka synkkä muoto, ja kuvasti vihdoin täydellistä lempeyttä.

— Te olette siis, sanoi hän äänellä, jonka lauhkeus oli täydessä ristiriidassa hänen sanojensa ankaruuteen, itse ruvennut tuomariksi, ajattelematta, että ne, joille ei ole annettu toimeksi rangaista, ovat murhaajia.

— Armollinen herra, minä vannon, ett'en minä ole silmänräpäystäkään aikonut puollustaa henkeäni teitä vastaan. Minä antaudun sen rangaistuksen alaiseksi, minkä Teidän ylhäisyytenne suvaitsee minulle määrätä. Minä en pane elämälle niin suurta arvoa että pelkäisin kuolemaa.

— Niin, minä tiedän että te olette rohkea mies, sanoi kardinaali melkein lempeästi; minä voin siis ennakoita sanoa teille että teidät tuomitaan, ja tuomitaan kuolemaan.

— Toinen voisi vastata Teidän ylhäisyydellenne että hänellä on armahduskirje taskussa, mutta minä sanon vaan: käskekää, armollinen herra, minä olen valmis.

— Teilläkö armahduskirje? kysyi Richelieu, kummastuneena.

— Niin, armollinen herra, vastasi d'Artagnan.

— Ja kenenkä allekirjoittama? kuninkaanko?

— Ei, vaan Teidän ylhäisyytenne.

— Minun? Oletteko hullu?

— Armollinen herra epäilemättä tuntee oman käsialansa.

Ja d'Artagnan ojensi kardinaalille tuon kallisarvoisen paperin, jonka Athos oli ottanut mylady'ltä ja antanut d'Artagnan'ille suojeluskirjeeksi.

Hänen ylhäisyytensä otti paperin ja luki hitaasti pannen painon joka tavulle:

"Mitä tämän omistaja on tehnyt, sen on hän tehnyt minun käskystäni ja valtion hyväksi.

Richelieu."

Kun kardinaali oli nuo rivit lukenut, vaipui hän syviin ajatuksiin, mutta ei antanut paperia enää takaisin d'Artagnan'ille.

— Hän miettii nyt minkälaisen kuolemanrangaistuksen hän minulle määrää, tuumaili d'Artagnan itsekseen. No niin, kunniani kautta, hän on saapa nähdä kuinka aatelismies kuolee.

Nuori muskettisoturi oli parhaalla tuulella kuolemaan sankarin kuoleman.

Richelieu mietti yhä vielä, kierrellen paperia edestakaisin käsissänsä. Vihdoin kohotti hän päänsä, loi kotkansilmäyksen tuohon rehelliseen, avonaiseen, älykkäaseen muotoon, luki noissa kyynelten kyntelemissä kasvoissa kaikki ne tuskat, jotka hän oli kärsinyt viimeksi kuluneen kuukauden ajalla ja ajatteli kolmannen, jopa neljännekin kerran, mikä tulevaisuus tuolla kolmenkolmatta vanhalla nuorukaisella voisi olla, ja mitä etuja hänen toimensa, rohkeutensa ja älykkäisyytensä voisi tuottaa hyvälle isännälle.

Toisaalta ajatteli hän että mylady'n rikokset, hänen valtansa, ja hänen helvetillinen neronsa olivat jo useamman kuin yhden kerran häntä kauhistaneet. Hän tunsu ikäänkuin salaista iloa siitä että hän nyt oli ikipäiviksi vapaa tuosta vaarallisesta rikostoverista.

Hitaasti repi hän palasiksi paperin, jonka d'Artagnan niin jalosti oli hänen käteensä antanut.

— Minä olen hukassa, mietti d'Artagnan.

Hän kumarsi syvään kardinaalille ikäänkuin sanoaksensa: "Herra, tahtosi tapahtukoon!"

Kardinaali lähestyi pöytää ja kirjoitti seisovillaan muutamia riviä pergamentille, joka jo kahdeksi kolmanneksi osaksi oli kirjoitettu; sitten painoi hän sinettinsä sen alle.

— Tuo on minun tuomioni, sanoi d'Artagnan itsekseen; hän säästää minut ikävästä Bastiljista ja oikeudenkäynnin pitkäkkäisyydestä. Hän tekee siinä toki kunnan miehen tavalla.

— Kas tässä, herra, sanoi kardinaali nuorelle miehelle, minä olen ottanut teiltä valtakirjanne ja annan nyt teille sijaan toisen. Tästä valtakirjasta puuttuu nimi, vaan se on teidän itsenne kirjoitettava.

D'Artagnan otti epäileväisenä paperin ja loi siihen silmäyksen.

Se oli muskettiluutnantin valtakirja.

D'Artagnan lankesi kardinaalin jalkoihin.

— Armollinen herra, sanoi hän, henkeni on teidän; vallitkaa sitä vastaisuudessa; mutta sitä suosioa, jonka olette suvainneet minulle osoittaa, minä en ansaitse; minulla on kolme ystävää, jotka ovat paljon ansiokkaampia siihen...

— Te olette kelpo nuorukainen, d'Artagnan, keskeytti kardinaali, taputtaen häntä ystävällisesti olalle, mielihyvillensä siitä että oli voittanut tuon vastahankaisen luonteen. Menetelkää tämän valtakirjan kanssa miten tahdotte. Muistakaa vaan, että vaikka nimen kohta siinä on tyhjänä, minä annan tämän valtakirjan teille itsellenne.

— En koskaan ole sitä unhottava, vastasi d'Artagnan; Teidän ylhäisyytenne saa olla varma siitä.

Kardinaali kääntyi ja sanoi kovalla äänellä:

— Rochefort!

Rochefort, joka epäilemättä oli seissut oven takana, astui heti sisään.

— Rochefort, sanoi kardinaali, tässä näette herra d'Artagnan'in; hän on nyt tästä puoleen minun ystäväni. Syleilkää siis toisianne ja käyttäytykää hyvin, jos tahdotte säilyttää pääanne.

Rochefort'in ja d'Artagnan'in täytyi syleillä toisiansa; sillä kardinaali oli saapuvilla ja katseli heitä valppaasti.

He menivät yht'aikaa ulos huoneesta.

— Me tapaamme toisemme, eikö niin, herra, sanoi Rochefort.

— Milloin vaan tahdotte, vastasi d'Artagnan.

— Kyllä siihen saamme tilaisuutta, jatkoi Rochefort.

— No? sanoi Richelieu avaten ovea.

Molemmat miehet hymyilivät toisillensa, puristivat toinen toisensa kättä ja kumarsivat Hänen ylhäisyydellensä.

— Me aloimme tulla maltittomiksi, sanoi Athos.

— Tässä minä nyt olen, ystäväni, sanoi d'Artagnan.

— Vapaana?

— Niin, hyvät ystävät, enkä ainoastaan vapaana, vaan armossa ja suosiossa.

— Siitä sinun pitää meille tarkemmin kertoa.

— Kyllä, tänä iltana.

Todella meni d'Artagnan jo samana iltana Athoksen luokse, jonka hän tapasi tyhjentämässä viinipulloansa, — toimi, jonka hän täytti säännöllisesti joka ilta.

Hän kertoi, mitä hänen ja kardinaalin kesken oli tapahtunut ja sanoi, ottaen valtakirjan taskustansa:

— Kas tässä, rakas Athos veikkoseni, tämä on luonnollisesti sinulle tuleva.

Athos hymyili tuota tavallista, kaunista, miellyttävää hymyilyänsä.

— Ystäväni, Athokselle tämä on liian paljo, kreivi de la Fère'lle liian vähä. Pidä valtakirja omanasi; se on sinulle tuleva. Ah, Herra nähköön, sinä olet sen kylliksi kalliilla hinnalla ostanut!

D'Artagnan lähti nyt Athoksen luota ja meni Porthoksen luokse.

Hän tapasi Porthoksen komeaan loistavaan univormuun pukeutuneena, peilin edessä seisomassa.

— Ahaa, sanoi Porthos, vai sinä se olet, rakas ystävä! Kuinka sinun mielestäsi tämä puku minua somistaa!

— Verrattomasti, sanoi d'Artagnan, mutta minä tulen ehdottamaan sinulle toista, joka somistaa

sinua paremmin.

— Mitä? kysyi Porthos.

— Muskettiluutnantin pukua.

D'Artagnan kertoi Porthoksellekin kardinaalin ja hänen välisen keskustelun ja sanoi, ottaen valtikirjan taskustaan:

— Kas tässä, ystäväni; täytä tuo paikka nimelläsi. Ja tule kelpo päälliköksi minulle.

Porthos silmäili valtikirjaa, ja jätti sen sitten d'Artagnan'ille hänen suureksi hämmästykseksensä.

— Niin sanoi hän, tämä olisi minulle sangen mieleinen, mutta minä en voisi kylliksi kauvan nauttia tästä suosiosta; sill'aikaa kuin teimme retken Béthuneen, kuoli herttuattareni mies, niin että, rakas ystävä, koska vainajan raha-arkku ojentaa minulle syliänsä, niin minä nain lesken. Minä koettelen juuri sulhaispukuani; pidä sinä luutnantinvaltakirja, ystäväni, pidä se omanasi.

Ja hän antoi sen d'Artagnan'ille takaisin.

Nuori mies meni Aramiksen luokse.

Hän tapasi hänet polvillaan rukoustuolin edessä, otsa painettuna rukouskirjaa vasten.

Hän kertoi kardinaalin ja hänen välisen keskustelun ja otti kolmannen kerran valtikirjan taskustansa.

— Sinä, meidän ystävämme, meidän valomme, meidän näkymätön suojelijamme, sanoi hän, ota sinä tämä valtakirja; sinä olet ansainnut sen paremmin kuin kukaan viisaudellasi ja neuvoillasi, jotka aina ovat saattaneet onnellisiin päätöksiin.

— Ah, ystäväni, vastasi Aramis, meidän viimeinen seikkailumme on minulta kokonaan poistanut elämisen ja miekan käyttämisen halun. Tällä kertaa on päätökseni perätyömätön; piirityksen jälkeen menen minä latsaristien veljeskuntaan. Pidä sinä valtakirja omanasi, d'Artagnan; asemiehen ammatti sopii sinulle, sinusta tulee urhoollinen ja kelpo kapteeni.

Kyynelsilmin ja ilosta loistavana palasi d'Artagnan Athoksen luokse, joka istui vielä pöydässä lopettelemassa viimeistä malagaansa.

— No, sanoi hän, hekin hylkäsivät tarjoukseni.

— Niin, ystäväni, sillä ei kukaan ansaitse sitä paremmin kuin sinä.

Ja hän otti kynän ja kirjoitti d'Artagnan'in nimen valtakisraan ja antoi sen sitten hänelle takaisin.

— Nyt minulla ei ole ketään ystäviä enää, katkeria muistoja vaan!

Ja hän antoi päänsä painua kämmentensä väliin, jolloin kaksi kyyneltä valui alas pitkin hänen poskiansa.

— Sinä olet nuori, vastasi Athos: sinun katkerilla muistoillasi on kylliksi aikaa muuttua suloisiksikin.

LXIV.

Jälkiliite.

Kun La Rochelle ei saanut Buckingham'in lupaamaa Englannin laivaston apua, antautui se vuoden piirityksen perästä; Lokakuun 28 päivänä v. 1628 allekirjoitettiin antaumuskirja.

Kuningas palasi juhlallisesti Pariisiin Joulukuun 23 päivänä samaa vuotta. Hänelle valmistettiin riemujuhla, ikäänkuin hän olisi kukistanut viholliset eikä ranskalaisia. Hän tuli kaupunkiin Saint-Jaques'in esikaupungin kautta viheriäisten kunniaporttien lävitse.

D'Artagnan astui uuteen arvoonsa. Porthos erosi palveluksesta ja nai seuraavana vuonna rouva Coquenard'in; tuo niin hartaasti haluttu raha-arkku sisälsi kahdeksan tuhatta livreä.

Mousqueton sai komean livreen ja nautti onnea, jota hän koko elämänsä oli uneksunut, nimittäin seista kullattujen vaunujen takana.

Tehtyänsä matkan Lothringiin, Aramis katosi kokonaan ja lakkasi kirjoittamasta ystävil lensä. Rouva de Chevreuse'n kautta saatiin sittemmin tietää, että hän oli mennyt Nancy'n luostariin.

Bazin oli otettu maalliseksi veljeksi.

Athos pysyi muskettisoturina d'Artagnan'in päällikkyiden alaisena vuoteen 1631, jolloin hän, käytyänsä Roussillon'issa, otti myöskin eron palveluksesta, sanoen syyksi että hän Roussillon'issa oli perinyt pienen tilan.

Grimaud seurasi Athoksen mukana.

D'Artagnan taisteli kolme kertaa Rochefort'in kanssa, ja haavoitti häntä yhtä monta kertaa.

— Luultavasti minä tapan teidät neljännellä kerralla, sanoi hän ojentaessaan Rochefort'ille kätensä, nostaaksensa häntä jaloilleen.

— Sitten on parempi sekä teille että minulle, ett'emme taistele enää, vastasi haavoitettu. Saakeli! Minä olen teidän ystävänne enemmän kuin luulettekaan, sillä aivan ensi kohtaamisestamme asti olisin voinut ottaa teiltä hengen, jos vaan olisin maininnut sanankaan kardinaalille.

He syleilivät toisiansa, tällä kertaa vapaasta tahdosta ja täydellisessä sovinnossa.

Planchet sai Rochefort'ilta kersantin paikan henkivartiossa.

Herra Bonacieux eli hyvin levollisena, ei tiennyt vähintäkään minne hänen vaimonsa oli joutunut, eikä suuresti välittänytkään sen tietämisestä. Eräänä päivänä oli hän niin varomaton, että muistutti kardinaalia olemisestansa. Tämä antoi vastata hänelle, että hän pitäisi huolen hänen vastaisesta toimeentulostansa.

Niinpä, kun hän seuraavana päivänä kello seitsemän iltasella lähti kodistansa, mennäksensä Louvreen, ei häntä enää nähty Fossoyeurs'in kadulla. Niiden ajatus, jotka luulivat parhaiten asian tietävänsä, oli että hän jossakin kuninkaallisessa linnassa sai elatuksen ja asunnon Hänen anteliaan Ylhäisyytensä kustannuksella.

Viiteselitykset:

- [1] Tiedämme kyllä ettei *milady*-nimitystä käytetä muutoin kuin sukunimen kanssa yhteydessä. Mutta käsikirjoituksessa oli se sillä tavoin, emmekä tahdo ottaa sitä muuttaaksemme.
- [2] Espanjalainen kultaraha.
- [3] Johannes Krysostomos.
- [4] Ranskan peninkulmia.
- [5] Häpeällisestä rikoksesta rangaistuille naisille poltettiin siihen aikaan liljanmuotoinen merkki olkapäähän.
- [6] Katolilainen katumusveisu.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KOLME MUSKETTISOTURIA:
HISTORIALLINEN ROMAANI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project

Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a

format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this

work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.